قاموس نهج البلاغة

لمؤلفه

محمد علي الشرقي

الجزء الرابع

الجزء الرابع

من كتاب

قاموس نهج البلاغة

لمؤلفه محمد علي الشرقي

مراغه

ق - ى

شناسنامه کتاب:
نام : قاموس نهج‌البلاغه
مؤلف : حضرت آیت‌ا... شرقی
ناشر : دارالکتب الاسلامیه تهران بازار سلطانی تلفن ۵۲۰۴۱۰
چاپخانه : سازمان چاپ مهر قم تلفن ۲۵۴۴۴
قطع : وزیری
تاریخ : تابستان ۱۳۶۶
تیراژ : ۲۰۰۰ نسخه

بسم الله الرحمن الرحيم

ق

قَبَحَهُ . اللّه عن الخير : نحّاه عنه (اقرب) : نیکی رااز او دور کرد .

(قَبُحَ) الشيء . ر ضد حَسُنَ (اقرب) چیز زشت گردید «وتقبح فیما ابطن لک سریرتی» ح ۲۷۶ ح ۳۳۱ــ ۴ زشت باشد در آنچه پنهان میکنم برای تو پنهانی خودم را .

(اَقْبَحَ) الرجل . اتی بقبیح (اقرب) زشتی را مرتکب شد «مااقبح الخضوع عند الحاجة» ر ۳۱ ر ۲۴۰ــ ۷۲ چه بسیار زشت است اظهار خو اری و تذلّل کردن در وقت احتیاج .

(قَبَّحَهُ) بمعنی قَبَحَهُ . شُدِّدَ للكثرة و علی فلان فعله . بَیَّنَ قبحه (اقرب) . او را زیاد دور گردانید . زشتی او را آشکار نمود .

(قَبَّحَهُ) . آنرا زشت قرار داد .

(فَقَبَّحَكَ اللّه) . ط ۲۵ ط ۱۰۱ــ۱ پس خداوند ترا زشت گردانید .

(إِسْتَقْبَحَ) . ضدّ استحسن و رآه قبیحا (اقرب) . آنرا زشت دانست "واستقبح من نفسک ما تستقبح من غیرک" ر ۳۱ ر ۲۴۰ــ۶۵ زشت بدان از نفس خودت آنچه را که قبیح میدانی از غیر خودت) .

(اَلْقُبْحُ) . ضدّ الحسن یکون فی القول والفعل والصوره (اقرب) . زشتی در گفتار و کار و صورت میباشد «فقبحا لكم وترحا» ط ۲۷ ط ۳۲ــ ۱۱ پس زشتی و اندوه باد شمارا .

(القَبِيح) . ذات القبح و مونّثه قبيحة (اقرب) . صاحب زشتی و مونث آن قبیحة است .

« عند المساوره للأعمال القبيحة » ط ۹۷ ط ۵۳ــ ۱۳ (یاد کنید ویران کننده لذّتها (مرگ را) هنگام جستن بر کارهای زشت .

(الاَقْبَح) تفضیل زشت تر «والمبطیء علیها اقبح حالا من المسرع» ر ۳۱ ر ۲۴۰ــ ۷۳ ــ کند رفتار بر آن (گردنه) زشت حال تر است از تند رفتار .

القَبْر . مصدر و ــ مدفن الانسان (اقرب) . دفن کردن مرده . جای دفن انسان « و اذکر قبرک » ط ۱۵۱ ط ۳۸ــ۹ قبر خود را بیاد آور .

(القُبُور) . جمع قبر . قبرها «اصبحت بیوتهم قبورا» ط ۱۳ ط ۷۸ــ ۷ برگشت خانه های آنان قبرها شد .

(القبر والروايات)

مافيما كتب اميرالمومنين (ع) لمحمّد بن ابيبكر يا عباداللّه مابعد الموت لمن لايغفر له اشدّ من الموت القبر فاحذروا ضيقه وضنكه وغربته انّ القبر يقول كلّ يوم انابيت الغربة انابيت الوحشة انابيت الدود والقبر روضة من رياض الجنّة او حفرة من حفر النار انّ العبد المومن اذا دفن قالت له الارض مرحبا و اهلا قد كنت ممّن احب ان تمشي علي ظهري فاذا ولّيتك فستعلم كيف صنيعي بك فيتّسع له مدّالبصر.

و انّ الكافر اذا دفن قالت له الارض لامرحبا بك ولا اهلا لقد كنت من ابغض من يمشي علي ظهري فاذا ولّيتك فستعلم كيف صنيعي بك فتضمّه حتّي تلتقي اضلاعه وانّ المعيشة الضنك التي حذّر اللّه منها عدوّه عذاب القبر.

انّه يسلّط علي الكافر في القبر تسعة وتسعين تنينا فينهشن لحمه و يكسرن عظمه يتردّدن عليه كذلك الي يوم يبعث لوان تنينا منها نفخ في الارض لم تنبت زرعا ياعباداللّه انّ انفسكم الضعيفة واجسادكم الناعمة الرقيقة يكفيها اليسير تضعف عن هذا فان استطعتم ان تجزعوا لاجسادكم وانفسكم بمالاطاقة لكم به ولاصبر لكم عليه فاعملوا بما احبّ اللّه واتركوا ماكره اللّه.

(قال الفرزدق)

اخاف وراء القبر ان لم يعافني
اشدّ من الموت التهابا و اضيقا
اذا جائني يوم القيمة قائد
عنيف وسوّاق يسوق الفرزدقا
لقد خاب من اولاد آدم من مشي
الي النار مغلول القلادة ازرقا
يقاد الي نار الجحيم مسربلا
سرابيل قطران لباسا محرّقا

و انّه لايسال في القبر الّا من محض الايمان محضا او محض الكفر محضا و ساير الناس ملهي عنهم.

العلوى (ع) قال عند القبور يااهل التربة ويا اهل الغربة امّا المنازل فقد سكنت و امّاالمواريث فقد قسمت و اما الازواج فقد نكحن هذا خبر ماعندنا ثم قال بعد الحلف باللّه لواذن للقوم في الكلام لقالوا انّاوجدنا خير الزاد التقوى.

مع عن موسي بن جعفر (ع) قال عند قبر انّ شيئا هذا آخره لحقيق ان يزهد في أوّله وانّ شيئا هذا اوله لحقيق ان يخاف آخره

مل عن ابيعبداللّه (ع) قال اذا زرتم موتاكم قبل طلوع الشمس سمعوا و اجابوا واذ ازرتموهم بعد طلوع الشمس سمعوا ولم يجيبوكم.

دعوات الراوندى عن داوود الرقّي

قال قلت لابيعبداللّه عليه السّلام يقوم الرّجل على قبر ابيه و قريبه و غير قريبه هل ينفعه ذلک؟ قال: نعم انّ ذلک يدخل عليه كما يدخل على احدكم الهدية يفرح بها.

مل عن ابيعبداللّه عليه السّلام قال كان رسول اللّه (ص) يخرج في ملاء من النّاس من اصحابه كلّ عشية خميس الى بقيع المدنيّين فيقول السّلام عليكم اهل الدّيار ثلثا رحمكم اللّه ثلثا...

مل عن عبداللّه بن سنان قال قلت لابي عبداللّه عليه السّلام كيف اسلم على اهل القبور؟ قال نعم تقول السّلام على اهل الدّيار من المومنين والمسلمين انتم لنا فرط و نحن انشاء الله بكم لاحقون.

مل عن محمّدبن احمدبن يحيى الاشعرى قال كنت بفيد فمشيت مع عليّ بن بلال الى قبر محمّدبن اسمعيل بن بزيع قال فقال لي عليّ بن بلال قال لى صاحب هذا القبر عن الرّضا عليه السّلام من اتى قبر اخيه المومن ثمّ وضع يده على القبر و قرء انّا انزلناه في ليلة القدر سبع مرّات امن يوم الفزع الاكبر او يوم الفزع.

صبا اذا اردت زيارة المومنين فينبغي ان يكون يوم الخميس؟ الّافغي ايّ وقت شئت وصفتها ان تستقبل القبلة وتضع يدک على القبر وتقول اللّهم ارحم غربته وصل وحدته وآنس وحشته وآمن روعته واسكن اليه من رحمتک رحمة يستغني بها عن رحمة من سواک والحقه بمن كان يتولّاه ثمّ اقرء انّا انزلناه في ليلة القدر سبع مرّات.

عن محمّد بن مسلم قال قلت لابيعبداللّه عليه السّلام نزور الموتى فقال نعم قلت فيعلمون بنا اذا اتيناهم قال اي واللّه ليعلمون بكم و يفرحون بكم و يستانسون اليكم قال قلت فايّ شيء نقول اذا اتيناهم قال قل اللّهم جاف الارض عن جنوبهم و صاعد اليک ارواحهم ولقّهم منک رضوانا واسكن اليهم من رحمتک ماتصل به وحدتهم وتونس وحشتهم انّک على كلّ شيء قدير فاذا كنت بين القبور فاقرء قل هواللّه احد احدى عشر مرّات واهدِ ذلک لهم فقد روى انّ اللّه يثيبه على عدد الاموات.

يه كانت فاطمه (ع) تاتي قبور الشّهداء كل غداة سبت فتاتي قبر حمزه فتترّحم عليه وتستغفر له.

عن دعوات الرّاوندي قال قال النّبي (ص) لايزال الميّت يسمع الاذان مالم يطيّن قبره.

قال ابوذر قال لي رسول اللّه (ص) يا اباذر اوصيک فاحفظ لعلّ اللّه ينفعک به جاور القبور تذكر بها الاخرة و زرها احيانا بالنّهار ولاتزرها باللّيل واغسل الميّت يتحرّک قلبک فانّ الجسد الخاوى موعظة بالغة.

عن النّبي (ص) قال لان اطاء على

جمرة او سيف احبّ الي من انْ اطأ على قبر مسلم .

عن آلنبي (ص) نهى ان يجصّص القبر اويبني عليه او يكتب عليه لانّه من زينة فلا حاجة بالميت اليه .

عن موسى بن جعفر (ع) اذا دخلت المقابر فطاء القبور فمن كان مومنا استروح الي ذلك ومن كان منافقا وجدالمه .

قال آلنبي (ص) مامن احد يقول عند قبر ميّت ثلث مرات آللهم انّي اسألک بحق محمّد وآل محمّد ان لاتعذّب هذا الميّت آلّا رفع آللّه عنه العذاب يوم القيمة .

سئل ابوعبدآللّه عليه آلسلام عن رشّ الماء على القبر قال يتجافي عنه العذاب مادام آلندى .

قال آلشيخ في آلنهاية و يكره تجصيص القبور وآلتظليل عليها والمقام عندها وتجديدها بعد اندراسها ولاباس بتطيينها ابتداء

كشف قال رسول آللّه (ص) من قال في كلّ يوم ماة مرّة لااله آلّا آللّه الملك الحقّ المبين كان له امان من الفقر ومن وحشة القبر واستجلب الغني وفتحت له ابواب الجنّة .

قال آلرضا (ع) عليكم بصلوة آلليل فمامن عبد يقوم آخر آلليل فيصلّي ثمان ركعات وركعتي آلشفع وركعة الوتر واستغفر آللّه في قنوته سبعين مرة آلّا اجير من عذاب القبر ومن عذاب آلنار ومدّله في عمره ووسّع له في معيشتة .

عن آلنبي (ص) من قرء الهيكم آلتكاثر عند آلنوم وقي فتنة القبر .

وروى من مات يوم الجمعة عارفابحقّ اهل هذا البيت (ع) كتب آللّه له براءة من آلنار وبراءة من عذاب القبر .

ل آلصادقي (ع) من حجّ اربع حجج لم تصبه ضغطة القبر ابدا واذا مات صوّر آللّه الحجّ آلذي حجّ في صورة حسنة من احسن مايكون من آلصور بين عينيه تصلّي في جوف قبره حتى يبعثه آللّه من قبره ويكون ثواب تلك آلصلوة له .

وروى عن آلصادق (ع) هذا آلدعاء آللهم بارک لي في الموت آللّهمّ اعنّي على سكرات الموت آللهم اعنّي على غمّ القبر آللهم اعنّي على ضيق القبر آللّهمّ اعنّي على ظلمة القبر آللّهمّ اعنّي على وحشة القبر آللّهمّ زوّجني من الحور العين .

وانّ من خواصّ تربة آلنجف الاشرف اسقاط عذاب القبر و ترک محاسبة منكر و نكير للمدفون هناک .

عن اثبات الوصيّة للمسعودي قال ودفن آدم (ع) في جبل ابي قبيس ثمّ انّ نوحا عليه آلسلام حمل بعد آلطوفان عظامه في تابوت فدفنه في ظاهر الكوفة فقبره هناک مع قبر نوح في الغريّ وتابوت اميرالمومنين ع فوق تابوته في موضع واحد و قبر هود و صالح

عليهما السّلام في ظهر الكوفة.

انّه قبض ابراهيم عليه السّلام بالشام وتوفّي بعده اسمعيل عليه السّلام و هو ابن ثلثين وماة سنة فدفن في الحجر مع امه.

ص و كان عمر اسمعيل عليه السّلام ماة وسبعا و ثلثين ومات و دفن في الحجر وفيه قبور الانبياء عليهم السّلام.

كا قال ابوعبداللّه (ع) دفن في الحِجْر ممّا يلي الرّكن الثالث عذارى بنات اسمعيل.

الباقرى (ع) انّ مابين الرّكن والمقام لمشحون من قبور الانبياء عليهم السّلام.

قال الطبرسى قال المفسّرون لمّا جمع اللّه سبحانه ليوسف (ع) شمله واقرّ له عينه واتمّ له رُوياه ووسّع عليه في ملک الدّنيا ونعيمها علم ان ذلک لايبقى له ولايدوم فطلب من اللّه عزّوجل نعيما لايفنى وتاقت نفسه الى الجنّة فتمنّى الموت ودعا به ولم يتمنّ ذلک قبله ولابعده احد قيل فتوفّاه اللّه بمصر وهو نبيّ فدفن في النّيل في صندوق من رخام وذلک انّه لمامات تشاحّ النّاس عليه كلّ يحبّ ان يدفن في محلّته لماكانوا يرجون من بركته فرأوا ان يدفنوه في النّيل فيمرّ الماء عليه ثمّ يصل الى جميع مصر فيكون كلّهم فيه شركاء وفي بركته شرعًا سواء فكان قبره في النّيل الى ان حمله موسى عليه السلام حين خرج من مصر.

انّ قبر شعيب بن صالح كان في رصافة عبدالملک وهو رسول شعيب النّبي (ص) الى قومه فضربوه وطرحوه في الجبّ وهالوا عليه التّراب كشف عنه في ايّام هشام بن عبدالملک وكان كفّه اليمنى على رأسه على موضع ضربة برأسه فاذا نحيت كفّه عن رأسه سالت الدّماء.

عن ابيعبدالله (ع) قال انّ ملک الموت اتى موسى بن عمران فسلّم عليه فقال من انت فقال انا ملک الموت فقال له ماحاجتک فقال له جئت اقبض روحک فقال له موسى (ع) من اين تقبض روحي؟ قال من فمک قال له موسى (ع) كيف وقد كلّمت ربّي عزّوجلّ قال فمن يديک فقال له موسى (ع) كيف وقدحملت بهما التّورية فقال من رجليک فقال و كيف وقد وطأت بهما طور سيناء؟ قال وعدّ اشياء غير هذا قال فقال له ملک الموت فانّي امرت ان تركک حتى تكون انت الّذي تريد ذلک فمكث موسى (ع) ماشاء اللّه ثم مرّ برجل و هو يحفر قبرا فقال له موسى الا اعينک على حفر هذا القبر فقال له الرّجل بلى قال: فاعانه حتّى حفرالقبر ولحّدا للّحد فاراد الرّجل ان يضطجع في القبر لينظر كيف هو فقال له موسى انا اضطجع فيه فاضطجع موسى فارى مكانه من الجنّة اوقال منزله من الجنّة فقال يارب اقبضني اليک فقبض ملک الموت روحه و دفنه في القبر وسوى عليه التّراب قال و كان الّذى يحفرالقبر ملک الموت في صورة الادميّ فلذلک لايعرف قبر موسى عليه السّلام.

فسئل النّبي (ص) عن قبر موسى

(ع) فقال عند الطريق الاعظم عند الكثيب الاحمر .

روى انّه لمّا اقبل اميرالمومنين (ع) من صفّين و دخل الكوفة فجاز دور بني عوف فراى قبورا سبعة او ثمانية فقال ما هذه القبور؟ فقيل انّ خبّاب بن الارتّ توفّي بعد مخرجك فاوصي ان يدفن في الظهر وكان الناس يدفنون في دورهم وافنيتهم فدفن الناس الى جنبه فقال رحم الله خبّابا فقد اسلم راغبا و هاجر طائعا وعاش مجاهدا وابتلي في جسده احوالا ولن يضيع الله اجر من احسن عملا .

ثمّ جاء حتّى وقف عليهم و قال عليكم السلام يا اهل الديار الموحشة والمحالّ المقفرة من المومنين والمومنات والمسلمين والمسلمات انتم لنا سلف وفرط ونحن لكم تبع وبكم عمّا قليل لاحقون اللّهمّ اغفر لنا ولهم وتجاوز عنا وعنهم ثم قال الحمدلله الذي جعل الارض كفاتا احياء و امواتا الحمدلله الذي جعل منها خلقنا وفيها يعيدنا وعليها يحشرنا طوبى لمن ذكر المعاد و عمل للحساب وقنع بالكفاف ورضي عن الله بذلك .

عن ابيعبدالله (ع) قال اراد قوم على عهد ابيبكر ان يبنوا مسجدا بساحل عدن فكان كلما فرغوا من بنائه سقط فعادوا اليه فسالوه فخطب وسأل الناس و ناشدهم ان كان عند احد منكم علم هذا فليقل فقال امير المومنين (ع) احتفروا في ميمنته و ميسرته في القبلة فانّه يظهر لكم قبران مكتوبان عليهما انا رضوى واختي حبّا متنا لانشرك بالله العزيز الجبّار وهما مجردتان فاغسلوهما وكفّنوهما وصلّوا عليهما وادفنوهما ثمّ ابنوا مسجدكم فانّه يقوم بنائه ففعلوا ذلك فكان كما قال ابن حمّاد

و قال للقوم امضوا الآن فاحتفروا　اساس قبلتكم تفضوا الى خزن
عليه لوح من العقيان محتفر　فيه بخط من الياقوت مندفن
نحن ابنتا تبع ذى الملك من يمن　حبا ورضوى بغير الحق لم ندن
متنا على ملّة التوحيد لم نك من　صلى الى صنم كلّا ولاوثن

امر اميرالمومنين (ع) بان يخفى قبره لما عرف من بني اميّة و عداوتهم فيه الى ان اظهره الصادق (ع) .

انّ هرون الرشيد امران يبني على قبر اميرالمومنين (ع) قبّة باربعة ابواب فبني وبقي الى ايّام عضدالدولة فاتى بالصناع والاستاديّة من الاطراف و خرّب تلك العمارة وصرف اموالا كثيرة و عمّر عمارة جميلة حسنة .

ما عن ابراهيم الديزج و كان بعثه المتوكّل تغيير قبر الحسين عليه السلام قال نبشت فوجدت بارية جديدة و عليها بدن الحسين بن علي (ع) و وجدت منه رائحة المسك فتركت البارية على حالها و بدن

الحسين على البارية و امرت بطرح التراب عليه و اطلقت عليه الماء و امرت بالبقر لتمخره وتحرثه فلم تطأه البقر و كانت اذا جائت الى الموضع رجعت عنه فحلفت لغلماني بالله بالايمان المغلظة لئن ذكر احد هذا الاقتلنه.

قال هشام بن محمد لما اجرى الماء على قبر الحسين (ع) نضب بعد اربعين يوما وامتحى اثر القبر فجاء اعرابي من بني اسد فجعل ياخذ قبضة قبضة ويشمه حتى وقع على قبر الحسين (ع) فبكى حين شمه و قال بابي وامي ماكان اطيبك واطيب قبرك و تربتك ثم انشاء يقول

اراد واليخفوا قبره عن وليه

وطيب تراب القبر دل على القبر

قال شيخنا البهائي ره في الكشكول روى ان الحسين عليه السلام اشترى النواحي التي فيها قبره من اهل نينوا والغاضرية بستين الف درهم وتصدق بها عليهم و شرط ان يرشدوا الى قبره و يضيفوا من زاره ثلثة ايام و قال الصادق (ع) حرم الحسين الذى اشتراه اربعة اميال في اربعة اميال فهو حلال لولده و مواليه حرام على غيرهم ممن خالفهم وفيه البركة.

الراوندى عن شيخه ابيجعفر النيسابوري انه زار الحسين عليه السلام وكان معهم رجل اصابه الفالج بقرب المشهد فجاؤا به الى الحضرة و دفعوه الى القبر الشريف فلاذبه فعوفي كانما نشط من عقال.

بج من معجزات العسكرى (ع) ان قبور الخلفاء من بني عباس بسر من رای عليها من زرق الخفافيش والطيور مالايحصى و ينفي منها كل يوم و من الغد تكون القبور مملوة زرقا ولا يرى على رأس قبة العسكريين ولاعلى قباب مشاهد آبائهما عليهم السلام زرق طير فضلا على قبورهم الهاما للحيوانات اجلالالهم

سفينة البحار قبر

قَبَسَ : منه النارض : اخذها شعلة و ـ النار : اوقدها و ـ العلم : تعلمه و استفاده (اقرب) : شعلهآتشرا گرفت . آتش راافروخت علم را يادگرفت و اخذ نمود.

(اِقْتَبَسَ) منه النار : بمعنى قبس و ـ من النور : اتخذ ضوء و ـ الشاعر : ضمن كلامه آية من القرآن او عبارة من الحديث . . (اقرب) : از نور روشنائي اخذ كرد . شاعر بر گفتار خود آيه اى از قرآن يا عبارتي از حديث قاطي كرد.

«" فاقتبس جهائل من جهال " » ط ٨٥ ط ۹۱ ـ ۱۲ فراگرفته نادانيهائي از نادانان تبه روزگار.

(القَبَسُ) : مصدر و ـ شعلة نار تؤخذ من معظم النار (اقرب) :فراگيرى .

شعلهٔ آتش از مرکز آن گرفته می شود .
(القابِسُ) فراگیرندهٔ آتش « حتّی اوری قبس القابس » ط ۷۰ ط ۷۵ – ۵ تا برافروخت و بیرون آورد شعلهٔ آتش و نور حق را برای طلب کنندهٔ آن .
(المُقتَبِس) : فراگیرنده « و اناة المقتبس المرتاد » ط ۸۱ ط ۴ – ۱۶
(واگذاشته شده اند برای) تانّی کردن فراگیرنده طالب نور الهی .

قَبَضَ الشي بیده ض : تناوله بیده ملامسة و – علي الشي و به بیده : امسکه و ضمّ علیه اصابعه و – الدار و نحوها : تسلّمها و – یده عنه : امتنع عن امساکه و – فلانا عن الامر . عزله و – الله فلانا : اماته (اقرب) : چیزرا بادست خود گرفت . چیز را نگهداشت دست و انگشتان خود را براو فرو گذاشت . خانه و مانند آنرا تحویل گرفت . از نگهداری آن خودداری کرد . فلانی را از کار بر کنار نمود . خداوند فلانی را میرانید .
«فقبض بصره کما قبض سمعه» ط ۱۰۷ ط ۸ – ۲۸ مرگ دیدهٔ اورا گرفت همانطوری که گوش اورا گرفت .
(القابِضُ) اسم فاعل : و من الطعوم : مایتقبض اللّسان منه و من الادویّة ما یحبس الفضلات المندفعة من المعدة و غیرها و – مایجمع الاعضاء و یکنفها . گیرنده
(« ویبسطها الظلام القابض لکلّ حیّ »)
ط ۱۵۳ ط ۴۵ – ۵ باز می کند آن (دیدهٔ خفّاش) راتاریکی که فراگیرنده است (می بندد) دیدهٔ هر زنده را .
(المَقبُوض) : اسم مفعول : گرفته شده و میرانیده شده « و مقبوضون احتضارا » ط ۸۱ ط ۴ – ۱۴ دچار مرگ شده و روح آنهااز بدنشان گرفته شده درحال احتضار .
(التَّقَبّع) : الاختباء : (عبده) : داخل شدن به خیمه و پنهان کردن خود .
« و تطلّعت حین تقبّعوا » ط ۳۷ ط ۱۲۸ – ۱ خودرا آشکار نمودم (در مقابل دشمن و سختیها) آنزمان که دیگران خودرا از ترس پنهان می کردند .

قَبِلَ : الشي ل : اخذه و – القول : صدّقه (اقرب) : چیز را فرا گرفت . گفتار را تصدیق کرد .
« فما اقلّ من قبلها » ط ۱۸۹ ط ۲۳ – ۹ پس چه قدر کم است اشخاصي که قبول کردند آن (تقوی) را .
(اَقبَلَ) الیه : اتي و علي الشي : لزمه و اخذ فیه و علیه : نقیض ادبر عنه واقبلت الارض بالنبات : جاثت به و – اللیلة

و غیره: صارت قابلة (اقرب) : بسوی او آمد به او ملازم شد و اورا گرفت . بروی رو آورد . زمین گیاه آورد . شب و غیر آن رو آورد .
«واقبلوا الی آلنار باعمالهم» ط ۱۴۲ ط ۷۱ ـ ۱۲ آمدند به سوی آتش بسبب کارهایشان .
(إِسْتَقْبَلَهُ) : حاذاه بوجهه و ـ ضدّ استدبره و ـ آلشي : واجهه و ـ الماشية الوادي: اقبلت نحوه (اقرب) : با صورتش با او مقابل شد . باوی روبرو شد . با چیز روبرو شد . حیوانات به طرف بیابان رو آورد .
« فرحم اللّه امرا استقبل توبته» ط ۱۴۱ ط ۵۷ ـ ۶ خداوند رحمت کند مردی را رو آورد (بدرگاه خداوند) با توبه و بازگشت خود
(القَبُول) : مصدر و ـ ان تقبل العفو والعافية و غيرذلک وهو اسم للمصدر (اقرب) : پذيرفتن . بخشش و سلامتی وغير آنرا قبول کنی .
« فليقبل امر کرامة بقبولها» ط ۲۱۲ ط ۷۳ ـ ۸ پس قبول کند مرد کرامت را بقبول آن (که آن قبول حسن است کما قال اللّه تعالی فتقبّلها ربها بقبول حسن
(الإِقْبال) : رو آوردن « اذا کنت في ادبار والموت في اقبال فما اسرع الملتقی » ح ۲۷ ح ۳۸۹ ـ ۵ هنگامی که تو پشت (بدنيا) میکنی و مرگ (بتو) رو می آورد پس چه زود
است به همرسیدن .
(القِبَل) : آلطاقة (لي قبل فلان دَيْنٌ) ای عنده (ولي في قِبَلِهِ):ای جهته (اقرب) : توانائی . مرا در نزد فلان قرضی است . مرادرجهت او«فأتوها من قبل شهوتها » ح ۱۹۳ ح ۳ ص ۱۸۰ـ (برای دلها خواهشی وروآوردنی است) پس بیائید بسوی آنها (آنها را وادار نمائید) از راه خواهش (وروآوردن) آنها (نه از راه بی میلی آنها)
(القابِلِين) جمع قابل : قبول کننده
« ولما وجب للقابلين اجور المبتلين» ط ۲ـ ۹۴ (واگر خداوند پیامبران را با تجمّلات ظاهری مبعوث میکرد) هرآینه واجب نمی شد برای قبول کنندگان (دستورات خداوند) پاداشهای آزمایش شدگان .
(المُقْبِلْ) اسم فاعل: روآورنده
« وارجو طاعة المقبل» ط ۱۶ ط ۲۰۲ـ۱ (به وجود شما) امید میدارم اطاعت روآورنده را .
(المُقْتَبِل) اسم فاعل من (اِقْتَبَلَ) امره: استأنفه و ـ الخطبة: ارتجلها و ـ آلرجل : كَاسَ بعد حماقة (اقرب) : امر خودرا از نو شروع کرد . خطبة را بدون فکر بیان کرد. مرد زیرک شد بعداز بیخردی
« و انت مقبل العمر و مقتبل آلدهر» ر ۳۱ ر ۲۴۰ ـ ۳۲ تو رو آورنده عمر (جوان) باشي و تازه روزگار
(المُسْتَقْبِلِين) : رو آورندگان

« مستقبلين رياح الصيف » ر ۶۴ ر ۲۴۹ ـ ۶
رو آورندگانند ببادهای گرم تابستان .

(القُبُل) : نقيض الدبر و ـ من الجبل سفحه و ـ من الزمان اوّله (اقرب) : جلو . از کوه برای آن . از زمان اوّل آن .

وقد انفرجتم عن ابن ابي طالب انفراج المرئة عن قبلها » ط ۹۵ ط ۲۶ ـ ۱۳ ـ
(گمان دارم که اگر جنگ درگيرد) جداوبرکنار می‌شويد از پسر ابوطالب مانند جدا شدن زن از جلو خود (در فرج راجع به اين جمله توضيح داده شده است رجوع شود) .

(القبلة) : النوع و ـ الجهة و ـ الكعبة و ـ كلّ مايستقبل من شيء (اقرب) : نوع جهت و طرف . كعبه . هرچيزی كه رو آورده شود از چيز .

« جعله قبلة للانام » ط ۱ ط ۵ ـ ۵۱
قرارداد خانهٔ خودرا قبله برای مردم (كه هنگام نماز با آنجا روبرو شود)

(القَبائل) جمع قبيله و هي بَنُواَبٍ واحد . كلّ قطعة من الجلد؛ قبائل الرّاس: قطعه المشعوب بعضها الي بعض و ـ قبائل الطير : اصنافه (اقرب) : فرزندان يک پدر . هرپارچه از پوست . قطعه های بهم پيوستهٔ بعض آن به بعض ديگر . نوعهای پرندگان « و يعاسيب القبائل » ط ۱۹۰ ط ۲ ـ ۱۳۲ (اگرازعصبيّت چاره‌ای نيست عصبيّت بكنيد درآنچه بهمديگر اظهار برتری كردند) رئيسهای قبيله‌ها .

(القيام والروايات)

كا عن يونس بن ظبيان عن ابيعبدالله (ع) قال انّ لكم لنوراتعرفون به في الدنيا . . اشارة الي قوله تعالي سيماهم في وجوههم من اثر السجود و قوله تعالي: انّ في ذلك لأيات للمتوسّمين لعلّ المراد من المتوسّمين الائمّة عليهم السلام كمّل المومنين .

كا عن ابيعبدالله (ع) قال لا يقبّل راس احد ولايده الا رسول الله (ص) او من اريد به رسول الله (ص) والمراد من اريد به رسول الله الائمّة اجماعا وغيرهم من السادات والعلماء علي الخلاف وان لم ار في اصحابنا تصريحا بالحرمة .

قال رسول الله (ص) من احبّ ان يتمثّل له الناس او الرجال قياما فليتبوّء مقعده من النار .

و نقل انّه (ص) كان يكره ان يقام له فكان اذا قدم لايقومون لعلمهم كراهته ذلك فاذافارقهم قاموا حتّي يدخل منزله لمايلزمهم من تعظيمه ومع ذلك انّه (ص) قام الي فاطمة (ع) والي جعفر رض لمّا قدم من الحبشة و قال للانصار قوموا الي سيّدكم و قام الي عكرمة .

قلت لعلّ المراد من نهيه عن القيام

هوماتصنعهالجبابرة من الزامهم آلناس بالقيام في حال قعودهم الى ان ينقضي مجلسهم لاهذا القيام آلذی يصنع لتعظيم المومنين ويكون زمانه قصيرا سفينة البحار قيام .

القَتَبُ : الاكاف (اقرب) : پالان شتر « كما يعضّ القتب غارب البعير » ط ۱۸۵ ط ۹۰ ــ ۴ همانطوريكه ميگزد پالان كوهان شتر را .

(ابن قتيبة)

و هو عبدآللّه بن مسلم بن قتيبة الباهلي صاحب كتاب الامامة وآلسياسة وغيرها وهو من علماء العامّة توفّي في منتصف رجب سنه ۲۷۶ قال في كتاب الامامة وآلسياسه مطبوعة بمصر ص ۱۳ كيف كانت بيعة علي بن ابيطالب كرم آللّه وجهه قال وانّ ابابكر رضی آللّه عنه تفقّد قوما تخلّفوا عن بيعته عند عليّ كرّم آللّه وجهه فبعث اليهم عمر فناداهم وهم في دار عليّ فابوا ان يخرجوا فدعابالحطب وقال وآلذی نفسي بيده لتخرجن اولاحرقنّها علي من فيها فقيل له ياباحفص انّ فيها فاطمة ، فقال وان ، فخرجوا فبايعوا آلا عليّاً . . .

ونقل خبر الاحراق غيره من علماء العامّة منهم ابن عبد ربّه الاندلسيّ في عقد الفريد والمسعودی في مروج آلذهب و اثبات الوصيّة . . . سفينة البحار قتب .

قَتَرَ : علي عيالهن ض : ضيّق عليهم في آلنفقة (اقرب) : براهل خود در مخارج تنگ گرفت .

(القَتير) : آلشيب (اقرب) : پيری « آلذی قد لهزه القتير » ط ۱۸۱ ط ۱۵ ــ ۲۴ (ای پير بزرگ سال) كه آميخته است بـه او پيری و سستي .

(المقتر) اسم فاعل من صر علی عياله (اقرب) : تنگ گيرنده بر عيال خود در مخارج « ولاتكن مقتّرا » ح ۳۶۸ ــ ۲ (در مخارج) سختگير مباش .

قَتَلَهُ : ن : اماته بضرب او حجراوسمّ او علّة (اقرب) : بازدن يا با سنگ يا با سمّ اورا كشت .

« وقتلوا حتی قلّوا » ط ۳۲ ط ۴۰ ــ ۱۲ كشته شدند تا اندک شدند

(قَاتَلَهُ) : قتل احدهما الاخر و ــ حاربه و (قاتله آللّه) : لعنه و عاداه (اقرب) : يكي از آنها ديگری را كشت . با وی جنگ نمود خداوند به او لعنت كرد و باوی دشمني نمود .

«ولاتقاتلنّ الآ من قاتلک» ر ۱۲ ر ۲۷۶ ــ ۱ جنگ نکن مگر با کسی که با تو جنگ کند.

« قاتلکم الله» ط ۲۷ ط ۳۲ ــ ۱۵ــ خداوند شمارا لعنت کند.

(اِقْتَتَلُوا) : قتل بعضهم بعضا و تحاربوا" (اقرب) :بعضی بعضی را کشت و باهم جنگ نمودند « فاقتتلوا شيئا کلاولا » ر ۳۶ ر ۲۵۶ ــ ۲ پس کار زار کردند زمان اندکی به اندازه گفتن لاولا

(القَتْل) : فعلٌ يقطع علاقة الروح بالجسد قطعها بالموت بفعل المتولّي لذلک الضرب (اقرب) : کاری است ارتباط روح را به بدن میبرد و بریدن آن با مرگ است با کار آن کسی که مباشر این ضرب است.

« انّ اکرم الموت القتل» ط ۱۲۱ ط ۲۹ــ ۳ بتحقیق عزیزترین مرگ کشته شدن است (در راه خدا)

(القِتال) مصدر من قاتل (اقرب): جنگ نمودن با یکدیگر.

« فلم ار لی الّا القتال او الکفر» ط ۴۳ ط ۱۵۴ــ ۳ (ظاهر وباطن رفتار خودرا باهل شام بررسی کردم) ندیدم ازبرای خود مگر جنگ کردن و یا کافر شدن (بآنچه محمّد (ص) آورده است)

(المُقاتَلَة) مصدر من قاتل : جنگ نمودن «ولتکن مقاتلتکم من وجه واحد» ر ۱۱ ر ۲۶۸ــ ۲ باید باشد کار زار شما از یک طرف

(القاتِل) اسم فاعل : کشنده « حتّی ظننت انّهم قاتلی » ط ۵۴ ط ۱۶۹ــ ۲ تا گمان کردم آنان کشنده من ند.

(القَتْلی) جمع قتيل و هو المقتول (اقرب) : کشته شدگان « اما والله لقدکنت اکره ان تکون قريش قتلی» ط ۲۳۴ــ ۲ : آگاه باش بخدا سوگند بتحقيق بودم ناخوش میداشتم اينکه قريش کشته شدگان باشند.

(القَتَلَة) : جمع قاتل (اقرب) : کشندگان « وقد اکثرت فی قتلة عثمان» ر ۶۴ ر ۲۴۹ ــ ۱۲ بتحقيق بسيار سخن گفتی در کشندگان عثمان.

(المَقْتُول)اسم مفعول : کشته شده «يمشی المجروح علی المقتول» ط ۱۲۶ط ۶۸ ــ ۶ راه ميرود زخمدار برروی کشته شده.

(القَتِيل)المقتول«بين قتيل مطلول» ط ۱۴۹ ط ۳۱ــ ۱۷ ميان کشته شده که خونش بهدر رفته.

(المَقْتَلُ) : العضو الّذی اذااصيب لايکاد صاحبه يسلم کالصدغ و موضع القتيل و ــ القتل نفسه (اقرب) : عضوی که اگربه آن صدمه ای برسد صاحبش ميميرد مانند بناگوش جای کشتن . خود کشتن (مقتلة)

« فانّ فی الوکزة مقتلة» ر ۵۳ر ۲۳۹ ــ ۱۷۸ پس مشت زدن و بالاتر از آن هم کشتنی است (گاهی سبب مرگ می‌شود)

(المَقاتِل) جمع مَقتَل « فاينا كان اعدى له واهدى الى مقاتله » ر ۲۸ ر ۲۴۱-۲۴
پس کدامیک از ما ستم‌کننده تریم بـــــر او (عثمان) و راه نماینده تریم بسوی جاهـــا و اسباب کشتن او.

(القتل والروايات)

قال الله تعالى : و من يقتل مومنا متعمدا فجزاوه جهنم خالدا فيها وغضب الله عليه و لعنه واعدّ له عذابا عظيما ـ النســاء : ۹۵ روى في تفسير هذه الاية انه من قتل مؤمنا متعمدا على دِيْنِهِ لا الذى يقع بينـــه و بين رجل شي فيضربه بسيفه فيقتله.

مع عن حمران قال قلت لابيجعفـــر (ع) قول الله عزّوجلّ : من اجل ذلک كتبنا على بني اسرائيل انه من قتل نفسا بغير نفس او فساد في الارض فكانّما قتل الناس جميعـــا ومن احياها فكانّما احيا الناس جميعا ـ المائده : ۳۵ـ فقال عليه السلام يوضع في موضـــع من جهنّم اليه منتهى شدّة عذاب اهلها لو قتـــل الناس جميعا كان انّما يدخل ذلک المكان ولو كان قتل واحدا كان انما يدخل ذلک المكـــان قلت فانّه قتل آخر؟ قال يضاعف عليه (شي) عن حمران مثله و زاد في آخره ـ قلت فمـــن احياها ؟ قال نجّاه من غرق او حرق او سبع او

عدوّ ثم سكت ثمّ التفت اليّ فقال (ع) تاويلها الاعظم دعاها فاستجابت له.

ثو عن ابيعبدالله (ع) في رجل قتل رجلا مؤمنا ؟ قال يقال له مت اىّ ميته ان شئت نصرانيّا مجوسيّا.

ثو قال ابوجعفر (ع) من قتـل مُومنا متعمّدا اثبت الله عزّوجلّ على قاتلـــه جميع الذنوب و برئ المقتول منها وذلک قول الله عزّوجلّ : انّي اريد ان تبوء باثمي و اثمـــک فتكون من اصحاب النار و ذلک جزاء الظالمين ـ المائدة ۳۲

شي عن ابيعبدالله (ع) قال لايزال المؤمن في فسحة من دينه مالم يصـب دمـــا حراما وقال (ع) لايوفّق قاتل المؤمـــن متعمّدا للتوبة.

منه قال النبي (ص) لزوال الدنيـــا ايسر على الله من قتل المومن و قال (ص) لو انّ اهل السموات السبع واهل الارضين السبع اشتركوا في دم مؤمن لاكبّهم الله جميعا في النار و قال (ص) اوّل مايقضي يوم القيمـــة الدماء.

وقال الصادق (ع) اوحى الله عزّوجلّ الى موسى بن عمران (ع) يا موسى قل للملاء من بني اسرائيل ايّاكم و قتل النفس الحـــرام بغير حقّ فمن قتل منكم نفسا في الدنيا قتله الله في النار مأة قتلة صاحبه.

ثو عن الصادق (ع) قال يجيء يوم

القيمة رجل الى رجل حتّى يلطخه بدم والناس في الحساب فيقول يا عبدالله مالي ولك ؟ فيقول اعنت عليّ يوم كذا و كذا بكلمة فقتلت .

جا عن ابي سعيد الخدری قال وجد قتيل على عهد رسول الله (ص) فخرج مغضبا حتّى رقي المنبر فحمدالله واثنى عليه ثمّ قال يقتل رجل من المسلمين لايدرى من قتله والذى نفسي بيده لو انّ اهل السموات والارض اجتمعوا على قتل مومن او رضوا به لادخلهم الله في النار والذى نفسي بيده لايجلد احدا احدا ظلما الا جلّد غدا في نار جهنّم مثله والذى نفسي بيده لايبغضنا اهل البيت احد الا اكبّه الله على وجهه في نار جهنّم .

العلوی (ع) انّ المؤمن يموت كلّ ميتة غير انه لايقتل نفسه فمن قدر على حقن دمه ثمّ خلّى عمن يقتله فهو قاتل نفسه .

قال المجلسي يدلّ على انّ قاتل نفسه ليس بمؤمن سواء قتلها بحربة او بشرب السمّ او بترك الاكل والشرب او ترك مداواة جراحة او مرض علم نفعها سفينة البحار قتل

القَتَام : الغبار الاسود و ــ السواد و ــ الظلام (اقرب) : گرد سیاه . سیاهی . تاریکی « وَبَيَّتوا في قتام العشوة » ط ۱۴۹ ط ۳۱ ــ ۵ درنگ کنید در تاریکی شبهة

(اشتباه حق باطل)

قَحِطَ : الناس: اجدبوا (و قَحَطَ) المطر : احتبس (اقرب) : مردم به‌خشکسالی گرفتار شدند و باران نیامد .

(قُحِطَ) : احتبس المطر فيه واجدب (اقرب) باران نیامد درآن و زمین خشک‌شد .

« وان قحطوا لم يقنطوا » ط ۱۰۹ ط ۱۸ ــ ۲۵ اگر (مردگان) باران به‌آنان نبارید ناامید نشدند .

(القُحُوط) : احتباس المطر والجدوبة (اقرب) : نیامدن باران و خشکی زمین « وهطلت عليه الكرامة بعد قحوطها » ط ۱۹۶ ط ۱۳ ــ ۱۱ ــ بارید براو باران کرامت بعد از حبس و نیامدن آن .

(المَقَاحِط) جمع المَقْحَط : اماكن القحط او ازمانه (شرح خوئی) ويمكن ان يكون جمع مقحوطة . جاهای خشک سالی یا زمان آن . قحطیهای شدید « واجائتنا المقاحط المجدبة » ط ۱۴۱ ط ۵۷ ــ ۹ مضطر گردانید مارا سالهای بغایت سخت از قحطی .

(القحط والروايات)

تقدّم في صبر ماوقع من القحط وغلا

في ايّام يوسف (ع)

سئل جعفربن محمّد (ع) لِمَ صار النّاس يكلبون ايّام الغلا على الطعام و يزيد جوعهم على العادة في الرخص ؟ قال لانّهم بنوا الارض فاذا قحطت قحطوا و اذا خصبت خصبوا.

قال صاحب القاموس في الشغر قال ابن هشام حفر السيل عن قبر باليمن فيه امرأة في عنقها سبع مخانق من درّ وفي يديها ورجليها من الاسورة والخلاخيل والدماليج سبعة سبعة وفي كلّ اصبع خاتم فيه جوهرة مثمنة وعند رأسها تابوت مملوء مالاً و لوح فيه مكتوب باسمك اللّهم اله حمير اناتاجة بنت ذي شفر بعثت مائرنا الي سوق فابطاء علينا فبعثت لاذتي (اللاذة ثوب حريراحمر) بمدّ من ورقٍ لتاتيني بمرّ من طحين فلم تجده فبعثت بمدّ من ذهب فلم تجده فبعثت بمدمن بحريّ فلم تجده فامرت به فطحن فلم انتفع به فاقتلفت فمن سمع بي فليرحمني واية امراة البست حليا من حليتي فلاماتت الآميتتي سفينة البحار قحط.

اَبُوقُحافَة : والد ابيبكر: پدر ابوبكر است .

« وما ابن ابي قحافة ولاابن الخطّاب اولي بعمل الحقّ منك » ط ۱۶۲ ط ۴۶ـ ۴نبود پسر ابوقحافة و نه پسر خطّاب سزاوارتر به‌عمل خير از تو (و حال آنكه تو برسولخدا از آنها نزديكترى)

(القحف والروايات)

عن ابن ابي الحديد قال قيل لابى قحافه‌يوم‌ولي‌الامرابنه‌ولي ابنک الخلافة فقرء قل اللّهم مالك الملک تؤتي الملك من تشاء ثمّ قال لم ولّوه؟ قالوا لسنّه قال فانا اسنّ‌منه ـ انه كان مناديا لعبداللّه بن جدعان على مائدته‌واجرته‌اربع دوانيق) سفينةالبحار قحف

قَحَمَ : في الامر ن : رمي بنفسه فيه فجأة بلا رويّة (اقرب) : جان خود را ناگاه انداخت درآن بدون فكر.

(اَقْحَمَهُ) بمعني قحم و ـ فرسه النهر: اوقعه فيه و ادخله بعنف (اقرب) :اسب خود را باكراه و سختي به جوى داخل كرد .

«واقحمتک غيّا» ر ۳۰ ر ۲۷۹ ـ ۵ ـ (نفست ترا) بدون توجّه ناگهان داخل كرد به گمراهي .

(اِقْتَحَمَ) الأمر: رمي نفسه فيه بشدّة و مشقّة و ـ المنزل : هجمه و ـ فلانا : احتقره (المنجد) : جان خودرا بسختي و ناراحتي

درآن انداخت . به منزل هجوم آورد فلانی‌را خوار شمرد و حقیر دانست .
«واقتحمته العیون» ط ۲۱۴ ط ۱۷ــ ۱۹ حقیر دانند آنرا چشمها
(تَقَحَّمَ) : الفرس النهر : دخل فیه و ــ براکبه القاه علی وجهه (اقرب) : اسب به نهر داخل شد : سوار خودرا برو انداخت .
«فتقحمت بهم فی النار» ط ۱۶ ط ۶۱ ــ ۶ ــ پس بیندازد آنها (سواران خود) را درآتش .
(القُحَم) جمع قُحمَة : الامر الشاق لایکاد یرکبه احد و ــ المهلکة و ــ السنة الشدیدة و القحط (اقرب) : امر مشقت‌بارکسی نخواهد اورا تحمّل کند . هلاکت . سال سخت و قحطی .
« ان للخصومة قحما » غ ۳ ح ۳۱۸ــ ۳ بتحقیق برای دشمنی کردن باهم رنجها و نابودیها است .
(الإقحام) : الادخال بعنف : داخل کردن باکراه «واقتحامک غرورالمین والاکاذیب» ر ۶۵ ر ۲۵۴ ــ ۲ داخل نمودن تــو فریب دروغها را (به فکرهای مردم عوام)
(التَقَحُّم) : الدخول بغیر رویــة . داخل شدن بدون بکار انداختن فکر .
«حجزه التقوی عن تقحّم الشبهات» ط ۱۶ ط ۶۱ــ ۱ (هرکسیکه ظاهر شد برای او پندها از آنچه در برابراو است از عذاب ها) بازدارد اورا پرهیزکاری از داخل شدن بدون توجّه به شبهه ها (چیزهائیکه حلال و حرام بودن آن نامعلوم است)
(المُقتَحِم) اسم فاعل هجوم کننده و افکننده خود « فالنجاة للمقتحم » ط ۱۲۱ ط ۲۹ ــ ۵ پس رستگاری برای کسی است کــه افکننده است خودرا (در خطرات جنگ) .

قَدَحَ : فی عرضه ع طعن فیه وعابــه و تنقّصه و ــ فی ساق اخیه : غشّه و عمــل فی شیٔ یکرهه و ــ الشیٔ فی صدری : اثــر و ــ العین لغارت و ــ الشی . غرفه و بالزند : رام الایراء به (اقرب) : در نسب او طعنه زد و به او عیب نمود و اورا تنقیص کرد . در ســاق برادر خویش خیانت کرد و در چیزی کاری‌کرد که آنرا ناخوش میداشت . چیز در سینهٔ مــن اثر کرد . چشم فرو رفت . چیز را با قاشــق برداشت و بآتش زنه قصد کرد با آن آتــش بیرون آورد
« وقدحت له من قضبانها النیــران المضیئة » ط ۱۳۱ ط ۹۸ــ ۲ برافروخت وظاهر شد برای او از شاخه های آن آتشهای روشــن کننده .
(القادِحَة) : اسم فاعل موئث و ــ الدودة التی تنحر الشجر والاسنان (اقرب) : برافروزنده . کرمی است درخت و دندانها را

می‌کشد " ولاقدحت قادحة الاحن فیما بینهم " ط ۸۹ ط ۳ ـ ۵۴ و نیفروخت بر ـ افروزندگان حقد و حسد درآنچه میان ایشان است (از مشترکات زندگی)

« ولم یقدحوا بزناد العلوم الثاقبة » ط ۱۰۶ ط ۲۴ ـ ۷ وآتش نیفروخته‌اند به آتش زنه های علمهای درخشان .

(یَنْقَدِح) ظاهر و برافروخته می‌شود « ینقدح الشک فی قلبه لاوّل عارض من شبهة » ح ۱۴۷ ح ۳۲۳ ـ ۱۱ ظاهر و برافروخته‌میشود شکّ در دل او برای اوّلین پیش‌آمدن ازشبهۀ دروغین .

(القِدْح) بالکسر : السهم قبل ان یُنصل و یُراش و ـ سهم المیسر " تیر پیش از آنکه پیکان و پر براو وصل شود . وتیر قمار « هیهات لقد حنّ قدح لیس منها » ر ۲۸ ر ۲۴۱ ـ ۵ چه بسیار دور است مطلب‌تو از تو هرآینه صدا کرد تیری که نبود از تیر ها (هنگامیکه تیری با تیرهای دیگر مخالف می‌شود هنگام تیراندازی آنرا صدائی باشد مخالف صدای سایر تیرها که معلوم می‌شود به خطا رفت این مثلی است به کسی زده می‌شود خودرا به مقام کسانی منتسب کند که از آنها نیست .

(القِداح) جمع قدح (اقرب) : تیرهای قمار « کالیاسر الفالج الّذی ینتظر اوّل فوزة من قداحه » ۲۳ غ ح ۳۱۸ ـ ۸ مانند قمارباز غالبست که انتظار می‌کشد اوّل پیروزی را از تیرهای قمار خود .

الْقِدُّ : بالکسر : اناء من جلد و ـ السیر یقدّ من جلد غیر مدبوغ یخصف به النعل (اقرب) : ظرفی است از پوست : چرم درازی است از پوست دباغی نشده بریده می شود "وحولک اکباد تحنّ الی القدّ" ر ۴۵ ر ۲۴۲ ـ ۱۴ (بس است ترا این درد که باشکم پر از طعام بخوابی) و در اطراف تو جگرهائی‌هست که‌مشتاق باشند به خوردن چرمی (زیرا طعام بدست او نمی‌رسد)

(القَدُّ) : مصدر و ـ قدر الشیء و ـ قامة الرجل (اقرب) : بریدن چیزی به درازا یا به عرض . اندازۀ چیز . قامت مرد « قید قده » ط ۸۱ ط ۴ ـ ۵۲ (جز این نیست‌نصیب شما از زمینی صاحب درازی و پهنائی) مقدار قامت او است .

(القِدَّةُ) : الطریقة (عبده) : طریقة ورفتار « وترکبون قدّتهم » ط ۸۱ ط ۴ ـ ۳۱ ـ سوار می‌شوید برطریقه و مرکب آنان (وبه‌راهی می‌روید که آنان رفتند) .

×××

(القدر والروايات)

اهدى رجل من اهل الجبل الى الصادق (ع) جرابا من قديد وحش (لحم المجفف) و قال الصادق (ع) خذها فاطعمها الكلاب لانه ليس بذكي و تكلم القديد بمعجزة الصادق (ع) بان ليس مثلي ياكله الامام ولا اولاد الانبياء لست بذكي .

ختص قال ابوعبدالله (ع) انما منزلة المقداد بن الاسود في هذه الامة كمنزلة الف في القرآن لايلزق بها شيء .

شاور النبي (ص) في وقعة لاصحابه هل نقاتل؟ فقال مقدادبن الاسود لو امرتنا ان نخوض في جمر الغضى و شوك الهراس لخضناه معك .

ختص عن ابيعبدالله (ع) قال ان سلمان كان منه الى ارتفاع النهار فعاقبه الله ان وجي في عنقه حتى صيرت كهيئة السلعاء و ابوذر كان منه الى وقت الظهر فعاقبه الله الى ان سلط عليه عثمان حتى حمله على قتب واكل لحم اليتيه و طرده عن جوار رسول الله (ص) فاما الذي لم يتغير منذ قبض رسول الله (ص) حتى فارق الدنيا طرفة عين فالمقداد بن الاسود لم يزل قائما قابضا على قائم السيف عيناه في عيني اميرالمومنين (ع) ينتظر متى يامره فيمضي .

اخبر عن نصرته لاميرالمومنين (ع) وقوله يا علي بما تامرني والله ان امرتني لاضربن بسيفي وان امرتني كففت و قول علي عليه السلام وكف يامقداد واذكر عهد رسول الله (ص) وماوصاك به .

جا عن حبيب بن ثابت قال لما حضر القوم الدار للشورى جاء المقداد بن الاسود الكندي رحمه الله فقال ادخلوني معكم فان لله عندي نصحا ولي بكم خيرا فابوا فقال ادخلوا رأسي واسمعوا مني فابوا عليه ذلك فقال اما اذا ابيتم فلاتبايعوا رجلا لم يشهد بدرا ولم يبايع بيعة الرضوان وانهزم يوم احد ويوم التقى الجمعان .

فقال عثمان ام والله لئن وليتها لاردنك الى ربك الاول فلما نزل بالمقداد الموت قال اخبروا عثمان اني قد رددت الى ربي الاول والاخر فلما بلغ عثمان موته جاء حتى اتى قبره فقال رحمك الله ان كنت و ان كنت يثني عليه خيرا فقال له الزبير :

لاعرفنك بعد الموت تندبني ✦ وفي حيوتي ما زودتني زادي فقال يازبير تقول هذا اتراني احب ان يموت مثل هذا من اصحاب محمد صلى الله عليه وآله وهو علي ساخط.

وان المقداد يكون من اصحاب القائم عليه السلام ويكون بين يديه عليه السلام سفينة البحار قدد

قَدَرَ : اللّه علیه الامر ن ض : قضي و حکم به علیه و ــ آلرزق قسمه و ــ ضیّقه و ــ علي عیاله : ضیق و ــ علي آلشي : اقتدر و ــ آللّه:عظّمه و ــ الشي بالشي : قاسه به و جعله علي مقداره (اقرب) : پروردگار عالم بـهآن بر علیه وی حکم کرد . روزی را تقسیم کرد . و آنرا تنگ نمود . بر عیالش تنگ گرفت . برچیز توانا شد . خدارا بزرگ داشت . چیز را برچیز اندازه کرد و آنرا به اندازهٔ آن قرارداد .

(القُدْرَة) بآلضم القوّة علي آلشي و ــ هي آلصفة آلتي یتمکن بها الحيّ من الفعل و ترکه بالارادة (اقرب) : توانائي . آن‌چنان صفتي است که شخص زنده قادر می شـــود به واسطه آن برانجام کار و ترک آن .

(قَدَّرَهُ) علي آلشي : جعله قادراو ــ آلشي بآلشي : قاسه به و جعله علي‌مقداره‌و ــ (قدّر) علي عیاله بمعني قدر و ــ فلان : روّي وفکّر في تسویة امره و ــ آللّه الامر علیه و ــ له : قضي و حکم به (اقرب) : اورا توانا قرار داد : چیز را بر چیز قیاس کرد و اورا به اندازهٔ آن قرار داد : برعیال خود تنگ گرفت . فلانی در درست کردن کار خود اندیشه نمود . خداوند برخیر و ضرر او حکم کرد .

« وقدّر اقواتها » ط ۱۸۳ ط ۱۶ــ۳۱ : روزی آنها (مرغان) را تعیین فرموده « و لا تقدّر عظمة آللّه سبحانه علي قدرعقلک » ط ۸۹ ط ۳ ــ ۱۲ اندازه مکن بزرگی خداوندمنزه را براندازهٔ عقل خود (پس شوی از نابود ــ شدگان)

(اَقْدَرَهُ) آللّه علیه : جعله قـــادرا (اقرب) : اورا توانا قرار داد .

(القَادِر) : اسم فاعل (اقــــرب) : توانا « وکلّ قادر غیره یقدر و یعجز » ط ۶۳ ط ۸۸ ــ ۳ : هر توانا غیر او قادر می شود به بعضي چیزها و عاجز می‌شود از بعض چیزهـــا (امّا خداوند به همچیز توانا است .

(الِاقْتِدَار) : مصدر من اقتدر علیه : قوی علیه وتمکّن منه (اقرب) : بروی‌نیرومند و غالب شد .

« و کان من اقتدار جبروته » ط ۲۰۹ ط ۹۲ــ ۱ و بود از توانائي تسلّط و بزرگی او اینکه (از دریای موج زننده خشکي‌قرار داد)

(التَّقْدِیر) : مصدر من قدّر : اندازه گیری « قدر ما خلق فاحکم تقدیره » ط ۸۹ ط ۳ــ ۲۹ باندازه قرارداد آنچه را که آفریــــد پس محکم گردانید اندازه گیری آنرا (بطوری که اگر از اندازه معین چیزی کم یازیاد می‌شد منفعت‌و مصلحت آن موجود تغییر می‌یافت)

(المَقْدِرَة) مثلّثة آلدال : القـــوّة والیسار و بفتح آلدال : القضاء والقدر(اقرب) : توانائي و توانگری : با فتحهٔ دال : قضا وقدر « و تجاوز عند المقدرة » ر ۶۹ ر ۲۴۶ ــ ۷ در گذر در هنگام توانائي و دست یافتن .

(المَقْدُور) : اسم مفعول و ـ الامر المحتوم (امر مقدور عليه) اى متمكسن فيه مقوىّ عليه (اقرب) : محكوم . امر حتمى . امر دست يافته شده و مغلوب .

« وقادر اذلامقدور » ط ۱۵۰ ط ۵۹ـ ۸ (خداوند) توانا بود در زمانى كه هيچ مقدورى نبود (زيرا اين صفتها عين ذاتند وباعتبار مغاير همند)

(القَدِير) من الاسماء الحسنى و ـ ذو القدرة (اقرب) : از اسماء حسنى خداوند عالم است . صاحب توانائى .

« انكَ على ماتشاء قدير » ط ۱۴۱ ط ۵۷ ـ ۱۴ راستى تو (اى پروردگار) بر همه چيز توانائى .

(المُقَدِّر) : اسم فاعل من قـدّر : اندازه كننده « المُقَدِّر لجميع الاشياء بلاروّية » ط۲۱۱ ط ۱۴۱ـ ۳ اندازه كنندهٔ تمامى چيزها است (پس از آفريدن آنها) بدون اينكه در آن انديشه كند .

(المُقْتَدِر) : المتمكّن : توانا « وكان اللّه على كلّ شيء مقتدرا » ط ۱۰۹ ط ۱۸ ـ ۵ خداوند عالم برهمه‌چيز توانا است .

(القَدْر) : مصدر و ـ مبلغ الشى و ـ كون الشى مساويا لغيره بلا زيادة ونقصان و ـ الشان و ـ الطائفة والحرمة و ـ الوقار و ـ الغنى واليسار و ـ القوّة (اقـرب) : حكـم كردن . آخر چيز . برابر بودن چيز با ديگرى بدون كم و زياد . مقام . توانائى . احترام . متانت توانگرى . قدرت .

« وامسك من المال بقدر ضرورتك » ر ۲۱ ر ۲۹۷ـ ۱ نگهدار از مال به اندازهٔ احتياجت .

(القَدَر) محرّكة : مايقدّره اللّه من القضاء و ـ تعلّق الاراده بالاشياء فى اوقاتها و ـ مبلغ الشى و ـ الطاقة (اقرب) : آنچه خداوند عالم از قضاء معيّن مى كند . تعلّق اراده به چيزها در وقتهاى خود . آخرين سير چيز . توانائى .

« ووضعت فى قرار مكين الى قدر معلوم » ط۱۶۱ ط ۳۶ـ ۱۳ نهاده شد (انسان) در آرامگاه استوار تا مدّت معين .

(الاَقْدار) جمع قَدْر و قَدَر (اقرب) : اندازه ها . مرتبه ها . قضاها « لئن جمعتنى واياك جوامع الاقدار » ر ۵۵ ر ۲۶۱ ـ ۷ـ اگر جمع كند من و ترا جمع سازندگان مقدّرات الهى .

« وبالافضال تعظم الاقدار » ح ۲۲۴ ح ۳۵۴ ـ ۳ با نيكوئى كردن مرتبه ها بلند مى‌شود

(القِدْر) : اناء يطبخ فيه (اقرب) : ظرفى است درآن چيزها پخته مى‌شود يعنى ديگ .

« فلايبقى يومئذ منكم الّا ثفالة كثفالة القدر » ط ۱۰۶ ط ۲۴ـ ۱۴ باقى نمى ماند در

آنروز از شما مگر ته مانده ای (کمی) مانند آنچه در ته دیگ باقی است (مراد مردان پست است که خودشان را به اسلام منسوب می‌دارند)

(القُدُور) : جمع قِدْر (اقرب) : دیگها « حامية قدورها » ط ۱۸۸ ط ۲۲ـ ۱۴ـ گرم است دیگهای جوشان آن (جهنّم که گناهکاران را درآن عذاب می‌کنند)

(المِقْدار) بالکسر: القدرة و ـ مبلغ الشیء و ـ مایعرف به قدر الشي من معدود او مکیل او موزون (اقرب) : توانائی . آخر چیز. آنچه به‌آن اندازه‌ٔ چیز شناخته‌می‌شود از چیزهای شمردنی یا پیمانه شدنی یا کشیدنی .

(المِقْدار) بمعنی قضا و قدر هم آمده « واحتبلکم المقدار » ط ۳۶ ط ۱۵۳ ـ ۲ بدام انداخت شمارا قضا و قدر الهی .

(المَقادِیر) جمع مِقْدار (اقرب) . قضا و قدرها . اندازه ها . . . « تذلّ الامور للمقادیر حتّی یکون الحتف في آلتدبیر » ح ۱۵ ح ۲۸۷ ـ ۴ رام می‌شود کارها برای قضا و قدرهای الهی بطوریکه تباهی درچاره‌اندیشی می‌باشد .

(الاَقْدَر) تفضیل : تواناتر

« اولی آلناس بالعفو اقدرهم علی العقوبة » ح ۵۲ ح ۳۶۵ ـ ۵ سزاوارترین مردم به بخشودن‌تواناترین‌ایشان است به کیفررساندن

(زیرا عفو فرع قدرت است)

(القدر وآلروایات)

(القدرة والارادة) اولیس آلّذی‌خلق آلسموات والارض بقادر علی ان یخلق مثلهم بلی و هو الخلّاق العلیم ـ یس:۸۱

ید عن ابیعبدآلله (ع) قال لمّا صعد موسی علیه آلسلام الی آلطور فناجی ربّه عزّوجلّ قال یاربّ ارنی خزائنک قال یا موسی انّما خزائني اذا اردت شیئا ان اقول له کن فیکون .

(القَدَرِیّة) قوم یجحدون القَدَر یقولون انّ کلّ عبد خالق لفعله ولایرون‌الکفر والمعاصي بتقدیر آلله تعالی (اقرب) : (ذمّ القَدَرِیّة) ب عن البزنطی عن آلرضا (ع) قال کان علی‌بن الحسین (ع) اذا ناجی ربّه قال یاربّ قوّیت علی معصیتک بنعمتک قال‌وسمعته یقول في قول آلله تبارک و تعالی (اِنَّ آللّٰهَ لاٰیُغَیِّرُ مٰابِقَوْمٍ حَتّٰی یُغَیِّرُوا مٰابِاَنْفُسِهِمْ وَاِذٰا اَرٰادَاللّٰهُ بِقَوْمٍ سُوءً فَلاٰ مَرَدَّ لَهُ فقال‌انّ‌القدریّة یحتجّون بِاَوّلها و لیس کما یقولون الا تری انّ آلله تبارکو تعالی یقول وَ اِذٰا اَرٰادَ اللّٰهُ بِقَوْمٍ سُوءً فَلاٰ مَرَدَّ لَهُ و قال نوح علی نبیّنا وآله وعلیه آلسلام فَلاٰیَنْفَعُکُمْ نُصْحِی اِنْ اَرَدْتُ اَنْ اَنْصَحَ لَکُم اِنْ کٰانَ اللّٰهُ یُرِیدُ اَنْ یُغْوِیَکُمْ قال

الامر الى الله يهدى من يشاء .

قال شارح المقاصد لاخلاف في ذمّ القدريّة و قد ورد في صحاح الاحاديث لعن الله القدريّة علي لسان سبعين نبيا و المراد بهم القائلون بنفي كون الخير والشرّ كلّه بتقدير الله و مشيّته سمّوا بذلك لمبالغتهم في نفيه وقيل لاثباتهم للعبد قدرة الايجاد وليس بشئ لانّ المناسب حينئذ القدريّ بضم القاف

وصحّ من النبي (ص) قوله (ص) القدريّة مجوس امّتي .

عن اسحق بن عمار و غيرهما رفعوه قال : كان اميرالمومنين (ع) جالسا بالكوفة بعد منصرفه من صفّين اذا قبل شيخ فجثابين يديه (اقام علي اطراف اصابعه) ثمّ قال له يا اميرالمومنين اخبرنا عن مسيرنا الي اهل الشام ام بقضاء من الله و قدر؟ فقال اجل يا شيخ ماعلوتم تلعة (ماارتفع من الارض) ولاهبطتم بطن واد الّا بقضاء من الله و قدر، فقال له الشيخ: عند الله احتسب عنائي (اى منه اطلب اجر مشقّتي) يا اميرالمومنين .

فقال (ع) له مه يا شيخ فوالله لقد عظم الله الاجر في مسيركم و انتم سائرون وفي مقامكم وانتم مقيمون و في منصرفكم وانتم منصرفون ولم تكونوا في شيء من حالاتكم مكرهين ولا اليه مضطرّين .

فقال له الشيخ: و كيف لم نكن في شئ من حالاتنا مكرهين ولا اليه مضطرّين وكان بالقضاء والقدر مسيرنا و منقلبا ومنصرفنا ؟ فقال له و تظن انّه كان قضاء حتما و قدرا لازما ؟ انّه لوكان كذلك لبطل الثواب والعقاب والامر والنهي والزجر من الله وسقط معني الوعد والوعيد فلم تكن لائمة للمذنب ولامحمدة للمحسن ولكان المذنب اولي بالاحسان من المحسن ولكان المحسن اولي بالعقوبة من المذنب تلك مقالة اخوان عبدة الاوثان وخصماء الرحمن وحزب الشيطان وقدريّة هذه الامة ومجوسها .

انّ الله تبارك و تعالي كلّف تخييرا ونهى تحذيرا واعطى على القليل كثيرا ولم يعص مغلوبا ولم يطع مكرها ولم يملّك مفوضا ولم يخلق السموات والارض ومابينهما باطلا ولم يبعث النبيين مبشّرين و منذرين عبثا ذلك ظنّ الذين كفروا فويل للّذين كفروا من النار فانشاء الشيخ يقول:

انت الامام الذى نرجوا بطاعته
يوم النجاة من الرحمن غفرانا
اوضحت من امرنا ماكان ملتبسا
جزاك ربّك بالاحسان احسانا

عن يونس بن عبدالرحمن قال: قال لي ابوالحسن الرضاعليه السلام يا يونس لاتقل بقول القدريّة فانّ القدريّة لم يقولوابقول اهل الجنّة ولابقول اهل النار ولابقول ابليس فانّ اهل الجنّة قالوا:الحمدللّه الذى هدانا لهذا وماكنّا لنهتدى لولا ان هدانا الله و قال اهل

النار: ربّنا غلبت علينا شقوتنا و كنّا قوما ضالّين وقال ابليس رب بما اغويتني، فقلت واللّه ما اقول بقولكم ولكنّي اقول: لايكون الّا بما شاء اللّه واراد وقدّر وقضي، فقال يايونس ليس هكذا لايكون الّا ماشاء اللّه واراد وقدّر و قضي، يا يونس تعلم ما المشيئة؟ قلت: لا، قال: هي الذكر الأوّل، فتعلم ما الارادة؟ قلت: لا، قال: هي العزيمة علي مايشاء، فتعلم ما القدر؟ قلت لا، قال هي الهندسة ووضع الحدود من البقاء والفناء، قال ثمّ قال: والقضاء هوالابرام واقامةالعين قال: فاستاذنته ان اقبّل رأسه و قلت: فتحت لي شيئا كنت عنه في غفلة اصول كافي ج ص ۱۵۸

ن قال اميرالمومنين (ع): ماهلك امرء عرف قدره.

نظر رجل في رقاع في جيب قميص ابيعبداللّه (ع) فاذا فيه لا ايمان لمن لا حياء له ولا مال لمن لاتقدير له ولاجديد لمن لاخلق له.

(اللّيلة القدر)

انّا أنزلناه في ليلة القدر سورة القدر

عن علي (ع) إنّه قال سئل رسول اللّه (ص) عن ليلة القدر فقال التمسوها في العشر الا واخر من شهر رمضان.

عن حسان بن مهران قال سألت ابا عبداللّه (ع) عن ليلة القدر فقال التمسها ليلة احدي وعشرين و ليلة ثلث وعشرين.

احمدبن محمد عن الحسن بن العبّاس بن جريش عن ابيجعفر الثاني عليه السلام قال قال ابوعبداللّه (ع) قال علي (ع) في صبح اوّل ليلة القدر الّتي كانت بعد رسول اللّه (ص) فاسئلوني فواللّه لاخبرنّكم بمايكون الي ثلثماة وستين يوما من الذرّ فما دونها فما فوقها ثم لاخبرنّكم بشئ من ذلك بتكلّف ولابرأي ولاباداعاء في علم الّا من علم اللّه وتعليمه وانّه لايسئلني اهل التورية و لا اهل الانجيل ولا اهل الزبور ولا اهل الفرقان الّا فرّقت بين اهل كتاب بحكم مافي كتابهم.

عن يحيي بن العلا كان ابوعبداللّه (ع) مريضا مدنّفا فامر فاخرج الي مسجد رسول اللّه (ص) فكان فيه حتّي اصبح ليلة ثلث وعشرين من شهر رمضان سفينة البحار قدر

قَدُسَ . ر : طهر و تبارك (اقرب) : پاک و مبارک شد.

(تَقَدَّسَ) : تطهّر (اقرب): پاک شد

(قَدَّسَهُ) اللّه: طهّره و بارک عليه (اقرب): خداوند آنرا پاک و مبارک قرار داد. ((لن تقدّس امّة)) ر ۵۳ و ۲۳۹ــ ۱۲۸ هرگز پاک از گناه نمی‌شوند امّتی (که گرفته نشود از برای امّت ضعیف درآن حقش از نیرومند)

(القُدْس) بالضم : الطهر و البركة وهو اسم و مصدر (اقرب) : پاکيزگي وزيادتي پاكيزه « افبهذا تريدون ان تجاوروا الله في دار قدسه » ط ۱۲۷ ط ۸۳ ـ ۸ آيا با اين حال ميخواهيد مجاور باشيد خدارا درسراي پاكيزه او.

(القدس والروايات)

ما عن اميرالمومنين (ع) قال اربعة من قصور الجنة في الدنيا : المسجد الحرام و مسجد الرسول صلى الله عليه وآله و مسجد بيت المقدس ومسجد الكوفه.

في مسائل عبدالله بن سلام قال للنبي (ص) فاخبرني عن وسط الدنيا في اي موضع هو؟ قال بيت المقدس ، قال و كيف هو؟ قال لان فيه المحشر والمنشر والصراط والميزان.

تاريخ قم عن ابيعبدالله (ع) ان رجلا دخل عليه فقال: يابن رسول الله اني اريد ان اسألك عن مسئلة لم يسألك احد قبلي ولا يسالك احد بعدي، فقال: عساك تسألني عن الحشر والنشر فقال الرجل اي والذي بعث محمدا صلى الله عليه وآله بالحق بشيرا و نذيرا ما اسألک الا عنه ، فقال محشر الناس كلهم الي بيت المقدس الا بقعة بارض الجبل يقال لها قم فانهم يحاسبون في حفرهم ويحشرون من حفرهم الي الجنة.

الصادقي (ع) ليس في الارض دار فيها اسم محمد (ص) الا وهي تقدس كل يوم سفينة البحار قدس.

قَدَعَهُ : عنه ع . كفه عنه بيده او لسانه و ـ الامرَ : امضاه (اقرب) : از او با دست و يا زبان خود بازداشت . كار را اجرا كرد.

(القَدْع) : الكف والمنع (عبده) : بازداري و منع كردن.

« وقدع طوالع الكبر » ط ۱۹۰ ط ۲ ـ ۱۲۷ (نگاه كنيد به منافع اين عبادت) در بازداشتن گردنكشيهاي ظاهر و هويدا.

قَدَمَ : القوم ن : سبقهم و ـ فلان على قرنه ن ل : شجع واجترء عليه (اقرب) : به جماعت پيشي گرفت . فلاني برهمتاي خود جري و پيروز شد.

(قَدِمَ) من سفره : عاد و ـ على العيب رضي به (اقرب) : از سفرش برگشت . برعيب راضي شد (قَدُمَ) الشيء : مضى على وجوده زمن طويل (اقرب) . بر وجودش زمان درازي گذشت.

«فانّه منها قدم والیه ینقلب» ط۱۵۲ ط ۶۹ ـ ۵ پس همانا او از آنجا (آخرت) آمده است و بسوی آن برمیگردد .

(قَدَّمَ) القوم : سبقهم و ـ فلانا : جعله مقدّما و ـ ضدّ اخّره و ـ بین یدیه : تقدّم و ـ یمینا : خلف و ـ رجله الی العمل : اقبل علیه و ـ الی فلان بکذا : امرته به (اقرب) : به جماعت پیشی گرفت . اورا جلوتر قرارداد . ضدّ تاخیر انداختن . در جلو روی او راه رفت سوگند خورد . برکار شروع نمود . فلانیرابه‌آن دستور داد .

(قدّم خالصًا) ط ۷۴ ط ۱۷۰ ـ ۲ ـ عمل خالص (از ریا و تزویر) پیش فرستد .

(اَقْدَمَ) علی الامر : شجع و ـ علی قرنه : اجترء علیه و ـ علی العیب : رضی به و ـ فلانا : قدّمه و ـ یمینا : خلف (اقرب) : برکار اقدام نمود و نترسید . برهمانند خود جری شد . برعیب راضی شد . فلانی را جلو انداخت . سوگند خورد .

«فاقدم علی مانهاه عنه» ط ۸۹ ط ۳۰ ـ ۹۰ پس اقدام کرد آدم بر آنچه نهی کرده بود خداوند اورا از آن .

(تَقَدَّمَ) الرّجل : کان قدوما و ـ القوم : سبقهم و ـ الی فلان بکذا : امره به (اقرب) : مرد دلیر بود . به جماعت پیشی گرفت . فلانی را به چنین چیز دستور داد

«وتقدّمت فی الّدین فضیلته» ط۲۱۴ ط ۱۷ ـ ۱۸ پیشی گرفته است در دین برتری او

(تَقَادَمَ) الشیء : بمعنی قَدُمَ (اقرب) : دیر شد «ولعمری ماتقادمت بکم ولابهم العهود» ط ۸۷ ط ۸۱ ـ ۶ ـ سوگند بزندگانی خودم دیر نشده بشما و به ایشان پیمانها .

(القُدُوم) : مصدر : برگشتن «ولیمهّد لنفسه و قدومه» ط ۸۴ ط ۳۹ ـ ۳ ـ ۱۴۹ ـ باید آماده کند (از اطاعت خدا و آذوقه آخرت) برای نفس خود و بازگشتش (به‌سوی آخرت)

(القِدَم) مصدر قَدُمَ : ضدّ حدث (اقرب) : قدیم بودن «منعتها منذ القدمیّة» ط ۱۸۴ ط ۶ ـ ۶ مانع شد ادوات و آلات را داخل شدن لفظ منذ از قدیمی بودن آنها (یعنی صحیح بودن این سخن ما : هذه الالات وجدت منذ زمان طویل او قصیر) مانع میشود از اینکه آلاتیکه خداوند را تحدید می کند مانند ذات باریتعالی قدیم باشند پس باآلات تحدید نمی شود زیرا آنها حادثند حادث نمی‌تواند قدیم و واجب راتحدیدکند

(القَدَم) : الرِّجل و هو من مفصل السّاق الی مادون ذلک و ـ السّابقة فی الامر خیرا کان ام شرّا و ـ الرّجل له مرتبة فی الخیر و ـ الشّجاع (اقرب) : پا و آن محل جدا شدن ساق به پائین . پیشی گیرنده در امر . نیک باشد یا بد . مردی که او رادرنیکی

مقامی باشد. دلیر

(القُدُم) : الاجتراء (المنجـــد)

جرئت کردن (غیر ناکل عن قدم) ط ۷۵-۴ غیر باز گردنده است از اقدام خود «بغیر قدم سابق» ر ۱۰ ر ۲۵۰-۵ (ای معاویه کی حاکم برامور مسلمانان بودی) بدون سابقهٔ خیر ونیکوئی.

(الاَقدام) جمع قَدَم (اقــرب) : قدمها «واستعملوا اقدامکم» ط ۱۸۱ ط ۱۵- ۲۷ بکار اندازید قدمهای خودرا (درکارهای نیک)

(القادِم) اسم فاعل (اقــرب) : بازگشت کننده «وانّ قادما یقدم بالفوز او الشقوة لمستحق لافضل العدّة» ط ۲ ط ۸۰- ۵ هرآینه رجوع کننده ای (بوطن خود) که با سعادت یا شقاوت برمیگردد هرآینه سزاوار است برای (تهیّه کردن) بهترین آذوقه.

(القَدیم) : خلاف الحدیث و هـو الّذی لیس لوجوده ابتداء والموجود الّـــذی لم یزل (اقرب) : خلاف جدید وآن چیزی است که برای وجود او آغازی نباشد. موجودی که همیشه بوده.

«فلئن امر الباطل لقدیمـــا فعل» ط ۱۶ ط ۶۱-۸ پس اگر باطل زیاد باشـد و حکومت کند هرآینه همواره چنین کرده.

(المُقَدَّم) اسم مفعول من قدّم : پیشی گرفته شده «والانف المقدّم» ط ۱۰۵ ط ۱۶۰

-۲ (شما بینی (پیشوایان) پیش داشتــه شده اید.

(المُقَدِّمَة) : من کلّ شی اوّلــه و- النّاصیة والجبهة و- مایتوقّف علیـه الشّـیء توقّفا عقلیّا او عادیّا او جعلیّا و- من الجیش طائفة منه و- من الکتاب فصل یعقد فی اوّله و- من الرحل قادمته (اقرب) : از هر چیـز اوّل آن. پیشانی. آنچه چیز به آن وابستـه می‌شود عقلی باشد یا عادی یا جعلـی. از لشکر گروهی از آنها است. از کتاب فصلـی است در اول آن.

«واعلموا انّ مقدّمة القوم عیونهم» ر ۱۱ ر ۲۶۸-۳ بدانید پیش رو جماعـــت دیده بانان ایشانند

(الاَقدَم) : اسم تفضیل و- الاسد (اقرب) : پیش قدمتر. شیر.

«واقدم فیها مقاما منّی» ط ۲۷ ط ۳۲-۱۷ (آیا کسی از آنها است) که پیش قدمتر باشد درآن (جنگها) ایستادگی نشان دهنده تر از من.

(القَوادِم) جمع قادمة و هی عشر ریشات فی مقدم الجناح وهی کبار الرّیـــش والجیش (اقرب) : ده عدد پرهای بزرگ در جلو بال.

«ولایمسی منها فی جناح امـــن الّا اصبح علی قوادم خوف» ط ۱۰۹ ط ۱۸-۹- شبانگاه نمی‌کند کسی از آن (دنیا) در بال

ایمنی مگر صباح نمود بر پرهای دراز ترس (از حوادث ناگهانی آن)

(القدم والروایات)

(قدمه تعالی و امتناع زواله)

مع عن ابیعبدالله علیه السلام وقد سئل عن قوله جلّ وعزّ : هو الأوّل والاخر؟ فقال الأوّل عن أوّل قبله ولاعن بدئ سبقه وآخرلاعن نهایةکمایعقل من صفات المخلوقین ولکن قدیم اول آخر لم یزل ولایزال بلابدئ ولانهایة لایقع علیه الحدوث ولا یحول من حال الی حال خالق کلّ شیء

(کفر القائلین بقدم العالم)

قال العلامة فی جواب السیّد مهنّا فی سئواله عمّن یقول بالتوحید و العدل ولکنه یقول بقدم (الجواب) من اعتقد قدم العالم فهو کافر بلا خلاف لانّ الفارق بین المسلم والکافر ذلک وحکمه فی الاخرة حکم باقی الکفّار بالاجماع . سفینة البحار قدم .

اِقْتَدیٰ : به فی کذا : تسنّن به و فعل مثل فعله تأسّیا (اقرب)آنرا به خود طریقه قرار داد و مانند کار او را از جهت پیروی انجام داد .

« وما استنّ النبیّ صلّی الله علیه وآله وسلم فاقتدیته » ط ۲۰۳ ط ۸۷ ـ ۴ (و نظر کردم) به آنچه طریقه نهاد پیامبر (ص) پس پیروی نمودم به آن .

(الإِقْتِداء) : مصدر : پیروی کردن .

(المُقْتَدِی) اسم فاعل : پیروی کننده

(المُقْتَدیٰ) . پیروی‌کرده‌شده « والنورالمقتدی به » ط ۱۵۶ ط ۱۰۳ ـ ۲ (آورد به ایشان) نوری را (دینی را) که پیروی کرده می شود به آن .

قَذَفَ : الحجر و ـ به ض : رمی به و ـ المحصنة: رماها بریبة و ـ بقوله : تکلّم من غیر تدبّر و ـ الماء : اغترفه بسرعة و ـ الرجل: قاء (اقرب) : سنگ را پرتاب کرد . به زن عفیف افترا بست . بدون اندیشه سخن گفت . آب را با کف شتابانه برداشت . مرد استفراغ کرد « وقذفت الیه السموات والارض مقالیدها » ط ۱۳۱ ط ۹۸ ـ ۱ انداخت بسوی او آسمانها و زمین کلیدهای خودرا .

(القَذْف) : مصدر : انداختن « قذفا بغیب بعید » ط ۱۹۰ ط ۲ ـ ۳۲ (شیطان گفت همه آنهارا گمراه خواهم کرد این سخن او) کمان انداختن نادرستی بود به پنهانی دور

(المُتَقاذِفات) اسم فاعل جمع من تقاذف الغريق الامواج ای قذف بعضها الی بعض (اقرب) : دفع کنندگان همدیگر از موجها باکوفته‌شدن بهم « وتصطفق متقاذفات اثباجها » ط ۸۹ ط ۳ ـ ۷۳ با صدای مهیب بهم کوفته میشدند دفع کنندگان موج‌های بالا آمده آن .

القَذی : مایقع فی العین وفی الشراب من تبنة اوغیرها و ـ ما اراقت الشاة و الناقة من ماء ودم قبل الولد وبعده (وهو یغضی علی القذی) ای یحتمل الذلّ والضیم ولایشکو (اقرب) : آنچه در چشم و شربت وارد میشود از کاه و یا غیر آن . آنچه گوسفند و شترپیش از زائیدن و بعداز آن می‌ریزد .

« فصبرت و فی العین قذی » ط ۳ ط ۲۸ ـ ۵ پس صبر کردم (برغصب حق خود از خلافت) درحالیکه درچشم خاشاک بود (یعنی از رفتار ناهنجار و برخلاف اسلام خلفا در رنج بودم)

(الاَقذاء) جمع قذی : التراب المدقق (اقرب) : خاک نرم الک شده « واقذاء عیون لهم » ط ۲۱۹ ط ۱۲ ـ ۲۷ (اگر حجاب کشف شود از حال مردگان هر آینه می‌بینی)خونابه چکیدن چشمهایشانرا .

(القذی والروایات)

دعوات الراوندی عن الصادق (ع)

قال نزعک القذاة عن وجه اخیک عشر حسنات وتبسّمک فی وجهه حسنة واوّل من یدخل الجنّة اهل المعروف .

ل الاربعماة قال امیرالمومنین (ع)

اذا اخذت منک قذاة فقل اماط الله عنک ماتکره سفینة البحار قذی .

قَرَأَ : الکتاب ع ن : نطق بالمکتوب فیه جهرا او اخفاتا و ـ الشی ع : جمعه و ضمّ بعضه الی بعض و ـ المرأة . طهرت (اقرب) : آنچه را که در کاغذ نوشته شده بود بلند یا آهسته خواند . چیز را بهم دیگر منضمّ کرد و گرد آورد . زن از حیض پاک شد .

« وقرؤا القرآن فاحکموه » ط ۱۱۹ ط ۶۲ ـ ۶ و خواندند قرآن را پس محکم‌واستوار کردند آنرا .

(القاریٔ) : اسم فاعل (اقرب) : قرائت کننده « وقاریٔ اهل الجنّة » ط ۱۵۸ ط ۹ ـ ۱۸ (حضرت داود) قرائت کننده اهل بهشت .

(القرآن) : مصدر قرؤا الکتاب الذی انزل من الله علی نبیّنا محمّد صلّی الله علیه

وآله: قرائت كردن. كتابى كه محمّد (ص) از جانب خداوند عالم به پيامبرما فرستادهشده " انّ القرآن انزل على آلنبىّ (ص) " ح ٢٧٠ ف ١ ج ٣ ص ٢٠١ ـ همانا قرآن فرو فرستاده شده بر پيامبر (ص)

(القرء وآلروايات)

الم ذلک الكتاب لاريب فيه هدى للمتّقين : البقرة

ن عن آلرضا عن ابيه عليهماآلسلام انهسئل ابوعبدآلله (ع) مابال القرآن لايزداد على آلنشر وآلدرس الّا غضّا فقال لانّ آللّه تبارک وتعالى لم يجعله لزمان دون زمان و لا لناس دون ناس فهو فى كلّ زمان جديد وعند كلّ قوم غضّ الى يوم القيمة.

و عنه عليه آلسلام قال القرآن جملة الكتاب والفرقان المحكم الواجب العمل به.

شى عن جعفربن محمد عن ابيه عن آبائه عليهم آلسلام قال قال رسول آللّه صلّى آللّه عليهوآله: ايّها آلناس انّكم فى زمان هدنة وانتم على ظهر آلسفر وآلسير بكم سريع فقد رايتم آللّيل وآلنهار وآلشمس والقمر يبليان كلّ جديد و يقرّبان كلّ بعيد و يأتيان بكلّ موعود فاعدّوا الجهاز لبعد المفاز.

فقام المقداد فقال يا رسول آللّه (ص) مادار الهدنة؟ قال دار بلى وانقطاع فاذا التبست عليكم الفتن كقطع آللّيل المظلم فعليكم بالقرآن فانّه شافع مشفع وماحل مصدّق من جعله امامه قاده الى الجنّة ومن جعلهخلفه ساقه الى آلنار وهو آلدليل يدلّ على خير سبيل وهو كتاب فيه تفصيل وبيان وتحصيل وهو الفصل ليس بالهزل وله ظهر وبطن فظاهره حكمة وباطنه علم ظاهره انيق و باطنه عميق له تخوم وعلى تخومه تخوم لاتحصى عجائبه ولاتبلى غرائبه فيه مصابيح الهدى و منار الحكمة ودليل على المعروف (المعرفة خ ل) لمن عرفه.

الباقرى (ع) : تعلّموا القرآن فانّ القرآن ياتى يوم القيمة فى احسن صورة وتحقيق.

روى انّ درجات الجنان على عدد آيات القرآن فاذا كان يوم القيمة يقال لقارى القرآن اقرئ وارق.

قال آلنبى (ص): القرآن مأدبة آللّه فتعلّموا مأدبته ما استطعتم انّ هذا القرآن هو حبل آللّه وهو المنذر المبين وآلشفاء آلنافع فاقرأوه فانّ آللّه عزّوجلّ يأجركم على تلاوته بكلّ حرف عشر حسنات اما انّى لااقول الم حرف واحد ولكن الف ولام و ميم ثلثون حسنة

قال الحسين بن علىّ (ع) كتاب آللّه عزّوجلّ على اربعة اشياء : على العبارة والاشارة وآللّطائف والحقائق ، فالعبارة للعوام

والاشارة للخواصّ واللّطائف للاولياء والحقايق للأنبياء .

عن الرضا (ع) عن ابيه قال اوّل سورة نزلت بسم اللّه الرحمن الرحيم اقرء باسم ربك وآخر سورة نزلت اذا جاء نصر اللّه والفتح .

قب عن علي (ع) قال لمّا قبض رسول اللّه صلّى اللّه عليه وآله اقسمت اوحلفت ان لااضع رداى على ظهرى حتّى اجمع مابين اللّوحين فماوضعت حتّى جمعت القرآن .

روى انّ للقرآن ظهرا و بطنا و انّ علم كلّ شيء في القرآن و انّ علم ذلك عند الائمّة (ع) ولايعلمه غيرهم الّا بتعليمهم .

ما عن امّ سلمة قالت سمعت رسول اللّه (ص) يقول انّ عليّا مع القرآن و القرآن مع عليّ عليه السلام لايفترقان حتّى يردا عليّ الحوض .

و انّ اميرالمومنين (ع) علّم ابن عباس تفسير حروف الحمد ليلة من اوّلها الى آخرها قال ابن عباس و قد وعيت كلّ ما قال ثمّ تفكّرت فاذا علمي بالقرآن في علم عليّ (ع) كالقرارة (الغدير) في المنفجر (البحر)

و في رواية اخرى قال ابن عباس عليّ علم علما علّمه رسول اللّه (ص) علّمه اللّه فعلم النبي (ص) من علم الله و علم علي من علم النبى (ص) و علمي من علم عليّ عليه السلام وما علم اصحاب محمّد (ص) في علم عليّ الا كقطرة في سبعة ابحر .

(التدبّر في القرآن)

عن ابن عبدالرحمن السلمى قال حدّثنا من كان يقرينا من الصحابة انّهم كانوا ياخذون من رسول اللّه (ص) عشر آيات فلا يأخذون في العشر الاخر حتي يعلموا ما في هذه من العلم والعمل .

وروى انّ رجلا تعلّم من النبى (ص) القرآن فلما انتهى الى قوله تعالى فمن يعمل مثقال ذرّة خيرا يره و من يعمل مثقال ذرّة شرا يره قال يكفيني هذه وانصرف فقال رسول اللّه (ص) انصرف الرجل وهو فقيه .

علّم الصادق عليه السلام رجلا لقضاء دينه و كفاية ظلم سلطانه ان يصلّي ركعتين اذا جنّه اللّيل في الاولى الحمد وآية الكرسي و في الثانية الحمد وآخر الحشر لو انزلنا هذا القرآن ثمّ يأخذ المصحف فيضعه على رأسه ويقول بهذا القرآن وبحقّ من ارسلته وبحقّ كلّ مؤمن مدحته فيه و بحقّك عليهم فلا احد اعرف بحقك منك بك يا اللّه عشرا ثم يقول يامحمّد عشرا يا فاطمة عشرا ياحسن يا حسين يا عليّ بن الحسين الى يا ايّها الحجّة كلّ واحد عشرا ثم يسئل اللّه تعالى حاجته .

روى ان القرآن هو الدواء و انّ فيه

شفاء من كلّ داء و انّ من لم يستشف بـــه فلاشفاءالله و من قرء ماة آية من اىّ آى القرآن شاء ثمّ قال سبع مرّات يا الله فلو دعا على قلع الصخور قلعها.

و عن ابى الحسن (ع) اذا خفت امرا فاقرء ماة آية من القرآن حيث شئت ثـم قل اللّهم اكشف عنى البلاء ثلث مرّات.

ثو عن الصادق (ع) قال الحافـــظ للقرآن العامل به مع السفرة الكرام البررة.

لى قال رسول الله (ص) اشراف امّتى حملة القرآن واصحاب الليل.

عنه (ع) قال لايعذب الله قلبا وعى القرآن.

كنز الكراجكى انّ رسول الله (ص) قال ما آمن بالقرآن من استحلّ محارمه.

اسرار الصلوة عنه (ص) قال (ص) كم من قارئ القرآن والقرآن يلعنه.

كا قال ربّ لم حشرتنى اعمى و قد كنت بصيرا قال كذلك اتتك آياتنا فنسيتها.

النبوى (ص) تعلّموا القرآن و تعلّموا غرائبه و قال الا ومن تعلّم القرآن ثمّ نسيه متعمّدا لقى الله يوم القيمة مغلولا يسلّط الله عليه بكلّ آية فيها حيّة تكون قرنيه الـى النار الّا ان يغفر له.

عن الصادق (ع) قال انّ الرجـــل لينسى السورة من القرآن فيأتيه يوم القيمـة حتّى تشرف عليه من درجة من بعض الدرجات

فيقول السلام عليك فيقول وعليك السلام من انت فيقول انا سورة كذا و كذا ضيّعتنى وتركتنى اما لو تمسّكت بى بلغت بك هذه الدرجة.

عن النبى (ص) قال عرضـــت علىّ الذنوب فلم اصب اعظم من رجــــل حمل القرآن ثمّ تركه.

النبوى (ص) اقرؤا القرآن بلحـــون العرب و اصواتهم وايّاكم و لحـون اهل الفسق واهل الكتابين وسيجىء قوم من بعدى يرجّعون بالقرآن ترجيع الغنا و الرهبانيـــة و النوح لايجاوز حناجرهم مفتونة قلوبهم و قلـــوب الذين يعجبهم شأنهم و عنه (ع) زيّنوا القرآن باصواتكم وقال لكلّ شىء حلية و حلية القرآن الصوت الحسن.

الدعوات قال الصادق (ع) انّ الله تعالى اوحى الى موسى (ع) اذا وقفت بيـــن يدىّ فقف وقوف الذليل الفقير و اذا قـــرأت التورية فاسمعنيها بصوت حزين وكـان موسى (ع) اذا قرء كانت قرائته حزنا و كانّما يخاطب انسانا.

مجمع البيان فى قوله تعالى (وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا) روى عن ابيعبدالله (ع) قال هو ان تتمكّث فيه و تحسن به صوتك.

ن قال رسول الله (ص) انّى اخـــاف عليكم استخفافا بالدين و بيع الحكم و قطيعة الرحم و ان تتخذوا القرآن مزامير و تقدّمـــون احدكم وليس بافضلكم فى الدين.

ب عن آلصادق (ع) انّه كان يستحبّ ان يعلّق المصحف في البيت ينفي به من آلشياطين ويستحبّ ان لايترک القرائة فيه.

لى عن آلنبى (ص) من قرء عشرآيات فى ليلة لم يكتب من الغافلين و من قرء خمسين آية كتب من آلذاكرين ومن قرء ماءآيه كتب من القانتين.

و روى انّ عمربن الخطّاب دخل على آلنبىّ (ص) وهو موعوک فقال يا رسول آللّه ماأشدّ وعكک فقال (ص) مامنعني ذلک ان قرأت ثلثين سورة فيهنّ آلسبع آلطوال.

و عنه (ع) نوّروا بيوتكم بتلاوة القرآن ولاتتّخذوها قبورا كما فعلت اليهود وآلنصارى صلّوافي البيع والكنايس و عطّلوا بيوتهم فانّ البيت اذاكثر فيه تلاوة القرآن كثر خيره وامتع اهله واضاء لاهل آلسماء كما تضيء نجوم آلسماء لاهل آلدنيا.

و عنه (ع) قال ليس شي اشدّ على آلشيطان اشدّ من القرائة في المصحف نظرا والمصحف في البيت يطرد آلشيطان قال آلنبى (ص) لمن شكى اليهمن رمده. ادم آلنظر فى المصحف.

ثوعن آلصادق (ع) من قرء في المصحف نظرا متّع ببصره و خفّف بوالديه (عن والديه خ ل) و ان كانا كافرين.

و روى انه سئل رسول آللّه صلّى آللّه عليه وآله اىّ آلناس خير؟ قال الحالّ المرتحل اى الفاتح الخاتم آلذى يفتح القرآن و يختمه فله عند آللّه دعوة مستجابة.

قال آلزهرى قلت لعلىّ بن الحسين (ع) اىّ الاعمال افضل؟ قال الحالّ المرتحل قلت و ما الحالّ المرتحل؟ قال فتح القرآن وختمه كلّما حلّ فى اوّله ارتحل فى آخره.

مصباح الانوار عن زرّبن جيش قال قرأت القرآن فلمّا بلغت رأس العشرين من حمعسق (وَآلَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا آلصالِحاتِ فِي رَوْضاتِ الْجَنّاتِ لَهُمْ مايَشاؤُنَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذٰلِكَ هُوَ آلْفَضْلُ آلْكَبِيرُ) بكى اميرالمومنين (ع) حتّى ارتفع نحيبه، ثمّ رفع رأسه الى آلسماء وقال امّن على دعائي، ثمّ قال آللّهمّ انّى اسألک اخبات المخبتين الى اخر آلدعاء ثمّ قال يازرّ اذاختمت فادع بهذه فانّ حبيبى رسول آللّه (ص) امرني ان ادعوبهنّ عندختم القرآن.

(آلدعاء عند اخذ المصحف)

كان ابوعبدآللّه (ع) اذا قرء القرآن قال قبل أن يقرء حين ياخذ المصحف آللّهمّ انّى اشهد انّ هذاكتابک المنزل من عندک على

رسولک محمّدبن عبدالله (ص) و كلامك الناطق علي لسان نبيّک جعلته هاديا منك الي خلقک و حبلا متّصلا فيما بينک و بين عبادک اللّهمّ انّي نشرت عهدک و کتابک اللّهم فاجعل نظري فيه عبادة و قرائتي فيه فكرا و فكري فيه اعتبارا و اجعلني ممّن اتّعظ ببيان مواعظک فيه واجتنب معاصيک ولاتطبع عند قرائتي علي سمعي ولاتجعل علي بصري غشاوة ولاتجعل قرائتي قرائة لاتدبر فيها بل اجعلني اتدبّر آياته واحكامه آخذا بشرايع دينک ولاتجعل نظري فيه غفلة ولاقرائتي هذرا انّک انت الرّؤف الرّحيم .

(الدعاء عند الفراغ)

من قرائة القرآن : اللّهمّ انّي قد قرأت ما قضيت من كتابک الّذي انزلت فيه علي نبيّک الصادق صلّي الله عليه وآله فلک الحمد ربّنا اللّهمّ اجعلني ممّن يحلّ حلاله و يحرّم حرامه و يؤمن بمحكمه و متشابهه واجعله اليّ انسا في قبري و انسا في حشري واجعلني ممّن ترقيه بكل آية قرئتها درجة في اعلا علّيّين آمين ربّ العالمين .

الدعوات قال الصادق عليه السلام اغلقوا ابواب المعصية بالاستعاذة وافتحوا ابواب الطاعة بالتسمية .

عن رجاء بن ابي الضحاک قال كان الرضا عليه السلام في طريق خراسان يكثر بالليل في فراشه من تلاوة القرآن فاذامرّبآية فيها ذكر جنّة او نار بكي و سئل الله الجنّة و تعوّذ به من النار و كان عليه السلام يجهر ببسم الله الرحمن الرحيم في جميع صلوته بالليل والنهار و كان اذا قرء قل هو اللّه احد قال سرّا الله احد فاذا فرغ منها قال كذلک الله ربنا .

وكان اذا قرء سورة الجحد قال في نفسه سرّا يا ايّها الكافرون فاذا فرغ منها قال ربّي الله و ديني الاسلام ثلثا و كان اذا قرء والتين والزيتون قال عند الفراغ منها بلي وانا علي ذلک من الشاهدين وكان اذا قرء لااقسم بيوم القيمة قال عند الفراغ منها سبحانک اللهمّ وبلي و كان يقرء في سورة الجمعة قل ما عندالله خير من اللهو ومن التجارةللّذين اتّقوا والله خيرالرازقين و كان اذا فرغ من الفاتحة قال الحمد لله ربّ العالمين و اذاقرء سبّح اسم ربّک الاعلي قال سرّا سبحان ربّي الاعلي و اذا قرء يا ايّها الّذين آمنوا قال لبّيک اللهمّ لبّيک سرّا .

(استماع القرآن)

و اذا قرئ القرآن فاستمعوالهوانصتوا لعلكم ترحمون : الاعراف .

شي عن زرارة قال سمعت اباعبدالله

(ع) يقول يجب الانصات للقرآن في الصلوة وفي غيرها واذا قرء عندک القرآن وجب عليک الانصات والاسماع .

(سورة الحمد)

عن موسى بن جعفر عن ابيه عليهما السلام قال لابي حنيفة ما سورة اولها تحميد و اوسطها اخلاص و آخرها دعاء فبقي متحيرا ثم قال لاادرى فقال ابوعبدالله عليه السلام السورة التي اولها تحميد و اوسطها اخلاص و آخرها دعاء سورة الحمد .

وردت الروايات الكثيرة في ان قراءة الحمد سبع مرات مذهب للعلة فان لم تذهب فليقرأها سبعين مرة .

مكا عن الصادق عليه السلام قال لو قرأت الحمد على ميت سبعين مرة ثم ردت فيه الروح ماكان عجبا .

و ان ينفع لشفاء العليل ان يقرء الحمد اربعين مرة على قدح من ماء ثم يصب عليه .

شي سئل الصادق عليه السلام عن قوله تعالى ولقد آتيناک سبعا من المثاني والقرآن العظيم " قال ان ظاهرها الحمد و باطنها ولد الولد والسابع منها القائم عليه السلام .

(آية الكرسي)

روى ان قراءة آية الكرسي تصرف الف مكروه من مكروه الدنيا والاخرة ايسر مكروه من الدنيا الفقر وايسر مكروه الاخرة عذاب القبر .

الاربعماة قال اميرالمومنين عليه السلام اذا اشتكى احدكم عينه فليقرء آية الكرسي وليضمر في نفسه انها تبرء فانه يعافى انشاء الله تعالى .

عن النبي (ص) من قرء آية الكرسي ماة مرة كان كمن عبدالله طول حيوته .

ما عن النبي (ص) من قرء اربع آيات من اول البقرة و آية الكرسي و آيتين بعدها وثلث آيات من آخرها لم ير في نفسه و ماله شيئا يكرهه ولايقربه شيطان ولا ينسي القرآن .

ثو عن الرضا (ع) من قرء آية الكرسي عند منامه لم يخف الفالج و من قرأها دبر كل صلوة لم يضره ذوحمة .

نقل من خط الشهيد ره عن الحسن عليه السلام انه قال انا ضامن لمن قرء العشرين آية ان يعصمه الله من كل سلطان ظالم ومن كل شيطان مارد و من كل لص عاد و من كل سبع ضار و هي آية الكرسي وثلث آيات من الاعراف : ان ربكم الله الى المحسنين وعشر من اول الصافات و ثلث عشر من الرحمن يامعشر الجن والانس الى ينتصران وثلث آيات من آخر سورة الحشر هو الله الى آخرها .

و روى عن آلصادق (ع) ما من عبـد يقرء آخر الكهف عند نومه الآ تيقّظ في آلساعة آلتي يريد .

و عنه (ع) من قرء سورة الحجّ في كلّ ثلثة ايّام لم يخرج سنة حتي يخرج الى بيت اللّه الحرام و ان مات في سفره ادخل الجنّة .

و قال (ع) من قرء سورة العنكبـوت وآلروم في شهر رمضان ليلة ثلث و عشريـن فهو واللّه من اهل الجنّة ولا استثني فيها ابدا .

(سورة يس وآلصافات)

ورد انّ سورة يس قلب القرآن ويقرء للدنيا والاخرة وللحفظ من كلّ آفة وبليّة في النفس والاهل والمال .

جع قال آلنبي (ص) يا عليّ اقـرء يس فانّ فيه عشر بركات ماقرأها جايع الآشبع ولا ظمآن الآ روى ولاعار الآ كسي ولاعـزب الآ تزوج ولاخائف الآ امن ولامريض الآ بـرى ولامحبوس الآ اخرج ولامسافر الآ اعيـن على سفره ولايقرؤن عند ميّت الآ خفّف اللّـه عنه ولا قرأها رجل له ضالّة الآ وجدها .

ما قال آلصادق (ع) علّموا اولادكـم يس فانّها ريحانة القرآن .

و عنه (ع) من قرء يس وآلصافّات يوم الجمعة ثمّ سال اللّه اعطاه سؤله .

و قال آلصادق (ع) من قرء سـورة آلصافات في كلّ جمعة لم يزل محفوظا من كلّ آفة مدفوعا عنه كلّ بليّة مرزوقا في آلدنيـا باوسع مايكون من آلرزق ولم يصبه اللّه في ماله ولا ولده ولا بدنه بسوء من شيطان رجيم ولا من جبّار عنيد وان مات في يومه و ليلـتـه بعثه اللّه شهيد وادخله الجنّة مع آلشهداء في درجة من الجنّة و يقرء للشرف والجاه فـي آلدنيا والاخرة .

عن ابيجعفر (ع) من قرء سـورة ص في ليلة الجمعة اعطى من خيرآلدنيا و الاخرة مالم يعط احد من آلناس الآ نبيّ موسل اوملك مقرّب وادخله اللّه الجنّة و كلّ من احبّ من اهلبيته حتّى خادمه آلذى يخدمه وان لم يكن في حدّ عياله ولا في حدّ من يشفع فيه .

وقال (ع) حصّنوا اموالكم ونسائكـم وماملكت ايمانكم بقرائة انّافتحنا .

وعن آلصادق (ع) من قراء الواقعة كلّ ليلة جمعة احبّه اللّه تعالي و احبّه الى آلناس اجمعين ولم ير في آلدنيا بؤسا ابدا ولافقـرا ولافاقة ولا آفة من آفات آلدنيا وكان من رفقاء اميرالمومنين (ع) وهذه آلسورة لاميرالمومنين (ع) خاصّة لم يشركه فيها احد .

ثو عن ابيجعفر (ع) من قرء الواقعـة كلّ ليلة قبل ان ينام لقى اللّه عزّوجلّ ووجهه كالقمر ليلة البدر .

و روى في فضل الحشر ان من قرئها يصلّى عليه كلّ شي واستغفروا له و من قـال بكرة اعوذ باللّه آلسميع العليم من آلشيطـان

الرجيم و قرء ثلث آيات من آخر الحشر و كّل الله عليه سبعة آلاف من الملئكة يحافظونه و يصلّون عليه الي الليل و ان مات في ذلک اليوم مات شهيدا)

ثو عن الصادق (ع) من قرء قل يا ايّها الكافرون وقل هوالله احد في فريضة من فرائض غفرالله له ولوالديه وما ولدا و ان كان شقيّا محي من ديوان الاشقياء و اثبت في ديوان السعداء واحياه الله سعيدا و اماته شهيدا (سعيد خ ل) و بعثه شهيدا .

و روى انّ الدعاء بعد الجحد عشر مرّات عند طلوع الشمس من يوم الجمعة مستجاب .

و روى من قرء سورة النصر في نافلة او في فريضة نصره الله علي جميع اعدائه .

قال الصادق (ع) من كان يومن بالله واليوم الاخر فلايدع ان يقرء في دبر الفريضة بقل هو الله احد فانّة من قرأها جمع الله خير الدنيا والاخرة وغفرالله له ولوالديه وماولدا .

يد عن عليّ (ع) قال قال رسول الله (ص) من قرء قل هوالله احد حين يأخذ مضجعه غفرالله له ذنوب خمسين سنة .

ثو عن ابيعبدالله (ع) من آوى الى فراشه فقرء قل هوالله احد احدى عشر مرة حفظه الله في داره و دويرات حوله .

و قال الصادق (ع) للمفضّل احتجز عن الناس كلّهم ببسم الله الرحمن الرحيم وبقل هوالله احد اقراها عن يمينک و عن شمالک ومن بين يديک ومن خلفک ومن فوقک و من تحتک .

و روى في الدرّ المنثور انّها ثلث القرآن .

طب عن الصادق (ع) كان رسول الله (ص) اذا كسل او اصابته عين او صداع بسط يديه فقرء فاتحة الكتاب والمعوّذتين ثمّ يمسح بها وجهه فيذهب عنه ماكان يجد .

قال الصدوق ره و تبعه علي ذلک المجلسي انّ القرآن نزل في شهر رمضان في ليلة القدر جملة واحدة الي البيت المعمور ثمّ نزل من البيت المعمور في مدّة عشرين سنة .

شي عن علي (ع) كان القرآن ينسخ بعضه بعضا و انما كان يوخذ من امر رسول الله (ص) باخره فكان من آخر ما نزل عليه سورة المائدة نسخت ماقبلها ولم ينسخها شيء فلقد نزلت عليه و هو علي بغلة الشهباء وثقل عليها الوحي حتى رايت سرّتها تكاد تمسّ الارض و اغمي علي رسول الله (ص) حتّى وضع يده علي ذوابة منبه بن وهب الجمحي ثمّ رفع ذلک عن رسول الله (ص) فقرء علينا سورة المائدة فعمل رسول الله (ص) و عملنا .

علم عليّ هام بن الهيم سورا من القرآن وقال قليل القرآن كثير .

قال رسول الله (ص) لعبدالله سلام ابتداء القرآن بسم الله الرحمن الرحيم وختمه

صدق اللّه العلیّ العظیم .

قال امیرالمومنین (ع) فی صفات المتّقین : امّا اللّیل فصافّون اقدامهم تالین لاجزاء القرآن یرتّلونه ترتیلا یحزّنون به انفسهم و یستبشرون به دواء دائهم فاذا مرّوا بآیة فیها تشویق رکنوا الیها طمعا و تطلّعت نفوسهم الیها شوقا وظنّوا انّها نصب اعینهم واذا مرّوابایة فیها تخویف اصغوا الیها مسامع قلوبهم وظنّوا انّ زفیر جهنم و شهیقها فی اصول آذانهم .

عن ابن عباس قال مافی القرآن آیة فیها یا ایّها الّذین الّا وعلیّ (ع) رأسها وقائدها .

و یروی عن علی (ع) قال نزل القرآن ارباعا فربع فینا و ربع فی عدوّنا و ربع سِیَر وامثال وربع فرائض و احکام ولناکرائم القرآن

قال ابن ابی الحدید انّ امیرالمومنین (ع) کان یحفظ القرآن ولم یکن غیره یحفظه ثمّ هو اوّل من جمعه نقلوا کلّهم انّه (ع) تاخّر عن بیعة ابیبکر تشاغلا بجمع القرآن .

قال امیرالمومنین (ع) واعلموا انّکم لن تعرفوا الّرشد حتّی تعرفوا الّذین ترکه ولن تاخذوا بمیثاق الکتاب حتّی تعرفوا الّذی نقضه ولن تمسّکوا به حتّی تعرفوا الّذی نبذه ولن تتلوا الکتاب حقّ تلاوته حتّی تعرفوا الّذی حرّفه ولن تعرفوا الّضلالة حتّی تعرفوا الهدی ولن تعرفوا الّتقوی حتّی تعرفوا الّذی تعدّی فاذا عرفتم ذلک عرفتم البدع والّتکلّف ورایتم الفریة علی اللّه ورسوله والّتحریف لکتابه ورایتم کیف هدی اللّه من هدی فلایجهلنّکم الّذین لایعلمون علم القرآن انّ علم القرآن لیس یعلم ماهو الّامن ذاق طعمه فعلم بالعلم جهله و بصّر به عماه و سمع به صممه وادرک به علم مافات وحیی به بعداذ مات واثبت عنداللّه عزّ ذکره الحسنات ومحی به الّسیّئات وادرک به رضوانامن اللّه تبارک فاطلبوا ذلک من عند اهله خاصّة فانّهم خاصّة نور یستضاء به وائمّة یقتدی بهم و هم عیش العلم وموت الجهل هو الّذین یخبرکم حکمهم من علمهم و صمتهم عن منطقهم وظاهرهم عن باطنهم سفینة البحار قرء

قُربَةٌ : ل و (قرب) منه و ــ الیه : دنا (اقرب):به او نزدیک شد « کلّما قرب من واحد بعد من الاخر » ح ۱۰۳ ح ۳۷۱ ــ ۵ ــ (دنیا و آخرت مانند مشرق و مغرب و راه ــ رونده است میان آن دو) هرگاه از یکی نزدیک شد دور شد از دیگری .

(اَقْرَبَ) الاناء: قرّبه للامتلاء و ــ الحامل : قرب وقت ولادها (اقرب) : ظرف را برای پرکردن نزدیک گرداند . وقت زائیدن حامله نزدیک شد .

« ما اقرب الحیّ من المیّت للحاقه

به» ط ۱۱۲ ط ۲۰ـ ۱۷ شگفتا چه چیزی نزدیک گردانیده زنده را از مرده برای رسیدن او بروی.

(قَرَّبَهُ): ادناه و ــ القربان لله: قدمه و ــ الامیر فلانا: قدّمه فی خدمته وجعله من خواصّه (اقرب): اورا نزدیک گردانید. قربانی را برای خدا پیش آورد. امیر فلانی را مقدّم و از مخصوصان خود قرار داد.

« فقرّب علی نفسه البعید» ط ۸۵ ط ۱۹ـ ۲ پس نزدیک گردانید برای خود دور را (مراد مرگ و اهوال آخرت است و از این راه توشه آنهارا آماده ساخت).

(قَارَبَهُ): داناه و ــ الفرس الخطو: داناه (اقرب): به او نزدیک شد. اسب قدمها را بهمدیگر نزدیک کرد. « و قارب من خطوه» ط ۳۲ ط ۴۰ ـ ۷ نزدیک بهم نهاد قدم خود را.

(اِقْتَرَبَ): الوعد: قرب و ــ الشیئان: تقاربا (اقرب): وعده نزدیک شد. دو چیز بهم نزدیک شدند.

« ثمّ انّکم معشر العرب اغراض بلایا قد اقتربت» ط ۱۴۹ ط ۳۱ ـ ۴ سپس هر آینه ای جماعت عرب نشانه های بلاهائی هستید بتحقیق نزدیک شده.

(تَقَرَّبَ) الی الله بالقربان: اتی الیه تعالی به وطلب القربة عنده (اقرب): بسوی خداوند قربانی آورد و در نزداو منزلت جست.

« فتقرّبوا الی ائمّة الضلالة والدعاة الی النار بالزور والبهتان» ط ۲۰۸ ط ۲۱ ـ ۷ پس منزلت جستند بسوی پیشوایان گمراهی و دعوت کنندگان بسوی آتش (که خلفاء جور وستمند)

(اِسْتَقْرَبَ) الشی: ضدّ استبعده (اقرب): چیز را نزدیک شمرد « واستقربوا الاجل» ط ۱۱۲ ط ۲۰ـ ۱۰ نزدیک شمردند آخرمدت عمر را (پس به عمل مبادرت کردند)

(یُقَرِّبَانِ): نزدیک می گردانند « ویقرّبان کلّ بعید» ط ۸۸ ط ۷۶ ـ ۵ (خورشید وماه) نزدیک می گردانند هردو را.

(تَقَارَبَا): ضدّ تباعدا و ــ داناه (المنجد): بهم نزدیک شدند. با او نزدیک شد.

(القَرِیب): خلاف البعید (اقرب): نزدیک « قریبون لایتقاربون» ط ۱۰۹ ط ۱۸ـ ۲۶ (مردگان) نزدیکند و خویشند به یکدیگر وحال آنکه اظهار خویشی بهمدیگر نمی کنند.

(القُرْب): خلاف البعد (اقرب): نزدیک بودن « فاحذروا عباد الله الموت وقربه» ر ۲۷ ر ۲۴۳ـ ۸ پس بترسید ای بندگان خدا از مرگ و نزدیک بودن آن.

(القُرْبَة): القرب ــ قیل القرب فی المکان والقربی فی الرحم والقربة فی المنزلة و (القربة والقربة): مایتقرب به الی الله تعالی

من اعمال البرّ والطاعة (اقرب) : نزدیک بودن گفته شده قرب نزدیک در مکان است و قربیٰ نزدیک بودن در خویشی و قربة نزدیک بودن در مقام است و قُرْبَة و قُرُبَة چیزی است از کارهای نیک و اطاعت که بآن به خداوند نزدیکی جسته می‌شود .

« وان اعف فالعفو لی قربة » ر ۲۳ ط ۲۲۷ـ ۲ و اگر عفو کنم پس عفو برای من منزلت است (درنزد خدا)

(القَرَابَة) : القرب فی الرحم (اقرب) : نزدیکی درخویشی .

«واعجباه أتکون الخلافة بالصحابة ولاتکون بالصحابة والقرابة» ح ۱۹۰ ج ۳ ص ۱۷۹ـ شگفتا آیا جانشینی پیامبر باصحابة بودن میباشد (چنانچه ابوبکر برای خلافت خود در برابر انصار اینگونه دلیل آورد) ونمی‌باشد خلافت با صحابه بودن‌وخویشاوند بودن با پیامبر (که مراد آن حضرت این‌است من‌هم صحابهٔ پیامبر و هم از خویشان آن حضرت هستم)

(القَرَابَات) جمع قرابة (اقرب) : خویشان « فلقد کنّا مع رسول الله (ص) وانّ القتل لیدور علی الآباء والابناء والاخوان والقرابات » ط ۱۱۲ ط ۶۳ ـ ۶ بتحقیق‌بودیم بارسولخدا (ص) درحالیکه کشتن می گردید برپدران و پسران و برادران وخویشان .

(القُرْبَان) : مصدر و ـ کلّ مایتقرّب به الی الله من ذبیحة و غیرها (اقرب) : نزدیک بودن . هرآنچه که منزلت‌جسته‌میشود بآن بسوی خداوند از حیوان ذبح شده باشد یا غیر آن .

«الصلوة قربان کل تقیّ» ح ۱۳۶ ح ۳۴۳ ـ ۹ نماز (سبب) نزدیک شدن هر پرهیزکاری است بسوی خداوند

(المُقَارَبَة) : مصدرمن قارب (اقرب): نزدیک شدن .

« مقاربة الناس فی اخلاقهم امن من غوائلهم » ح ۱ ح ۳۲۷ـ ۵ نزدیک‌شدن‌بمردم در اخلاقشان (مانند آنان رفتار نمودن‌در امر زندگی‌سبب)ایمنی‌است‌ازکینه هاشان (همرنگ شدن بامردم تا آنجا که منجرّ به خلاف دین نباشد جایز است)

(التَقْرِبَة) مصدر: نزدیک نمودن .

«والحجّ تقویة (تقربة خ ل) للدّین»ح۲۵۲ ح ۳۶۱ـ ۲ حجّ را واجب کرد برای قوت‌دادن به دین زیرا در اجتماع مسلمانان و شور کردنشان دین‌بهتر پیشرفت می کند (دربعضی نسخه ها تقربة است بنابراین معنی چنین می‌شود : حج را سبب نزدیک شدن است به همدیگر برای دین ولی اوّلی صحیح است .

(الاِقْتِرَاب) : مصدر: القرب (اقرب): نزدیک بودن .«واقتراب من اشراطها» ط ۱۹۶ ط ۳ـ ۲۵ (درهنگام) نزدیک شدن‌از علامت های آن (زوال دنیا)

(اَلتَّقْرِيبِ) : نزدیک گردانیـــدن «امزج بینهم بین اَلتقریب والادناء» ر ۱۹ف ر ۲۹۶ ـ ۳ آمیخته کن (مدارای خودرا) برای آنان میان نزدیک نمودن وبسیار نزدیـــک گردانیدن.

(اَلتَقَرُّب) مصدر: نزدیکی ومنزلت جستن « وافضي الیک بسوء عملي تقرّبـــاالي عبادک» ح ۲۷۶ ح ۳۳۱ـ ۵ بیاورم بسوی تو کردار بد خودرا برای نزدیکی جستن و منزلت خواستن بسوي بندگانت .

(القَارِب) : طالب الماء لیلا (اقرب) : جوینده‌ٔ آب در شب .

«وماکنت الا کقارب ورد» ر ۲۳ ر ۲۷۷ ـ ۳ و نبودم من (در اشتیاق بمرگ)مگر مانند جوینده‌ٔ آب که وارد آبگاه شود .

(القَرِيبَة) مونّث القریب خـــلاف البعیدة : نزدیک (ارضکم قریبة من الماء" ط ۱۴ ط ۲۱۵ ـ ۱ : زمین شما نزدیک استازآب

(المُقَرِّب)اسم فاعل من قرّب :نزدیک گرداننده «والي ثوابه مقرّبا» ط ۱۸۰ ط ۱ـ۲ (خدارا حمد میکنم چنان حمدی که) به‌سوی ثواب او نزدیک کننده باشد .

(شئ مُقَارِب) : وسط بین الجیّـــد وآلرديّ و کذلک اذاکان رخیصا (اقرب) :چیز متوسط میان نیک و بد و چیز ارزان «المقارب العقل» ر ۶۴ ر ۲۴۹ـ ۸ (تو آنچه من‌میدانم کم عقل هستی)

(المُقْتَرِب) اسم فاعل من اقتـرب : نزدیک« فمحلّها مقترب» ط ۲۲۴ ط ۷۴ ـ ۹ پس جای آن قبرها نزدیک بهم است (وساکن آنها غریب و دور ازهم .)

(القُرْبَى) في اَلرحم و(القربة) في المنزلة(اقرب) : نزدیک بودن در خویشی : نزدیک بودن در مقام (الاقرب) : اسم‌تفضیل من قرب (أقرب) : نزدیکتر

« وان کنت بالقربی‌حججت‌خصیمهم فغیرک اولي بآلنبي واقرب » ح ۱۹۰ ح ۳۷۶ ـ ۱۱ (خطاب به ابی‌بکر است) اگر باخویش بودن (به‌پیامبر) غلبه جستي و دلیل‌آوردی برمجادله کننده‌ٔ آنان (انصار) پس غیر تـو (مراد خود آنحضرت است) سزاوار است بـه پیامبر و نزدیکتر است (ابوبکر در سقیفـــهٔ بني‌ساعده هنگامي که دید انصار مي خواهند سعدبن عباده را خلیفه قرار دهند به‌آنـان گفت ما قریش به خلافت از شما سزاوار تریـم زیرا ما خویشان و یاران او هستیم .

امام علیه اَلسلام به این‌مطلب‌اشاره می‌کند که اگر بااین دلیل به خلافت صاحب شدی تو مصاحب غار هستي ولي من ماننــد نفس پیامبرم و تو پدرزن پیامبری امّامن‌داماد و پسرعموی او می‌باشم)

(الاَقْرِبَاء) جمع قریب و(اقـارب آلرجل و اقرباوه) : عشیرته الأدنون (اقرب) : نزدیکان : خویشاوند ان نزدیک مرد .

(بنصرة الحفدة والاقرباء و الاعزّة والقرناء فهل دفعت الاقارب» ط ۸۱ ط ۴ــ۲۷ (هنگام مرگ بسوی اینور آنور نگریستن) برای یاری خواستن از اعوان و خویشان و عزیزان و همسران پس آیا دفع کردند خویشان آن بلاها را .

(القرب والرّوايات)

ن عن الرّضا (ع) قال من احبّ عاصيا فهو عاص و من احبّ مطيعا فهو مطيع و من اعان ظالما فهو ظالم و من خذل عادلا فهو خاذل انّه ليس بين الله وبين احد قرابة ولاينال احد ولاية الله الّا بالطاعة .

ک عن الباقر (ع) في خبر ثمّ انّ آدم امرهابيل وقابيل ان يقرّبا قربانا وكان هابيل صاحب غنم وكان قابيل صاحب زرع فقرّب هابيل كبشا وقرّب قابيل من زرعه مالم ينق وكان كبش هابيل من افضل غنمه وكان زرع قابيل غير منقّى فقبل قربان هابيل ولم يقبل قربان قابيل وهو قوله تعالى: «وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا . . . وكان القربان اذا قبل تاكله النّار فعمد قابيل الي النّار فبني لها بيتا و كان اوّل من بنى للنّار البيوت و قال لاعبدنّ هذه النّار حتّى تقبل قرباني ثمّ انّ عدوّ الله ابليس قال لقابيل انّه قد تقبّل قربان هابيل ولم يتقبّل قربانک وان تركته يكون له عقب يفتخرون على عقبک فقتله قابيل .

القَرْح : بالفتح و بضمّ : عضّ السّلاح وغيره مما يخرج بالبدن و قيل بالفتح الاثار بعينها و بالضمّ المها و حرقها (اقرب) رسیدن وسختی اسلحه و غیر آن است از آن چیزها که به بدن وارد میشود . گفته شده بافتح اثرهای اسلحه و غیره است و با ضمّ درد و سوزش آن است .

« فانّي اداوي منهم قرحا اخاف ان يكون علقا » ر ۷۸ ر ۲۶۶ــ۲ پس من دوا میکنم از آنها جراحتی را میترسم (برگردد) خون بسته باشد (یعنی منکه می خواهم به یکی از صفتهای زشت آنها معالجه کنم ولکن از جهت فاسد بودن باطن آنها معالجهء من برگردد زخم بدی را سبب باشد که آن علق است .

(**القَرِح**) : الّذي به قروح (اقرب) : کسی که اورا زخمهائیست « وقلوبهم قرحة » ط ۳۲ ط ۴۰ــ ۱۲ و دلهای آنان زخمدار است (از جهت نگرانیها و غصه هائی که برای آیندهء آخرت خود دارند)

(**القَرِيحَة**) : اوّل كلّ شيء و من الانسان طبعه و من الشّاعر: ملكة يقتدر بها على نظم الشّعر وحسن القريحة: من يستنبط

العلم والشعر والخطبة بجودة الطبع (اقرب):
اوّل هرچیز: از انسان طبیعت او. از شاعر
یکنوع استعدادی است قادر می شود به آن بر
درست کردن شعر. نیک قریحه کسی است که
بیرون آورد علم. شعر و خطابه را با نیکی
طبیعت.

«ولاقَریحة غریزة اضمر علیها» ط ۸۹
ط ۳- ۳۱ (چیزهارا آفرید) بدون استنباط
طبیعتی که آن قریحه را در دل قبلا گرفته
باشد.

(القَرایِح): جمع قریحة «وقدّ روک
علی الخلفة المختلفة القوی بقرائح عقولهم»
ط ۸۹ ط ۳- ۲۵ اندازه کردند ترا برهیکلی و
شکلی با استنباط عقلهای خودشان (کههمواره
تابع اوهام و خیالات است)

قَرَّتْ: عینه ل ض: بردت سرورا
وانقطع بکائها و جفّ دمعها اورات ماکان
متشوّقة الیه (اقرب): چشم او از شادمانی
سرد شد و گریه او قطع شد و اشک او خشکید
یا دید آنچه را که به آن علاقمند بود.

(قَرّ) یومنا ض: بَرَدَ و ــ فی المکان:
ثبت و سکن (اقرب): روز ما سرد شد. در
مکان برقرار و ساکن شد «قرّت اذاعینه» ر ۴۵
ر ۲۴۲- ۳۲ روشن باد دراین هنگام چشم او
(علی)

«تلک شقشقة هدرت ثم قــرّت»
ط ۳ ط ۲۸ ــ ۲۳ این مانند شقشقة شتر بود
بیرون آمد سپس ساکن و آرام شد (شقشقة
مانند جگر سفید از دهن او هنگام هیجان با
صدا و غریدن بیرون می‌آید این حالت‌خودرا
به آن حالت شتر تشبیه نموده

(اَقَرَّهُ) فی المکان: ثبّته و سکّنه و ــ
العامل علی العمل: ترکه قارّاً فیه (اقرب): او
را درجایگاه برقرار و ساکن نمود. کارگر را
برکار ثابت قرارداد.

(اَقَرَّاللّهُ) عینه و ــ بعینه: اعطاه
حتّی تقرّ فلا تطمح الی من هو فوقه (اقرب):
خداوند به او آنقدر داد تا ساکن گشت‌وبسوی
آنکس که بالای او است سربلند نکرد

(اَقْرَرْتُ) الکلام لفلان اقرارا: بیّنته
حتّی عرفه (اقرب): گفتار را به فلانی بیان
کردم تا آنرا شناخت.

«فقد اقرّ بالبیعة» ط ۸ ط ۲۱۲-۱
بتحقیق به بیعت اعتراف کرده

"فاقرّه حیث اقرّه اللّه و رسوله" ح
۲۷۰ ح ۳۲۴ ــ ۱۱ پس ثابت کن آن (زینت
کعبه) را درآنجا که ثابت گردانیده آنرا خدا
و رسول او.

«ولیقرّوا به اذجحدوه» ط ۱۴۵ ط ۳
ــ ۲ تا اقرار کنند به او (خداوند) آنگاه که
انکار نمودند اورا

(اِسْتَقَرَّ) بالمکان: ثَبَتَ و تَمَکَّنَ وسکن

(اقرب) : در جایگاه ثابت و متمکن وساکن گشت .

«حتّی استقرّ الاسلام ملقیا جرانه» ط ۵۶ ط ۱۳۵ـ ۵ چون خداوند یاری‌راستین مارا نسبت به اسلام دید یاری خودرا بـه‌ما فرستاد) تا اسلام قرار گرفت در حالیکـه (مانند شتر آرام گیرنده) افکنده بـود پیش گردن را برزمین .

(قارّه) : قرّمعه (اقرب): باوی ساکن و ثابت شد « وما اخذ اللّه علی العلماء ان لایقارّوا علی کظّة ظالم ولاسغب مظلوم» ط ۳ ط ۲۸ـ ۲۱ (اگر نبود عهدی که خدای تعالی از دانایان گرفته) که آرام و راضی نباشند بر سیری ستمکار و گرسنگی مظلوم (هرآینه مهار خلافت را برکوهان آن میانداختم)

(قرّر) فلانا بالامر: حملـه علی الاعتراف به (اقرب) : فلانی را وادار کـرد بر اقرار کردن به‌آن « قرّره بالفناء » ر ۳۱ ر ۲۴۰ـ ۱۰ وادار کن آن (نفس) را بر اقرار کردن بر فانی شدن .

(القَرار) : ماقرّ فیه و ـ المطمئنّ من الارض و ـ المستقرّ الثابت منها (اقـرب) : آنچه درآن ثابت شد . آرام از زمین . برقرار ثابت ازآن « ووضعت فی قرار مکین» ط ۱۶۱ ط ۳۶ـ ۱۳ و نهاده شده ای در جایگاه‌محکم .

(القَرارَة) : القرار بمعانیه و ـ القاع المستدیر مجتمع فیه ماء المطر (القرار) بضمّ القاف : مابقی فی القِدر او مالصق باسفلهـا من مرق او حطام تابل (اقرب) : بمعنی قرار گود مدوّر که درآن آب باران جمع شود .آنچه در ته دیگ میماند از آبگوشت یا سوختـه ته مانده « او قرارة نطفة» ط ۸۹ ط ۳ـ ۱۰۳ (خداوند عالم آگاه است) از آنچه محـلّ برقراری نطفه است

(القَرارات) جمع قرارة « واللّه انّهم نطف فی اصلاب الرجال و قرارات النساء » ط ۵۹ ط ۱۴۵ـ ۴ ـ بخدا سوگند آنـان نطفه‌هائی‌هستند در پشتهای مردان‌ورحمهای زنان (الزمها قرارتها" ط ۲۰۹ ط ۹۲ ـ ۴ ـ نگاه داشت آنرا در قرارگاه خود

(القُرّ) بالضمّ : البرد و قیـل برد الشتاء خاصّة والبرد عام فیه و فی الصیـف (اقرب) : سرما . گفته شده سرمای زمستان . برد به سرمای زمستان و تابستان شامل اسـت

(قرّة العین) ما تقرّبه العین : آنچه مسـرور می‌شود به‌آن چشم و از شادی گریـه اوقطع شود .

« وانّ افضل قرّة عین الولاة» ر ۲۳۹ ـ ۷۴ ـ برترین روشنائی چشم حاکمان .

«قلتم هذه صبارة القرّ» ط ۲۷ ط ۳۲ ـ ۱۲ (هرگاه شمارا دستور دادم در زمسـتـان به جنگ اهل شام بروید) گفتیداینوقت‌شدّت سرماست .

(الإقرار) مصدر من اقررت الکـلام

لفلان حتّی عرفه (اقرب) : بیان کردم گفتار را بفلانی تا آنرا شناخت اعتراف کردن .
«والتصدیق هو الاقرار» ح ۱۲۵ ح ۳۴۸ـ ۶ قبول کردن (دستورات اسلام) همان اعتراف کردن است .
(القارّ) اسم فاعل : البارد (اقرب) : سرد « ففزع الی ماکان عوّده الاطبّاء من تسکین الحارّ بالقارّ» ط ۲۱۹ ط ۱۲ـ ۳۲ پس پناه‌برد بسوی آنچه عادت داده بودند اورا طبیبان از فرونشاندن صفرای حارّ را با دواهای سرد .
(القارّة) مونث القارّ و ـ ما اطمئنّ من الارض والاکمة (عبده) مونث القار وآنچه مطمئنّ است از زمین و پشته « حیث لم تسلم علیه قارّة» ط ۱۶۴ ط ۷۰ ـ ۷ (مانند سیل چنان روآورد) بطوریکه سلامت نمی ماند پشته ای و زمینی .
(المقرّ) بالفتح : موضع الاستقرار (اقرب) : جای برقراری وآرام گیری .
«الدنیا دار ممرّ الی (لا غ ل) دار مقرّ» ح ۱۳۳ ح ۳۴۲ ـ ۲ دنیا سرای گذر به آخرت است (نه سرای قرارگرفتن است)
(المُقِرّ) اسم فاعل : المعترف (عبده) : اعتراف کننده « المقرّ للزّمان » ر ۳۱ ر ۲۴۰ـ ۱ اعتراف کننده برای (سختی) زمان .
(المُقِرّة) مونّث المقرّ « مقرّة بالعجز عن انشائها» ط ۱۸۴ ط ۶ ـ ۳۱ اقرار کننده است بناتوانی از آفریدن آن (پشه)
(المُسْتَقَرّ) : اسم مفعول و ـ موضع الاستقرار (اقرب) : برقرارشده . جای قرارگرفتن « واقرّهم فی خیر مستقرّ» ط ۹۲ ط ۷۷ ـ ۳ـ ساکن نمود آنها (پیامبران) را در بهترین جایگاه (رحم مادران پاکیزه)

القُرَیْش : قبیلة من العرب (اقرب) : تیره ایست از عرب « اللّهم انّی استعدیک علی قریش فانهم قدقطعوا رحمی واکفاؤا انائی » ط ۲۱۵ ط ۱۲۶ـ ۱ پروردگارا من بر (انتقام از) قریش از تو یاری میطلبم زیرا آنان خویشی و اتّصال مرا بریدند (خلافتی را که پیامبر اسلام آنرا بمن اختصاص داده بود غصب کردند) و ظرف مرا برو برگرداندند (حقّ مرا ضایع ساختند .

(القریش والرّوایات)

روی قال رجل لعلیّ بن الحسین علیه السّلام ما اشدّ بغض قریش لابیک ؟ قال لانّه اورد اوّلهم النار و الزم آخرهم العار .
نهج سئل امیرالمومنین (ع) عن قریش فقال امّا بنومخزوم فریحانة قریش تحبّ حدیث رجالهم والنکاح فی نسائهم و امّا بنو

عبدشمس فابعدها رايا وامنعها لماوراء ظهورها وامّا نحن فابذل لما في ايدينا و اسمح عند الموت بنفوسنا وهم اكثر وامكر وانكر و نحن افصح وانصح واصبح.

والقريش قبيلة ابوهم آلنضربن‌كنانة وقيل فهربن مالک ومن لم يلده فليس بقرشيّ سفينة البحار قرش.

القُرْص : بآلضمّ قطعة من الخبز مبسوطة مستديرة (اقرب) : گرده نان .

(القُرْصَيْن) تثنية قرص « ومن طعمه بقرصيه» ر ۴۵ ر ۲۴۲ــ ۴ (امام شما اکتفا كرده از دنياى خود) به دو گرده نان جو (يكى براى چاشت يكى براى شام) خود

(الاَقْرَاص) جمع قرص (اقرب) : گرده نانها « ولتكفك اقراصك ليكون من آلنار خلاصک» ر ۴۵ ر ۲۴۲ــ ۳۶ ــ كفايت كند ترا گرده نانهايت تا رهاشوى از آتش .

قَرَضَ : آلشيء : قطعه و ــ الوادي : جازه (اقرب) : چيز را بريد . بيابان را طىّ كرد « قرضوا آلدنيا قرضا على‌منهاج‌المسيح» ح ۱۰۴ ح ۲۷۲ ــ ۴ طىّ كردند دنيا را بر طريقهٔ عيسى مسيح « ونابين بهما تقرض » ط ۱۸۳ ط ۱۶ــ ۲۶ دو دندان قرار دادباآنها مى‌برد .

(اَقْرَضَهُ) : اعطاه قرضا و ــ من فلان : اخذ منه القرض (اقرب) : به او قرض داد و از او قرض گرفت .

«ومن‌اقرضه قضاه» ط ۸۸ ط ۷۶ــ ۱ هركس به او (خداوند) قرض داده (در راه او به مستحقين داد) ادا كرد آنرا .

(اِسْتَقْرَضَ) منه : طلب منه القرض و ــ زيدا آلشي :استقضاه (اقرب) : ازاوقرض خواست . از او خواست اداء دين كند .

« واغتنم من استقرضک فى حال غناک» ر ۳۱ ر ۲۴۰ــ ۷۲ و غنيمت شمار كسى را كه از تو قرض خواهد در حال بى‌نيازيت .

(تَقَارَضَا الثّنَاءَ) : اثنى كل واحد على الاخر (اقرب) : هريک ديگرى را مدح كرد « يتقارضون آلثناء » ط ۱۹۲ ط ۶۵ ــ ۹ قرض مى‌دهند (منافقين) بهمديگر ستايش و ثنارا (آن يكى ديگرى را مدح مى كند تا در عوض اوهم اين را مدح كند)

(القُرَاضَة) بآلضمّ : ماسقط بالقَرْض كقراضةآلثوبوآلذهب و ــ قراضة المال :رديئه وخسيسه (اقرب) : آنچه با بريدن‌مى‌ريزد مانند خورده ريزى لباس و طلا و ــ قراضةمال پست و بى ارزش آن .

« فلتكن آلدنيا اصغر في اعينكم اصغر من‌حثالة القرظ و قراضة الجلم» ط ۳۲ ط ۴۰ــ ۱۳ پس بايد كه باشد دنيا خوار تر

در چشمهای شما از دردی برگ سلم (درختی است بآن پوست را دبّاغی می کنند) و از ریزهای پشم که از مقراض میافتد .

(القرض وآلروایات)

لی عن آلصادق (ع) قال (ع) علیّ باب الجنّة مکتوب القرض بثمانیةعشروآلصدقة بعشر وذلک انّ القرض لایکون الّا فی یدالمحتاج وآلصدقة ربّما وقعت فی ید غیر محتاج ، تقدّم مایتعلق بذلک فی دین . سفینة البحار قرض .

القَرَظ : ورق آلسلم یدبغ به او ثمر آلسَنط ویعتصر منه الاقاقیا وهی ممّا یتداوی به عند الاطبّاء (اقرب) : برگ سلم به آن دبّاغی میشود یا میوهٔ سَنْط است که از آن اقاقیا فشرده میشود و آن از چیزهائی است که به آن معالجه می شود در نزد طبیبان (و شاهد این مادّه را از نهج البلاغه در قرض نقل کردیم) .

قَرَعَ : القوم ن : غلبهم بالقرعة و ــ الباب ع : دقّه و نقر علیه و ــ آلشی : ضربه و ــ صفاته : تنقّصه و عابه (اقرب) : با قرعة به جماعت پیروز شد . درب را کوبید . چیز را بزد . صفتهای اورا تنصیص وعیبجوئی کرد .

« فلمّا قرعته بالعصا » ط ۱۷۰ ط ۷۲ ــ ۴ پس چون کوفتم (گوش) آن گوینده را باعصا (بادلیل) (در میان جماعت‌حاضرین از خواب غفلت بیدار گشت)

« لابصوت یقرع » ط ۱۸۴ ط ۶ ــ ۱۸ (خداوند میگوید) نه با صدائی‌که بکوبد (حاسّهٔ سمع را مثل سایر صداها)

(القارِعَة) اسم فاعل و ــ القیامة لانّها تقرع بالاهوال و ــ آلداهیة و ــ آلنکبة المهلکة (اقرب) : کوبنده . قیامت زیرا قیامت با ترسها می کوبد . نازلهٔ‌سخت . نکبت هلاک سازنده .

« ولیحذر قارعة قبل حلولها » ط ۲۱۲ ط ۷۳ ــ ۸ باید که بترسد از سختی زمانه یا قیامت .

(القَوارِع) : جمع قارعة . « لو صلت الیک منّی قوارع تقرع العظم » ر ۷۳ ر ۲۸۷ ــ ۳ (اگر نبود مدت ترک محاربه) هرآینه می‌رسید بسوی تو از جانب من سختیهائی (از شدائد جنگ) میکوفت‌استخوان را .

xxxx

(القرع والروايات)

قال رسول الله (ص) اذا طبختم فاكثروا القرع فانّه يسرّ القلب الحزين والقرع هو الدبا .

و روی عن ابیعبدالله (ع) انّه قال فایّ قضیّة اعدل من القرعة اذا فوّض الامر الی الله تعالی لقوله تعالی فَسَاهَمَ فَكَانَ مِنَ الْمُدْحَضِينَ : سفينة البحار قرع

قَرَفَ : الشيء : قشره و ــ القرحة : قشرها و ــ كذب و خلط و ــ فلانا بكذا : عابه او اتّهمه و ــ لعياله : كسب لهم و ــ الشيء : خلطه (اقرب) : چيز را پوست كند . پوست زخم راكند . دروغ گفت و بهم آميخت . فلانی را باين عيب نمود يا اورا تهمت زده كرد . برای اهل خود كسب نمود . چيز را بهم آميخت .

« وقرفه قرف الصمغة » ط ۱۰۶ ط۲۴ ــ ۱۸ (امر حقّ و باطل را برای شما) پوست كند مانند كنده شدن صمغ (از درخت چون صمغ را از درخت می كنند چيزی در جای نمی‌ماند اين در آشكار نمودن امر ابهامی باقی نگذاشته .

(قَارَفَهُ) : قاربه و ــ الجرب البعير : داناه شئ منه و ــ الذنب . خالطه (اقرب) : به او نزديک شد . چيزی از خارش به شتر نزديک شد . به گناه مرتكب شد .

« فمن قارف حكرة بعد نهيک ايّاه فنكّل به » ر ۵۳ ر ۲۳۹ــ ۱۲۶ پس هركس كسب كرد نگهداشتن متاعهای مورد احتياج مردم را پس از نهی كردن تو از آن بــه او عذاب كن »

(إقْتَرَفَ) الرجل : اكتسب (اقرب) مرد كسب نمود « واقترف فاعترف » ط ۸۱ ط ۴ ــ ۱۸ (از خدا بترسيد مانند آنكسی كه) گناه كسب نمود سپس پشيمان شده اعتراف نمود .

(القَرْف) مصدر : عيب نهادن .

(القَرَف) : التهمة (اقرب) : افترا

« اولم ينه اميّة علمها بی عن قرفی » ط ۷۳ط ۱۹۸ ــ ۱ آيا بازنداشت بنی اميّة را علم ايشان به احوال من از تهمت زدن به من " دربارهٔ خون عثمان "

(المُقْتَرِف) :اسم فاعل : المكتسب

« انّ الله سبحانه و تعالی لايخفی عليه ماالعباد مقترفون » ط ۱۹۷ ط ۴۳ ــ ۱۷ بتحقيق خداوند سبحانه وتعالی پنهان نمی ماندآنچه بندگان كسب كننده اند (در شب و روزشان)

×××

القِرْقیسا : بلد علي الفرات (عبده): شهری است در فرات جزیره ای است در شام « وانّ تعاطیک علي اهل قرقیسا » ر ۶ ر ۲۸۹ ـ ۲ بتحقیق فراگرفتن تو غارت را بر اهـــل قرقیسا (هرآینه رأیی است پراکنده)

قَرْمَطَ : الکتاب : کتبه دقیقا وقصیر الاحرف او قارب مابین آلسطور (اقـــرب) : کاغذ را به دقّت یا با حرف ریز نوشت یا میان سطرهارا نزدیک بهم قرار داد.

« و قرمط بین الحروف » ح ۳۱۵ ح ۳۲۶ ـ ۲ نزدیک گردان میان حرفها را .

قَرَنَ : الشيء بالشي ض : شـــده به و وصله الیه و ــ بین الحج والعمرة ، جمع و ــ البعیرین : جمعها في حبل (اقرب) : چیز را به چیز بست و به او متصل نمود . میان حج و عمره را جمع کرد . دو شتر را در طنابی جمع کرد .

(قَـرِنَ) آلرجل ل کـان مقـــرون الحاجبین (اقرب) : مرد نزدیک ابرو بود .

« ولقد قرن اللّه به صلّی اللّه علیه وآله من لدن ان کان فطیما اعظم ملـــک من ملائکته » ط ۱۹۰ ط ۲ ـ ۱۷۶ بتحقیق مصاحب گردانید خداوند عالم به او (پیامبر (ص)) از وقتي که از شیر باز گرفته شد بزرگتریـــن ملائکه ای را از ملائکه های خودرا .

« متي اعترض آلریب فيّ مـع الأوّل منهم حتّي صرت اقرن الي هذه آلنظائـــر » ط ۳ ط ۲۸ ـ ۱۲ کدام وقت شکّ عارض شد در (خلافت) من با (خلافت) اوّل (ابوبکر) از آنها تا برگشتم هم‌ردیف شدم با این‌همانندها (طلحه‌زبیر، عثمان، عبدالرحمن، زبیر)

(قَارَنَهُ) :صاحَبَهُ و اقترن به (اقرب) : باوی مصاحب شد . به او نزدیک شد « قـارِنْ اهل الخیر تکن منهم » ر ۳۱ ر ۲۴۰ ـ ۱۰۷ ـ مصاحبت کن با اهل خیر می‌باشی یکی‌ازآنان .

(المُقارِنَة) مصدر:مصاحبت ونزدیکی «وبمقارنته بین الاشیاء عرف ان لاقرین له» ط ۱۸۴ ط ۶ ـ ۴ نزدیکی و مصاحبت قراردادن میان چیزها شناخته شد که اورا مصاحبـــي و قریني نیست (هم‌قرین شدن دو موجود باید دریک مبدء و محلّي ملحوظ گردد آن دو یا با هم متفاوتند یا برابر بنا براول هریک با حدودي از همدیگر متمایزند خداوند عالم از حـــدود عوارض منزّه است و بنابر دوم دو چیز برابـــر باهم در واجب الوجود بودن لازم گرفتـــه واجب الوجود متعدّد باشد و آن در محل خود باطل است .

(القَرْن) : مصدر و ــ آلروق مـــن الحیوان و ــ موضعه من آلراس من الانسان و ــ

آلذوابة والخصلة من آلشعر و ــ اعلي الجبل و ــ سيّد القوم و ــ خير الكلام و ــ ماة سنة و ــ كل امّة هلكت و ــ الوقت من آلزمان و ــ الوقت من آلزمان (اقرب) : نزديک وهمرديف بودن . شاخ حيوانات . جاى شاخ ازسر انسان موى طرف راست و چپ سر . موى تابيده . بالاى كوه . بزرگ جماعت . صد سال . هرقومى كه تباه گشتند . وقتى از زمان .

« نجمت قرن الماعز » ط ۱۸۲ ط ۲۲۱ ــ ۲ (پنهان بودى تا چون باطل نعره زد) ظاهر شدى مانند ظاهر شدن شاخ بز

« فانّ آللّه سبحانه لم يلعن القرن الماضي بين ايديكم الآلتركهم الامر بالمعروف » ط ۱۹۰ ط ۲ ــ ۱۶۸ بتحقيق خداوند عالم لعنت نكرد امّت هلاک شدهٔ گذشته را مگر براى ترک نمودن آنان امر بمعروف و نهى از منكر را .

« ومتحمّلي ودائع رسالاته قرنافقرنا » ط ۸۹ ط ۳ ــ ۹۲ (تجديد عهد نمودباايشان) متحمّلان امانتهاى پيغامهاى خود قرنى بعداز قرنى .

(الِقرْن) : كفوک و ــ من يقاومک و ــ نظيرک في آلشجاعه ج اقران (اقرب) هم‌مثل تو . كسيكه با تو مقاومت كند . مانند تو در شجاعت . جمع اقران .

« اجزء امرؤ قرنه » ط ۱۲۲ ط ۲۹ ــ ۱۱ بايد كفايت كند مرد (در هنگام كار زار) مبارز خودرا .

(القُرُون) جمع قرن ملّتهاوعن قريب تلتفّ القرون بالقرون » ط ۹۹ ط ۸۲ ــ ۱۰ پس ازز مان كمى گروهى با گروهى بپيچند (تيره‌هاى مختلف مردم باهم جمع مى شوند ممكن است اين سخن اشاره به اين زمان باشد كه بوسيلهٔ روابط نزديک كنندهٔ مسافرتى و تلفنى تمامى دولتها بمنزلهٔ يک دولت شده اند)

(الأقْرَان) جمع قِرْن (اقرب) : هم نبردان « فقد قعد به آلضعف عن قتال الاقران » ر ۴۵ ر ۲۴۲ ــ ۱۸ (گويا مى بينم گويندهٔ شما مى‌گويد چون غذاى پسر ابوطالب اين است) پس بتحقيق نشانده‌است سستى اورا از جنگ كردن باهم نبردان .

(القَرِين) لِدَة آلرجل و ــ آلنفس و ــ المقارن والمصاحب و ــ آلزوج و ــ العشير (اقرب) : هم زاد و هم تربيهٔ انسان . نفس . نزديک . هم‌نشين . شوهر . خويشان .

« ولاقرين كحسن الخلق » ح ۱۱۳ ح ۳۸۲ ــ ۱ هم‌نشينى نيست مانند نيكوئى اخلاق باشد .

(القَرِينَة) : موئّث القرين و ــ آلنفس و ــ آلزوجة و ــ مايدلّ علي المراد و ــ بمعني مفاعلة (اقرب) : نفس . زن . آنچه برمقصود دلالت دارد . نزديک بهم شدن .

« حتّي اذا استدرج قرينته » ط ۸۱ ط

۴ـ ۳۹ تاچون اندک اندک فریب داد (شیطان) در وسوسهٔ هم‌نشین خود (انکار نمود آنچه را که آراسته بود در نظر او)

(القَرائن) جمع قرینة (اقـرب) : قرینه ها « ووصل اسباب قرائنها » ط ۸۹ ط ۳ ـ ۳۵ و متّصل ساخت اسباب نفوس آنهـــا (موجودات) را

(القُرَناء) جمع قرین (اقـرب) : «والأَعِزَّة والقرناء» ط ۸۱ ط ۴ـ ۲۷ (باینطرف و آن طرف نگریستن بیاریدادن) عزیزان و هم‌نشینان .

(المَقرُون) اسم مفعول بسته شـــده بهم « العلم مقرون بالعمل » ح ۳۶۶ ح ۴۰۰ـ ۱۱ علم بسته شده بعلم است .

(المُقارِن) : اسم فاعل من قـارن : نزدیک کننده « مقارن بین متبایناتها » ط ۱۸۴ ـ ط ۶ ـ ۵ نزدیک کننده است میان ضـــدّ هم‌های آنها را .

(القرن والروایات)

انّ قارون کان من قوم موســـی (ع) فبغی علیهم و قال قارون لیونس انّ توبتـــی جعلت الی موسی (ع) و قد تبت الـــی موسی ولم یقبل منّی وانت لو تبت الی اللّــه تعالی لوجدته عند اوّل قدم ترجع بها الیه.

(ذوالقرنین)

و اسمه عیّاش کان عبدا احـبّ اللّه فاحبّه .

وقال الرازی هو الاسکندربن فیلقوس الیونانی بلغ اقصی المغرب والمشرق والشمال وبنی الاسکندریّة وغزی الامم البعیدة و رجع الی خراسان وبنی المدن الکثیرة ورجع الـی العراق ومرض بشهر زوروموات بها .

قال اللّه تعالی فی سورة الکهـف ویسألونک عن ذی القرنین قل ساتلوا علیکم منه ذکرا انّا مکّنا له فی الارض وآتیناه من کلّ شئ سببا .

مرّ ذوالقرنین بشیخ یصلّی فلم یروعه جنوده فسأله عن ذلک فقال کنت اناجی من هو اکثر جنودا منک و اعزّ سلطانا و اشدّ قوّة ولو صرفت وجهی الیک لم ادرک حاجتی قبله ثمّ مرّ بشیخ یقلّب جماجم الموتی فقال ایّها الشیخ لایّ شئ تقلّب هذه الجماجم ؟ قال لاعرف الشریف من الوضیع فما عرفت و انّی لاقلّبها عشرین سنة فانطلق ذو القرنین فبینا هو یسیر اذ وقع الی الامّة العالمة الّذین منهم قوم موسی (ع) الّذین یهدون بالحق وبه یعدلون فوجد امّة مقسطة عادلة یقسمون بالسویّة ویحکمون بالعدل و یتواسون و یتراحمون حالهم واحدة و کلمتهم واحدة

وقلوبهم موتلفة و طريقتهم مستقيمةوسيرتهم جميلة و قبور موتاهم في افنيتهم و على ابواب دورهم ليس لبيوتهم ابواب و ليس عليهم امراء الى غير ذلک و سئوال ذى القرنين عن ذلکواخبارهم ايّاهم بخبرهم.

فقيل له انّ للّه في ارضه عينا يقال لها عين الحيوة لايشرب منها ذوروح الّا لم يمت حتّى الصيحة فدعا ذوالقرنين الخضر(ع) وكان افضل اصحابه عنده و دعا ثلثمأة وستّين رجلا و دفع الى كلّ واحد منهم سمكة وقال لهم اذهبوا الى موضع كذا و كذا فانّ هناک ثلثماة و ستّين عينا فليغسل کلّ واحد منهم سمكته في عين غير عين صاحبه فذهبوا يغسلون و قعد الخضر يغسل فانسابت السمكة منه في العين و بقي الخضر متعجّبا ممّا رأى وقال في نفسه ما اقول لذى القرنين ثمّ نزع ثيابه يطلب السمكة فشرب من مائها و اغتمس فيه ولم يقدر على السمكة فرجعوا الى ذى القرنين فامر ذوا القرنين بقبض السمک من اصحابه فلمّا انتهوا الى الخضر لم يجدوا معه شيئا فدعاه وقال له ماحال السمكة فاخبره الخبر فقال له ماذا صنعت ؟ قال اغتمست فيها فجعلت اغوص واطلبها فلم اجدها ، قال فشربت من مائها ؟ قال نعم ، قال فطلب ذو القرنين العين فلم يجدها فقال للخضر كنت انت صاحبها.

بني ذوالقرنين مسجدا بالاسكندرية كان طوله اربعماة ذراع و عرضه ماتى ذراع وعرض حائطه اثنين و عشرين ذراع وعلوّه الى السماء مأة ذراع و كبسه بالتراب مع الذهب والفضّة ثم سقّفه ثمّ دعا الفقراء لنقل التراب فسارعوا فيه من اجل مافيه من الذهب والفضّة فاخرجوا التراب و قد استقلّ السقف فاستغنى المساكين فجنّدهم اربعة اجناد في كل جند عشرة الاف ثم نشرهم في البلاد.

وانّه حجّ ذوالقرنين في ستّماة الف فارس ولا في ابراهيم عليه السلام فمشى مع اصحابه اليه قال ابراهيم بم قطعت الدهر ؟ قال باحدى عشرة كلمة: سبحان من هو باق لايفنى سبحان من هو عالم لاينسى سبحان من هو حافظ لايسقط سبحان من هو بصير لايرتاب سبحان من هو قيّوم لاينام سبحان من هو ملک لايرام سبحان من هوعزيز لايضام سبحان من هو محتجب لايرام سبحان من هو واسع لايتكلّف سبحان من هو قائم لايلهو سبحان من هو دائم لايسهو.

. روى انّه اتى ذوا القرنين جزيرة عظيمة فرأى بها قوما لباسهم ورق الشجر و بيوتهم كهوف في الصخر والحجر فسألهم عن مسائل في الحكمة فاجابوه باحسن جواب والطف خطاب فقال لهم سلوا حوائجكم فقالوا له نسالک الخلد في الدنيا فقال لانقدر فقالوا نسألک صحّة في ابداننا مابقينا فقال لا اقدر ، قالوا فعرفنا بقيّة اعمارنا فقال

لا اعرف ذلک لروحي فكيف بكم قالوا فدعنا نطلب ذلک ممن يقدر علي ذلک واعظم من ذلک وجعل الناس ينظرون الي كثرة جنوده و عظمة موكبه و بينهم شيخ صعلوک لا يرفع رأسه .

فقال له ذوالقرنين مالک لاتنظر الي ماينظر اليه الناس قال الشيخ ما اعجبني الملک الذی رايته قبلک حتی انظر اليک والي ملكک فقال وماذاک قال الشيخ كان عندنا ملک وآخر صعلوک فما تافي يوم واحد فغبت عنهما مدة ثم جئت اليهماواجتهدت ان اعرف الملک من الصعلوک فلم اعرفه فتركهم ذوالقرنين و انصرف عنهم . سفينةالبحار قرن

قَرَیَ : الضيف : اضافه (اقرب) : مهمان را مهمانداری کرد « تقری فيها الضيف » ط ۲۰۷ ط ۱۲۴ ـ ۲ ـ مهمانداری كني درآن مهمان را .

(القِرٰی) : ماقری به الضيف و ـ الماء الذی جمع في الحوض (اقرب) : آنچه بآن مهمان پذيرائي میشود . آبی كه درحوض جمع شده « واعدّ القری ليومه النازل به » ط ۸۵ ط ۱۹ ـ ۲

(القَرْيَة) بالفتح و يكسر : المصر الجامع و قيل كل مكان اتصلت به الا بنية واتخذ قرارا (اقرب) : شهر پر جماعت . گفته شده هر جائيكه پيوسته شده براو بناها وبرای سكونت برگزيده شده است .

« كانّي انظر الي قريتكم هذه قد طبّقها الماء » ط ۱۳

(القُرٰی) بالفتح والكسر : جمع قرية (اقرب) : شهرها و آباديها .

« وان لايبيع من اولاد نخيل هذه القری ودية » ر ۲۴ ر ۲۵۹ ـ ۷ ـ واينكه نفروشد از نخلستان اين دهات وقفي نخلهای كوچک را كه نخلهای بزرگ ميجهاند .

(القری والروايات)

اوّل القری في قوله تعالی : وَ جَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَ بَيْنَ ٱلْقُرَى ٱلَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا ـ با الائمة (ع) والقری الظاهرة برواة اخبارهم وفقهاء شيعتهم والسيرة بالعلم آمنين من الشک والضلال .

نهج قال اميرالمومنين (ع) فيما كتب الي الحرث الهمداني : واسكن الامصارالعظام فانّها جماع المسلمين واحذر منازل الغفلة والجفا سفينة البحار قری

القَزُّ : مصدر و ـ الا بريسم و قيل مايسوّی منه الا بريسم (اقرب) : شرمندگی .

حریر، گفته شده. آنچه حریر از آن درست می‌شود.

« ونسائج هذا القزّ » ر ۴۵ ر ۲۴۲– ۱۱ (اگر میخواستم راه می یافتم) بر بافته شده های این ابریشم.

القَزَع : محرّكة : قِطَعٌ من السحاب متفرّقة صغار و – بقايا الشعر المنتف (اقرب) : پاره‌هائی‌ازابرپراکنده‌وکوچک. باقیمانده های موی کنده شده

« ولا قزع ربابها » ط ۱۱۳ ط ۵۵–۱۲ (باران ریزنده بما بفرست) که نباشدابرهای سفید آن پاره های کوچک.

الأقزام : جمع قَزَم و قَزِم وهو الصغير الجثّة اللّئيم الّذي لاغناء عنده (اقرب) : شخص کوچک اندام لئیمی که نیازی در نزد او نباشد « وعبيد اقزام » ط ۲۳۶ ط ۱۳۴– ۱ – غلامانند فرومایگان.

الإقتِسار : على الامر: الاكراه عليه والقهر به (اقرب) : اکراه و اجبار کردن‌برامر « ومربوبون اقتسارا » ط ۸۱ ط ۴– ۱۴ پرورده‌شدگان و مملوکان هستند بروجه قهر و غلبه

(هروقت معصیت کرد مجازات می کند وهرگاه اجلش رسید قبض روحشان می‌کند)

(القسّ بن ساعدة الايادی)

و هوالحكيم الّذی عمّر خمسمأة ادرك رأس الحواريّين شمعون وآلوقا ويوحنّا و كان يلبس المسوح ويقفر في البراری يضجّ بالتسبيح على منهاج المسيح لايقرّه قرار ولايكنّه جدار ولايفترّ من الرهبانيّة و يدين الله بالوحدانيّة يضرب بحكمتة الامثال.

وكان رسول الله (ص) يسأل من يقدم عليه من اياد عن حكمته و يصغي اليه بل يسأل من شعره ايضا.

و كان قسّ يعرف النبيّ باسمه ونسبه و يبشّر الناس بخروجه وكان يستعمل التقيّة ويأمر بها في خلال مايعظ الناس و كان يتكلّم بمايخفى معناه على العوام ولايستدركه الّا الخواص.

ک عن ابيجعفر (ع) قال بينا رسول الله (ص) ذات يوم بفناء الكعبة يوم افتتح مكّة اذ اقبل اليه وقد فسلّموا عليه فقال رسول الله (ص) من القوم ؟ قالوا من وفد بكر بن وائل ، قال فهل عندكم علم من‌خبر قسّ بن ساعدة الايادی قالوا نعم يا رسول الله ، قال فما فعل؟ قالوا مات فقال رسول الله (ص) الحمدلله الّذی ربّ الموت و ربّ الحيوة كلّ

نفس ذائقة الموت كانّي انظر الي قسّ بن ساعدة الايادي و هو بسوق عكاظ علي جمل له احمر و هو يخطب النّاس.

ويقول اجتمعوا ايّها النّاس فاذا اجتمعتم فانصتوا فاذا انصتّم فاستمعوا فاذا سمعتم فعوا فاذا وعيتم فاحفظوا فاذاحفظتم فاصدقوا الا انّ من عاش مات و من مات فات ومن فات فليس بآت انّ في السّماء خبرا وفي الارض عِبَراً سقف مرفوع و مهاد موضوع ونجوم تمور وليل يدور و بحار ماء لاتغور و يحلف قسّ ماهذا بلعب وانّ من وراء هذا لعجبامالي اري النّاس يذهبون فلا يرجعون ارضوا بالمقام فاقاموا ام تركوا فناموا يحلف قسّ يمينا غير كاذبة انّ للّه دينا هو خير من الدّين الّذي انتم عليه ثمّ قال رسول اللّه (ص) رحم اللّه قسّاً يحشر يوم القيمة امّة واحدة.

جا عن ابن عباس قال لمّا قدم علي النّبيّ (ص) وفد اياد قال لهم مافعل قسّ بن ساعدة كانّي انظر اليه بسوق عكاظ علي جمل اورق وهو يتكلّم بكلام عليه حلاوة . . . و هو قريب من السّابق ثمّ قال رجل من القوم يارسول اللّه لقد رأيت من قسّ عجبا قال وما الّذي رأيت ؟ قال بينا انا يوما بجبل في ناحيتنا يقال له سمعان في يوم غايظ شديد الحرّ اذا انا بقسّ بن ساعدة في ظلّ شجرة عندها عين ماء و اذا حواليه سباع كثيرةوقد وردت حتّي يشرب من الماء واذا زار سبع منها علي صاحبه ضربه بيده و قال كفّ حتّي يشرب الّذي ورد قبلک فلمّا رأيته و ماحوله من السّباع هالني ذلک ودخلني رعب شديدفقال لي لابأس عليک لا تخف انشاء اللّه و اذا انا بقبرين بينهمامسجدفلمّاآنست به قلت ماهذان القبران؟ قال قبر اخوين كانالي يعبدان اللّه في هذا الموضع معي فما تافد فنتهما في هذا الموضع واتّخذت فيما بينهما مسجدا اعبد اللّه فيه حتّي الحق بهما ثمّ ذكر ايّامهما و فعالهما فبكي .

و كان من دعاء قسّ اللّهمّ ربّ هذه السّبعة الا رقعة والارضين الممرّعة بمحمّد (ص) والثلثة المحامدة معه والعليّين الاربعةوسبطيه النّبعة الا رقعة والسرى اللّامعة و سمّي الكليم الضرعةاولئک النّقباء الشفعة والطريق المهيعة درسة الانجيل و حفظة التنزيل علي عدد النّقباء من بني اسرائيل محاة الاضاليل ونفاة الاباطيل الصادقوا القيل .

وصيّة قس لولده منها قوله لاتشاورنّ مشغولا وان كان حازما ولاجايعا و ان كان فهما ولا مذعورا وان كان ناصحا ولاتضعنّ في عنقک طوقا لايمكنک نزعه الا بشق نفسک واذاخاصمت فاعدل واذاقلت فاقتصد سفينة البحار قسس

قَسَطَ : قسط الوالي ن ص : عدل و ض : جار و حاد عن الحق ضدّ (اقرب) :

زمامدار عدالت کرد. ستم نمود و از حقّ منحرف شد.

« فلمّا قمت بالامر نکثت طائفة ومرقت اخری و قسط آخرون » ط ۳ ط ۲۸ ــ ۱۸ پس چون برخاستم بامر خلافت طائفهٔ عهد بیعت مراشکستند (آنها طلحه و زبیربودند) طایفهٔ دیگر از شاهراه شریعت بیرون رفتند (آنها خوارج بودند) طائفهٔ دیگر هم فاسق شدند (آنها معاویه واهل شام بودند)

عن امّ سلمة فی خبر قال رسول اللّه (ص) لها یا امّ سلمة اسمعی واشهدی هذا علیّ بن ابیطالب سیّد المرسلین وامام المتّقین وقائد الغرّ المحجّلین و قاتل النّاکثین والقاسطین والمارقین ... شرح خوئی ج ۲ ص ۱۰۶

(القاسِطُون) اسم فاعل جمع : عدول کنندگان از حقّ.

« وامّا القاسطون فقدجاهدت » ط ۱۹۰ ط ۲ ــ ۱۷۰ امّا عدول کنندگان از راه حق (که اهل صفّین بودند) پس جهاد کردم (باایشان)

(القِسْط) بالکسر: العدل و ــ الحصّة والنصیب و ــ الجزء من الدین المقسّط (اقرب) : عدالت . قسمت و سهم . جزئی از قرض قسط بندی شده.

« وقلّ صبغ الا وقد اخذ منه بقسط » ط ۱۶۳ ط ۱۱ ــ ۲۲ کمتر رنگی است مگر اینکه گرفته است از آن نصیبی را.

« فلم یجز فی عدله و قسطه یومئذ خرق بصرفی الهواء ولاهمس قدم فی الارض الا بحقّه » ط ۲۲۱ ط ۲۷ ــ ۱۹ ــ پس جزاداده نشود در عدالت و انصافش درآنروز دریدن نگاهی در نگریستن در هوا و نه نرم رفتن‌قدم در زمین مگر بحقّش.

قَسَمَ : الرّجل المال ض: جزّأه و ــ الدّهر والقوم : فرّقهم و ــ فلان امره : قدّره ونظر فیه کیف یفعل (اقرب) : مال را مرد چند قسمت کرد. روزگار جماعت را پراکنده ساخت . فلانی کار خودرا اندازه گیری کرد و درآن اندیشه نمود چگونه انجام دهد « فانّ اللّه تعالی سیؤتیک فی کلّ غد جدید ماقسّم لک » ح ۳۷۹ ح ۳۲۰ ــ ۹ بتحقیق پروردگار بزرگ بزودی میدهد بتو در هر فردای‌تو آنچه بتو مقدّر کرده و قسمت نموده.

(قَسَّم) بمعنی قسم شدّد للمبالغة و ــ القسام المال بین الشرکاء : فرّقه بینهم وعیّن انصابهم (اقرب) : قسمت نمودن . قسمت کننده مال را میان شریکان قسمت نمود و نصیبهای آنانرا معیّن نمود.

« فقسّم بینهم معایشهم » ط ۱۹۱ ط ۱۴ ــ ۲ پس قسمت نمود میان آنان معیشتها و گذران آنانرا.

(اِقْتَسَمُوا) المال بینهم : اخذ کلّ

قسمه (اقرب) : هریک سهم خودرا دریافت کرد.

« ولا اقتسمتهم اخیاف الهمم » ط ۸۹ ط ۳ـ ۷۰ منقسم نکرد آنها (ملائکه هارا) اختلاف قصدها و همّتها.

« یقتسمون تراثکم » ط ۲۲۸ ط ۴۴ـ ۱۰ قسمت کنند میراث شمارا.

(اَقْسَمَ) باللّه: حلف به (اقرب) : به خدا سوگند خورد.

« فاقسم باللّه یا بنی امیّة » ط ۱۰۳ ط ۴۲ـ ۸ سوگند میخورم بخدا ای بنی امیّة.

(القِسْمَة) بالکسر: اسم من الاقتسام و ـ النصیب (اقرب) : نام قسمت . سهم .

« الا وانّ من قبلک و قبلنا من المسلمین فی قسمة هذا الفیء سواء » ر ۴۳ ف ۵ ر ۲۸۲ـ ۴ آگاه باش بتحقیق که آنکسی که نزد تو و نزد ما است از مسلمانها در قسمت نمودن این مال برابرند (یعنی باید به همه برابر سهم داده شود)

(القِسْم) : الجزء من الشیء المقسوم و ـ النصیب من الخیر (اقرب) : جزئی از چیز تقسیم شده . سهمیّة از خیر

« وایّ قسم استأثرت علیکما به » ط ۲۰۳ ط ۸۷ ـ ۱ کدام حصّه و سهم از بیت المال را من علاوه از شما برداشتم و برخود اختصاص دادم

(القِسَم) جمع قسمت (اقرب): حصّه ها و سهمیّه ها « و عدّد قسمها » ط ۱۸۳ ط ۱۶ـ ۳۲ شمرد قسمتهای آنرا (به هرقسمت از زمین که مقدّر کرده بود آنرا شمرد)

(القَسْم) بالفتح : مصدر و ـ العطاء (اقرب): قسمت کردن « فلم احتج الیکما فیما فرغ اللّه من قسمه » ط ۱۸۳ ط ۸۷ـ ۸ پس محتاج نشدم به شما در چیزی که خداوند از قسمت آن فارغ شده.

(القَسَم) محرّکة: الیمین باللّه تعالی او غیره (اقرب) : سوگند بخدای بزرگ یا به غیر او.

« وانّی اقسم باللّه قسما صادقا » ر ۲۰ ر ۳۱۶ـ ۱ بتحقیق سوگند یاد میکنم بخدا سوگند راستی.

(الاَقْسام) جمع قِسْم (اقرب) : حصّه ها و قسمت ها « واجزل تلک الاقسام » ر ۵۳ ر ۲۳۹ـ ۱۴۳ (قرار ده در آنچه میان تو وخدااست ازبندگی " فراخترین وبزرگترین این قسمتها (از وقتها) را.

(المِقْسَم) بالکسر والفتح: النصیب (اقرب) : سهم و حظّ « اللّهمّ اقسم له مقسما من عدلک » ط ۱۰۴ ط ۳۴ـ ۸ پروردگارا قسمت بده از برای او حظّ و سهم کامل را از عدالت خود

(المَقْسُوم) :اسم مفعول: قسمت کرده شده « واجل مقسوم » ط ۱۶۱ ط ۳۶ـ ۱۳ (نهاده شد انسان درآرامگاه استوار) تا مدت قسمت کرده شده)

(المُقْتَسِمَةُ) من اقتسم المال بينهم : اخذ كلّ قسمه (اقرب) : اخذ كننده قسمت خود . « والحسنات مقتسمة » ط ۱۹۰ ط ۲ ـ ۹۹ (مي‌بود) اعمال نيک آن قسمت يافته (بعضي خالص و بعضي آميخته به ريا)

(القسم والرّوايات)

كشف قال المامون للرّضا (ع) يا ابا الحسن اخبرني عن جدّک عليّ بن ابيطالب بايّ وجه هو قسيم الجنّة والنارفقال ياأميرالمومنين الم تروعن ابيک عن آبائه عن عبداللّه بن عبّاس انّه قال سمعت‌رسول اللّه (ص) يقول حبّ علي ايمان و بغضه كفر فقال بلي قال‌الرّضا (ع) فقسّم الجنّة والنار فقال‌المامون لا ابقاني اللّه بعدک‌ياابالحسن اشهد انّک وارث علم رسول اللّه (ص)

(القسم بن‌محمّدبن‌ابيبكر)

جدّ مولانا الصّادق (ع) كان رحمه‌اللّه من اصحاب عليّ بن الحسين و محمّدبن عليّ عليهما السّلام بل كان من خواصّ عليّ بن الحسين وابن‌خالته لانّه سبط يزدجرد سلطان العجم و كان احد فقهاء المدينة المتّفق على علمه و فقهه بين المسلمين روى الشّهيد الثّاني في منية المريد انّه سئل عن شئ فقال لا احسنه فقال السّائل انّي جئت اليک لااعرف غيرک فقال القاسم لاتنظر الى طول لحيتي وكثرة النّاس حولي واللّه لااحسنه فقال شيخ من قريش جالس الى جنبه يابن اخي الزمها فواللّه مارايتک في مجلس انبل منک اليوم فقال القسم واللّه لئن يقطع لساني احبّ الىّ ان اتكلّم بمالا علم لي به سفينة البحار قسم

قَسًا : قلبه ن (واوى) : صلب‌وغلظ و ـ اللّيل : اظلم (اقرب) : دل او سخت و سفت گرديد .

« فبادر تک بالادب قبل ان يقسو قلبک » ر ۳۱ ر ۲۴۰ ـ ۲۵ پس شتافتم بر تاديب تو پيش از آنكه سخت شود دل تو .

(قَاسَاهُ) : كابده و عالج شدّته " : در انجام دادن آن‌سختي را متحمّل شد . به دشواري آن چاره جوئي كرد « ولا استراح قلب من قاساكم » ط ۲۹ ط ۱۱۲ ـ ۳ آسايش و راحتي نيافت دل آنكس كه در راه شما زحمت و رنج‌كشيد "زيرا شما مردم ناسپاسيد"

(القَسْوَة) : درشتي و سخت دلي . « وداول بهم بين القسوة والرّافة » ط ۲۹۶ ـ ۳ ـ بگردان روزگاررا براى ايشان ميان‌درشتي وسخت دلي و مهرباني .

(اَرْضٌ قَاسِيَة) : لاتنبت شيئا (اقرب):

زمین سفت که چیزی نرویاند « فالقلوب قاسیة عن حظّها » ط ۸۱ ط ۴ـ ۳۱ پس دلها سختنند از بهرهٔ خود (از تشخیص راه حقّ از باطل)

(القسا والّروایات)

کا عن ابیعبداللّه (ع) قال قال امیرالمومنین (ع) لمّتان لمّة من الّشیطان و لمّة من الملک فلمّة الملک الّرقّة والفهم و لمّة الّشیطان السهووالقسوة (اللّمّة الهمّة والخطرة تقع فی القلب)

کا فیما ناجی اللّه عزّوجلّ به موسی (ع) یاموسی لاتطوّل فی الّدنیا املک فیقسوا قلبک و القاسی القلب منّی بعید.

عن الّصادق (ع) قال (ع) انهاکم ان تطرحوا الّتراب علی ذوی الارحام فانّ ذلک یورث القسوة ومن قسی قلبه بعد من ّربه عزّوجلّ سفینة البحار قسا.

المُقَشَّرَة : اسم مفعول من قَشّر ن ض: کشط لحاه او جلده و نزعه (اقرب) : پوست کنده « واکلک بالّزبد المقشّرة البجرا » ط ۳۳ (زیاد نمودم) خوردن ترا باکره پسته پوست کنده شده بزرگ و نیک را.

تَقَشَّعَ : القوم : تفرّقوا (اقرب) : جماعت پراکنده شدند « اوکما یتقشّع الّسحاب » ر ۶۲ ر ۲۴۷ـ ۵ (دنیا مایهٔ عیش کمی است بزودی زایل می‌شود) همانطوری که ابر پراکنده می‌شود.

القَصَب : عروق الجناح و عظامها و ـ شعب الحلق و ـ مخارج الانفاس و ـ کلّ عظم مستدیر اجوف و ـ کلّ نبات یکون ساقه انابیب و کعوبا (اقرب) : رگ و قلمهای پر. قطعات گلو و محلهای بیرون نفسها. هر استخوان گرد اندرون خالی. هر گیاهی که ساقه آن دارای نی‌ها و بندها باشد.

« غیر ذوات ریش ولاقصب » ط ۱۵۳ ط ۴۵ـ ۱۳ (منزّه است آن خداوندی که برای خفّاش از گوشت آن پر قرار داد که آن بالها) نه صاحبان پرند و نه صاحبان رگها و استخوان ها.

(القَصَبَة) : ماینصبه طلبة الّسباق حتّی اذاسبق سابق اخذه لیعلم انّه الّسابق بلانزاع وکانوا یجعلون هذا من قصب (عبده) : آنچه نصب می کند خواستاران پیشی کننده تا چون یک پیشی گیرنده پیشی گرفت آنرامیگیرد تا معلوم شود او بدون مزاحم پیشی گیرنده بوده و این را از نی قرار می‌دادند.

« انّ القوم لم یجروا فی حلبة تعرف الغایة عند قصبتها » ح ۴۵۵ ح ۳۴۱–۱۲ جماعت شاعران جاری نشدند در طریقهٔ واحـــدة تا شناخته شود پایان کار ایشان نزد گروگان مسابقه آنها (بعضی طریقهٔ ترغیب بعضی طریقـــه تشبیب بعضی طریقهٔ ترهیب را گرفتند)

قَصَدَه : و ــ له و ــ الیه ض: اعتـزم علیه و توجّه الیه و ــ فی الامر: افرط و ــ فی النفقة : عدل و توسط بین الاسراف والتقتیر و ــ فی مشیه . مشی متوسّطا (اقرب) : براو عزم کرد و بسوی او متوجه شد . درامرزیاده روی کرد . در مخارج میان اسراف و تقتیر میانه روی کرد . در راه روی بطور متوسط راه روی کرد . « ولا مظنّتـــه الّا قصدها » ط ۸۵ ط ۹–۱۰ نمیگذارد ورها نمیکند جای گمان خیررا مگر قصد میکند آنرا .

(أَقْصَدَ) السهمُ : اصاب فقتل مكانه و ــ فلانا : طعنه فلم یخطئه و ــ الحیّة فلانا : لدغته فقتلته (اقرب) : تیر اصابت کرد واو را جابجا کشت . بسوی فلانی نیزه انداخت و خطا نکرد . مار فلانـــی را گزیـــد و کشـــت « واقصدتكم معابله » ط ۲۲۸ ط ۴۴–۷ . کشته است شمارا پیکانهای آن (مرگ)

(اِقْتَصَدَ) فی الأمر و فی النفقـــة بمعنی قصد و ــ فی امره : استقام (اقرب) : درکار و درخرج کردن میانه روی کرد . در کار خود پایدار گشت .

« ما عال من اقتصد » ح ۱۴۰ ح ۲۷۳ ــ ۴ درویش نگشت کسیکه میانه روی کرد (در خرج کردن)

" واصدفوا عن سمت الشر تقصـدوا " ط ۱۶۵ ط ۱۱۹ ــ ۱ اعراض کنید از راه وجانب شر تا پایدار باشید .

(القَصْد) : مصدر و ــ استقامة الطریق و ــ نقیض الافراط و التوغّل " توجّه نمـــودن مقصود . استقامهٔ طریقة . وسط راه میانه روی .

« وعدلت بهم عن القصد » ر ۳۲ ر ۲۸۰ ــ ۳ منحرف گردانیدی آنانرا از راه حقّ .

« وقصدا لمقاتلكم » ط ۱۹۰ ط ۲–۴۲ (قصد کردند بکنوع قصد کردنی محلّهـــای کشتن شمارا .

« وان یهدیک لقصدک » ر ۳۱ ر ۲۴۰ ــ ۳۵ واینکه هدایت کند ترا به مقصود تو .

" وهذه حجّتی الی غیرک قصدهـا " ر ۲۸ ر ۲۴۱ ــ ۲۳ و اینست دلیل و برهـــان (برای حقّانیّت خلافتم) برای غیر تـو است (که مراد خلفا است) قصد از بیان آن حجّت .

(الاِقْتِصاد) : میانه روی « وملبسهم الاقتصاد » ط ۱۹۱ ط ۱۴–۲ : پوشش آنـــان (پرهیزکاران) حدّ وسط است (نه لباس رذیل می پوشند ونه لباس گرانبها)

(طریق قاصِدٌ) : مستو نحو المقصد (اقرب) : راست هموار به طرف مقصد .

(سَفَرٌ قاصِدٌ) : سهل قريب (اقرب): سفر نزديک آسان « بلا سبيل قاصد» ط ۱۵۱ ط ۳۸ـ ۱ (فرو ميرود با غافلان) بـــدون (پيمودن) راه راست (فاذا انت جواد قاصد " ط ۱۷۴ ط ۷ـ ۳۵ (خير را بجاى آور و شـر را رها ساز) تو دراين هنگام مى باشى پسنديده كردار ميانه رفتار.

« وامام لايجور عنها القاصدون » ط ۱۹۶ ط ۱۳ـ ۳۴ (قرآن) پيشوائى اســت منحرف‌نمي‌شود ازآن قصد كنندگان راه‌راست (دربعضى نسخه هاى نهج‌البلاغة آكام نوشته شده ولى امام صحيح است .

(لَيْلَةٌ قاصِدَةٌ) : هيّنة السير لاتعب فيها ولابطء (اقرب) : سير كردن درآن‌آسان باشد خستگى و كند روى درآن نباشد .

« القاصدة الى محلّ رغبته » ط ۱۵۹ ط ۴۹ـ ۷ سيركننده باراحتى به جاى رغبـت خود كه بهشت برين است)

(المُقْتَصِد) : ميان رو « فدع الاسراف مقتصداً » ر ۲۱ ر ۲۹۷ـ ۱ـ اسراف را ترک‌كن درحاليكه ميانه رو باشى

(الأَقْصَد) : تفضيل : ميانه رو تـر و راست تر « وسلک اقصد المسالک » ط ۸۱ ط ۴ ـ ۳۴ سير كرد در راست ترين راهها (بسوى راه خواسته شده) (كه رضاى خداى متعـــال است) .

×××

(القصد والروايات)

وصيّة اميرالمومنين (ع) للحسن (ع) عند وفاته . واقتصد يابنيّ في‌معيشتک‌واقصتد في عبادتک وعليک فيها بالامر الدائـم الذى تطيقه .

وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُـــوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَٰلِكَ قَوَامًا : الفرقان .

ب عن اميرالمومنين عليه الســلام قال لايذوق المرء من حقيقة الايمان‌حتّى‌يكون فيه ثلث خصال : الفقه في الدين والصبرعلى المصائب وحسن التقدير في المعاش.

ل عن الصادق (ع) قال ضمنت لمن اقتصد ان لايفتقر .

قال‌اميرالمومنين (ع) :حسن‌التقدير نصف العيش وقال (ع) ما عال امرء‌اقتصد .

الباقرى (ع) امّاالمنجيات‌فخوف‌الله في السرّ والعلانية والقصد في الغنى والفقـر وكلمة العدل في الرضا والسخط.

ما عن ايّوب حرّ قال سمعت رجـــلا يقول لابيعبدالله (ع) بلغني انّ الاقتصـــاد والتدبير في المعيشة نصف الكسب فقـــال ابوعبدالله (ع) لابل هو الكسب كلّه و مـــن الدين التدبير في المعيشة.

ين عن النبيّ (ص) اذا اراد اللـــه باهل بيت خيراً رزقهم الرفق في المعيشـــة

و حسن الخلق . سفينة البحار قصد

قَصَّرَ : عن الامر : كفّ عنه مع العجز عنه و ـ الشي : نقص و ـ الصلاة : لم يصلّ الّا ركعتين و ـ الشي : حبسه و ـ جعله قصيرا و ـ ضدّ مدّه و ـ الثوب دقّه و بيّضه و ـ الشي على كذا : لم يتجاوز به غيره و ـ نفسه على كذا : لم تطمح الى غيره (وقَصَّرَ) الشيُّ : ضدّ طال (اقرب) : از كار براى ناتوانى از آن خوددارى كرد . چيز كم شد . نماز را دوركعت خواند . چيز را نگهداشت . آنرا كوتاه قرار داد . اورا جمع كرد . لباس را كوفت و سفيد نمود : به چيز اكتفا نمود . به چيز ديگرى طمع ندوخت .

« واقصر رأيك على مايعنيك » ر ۶۹ ـ ر ۲۴۶ ـ ۱۳ منحصر كن انديشهٔ خودرا بر آنچه ترا يارى دهد .

(قَصَّرَ) فى الأمر : توانى فيه و ـ الشي : ضدّ طوّله (اقرب) : در كار سستى نمود چيز را دراز قرار داد .

« ومن قصّر فى ايّام امله قبل حضور اجله نفعه عمله » ط ۲۸ ط ۱۰۶ ـ ۵ هركس كوتاهى كرد در روزهاى آرزوى خود (كه مدت زندگى دنيا است) پيش از حاضر شدن پايان مدّت عمر او بتحقيق زيان برد از عمل خود

(اِقْتَصَرَ) على كذا : اكتفى به ولم يتجاوزه الى غيره (اقرب) : به آن كفايت نمود و از آن بر غيرش تجاوز نكرد .

« ومن اقتصر على بلغة الكفاف فقد انتظم الراحة » ح ۳۷۱ ح ۳۸۵ ـ ۲ هركس اكتفا نمود برآنچه بقدر مايحتاج براو رسيده براحتى پيوسته و درآسايش فرود آمده .

(القَصْر) : مصدر و ـ التقصير و ـ ماشيّد من المنازل و علا (اقرب) : خوددارى كوتاهى . آنچه از منزلها محكم و بلندباشد .

(القِصَر) : مصدر و ـ اسم لخلاف الطول (اقرب) : خوددارى . نام است براى كوتاهى « ايّها الناس الزهادة قصر الامل » ط ۷۹ ط ۱۹۹ ـ ۱ ـ اى مردم دل نبستن بدنيا كوتاهى آرزو است .

(القُصُور) : مصدر و + جمع قصر (اقرب) : كوتاهى : ساختمانهاى محكم بلند « و تعرف قصور ذرعك » ر ۲۸ ر ۲۴۱ ـ ۶ آيا نمى‌شناسى كوتاهى دست خود را (كه بدانى شأن تو پائين تر از اين است كه در اين اظهار نظر كنى)

« وقصورا و انهارا » ط ۱۰۷ ط ۸ ـ ۱۳ (آفريدى) قصرها و نهرهائى

(التَقْصِير) : مصدر : كوتاهى كردن .

(الاِقْتِصَار) مصدر : اكتفا نمودن .

(القَاصِر) : اسم فاعل : قصور كننده وكوتاه « علم غير قاصر » ط ۱۱۲ ط ۲۰ ـ ۳ (لوح محفوظ) علمى است غير كوتاه (همه

چیزهارا دربر می‌گیرد)

(القَصیر) : خلاف الطویل (اقرب): کوتاه (لقصیرة) مونّث قصیر .

« صبروا ایّاما قصیرة» ط ۱۹۱ ط ۱۴ ـ ۸ صبر کردند در روزهای کوتاه (دنیا بر تلخیهای عبادت و ریاضت نفس)

(المُقَصِّر) : اسم فاعل : کوتاهی کننده « ومقصّر فی النار هوی» ط ۱۶ ط ۶۱ـ ۶ کوتاهی کننده (درانجام دستورات‌الهی) درآتش سرنگون گشت .

(المُقْتَصَر) : اسم مفعول

« کلّ مقتصر علیه کاف» هرچه (از روزی) که به آن میتوان اکتفا نمود (زندگانی گذراند) بس‌است (در جستجوی زیادی‌نباشد)

(المَقْصَر) : المحبس (عبده) :جای بازداشت « وانّ الخلق لامقصر لهم عن القیامة» ط ۱۵۴ ط ۲۵ ـ ۶ ـ بتحقیق بندگان را جز قیامت جایگاه بازداشتی نیست (همه باید درآنجا برای حساب گرد آیند)

(القَیْصَر) لقب ملوک الروم : لقب پادشاهان روم است" مثل کسری و قیصر " ر ۲۴۸ ـ ۹ (زایل‌کننده‌ٔ پادشاهی فرعونها) مانند پادشاه ایران و روم

(القَیاصِرَة) جمع قیصر « کانت الاکاسرة والقیاصرة اربابا لهم» ط ۱۹۰ ط ۲ـ ۱۵۱ پادشاهان فارس وروم اربابان و صاحب اختیاراتی بودند برای آنان .

(القصر والروایات)

قال امیرالمومنین (ع) فی خطبة له بعد التحکیم امّا بعد فانّ معصیة الناصح الشفیق العالم المجرّب تورث الحسرة و تعقب الندامة وقد کنت امرتکم فی هذه الحکومة امری و نخلت لکم مخزون امری لوکان یطاع لقصیر امر (لوکان یطاع لقصیر امر) مثل یضرب لمن خالف ناصحه واصل المثل انّ قصیرا کان مولی لجذیمة بن الابرش بعض ملوک العرب وقد کان جذیمة قتل ابا الزباء ملکة الجزیرة فبعثت الیه لیتزوّج بها خدعة وسالته القدوم علیها فاجابها الی ذلک وخرج فی الف‌فارس وخلف باقی جنوده مع ابن اخته و قد کان قصیرا شار علیه بان لایتوجّه الیها فلم یقبل فلمّا قرب من الجزیرة استقبلته جنود الزباء بالعدّة ولم یرمنهم اکراما له فاشار علیه قصیر بالرجوع وقال من شان النساء الغدر فلم‌یقبل فلمّا دخل علیها قتلته فعندها قال قصیر لایطاع لقصیر امر فصار مثلا لکل‌ناصح‌عصیّ .

کا عن الفضل بن یونس عن ابی الحسن علیه السلام قال قال اکثرمن ان تقول اللّهمّ لا تجعلنی من المعارین ولا تخرجنی من التقصیر قلت امّا المعارون فقد عرفت انّ الرجل یعار الدین ثمّ یخرج منه فما معنی لاتخرجنی من التقصیر ؟ فقال کلّ عمل تریدبه اللّه فکن فیه مقصّرا عند نفسک فانّ الناس کلّهم فی اعمالهم

فيما بينهم وبين اللّه مقصّرون الّا من عصمه اللّه عزّوجلّ.

کا عن ابي الحسن موسي (ع) انّه قال لبعض ولده يا بنيّ عليک بالجدّ لا تخرجنّ نفسک عن حدّ التقصير في عبادة اللّه عزّوجلّ وطاعته فانّ اللّه لا يعبد حقّ عبادته.

(سئوال قيصر عن نسب رسول اللّه (ص))

بج روی انّ دحية الكلبي قال بعثني رسول اللّه (ص) بكتاب الي قيصر فارسل الي الاسقف فاخبره بمحمّد (ص) وكتابه فقال هذا النبيّ الّذی كنّا ننتظره بشّر نا به عيسي بن مريم (ع) و قال الاسقف امّا انا فمصدّقه و متّبعه فقال قيصر امّا انا ان فعلت ذلک ذهب ملكي.

ثمّ قال قيصر التمسوا اليّ من قومه هيهنا احدا اسأله عنه و كان ابوسفيان وجماعة من قريش دخلوا الشام تجّارا فاحضرهم وقال ليدن منّي اقربكم نسبا به فاتاه ابوسفيان فقال انا سائل عن هذا الرجل الّذی يقول انّه نبيّ ثمّ قال لاصحابه ان كذب فكذّبوه.

قال ابوسفيان لولا حيائي ان يأثر اصحابي عنّي الكذب لاخبرته بخلاف ما هو عليه فقال كيف نسبه فيكم ؟ قلت ذو نسب، قال هل قال هذا القول منكم احد قلت لا قال فهل كنتم تتّهمونه بالكذب قبل ؟ قلت لا قال فاشراف الناس اتّبعوه او ضعفاؤهم ؟ قلت ضعفاؤهم قال فهل يزيدون او ينقصون ؟ قلت يزيدون قال يرتد احد منهم سخطا لدينه ؟ قلت لا قال فهل يغدر ؟ قلت لا ، قال فهل قاتلتموه ؟ قلت نعم قال فكيف حربكم وحربه ؟ قلت ذو سجال مرّة له و مرّة عليه قال هذا آية النبوة.

قال فما يأمركم ؟ قلت يأمرنا ان نعبد اللّه وحده ولا نشرک به شيئا وينهانا عمّا كان يعبد آباونا ويأمرنا بالصلوة والصوم والعفاف والصدق واداء الامانة والوفاء بالعهد قال هذه صفة نبيّ وقد كنت اعلم انّه يخرج و لم اظنّ انّه منكم فانّه يوشک ان يملک ما تحت قدمي هاتين ولو ارجو ان اخلص اليه لتجشّمت لقائه ولو كنت عنده لقبّلت قدميه وانّ النصاری اجتمعوا علي الاسقف ليقتلوه فقال اذهب الي صاحبک فاقرء عليه سلامي واخبره انّي اشهد ان لا اله الّا اللّه وانّ محمّدا رسول اللّه وانّ النصاری انكروا ذلک عليّ ثمّ خرج اليهم فقتلوه. سفينة البحار قصر.

قَصَّ : اَثَرَه ن . تتبّعه شيئا بعد شيء (اقرب) : اثر اورا يكي پس از ديگری دنبال كرد.

(اِقْتَصَّ) اثره: قصّه و ــ من فلان : اخذ منه القصاص (اقرب) : اثر اورا جزء فجزء دنبال كرد . از فلاني قصاص گرفت «لا يقتصّون اثر نبيّ» ط ۸۶ ط ۱۱۶ــ۴ پيروی نمي كنند اثر پيامبر را .

(المُقْتَصّ) اسم فاعل: پیروی کننده «والمقتصّ لاثره» ط ۱۵۸ ط ۹ ـ ۲۴ (دوست‌ترین بندگان به خداوند عالم) پیروی کننده است اثر او (پیامبر) را.

(القِصاص): القود و هو ان یفعل بالفاعل مثل مافعل (اقرب): انتقام آن چیزی است بکنی بفاعل مثل آنچه را که او کرده.

«القصاص هناک شدید» ط ۱۷۴ ط ۷ ـ ۳۸ قصاص درآنجا سخت است.

(القِصَص) جمع قصّة: و هو النوع و ـ الشان و ـ الأمر و ـ الحدیث یعنی جملة من الکلام و ـ الا حدوثة الّتی تکتب (اقرب): نوع. شان. کار. جمله ای از کلام. داستانیکه نوشته شود.

«فانّه احسن القصص» ط ۱۰۸ ط ۸۹ ـ ۹ (نیکو نمائید خواندن قرآن را) بتحقیق آن بهترین کلامها است.

(القصص والرّوایات)

عن موسی بن عمران (ع) انّه اجتاز بعین ماء فی سفح جبل فتوضّأ منها ثمّ ارتقی الجبل لیصلّی اذا قبل فارس فشرب من ماء العین و ترک عنده کیسا فیه دراهم و ذهب مارّا فجاء بعده راعی غنم فرای الکیس فاخذه ومضی ثمّ جاء بعده شیخ علیه اثر البؤس وعلی رأسه حزمة حطب فوضعها هناک ثمّ استلقی لیستریح فماکان الّا قلیلا حتّی عاد الفارس فطلب کیسه فلم یجده فاقبل علی الشیخ یطالبه به فانکر فلم یزالا کذلک حتّی ضربه ولم یزل یضربه حتّی قتله فقال موسی یا ربّ کیف العدل فی هذه الامور فاوحی اللّه تعالی الیه انّ الشیخ کان قتل ابا فارس و کان علی اب الفارس دین لاب الراعی مقدار مافی الکیس فجری بینهما القصاص و قضی الدین وانا حکم عادل.

عد ذکر القصّاصون عند الصادق (ع) فقال لعنهم اللّه یشنعون علینا.

و سئل الصادق (ع) عن القصّاص ایحلّ الاستماع لهم؟ فقال لا، و قال من اصغی الی ناطق فقد عبده فان کان الناطق عن اللّه فقد عبداللّه و ان کان الناطق عن ابلیس فقد عبد ابلیس و سئل عن قول اللّه تعالی وَالشُّعَرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ قال هم القصاص.

کا عن ابیعبداللّه (ع) قال انّ امیر المؤمنین (ع) رأی قاصّا فی المسجد فضربه و طرده (القصّاص) علماء المخالفین فانّهم کرواة القِصَص فیما یبنون علیه علومهم و هم یخوضون فی تفاسیر الأیات و تحقیق صفات الذات بالظنون والاوهام لانحرافهم عن اهل البیت (ع) فانّ اکثر قصصهم کاذبة موضوعة

ولاشكّ في حرمة استماع الكذب بدليل قولـه تعالى : سمّاعون للكذب .

قال الطيّبي في الخلاصة قال جعفر بن محمّد الطالبي صلّى احمد بن حنبل ويحيى بن معين في مسجد الرصافة فقام بين ايديهما قاصّ فقال حدّثنا احمدبن حنبل و يحيى بن معين قالا حدّثنا عبدالرزّاق قال حدّثنا معمّر عن قتادة عن انس قال قال رسول اللّه (ص) من قال لااله الّا الله يخلق من كل كلمة منها طائر منقاره من ذهب وريشه مرجان واخذ في قصّة من نحو عشرين ورقة فجعل احمد ينظر الي يحيى و يحيى ينظر الي احمد فقال انت حدّثته بهذا فقال ماسمعت بهذا الّا هـذه الساعة .

قال فسكتا جميعا حتّى فرغ فقـال يحيى بيده ان تعال فجاء متوهّما لنوال يجيزه فقال له يحيى من حدّثك بهذا ؟ فقال لهاحمد بن حنبل و يحيى بن معين فقال انا ابن معين وهذا احمدبن حنبل ماسمعنا بهذا قطّ فـي حديث رسول اللّه (ص) فان كان ولابدّ لـك من الكذب فعلي غيرنا فقال له انت يحيى بن معين؟ قال نعم ، قال لم ازل اسمع ان يحيى بن معين احمق و ما علمته الّا هذه الساعـة ، قال له يحيى و كيف علمت انّي احمق قال كانه ليس في الدنيا يحيى بن معين و احمدبـن حنبل غيركما كتبت عن سبعة عشر احمـدبن حنبل غير هذا قال فوضع احمد كمّه علي وجهه وقال دعه يقوم فقام كالمستهزء بهما سفينة ـ البحار قصص .

قَصَفَ : الشيء كسره وانكسر لازم ومتعدّ و ـ الناب : انكسر نصفه (اقرب) : چيز را شكست ويا شكسته گرديد . نصف دندان شكسته گرديد .

« تقصفها العواصف في لجج البحار » ط ۱۹۴ ط ۱۳۳ ـ ۳ بشكند آن كشتي را بادهاى تند در موجهاى بحار .

(القَصْف) : مصدر و ـ اللّهو واللّعب (اقرب) : شكستن و شكسته شدن بازى ومشغول به آن .

(القَصْف) . الصوت الشديد (عبده) صداى سخت « وقصف كقصف اجنحة الطير » ط ۱۹۰ ط ۲ ـ ۱۸۷ اورا آوازى بود مانند آواز بالهاى مرغان .

(القاصِف) : اسم فاعل و (رعد قاصف): اى صيّت و (ريح قاصف وقاصفة) اى شديدة تكسر مامرّت به من الشجر و غيره (اقرب) : شكننده . برق صدا دهنده . باد سخت ميشكند آنچه را كه براو ميگذرد از درخت و غير آن « هذا وكم يخرق الكوفة من قاصف » ط ۹۹ ط ۸۲ ـ ۹ اين است چقدر باد سخت و صدا دار كوفه را بشكافد (ويران نمايد)

(القاصفة) : مونث القاصف « والزعزع

القاصفة»ط ۱ ط ۵ ــ ۱۲ (آبرا نشاند بر پشت) باد شکننده

(القَوَاصِف) جمع قاصفة

"لا تحرّكه القواصف" ط ۳۷ ط ۱۲۸ــ ۳ (مانند کوه) نجنباند اورا بادهای شکننده سخت وزنده.

(القَصِيف) : اشدّ الصوت (عبده): صدای سخت تر «وقصیف هائل» ط ۱۰۷ ط ۸ ــ ۳۷ آواز سخت تر وحشت آور

(المُتَقَاصِف) : المجتمع والمتزاحم (اقرب) : گرد هم آینده و مزاحم همدیگر. «المتراکم المتقاصف یبسا جامدا» ط ۲۰۹ ط ۹۲ــ ۱ (از آب برهم ریخته موج زننده و مزاحم همدیگر شونده) زمین خشک بی حرکت آفرید.

قَصَمَهُ : ض : کسره و ابانه قیل کسره وان لم یبن و ــ اهانه و انزل به البلیّة (اقرب) : آنرا شکست و جدا نمود گفته شده آنرا شکست هرچند که جدا ننماید. به او اهانت نمود و بلائی به وی فرود آورد.

«فانّ اللّه لم یقصم جبّاری دهر قطّ الا بعد تمهیل ورخاء» ط ۸۶ ط ۱۱۶ــ ۱ به تحقیق پروردگار عالم هلاک نساخت ستمکاران روزگار را مگر بعداز مهلت دادن و فراخی (نعمتها)

(القَاصِمَة) : اسم فاعل مؤنّث : شکننده و هلاک سازنده.

«والقاصمة الزّحوف» ط ۱۴۹ ط ۳۱ ــ ۱۰ (بعداز آن می آید آغاز فتنه) که شکننده و هلاک سازنده شتابان.

قَصِیَ : المکان : بعد (اقرب) : جای دور شد

(اَقْصَاه) عنه : ابعده و ــ الشیء : بلغ الغایة فی البحث عنه (اقرب) : اورا دور گردانید : درجستجو کردن ازچیز به آخر رسید «ولا ان یقصوا» ر ۱۹ ر ۲۹۶ ــ ۲ و نه اینکه آنها دور گردانیده شوند (برای معاهد بودنشان)

(اِسْتَقْصَی) المسئلة : بلغ الغایة فی البحث عنها (اقرب) : در بحث کردن از مسئله به آخر رسید. «ولا یستقصیه نائل» ط ۱۹۳ ف ۱۲ ج ۲ ص ۱۶۹ ــ و بپایان نمیرساند نعمتهای او را هیچ عطا (وبخششی)

(الإِقْصَاء) : بغایت دور ساختن «والابعاد والاقصاء» ر ۱۹ ر ۲۹۶ــ ۳ (پیامبر برای آنان میان نزدیکی دادن) ودورگردانیدن وبغایت دور گردانیدن

(الاَقْصَی) : الابعد : (اقرب) : دورتر.

«فلا تنفرو اقصاها بقلّة الشکر» ح ۱۲

ح ۳۸۷ـ ۱ (اگر نمونه های نعمتها بدست‌شما رسید) دورترین آنرا (بازمانده آنرا) با کمی شکر دور نسازید .

(الأَقْصَوْن) جمع اقصی (اقرب): دورتران « وتألّب علیه الاقصون » ط ۱۹۲ ط ۶۵ ـ ۳ گرد آمدند بردشمنی او دورتران

« الأَقاصِي » جمع أَقْصَى (اقرب) : دورتران « وتندی بها اقاصینا » ط ۱۱۳ ط ۵۵ ـ ۱۰ و نمناک شود بآن (باران جماعت) دورتران از ما

(القُصْوی) : تانیث الاقصی و ـ طرف الوادی (اقرب) : دورتر و کنار بیابان « مرقلین فی مضمارها الی الغایة القصوی » ط ۱۵۴ ط ۲۵ـ ۶ شتاب کننده اند در میدان قیامت بسوی آخرین منزل (بهشت یا جهنم است)

(القَواصِي) جمع قاصیة و هو مؤنث القاصی و ـ النّاحیة (اقرب) : دور، کنارها « وحوطوا قواصی الاسلام » ط ۲۲۶ ط ۱۳۴ ـ ۶ حفظ نمائید شهرهای دوردست اسلام را .

القُضْبان : جمع قضیب و هو الغصن المقطوع (اقرب) : شاخه بریده شده « وقدحت له من قضبانها النّیران المضیئة » ط ۱۳۱ ط ۹۸ـ ۲ برافروخت برای او از شاخه های آن (درخت) آتشهای روشن کننده .

قَضِمَ : الشّی کسره باطراف اسنانه واکله یقال هو یقضم الدّنیا قضما اذا زهدفیها ورضی منها بالّدون (المنجد)

(القَضْم) اکل الشّی الیابس باطراف الاسنان ویقابله الخضم و هو اکل الشّی الرّطب بالفم کلّه . خوردن چیز خشک به یک طرف دهن و مراد زهد ورزیدن است .

« قضم الدّنیا قضما » ط ۱۵۸ ط ۹ ـ ۲۴ (پیامبر) خورد دنیارا خوردن اندک به اطراف دندان وپرنکرد از آن دهان‌خودرا

(المَقْضَم) : مایُقْضَمُ (اقرب) : خوردنی « فانظر الی ماتقضمه من‌هذاالمقضم » ر ۴۵ ر ۲۴۲ـ ۳ نگاه کن به آنچه می‌خواهی از طعام (خوردنی)

قَضیٰ : الشّی : صنعه باحکام و ـ حاجته : اتمّها وفرغ منها و ـ وطره : بلغ مراده و ـ الدّین وفاه و ـ الصّلاة اداها و ـ الامر الیه : ابلغه الیه و ـ نحبه واجله و قضی علیه : مات و ـ بین الخصمین : حکم و فصل و ـ الامر له او علیه : حکم به له او علیه و ـ الزمه به (المنجد) : چیز را به استواری درست کرد . حاجت خودرا برآورد . بـه‌مراد خودرسید . قرض راداکرد . امررا براو رسانید

مرد میان دو خصم حکم کرد و جدا نمود . امر را بر نفع یا به ضرر او واجب کرد .
(اِنْقَضَی) الشي : فني وانصرم (اقرب) : چیز فاني و منقطع شد .
« وذلک انّه قضی فانقضی علی لسان النّبیّ الامّی (ص) » ح ۴۵ ح ۳۶۴ـ۴ (دشمن داشتن منافق مرا و دوست داشتن مؤمن مرا) این برای این است در حکم الهی گذشته وبرزبان پیامبر امی (ص) جاری گشته و تمام شده (که ترا دوست نمیدارد مگر مؤمن‌ودشمن نمیدارد ترا مگر منافق)
(تَقَضَّی) الشيْ : فني و انصرم (اقرب): چیز فاني و منقطع گردید .
« حتّی اذا تصرّمت الامور و تقضّت الدهور» ط۸۱ ط ۴ـ ۱۰ ـ تا آنکه چون بریده شود کارها و بسر آید روزگارها (خارج‌مینماید آنهارا از خانه های قبرها)
(اِسْتَقْضاه) فلان الدین : طلب منه ان یقضیه و ـ السلطان فلان علینا . صیّره قاضیا (اقرب) : از او خواست قرض را ادا نماید . سلطان فلانی را برما قاضي قرار داد .
« ثم یجتمع القضاة بذلک عند الامام الذی استقضاهم » ط ۱۸ ط ۱۰۰ـ ۳ سپس جمع می‌شود قاضیان بآن احکام نزد پیشوای خودشان که آنهارا قاضي نموده است .
(القَضاء) و بقصر: الحکم وـ الاداء و ـ فعل العبادة في خارج الوقت و داخلهو ـ

وجود الحادث فی العالم العقلي مجتمعة و مجملة علي سبیل الابداع والقدر عبارة عن وجودها الخارجي مفصّلة واحدابعدواحد (اقرب) : حکم کردن . بجا آوردن . بجا آوردن عبادت در داخل وقت و در خارج‌آن . بودن موجود تازه در عالم تصوّر بطور اجمال وخلاصة وقدر عبارت از وجود حادث است . یک بیک جداگانه در خارج از محدودهٔ عقل .
« حمدا یکون لحقّه قضاء » ط ۱۸۰ط ۱۰ـ ۲ (حمد خداوند را سزااست) چنان حمدی که باشد برای حقّ او ادا کردن « بل قضاء متقن» ط ۶۳ ط ۸۸ـ ۸ (در قضا و قدر او تزلزل و اضطرابی نیست) بلکه قضاء محکم (وقدر استوار است)
« تصرخ من جور قضائه الدماء » ط ۱۷ ط ۵۱ ـ ۱۱ فریاد می کند از جور حکم او خونهای بناحق ریخته .
« فانّه لابدّ من قضائها » ر ۶۹ر۲۴۶ ـ ۱۸ پس بتحقیق که ناچار است از بجا ـ آوردن آن (فریضة)
(التَقَضّي) : التصرّم (اقرب) : بسر آمدن « یسوقک حیث شاء بعد جلال السن و تقضّي العمر» ط ۴۶ ـ ۱۴ که براند ترا (مروان) هرجا که بخواهد پس از بزرگی سنّ و سرآمدن عمر .
(الاِنقِضاء) : الانصرام : تمام شدن « ولالا زلیّتها نقضاء » ط ۱۶۱ ط ۳۶ ـ ۲ (نیست

براي اوّليّت او آغازي) و نه براي ازليّـــت او نهايت وانتهائي (زيرا خداوند واجب الوجود لذاته است اگر براي اوّل بودن او موجودات را آغازي باشد اوّليت او درآن حدّ بايستــد و برآن حدّ منتهي شود حادث مي‌شود و حادث هم واجب الوجود نيست زيرا حادث آنست كه مسبوق بعدم باشد و واجب الوجود اورا عدم محال است يعني ذات او عدم را قبول نميكند و از اين معلوم شد كه براي ازليّت او انقضاء نيست زيرا هرچيز كه قديم بودن او ثابت شد عدم او ممتنع مي‌شود والازليّة عبـــارت از قديمي بودن است .

و بسا ازليّت تفسير شده كــــه آن مصاحب بودن است با جميع ثابتهاي مستمرّ الوجود در زمان

(القاضي) : اسم فاعل و ـ الحاكم الشرعي (اقرب) : حكم كننده . حاكم شرعي « جلس بين النّاس قاضيا » ط ۱۷ ط ۵۱ ـ ۶ ميان مردم براي حكم دادن نشست .

(القُضاة) جمع قاضي (اقرب) : « ثمّ يجتمع القضاة بذلک عند الامام الّـــــذي استقضاهم » ط ۱۸ ط ۱۰۰ ـ ۳ سپس گردآيند حكم كنندگان به اين امر (برخلاف يكديگر) نزد پيشوائي كه آنان را قاضي قرار داده .

(المُنْقَضِي) : المنصرم (اقـرب) : بسر آينده « كلّ معدود منقض » ح ۷۵ ح ۳۹۱ ـ ۵ هر شمرده شده (كه عمر است) بسر آينده است .

(المُقْتَضِي) : اسم فاعل من اقتضى الدّين و غيره : طلبه و ـ الامر الوجـــوب : دل عليه (اقرب) : قرض و غير آنرا طلب كرد ؛ امر به وجوب دلالت كرد .

« ومدينون مقتضون » ط ۱۲۷ ط ۸۳ ـ ۱ قرض داريد طلبكاري شدگان (به عمـــل مقروضيد و آنرا از شما ميخواهند)

(القَضِيَّة) : مصدر و اسم من الحكم و ـ الاداء و عند المنطقيّين قول يصحّ ان يقال انّه صادق او كاذب (المنجد) : حكم كـردن نام آن فتوى مسئلهٔ و بجا آوردن : گفتـــاري است كه محتمل است راست يا دروغ باشد .

« ترد على احدهم القضيّـــــة في حكم من الاحكام » ط ۱۸ ط ۱۰۰ ـ ۲ براي يكي ازآنان مسئله اي در يكي از احكام دين وارد مي شود (برأي خود درآن فتوائي ميدهد)

(القضي والرّوايات)

الحسين بن محمّد عن عليّ بن محمّد قال: سئل العالم (ع) كيف علم اللّه ؟ قـــال عَلِمَ و شاء و اراد و قدّر و قضى و امضى فامضى ماقضى و قضى ماقدّر و قدّر ما اراد فبعلمـــه كانت المشيّة و بمشيّته كانت الارادة و بارادته كانت التّقدير و بتقديره كان القضاء و بقضائه

كان الامضاء والعلم متقدّم على المشيّـــة والمشيئة ثانية والارادة ثالثة والتقدير واقـع على القضاء والامضاء اصول كافي ج١ ص ١٤٨

محص قال آلصادق (ع) آلرضا بمكروه القضا من اعلى درجات اليقين و قال ما قضى آللّه لمومن قضاء فرضي به آلا جعل آللّـــه له الخيرة فيما يقضي .

(القضاء بماهو عندآللّه)

ص عن ابيعبدآللّه (ع) انّ داود كان يدعوا ان يلهمه آللّه القضاء بين آلناس بماهو عنده‌تعالي‌الحقّ فاوحي‌اليه يا داودانّ‌آلناس لايحتملون ذلک وانّي سافعل وارتفع اليـــه رجلان فاستعداه احدهما على الاخر فامـــر المُسْتَعدٰى عليه ان‌يقوم الى المُسْتَعْدِي‌فيضرب عنقه ففعل فاستعظمت بنو اسرائيل ذلک‌وقالت رجل‌جاء يتظلّم من‌رجل فامر آلظالم ان يضرب عنقه فقال (ع) ربّ انقذني من هذه الـورطة قال فاوحي آللّه تعالي اليه ياداود سألتني‌ان الـهمک القضاء بين عبادی بما هو عندی‌الحقّ وانّ هذا المستعدٰى قتل ابا المستعدِي عليـه فامرت فضربت عنقه قودا بابيه وهو مدفـــون في حائط‌كذا و كذا تحت شجرة كذا فأتـه‌فناده باسمه فانّه سيجيبک فسله قال فخرج‌داود (ع) وقد فرح فرحا شديدا لم يفرح مثله فقـــال لبني اسرائيل قد فرّج آللّه فمشي و مشوا معـه فانتهى الي شجرة فنادى يا فلان فقال لبّيک يا نبيّ آللّه قال:من قتلک قال فلان‌فقالت‌بنوا اسرائيل لسمعناه يقول يا نبيّ آللّه فنحـــن نقول كما قال فاوحي آللّه تعالي يا داود انّ العباد لايطيقون الحكم بما هو عندي الحكـم فسل المدّعي البينة واضف المدّعى عليه الى اسمي .

(ذمّ بعض القضاة)

من كلام اميرامومنين (ع) فهوخائض عشوات ركاب شبهات خبّاط جهالات لا يعتذر مما لايعلم فيسلم ولايعضّ في العلم بضـرس قاطع فيغنم يذرى آلروايات ذر و آلريــــح الـهشيم تبكى منه المواريث و تصرخ منه آلدماء ويستحل بقضائه الفرج الحرام و يحـــرم به الحلال .

(عشق القاضيين امرٔاة عابـــــد)

كا عن ابيعبدآللّه (ع) قال قال علي عليه آلسلام انّ دانيال كان يتيما لا امّ له ولا اب و انّ امرٔاة من بني اسرائيل عجوزا كبيـرة ضمّته فربّته و انّ ملكا من ملوک بني اسرائيـل كان له قاضيان و كان لـهما صديق و كان رجلا صالحا و كان له امرٔاة بهيّة جميلة و كان يأتي الملک و يحدّثه واحتاج الملک الى رجل‌يبعثه

في بعض اموره فقال للقاضيين اختارا رجــلا ارسله في بعض اموري فقالا فلان فوجّهه الملك فقال الّرجل للقاضيين اوصيكما بامرأتي خيــرا فقالا نعم فخرج الّرجل فكان القاضيان يأتيان باب الّصديق فعشقا امرأته فراوداها عن نفسها فابت فقالا لـهما واللّه لئن لم تفعل لنشهدنّ عليک عند الملک بالّزنا ثمّ لنرجمّنک فقالــت افعلا ما احببتما

فأتيا الملک فاخبراه و شهدا عنــده انّها بغت فدخل الملکَ من ذلک امر عظيــم واشتدّ بها غمّه و كان بـها معجبا فقال لـهما انّ قولكما مقبول ولكن ارجموها بعد ثلاثة ايّــام و نادى في البلد الّذي هو فيه احضروا قتــل فلانة العابدة فانّها قد بغت فانّ القاضيين قد شهدا عليها بذلک فاكثر الّناس في ذلک وقال الملک لوزيره ماعندک في هذا من حيلة فقال ماعندي في ذلک من شئ فخرج الوزير يــوم الّثالث وهو آخر ايّامها فاذا هو بغلمان عراة يلعبون وفيهم دانيال لايعرفه فقال دانيــال يا معشر الّصبيان تعالوا حتّى اكون انا الملــک و تكون انت يا فلان العابدة و يكون فــلان و فلان القاضيين شاهدين عليها.

ثمّ جمع ترابا و جعل سيفا من قضيب وقال للّصبيان خذوا بيد هذا فنحّوه الى مكان كذا وكذا وخذوا بيد هذا فنحّوه الى مكان كذا وكذا ثم دعا باحدهما و قال له قل حقّا فانّک ان لم تقل حقّا قتلتک والوزير قائم ينظــر ويسمع فقال انّها بغت فقال متى فقال يــوم كذا وكذا قال مع من قال مع فلان بن فلان قال واين؟ قال موضع كذا و كذا قال ردّوه الى مكانه وهاتوا الاخير فردّوه الى مكانه و جاؤا بالاخر فقال له بما تشهد فقال اشهد انّها قد بغــت قال متى؟ قال يوم كذا و كذا قال مع مــن ؟ قال مع فلان بن فلان قال واين قال موضــع كذا وكذا فخالف احدهما صاحبه فقال دانيال اللّه اكبر شهدا بزور يا فلان ناد في الّنــاس انّهما شهدا على فلانة بزور فاحضروا قتلهمــا فذهب الوزير الى الملک مبادرا فاخبره الخبر فبعث الملک الى القاضيين فاختلفا كما اختلف الغلامان فنادى الملک في الّناس وامر بقتلهما

(القاضي الاسرائيلي)

كان هذا القاضي يقضي بالحقّ فلمّا مات جعلت دودة تقرض من منخره لانّه جــاء اخو زوجته يوما اليه مع خصمه فقال الّلهــمّ اجعل الحقّ له فلمّا اختصما كان الحقّ لــه ففرح بذلک.

(قضاوة اميرالمومنين في تولّد الو لديــن)

قال الّشريح القاضي كنت اقضي لعمر بن الخطّاب فاتاني يوما رجل فقال يا اباامّية

انّ رجلا اودعنی امرأتین احدیهما حرّة مهیرة والاخری سرّیّة فجعلتهما فی دار واصبحت الیوم وقد ولدتا غلاما وجاریة وکلتاهما تدّعی الغلام وتنتفی من الجاریة فاقض بینهما بقضائک فلم یحضرنی شیٔ فیهما فاتیت عمر فقصصت علیه القصّة فقال فما قضیت بینهما قلت لوکان عندی قضائهما ماانیتک فجمع عمر جمیع من حضره من اصحاب النّبی صلّی اللّه علیه وآله وامرنی فقصصت علیهم ماجئت به وشاورهم فیه وکلّهم ردّ الرّای الی والیه فقال عمر لکنی اعرف حیث مفزعها و این منتزعها قالوا کانّک اردت ابن ابیطالب ، قال نعم و این المذهب عنه قالوا فابعث الیه یأتک فقال لاله شمخة من هاشم واثرة من علم یؤتی لها ولایاتی وفی بیته یؤتی الحکم فقوموابناالیه .

فاتینا امیرالمومنین علیه السّلام فوجدناه فی حائط له یرکل فیه علی مسحاة ویقرء (اَیَحْسَبُ الْاِنْسانُ اَنْ یُتْرَکَ سُدًی ویبکی فامهلوه حتی سکن ثم استأذنوا علیه فخرج الیهم وعلیه قمیص قدّ نصف اردانه فقال یا امیرالمؤمنین ما الّذی جاء بک فقال امر عرض وامرنی فقصصت علیه القصّة فقال بم حکمت فیها قلت لم یحضرنی فیها حکم فاخذ بیده من الارض شیٔا ثمّ قال الحکم فیها اهون من هذا ثمّ استحضر المرأتین واحضر قدحا ثمّ دفعه الی احدیهما فقال احلبی فیه فحلبت فیه ثم وزن القدح ودفعه الی الاخری فقال احلبی فیه فحلبت فیه ثمّ وزنه فقال لصاحبة اللّبن الخفیف خذی ابنتک ولصاحبه اللّبن الثقیل خذی ابنک ثمّ التفت الی عمر اما علمت انّ اللّه تعالی حطّ المرئة عن الرجل فجعل عقلها ومیراثها دون عقله و میراثه و کذلک لبنها دون لبنه فقال عمر لقدارادک الحقّ یاابالحسن ولکن قومک ابوا فقال خفّض اِنَّ یَوْمَ اَلْفَصْلِ کٰانَ میقٰاتاً .

(قضاة القائم علیه السّلام)

نی قال الصادق (ع) اذا قام القائم (ع) بعث فی اقالیم الأرض فی کلّ اقلیم رجلا یقول عهدک کفّک فاذا ورد علیک مالا تفهمه ولاتعرف القضاء فیه فانظر الی کفّک واعمل بمافیه قال ویبعث جندا الی القسطنطنیّة فاذا بلغوا الی الخلیج کتبوا علی اقدامهم شیٔا و مشوا علی الماء قالوا هولاء اصحابه یمشون علی الماء فکیف هو فعندذلک یفتحون لهم باب المدینه فیدخلونها فیحکمون فیها بمایریدون .

قال الصادق (ع) القضاة اربعه ثلثة فی النار واحد فی الجنّة . رجل قضی بجور وهو لایعلم فهو فی النار و رجل قضی بحقّ فهو یعلم فهو فی الجنّة .

عن ابیعبداللّه (ع) قال من حکم فی درهمین بغیر ما انزل اللّه فهو کافر باللّه

العظيم وبمعناه روايات كثيرة و قد تقدّم في عمر مقبولة عمربن حنظلة.

(كلام القاضي عياض في صفة الانبياء)

قال انّ الانبياء والرسل عليهم السلام ظواهرهم واجسادهم متّصفه باوصاف البشر طارئ عليها مايطرء علي البشر من الامراض و الاسقام والموت والفناء و ارواحهم وبواطنهم متّصفة باعلي من اوصاف البشر متعلّقه بالملاء الاعلي متشبّهة بصفات الملائكة سليمة من التغيير والأفات كما قال (ص) تنام عيناي ولاينام قلبي وقال انّي لست كهيئتكم انّي اظلّ يطعمني ربّي و يسقيني فبواطنهم منزّهة عن الأفات مطهّرة من النقائص والاعتلالات سفينة البحار قضي.

القُطب : ملاک الشي و مداره و ـ سيّد القوم الّذي يدور عليهم امرهم و ـ مثلثة والقطب حديدة في الطبق الاسفل من الرحي يدور عليها الطبق الاعلي (اقرب) : نيروی چيز که بآن بروی مالک مي شود و محلّ دور زدن چيز. بزرگ جماعت که امر آنها بر وی ميچرخد. آهني است در طبقهٔ زيرين آسيا طبقهٔ بالا بر روی آن ميچرخد.

" وانّه ليعلم انّ محلّي منها محلّ القطب من الرحي " ط ۳ ط ۲۸ـ ۱ (آگاه باش ابوبکر خلافت را بمانند پيراهني که به قامت او دوخته نشده بود پوشيد) در حاليکه مي دانست موقعيّت من از آن (برای کمالاتي که داشتم) موقعيّت آسيا است از قطب آهني که آسيا بر روی آن ميچرخد (وبدون قطب آسيا نميچرخد هم چنين بدون وجود من آسيای خلافت آنطور که شايد نميچرخد)

" رأيت ضلالة قد قامت علي قطبها " ط ۱۰۶ ط ۲۴ـ ۱۲ ديدم گمراهيرا که بر پا شده است بر مدار خود (يعني باتمام قدرت خود ميچرخد).

(القطب والروايات)

قال الكفعمي في حاشية مصباحه قيل انّ الارض لاتخلوا من القطب و اربعة اوتاد واربعين بدلا و سبعين نجيبا و ثلثماة و ستّين صالحا فالقطب هو المهدي صلوات الله عليه ولاتكون الاوتاد اقلّ من اربعة لانّ الدنيا كالخيمة والمهديّ (ع) كالعمود و تلک الاربعة اطناب وقد تكون الاوتاد اكثر من اربعة والابدال اكثر من اربعين والنجباء اكثر من سبعين والصالحون اكثر من ثلثماة و ستين والظاهر انّ الخضر والياس عليهما السلام من الاوتاد فهما ملاصقان لدائرة القطب وامّا صفة

الاوتاد فهم قوم لايغفلون عن ربّهم طرفة عين ولايجمعون من الدنيا الّا البلاغ ولاتصدر منهم هفوات البشر ولايشترط فيهم العصمة وشرط ذلک في القطب وامّاالابدال فدون هولاء في المرتبة و قد تصدر منهم الغفلة فيتدار كونها بالتذكّر ولاتعمدون ذنبا واما النجباء فهم دون الابدال واما الصالحون فهم المتّقون الموصوفون بالعدالة وقد يصدر منهم الذنب فيتداركونه بالاستغفار والندم قال الله تعالى انّ الّذينَ اتّقَوا اِذا مَسَّهُم طائِفٌ مِنَ الشَّيطانِ تَذَكَّروا فَاِذاهُم مُبصِرونَ ثمّ ذكر انّه اذا نقص واحد المراتب المذكورة وضع بدله من المرتبة الادني واذانقص من الصالحين وضع بدله من ساير الناس والله العالم .

(شدّة ذكاء قطب الدين الشيرازي)

سئل في مجمع من الشيعة والسنّة عن افضل الناس بعد النبي (ص) هل هو امير المومنين (ع) او ابوبكر فاجاب خير الورى بعد النبيّ من بنته في بيته من في دجي ليل العمي ضوء الهدى في زيته سفينة البحار قطب .

قَطَرَ : الماء والدمع : سال و سقط قطرة قطرة و ــ الصمغ من الشجرة : خرج (اقرب) : آب و اشک روان شد و قطرة قطرة افتاد . صمغ از درخت بیرون آمد .

(اَقطَرَ) الماء :اساله قطرة قطرة (اقرب) : آب را قطرة قطرة روان ساخت .

« ماء وجهک جامد يقطره السئوال » ح ۳۴۶ ح ۳۴۵ــ ۹ آب صورت تو بسته شده است میچکاند آنرا سئوال کردن .

(القَطرَة) : ماقطر من الشي القاطر و ــ المطر : آنچه از چیز ریزان بقطرات می‌ریزد . باران « ويعلم مسقط القطرة ومقرّها » ط ۱۸۰ ط ۱۰ــ ۱۲ و خداوند می داند جای افتادن قطرهٔ باران و قرارگاه آنرا .

(القَطر) : المطر . مصدر و جمع قطرة (باران ، قطره ها)

« ولايعزب عنه عدد قطر الماء » ط ۱۷۶ ط ۶۴ــ ۲ غايب نمی‌شود از او شماره قطره های آب .

(القَطَرات) : جمع قطرة (اقرب) : قطره ها « فانّ الامر ينزل من السماء الى الارض كقطرات المطر » ط ۲۳ط۵۲ــ۱ بتحقیق امر فرود می‌آید از آسمان بسوی زمین مانند قطره های باران .

(اَقطارُ الدُّنيا) : جهاتها الاربع (اقرب) : چهار جانب دنیا « واساخ قواعدها في متون اقطارها » ط ۲۰۹ ط ۹۲ــ ۵ داخل کرد آنها (کوهها) را در پشته های اطراف آن (زمین)

(القَطِران) بفتح الطاء والقاف وكسرهما: سيّال دهنيّ يؤخذ من شجر الابهل والارز و نحوهما (اقرب): رواني است چربي از درخت زيتون و ارز گرفته مي‌شود.

«والبسهم سرابيل القطران» ط ۱۰۷ ط ۸ ـ ۶۳ پوشانيد آنان (اهل جهنم) را پيراهنهائي از زيت جوشان.

القَطّ ظرف زمان لاستغراق الماضي وتختصّ بالنفي فتقول (مافعلت هذا قطّ) اي في ماضي من سنّي (المنجد): و يستعمل بمعني مسبب وهذه مفتوحة القاف و ساكنة الطاء والثالث ان يكون اسم فعل بمعني يكفي (اقرب): ظرف زمان است براي فراگيري گذشته به نفي مخصوص ميباشد مي گوئي اينرا هرگز نكردم يعني در آنچه از عمر من گذشته و بمعني بس است و كفايت ميكند استعمال مي شود و سوّم كفايت نمودن بكار ميرود. «وايم اللّه ماكان قوم قطّ في غضّ نعمة من عيش فزال عنهم الّا بذنوب اجترحوها» ط ۱۷۶ ط ۴ ۶ ـ ۷ بخدا سوگند نبودند هيچ گروهي هرگز در طراوت نعمتي از زندگاني دنيا و سپس زايل نشد آن نعمت از آنها مگر بسبب گناهانيكه كسب كردند آنرا.

قَطَعَهُ ع قطعا: ابانه و فصله و ـ فلانا عن حقّه: منعه و ـ الحدث الصلاة: ابطلها و ـ فلان في القول: جزم و ـ الطريق علي السالكين: منعه و اخافه و ـ النهر: عبره و ـ لسانه: اسكته باحسانه اليه و رحمه: هجرها وعقّها و ـ له من المال: افرزها له (اقرب): آنرا جدا كرد. فلانيرا از حقّش منع كرد. حدث نماز را باطل ساخت. فلاني در گفتار تصميم گرفت. راه را برعابرين بست و آنهارا ترسانيد. جوي را گذشت. با نيكوئي نمودن زبان اورا كوتاه كرد. از خويشان خود دوري كرد و براي وي از مال قسمتي را اختصاص داد «ويصل من قطعه» ط ۱۹۱ ط ۱۴ ـ ۲۵ و صلهٔ رحم بجا مي‌آورد با كسيكه قطع صلهٔ رحم مي‌كند از او.

«فكانّما قطعوا الدنيا الي الاخرة» ط ۲۲۰ ط ۳۵ ـ ۸ ـ كه گويا قطع كرده اند و گذرانيده اند مدّت گذران دنيا را تا بآخرت «قطّعت ايديهم» ر ۲۸ ر ۲۴۱ ـ ۱۰ بريده شد دستهاي آنان.

(إنْقَطَعَ): مطاوع قطع و ذهب وقته و ـ السيف: انكسر و ـ ماء الركيّة: ذهب و ـ الغيث: احتبس و ـ النهر: جفّ او جلس و ـ الكلام: وقف فلم يمض و ـ لسانه: ذهب سلاطته و ـ الي فلان: انفرد بصحبته خاصّة (اقرب): بريده شد و وقت آن تمام گشت. شمشير شكسته شد. آب چاه فرو رفت. باران نيامد. گفتار باز ماند. تيزي زبان او رفت به

مصاحبت فلاني منفرد شد .
"وانقطعوا عن زورته" ط ۱۰۷ ط ۸ـ ۳۰ و بریده شدند از زیارت کردن او" فـان عزّها و فخرها الى انقطاع" ط ۹۷ ط ۵۳ ـ ۶ زیرا عزّت و افتخار آن (دنیا) بسوی بریده شدن است .
(اِقْتَطَعَ) من ماله قطعة : اخذ منه شيئا و ـ مال فلان : اخذه لنفسه (اقـرب) : از مال فلاني چيزى برداشت . مال فلانـي را براى خود اخذ كرد .
(تَقَطَّعَ)آلشي مطاوع قطع و ـ امرهم بينهم : تقسّموه او تفرّقوا فيه و ـ آلظـلال : قصرت (اقرب) : شكسته شد . كار خود را در ميانشان تقسيم كردند يا درآن ازهم جداشد سايه كوتاه شد " وتقطّعت الالسنة في افواههم بعد ذلاقتها" ط ۲۱۹ ط ۱۲ـ ۲۹:پاره پاره شد زبانها در دهنهايشان پس ازتيزيشان .
(قَطَّعَهُ) : قطعه قطعةً قطعـةً شـدّد للتّكثير (وقطّعت لهم ثياب من نـار) خيطت وسوّيت (اقرب) : آنرا پاره پاره بريد . براى آنان لباسهائي ازآتش دوخته ودرست شد .
(القَطْع) : ابانة بعض اجزاء الجسم فصلا (اقرب) : بريدن برخي از جزء هـاى جسم است با جداكردن .
" فاحسم مونة اولئك بقطـع اسباب تلك الاحوال" ر ۵۳ ر ۲۳۹ـ ۱۵۵ آنـان (خواصّ) را (از رعايا) قطع كن باقطع‌كردن موجبات آن حالها (مراد از حالها استيثار و دست درازى است و موجباتش هم عدم‌اجراى عدالت درحق تمامي طبقات است)
(القِطَعُ) كعِنَب : القطعة من اللّيل (اقرب) : يک قسمت از شب و پاره هاى آن " فتن كقطع الليل المظلم" ط ۱۰۰ ط ۱۳۱ـ ۳ : فتنه هائى است مانند پاره هاى‌شب‌تاريک "وقطعا جاهليّة" ط ۹۱ ط ۴۱ـ ۱۲ مثل قطعه هاى سواران جاهليّت كه همواره پشت سر بـه جنگ و غارت مي‌شتافتند .
(المُقاطِعَة) ترک آلزيارة و المكاتبـة (اقرب):ترک ملاقات و نامه نويسى (القَطِيعَة): الهجران (اقرب) : جدا شدن " ولايكونـنّ اخوک اقوى على مقاطعتک منک على صلتـه " ر ۳۱ ر ۲۴۰ ـ ۱۲۳ نباشد برادر تو قويتر در بريدن او برادرى را از تو در پيوند كردن تو برادرى را (يعني بايد در پيوند برادرى‌اقوى باشي از او در بريدن او برادرى را .
(تَقاطَعا) : ضدّ تَواصَلا و ـ آلشي‌بان بعضه من بعض و ـ ارحامهم:تحاصّت (اقرب): ازهم بريدند بعض چيز از بعض ديگرجداشد . خويشاوندشان سهم خودشان را دريافـت كردند .
" واياكم آلتدابر وآلتقاطع" ر ۴۷ ر ۲۵۲ـ ۹ و دور داريد از پشت گردانيـدن بر يكديگر و از هم بريدن .
(القاطِع) : اسم فاعل و ـ المقطـع

الّذی یقطع به الّثوب والادیم ونحوهما (قاطع الّطریق) : اللّصّ الّذی یرصد الّسابلة للّسلب (اقرب) : برنده . مقراضیکه بآن لباس وپوست بریده میشود . دزدی که رهگذر را کمین میکند تا اورا لخت کند« وقاطع الامنیّات » ط ۹۷ ط ۵۳ـ ۱۳ قطع کنندهٔ آرزوها است .

«ولاظهر قاطع» ط ۱۰۹ ط ۱۸ـ ۱۷ سپس کوچ کردند از آن بدون مرکبی که قطع مراحل کند .

(المَقْطُوعَة) : مونّث المقطوع : بریده شده «وارحام مقطوعة» ط ۱۹۰ ط ۲ـ ۱۵۲ ـ رحمهای بریده شده .

(المُنْقَطِعَة) مونّث منقطع : بریده شده « فان الدنیا منقطعة عنک » ر ۳۲ ر ۲۸۰ ـ ۴ بتحقیق دنیا بریده شده است از تو .

(المَقْطَع) : موضع القطع (اقرب) : و ـ الّنهایة الّتی لیس وراء ها غایة (عبده) : جای بریدن آخر یک چیزی که پس از آن اورا نهایتی نیست .

«وبلغ المقطع عذره ونذره» ط ۸۹ ط ۳ـ ۹۲ و بنهایت رسید عذر او (در عذاب عاصیان) و ترساندن او (از آتش سوزان)

(المَقاطِع) : الحدود الّتی عیّنها الله لها (عبده) حدهائیکه خداوند آنها را معین کرده یا جمع مقطع « ویقف بها دون المقاطع » ط ۱۲۹ ط ۹۷ـ ۸ (رشوه گیرنده نیست) توقّف نماید در بیان حکم برای آن رشوه بدون بیان کرده حدود واقعی آن .

(المُقَطَّعات) : کلّ ثوب یقطع کالقمیص والجبة و نحوها بخلاف مالایقطع کالازار والّرداء والمقطّعات اشمل للبدن واشدّ استحکاما فی احتوائه (عبده) : هر لباسی که بریده میشود سپس دوخته میشود مانند پیراهن که از زیر لباسها پوشیده می شود و جبه که از روی لباسها پوشیده میشود و همهٔ بدن را می پوشاند و از ازار و عبا محکمتر میشود .

«ومقطّعات الّنیران» ط ۱۰۷ ط ۸ـ ۳۷ و بپوشاند برای آنها پیراهنهای آتش سوزان .

(القَطِیعَة) : الهجران و ـ الوظیفة و ـ مایقطع من ارض الخراج (اقرب) : جدائی مقرّری . آنچه از زمین دولتی به کسی جدا و تفکیک میشود .

(الاَقْطَع) : المقطوع الید (اقرب) : تفضیل : دست بریده . بریده تر « واقطع مفترّ معذرة » ط ۲۲۱ ط ۲۷ـ ۱ بریده گشته ترین فریضة است از روی عذر

القاطِن : الساکن المتوطّن (اقرب) : آرامگیرنده و وطن قرار دهنده .

«وقاطنها بائن» ط ۱۹۴ ط ۱۳۳ـ ۳ مقیم آن (دنیا) جدا شونده است سـ

اَلْقَعْب : بالفتح القدح الضخم الغليظ الجافي (اقرب): کاسهٔ بزرگ درشت « فلو ائتمنت احدكم علی قعب لخشيت ان يذهب بعلاقته » ط ۲۵ ط ۱۰۱ ــ ۴ اگر امين گردانم يكی از شمارا بر كاسه ای هر آينه میترسم ببرد دستهٔ آنرا .

قَعَدَ : الرجل ن : كان واقفا فجلس فيقال للقائم اقعد وللنائم اجلس و يقال مابال فلان يقعد ای يمكث سواء كان جالسا ام قائما (اقرب) : مرد ايستاده سپس نشست برای ايستاده گفته می‌شود بنشين وبرای خوابيده گويند جلوس كن گفته می‌شود برای فلانی چه شده كه می‌نشيند يعنی درنگ ميكند خواه ايستاده باشد يا نشسته.

« فقد قعد به الضعف عن قتال الاقران » ر ۴۵ ر ۲۴۲ ــ ۱۸ (هنگاميكه‌غذای پسر ابوطالب اين شد) پس بنشاند ضعف اورا از جنگكردن با هم نبردان .

(اَقْعَدَهُ) : جعله قاعدا (اقرب) : اورا نشانيد « اقعد في حفرته نجيا لبهتة السئوال و عثرة الامتحان » ط ۸۱ ط ۴ ــ ۴۷ ــ (تا اينكه برگشت اندوه خورندگان) نشانيده می‌شود در قبرش در حاليكه راز گوينده باشد از جهت بهت و حيرتی كه حاصل می‌شوداورا از سئوال و لغزش امتحان .

(اِسْتَقْعَدَهُ) : طلب قعوده (عبده) . از او خواست تا بنشيند « امن بذل له نصرته فاستقعده واستكفه » ر ۲۸ ر ۲۴۰ ــ ۲۵ (كدام ما بيشتر با عثمان دشمنی كرديم) آيا كسيكه خواست اورا ياری نمايد (كه من بودم) واو (عثمان) نگذاشت و خواهش‌خودداری‌نمودن كرد .

(القُعُود) : مصدر (اقرب) : نشستن ودرنگ نمودن .

« وقعوده اغنی من نهوضه » ر ۴ ر ۳۰۶ ــ ۳ نشستن او (كراهت دارنده از جهاد) مفيد تر است از برخواستن او .

(القَعْدَة) : مقدار ما اخذ القاعد من المكان و ــ المرة (اقرب) : آنقدر جائيكه شخص نشسته اشغال كرده است .

« وحتّی تعجل عن قعدتک » ر ۶۳ ر ۲۶۴ ــ ۳ تا تعجيل كرده شوی از جای نشستن تو (كه مراد مقرّحكومت ابوموسی است)

(القَاعِد) اسم فاعل (اقرب): نشسته و درنگ كننده « وقائمكم قاعدكم » ر ۵۵ ر ۲۶۱ ــ ۴ (تحريص كرد) ايستادهٔ شما نشسته شمارا (برعداوت من) مراد از ايستاده سر جنبانان آنهااست .

(القَوَاعِدُ) جمع قاعدة و قواعد البيت : اساسه (اقرب) : پايه های خانه .

« فاساخ قواعدها فی متون‌اقطارها »

ط۲۰۹ ط۹۲–۵ فروبرد پایه‌های آنها (کوهها) را در پشته های اطراف آن .
(المَقْعَد) : مکان القعود و ـ موضع قعود النّاس فی الاسواق و غیرها (اقرب) : جای نشیمن . محل نشیمن مردم در بازار هاو غیر آن .
«من کذب علی متعمدا فلیتبوا مقعده من النار» ط ۲۰۸ ط ۲۱ ـ ۳ ـ هرکس دانسته برمن دروغ بندد باید نشیمنگاه خودرادرآتش (دوزخ) قرار دهد .
(المُقْتَعِد) : کسیکه حیوانی را برای سواری قرار دهد . و کسیکه با سوار شدن به حیوانی آنرا بی ارزش کند (اقرب) :
«ولا وطیء الظهر للراکب المقتعد» ر ۳۶ ر ۲۵۶ ـ ۸ و نه پشت دهنده برای سواری که برآن برآمده سوار شود (در برابر دشمن از هیچ سختی رو نمی‌گردانم)
(المَقاعِد) : جمع مقعد (اقرب) : نشیمنگاهها « واعدّت لهم مقاعد الکرامات » ط ۲۲۰ ط ۳۵ـ ۱۵ مهیّا شده برای آنان نشیمنگاههای کرامتها .

ألقَعْر : من کلّ شیء اقصاه و عمقه و نهایة اسفله (اقرب) : آخر و گودی و آخر پائین هرچیز .
«فاحذروا نارا قعرها بعید» ر ۲۷۰ ر ۲۴۳ ـ ۱۲ پس بترسید از آتشی که گودی آن زیاد است .

قَعَسَ : تأخّر (شرح ابن میثم) باز پس ایستاد «فاقعس عن هذا الامر» ر ۱۰ ر ۲۵۰ـ ۳ باز ایست و دست بردار ازاین کار (خلافت)
(تَقاعَسَ) عن الأمر : تأخّر و ـ الرّجل : اخرج صدره (اقرب) : از امر باز پس ایستاد مرد سینهٔ خودرا جلو آورد .
«واستغن بمن انقاد معک عمن تقاعس عنک» ر ۴ ر ۳۰۶ ـ ۲ خودرا بی نیاز گردان با کسیکه رام شده و همراهی می کند با تو از کسیکه واپس ایستاده از تو .

المُقْفِرَة : من اقفر المکان اذالم یکن لها ساکن ولانابت ولا دور (عبده) جائی‌که آنرا ساکن و روئیده و خانه ای نباشد .
«والمحالّ المقفرة» ح ۱۳۰ ح ۲۸۳ ـ ۱ ای اهل جاهای خالی شده از ساکنان .
(القِفار) جمع قفر و هو الخلاء من الأرض لاماء به (اقرب):زمینهای بی آب «من مفاوز قفار سحیقة» ط ۱۹۰ ط ۲ـ ۱۰۸ (مایل می‌شود به بیت اللّه الحرام) از بیابانهای بی‌آب وعلف دور.

(ابن المقفّع)

عن ابی منصور المتطبّب قال اخبرنی رجل من اصحابی قال کنت انا وابن ابی العوجاء و عبدالله بن المقفّع فی المسجد الحرام فقال ابن المقفّع ترون هذا الخلق واومیٔ بیده الی موضع الطّواف مامنهم احد اوجب له اسم الانسانیة الّا ذلک الشّیخ یعنی جعفربن محمّد (ع) فامّا الباقون فرعاع وبهائم فقال له ابن ابی العوجاء و کیف اوجبت هذا الاسم لهذا الشّیخ دون هولاء .

قال لانّی رأیت عنده مالم ار عندهم فقال ابن ابی العوجاء مابدّ من اختبار ما قلت فیه منه فقال له ابن المقفّع لاتفعل فانّی اخاف ان یفسد علیک مافی یدک فقال لیس ذارأیک ولکنّک تخاف ان یضعّف رأیک عندی فی احلالک ایاه المحلّ الّذی وصفت .

فقال ابن المقفّع امّا اذا توهّمت علیّ هذا فقم الیه وتحفّظ ما استطعت من الزّلل ولاتثن عنانک الی استرسال یسلمک الی عقال وسمه مالک اوعلیک قال فقام ابن ابی العوجاء وبقیت وابن المقفّع فرجع الینا و قال یابن المقفّع ماهذا ببشر وان کان فی الدّنیاروحانیّ یتجسّد اذا شاء ظاهرا ویتروّح اذا شاء باطنا فهو هذا فقال له وکیف ذاک .

قال جلست الیه فلما لم یبق عنده غیری ابتدأنی فقال ان یکن الأمر علی ما یقول هولاء وهو علی مایقولون یعنی اهل الطّواف فقد سلموا وعطبتم وان یکن الامر کما تقولون ولیس کما تقولون فقد استویتم وهم فقلت له یرحمک الله وایّ شئ نقول وایّ شئ یقولون ماقولی وقولهم الّا واحد فقال کیف یکون قولک وقولهم واحدا وهم یقولون انّ لهم معادا و ثوابا و عقابا و یدینون بانّ للسّماء الها وانّها عمران وانتم تزعمون انّ السّماء خراب لیس فیها احد .

فاغتنمتها منه فقلت له مامنعه ان کان الأمر کما تقول ان یظهر لخلقه و یدعوهم الی عبادته حتّی لایختلف منهم اثنان و لما احتجب عنهم وارسل الیهم الرّسل ولوباشرهم بنفسه کان اقرب الی الایمان به فقال لی ویلک وکیف احتجب عنک من اراک قدرته فی نفسک : نشؤک ولم تکن وکبرک بعد صغرک و قوّتک بعد ضعفک وضعفک بعد قوّتک و سقمک بعد صحّتک وصحّتک بعد سقمک ورضاک بعد غضبک وغضبک بعد رضاک و حزنک بعد فرحک و فرحک بعد حزنک و حبّک بعد بغضک و بغضک بعد حبّک وعزمک بعد ابائک و ابائک بعد عزمک وشهوتک بعد کراهتک و کراهتک بعد شهوتک و رغبتک بعد رهبتک و رهبتک بعد رغبتک ورجائک بعد یأسک ویاسک بعد رجائک و خاطرک بمالم یکن فی وهمک وغروب ماانت معتقده من ذهنک .

ومازال یعدّ علیّ قدرته الّتی هی فی نفسی الّتی لاادفعها حتی ظننت انّه سیظهرفیما

بيني و بينه وابن المقفّع هو ابوالحسن عبدالله كان كابن ابي العوجاء وابن طالوت وابن الاعمى على طريق الزندقة قتله سفيان بن معوية عامل المنصور بالبصرة في سنه ۱۴۳ بامر المنصور قطع اعضائه عضوا عضوا و هو ينظر اليها حتّى اتى على جميع جسده فالقاه في التنور ثمّ اطبقه عليه. سفينة البحار قفع .

الأَقْفال : جمع قُفْل و هو الحديد الّذي يغلق به الباب (اقرب) : آهنی است که بآن درب بسته می‌شود . « واستغلقت على افئدتهم اقفال الرين » ط ۱۸۹ف ۱۵ ج۲ ص ۱۳۳

(القُفُول) : مصدر : الرجوع (اقرب) : بازگشت « وكيف اظلم احدا لنفس يسرع الى البلى قفولها » ط ۲۲۲ ط ۲۳ ـ ۵ چگونه ستم نمايم کسی‌را برای نفسيکه می شتابد بسوی پوسيدن بازگشت آن .

قَفَا : اثره يقفوه : تبعه (اقرب) : اثر اورا پيروی کرد « ويرجعوا بالكتائب تقفوها الحلائب » ط ۱۲۲ ط ۲۹ ـ ۱۸ و سرکوب شوند بافوجهای لشگرکه عقب آنها کشيده شتر سوار ی يا اسبان گرد آمده برای ياری‌دادن .

(قَفّى) فلانا زيدا و ـ بزيد : اتبعه اياه (اقرب) : فلانی را به زيد پيروقرار داد « فقفّى به الرسل » ط ۱۳۱ ط ۹۸ ـ ۴ پس اورا آورد از عقب پيامبران .

قَلَبَهُ . ض : حوله عن وجهه و ـ الشي : جعل اعلاه اسفله و باطنه ظاهره (اقرب) اورا از جهتش برگردانيد . بالای‌چيز را پائين و ظاهر آنرا باطن قرار داد .

« قلب فجعل اعلاه اسفله » ح ۳۷۵ ح ۳۲۰ ـ ۲ (هرکس بدی را با دل خودانکار نکند) دل‌او بازگردانيده شود بالاترآن‌بزيرتر آن قرار داده می‌شود .

(قَلَّبَهُ) : بمعنی قَلَبَهُ شدّد للمبالغة والتكثير (اقرب) : بمعنی (قلب) می باشد برای زيادی مشدّد شده است .

« وقلّبت ظهره و بطنه » ط ۴۳ ط ۱۵۴ ـ ۳ زيرورو کردم پشت و شکم و باطن آنرا (چاره ای جز جنگ نديدم)

(إِنْقَلَبَ) مطاوع قلب و ـ رجع وانكبّ (اقرب) : بازگردانيدن را قبول کرد . برگشت و دمرو افتاد .

« وانقلبوا بصالح مابحضرتكم من الزاد » ط ۲۰۲ ط ۱۵۱ ـ ۱ باز گرديد (بسوی آخرت) بشايسته آنچه نزد شما است ازتوشه آخرت .

(تَقَلَّبَ) الشي : تحوّل عن وجهه و

ـ علي فراشه : تحوّل من جانب الي جانب و ـ في الامور : تصرّف فيها كيف شاء و ـ في اعمال آلسلطان : ينتقل من عمل الي عمل (اقرب) : از جهتي كه ميرفت برگشت . درفراش خود از طرفي بطرفي غلطيد . در كارهاهرطور كه ميخواست تصرّف كرد . در كار هاي سلطان از كاري بكاري برگشت .

« تقلّبُ ابدانهم بين ظهراني اهل الاخرة » ط ۲۲۸ ط ۴۴ ـ ۱۷ ميگردد بدنهاي آنان ميان‌حاضرين اهل‌آخرت (يعني‌هرچند كه با اهل دنياهم‌نشينند ولي در حقيقت با اهل آخرت قدم برميدارند)

« في تقلّب الاحوال علم جواهر آلرجال » ح ۲۱۷ ح ۳۹۷ ـ ۵ در گردش حالها (از بلندي به پستي و از نيازمندي به بي‌نيازي) كشف گوهرهاي مردان است .

(رَجُلٌ حُوّلٌ قُلّبٌ) اى محتال بصير بتقليب الامور (اقرب) : مرد حيله گر آگاه به گردانيدن امرها « قد يرى الحول القلب وجه الحيلة » ط ۴۱ ط ۱۶۷ ـ ۳ بتحقيق مي‌بينيد مرد زيرك گرداننده امور راه‌چاره را (امّا آنرا بسبب اراده الهي نتواند بكار گيرد)

(المَقْلُوب) : اسم مفعول (اقرب) : پشت‌روكرده . « ولبس‌الاسلام‌لبس‌الفرومقلوبا » ط۰۶ ۱ط۲۴ـ۲۳پوشيده‌شوداسلام با لباسهاي شبهه‌ها) مانندپوشيدن‌پوستين‌پشت رو كرده (يعني‌اسلام‌زيرو روشده‌وحقيقت‌آن‌درپنهاني ميماند)

(المُنْقَلَب) . يكون‌مصدراومكانا مثل المنصرف (اقرب) . بازگشتن . جاي‌گرديدن‌و بازگشت . « والمنقلب‌فسيح » ط۱۹۴ط۱۳۳ ـ ۷ جاي‌تصرّف‌درامورو‌گرديدن‌فراخ‌است . (وكآبة المنقلب) ط۴۶ ط ۲۳۲ ـ ۱پروردگارا بتو پناه ميبرم‌از غم‌واندوه‌بازگشت .

(المُتَقَلِّب) اسم فاعل : گردنده "وفي سعة فضله متقلّب" ط ۲۲۱ ط ۲۷ ـ ۹ در فراخي فضل واحسان او ميگردي .

(القَلْب) بالفتح : مصدر و ـ الفؤاد وقيل اخصّ منه وهو عضو صنوبريّ آلشكل مودع في الجانب الايسر من آلصدر في‌باطنه تجويف فيه دم اسود وقد يطلق علي العقل (اقرب) : برگرديدن . دل وآن عضوصنوبري شكل است در طرف چپ سينه قرار گذاشته شده است در اندرون آن خلائي است در آن خون سياهي است گاهي به عقل بكارميرود .

« وقلب الاحمق وراء لسانه » ح ۴۰ ح ۳۵۳ ـ ۱ دل بي‌خرد از پس زبان او است (يعني هرچه بزبانش مي‌آيد مي گويد پس از آن نيك بد آنرا تامّل ميكند)

(القُلُوب) : جمع قلب : (اقرب) : دلها « وقلوبهم قرحة » ط ۳۲ ط ۴۰ ـ ۱۲ ـ دلهايشان مجروحست (از ترس خدا)

(القَالِب) : آلشي آلذي يفرغ فيه

الجواهر وغیرها لیکون مثالا لما یصاغ منها و— مایقلّب به الخفّ و یجعل فیه لکی یستقیم (اقرب): چیزیکه درآن جواهر و غیرآن ریخته می شود تامثالی باشد برای آنچه ساخته میشود ازآن . آنچه چکمه و کفش برگردانده می شود و درآن قرار داده می شود تادرست شود . کالبد .

« وقالبا حشّیا » ر ۴۵ ر ۲۴۲ — ۲۴ (بخدا سوگند اگر کالبدی بودی محسوس شده)

(القَلیب) : البئر (اقرب) : چاه " وانّ فیکم من یطرح فی القلیب " ط ۱۹۰ ط ۲— ۱۸۵ بتحقیق در میان شما بعضی هست که انداخته می‌شود در چاه (مراد چاه بدر است کهکفار بآن انداخته شدند)

(القُلْب) : سوار للمرأة (اقرب) : دست برنج زن « فینتزع حجلها و قلبها » ط ۲۷ ط ۳۲— ۷ پس بر می‌کند خلخال ودست برنجهای آنزن را .

(القلب والروایات)

یطلق القلب علی اللحم الصنوبری المودع فی الایسر من الصدر و علی اللطیفة الرّبانیّة الّتی لهاتعلق بهذا القلب الجسمانی کا عن ابیعبداللّه قال ما من مؤمن الا ولقلبه اذنان فی جوفه اذن ینفث فیها الوسواس الخنّاس واذن ینفث فیها الملک فیؤیّد اللّه تعالی المؤمن بالملک وذلک قوله (وَ أَیَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ)

الطبری روی عن النبی (ص) قال انّ الشیطان واضع خطمه علی قلب ابن آدم فاذا ذکراللّه سبحانه خنس وان نسی التقم قلبه فذلک الوسواس الخنّاس.

ل عن النعمان بن بشیر قال قال رسول اللّه (ص) فی الانسان مضغة اذا هی سلمت وصحّت سلم بها سایر الجسد فاذاسقمت سقم بها سایر الجسد وفسد وهی القلب .

ع قال امیرالمؤمنین (ع) اعجب مافی الانسان قلبه وله موادّ من الحکمة واضداد من خلافها فان سنح له الرجاء اذلّه الطمع وان هاج به الطمع اهلکه الحرص وان ملکه الیاس قتله الاسف وان عرض له الغضب اشتدّ به الغیظ وان سعد بالرضا نسی التحفّظ وان ناله الخوف شغله الحذر وان اتّسع له الامن استلبته الغرّة وان جدّدت له النعمة اخذته العزّة وان اصابته المصیبته فضحه الجزع و ان استفاد مالا اطغاه الغنی وان عضه فاقة شغله البلاء وان جهده الجزع قعد به الضعف و ان افرط فی الشبع کظّته البطنة فکلّ تقصیربه مضرّ وکلّ افراط به مفسدة.

ع عن الصادق (ع) انّ منزلة القلب من الجسد بمنزلة الامام من الناس الواجب

الطاعة عليهم.

لي عن ابيعبدالله عليه السلام قال كان ابي يقول ماشيء افسد للقلب من الخطيئة انّ القلب ليواقع الخطيئة فما تزال به حتّى تغلب عليه فيصير اسفله اعلاه واعلاه اسفله.

مص عن الصادق (ع) قال اعراب القلوب على اربعة انواع رفع و فتح و خفض ووقف فرفع القلب في ذكر الله و فتح القلب في الرضا عن الله و خفض القلب في الاشتغال بغير الله ووقف القلب في الغفلة.

كا عن الصادق (ع) ارعوا قلوبكم بذكر الله واحذروا النكت فانّه يأتي على القلب تارات و ساعات ليس فيه ايمان ولا كفر شبه الخرقة البالية والعظم النخر.

قال اميرالمومنين (ع) انّ للقلوب شهوة واقبالا وادبارا فأتوها من قبل شهوتها واقبالها فانّ القلب اذا اكره عمي.

نوادر الراوندي قال رسول الله صلى الله عليه وآله انّ لله آنية في الارض فاحبّها الى الله ما صفا منها و رقّ و صلب وهي القلوب.

كا عن ابن عيينة عن ابيعبدالله (ع) قال سالته عن قوله تعالى (إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ) قال القلب السليم الذى يلقى ربّه ليس فيه احد سواه وقال و كلّ قلب فيه شرك او شكّ فهو ساقط و انّما ارادوا الزهد في الدنيا لتفرغ قلوبهم للاخرة.

قال اميرالمومنين (ع) انّ قلوب الجهّال يستفزّها الاطماع و ترهنها المنى و تعلقها الخدائع.

قال ابوجعفر الباقر (ع) في وصيّته لجابر وتخلّص الى راحة النفس بصحّة التفويض واطلب راحة البدن باجمام (استراحت) القلب وتخلّص الى اجمام القلب بقلّة الخطاء وتعرّض لرقّة القلب بكثرة الذكر في الخلوات واستجلب نورا لقلب بدوام الحزن و تحرّز من ابليس بالخوف الصادق.

كا قال حمران بن اعين لابيجعفر (ع) اخبرك اطال الله بقاءك لنا و امتعنابك فانّا نأتيك فما نخرج حتّى ترقّ قلوبنا و تسلّوا انفسنا عن الدنيا ويهون علينا ما في ايدى الناس من هذه الاموال ثمّ نخرج من عندك فاذا صرنا مع الناس و التجّار احببنا الدنيا قال فقال ابوجعفر عليه السلام انّما هي القلوب مرّة تصعب و مرّة تسهل.

في مناجاة الله لموسى بن عمران قال تعالى ياموسى لاتنسى على كلّ حال ولا تفرح بكثرة المال فانّ نسياني يقسي القلوب و مع كثرة المال كثرة الذنوب.

كا عن ابيعبدالله عليه السلام قال كان المسيح عليه السلام يقول لاتكثروا الكلام في غير ذكرالله تعالى فانّ الذين يكثرون الكلام قاسية قلوبهم ولكن لايعلمون.

عن النّبي (ص) من احبّ ان يسرقّ قلبه فليد من اكل البلس يعني التّين .

عن كتاب ربيع الابرار قال مرّ موسى عليه السّلام علي قرية من قرى بني اسرائيل فنظر الى اغنيائهم قد لبسوا المسوح و جعلوا التراب على رؤسهم وهم قيام على ارجلهم تجري دموعهم على خدودهم فبكى رحمة لهم فقال الهي هولاء بنوا اسرائيل حنّوا اليك حنين الحمام و عوواعوى الذئب و نبحوا نباح الكلب فاوحي الله اليه ولم ذاك لانّ خزانتي قد نفدت ام لانّ ذات يدي قد قلت ام لست ارحم الراحمين ولكن اعلمهم انّي عليم بذات الصدور يدعونني و قلوبهم غايبة عنّي مايلة الى الدنيا .

فيما اوحي الله عزّوجلّ الى داودكم ركعة طويلة فيها بكاء بخشية قد صلّاها صاحبها لاتساوي عندي فتيلا حين نظرت في قلبه فوجدته ان سلم من الصلوة و برزت له امرئة وعرضت عليه نفسها اجابها و ان عامله مؤمن خانه .

وعن يل عن النّبيّ (ص) انّه رأى مكتوبا على الباب السادس من الجنّة هذه الكلمات لااله الّا الله محمّد رسول الله علي وليّ الله بياض القلب في اربع خصال في عيادة المريض واتّباع الجنائز و شراء اكفان الموتى و دفع القرض .

و انّ القلب موضع التميز و الاختيار وساير الاعضاء مسخّرة له .

حلية الاولياء عن سلمان ره قال مثل القلب والجسد مثل الاعمى والمقعد قال المقعد اري ثمرة ولا استطيع القيام فاحملني فحمله فاكله و اطعمه .

كلام من المجلسي ره في مراعات القلب فان يراه مقبلا الى الله عزّوجلّ شكره وبذل جهده و طلب منه الزيادة لئلّا يستدبر و ينقلب و يزيغ عن الحقّ و ان راه مدبرا زائغا عن الحقّ تاب واستدرك مافرط فيه وتوكّل على الله و توسّل اليه بالزيادة والتضرّع لتدركه العناية الرّبانيّة فيخرجه من الظلمات الى النور سفينة البحار قلب .

قَلّدَ . المرأة قلادة : جعلها في عنقها وفلانا القضاء في بلد كذا : اقامه قاضي ذلك البلد (اقرب) : گردنبند را در گردن‌زن‌قرار داد : فلاني را به شهر فلاني قاضي قرارداد "وقلدته عار التهمة" ر ۵۳ ر ۲۳۹ ــ ۹۹ به گردن او بسته گردن‌بند تهمت و خيانت را .

(المَقاليد) جمع مِقلاد و هوالمفتاح و ــ الخزانة (اقرب) : كليدها "وقدفت اليه السموات والارضون مقاليدها" ط ۱۳۱ ط ۹۸ــ ۱ ــ انداخت بسوى او آسمانها و زمينها كليدهاى خزينه هاى خودرا .

× × ×

(التقلید والروایات)

ذمّ التقلید (وَإِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا : الاعراف)

سن عن ابی بصیر قال سألت اباعبدالله علیه السلام عن قول الله اِتَّخَذُوا اَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ اَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللّهِ فقال اما واللّه مادعوهم الی عبادة انفسهم ولودعوهم الی عبادة انفسهم مااجابوهم ولکن احلّوا حراما و حرّموا علیهم حلالا فعبدوهم من حیث لایشعرون سفینة البحار قلد.

قَلَصَ : الظلّ عن کذا : انقبض و ــ القوم : اجتمعوا فساروا و ــ فی اللسان : تدانی وانضمّ (اقرب) : سایه از چنین محلّی جمع شد. جماعت گرد آمدند سپس به راه افتادند. در زبان منضمّ و نزدیک شد.

« بیناتراه سابغا حتّی قلص » ط ۶۱ ط ۱۸۸ــ ۳ نگاه بینی آن (سایه) را گسترده تا جمع می‌شود.

(قَلَّصَتْ) الناقة : استمرّت فی مضیّها وبراکبها : اسرعت و ــ بین الرجلین : خلّص بینهما فی سباب و فی قتال (اقرب) : شتر در رفتن خود مستمر شد و ادامه داد. سوار خودرا شتابانه برد. میان دو پای خود را در دشنام و جنگ رها کرد.

« وذلک اذا قلّصت حربکم » ط ۹۱ ط ۴۱ــ ۶ واین (پریشانی شما) هنگامی است‌که دعوای شما مستمر و مستدام باشد و اگر نسخه کتاب ثلاثی خوانده شود معنی چنین می شود هنگامی که جنگ شما درهم کشیده شده جمع شود.

قَلَعَهُ : ع : انتزعه من اصله و ــ الشجرة : اخرجها من الارض و ــ الوالی فلانا : عزله (اقرب) : اورا از بیخ کند : درخت‌را از زمین بیرون آورد . فلانی را از کاربرکنار نمود

« قلع جبالها و نسفها » ط ۱۰۷ ط ۸ــ ۳۲ ــ وبرکند کوههای زمین را و بکوبد آنها را به همدیگر و پراکنده گرداند.

(اِنْقَلَعَ) مطاوع قَلَعَ . مشی کانّه ینحدر (المنجد) کنده شدن . چنان رفت گویا از بالا به پائین می آید « فانقلعی بعروقک » ط ۱۹۰ ط ۲ــ ۱۸۶ برکنده شو با ریشه هایت.

(القِلْع) : شراع السفینة (اقرب) : بادبان کشتی « کانّه قلع داری » ط ۱۶۳ ط ۱۱ ــ ۹ گوئیا دم آن طاوس درحال حرکت بادبان کشتی است که منسوب است به شهرداربن .

(القَلْع) : مصدر و ــ الرصاص (اقرب) : کندن . قلع « احصد الشر من صدر غیرک بقلعه

من صدرک» ح ۱۷۸ ح ۳۷۵ــ ۹ دورکن بدی‌را از سینهٔ غیر خودت بکندن آن از سینهٔ خودت .

(القُلعَة) :مالایدوم من المال (آلدنیا دار قلعة) ای انقلاع وارتحال (اقرب) . آن مالی که دوام ندارد . دنیا سرای کنده شدن و کوچگاه است .

« فانّها دار قلعة» ط ۱۱۱ ط ۵۴ــ۱ بتحقیق دنیا سرای برکندنی و کوچ کردنی است .

(الإنقِلاع) : مصدر : برکنده شدن «ولاانقلاع لشجرته» ط ۱۹۶ ط ۱۳ــ ۱۷ برای درخت آن برکندنی نیست .

(المُقلِع) اسم فاعل من اقلع عن الامر ای کفّ عنه (اقرب): خودداری کننده «ویقلع مقلع» ط ۱۴۱ ط ۵۷ ــ ۴ تاخودداری کند از گناه ترک کننده ای .

قَلِقَ :آلرجل ، انزعج و اضطرب (اقرب): مرد از جا کنده شده و مضطرب گشت

(أقلَقَ) الهمّ وغیرُه فلانا : ازعجه (اقرب) : اندوه وغیر آن فلانی را ازجا کند «ویقلقکم الیسیر من آلدنیا یفوتکم» ط ۱۱۱ ط ۵۴ ــ ۱۱ مضطرب و بی آرام می کند شمارا اندکی از دنیا که فوت می‌شود از شما .

(القَلِق) : المضطرب (اقرب) : بی آرام «انّک لقلق الوضین» ط ۱۶۰ ط ۱۰۷ ــ ۲ (ای برادر بنی اسد) پاردم وتنگ (اسب سواری) تو مضطرب و جنبان است (یعنی مانند آن اسبی هستی که باربند آن سست است و این طرف و آنطرف میل می کند توهم سئوالات بی‌مورد میکنی)

(القَلَق) : مصدر (اقرب) :اضطراب وناآرامی «ولادمة للصدر قلقا» ط ۸۱ ط ۴ ــ ۴۵ (شب گذرانید) میان زنندهٔ ای به‌سینه باضطراب تمام

(تَقَلقَلَ) آلشئ : تحرّک و ــ فی البلاد : تقلّب فیها (اقرب) : چیز جنبید . در شهر گردید .

«تقلقَلَ تقلقل القدح فی الجفیر الفارغ» ط ۱۱۷ ط ۹۶ــ ۳ جنبش نمایم مانند جنبش کردن تیر بی پر در جعبهٔ خالی و فراخ تیر .

(قَلقَلَ) آلشئ : حرکه (اقرب) : او راجنبانید «وقلقلوا آلسیوف فی اغمادهاقبل سلّها» ط ۶۴ ط ۱۱۵ــ ۲ بجنبانید شمشیر ها را در غلافهایشان پیش از کشیدن .

قَلَّ : آلشی ض : ضدّ کثر (اقرب): اندک و کم شد «وقتلوا حتی قلوا» ط ۳۲ ط ۴۰ــ ۱۲ کشته شدند تا کم شدند .

(أقَلَّ) آلشی : جعله قلیلا و ــ اتی

بقليل و أَقَلَّهُ ٱلشَّيْ : حمله و رفعه (اقرب): چيز را اندک قرار داد. چيز اندکي آورد چيز اورا برداشت و بلند کرد.

« من اقل منها استكثر مما يومنه » ط ۱۰۹ ط ۱۸ــ ۱۱ هرکس اندک نمود از آن (لذائذ دنيا) زياد نمود از آن چه ايمن گردانيد اورا از هلاکت.

(قَلَّلَهُ) : جعله قليلا و ــ ٱلشّيْ في عين فلان: اراه ايّاه قليلا (اقرب) : آنرا اندک قرار داد. آنچيزرا به او اندک نشان داد.

« وقدّر الارزاق فكثّرها و قلّلها » ط ۸۹ ط ۳ــ ۹۳ اندازه‌گيري‌كرد روزيهارا پس زيادگردانيد آنرا و کم نمود آنرا.

(إِسْتَقَلَّ) ٱلشّيْ . حمله و رفعه و ــ عدّه ورآه قليلا و ــ ٱلطائر في طيرانه : ارتفع و ــ الوالي بالولاية : تفرّد بها ولم يشركه فيها غيره (اقرب) : چيز را برداشت و بلند کرد. اورا اندک ديد و شمرد. پرواز کننده درپروازخود بلند شد. والي در ولايت‌منفرد شد و درآن کسي را شريک قرار نداد.

« وبعاع ما استقلّت به » ط ۸۹ ط ۳ــ ۸۵ (وانداخت) گراني باري را که بلند شده بود با او (بلند کرده بود خود اورا)

(القِلَّة) بالكسر: ضدّ الكثرة (اقرب): اندک بودن و کمي « آه من قلة الزاد » ح ۷۷ ح ۳۷۸ــ ۳ آه از کمي توشه (آخرت)

(الإِقْلال) : درويشي وبي چيزي « وحذر الاقلال » ط ۱۳۰ ط ۷۸ــ ۵:ترسيد از بي‌چيزي و درويشي.

(التَّقَلُّل) :الاكتفاء بالقليل (عبده): به اندک از معاش اکتفا نمودن « والتقلل و لا ٱلتوسّل » ح ۳۹۶ ح ۳۲۷ ــ ۳ به اندک‌ازمعاش اکتفا نمودن (بهتر است) نه متوسّل شدن به ثروتمندان دنيا

(الإِسْتِقْلال) : حمل و بلند کردن وکم شمردن « فضعفوا عن الاستقلال بها » ط ۲۲۰ ط ۳۵ــ ۱۳ پس ضعيف و ناتوان شدنداز بلندکردن وبرداشتن آن.

«وراوا استكثارغيرهم منهااستقلالا» ح ۴۳۲ ح ۳۸۶ــ ۲ ومي‌بينندكه بسيار بهره بردن ديگران از دنيا کم بهره مند شدن‌است

(القَليل) : ضدّ الكثيرو ــ القصير ٱلنحيف (اقرب) : اندک . کوتاه و ضعيف اندام.

« و قليله كثير » ح ۴۲۲ ح ۳۲۶ ــ ۶. اندک آن (خير) زياد است

(القَلائل) جمع قليلة موّنث‌القليل « انّما هي متاع ايّام قلائل » ر ۶۲ ط ۲۴۷ــ ۵ جز اين نيست آن ولايت برخورداري روزهاي اندکست.

(رَجُلٌ مُقِلٌّ) اى فقير و فيه بَقيّة (اقرب) :مردمحتاج درحاليكه درآن‌باقيمانده ايست « والمقلّ غريب في بلدته » ح ۳ ح ۳۷۷ ــ ۴ ــ اندک مال و محتاج غريب است درشهر

خود .

(القُلّ) بالضّم: ضدّالكُثر و ـ القليل و ـ من الشئ : اقله (اقرب) : كم شدن . اندک . از چيز اندکتر آن « ولم يستقرضكم من قل » ط ۱۸۱ ط ۱۵ـ ۲۹ و قرض نخواست از شما از کمی « والدين قلّ » ح ۱۶ ح ۳۸۷ ـ ۵ اهل دين اندک بود .

(القِلال): جمع قُلّة و هو اعلى الرّاس والسنام والجبل او كلّ شئ (اقرب) : بالاى سر و کوهان و کوه « وطول هذه القلال » ط ۱۸۳ ط ۱۶ـ ۲۲ و درازی اين سرهای کوهها .

(الاَقلّ) : ضدّ الاكثر و (رجل اَقلّ) اى فقير و فيه بقيّة (اقرب) : کمتر . مرد بی‌چيز درحاليکه در او باقيمانده از مال است « فانّ الحرمان اقلّ منه » ح ۶۷ ح ۳۹۰ ـ ۷ـ بتحقيق نوميد ساختن کمتر است از آن

(الاَقلّون) جمع اقلّ کمترها « اولئک والله الاقلّون عددا » ح ۱۴۷ ح ۳۳۳ ـ ۱۵ـ آنان بخدا سوگند کمترانند ازجهت شمارش .

(القلل والرّوايات)

قال تعالى فى قلّة اهل الحقّ والمؤمنين فى كلّ امّة (وقليل من عبادى الشكور) روى ابوعمر النهدى قال سمعت علىّ بن الحسين (ع) يقول ما بمكّة والمدينة عشرون رجلا يحبّنا .

كا الصادق (ع) مشيرا الى جداء ترعى والله لوكان لى شيعة بعدد هذه الجداء ماوسعنى القعود قال الراوى وهو سدير الصيرفى فعددت الجداء فاذا هى سبعة عشر .

مافى انّه لمّا بويع عثمان قال جندب بن عبدالله لعلىّ (ع) والله انّک لصبور قال فاصنع ماذا؟ قال تقوم فى النّاس و تدعوهم الى نفسک وتسألهم النصر ان اجابک عشرة من مأة شددت بالعشرة على المأة فقال اترجاه يا جندب بايعنى عشرة من مأة فقلت ارجوا ذلک فقال لكنّى لاارجو ولامن كل ماة اثنان و مضى فى خطب ماينا سب ذلک .

كان اصحاب الحسن عليه السلام يقولون له يامذلّ المؤمنين و يا مسوّد الوجوه معک مأة الف كلّهم يموت دونک و مع ذلک لمّا دعاهم الى الجهاد لم يجبه احد وفى حديث المفضّل بن عمر فكانّما الجموا بلجام الصمت عن اجابة الدعوة الّا عشرون رجلا فقال الحسن (ع) فنظرت يمنة ويسرة فلم ار احدا غيرهم الى ان قال ماحاصله لوكان معنى اربعون جاهدت فى الله حقّ جهاده .

و انّ عدد المومنين قليل وانّه ينبغى ان لايستوحشوا لقلّتهم وانس المومنين بعضهم ببعض .

نهج قال اميرالمومنين (ع) ايّها النّاس لايستوحشوا فى طريق الهدى لقلّة

اهله فانّ الناس اجتمعوا علي مائدة (دنيا) شبعها قصير وجوعها طويل .

كا عن الصادق (ع) قال المؤمنة اعزّمن المؤمن والمؤمن اعزّ من الكبريت الاحمر فمن رأى منكم الكبريت الاحمر .

كا عنه (ع) قال لابي بصيرأماوالله لواتّي اجد منكم ثلثة مومنين يكتمون حديثي ما استحللت ان اكتمهم حديثا (دلّ الحديث علي انّهم (ع) كانوا يتّقون من اكثر الشيعة لانّهم كانوا يذيعون فيضلّ ذلك امّا الي خلفاء الجور فيتضررون (ع) منهم اوالي نواقص العقول الّذين لايمكنهم فهمها فيصير سببا لضلالتهم .

شي عن ابي جعفر عليه السّلام قال في قوله تعالي فاجعل افئدة من النّاس تهوى اليهم اما انّهم لم يعن النّاس كلّهم انتم اولئك ونظراؤكم انّما مثلكم في النّاس مثل الشعرة البيضاء في الثوب الاسود او مثل الشعرة السوداء في الثور الابيض سفينةالبحار قلل .

القَلَمْ : اليراعة يكتب بها لايسمّي قلما الا بعد البري ويسمّي قبله قصبه و يراعة (اقرب) : ني است با آن نوشته مي‌شود . قلم گفته نمي‌شود مگر بعداز بريدن و پيش ازآن ني ناميده مي‌شود « واطل جلفة قلمك » ح ۳۱۵

ح ۳۲۶ ــ ۲ و دراز گردان زبان قلم‌خودت را

(الأقْلام) جمع قلم(والاقلام جارية) ط۹۲ ط ۷۷ــ ۹ قلمهاى (كرام الكاتبين) روان ودركار است .

(الأقاليم) : جمع اقليم و هو فـي العرف قسم من الارض يختصّ باسم و يتميّز به عن غيره فمصراقليم والشام اقليم . . . (اقرب): يک قطعه از زمين است كه با سمي مخصوص مي‌باشد و با آن نام از غير جدا مي شود مثلا مصر يک اقليم است و شام اقليم ديگر است .

« والله لو اعطيت الاقاليم السبعة بما تحت افلاكها علي ان اعصي الله في نملة اسلبها جلب شعيرة مافعلت » ط ۲۲۲ ط ۶۰ــ ۱۲ بخدا سوگند اگر بخشيده شود بعلي هفت اقليم روى دنيارا با آنچه در زيرآسمانهااست از براى اينكه نافرماني كنم خدارا در بـاره مورچه كه بربايم از او پوست‌جوى را نخواهم كرد .

(القلم والروايات)

ن والقلم ومايسطرون قال الطبرسي والقلم هو الّذى يكتب به اقسم الله تعالي به لمنافع الخلق و هو احد لساني الانسان يؤدّى عنه مافي‌جنانه و يبلغ البعيد عنه

مايبلغ القريب بلسانه و به يحفظ احكام الّدين وبه يستقم امور العالمين و قد قيل انّ البيان بيانان بيان الّلسان و بيان البنان و بيان الّلسان تدرسه الاعوام و بيان الاقلام باق علي مرّ الايّام سفينة البحار قلم

قَلا : فلاناً‌لا ابغضه و ــ الّلحم‌وغيره: انضجه (اقرب) : فلاني را دشمن گرفت . گوشت و غير آنرا پخت «اخير تقله» ح ۴۳۴ ح ۳۳۳ــ۲ بيازماي‌مرد را تا دشمن گيري آنرا (يعني دوست و دشمن پس از آزمايش معلوم مي‌شود)

(القالي) : المبغض (عبده): دشمن گيرنده «والسلام عليكما سلام مودع لاقال ولا سئم» ط ۲۰۰ ط ۱۲۳ ــ ۶ سلام‌من برشما باد سلام وداع كننده مهربان‌كه‌صاحب خشم و ملال نباشد .

القَمَاءَةَ : من قما فلان : ذلّ و صغر (اقرب) : فلاني خوار و كوچك گرديد «ودنّث بالصغاروالقماءة» ط۲۷ ط ۳۲ــ ۳خوارگردانيده شود بحقارت و مذلّت .

القَمح :حبّ يطحن و يتّخذ منه الخبز وهو معروف (اقرب):دانه ايست‌آسياب مي‌شود و از آن نان بدست مي‌آيد يعني گندم «ولباب هذا القمح» ر ۴۵ ر ۲۴۲ (هرآينه خواسته‌باشم راه يافتهام) به مغز نان‌اين‌گندم

القَمَر : كوكب يستمد ونوره‌من‌الّشمس فيتكسّر علي الارض فيرفع ظلمة الّليل (اقرب): ستاره ايست روشنائي آن از خورشيد گرفته شده سپس به زمين گسترده مي‌شود تا تاريكي شبرا برميدارد .

«يتفيّاء عليه القمر المنير» ط ۱۶۱ ط ۳۶ــ ۶ (پنهان نميماند براو چيزي) در ظلمت آرميده كه ميگردد برآن تاريكي ماه نور دهنده .

(قمْراوين) تثنية من ليلة قمراء اي فيها القمر مضيئة اي كانّ كلّا من عينيه ليلة قمراء (اقرب) : شبيكه درآن ماه روشن كننده است گويا هريك از چشمهاي او شب مهتاب است .

« واسرج لها حدقتين قمراوين» ط ۱۸۳ ط ۱۶ــ ۲۵ برافروخت براي او دو حدقهٔ روشن .

قَمَش : جمع من هنا و من هيهنا (اقرب) : از اينجا و از آنجا گرد آورد .

« ورجل قمش جهلا » ط ۱۷ ط ۵۱ ـ ۴ ـ مردیکه گرد آورده نادانیرا از اینجاوآنجا

قَمَصَ :الفرس و غیره ن ض : رفع یدیه معا و طرحهما معا و یعجب وفی المثل المضروب لضعیف لاحراک و عزیز ذلّ (عبده اقرب) : اسب و غیر آن دستهای خودرا باهم برداشت و باز باهم آنهارا انداخت درحالیکه با نشاط بود. به ضعیفي که حرکت ندارد و عزیزی که خوار شده است مثل زده می شود « قمصت بارجلها » ط ۸۱ ط ۴ ـ ۸ بر جهید بپاهای خود و بینداخت آنهارا بهزمین‌مذلّت

(تَقَمَّصَ) : مطاوع قمّص (اقرب) : پوشید « اما واللّه لقد تقمّصها فلان وانّه یعلم انّ محلّی منها محلّ القطب من الرحی » ط ۳ ط ۲۴۲ ـ ۱۶ آگاه باش بخدا سوگند پوشید خلافت را فلان (ابوبکربن قحافة) مانند پیراهن وحال‌آنکه او میدانست محلّ من از خلافت محلّ قطب است ازآسیا (همانطوریکه آسیاب بدون قطب نمیگردد همچنین خلافت بدون وجود من فائده ای ندارد)

(القمص والروایات)

عن ابیعبداللّه (ع) قال کان القمیص الّذی نزل به علی ابراهیم من الجنّة فی قصبة من فضّة وکان اذا لبس کان واسعا کبیرا فلمّا فصلوا ویعقوب بالرملة و یوسف (ع) بمصر قال یعقوب انّی لاجد ریح یوسف عنی ریح الجنّة حین فصلوابالقمیص لانّه کان من الجنّة.

قب کان لعلیّ علیه السلام قمیص من غزل فاطمة علیها السلام یتّقي به نفسه فی الحروب.

انّ قمیص علیّ علیه السلام الذی قتل فیه وکان فیه اثر دمه کان عند الباقر (ع) رآه زرارة عنده ورآه الحسن الصیقل عند الصادق (ع)

انّ قمیص الحسین (ع) تکون عند فاطمة علیها السلام یوم القیمة مضمّخا بدمه و تقول یاربّ هذا قمیص ولدی و قد علمت ماصنع به سفینة البحار قمص.

قَمَعَ :فلانا : ضربه بالمقمعة و ـ ردعه وقهره و ذلّله و ـ صرفه عما یرید (اقرب) :اورا با عمود آهنین‌زد. اورا منع و مغلوب‌وخوار گردانید. اورا ازآنچه‌قصد می کردبرگردانید « وقمع به البدع المدخولة » ط ۱۵۹ ط ۴۹ ـ ۴ منکوب نمود بواسطه او بدعتهای نادرست (جاهلیت را)

(اَقْمَعَهُ) قهره و ذلّله و ردّه (اقرب) : اورا مغلوب و خوار و منع کردـواکسره(عبده)

کند و شکست داد اورا
« واقمع به نخوة الاثیم » ر ۴۶ر۲۸۳
ـ ۱ (تو از کسانی مباشی) که میکنم ومیشکنم گردنکشی گناهکار را

(القَمْع) : القهر (عبده) : غلبه کردن « انظروا الی ما فی هذه الافعال من قمع نواجم الفخر » ط ۱۹۰ ط ۲ـ ۱۲۷ بنگرید بسوی آنچه دراین کارها است از خوار ساختن ظاهرکنندگان فخر و اظهار بزرگی.

(القَامِع) : اسم فاعل : غالب وقاهر ومانع « ولنزوتک عند الحفیظة اقما قامعا » ر ۵۶ ر ۳۰۲ ـ ۳ برای جستن و آشفتگی خودت را هنگام غضب کوبنده و ردّ کننده و دورکننده باش.

(المَقْمُوع) : المقهور (اقرب) : مغلوب « وخائف مضموع » ط ۳۲ ط ۴۰ـ ۱۱ـ ترسیده و مغلوب گردیده.

(المُنْقَمَع) موضع اختفاء الوحوش (عبده): جای پنهان شدن وحشیها « ومنقمع الوحوش » ۳ـ ۹۹ ـ از جای پنهان شدن وحشیها.

القَمْقَام :البحر و قیل معظمه (اقرب): دریا گفته شده دریای بزرگ « وارسی ارضا یحملها الاخضر المثعنجر والقمقام المسخّر » ط ۲۰۹ ط ۹۲ـ ۳ استوار گردانید زمین در حالیکه برمیداشت آب سبز ریزان ودریای پرآب تسخیر شده.

التَّقَمُّم : التتبّع للکناسة و ـ ما علی المائدة: لم یترک منه شیئا (اقرب) : جستجو کردن خاکروبه ، خوردن تمامی آنچه در سفره است.

«او المرسلة شغلها تقممها» ر ۴۵ ر ۲۴۲ـ ۱۶ (یا مانند حیوان) رها کرده شده باشم شغل آن بهم زدن خاکروبه ها است (تا چیزی یابد و بخورد)

(القمم والروایات)

ختص روی عن علیّ بن محمّد العسکری (ع) عن ابیه عن جدّه عن امیر ـ المؤمنین (ع) قال قال رسول اللّه (ص) لمّا اسری بی الی السماء الرابعة نظرت الی قبّة من لؤلؤ لها اربعة ارکان و اربعة ابواب کانّها من استبرق اخضر قلت یا جبرئیل ماهذه القبّة التی لم ار فی السماء الرابعة احسن منها فقال حبیبی محمّد هذه صورة مدینة یقال لها قم یجتمع فیها عباد اللّه المؤمنون ینتظرون محمّدا (ص) وشفاعته للقیمة والحساب یجری علیهم الغمّ والهمّ والاحزان والمکاره.

قال فسألت عليّ بن محمّد العسكريّ (ع) متي ينتظرون الفرج؟ قال اذا ظهر الماء علي وجه الارض .

و قال ابوعبدالله (ع) انّ الله احتجّ بالكوفة علي سايرالبلاد و بالمؤمنين من اهلها علي غيرهم من اهل البلاد واحتجّ ببلدة قم علي ساير البلاد و باهلها علي جميع اهل المشرق والمغرب من الجنّ والانس ولم يدع الله قم واهله مستضعفا بل وفّقهم وايّدهم ثمّ قال انّ الدين واهله بقم ذليل ولولا ذلك لاسرع النّاس اليه فخرب قم و بطل اهله الي ان قال وانّ البلايا مدفوعة عن قم واهله وسيأتي زمان تكون بلدة قم واهلها حجّةعلي الخلائق وذلك في زمان غيبة قائمنا الي ظهوره صلوات الله عليه ولولا ذلك لساخت الارض باهلها .

و انّ الملائكة لتدفع البلايا عن قم واهله وماقصده جبّار بسوء الّا قصمه قاصم الجبّارين وشغله عنهم بداهية او مصيبة او عدوّ وينسي الجبّارين في دولتهم عن ذكر قم واهلهكما نسوا ذكر الله.

و روي باسانيد عن الصادق (ع) انّه ذكر الكوفة وقال ستخلوا الكوفة من المؤمنين ويأزر (بقبض) عنها العلم كما تأزر الحيّة في حجرها ثمّ يظهر العلم ببلدة يقال لهاقم وتصير معدنا للعلم والفضل .

عن ابي مقاتل الديلمي نقيب الري قال سمعت عليّ بن محمّد الهادي يقول انّما سمّي قم به لانّه لمّا وصلت السفينة اليه في طوفان نوح (ع) قامت و هو قطعة من بيت المقدّس.

عن الصادق (ع) اذا عمّت البلدان الفتن فعليكم بقم وحواليها ونواحيها فانّ البلاء مدفوع عنها .

وقال الصادق (ع) اهل خراسان اعلامنا و اهم قم انصارنا و اهل كوفة اوتادنا واهل هذا السواد منّا و نحن منهم .

وقال ابوالحسن الاوّل (ع) قم عشّ آل محمّد ومأوي شيعتهم ولكن سيهلك جماعة من شبّانهم بمعصية آبائهم والاستخاف والسخريّة بكبرائهم ومشايخهم ومع ذلكيدفع الله عنهم شرّ الاعادي وكلّ سوء .

و عن الصادق (ع) قال اذا اصابتكم فعليكم بقم فانّه مأوي الفاطميّين و مستراح المؤمنين وسيأتي زمان ينفر اولياؤنا و محبّونا عنّا و يبعدون منّا و ذلك مصلحة لهم لكيلايعرفوا بولايتنا و يحقنوا بذلك دمائهم و اموالهم وما اراد احد بقم واهله سوء الّا اذلّه الله وابعده من رحمته .

وعن ابي الحسن الرضا (ع) قال انّ للجنّة ثمانية ابواب و لاهل قم واحد منها فطوبي لهم ثمّ طوبي لهم ثمّ طوبي لهم .

و قال الصادق (ع) انّما سمّي قم لانّ اهلها يجتمعون مع قائم آل محمّد عليهم

السلام و يقيمون معه و يستقيمون عليه و ينصرونه .

عن سليمان بن صالح قال كنّا ذات يوم عند ابيعبدالله عليه السلام فذكر فتن بني عباس و مايصيب الناس منهم فقلنا جعلنا فداک فاين المفزع والمفرّ في ذلک الزمان فقال الي الكوفة و حواليها و الي قم ونواحيها قال في قم شيعتنا و موالينا و تكثر فيه العمارة ويقصده الناس و يجتمعون فيه حتّي يكون الجمر بين بلدتهم (الجمر اسم نهر منه معروف الآن) و في بعض الروايات انّ قم يبلغ من العمارة الي ان يشتري موضع فرس بالف درهم .

وفي خطبة الملاحم لاميرالمومنين ع التي خطب بها بعد وقعة الجمل بالبصرة قال يخرج الحسني صاحب طبرستان مع جمّ كثير من خيله و رجله حتّي يأتي نيسابور فيفتحها ويقسم ابوابها ثمّ يأتي اصبهان ثمّ الي قم فيقع بينه وبين اهل قم وقعة عظيمة يقتل فيها خلق كثير فينهزم اهل قم فينهب اموالهم ويسبي ذراريهم و نسائهم و يخرب دورهم فيفزع اهل قم الي جبل يقال لها وَرَاْرَدهـا فيقيم الحسني ببلدهم اربعين يوما و يقتل منهم عشرين رجلا و يصلب منهم رجلين ويرحل عنهم .

و عن علي بن عيسي عن ايوب بن يحيي بن الجندل عن ابي الحسن الاوّل (ع) قال رجل من اهل قم يدعوا الناس الي الحقّ يجتمع معه قوم كزبر الحديد لاتزلّهم الرياح العواصف ولايملّون من الحرب ولايجبنون و علي الله يتوكّلون والعاقبة للمتقين .

و في الروايات انّ للجنّة ثمانية ابواب و واحد منها لاهل قم .

وروی عن عدّة من اهل الری انّهم دخلوا علي ابيعبدالله (ع) وقالوا نحن من اهل الری فقال مرحبا باخواننا من اهل قم فقالوا نحن من اهل الری فاعاد الكلام قالوا ذلک مرارا واجابهم بمثل ما اجاب به اوّلا فقال انّ لله حرما و هو مكّة و انّ للرسول حرما وهو المدينة و انّ لاميرالمومنين حرما و هو الكوفة و انّ لنا حرما و هو بلدة قم وستدفن فيها امرأة من اولادی تسمّي فاطمة فمن زارها وجبت له الجنّة قال الراوی و كان هذا الكلام منه قبل ان يولد الكاظم (ع)

وروی عن الائمّة عليهم السلام لولا القمّيّون لضاع الدين .

و قال الصادق (ع) انّ لعلي قم ملكا رفرف عليها بجناحيه لايريدها جبّار بسوء الّا اذابه الله كذوب الملح في الماء ثمّ اشار الي عيسي بن عبدالله فقال سلام الله علي اهل قم يسقي الله بلادهم الغيث و ينزل الله عليهم البركات و يبدل الله سيّئاتهم حسنات هم اهل ركوع و سجود و قيام وقعودهم الفقهاء العلماء الفهماء هم اهل الدراية

والرواية وحسن العبادة.

الصادق (ع) انّ اهل قم يحاسبون في حفرهم و يحشرون من حفرهم الى الجنّة و روى عن الصادق (ع) و روى ايضا انّ اهل قم مغفور لهم و قال تربة قم مقدّسه و اهلها منّا ونحن منهم لايريدهم جبّار بسوء الّا عجلت عقوبه نار جهنّم.

وقال قم بلدنا وبلد شيعتنا مطهّرة مقدّسة قبلت ولايتنا اهل البيت لايريدهم احد بسوء الّا عجّلت عقوبته مالم يخونوا اخوانهم فاذا فعلوا ذلك سلّط الله عليهم جبابرة سوء اما انّهم انصار قائمنا و رعاة حقّنا ثمّ رفع رأسه الى السماء وقال اللّهم اعصمهم من كلّ فتنة و نجّهم من كلّ هلكة.

عن ابي الصلت الهروى قال كنت عند الرضا (ع) فدخل عليه قوم من اهل قم فسلموا عليه فرد عليهم و قربهم ثمّ قال لهم مرحبا بكم و اهلا فانتم شيعتنا حقّا فسيأتي عليكم يوما تزورون فيه تربتي بطوس الا فمن زارني وهو على غسل، خرج من ذنوبه كيوم ولدته امّه.

لمّا طلب المامون الرضا (ع) من خراسان توجّه من المدينة الى البصرة ولم يصل الكوفة ومنها توجّه على طريق الكوفة الى بغداد ثمّ الى قم و دخلها و تلقّاه اهلها و تخاصموا فيمن يكون ضيفه منهم فذكر (ع) انّ الناقة مأمورة فما زالت حتّى بركت على باب وصاحب ذلك الباب رأى في منامه انّ الرضا (ع) يكون ضيفه في غد فما مضى الّا يسيرا حتّى صار ذلك الموضع مقاما شامخا و هو في اليوم مدرسة مطروقة.

(قصة دعبل)

ن عن ابي الصلت الهروى قال دخل دعبل بن علىّ الخزاعي ره على علىّ بن موسى الرضا (ع) بمرو فقال له يابن رسول الله انّي قد قلت فيك قصيدة وآليت على نفسي ان لا انشدها احداً قبلك فقال (ع) هاتها فانشده

مدارس آيات خلت عن تلاوة
و منزل وحي مقفر العرصات

ارى فيئهم في غيرهم متقسّما
وايديهم من فيئهم صفرات

فلمّا بلغ الى قوله هذا بكى ابوالحسن الرضا عليه السلام و قال له صدقت ياخزاعي فلمّا بلغ الى قوله

اذا وتروا مدّوا الى واتريهم
اكفّا عن الاوتار منقبضات

جعل ابوالحسن (ع) يقلّب كفّيه ويقول اجل والله منقبضات فلمّا بلغ الى قوله لقد خفت في الدنيا وايّام سعيها و انّي لارجوا الأمن بعد وفاتي.

قال الرضا (ع) آمنك الله يوم الفزع الاكبر فلمّا انتهى الى قوله

و قبر ببغداد لنفس زكيّة
تضمّنها آلرحمن في العرفات
قال له آلرضا (ع) افلا الحق لک بهذا الموضع بيتين بهما تمام قصيدتک فقال بلى يابن رسول آللّه فقال عليه آلسلام
و قبر بطوس يالها من مصيبه
توقّد بالاحشاء في الحرقات
الى الحشر حتّى يبعث آللّه قائما
يفرّج عنا الهمّ والكربات
فقال دعبل يابن رسول آللّه هذا القبر آلّذى بطوس قبر من هو فقال آلرضا (ع) قبرى ولاتنقضي الآيام وآلّليالي حتّى يصير طوس مختلف شيعتي و زوّارى الا فمن زارنى في غربتي بطوس كان معي في درجتي يوم القيمة مغفورا له .

ثمّ نهض آلرضا (ع) بعد فراغ دعبل من انشاء القصيدة و امره ان لايبرح من موضعه ودخل آلدار فلمّا كان بعد ساعة خرج الخادم اليه بماة دينار رضوية فقال له يقول لک مولاى اجعلها في نفقتک فقال دعبل و آللّه ما لهذا جئت ولاقلت هذه القصيدة طمعا في شئ يصل اليّ وردّ آلصرّة و سأل ثوبا من ثياب آلرضا (ع) ليتبرّک به و يتشرّف به فانفذ اليه آلرضا عليه آلسلام جبّة خز مع آلصرّة و قال للخادم قل له خذ هذه آلصرّة فانّک ستحتاج اليها ولا تراجعني فيها فاخذ دعبل آلصرّة والجبّة وانصرف و سار من مرو في قافلة فلمّا بلغ ميان قوهان وقع عليهم آللّصوص فاخذوا القافلة باسرها و كتفوا اهلها و كان دعبل فيمن كتف و ملک آللّصوص القافلة و جعلوا يقسمونها بينهم فقال رجل من القوم متمثّلا بقول دعبل في قصيدته
اري فيئهم في غيرهم متقسّما
وايديهم من فيئهم صفرات
فسمعه دعبل فقال لهم دعبل لمن هذا البيت فقال آلرجل من خزاعة يقال له دعبل بن عليّ قال دعبل فانا دعبل قائل هذه القصيدة آلّتي منها هذا البيت .

فوثب آلرجل الى رئيسهم وكان يصلّي على رأس تلّ و كان من آلشيعة و اخبره فجاء بنفسه حتّى وقف على دعبل و قال له انت دعبل ؟ فقال نعم فقال له انشد القصيده فانشدها فحلّ كتافه و كتاف جميع اهل القافلة وردّ اليهم جمي مااخذوا منهم لكرامة دعبل وسار دعبل حتّى وصل الى قم فسأله اهل قم ان ينشدهم القصيدة فامرهم ان يجتمعوا فى المسجد الجامع فلمّا اجتمعوا صعد المنبر فانشدهم القصيدة فوصله آلناس من المال والخلع بشئ كثير واتّصل بهم خبر الجبّة فسألوه ان يبيعها منهم بالف دينار فامتنع من ذلک فقالوا له فبعنا شيئا منها بالف دينار فابى عليهم وسار عن قم فلما خرج من رستاق البلد لحق به قوم من احداث العرب و اخذوا الجبّة منه .

فرجع دعبل الي قم و سألهم رد الجبّة عليه فامتنع الاحداث من ذلک و عصوا المشايخ في امرها فقالوا لدعبل لاسبيل لک الي الجبّة فخذ ثمنها الف دينار فابى عليهم فلمّا يئس من ردّهم الجبّة سألهم ان يدفعوا اليه شيئا منها فاجابوا الي ذلک واعطوه بعضها ودفعوا اليه ثمن باقيها الف دينار وانصرف دعبل الي وطنه فوجد اللّصوص قد اخذوا جميع ماكان في منزله فباع المأة دينار الّتي كان الرّضا (ع) وصله بها من الشيعة كلّ دينار بمأة درهم فحصل في يده عشرة آلاف درهم فذكر قول الرّضا (ع) انّک ستحتاج الي الدنانير.

و كانت له جارية لها من قلبه محلّ فرمدت رمدا عظيما فادخل اهل الطبّ عليها فنظروا اليها فقالوا امّا العين اليمنى فليس لنا فيها حيلة و قد ذهبت و امّا اليسرى فنحن نعالجها و نرجو ان تسلم فاغتمّ لذلک دعبل غمّا شديدا و جزع عليها جزعا عظيما ثمّ ذكر ماكان معه من فضل الجبّة فمسحها علي عيني الجارية و عصبها بعصابة منها من اوّل اللّيل فاصبحت و عيناها اصحّ مما كانت قبل ببركة ابي الحسن الرّضا (ع)

قب كتب ابومحمّد عليه السّلام الي اهل قم و آبة انّ اللّه تعالي بجوده و رأفته قد منّ علي عباده بنبيّه محمّد صلّي اللّه عليه و آله بشيرا و نذيرا و وفّقكم لقبول دينه واكرمكم بهدايته و غرس في قلوب اسلافكم الماضين رحمة اللّه عليهم و اصلابكم الباقين تولّي كفايتهم و عمّرهم طويلا في طاعته حبّ العترة الهادية فمضى من مضى علي وتيرة الصواب و منهاج الصدق و سبيل الرشاد فوردوا موارد الفائزين واجتنبوا ثمرات ماقدّموا ووجد وغبّ مااسلفوا.

و انّ من ينسب الي قم فكانّما ينسب الي التشيّع والرّفض فيقولون قمّيّ رافضيّ سفينة البحار قمم.

المِقْنَب : من الخيل مابين الثلاثين الي الاربعين و ـ قيل زهاء ثلثماة (اقرب) : اسبان سواري . بتعداد سي الي چهل . گفته شده مقدار سيصد اسب سواري .

«او مقنب يقوده» ط ۳۲ ط ۴۰ ـ ۵ (مهيّا نموده نفس خودرا از براى شرارت) براى سوارانى كه بكشد آنهارا .

القُنْزُعَة : الشعر حوالي الرّأس و ـ الخصلة من الشعر تترک علي رأس الصبيّ و ـ ما ارتفع من الشعر و طال (اقرب) : موئى كه در اطراف سر باشد . كاكلى از مو رها كرده مى‌شود بر سر بچّه . آنچه بلند شد از مو و درازگردد «وله في موضع العرف قنزعة خضراء

موشاة» ط ۱۶۳ ط ۱۱ــ ۱۸ و برای او است در موضع پس گردن کاکلی سبز مزیّن با نقشونگار

قَنَصَ : اَلظَّبیَ ص : صاده (اقرب) : آهو را شکار کرد «وقنصت باحبلها» ط ۸۱ ط ۴ــ ۸ (دنیا) شکار نمود بدامهای خود .
(اِقْتَنَصَ) اَلظّبی : اصطاده (اقرب) : آهورا شکار نمود «یقتنصونکم بکل مکان» ط ۱۹۰ ط ۲ــ ۵۰ شکار می‌کنند شما را در هــر مکان .

قَنَطَ . ن ض : یئس (اقــــرب) : نومید گردید «ویقنط اذا ابتلی» ح ۱۵۰ ح ۳۲۱ــ ۵ ــ نومید شود هنگامی که مبتلا شود .
(قَنَّطَهُ) . اَیْاَسه (اقرب) : اورا نومید کرد . «فلایقنطنک ابطاء اجابته» ر ۳۱ ر ۲۴۰ ــ ۸۴ پس نباید مایوس سازد تورا دیــــری اجابت‌کردن خدا دعای ترا .
(القانِطین) : نومیدان «ولا تجعلنا من القانطین» ط ۱۴۱ ط ۵۷ ــ ۸ قرار مده ما را از نومیدان .
(المَقْنوط) : نومید شده «الحمدلله غیر مقنوط» ط ۴۵ ط ۱۵۵ــ ۱ سپاس خدائی‌را است در حالتیکه نومید کرده نشده است .
(المُقَنِّطُ) : نومید کننده «و مقنطــوا اَلرَّجاء» ط ۱۹۲ ط ۶۵ ــ ۸ نومید کنندگانند از امیدواری .

(القنط والرّوایات)

الحجر قال تعالی وَمَنْ یَقْنَطُ مِــــنْ رَحْمَةِ رَبّه الاّ الضالون

نوادر الراوندی عن رسول الله (ص) قال یبعث الله المقنّطین یوم القیمة مغلبــة وجوههم (یعنی غلبه السوداء علی البیاض) فیقال لهم هولاء المقنّطون مــن رحمة اللّــه تعالی .

(قصّة قنبر مولی علیّ علیه السلام)

کتاب الغارات عن زاذان قال انطلقت مع قنبر ره الی علیّ (ع) فقال قم یاامیرالمومنین فقد خبأت لک خبیئة قال فما هو قال قم معی فقام فانطلق الی بیته فاذا باَسنَة (جوالــق غلیظ من مشاقة الکتان) مملوّة جامات من ذهب و فضّة فقال یا امیرالمومنین انّک لاتترک شیئا الاّ قسمته فادّخرت هذا لک قال علی (ع) لقد احببت ان تدخل بیتی نارا کثیرة فسلّ سیفه فضربها فانتثرت من بین اثناء مقطوع نصفه او ثلثه ثمّ اقسموه بالحصص ففعلوا و جعل یقول هذا جنای و خیاره فیه اذ کلّ جان یده الی

فيه.

يد عن ابيعبدالله عليه السلام قال كان لعليّ عليه السلام غلام اسمه قنبر و كان يحبّ عليّا حبّا شديدا فاذا خرج عليّ عليه السلام خرج على اثره بالسيف.

قال الحجّاج بن يوسف ذات يوم احبّ ان اصيب رجلا من اصحاب ابي تراب فاتقرّب الي الله بدمه فقيل له مانعلم احدا كان اطول صحبة لابي تراب من قنبر مولاه فبعث في طلبه فاتي به فقال له انت قنبر ؟ قال: نعم، قال ابوهمدان؟ قال نعم، قال مولى عليّ بن ابيطالب؟ قال الله مولاي و اميرالمومنين عليّ (ع) وليّ نعمتي، قال ابرء من دينة قال فاذا برئت من دينة تدلّني على دين غيره افضل منه قال انّي قاتلك فاختر ايّ قتلة احبّ اليك قال قد صيّرت ذلك اليك قال ولم قال لانّك لاتقتلني قتلة الّا قتلتك مثلها وقداخبرني اميرالمومنين عليه السلام انّ منيّتي يكون ذبحا ظلما بغير حقّ فامر به فذبح.

كش عن ابي الحسن (ع) صاحب العسكر عليه السلام انّ قنبر مولى اميرالمومنين عليه السلام دخل على الحجاج بن يوسف فقال ما الّذي تلي من عليّ بن ابيطالب فقال كنت اوضّيه فقال له ماكان يقول اذا فرغ من وضوئه فقال كان يتلو هذه الاية فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ الانعام : ۴۴ فقال الحجّاج اظنّه كان يتأوّلها علينا قال نعم فقال ما انت صانع اذا ضربت علاوتك قال اذن اسعد و تشقى فامر به. سفينة البحار قنبر.

قَنِعَ :ل : رضي بالقسم (اقرب): به قسمت راضي شد «و تقنع بالملح مادوما» ر ۴۵ ر ۲۴۲ ــ ۲۹ قناعت كند و راضي شود (نفس من) به نمک از روی نان‌خورش‌بودن.

(القَنَاعَة) : الرضا بالقسم (اقرب) : راضي بودن به آنچه از قسمت مي‌رسد.

«القناعة مال لاينفد» ح ۵۷ح ۳۶۰ ــ ۱۱ قناعت و راضي بودن بآنچه مي رسد مالي است فاني نمي شود (زيرا خورسند بودن بآنچه ميرسد نيازمندي را دور ميسازد).

(القَانِعَة) مونّث القانع و هوالراضي بالقسم (اقرب) : راضي بودن به آنچه از قسمت مي‌رسد.

«قانعة نفسه» ط ۱۹۱ ط ۱۴ ــ ۲۲ ــ قناعت كننده است نفس او (مؤمن)

(القِنَاع) بالكسر: ماتقنع به المرأة رأسها و هو اوسع من المِقنع و المقنعة (اقرب): آنچه زن به آن‌سر خودرا مي پوشاند و آن از روسری بهنتر است (كشف القناع عن الشي) كناية عن التصريح به (اقرب) : كنايه است از آشكار نمودن چيزی.

«و خلع قناع التذلّل» ط ۱۹۰ ط۲ ـ ۱۱ وبركند لباس و پوشش تذلل را «فاذا القت الشمس قناعها» ط ۱۵۳ ط ۴۵ ـ ۱۰ چون آفتاب نقاب خودرا انداخت و ظاهر شد.

(القنع والروايات)

كا قال ابوجعفر (ع) ايّاك ان تطمح بصرك الي من هو فوقك فكفي بما قال اللّه عزوجل لنبيّه ﴿وَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ﴾ وقال ﴿وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾ فان دخلك من ذلك شئ فاذكر عيش رسول اللّه فانّه (ص) كان قوته الشعير وحلواه التمر ووقوده السعف اذاوجده.

قد شدّد العلماء من اهل التقوى في وجوب غضّ البصر عن ابنية الظلمة و عدد الفسقة في اللباس والمراكب وغير ذلك لانّهم اتّخذوا هذه الاشياء لعيون النظارة فالناظر اليها محصّل لغرضهم وكالمغرى لهم على اتّخاذها.

كا عن ابيعبداللّه (ع) مكتوب في التورية ابن آدم كن كيف شئت كماتدين تدان من رضي من اللّه بالقليل من الرزق قبل اللّه منه اليسير من العمل و من رضي باليسير من الحلال خفّت مؤنته وزكى مكسبه و خرج من حدّ الفجور.

كا عن الصادق (ع) قال اشتدّت حال رجل من اصحاب النبي (ص) فقالت له امرأته لواتيت رسول اللّه فسألته فجاء الي النبي (ص) فلمّا راه النبي (ص) قال من سألنا اعطيناه و من استغني اغناه اللّه فقال الرجل ما يعني غيري فرجع الي امرأته فاعلمها فقالت انّ رسول اللّه (ص) بشر فاعلمه فاتاه فلمّا رآه رسول اللّه (ص) قال من سألنا اعطيناه و من استغني اغناه اللّه حتّي فعل الرجل ذلك ثلثا ثمّ ذهب الرجل فاستعار معولا ثمّ اتي الجبل فصعده فقطع حطبا ثم جاء به فباعه بنصف مدّ من دقيق فرجع به و اكله ثمّ ذهب من الغد فجاء باكثر من ذلك فباعه فلم يزل يعمل و يجمع حتي اشتري معولا ثمّ جمع حتّي اشتري بكرين و غلاما ثمّ اثري حتّي ايسر فجاء الي النبيّ (ص) فاعلمه كيف جاء يسأله وكيف اسمع النبي (ص) فقال النبيّ (ص) قلت لك من سألنا اعطيناه و من استغني اغناه اللّه.

لي عن الصادق (ع) خمس من لم تكن فيه لم يتهنّأ بالعيش: الصحّة والأمن و الغنا والقناعة والانيس الموافق.

قيل لبعض الحكماء رأيت شيئا افضل من الزهد ؟ قال نعم القناعة والي هذا ينظر قول بعض الحكماء استغنائك عن الشيء خير من استغنائك به.

كان ديوجانس من اساطين حكماء

اليونان زاهدا قانعا دعاه الاسكندر الى مجلسه فقال للرسول قل له ان الذي منعک من المسير الينا هو الذي منعنا من المسير اليک: منعک استغنائک عنا بسلطانک و منعني استغنائي عنک بقناعتي و لقد اجاد النوري في قوله

وجدت القناعة اصل الغنى
وصرت باذيالها ممتسک
فلا ذا يراني على بابه
ولا ذا يراني منهمک
وعشت غنيًّا بلادرهم
امرّ على النّاس شبه الملک

نهج قال عليه السلام القناعة مال لاينفد وقال كفى بالقناعة ملكا و بحسن الخلق نعيما.

وسئل عن قوله تعالى فلنحيينّه حيوة طيّبة فقال هي القناعة.

قال الصادق (ع) لا مال انفع من القنوع باليسيرالمجزى.

مص قال الصادق (ع) لوحلف القانع بتملكه الدارين لصدّقه الله بذلک ولابرّه لعظم شان مرتبة القناعة الى ان قال (ع) و من قنع بالمقسوم استراح من الهمّ والكدّ والتعب وكلّما نقص من القناعة زاد في الرغبة و الطمع والرغبة في الدنيا اصلان لكلّ شرّ وصاحبهما لاينجو من النار الّا ان يتوب ولذلک قال النبيّ (ص) القناعة ملک لايزول و هو مركب رضا الله تحمل صاحبها الى داره فاحسن التوكل فيما لم يعط والرضا بما اعطيته واصبر على ما اصابک فانّ ذلک من عزم الامور.

الباقرى من يئس مما فات اراح بدنه ومن قنع بما اوتي قرّت عينه.

و روى انّه قال جبرئيل في تفسير القناعة تقنع بما تصيب من الدنيا تقنع بالقليل وتشكر اليسير.

و روى من قنع شبع و من لم يقنع لم يشبع و روى انّ جبرئيل هبط الى رسول الله (ص) فقال انّ الله عزّوجلّ يقرء عليک السلام ويقول لک اقرء بسم الله الرحمن الرحيم وَلاتَمُدَّنَّ عَيْنَيْکَ اِلي مَامَتَّعْنا بِه.. فامر النبيّ (ص) مناديا ينادى من لم يتادّب بادب الله تقطّعت نفسه على الدنيا حسرات.

و روى من رضي من الدنيا بما يجزيه كان ايسر مافيها يكفيه ومن لم يرض من الدنيا بمايجزيه لم يكن شئ منها يكفيه.

كش عن ابي بصير قال سمعت ابا عبدالله (ع) يقول ارسل عثمان الى ابي ذر رضي الله عنه موليين له و معهما مأتا دينار فقال لهما انطلقا الى ابي ذر فقولا له انّ عثمان يقرئک السلام و يقول لک هذه مأتا دينار فاستعن بها على مابک فقال ابوذر هل اعطى احدا من المسلمين مثل ما اعطاني ؟ قالا لا قال انّما انا رجل من المسلمين يسعني مايسع المسلمين قالا له انّه يقول هذا من

صلب مالي وبالّله الّذي لااله الّا هو ماخالطها حرام و لابعثت بها اليک الّا من حلال فقال لاحاجة لي فيها وقد اصبحت يومي هذا و انا من اغني النّاس فقالا له عافاک الّله واصلحک مانري في بيتک قليلا ولاكثيرا ممّا يستمتع به فقال بلي تحت هذا الاكاف الّذي ترونه رغيفا شعير قد اتي عليه ايّامه فما اصنع بهـــذه الدنانير لا والّله حتّي يعلم اللّـــه انّي لا اقدر علي قليل ولاكثير و قد اصبحت غنيّـا بولاية عليّ بن ابيطالب و عترتـه الهادين المهديّين الراضين المرضيّين الّذين يهـدون بالحقّ و به يعدلون و كذلک سمعت رسول الّله (ص) يقول فانّه لقبيح بالّشيخ ان يكون كذّابا فردّاها عليه واعلماه انّي لاحاجة لي فيهـا ولافيما عنده حتّي القي الّله ربّي فيكـون هو الحاكم فيما بيني و بينه سفينة البحار قنع

(قنفذ)

كان قنفذ مولي فلان رجلا فظّا غليظًا جافًا من الّطلقا احد بني عديّ بن كعب ارسل الي باب فاطمة صلوات الّله عليها فضربهـا بالّسوط فماتت حين ماتت و انّ في عضدها مثل الّدملج من ضربته.

و روی انّه الجاها الی عصارة الباب و دفعها فكسّر ضلعًا من جنبها فالقت جنينا من بطنها فلم تزل صاحبة فراش حتّي مات صلّي الّله عليها من ذلک شهيدة و انّ مولي قنفذ لم يغرمه كما غرم جميع عمّاله شكرا له لضربة ضربهـا فاطمة صلوات الّله عليها بالّسوط.

مل الّصادقي (ع) و اوّل من يحكم فيه محسن بن عليّ (ع) في قاتله ثمّ في قنفـذ فيؤتيان هو و صاحبه فيضربان بسياط مـن نار لووقع سوط منها علي البحار لغلت من مشرقها الي مغربها ولووضعت علي جبال الّدنيا لذابت حتّي تصير رمادا فيضربان بها سفينة البحـار قنفذ.

القَنَاة : الّرمح (اقرب) : نيزه. « فاستقامت قناتهم » ط ۳۳ ط ۹۳ ـ ۴ پس راست شد نيزه هاي آنها (يعني حال آنهـا اصلاح و راحت شد)

قَهَرَهُ : ع ؛ غلبه (اقرب) : بـه او پيروز شد « وقهروا حتي ذلوا » ط ۳۲ ط ۴۰ ـ ۱۲ مغلوب گشتند تا خوار شدند.

(قاهره) : غالبه (اقرب) ؛ بـا وی جنگيد « وقاهر اعدائه جهادا عن دينه » ط ۱۸۸ ط ۲۲ ـ ۲ ـ با دشمنان او جنگيـد برای جهاد كردن از دين او.

(القَهْر) : الجبر والاضطرار (اقرب) : مجبوريّت و اضطرار.

« بان من الاشياء بالقهر لها » ط ۱۵ ط ۵۹ – ۵ جدا است (خداوند) از اشیاء بغلبه و استیلاء (برآنها)

(القاهِر) : الغالب و – الشامخ (اقرب) : غلبه کننده. بلند.

(المَقْهُور) : المغلوب « فالموت فی حیاتکم مقهورین والحیاة فی موتکم قاهرین » ط ۵۱ ط ۱۸۵ – ۲ پس مرگ (حقیقی) در زندگانی شما است اگر مغلوب شوید زندگانی در مرگ شما است آنگاه که بر دشمن غالب آئید.

(القَهّار) فعّال للمبالغة (اقرب) : بسیار غلبه کننده « فلا شی الا الواحدالقهار الذی الیه مصیر جمیع الامور » ط ۱۸۴ ط ۶ – ۳۳ پس چیزی نیست مگر یکتا (خداوند غالب و قاهر.

(القَهْرَمانَة) مونّث قهرمان : الوکیل او امین الدخل والخرج (اقرب) : و هو الّذی یحکم فی الامور و یتصرّف فیها بامره (عبده) : وکیل وامین دخل و خرج – او کسی است که حکم می کند در کارها و تصرّف می کند در امور با امر خود.

« فان المراة ریحانة و لیست بقهرمانة » ر ۳۱ ر ۲۴۰ – ۱۴۰ بتحقیق زن ریحان است (مصرف آن بوئیدن است) نه اینکه کارفرما وقائم مقام مردان باشند.

قَهْقَهَ : الرجل : رجع فی ضحکه او اشتدّ ضحکه (اقرب) : مرد در خندیدن خود برگشت یا خنده‌ٔ او سخت گردید « فیقهقه ضاحکا لجمال سرباله » ط ۱۶۳ ط ۱۱ – ۱۶ – پس قهقهه میزند در حالیکه خندانست از جهت زیبائی پیراهن رنگین خود.

اِقْتاتَ : الحبوب : اتّخذها قوتا (اقرب) : دانه هارا برای خود غذا اخذ کرد. « ویقتات منها ببطن الاضطرار » ح ۳۶۷ ح ۳۶۳ – ۵ و قوت و روزی فرا می گیرد از آن بشکم بیچارگی و ناچاری.

(القُوت) بالضمّ : المسکة من الرزق و – مایؤکل لیمسک الرمق (اقرب) : آنچه از غذاها بدنها را نگهمیدارد. آنچه خورده‌شود تا رمق را نگهدارد « و اکل قوته » ط ۱۷۴ ط ۷ – ۴۱ (خوشا بحال کسیکه) بخوردقوت حلال خودرا.

(الاَقْوات) جمع قوت « وقدراقواتها » ط ۱۶ – ۳۱ تقدیر و اندازه گیری کرد قوتهای آنهارا.

قادَ : الدابّة ن : نقیض ساقها

و القود ان یکون آلرجل امام آلدابّة آخذا بقیادها وآلسوق ان یکون خلفها فان قادها لنفسه قیل اقتادها (اقرب) : کشید . اگرمرد جلو حیوان جنبنده باشد آنرا قوز گویند سوق آنرا گویند که پشت حیوان باشد اگر برای‌خود بکشد آنرا قتاد گویند .

« الا و انّ معاویة قادلمّة من الغواة »
ط ۵۱ ط ۱۸۵ — ۲ بدانید که معاویه کشیده جمعی از گمراهان را .

(اِنْقَادَتْ) آلدابّة : مطاوع اقتاد و — له خضع و ذلّ و اطاع (اقرب) : حیوان جنبنده در کشیدن رام شد . برای وی رام و خوار و اطاعت کرد « وانقادت له آلدنیا والاخرة بازمتها » ط ۱۳۱ ط ۹۸ — ۱ گردن‌نهاد برای او دنیا و آخرت با زمامهای خود .

(اَلْقَوْد) : مصدر و — الخیل آلّتی تقاد بمقادها (اقرب) : کشیدن . مرکبهائیکه با لجامشان کشیده می‌شوند .

(اَلْقَوَد) : القصاص (اقرب) : قصاص کردن « لانّ فیه قود البدن » ر ۵۳ ر ۲۳۹ — ۱۷۷ (زیرا در قتل‌عمد قصاص بدن است)

(اَلْقِیَاد) : مصدر و — مایقاد به و — یستعمل بمعنی آلطاعة و الاذعان (اقرب) : کشیدن چیزیکه بآن کشیده شود . بمعنی‌اطاعة واعتقاد استعمال می شود .

« واتبع قیاده » ط ۲۲۲ ط ۶ — ۶ — (عقیل گمان کرد) پیروی مینمایم کشیدن او را

(اَلْاِنْقِیَاد) فرمانبری « ولاتدع لنفسک انقیادا » ر ۷۱ ر ۲۸۲ — ۶ رها نمیکنی برای نفس خود فرمانبری را . ه

(اَلْقَائِد) اسم فاعل (اقرب) : پیشرو و کشنده « ولاقائد کالتوفیق » ح ۱۱۳ ح ۲۸۲ — ۲ هیچ پیشوائی نیست که مانند توفیق و دست یافتن بکار باشد

(اَلْقَائِدَة) : مؤنث القائد (اقرب) : کشنده « قائدة له الی ضنک المضجع » ط ۸۱ ط ۴ — ۸ درحالیکه کشنده است او را به‌تنگنای خوابگاه (که قبر است)

(اَلْقَادَة) : جمع قائِد (اقرب) : کشندگان و پیشوایان .

« وایدی القادة عنکم مکفوفة » ط ۱۰۳ ط ۴۲ — ۶ دستهای پیشوایان (ستمکار) از استیلاء برشما بازداشته شده است .

(اَلْمَقُود) : اسم مفعول (اقرب) : کشیده شده تابع « والقائد من المقود » ط ۱۴۹ ط ۳۱ — ۹ (عن‌قریب بیزاری جوید) پیرو از پیشوا .

(اَلْمُنْقَاد) اسم مفعول من انقاد : المقلد فی القول والعمل (عبده) رام‌شونده و تابع در گفتار وعمل « او منقادا لحملة الحق » ح ۱۴۷ ح ۳۲۳ — ۱۰ (یا می‌یابم) فرمانبری را برای صاحبان علم و حاملان‌حق

« وجذب منقادا سلسلسا » ط ۸۱ ط
۴ــ ۴۶ و کشیده شد (بسوی قبر) در حالی‌که فرمانبردار و آرام (چون کاری از او ساخته نیست)

القَوس : مصدر و ــ آلة نصف دائرة یرمی بها (اقرب) : پیشی گرفتن . چیزی را به دیگری اندازه گرفتن . کمان .
« فمن الفناء انّ آلدهر موترقوسه »
ط ۱۱۲ ط ۲۰ــ ۱۱ از جمله فناء و نیستی روزگار) اینست تیرش را به چلهٔ کمان نهاده (تایک بیک همه را نابود سازد)
(القِسِیّ) : جمع قوس : کمانها
« رمته قسیّ الفناء بنبال الموت » ط ۱۸۰ ط ۱۰ــ ۲۱ تیرباران کرد اورا کمانهای نیستی با تیرهای مرگ .

قَوَّضَ : البناء : نقضه من غیر هدم و ــ هدمه و ــ نزع الاعواد والاطناب (اقرب): بنا را بدون خراب کردن شکست . بنا را خراب کرد . چوبها و طنابها را برکند .
« قوضوا من آلدنیا تقویض‌الراحل »
ط ۱۷۴ ط ۷ــ ۷ از دنیا خیمه کندند مانند خیمه کندن کوچ کننده (خودشان را مانند مسافر دیدند)

القاع : ارض سهلةمطمئنّة قدانفرجت عنها الجبال والاکام (اقرب) : زمین هموار آرام که کنار شده از آن کوهها و نیزارها .
« و معهدها قاعا سملقا » ط ۱۹۳ ط
۴۷ــ ۱۷ قرارگاههای آنها زمین خالی هموار بدون بلندی و پستی .
(القیعان) : جمع قاع زمین هموار بی پست و بلند دور از کوه و جنگل « تروی بهاالقیعان » ط ۱۴۱ ط ۵۷ ــ ۱۴ سیراب‌سازی بآن باران زمینهای هموار بی پست و بلند را

القائِف : من یعرف الآثار و ــ آلذی یعرف آلنسب بفراسته و نظره الی اعضاء المولود (اقرب) : کسیکه آثار را می شناسد . کسیکه با زیرکی خود و نگاه کردن بر اعضاء فرزند نسب اورا می شناسد .
« لایبصرالقائف اثره » ط ۱۴۸ ط ۵۶
ــ ۵ (آنشخص در پوششی از مردم است) نمی بیند صاحب قیافه و رد شناس اثر اورا .

(القوف وآلروایات)

قب الحسین بن محمّد قال سخط علیّ بن‌هبیرة علی‌رفید فعاذ باب‌یعبدالله (ع)

فقال له انصرف اليه و اقرأه منّي السلام وقل له انّي اجرت عليک مولاک رفيدا فلاتهجه بسوء فقال جعلت فداک شامي خبيث الرّاي فقال اذهب اليه كما اقول لک قال فاستقبلني اعرابيّ ببعض البوادي فقال اين تذهب انّي اری وجه مقتول.

ثمّ قال لي اخرج يدک ففعلت فقال يد مقتول ثم قال لي اخرج لسانک ففعلت فقال امض فلابأس عليک فانّ في لسانک رسالة لواتيت بها الجبال الرواسي لانقادت لک قال فجئت فلما دخلت عليه امر بقتلي فقلت ايّها الامير لم تظفر بي عنوة و انّما جئتک من ذات نفسي و هيهنا امرا ذکره لک ثمّ انت و شأنک فامر من حضر فخرجوا فقلت له مولاک جعفر بن محمّد يقرئک السلام و يقول لک قداجرت عليک مولاک رفيدا فلاتهجه بسوء فقال اللّه لقدقال لک جعفر هذه المقالة واقرأني فحلفت فردّها عليّ ثلاثا ثمّ حلّ كتافي ثمّ قال لاتقنعني منک حتّى تفعل بي مافعلت بک قلت ماتكتف يدي يديک ولاتطيب نفسي فقال واللّه مايقنعني الّا ذلک ففعلت كمافعل واطلقته فناولني خاتمه وقال امري في يدک فدبّر فيها ماشئت.

قب عرض مولانا الجواد عليه السلام علي القافة وكان (ع) شد يد الادمة فشکّ فيه المرتابون وهو بمكّة فعرضوه على القافة فلمّا نظروا اليه خروا لوجوههم سجّدا ثمّ قاموا فقالوا ياويحكم امثل هذا الكوكب الدرّيّ والنور الزاهر تعرضون على مثلنا و هذا واللّه الحسب الزكيّ و النسب المهذّب الطّاهر ولدته النجوم الزواهر والارحام الطواهر واللّه ماهو الّا من ذرّيّة النبي (ص) واميرالمومنين (ع) و هو في ذلک الوقت ابن خمس و عشرين شهرا.

فنطق بلسان ارهف من السيف يقول الحمد للّه الّذی خلقنا من نوره واصطفانا من بريّته و جعلنا امناء وحيه على خلقه و وحيه ايّها النّاس انا محمّد بن علي الرضا بن موسى الكاظم بن جعفر الصادق بن محمّد الباقر بن عليّ سيّد العابدين بن الحسين الشهيد بن اميرالمومنين عليّ بن ابيطالب وابن فاطمة الزهراء بنت محمّد المصطفى عليهم السلام اجمعين في مثلي يشک وعلي اللّه تبارک وتعالى وعلي جدّي يفتری وأُعْرَضُ على القافة انّي واللّه لاعلم مافي سرائرهم وخواطرهم وانّي واللّه لاعلم النّاس اجمعين بماهم اليه صائرون اقول حقّا واظهر صدقا علما قد نبّأ ه اللّه تبارک وتعالى قبل الخلق اجمعين وبعد بنا السموات والارضين.

و ايم اللّه لو تظاهر الباطل علينا و غواية ذرّيّة الكفر و توثّب اهل الشرک والشک والشقاق علينا لقلت قولا يعجب منه الاوّلون والاخرون ثمّ وضع يده على فيه ثمّ قال يامحمّد اصمت كما صمت آباوک واصبر كما صبر اولو العزم من الرسل لاتستعجل لهم كانّهم يوم يرون مايوعدون لم يلبثوا الّا ساعة من نهار

بلاغ من ربّک فهل یهلک الّا القوم الفاسقون .
سفینة البحار قوف

قَالَ : ن : تلفّظ و ــ الحائط: سقط و ــ به: حکم و اعتقد و ــ غلب (اقـرب) : سخن گفت . دیوار افتاد . به او حکم کـرد و اعتقاد نمود . پیروز شد .

«انّ المرء اذا هلک قال الناس ما ترک» ط ۲۰۱ ط ۱۷۴ــ ۳ ــ بتحقیق مرد چون هلاک شد مردمان گویند چه ترکه از خود باقــی گذاشت .

(القَوْل) : الکلام و الرای و ــ مصدر (اقرب) : گفتار . رای « و انّما الاجــر فی القول باللّسان » ح ۴۲ ح ۳۵۳ــ ۴ جــز این نیست پاداش در گفتار بازبان است .

(الاَقْوال) والاقاویل جمــع قول (اقرب) : گفتارها « الاوقاویل محفوظة » ح ۳۴۳ ح ۳۲۵ــ ۳ گفتارها نگهداشته شده اند .

(المَقَال) : مصدر: گفتار
«الغالب لمقال الواصفین» ط ۲۱۱ ط ۱۴۱ــ ۱ برگفتار وصف کنندگان غالــب و عاجز کننده است (هیچکس توانائی ندارد حقیقت اورا وصف نماید)

(المَقَالَة) : القول و ــ القطعــه من الکتاب (اقرب) . گفتار . یک قسمت از کتاب « ومرضیّ المقالة » ط ۷۰ ط ۷۵ــ ۱۰ ــ (در حالیکه پسندیده شده باشد گفتار او .

(القَائِل) :اسم فاعل (اقــرب) : گوینده

(القَائِلِین) جمع قائل : گویندگان .
«والقائلین لاخوانهم هلمّ الینا» ر ۲۸ ط ۲۴۱ ــ ۲۶ (خداوند میداند) گویندگان را برای برادران خودشان که بشتابید بسوی ما .

(المَقَاوِل) : جمع مقوال وهو البین الظریف اللّسان (اقرب) : خوش زبان وفسیح (اقول) : گوینده تر « ثمّ لیکن آثرهم عندک اقولهم بمر الحق لک » ر ۵۳ ر ۲۳۹ــ ۴۰ ــ باید باشد برگزیده ترین وزراء در نزد تــو گوینده ترین ایشان سخن تلخ حق را از برای تو .

(القول والروایات)

وقولوا للنّاس حسنا تفسیر قال الامام قولوا للنّاس کلّهم حسنا مؤمنهم و مخالفهـم امّا المؤمنون فیبسط لهم وجهه و بشــره وامّا المخالفون فیکلّمهم بالمداراة لاجتذابهم فان بیأس من ذلک یکفّ شرورهم عن نفسه واخوانه المومنین .

لی عن علیّ بن الحسین علیه السلام قال القول الحسن یثری المال و ینمی الرزق وینسی فی الاجل و یحبّب الی الاهل ویدخل

الجنّة .

لي عن سليمان بن مهران قال دخلت علي آلصادق (ع) و عنده نفر من آلشيعة فسمعته وهو يقول معاشر آلشيعة كونوا لنا زينا ولاتكونوا علينا شينا قولوا للّناس حسنا واحفظوا السنتكم و كفّوها عن الفضول و قبيح القول .

عنه (ع) قال اذا افلتت من احدكم كلمة جفاء يخاف منها علي نفسه فليتّبعها بكلمة تعجب منها تحفظ عليه و تنسي تلك .

قال رسول آللّه (ص) ماانفق مؤمن نفقة هي احبّ الي آللّه عزّوجلّ من قول الحقّ في آلرضا والغضب سفينة البحار قول.

قَامَ : ن : انتصب ضدّ قعد و ــ الامر: اعتدل و ــ الماء : جمد و ــ علي الامر: دام و ثبت و ــ بامر: تولّاه و ــ عليه : خرج عليه و ــ في آلصلوة: شرع فيها (اقرب) : برخواست . امر معتدل شد . آب یخ بست . بر امر ثابت به امری مباشرت کرد . بروی مراقبت کرد . به نماز شروع کرد .

« الي ان قام ثالث القوم » ط ۳ ط ۲۸ـ ۱۴ تا سوّم قوم (عثمان) برخاست (و بناحق به امر خلافت صاحب شد)

(أَقَامَ) : بالمكان دام واتّخذه وطنا و ــ آلشي : ادامه و ــ فلانا : ضدّ اجلسه و ــ آلشرع : اظهره و ــ آلصلاة : ادام فعلها و ــ للّصلاة : نادى لها و ــ آللّه آلسوق : جعلها نافقة (اقرب) : در مكان همیشه ماند و آنجا را وطن اخذ کرد . چیز را همیشگی قرار داد . فلانی را بپاخیزاند . شرع را آشکار نمود . نماز را ادامه داد . برای نماز فریادزد . خداوند بازار را رواج نمود .

« قدموا عليه و اقاموا فيه » ط ۶۱ ط ۱۸۸ـ ۳ (آنچه از دنیا برای آخرت اخذ کرده‌اند) آمدند برآن وهمیشه ماندند درآن

(قَوَّمَ) المتاع : جعل له قيمة معلومة و ــ دِرْأهُ : ازال عوجه و ــ آلشي : عدله (اقرب) : برای جنس قیمت گذاری کرد . کجی اورا راست گردانید . چیز رامعتدل کرد .

« وان اعوجتم قوّمتكم » ط ۱۱۹ ط ۶۲ـ ۳ ــ اگر کج می‌شدید راست می‌کردم شمارا .

« واقيمتا علي حدود مصالحكم فقامتا » ط ۱۴۱ ط ۵۷ ـ ۲ (زمین و آسمان) برپا داشته شده اند بر نهایات مصالح شماپس قیام نمودند .

(إسْتَقَامَ) الامرُ : اعتدل (اقرب) : امر راست شد « فان استقمم هديتكم » ط ۱۱۹ ط ۶۲ـ ۳ اگر راست و مستقیم می ماندید (در پیروی من) شمارا رهنمائی می‌کردم به طرف سعادت .

(القِوَام) : بالكسر : نظام الامر و عماده و ملاكه آلذى يقوم به و ــ مايقيم

الانسان من القوت و يقال فلان قوام اهل‌بيته وهو الّذي يقيم شأنهم (اقرب) : نظم کار و پایهٔ آن و آنچه باوی پایدار میماند . آنچه انسان را از قوت برپا میدارد فلانی برپا دارندهٔ شئونات اهل بیت خودش میباشد .

« ثم لاقوام للجنود الّا بما يخرج اللّه لهم من الخراج » ر ۵۳ ر ۲۳۹ — ۵۷ — سپس برپابودنی نیست برای سپاهیان مگر بآنچه بیرون می‌آورد خداوند عالم برای‌آنان از مالیات .

(القِيام) :مصدر و (قيام الامر) : قوامه (اقرب) :برپا شدن . برپائی امر .

« لولا حضور الحاضر و قيام الحجّة بوجود الناصر » ط ۳ ط ۲۸— ۲۱ اگر نمی‌بود حاضر شدن حاضر (از بیعت کنندگان) وقائم شدن حجّت با بودن یاری کنندگان (هرآینه افسار خلافت را به کوهانش میانداختم و تصاحب نمیکردم)

(القَوام) : العدل والاعتدال و مايعاش به (اقرب) :عدالت و معتدل بودن و آنچه بآن زندگی می‌شود .

« فانّها الزمام والقوام » ط ۱۹۳ ط ۴۷— ۱۳ بتحقیق آن (تقوی) افساریست که نفس را نمی‌گذارد به هلاکت افتد) و چیزی است معتدل و مایهٔ زندگی دنیا و آخرت .

(الإقامَة) :مصدر من اقام : برپا داشتن و وطن اخذ کردن .

« والتعاون على اقامة الحقّ بينهم » ط ۲۱۴ ط ۱۷— ۱۷ از واجبات الهی برای بندگان) یاری دادن بهمدیگر برای برپا — داشتن حقّ درمیان خودشان .

« وليتزوّد من دار ظعنه لدار اقامته » ط ۸۴ ط ۳۹— ۳ باید توشه بردارد از سرای کوچگاه خود برای سرای ماندگاری خود (که آخرت است)

(التَقْويم) : راست نمودن و راست ایستادن » من تقويمهم على الحقّ » ر ۵۳ ر ۲۳۹ — ۱۶۱ (میرسی به‌آن از حاجت خود) از راست ایستادن آنان برحق .

(الإستِقامَة) : راست شدن (اقرب) : «الاستقامةالاستقامة»ط۱۷۴ط۷—۱۵ بشتابید بسوی‌راست‌شدن .

(القائِم) :اسم‌فاعل (اقرب)ایستاده (قائم على الضلّة)ط۱۰۶ط ۲۴—۱۳ ایستاده‌بر گمراهی .

(القائِمة) مونّث‌القائم و واحده قوائم‌الدابه‌ليديهاورجليهاو مقبض السيف وقائمةالسرير . رجلةالتي‌يقوم‌عليها (اقرب) . ایستاده . یکی‌ازچهارپای‌جنبنده . دست‌گیرهٔ شمشیر . یکی‌ازچهارپایه‌تخت . «بعدحفظكم قائمةدينكم »ط۱۷۱ط۵—۱۳ (ضررنمی رساند شماراضایع‌کردن‌چیزی‌ازدنیایتان)بعدازآنکه حفظ کردید ستون‌دین‌خودرا .

(القائِمَتَيْن) .الرجلين . دوپا «افان المدبر عسى ان‌تزل احدى قائمتيه» ط ۹۸ ط

۲۱۴ــ ۶ بتحقیق پشت کننده شاید بلغزدیکی از دوپای او.

(القائمات) جمع قائمة (اقــرب) : ایستادگان « قائمات بلاسند » ط ۱۸۰ ط ۱۰ــ ۶ ایستادگانند بدون تکیه گاهی .

(القوائم) جمع قائمة : پاهــــای جنبندگان « فتعالی آلّذی اقامها علی قوائمها » ط ۱۸۳ ط ۱۶ــ ۱۸ بلند است خداوندی کـه برپا داشت مورچه را برپاها و دستهایش.

(المُقیم) اسم فاعل من اقــــام : اقامت گزیننده « والمقیم بین اظهرکم » ط ۱۲ ط ۱۰۵ــ ۲ اقامت کننده در میان اشخاص شما (در گرو گناه خویش است (یا مرتکب گناه می‌شود یا شمارا از گناه نتواند باز دارد درهر صورت در گرو گناه است)

(المُقوِّم) راست سازنده و(المُقوَّم): راست شده « عجز المُقوِّم و اعضل المقوَّم » ط ۹۵ ط ۲۶ــ ۶ عاجز شد راست سازنده (مراد نفس خود آنحضرت است) و مشکل شد علاج راست شونده (مراد قوم آنحضرت است)

(القَیِّمُ عَلَی الاَمرِ) : متولّیه (مباشر امر و ــ رسیدگی کننده به آن « و مکان القیّـم بالامر » ط ۱۴۴ ط ۸۴ــ ۳ (خداوند عالـم) جای قیام کننده به امر است (که مـــرادخود امام است)

(القُوّام) جمع قائم (اقرب) : برپا ایستادگان

(القَوّام) : الحسن القیام بالامر ــ الحسن القامة (اقرب) : نیک قیام کننده به امر. خوش قامت « وانّما الائمّة قوّامُ اللّه علی خلقه » ط ۱۵۰ ط ۵۹ــ ۱۰ جز این نیست که ائمهٔ طاهرین (که مراد دوازده امام هستند) قیام کنندگان نیک خدا هستند برمخلوق (که امور آنهارا بهتر میتوانند اداره کنند)

(القَیّوم) : آلّذی‌لابدء له من اسمائه تعالی (اقرب) : کسیکه آغازی نیست او را از نامها خدای بزرگ است .

« الّا انّا نعلم آنک حیّ قیّوم » ط ۱۵۸ ط ۹ــ ۳ جز اینکه ما میدانیم که تو زنده‌وازلی و قیام کننده بامور مخلوقات هستی .

(القَویم) : راست « ودین قویم » ط ۱۴۷ ط ۷۹ــ ۴ دینی است راست .

(القَوْم) : مصدر و ــ الجماعة من آلرجال خاصّة و تدخل آلنساء بآلتبع سمّـــوا بذلک لقیامهم بالعظائم و المهمّات (اقرب): برپا شدن ــ جماعتی از مردان و زنان بآلتبع داخل می‌شوندبه این نام نامیده شدند برای قیام آنها به کارهای بزرگ و مهمّ .

« واعلموا انّ مقدّمة القوم عیونهم » ر ۱۱ ر ۲۶۸ــ ۳ بدانید بتحقیق که پیشروقوم دیده بانان آنان است .

(الاَقوام) : جمع قوم (اقــرب) : جماعتها « وقد یجمعهما اللّه لاقوام » ط ۲۳ ط ۵۲ ــ ۶ گاه‌جمع می‌کند خداوند عالم این

دو را (دنیا و آخرت) را برای جماعتهائی .

(الأَقْوَمُ) تفضیل : راست تر « و من اتّخذ قوله دلیلا هدی للّتی هی اقوم »ط ۱۴۵ ط ۳۰ــ ۱۴ هرکس اخذ نماید امر خدارا رهنما هدایت یابد به راه راست ملّتی که آنهـــا راست ترند .

(المَقَام والمُقَام) : الاقامةوموضعها وزمانهاوالمقام وــ موضع القدمین و ــ المنزلة (اقرب) : ماندن و جا و زمان ماندن . جای دو قدم . منزلت و مرتبه .

« ولینظر امرؤ فی قصیر ایّامه وقلیل مقامه» ط ۲۱۲ ط ۷۳ــ ۹ ــ باید مرد نگاهکند در کوتاهی روزگارش و کمی درنگش .

(المَقَاوِم) : جمع مقام (عبده) : مقامها « فلومثلتهم لعقلک فی مقاومهـــــم المحمودة» ط ۲۲۰ ط ۳۵ــ ۱۰ اگر تصویـــر نمودی صور اعمال آنانرا در عقل خـــود در مقامهای پسندیدهٔ ایشان .

(القِیمَة) : النوع و ــ الثمـن الّذی یقاوم المتاع ای یقوم مقامه (اقرب) : نوعـی از برپا بودن . بهائیکه جایگزین جنس‌میشود .

« قیمة کلّ امری مایحسنه» ح ۸۱ ح ۳۸۰ ــ ۳ ــ ارزش‌هر مرد آنچیزی است کهآنرا نیکو میداند و نیکو انجام می‌دهد (برخـــی خوردن را بعضی علم و تقوی و . . . را نیکـو میداند و همتش را برآن میگمارد قیمتـــش همان است)

(القامَة) : مصدر و ــ من الانسـان قدّه (اقرب)برپا شدن . از انسان قامـت او است « ومادّ القامة» ط ۲۳۲ ط ۱۷۷ــ ۳ ــ کشیده قامت است .

(یَوْمَ القِیامَةِ) : یوم البعث مــن الارماس (اقرب) : روز برانگیخته شـدن از قبرها و خاک « وانّ الخلق لامقصر لهـم عن القیامة» ط ۲۵ــ ۶ " وبتحقیق که آفریدگـان را کوتاهی نیست آنانرا از قیامت (باید همه درآنجا حاضر شوند)

(القوم والّروایات)

سن عن اسحق بن عمّار قـــال قلت لابیعبدالله (ع) من قام من مجلسه تعظیمـــا لرجلٍ قال مکروه الّا لرجل فی الّدین .

تفسیر قوله تعالی و ان لو استقامـــوا علی الّطریقة علی الولایة و قوله تعالـــی ثمّ استقاموا علی الائمّة واحدا بعد واحد قـــال الّطبرسی و ان لو استقاموا علی الّطریقـة ای طریقة الایمان الی ان قال و فی تفسیـر اهل البیت علیهم السلام عن ابی بصیر قال قلت لابیجعفر علیه السلام قول الله تعالـــی إِنَّ الَّذِینَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا قال هـــو والله ما انتم علیهولو استقاموا علـی الّطریقة لاسقیناهم ماء غدقا و عن برید العجلـی عن

ابيعبداللّه (ع) قال معناه لافدناهم علماكثيرا يتعلّمونه من الائمّة عليهم السّلام .

لى عن الصّادق (ع) عن آبائه (ع) قال قال رسول اللّه (ص) اذا قمت المقـــام المحمود و تشفّعت في اصحاب الكبائرمن امّتى فيشفّعنى اللّه فيهم واللّه لاتشفعت فيمن اذى ذرّيتى .

تفسير المقام المحمود بالشّفاعة او المنبر الّذى ينصب له صلّى اللّه عليه و آلـه الف درجة فيصعده و يوضع لواء الحمـد فى يده ويأتيه رضوان بمفاتيح الجنّة و مالك بمفاتيح النّار فيضعها في يد علىّ بن ابيطالب قـال اللّه تعالى القيا في جهنم كلّ جبّار عنيـــد (والمراد من ضمير تثنية القيا هو محمّـــد (ص) و علىّ (ع))

" يَسْئَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسٰيهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي لَا يُجَلِّيهَا لِوَقْتِهَا إِلَّا هُوَ ثَقُلَتْ فِي السَّمٰوٰاتِ وَالْأَرْضِ لَا تَأْتِيكُـــمْ إِلَّا بَغْتَةً . . . الاعراف

قال رسول اللّه (ص) ما من ملك مقرّب ولاسماء ولا ارض ولا رياح ولاجبال ولا بـرّ ولا بحر الّا و هنّ يشفقن من يوم الجمعة ان تقـوم السّاعة.

ص عن الصّادق (ع) قال قال عيسى بن مريم صلوات اللّه عليه متى قيام السّاعـة فانتقض جبرئيل انتقاضة اغمى عليه منها فلما افاق قال يا روح اللّه ما المسئول اعلـم بها من السّائل وله من فى السموات والارض لا ياتيكم الّا بغتة .

عن ابيعبداللّه (ع) قال الا فحاسبوا انفسكم قبل ان تحاسبوا فانّ في القيمة خمسين موقفا كلّ موقف مثل الف سنة ممّا تعـدّون ثمّ تلا هذه الاية تعرج الملائكة والرّوح اليه في يوم كان مقداره خمسين الف سنة.

دعوات الرّاوندى قال اذا كان يـوم القيمة ينادى كلّ من يقوم من قبره اللّهـــمّ ارحمنى فيجابون لئن رحمتم فى الدّنيا الترجمون اليوم . سفينة البحار قوم .

قَوِىَ : ل : ضدّ ضعف و ـ على الامر : طاقه (وليس به طاقة) (اقرب) : نيرومندشد برامر توانائى نشان داد درحاليكه بهآن طاقت نداشت .

« فهذا او ان قويت عدّته » ط ١٢٧ ط ٨٣ ـ ٣ اين زمان زمانى است نيرومند شده ذخيره مهيا شده آن لعين .

(قَوَّاهُ) : ضدّ ضعفه (اقرب) : او را نيرو بخشيد « ولاضعف ماقوّاه » ط ١٨٤ ط ع ـ ٢٣ و ناتوان نشد آنچه او توان بخشيد .

(القُوَّةُ) : ضدّ الضعف والطاقـــة (اقرب) : نيرو توانائى « و قوّة كلّ ضعيف » ط ١٠٧ ط ٨ ـ ١ (خداوند) توانائى هـر ضعيف است .

(القُـوَى) جمع قـوّة (اقرب) : توانائي ها « ونقضت الايّام قواه » ط ۲۱۹ ط ۱۲ــ ۱۳ و شکست‌روزهای (دهر) توانائیهای اورا.

(القَوِي) : ذوالقوّة (اقــرب) : صاحب توانائی « ویوخذ به للّضعیف‌من‌القویّ » ط ۴۰ ط ۱۲۹ــ ۲ گرفته می‌شود بوسیلهٔ آن حکومت برای ضعیف (حقّ او) از توانا.

(الاَقوِیاء) : جمع قویّ (اقــرب) : صاحبان توانائی « وینبو علی الاقویاء » ر ۵۳ ر ۲۳۹ــ ۶۶ بلندی جوید و حمله کنـــد بر زورمندان (تا دست آنانرا از ستم کردن بر ضعیفان کوتاه سازد).

(الاَقوَی) : تفضیل : نیرومندتر « و النباتات البدویّة اقوی و قودا » ر ۴۵ ر ۲۴۲ ــ ۱۹ گیاههای دیمی (که آبخورش آنها کـم است) افروختن آنها نیرومندتر است (وخاموش شدن آنها دیرتراست) بی

(القوی والرّوایات)

قوّة امیرالمومنین علیّ بن ابیطالب علیه السّلام فی صغره و کبره من هذا قتلـــه الحیّة فی مهده و امساکه علی ولد ظئره حین تعلّق بالقلیب حتّی جائت امّه فادرکتــه و ــ غلبته علی کلّ من صارعه فی حال طفولیّته و ــ حمله الاشیاء الثّقیلة الّتی لایقدر جمــع علی تحریکه ولم یمسک بذراع احد الّا مســک بنفسه فلم یستطع یتنفّس ــ و لم یضرب یده فی الاسطوانه حتّی دخل ابهامه فی الحجر.

والوائه قطب الرّحی فی عنق خالــد بن الولید وعصره خالد اباصبعه السّبابــــة والوسطی بحیث صاح خالد صیحة منکــــرة واحدث فی ثیابه و قلعه الصّخرة الواقعة علی الماء فی طریقة الی صفّین و ــ قلعه‌باب خیبر و ــ کان یاخذ من رأس الجبل حجرا ویحملــه بفردیده ثمّ یضعه بین یدی النّاس فلا یقــدر الرّجل والرّجلان والثّلاثة علی تحریکه حتّی قال ابوجهل فیه

یا اهل مکّة انّ الذبح عندکــم
هذا علیّ الّذی قد جلّ‌فی‌النظر
ما ان له مشبه فی النّاس قاطبــة
کانّه النار ترمی الخلق بالشــرر
کونوا علی حذر منه فانّ لــــه
یوما سیظهر فی البدو والحضــر

قب قال ابورافع سقط من شماله‌ترسه فقلع بعض ابواب‌خیبر و تترّس بها فلمّــا فرغ عجز خلق کثیر عن تحریکها.

قال‌بعض الصحابة ماعجبنا یارسول‌ــ اللّه من قوّته فی حمله و رمیه و اتراسه و انّمـا عجبنا من اجساره و احدی طرفیه علــــی‌یده فقال النبی (ص) کلاما معناه یا هذا نظــرت الی‌یده فانظر الی رجلیه قال فنظرت فوجدـ

تهما معلّقين فقلت هذا اعجب رجلاه علـى الهواء فقال انّما هما علي جناحـي جبرئيـل عليه السّلام فانشاء بعض الانصار يقول

انّ امرء حمل الرتاج بخيبـر
يوم اليهود بقدرة المويّـد
حمل الرتاج رتاج باب قموصهـا
والمسلمون واهل خيبر شهـد
فرمـى به ولقد تكلّـف ردّه
سبعون كلّهم له متسـدّد
ردّوه بعد تكلّف و مشقّـة
ومقال بعضهم لبعـض ازددوا

امسک (ع) الجدار الكبير الّذي اراد ان ينهدم بيده اليسرى و اكل الطّعام بيـده اليمنى.

و انّه (ع) صعد علي الكعبة و قلـع الاصنام بحيث يهتزّ حيطان البيت و يرمـى فتتكسّر.

الرضوى (ع) انّ القائم (ع) اذاخرج كان في سنّ الشيوخ و منظر الشباب قويّـا في بدنه حتّي لومدّ يده الي اعظم شجـرة علي وجه الارض لقلعها و لوصاح بين الجبـال لتدكدكت صخورها يكون معه عصي موسـى و خاتم سليمان عليهم السّلام سفينة البحار قوى.

قأ ءً: ما اكله ض: القاه (اقرب) : آنچه را كه خورده بود برگرداند.

(القيء): مصدر: برگرداندن آنچه را كه خورده بود «كانما عجنت بريق حيّة او قيئها» ط ۲۲ ط ۶۰ ـ ۹ گويا سرشتـه شده بود به آب دهن مار يا به قي كردهٔ مار (چنان در نظرم بي رغبت بود)

(القيء والروايات)

الطبّ عن الباقر (ع) من تقيّاء كان افضل من سبعين دواء و يخرج القيء علي هذا السبيل كلّ داء و علّة سفينة البحار قيء

القيح : المدّة البيضاء الخاثـرة الّتي لايخالطها دم (اقرب) : مادّه سفيـد مانندشيرسفت كه به آن خون آميخته نباشد. «قاتلكم الله لقد ملأتم قلبي قيحا» ط ۲۷ ط ۳۲ ـ ۱۵ خدا بكشد شما را كه دل مراازريم و چرک پر كرديد (كنايه است از شدّت تألّم و ناراحتي او)

القَيْد : المقدار و ـ حبـل و نحوه يجعل في رجل الدّابة و غيرها يمسكها و ـ ماضمّ العضدين من المؤخرتين (اقـرب) :

اندازه . طنابي است قرار داده مي شود در پاي چهارپا و غير آن و آنرا نگهميدارد . آنچه كه بازوهارا از پشت مي بندند .

« وقد قطعتم قيد الاسلام » ط ١٩٠ ط ٢ـ ١٦٩ بتحقيق بريديد شما بند محكم اسلام را .

قاسَ : الشي بغيره و علي غيره ض: قدّره علي مثاله و ــ فلان : تبختر و اشتدّ وجاع (اقرب) : چيز را به مثال غير آن اندازه‌كرد . فلاني تبختر و سختي نمودوگرسنه شد . « لايقاس بآل محمّد (ص) من هذه الامّة احد » ط ٢ ط ٣٧ـ ١٤ قياس كرده نمي شود (در علم و ساير كمالات) به آل محمّد هيچ كسي از اين امّت .

(قَايَسَهُ) : جاراه في القياس و ــ بين الامرين : قدّر و ــ به واليه : قدّره به (اقرب): در قياس باهم جاري شدند . ميان دوامراندازه گيري كرد . آنرا به اين اندازه گيري كرد « ولا تقايسنا باعمالنا » ط ١٤١ ط ٥٧ ـ ١١ مارا بكردارمان مقايسه منماي .

(القيس والروايات)

كان قيس بن سعدبن عباده سيّاف النبيّ (ص) رجلا طويلا طوله ثمانية عشر شبر في عرض خمسة اشبار و كان اشدّ الناس في زمانه بعد اميرالمومنين (ع) فطلبه ابوبكر لفكّ طوق خالدبن الوليد من عنقه .

عن ابن ابي الحديد كان قيس بن سعد عبادة في عسكر الحسن بن علىّ (ع) فاراد معوية ان يخدعه كما خدع عبيدالله بن العباس ليخذل الحسن عليه السلام فكتب اليه و يدعوه و يمنّيه فكتب اليه قيس لا والله لاتلقاني ابدا لا بيني وبينك الرمح .

فكتب اليه معوية لمّا يئس منه امّا بعد فانّك يهوديّ بن يهوديّ تشقي نفسك وتقتلها فيما ليس لك فان ظهر احبّ الفريقين اليك نبذك و عزلك وان ظهر ابغضهما اليك نكل بك وقتلك و قدكان ابوك اوتر غير قوسه و رمي غير غرضه فخذله قومه و ادركه يومه فمات بحوران طريدا غريبا فكتب اليه قيس بن سعد امّا بعد فانّما انت وثن بن وثن دخلت في الاسلام كرها الي آخر ما اجابه بحيث غاظ معوية و خاف ان يكتب اليه ثانيا من ان يجيبه باشدّ من ذلك .

كان قيس من اصحاب رسول الله (ص) وكان شجاعا جوادا من كبار شيعة عليّ (ع) شهد حروبه كلها و ابوه سعدبن عبادة كان رئيس الخزرج ولم يبايع ابابكر ومات علي عدم البيعة .

(قیس بن عاصم)

هوالّذی وفد مع جماعة من بنی‌تمیم الی آلنبیّ (ص) فامر ان یغتسل بماء و سدر ففعل ثمّ عاد الیه (ص) وسأله ان یعظه موعظة ینتفع فقال (ص) یا قیس انّ مع العزّ ذلّا و انّ مع الحیوة موتا و انّ مع آلدنیا الاخرة و انّ لکلّ شی حسیبا و علی کلّ شی رقیبا وانّ لکلّ حسنة ثوابا و لکلّ سیّئة عقابا و لکلّ اجل‌کتابا وانّه لابدّ لک یاقیس من قرین یدفن معک وهو حیّ وتدفن معه و انت میّت و ان کان کریمـا اکرمک و ان کان لئیما اسلمک حتّی لایحشر الّا معک ولاتبعث الّا معه ولاتسأل الّا عنـه فلا تجعله الّا صالحًا فانّه ان صلح آنسک و ان فسد لاتستوحش الّا منه و هو فعلک .

قایَضَهُ : عارضه و بادلـه (اقرب) : با او معارضه و مبادله کرد « و مقایضة الجـزاء » ط ۸۱ ط ۴ـ ۱۳ (گوشها لرزید برای زجـر و خواندی بسوی) عوض دادن جزای نیـک یا خیر .

(القَیْض) : القشرة العلیا الیابسة علی البیضة وقیل‌هی‌آلّتی خرج مافیهـا من فرخ او ماء (اقرب) : پوست خشک بیرونی‌در تخم مرغ گفته شده . آنچه در میان تخم است از جوجه و آب .

« کقیض بیض فی اداح یکون کسرهـا وزرا و یخرج حضانها شرا » ط ۱۶۴ ط ۷۰ ـ ۲ مانند پوست تخم مرغ که دیده می شـود در جای تخم نهادن شترمرغ که ریگ است‌شکستن آن گناه می‌باشد زیرا ممکن است تخم‌شترمرغ باشد بیرون می آید بچه های آن تخمها شرّ (زیرا ممکن است تخم افعی باشد) (شترمرغ درمیان ریگ گودی میکند چون عبور کننده از آنجا میگذرد تخم مرغ رنگارنگ می‌بیند خیال می‌کند تخم قطا است شاید تخم افعی باشد درصورت‌اول شکستن‌آن گناه است و در صورت دوّم معلوم نیست هم‌چنین مردم جاهلیّـت ظاهرا مسلمان هستند ضرر رساندن به‌آنهـا با اسلام مخالف است ولی چون باطنا اسـلام نیاورده اند لذا ممکن است در باطن شرّی را در آینده به مسلمین برسانند .

القَیْظ : شدّة الحرّ و ـ فصل آلصیف (اقرب) : شدّت گرمی . فصل تابستان « قلتم هذه حمارّة القیظ » ط ۲۷ ط ۳۲ـ ۱۲ (هرگاه دستوردادم شمارا برفتن‌بسوی آنان درتابستان) گفتید این شدت گرما است .

قالَ : نصف آلنهار و فلانا البیع : فسخه : میان روز خوابید . معاملـهٔ فلانی را

فسخ‌کرد .
«ولا عثرة تقالون» ط ۱۸۸ ط ۲۲ ـ
۱۹ نه لغزشي که عفو کرده مشويد از آن .
(أَقَالَ) البيع : فسخه و ـ اللـــــه
عثرتک : صفح عنک (اقرب) : معامله را بهم
زد . خداوند عالم از تقصير تو گذشت (اقيلوا
ذوی المروّات» ح ۱۹ ح ۳۸۸ ـ ۲ از خطـــاو
لغزش جوانمردان درگذريد .
(إِسْتَقَالَهُ) البيع : طلب اليــــه ان
يقيله و ـ عثرته : سأله ان يرفعه من سقوطـه
(اقرب) : از او خواست که معامله را فسخ‌کند
از او خواست تا اورا از هلاکت نجات دهد .
«واستقال خطيئته» ط ۱۴۱ ط ۵۷ ـ
۶ درخواست کند از خداوند عالم تا از خطای
او درگذرد .

(المَقيل) : مصدر و ـ موضع القيلولة
(اقرب): فسخ نمودن . جای خوابيـــدن« و لا
مقيل الذرّ في اللّيلة الظلماء» ط ۱۷۶ ط ۶۴ ـ
۲ (غايب نميشود از او جايگاه مورچه هـــا در
شب تاريک)

القين : الحدّاد و ـ الصانع (اقرب):
آهنگر . صنعتگر .
«ثمّ ليشحذنّ فيها قوم شحذالقين
النصل» ط ۱۴۸ ط ۵۶ ـ ۶ ـ سهس تيز ساخته
شود در آن جماعتی برای جنگ اهل ضلال و
برای کسب کمان) مانند تيز ساختن‌شمشيرساز
تيزی شمشير خودرا .

ک

کَأْبَة : الحزن (عبده) : اندوه «کابة المنقلب» ط ۴۶ ط ۰۸ــ ۱۰ ف ۲ ج ۱ ص ۹۶ــ (پروردگارا بتو پناه‌می‌برم) از اندوه بازگشت (بوطن) .

تَکَاءَدَنِی : الامر : شقّ علی (اقرب): کار برمن سخت شد .

« وتکاءدنا ضیق المضجع » ط ۲۱۹ ط ۱۲ــ ۲۱ وبه مشقت انداخته مارا تنگی خوابگاه .

(عَقَبَةٌ کَئودٌ) ای صعبة شاقّة المصعد (اقرب) : گردنه که بالارفتن به آن پرمشقت است .

« فانّ امامکم عقبة کؤدا » ط ۲۰۲ ط ۱۵۱ــ ۲ بتحقیق در پیش شما گردنه هائی است که بالارفتن به آن دشوار است .

کَأْس : الاناء یشرب فیه (المنجد): ظرفی است که درآن غذا و آب خورده‌میشود « ایّهما یسقی صاحبه کاس المنون » ط ۵۶ ط ۱۳۵ ــ ۳ (همدیگر را در میدان جنگ می ربودند) تا بتواند کدامین یک از این دو بچشاند به همرزم خود کاسهٔ مرگ را .

کَبَّ : الاناء : قلبه علی رأسه و ــ

زيدا على وجهه ولوجهه: صرعه (اقرب) : ظرف را برسرش برگرداند . زيد را دمــه رو افكند .

« انا كابّ الّدنيا لوجهها » ط ۱۲۶ ط ۶۸ــ ۴ من افكننده ام دنيا را برويش.

الكباب والّروايات)

سن عن موسى بن بكر قال اشتكيت شكاة بالمدينة فاتيت ابالحسن (ع) فقال لى اراك ضعيفا قلت نعم ، قال . كل الكبــاب فاكلته فبرئت .

سن عن ابيعبدالّله (ع) الكبــاب يذهب بالحمّى سفينة البحار كباب .

كَبَتَهُ : ض : صرعه: اخــزاه و ــ صرفه و ــ كسره و ــ اذله و ــ الّله العــدوّ : اهانه و اذلّه و ــ ردّه بغيظه و اهلكه و لوجهه : صرعه (اقرب) : اورا برو افكند و عذاب نمود . برگرداند . شكست داد . خوار نمود . خداوند اورا خوار نمود باخشمش برگرداند و هــلاك نمود . اورا برو افكند .

(الكَبْت) : مصدر « فلما رأى الّلــه صدقنا انزل بعدوّنا الكبت » ط ۵۶ ط ۱۳۵ــ۴ چون خداوند عالم ديدراستى مارا (درحمايت از دين)فرود آورد بر دشمن ما رو گردانيدن و خوارى را .

كَابَدَهُ : قاساه و تحمّل المشــاقّ فى فعله و ــ المسافر الّليل : ركب هوله و صعوبته (اقرب) : در انجام آن سختى ها را متحمّل كرد . مسافر ترس و دشوارى شب را سوار شد .

" ومن كابد الامور عطب " ح ۳۴۹ ح ۳۶۶ــ۲ هركس (بى اسباب) در كارها (ى دشــوار) بكوشد ورنج كشد (با قضاء وقدر آويختــه) هلاك شود .

(الكَبْد و الكِبْد والكَبِد) من الاسماء : جهاز عن الجنب الايمن يفرز الّصفراء و ــ وسط الّشى و ــ معظمه و ــ كبد الارض : مافيــه من المعادن (المنجد) : از اندرون شكــم از پهلوى راست جهازى است صفرا را جداميكند يعنى جگر وسط چيز و بزرگتر آن . معــادن زمين « وتخرج له الأرض افاليذ كبدها » ط ۱۳۶ ط ۹۱ــ ۴ و بيرون آورد براى آن بزرگــوار پاره هاى جگر خودرا (خزينه هاى خودرا)

(الاكْباد) : جمع كبد : جگــرها « وحولك اكباد تحنّ الى القدّ » ر ۴۵ ر ۲۴۲ ــ ۱۴ (اين درد براى تو بس است كه شب با شكم پر بخوابى) و در گردت جگرها باشد كه پارهٔ پوستى را (براى خوردنِ) آرزومنــد باشند (وبراى آنان فراهم نشود چه‌جاى آنكه

طعامی را امید دست آوردن باشند.

(الکبد والروایات)

الطبّ عن الباقر(ع) قال شکی الیه رجل من اولیائه وجع الطحال و قد عالجه بکلّ علاج وانّه یزداد کلّ یوم شرّا حتّی اشرف علی الهلکة فقال اشتر بقطعة فضة کراثا واقله قلیا جیّد بسمن عربیّ و اطعم من به هذا الوجع ثلثة ایّام فانّه اذا فعل ذلک برئ انشاء اللّه.

مصباح الانوار قال بلغنا انّ امیر المؤمنین (ع) اشتهی کبدا مشویّة علی خبزة لیّنة فاقام حولا یشتهیها ثمّ ذکر ذلک للحسن (ع) و هو صائم یوم من الایّام فصنعها له فلمّا اراد ان یفطر قرّبها الیه فوقف سائل بالباب فقال یابنی احملها الیه لانقرء صحیفتنا غدا اَذْهَبْتُمْ طَيِّبَاتِكُمْ فِي حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا وَاسْتَمْتَعْتُمْ بها سفینة البحار کبد.

کَبُرَ : فی القدر: نقیض صغر و عظم وجسم (اقرب) : در مرتبه و سنّ و بدن بزرگ شد" وکبر موقعها فی قلبه" ط ۱۵۸ ط ۹ــ ۱۳ بزرگ باشد موقعیت دنیا در دل او.

(کَبَّرَ) قال: اللّه اکبر و ــ الشیٔ : جعله کبیرا (اقرب) : اللّه اکبر گفت . چیز را بزرگ قرار داد.

« فکبّرته تجسیما » ط ۱۸۳ ط ۱۶ ــ ۷ (خداوند عالم نیست صاحب بزرگی چنان بزرگی که کشیده شود بوجود او نهایتها واطراف پس بزرگ گرداند اورا نهایات در حالیکه صاحب جسم باشد.

(کَابَرَهُ) : غالبه و ــ عانده و ــ نازعه فی المسئلة العلمیّة لا لاظهار الصواب بل لالزام الخصم (اقرب) . بروی غلبه یافت باوی دشمنی کرد. باوی در مسئله علمی منازعه کرد نه برای ظاهر ساختن حق بلکه برای ملزم ساختن دشمن.

« کابر هواه » ط ۷۴ ط ۱۷۰ ــ ۲ پیروزی یابد برخواهش نفس خود

(تَكَبَّرَ وتَكَابَرَ) الرجل : کان ذاکبریاء و ــ اری من نفسه. انّه کبیر القدر او السن (المنجد) مرد صاحب سرکشی واظهار کنندهٔ بزرگی که آن نوع بزرگی مخصوص خداوند است از نفس خود نشان داد که او بزرگ مرتبه و بزرگ سنّ است.

« وکبرائکم الذین تکبّروا عن حسبهم » ط ۱۹۰ ط ۲ــ ۶۶ برحذر باشید و دوری نمائید از فرمانبرداری بزرگان خود آنانکه) تکبر نمودند از جهت حسب و نسب خود.

(اِسْتَكْبَرَ) الشی : رآه کبیرا او عظم عنده (اقرب) : چیز را بزرگ دید و درنزداو

بزرگ شد .

«لایستکبرون ولایعلون ولایغلـــون» ط ۱۹۰ ط ۲ــ ۱۹۴ گردنکشی نمی کندوبلندی نمی‌جویند وخیانت نمی‌کنند وحسدنمیورزند

(الکِبرُ) : بالکسر : معظم الشي و ــ الشرف و ــ الاثم الکبیر و ــ الرفعة في الشرف و ــ العظمة والتجبّر (اقرب) : چیز بزرگتر . شرف . گناه بزرگ . بلندی در شرف . گردنکشی و اظهار بزرگی « واحطط کبرک» ط ۱۵۱ط ۳۸ ــ ۹ پست کن کبر و سرکشی خودرا .

(الکِبرِیاء) بالکسر : العظمة والتجبّر و ــ کمال الوجود والذات ولایوصف بــه الا الله تعالی (اقرب) : بزرگی و سرکشی . کامل بودن وجود و ذات و توصیف نشود بــا آن مگر خداوند بزرگ .

« واسترلّتهم الکبریاء » ط ۹۳ط۱۹۲ ــ ۲ لغزانیده بود آنهارا خودخواهی وسرکشی وتکبر .

(التَّکبِیرَةَ) : الله اکبر « وخصّـــه رسول الله (ص) بسبعین تکبیرة عند صلاتـه علیه» ر ۲۸ ر ۲۴۱ــ ۹ ــ مخصوص کردپیامبر اورا در وقت نماز خواندنش بروی به گفتـــن هفتاد الله اکبر .

(المُکابَرَة) : المعاندة و المنازعـــة لالزام الخصم لا لاظهار الصواب (اقــرب) : دشمنی کردن . محاربه نمودن برای ملـــزم نمودن دشمن نه برای ظاهر ساختن حق .

« فقالوا بل نداویه بالمکابرة» ر۵۸ ر ۲۵۸ــ ۴ گفتند بلکه معالجه می کنیم آنرابا جنگ کردن و دشمنی نمودن .

(التَّکبُّر) : گردنکشی « اخــــراجا للتکبّرمن قلوبهم» ط ۱۹۰ ف ۱۳۰ برای‌بیرون کردن گردنکشی از دلهایشان .

(التَّکابُر) (التَّجَبُّر) (اقــرب) : گردنکشی « کرّة الیهم التکابر» ط ۱۹۰ ط ۲ــ ۱۱۹ ناخوش داشت برایشان (پیامبــران) تکبر را .

(الإستِکبار) التکبّر (اقرب) «وابعد لهم في الاستکبار» ط ۱۹۰ ط ۲ــ ۹۸ دور تر میشد برای‌آنان در گردنکشی نمودن (دربرابر پیامبران)

(الکَبِیر) : ذوالکبر : بزرگ «ویهوّن کبیر الجرائم» ط ۸۵ ط ۱۹ــ ۱۳ ــ آســـان میگرداند (ارتکاب)گناهان بزرگ را

(الکَبِیرَة) : مونّث الکبیر و ــ الاثم الکبیر (اقرب) : مونث کبیر .گناهان بزرگ . «والکبیرةوالظاهرة» ر۲۷ر ۲۴۳ــ ۳ (بتحقیق خداوند عالم سئوال خواهد کرد ازعمل‌های) بزرگ و آشکار شما

(الکُبرَی) مونّث اکبر (اقــرب): بزرگتر .

«ولکنّها الداهیة الکبری» ر۶۳ ر ۲۶۴ــ ۴ ولکن آن فتنه حادثه بزرگیست .

(الکِبار) جمع کبیر (اقــــرب):

بزرگها « ابتلاه اللّه بکبارها » ح ۴۴۸ ح ۳۴۱ – ۶ (هرکس بزرگ شمارد مصیبتهای کوچکرا) گرفتار مینماید خداوند عالم اورا به بزرگهای آن گناهان .

(الکُبَراء) : جمع کبیر (اقرب) : بزرگها « الافالحذر الحذر من طاعة ساداتکم وکبرائکم » ط ۱۹۰ ط ۲ – ۶۶ – آگاه باشید البتّه حذر و دوری نمائید از فرمانبرداری آقایان و بزرگان خود (که تکبّر نمودند)

(المُتَکَبِّرین) : جمع متکبّر (اقرب) : گردنکش خودخواه .

«یجاهدهم فی سبیل اللّه قوم اذلّة عند المتکبّرین » ط ۱۰۰ ط ۱۳۱ – ۴ جهاد می‌کند باآنان درراه خدا گروهی که خوارند در نزد گردنکشان و متکبّرین .

(المُسْتَکْبِر) : گردن کش « نفر مستکبرا » ط ۸۱ ط ۴ – ۴۲ (تا اینکه راست شد پیکر او) رمید در حالیکه گردنکش بود .

(المُسْتَکْبِرِین) : جمع مستکبر (اقرب) : گردنکشان .

(الاَکْبَر) اسم تفضیل و – بمعنی الکبیر و – اللّه اکبر ای اکبر من کل کبیر (اقرب) : بزرگتر . بزرگ . خداوند از هر بزرگ بزرگتر است .

« واکبر الفقر الحمق » ح ۳۸ ح ۳۶۹ – ۱ بزرگترین نوع درویشی کم‌خردی است .

(الکبر والروایات)

اَلَیْسَ فِی جَهَنَّمَ مَثْوًی لِلْمُتَکَبِّرِینَ – الزمر .

اِنَّ الَّذِینَ یَسْتَکْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِی سَیَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِینَ .

کا عن محمّدبن مسلم قال سئل علیّ بن الحسین علیه السّلام ایّ الاعمال افضل عنداللّه عزّوجلّ ؟ فقال مامن عمل بعد معرفة اللّه عزّوجلّ و معرفة رسول اللّه صلّی اللّه‌علیه وآله افضل من بغض الدنیا و انّ لذلک شعبا کثیرة وللمعاصی شعبا فاوّل ماعصی اللّه‌به‌الکبر وهی معصیة ابلیس حین ابی واستکبر وکان من الکافرین .

والحرص وهی معصیة آدم وحوّا حین قال اللّه عزّوجلّ لهما کُلَا مِنْ حَیْثُ شِئْتُمَا وَلَاتَقْرَبَا هٰذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَکُونَا مِنَ الظَّالِمِینَ . فاخذا مالاحاجة لهما به فدخل ذلک علی ذرّیّتهما الی یوم القیمة و ذلک انّ اکثر مایطلب ابن آدم مالا حاجة به الیه .

ثمّ الحسد وهی معصیة ابن‌آدم‌حیث حسد أخاه فقتله فتشعّب من ذلک حبّ النساء وحبّ الریاسة و حبّ الراحة و حبّ الکلام و حبّ العلوّ وحبّ الثروة فصرن سبع خصال فاجتمعن کلّهن فی حبّ الدنیا فقال الانبیاء

والعلماء بعد معرفة ذلک حبّ الّدنيا رأس كلّ خطيئة.

والّدنيا دنياأن دنيا بلاغ و دنيا ملعونة.

كا عن حكيم قال سئلتابا عبد اللّه (ع) عن ادني الالحاد؟ قال انّ الكبر ادناه (الكبر الحالة الّتي يتخصّص بها الانسان من اعجابه بنفسه و ذلک ان يرى الانسان نفسه اكبر من غيره و اعظم التكبّر التكبّر على اللّه تعالى بالامتناع من قبول الحقّ والاذعان له بالعبادة.

و بعده التكبّر على الّرسل والاوصياء عليهم السّلام كقولهم : أَنُؤْمِنُ لِبَشَرَيْنِ مِثْلِنَا وَقَالُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا الْمَلَائِكَةُ أَوْ نَرَى رَبَّنَا لَقَدِ اسْتَكْبَرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ وَعَتَوْا عُتُوًّا كَبِيرًا وهذا قريب من الاوّل و ان كان دونه.

و الثالث التكبّر على العبادة وذلک بأن يستعظم نفسه و يستحقر غيره فتأبى نفسه عن الانقياد لهم و تدعوه الى الترفّع عليهم فيزدريهم و يستصغرهم و يأنف عن مساواتهم ويتقدّم عليهم في مضايق الطّريق و يرتفع عليهم في المحافل و ينتظران يبدوه بالسّلام و ان وعظ انف من القبول وان وعظ عنف في النّصح وان ردّ عليه شئ من قوله غضب وان علم لم يرفق بالمتعلّمين واستذلّهم وانتهرهم وامتن عليهم واستخدمهم و ينظر الى العامّة كما ينظر الى الحمير استجهالالهم

واستحقارا هذا و ان كان دون الاوّل و الّثاني فهو ايضا عظيم لانه نازع اللّه في صفةلاتليق الّا بجلاله.

و انّه يدعوا الى مخالفة اللّهتعالى في اوامره لانّ المتكبّر اذا سمع الحقّ من عبد من عباد اللّه استنكف عن قبوله و يستهزء بجحده ولذلک ترى المناظرين في مسائل الّدين يزعمون انّهم يتباحثون عن اسرار الّدين ثمّ انّهم يتجاحدون تجاهدالمتكبرين ومهماانفتح للحقّ على لسان احدهم انف الاخر من قبوله و يتشمّر لجحده ويحتال لدفعه و ذلک من اخلاق الكافرين والمنافقين قال اللّه تعالى وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَسْمَعُوا لِهَٰذَا الْقُرْآنِ وَالْغَوْا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَغْلِبُونَ و قال عزوجل و اذا قيل له اتق الله اخذته العزة بالاثم فحسبه جهنم.

ثمّ اعلم انّه لايتكبّر الّا من استعظم نفسه ولا يستعظمها الّا وهو يعتقد لهاصفة من صفات الكمال و مجامع ذلک يرجع الى كمال دينيّ او دنيويّ و الّدينيّ هو العلم و العمل والّدنيويّ هو النّسب والجمال والقوّة والمال و كثرة الانصار و الايات والاخبار في ذمّ الكبر ومدح التّواضع اكثر من ان يحصى.

اعلم انّ آفة الكبر في العالم و العابد على ثلث درجات : الأولى ان يكون الكبر مستقرّا في قلبه يرى نفسه خيرا من غيره الّا انه يجتهد ويتواضع و يفعل فعل من يرى

غيره خيرا من نفسه و هذا قدرسخت شجرة الكبر في قلبه ولكنّه قطع اغصانها بالكلّية.

الّثانية انيظهر ذلك على افعاله بالّترفّع في المجالس والّتقدّم على الاقران واظهار الانكار على من يقصر في حقّه وادنى ذلك في العالم ان يصعّر خده للّناس كانّه معرض عنهم،

و في العابد ان يعبس وجهه ويقطب جبينه كانّه متنزّه عن الّناس مستقذر لهم او غضبان عليهم روى عن الّنبيّ (ص) انّه قال اذا سمعتم الّرجل يقول هلك الّناس فهو اهلكهم وبالجملة فهولاء اخفّ حالاً ممّن هوفي المرتبة الّثانية وهو الّذى يزكّي نفسه ويعيب غيره مثل العابد يقول لغيره من العبّاد من هوٴ ماعمله ومن اين زهده ثمّ يثني على نفسه ويقول انّي لم افطر منذ كذا و كذا ولا انام باللّيل و فلان ليس كذلك وقد يزكّي نفسه ضمنا فيقول قصدني (اى بسوء) فلان فهلك ولده واخذ ماله او مرض او مايجرى مجرى هذا يدّعي الكرامة لنفسه.

وامّا العالم فيقول انّي متفنّن في العلوم ومطّلع على الحقايق ورأيت من الّشيوخ فلانا و فلانا و من انت و مافضلك ومن لقيته كلّ ذلك ليصغّره و يعظّم نفسه فهذا كلّه آثار الكبر واخلاق المتكبّر.

ياليت شعرى من عرف هذه الأخلاق من نفسه و سمع قول رسول اللّه (ص) لا يدخل الجنة من كان في قلبه مثقال حبّة من خردل من كبر كيف يستعظم نفسه و يتكبّر على غيره.

(علاج الكبر)

وهو علميّ و عمليّ امّا العلميّ فحاصله ان يعرف نفسه و ربّه فانّه مهما عرف نفسه حقّ المعرفة علم انّه اذلّ من كلّ ذليل و اقلّ من كلّ قليل و يكفيه لذلك ان يعرف معني قوله تعالى قُتِلَ الْإِنْسَانُ مَا أَكْفَرَهُ مِنْ أَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ مِنْ نُطْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَّرَهُ ثُمَّ السَّبِيلَ يَسَّرَهُ ثُمَّ أَمَاتَهُ فَأَقْبَرَهُ ثُمَّ إِذَا شَاءَ أَنْشَرَهُ.

فقد اشير في هذه الايات الى اوّل خلق الانسان والى آخر امره فمن كان بدوه نطفة من منيّ يمنى ثم كان علقة من اين له البطر والكبرياء و الفخر والخيلاء وهو على الّتحقيق اخسّ الاخساء واضعف الّضعفاء ويكون آخره الموت فيصير جيفة منتنة قذرة ثمّ تفتّت اجزاؤه و تنخر عظامه فتصير رميما و رفاتا فتاكل الّدود اجزاءه فتصير روثا في اجواف الّديدان و تكون جيفة تهرب منه الحيوان ويستقذره كلّ انسان و احسن احواله الى ماكان فتصير ترابا يعمل منه الكيزان او يعمر به البنيان و يصير مفقودا بعد ماكان موجودا.

و امّا العلاج العملي فهو الّتواضع كما عن عبدالاعلى عن ابيعبد اللّه (ع) قال قال رسول اللّه (ص) انّ اعظم الكبر

غمض الحقّ و سفه الحقّ قال قلت و ماغمض الحقّ و سفه الحقّ قال يجهل الحقّ و يطعن على اهله فمن فعل ذلک فقد نازع اللّه عزّ وجلّ ردائه.

کا عن ابيعبداللّه (ع) قال انّ في جهنّم لواد للمتكبّرين يقال له سقر شكي الى اللّه تعالي شدّة حرّه و سأله ان يأذن له ان يتنفّس فتنفّس فاحرق جهنّم.

عنه (ع) قال انّ المتكبّرين يجعلون في صور الذرّ يتوطّاهم النّاس حتّي يفرغ اللّه من الحساب.

کا عنه عليه السّلام ما من عبد الّا وفي رأسه حكمة (هو حديدة في اللّجام تمنع الدابّة عن مخالفة راكبها) و ملک يمسكها فاذا تكبّر قال له اتّضع وضعک اللّه فلايزال اعظم النّاس في نفسه و اصغر النّاس في اعين النّاس.

و اذا تواضع رفع اللّه عزّوجلّ ثمّ قال انتعش نعشک اللّه فلايزال اصغر النّاس في نفسه و ارفع النّاس في اعين النّاس.

کا قال ابوعبداللّه (ع) ما من احد يتيه الّا من ذلّة يجدها في نفسه.

کا عنه (ع) قال اتي رسول اللّه (ص) رجل فقال يا رسول اللّه انا فلان بن فلان حتي عدّ تسعة فقال رسول اللّه (ص) امّا انک عاشرهم في النّار.

لي عن الصّادق (ع) من رقع جيبه و خصف نعله و حمل سلعته فقد امن من الكبر.

قال اميرالمومنين (ع) عجبت لابن آدم اوّله نطفة و آخره جيفة و هو قائم بينهما وعاء للغائط ثمّ يتكبّر.

سن عن الصادق (ع) كانت لرسول اللّه (ص) ناقة لاتسبق فسابق اعرابيّ بناقته فسبقها فاكتأب لذلک المسلمون فقال رسول اللّه (ص) انّها ترفّعت فحقّ على اللّه ان لا يرتفع شئ الّا وضعه اللّه.

في خطبة اميرالمومنين في ذمّ الكبر انّ ابليس كان قد عبداللّه ستة آلاف سنة حبط عمله عن كبر ساعة فمن ذا بعد ابليس يسلم على اللّه تعالي بمثل معصيته فاللّه اللّه في كبر الحميّة و فخر الجاهليّة واستعيذوا باللّه من لواقح الكبر كما تستعيذونه من طوارق الدّهر فلو رخّص اللّه في الكبر لاحد من عباده لرخّص فيه لخاصّة انبيائه و رسله ولكنّه سبحانه كرّه اليهم التّكاثر و رضى لهم التّواضع.

روى عن النّبي (ص) قال لولا ثلثة في ابن آدم ماطأطأ رأسه شئ المرض و الموت والفقر وكلّهن فيه وانه لمعهنّ لوثّاب.

قال الباقر (ع) مادخل قلب امرئ شئ من الكبر الّا نقص من عقله مثل مادخله من ذلک قلّ ذلک اوكثر وقد تقدّم في عجب وفخر ويأتي في وضع مايناسب ذلک.

×××

(الكبائر)

ذكرالكبائر فيما بين الصادق (ع) من شرايع الدين قال و هي الشرك بالله عزوجل وقتل النفس التي حرّم الله تعالي و عقوق الوالدين والفرار من الزحف واكل مال اليتيم ظلما و اكل الربا بعد البيّنة و قذف المحصنات وبعد ذلك الزنا واللواط والسرقة و اكل الميتة والدم ولحم الخنزير وما اهلّ لغير الله به من غير ضرورة واكل السحت والنجس والمكيال والميزان و الميسر و شهادة الزور و اليأس من روح الله والأمن من مكر الله والقنوط من رحمة الله و ترك معاونة المظلومين والركون الى الظالمين واليمين الغموس وحبس الحقوق من غير عسر و استعمال الكبر والتجبّر والكذب والاسراف والتبذير والخيانة والاستخفاف بالحجّ والمحاربة لاولياء الله عزّوجلّ والملاهي التي تصدّ عن ذكر الله تبارك و تعالى مكروهة كالغناء وضرب الاوتار والاصرار على صغاير الذنوب ثمّ قال (ع) اِنَّ فِي هٰذَا لَبَلَاغًا لِقَوْمٍ عَابِدِينَ .

عن مسعدة بن صدقة قال سمعت اباعبدالله (ع) يقول: الكبائر القنوط من رحمة الله والاياس من روح الله والأمن من مكر الله وقتل النفس التي حرّم الله و عقوق الوالدين واكل مال اليتيم ظلما و اكل الربا بعد البيّنة والتعرّب بعد الهجرة وقذف المحصنة والفرار من الزحف فقيل له رأيت المرتكب للكبيرة يموت عليها اتخرجه من الايمان وان عذّب بها فيكون عذابه كعذاب المشركين اوله انقطاع قال يخرج من الاسلام اذا زعم انّها حلال و لذلك يعذّب اشدّ العذاب وان كان معترفا بانّها كبيرة و هي عليه حرام وانّه يعذّب عليها و انّها غير حلال فانّه معذّب عليها و هو اهون عذابا من الاوّل و يخرجه من الايمان ولايخرجه من الاسلام .

ع عن ابيعبدالله (ع) قال قال اميرالمؤمنين (ع) ما من عبد الّا وعليه اربعون جنّة حتّى يعمل اربعين كبيرة فاذا عمل اربعين كبيرة انكشفت عنه الجنن فتقول الملائكة من الحفظة الذين معه ياربّنا هذا عبدك قد انكشفت عنه الجنن فيوحى الله عزّوجلّ اليهم ان استروا عبدى باجنحتكم فتستره الملئكة باجنحتها فما يدع شيئا من القبيح الّا فارقه حتّى يتمدح الى الناس بفعله القبيح فتقول الملائكه يارب هذا عبدك مايدع شيئا الّا ركبه وانّا لنستحى مما يصنع فيوصى الله تعالى اليهم ان ارفعوا اجنحتكم عنه. سفينة البحار كبر.

كَبَسَ : رأسه في ثوبه: اخفاه وادخله فيه و ـــ القوم دارَ فلان هجموا عليها فجأة واحاطوها و ـــ البئر: طمّها بالتراب (اقرب):

سر خودرا در لباس خود پنهان کرد و بر آن فرو برد. جماعت به خانهٔ فلانی ناگهان هجوم بردند و آنرا احاطه نمودند. چاه را با خاک پر کرد.

« کبس الارض علی امواج مستحفلة » ط ۸۹ ط ۳ — ۷۳ فروبرود (خداوند عالم) زمین را بر بالای موجهای پر شدّت با صولت (دریاها)

(الکَبائِس) جمع الکِباسة بالکسر: العذق و هو من النخل کالعنقود من العنب (اقرب): خوشهٔ خرما.

« و فی تعلیق کبائس اللؤلؤ الرطب فی عسالیجها و افنائها » ط ۱۶۳ ط ۱۱ — ۳۳ (اگر بیاندازی دیدهٔ دل را به بهشت) ودر آویختن خوشه های مروارید ترو تازه در شاخه های بزرگ و کوچک آنها.

الاَکْبُش: جمع کبش و هو سیّد القوم وقائدهم والمنظور الیه فیهم (اقرب): آقا و پیشوای قوم. آنچه منظور الیه است درمیان آنان.

« وهو ابوالاکبش الاربعة » ط ۷۱ ط ۱۵۸ — ۲ او (مروان) پدر چهار رئیس است. اشاره است به پسران عبدالملک بن مروان و آنان ولید و سلیمان و یزید و هشام که همهٔ آنان متولّی خلافت شده اند.

الکُبُول: جمع کَبْل: القید و قیل اعظم مایکون من الاقیاد (اقرب): زنجیر. گفته شده بزرگترین زنجیرها « ولاتفصم کبولها » ط ۱۰۷ ط ۸ — ۳۸ بریده وشکسته نشود زنجیرهای آتشین آن.

کَبَّ: لوجهه ن: انکبّ علی وجهه « وکبت به بطنته » ط ۳ ط ۲۸ — ۱۶ (تا) برو انداخت او (عثمان) را پرخوری و پرشکمی او (افراط کردن در جمع بیت المال و اختصاص دادن آن برشخص خود تاخشم مردم را بر انگیخت تا جمع شدند و اورا کشتند.

(الکَبْوَة): السقطة (عبده): برو افتادن و بسر درآمدن. « و تعظم کبوته » ط ۱۵۹ ط ۴۹ — ۵ و بزرگ گردد بسردرآمدن او.

کَتَبَ: الکِتاب ن: صوّر فیه اللفظ بحروف الهجاء مثل خطّه و ــ کتب علیه کذا: قضی به علیه (اقرب): لفظ را با حروف هجا در کاغذ نوشت. با آن بروی حکم کرد.

« وکتب علیکم وفادته » ط ۱ ط ۵ — ۵۴ حکم کرد برشما رفتن به آنجارا.

«کأنّ الموت فیها علی غیرنا کتب»
ح ۱۲۲ ط ۳۴۸ــ ۱ گوئیا مرگ در دنیا بر غیر ما واجب شده.

«لکتبت لک کتابا» ر ۳ ر ۲۴۸ــ۴
هرکینه مینوشتم برای‌تو کاغذی (قباله ای)

(الکِتَاب) : مصدر و ــ ما یکتب فیه تسمیة بالمصدر و ــ الدواة و ــ المکتوب و ــ الکتاب المنزل من السماء و ــ الصحیفة و ــ الفرض و الحکم و ــ القدر و ــ مایکتبه الشخص ویرسله (اقرب) : نوشتن. آنچه برآن نوشته می‌شود. مرکب. نوشته شده. آن کتاب که از آسمان فرود آمده. کاغذ. واجب. حکم. قضا و قدر. آنچه شخص می نویسد و آنــرا می‌فرستد.

«قد حمل الکتاب علی آرائه» ط ۸۵ ط ۱۹ــ ۱۳ بتحقیق کتاب (قرآن کریم) را بر رایها و نظرات خود حمل (تفسیر) کرده.

«فقد اتانی کتابک» ر ۲۸ ر۲۴۱ــ۱
بتحقیق آمد بمن نامهٔ تو

(الکُتُب) جمع کتاب. کتابها و صحیفه ها «او غفران سیّئة احصتها کتبه» ط ۵۲ ــ ط ۹۴ــ ۷ (اگر ناله کنید برای آمرزیدن گناهی که شمرده است آنــرا نامهٔ عملها و صحیفه های او.

(المَکتُوب) : الرسالة ترسل من‌واحد الی آخر اسم مفعول (اقرب) : نامه ای که از یکی بدیگری فرستاده می‌شود. نوشته شــده «الّا مکتوبا علیک من الفریضة» ر۶۹ ر ۱۴۶ ــ ۱۷ مگر آنکه نوشته شده باشد بر عهدهٔ تو از واجبات.

(الکَتِیبَة) : الجیش و ــ القطعة منه و ــ جماعة الخیل من المأة الی الالف (اقرب) : لشکر. یک قطعه از آن. جماعة اسبها ازصد الی هزار.

«ثمّ اخرج فی کتیبة» ط ۱۱۷ ط۹۶ ــ ۳ سپس بیرون آیم در میان لشکری.

(الکَتَائِب) جمع کتیبة (اقرب) : لشکرها «ویرجموا بالکتائب» ط ۱۲۲ ط ۲۹ــ ۱۸ و انداخته شوند بالشگرهای گران (لشگر مانند تیر بسرعت بسوی آنان حمله کنند)

(المُکَاتَبَات) نوشته‌های‌یکی‌بردیگری «ولاتقصر به الغفلة عن ایراد مکاتبات عمّالک علیک» ر ۵۳ ر ۲۳۹ــ ۱۱۲ کوتاه نگرداند او را بیخبری از رسانیدن نوشتجات کارکنان تو بر تو.

(الکُتّاب) : جمع کاتب (اقرب) : نویسندگان «ثمّ انظر فی حال کتّابک» ر ۵۳ ر ۲۳۹ــ ۱۱۰ بعدازآن بنگر در حـــال نویسندگان خود.

(الکتب والروایات)
مص قال الصادق (ع) علی کلّ جزء

من اجزائك زكوة الي ان قال و زكوة اليد البذل والعطاء والسخاء بما انعم الله عليك به وتحريكها بكتبه العلوم ومنافع ينتفع بها المسلمون .

روى ابن ابي الحديد انه احضر ابوبكر عثمان و هو يجود بنفسه فامر ان يكتب عهد او قال اكتب بسم الله الرحمن الرحيم هذا ما عهد به عبدالله بن عثمان الي المسلمين اما بعد ثم اغمي عليه فكتب عثمان قد استخلفت عليكم ابن الخطاب و افاق ابوبكر فقال اقرء فقرئه فكبر و قال اراك خفت ان يختلف الناس ان مت في غشيتي قال نعم ، قال جزاك الله عن الأسلام و اهله ثم اتم العهد وامره ان يقرء علي الناس .

قال ابن ابي الحديد كتب عمر الي عمرو بن العاص و هو عامله في مصر و وجه اليه محمد بن مسلمة ليأخذ منه شطر ماله فلما قدم اليه اتخذ له طعاما وقدمه اليه فابى ان يأكل فقال له مالك لاتأكل طعامنا ؟ قال انك عملت لي طعاما هو تقدمة للشر ولوكنت عملت لي طعام الضيف لاكلته فابعد عني طعامك واحضرني مالك .

فلما كان الغد احضر ماله فجعل محمد يأخذ شطرا ويعطي عمر شطرا فلما رأى عمر و ماحاز محمد من المال قال يا محمد اقول قال قل ماتشاء قال لعن الله يوما كنت واليا لابن الخطاب فوالله لقد رأيته ورأيت اباه و ان علي كل واحد منهما عباءة قطوانية مؤتزرا بها مايبلغ مأبض (باطن الركبة) ركبتيه علي عنق كل واحد منهما حزمة حطب و ان العاص بن وائل لفي مزررات الديباج فقال محمد ابها يا عمرو فعمر والله خير منك و اما ابوك وابوه ففي النار .

كتاب معوية الى علي (ع) افتخارا ان لي فضائل كثيرة كان ابي سيدا في الجاهلية و صرت ملكا في الأسلام و انا صهر رسول الله و خال المؤمنين و كاتب الوحي .

اجاب اميرالمؤمنين (ع) على يفتخر ابن آكلة الاكباد ثم قال لعبدالله بن ابي رافع اكتب محمد النبي اخي و صنوى وحمزة سيدالشهداء عمي و جعفر الذي يضحي ويمسي يطير مع الملائكة ابن امي وبنت محمد سكني و عرسي مسوط لحمها بدمي و لحمي وسبطا احمد ابناى منها فايكم له سهم كسهمي سبقتكم الي الاسلام طرا غلاما ما بلغت اوان حلمي واوجب لي الولاء معا عليكم خليلي يوم روح غدير خم .

و من كتاب له الي معوية اما بعد فقد اتاني كتابك بتنويق المقال و ضرب الامثال وانتحال الاعمال تصف الحكمة ولست من اهلها وتذكر التقوى وانت علي ضدها الي قوله و اما تهديدك لي بالمشارب الوبية والموارد المهلكة فانا عبدالله علي بن ابيطالب ابرز الي صفحتك

کلّا وربّ البیت ما انت بابی عذر عند القتال ولا عند منافحة الأبطال الی قوله (ع) و انت الیوم تهدّدنی فاقسم باللّه ان لوتبدی الأیّام عن صفحتک لنشب فیک مخلب قصور لا یفوته فریسة بالمراوغة کیف واتّی لی بذلک و انت قعیدة بیت البکر المخدّرة یفزعها صوت الرعد وانا علی بن ابیطالب الّذی لااهدد بالقتال ولا اخوف بالنزال فان شئت یا معویة فابرز والسلام .

وکتابه (ع) فی جواب معویة اما بعد فقد قرات کتابک فکثر مایعجبنی ممّا خطّت فیه یدک . . .وفیه اخباره (ع) معویة بانّ رسول اللّه (ص) رای اثنی عشر اماما من ائمة الضلال علی منبره یردّون النّاس علی ادبارهم القهقری رجلان من قریش و عشرة من بنی امیّة وفیه انّ رسول اللّه (ص) قد اخبرنی انّ امّته سیخضبون لحیتی من دم راسی و انّی مستشهد وستلی الامّة من بعدی وانّک ستقتل ابنی الحسن غدرا بالسمّ و انّ ابنک یزید سیقتل ابنی الحسین یلی ذلک منه ابن زانیة وفی آخره و مما دعانی الی الکتاب بما کتبت به الیک انّی امرت کاتبی ان ینسخ ذلک لشیعتی و اصحابی لعلّ اللّه ان ینفعهم بذلک .

کتاب علی (ع) الی بعض موالیه الّذی خرج الی معویة فاستفاد مالا امّا بعد فانّ مافی یدک من المال قدکان له اهل قبلک وهو سایر الی اهل من بعدک فانّما لک مامهّدت لنفسک فآثر نفسک علی احوج ولدک فانّما جامع لاحد رجلین امّا رجل عمل فیه بطاعة اللّه فسعد بما شقیت وامّا رجل عمل فیه بمعصیة اللّه فشقی بماجمعت له ولیس من هذین احد باهل ان تؤثره علی نفسک ولاتبرد له علی ظهرک فارج لمن مضی رحمة اللّه وثق لمن بقی برزق اللّه .

کتاب الحسین (ع) الی بنی هاشم بسم اللّه الرحمن الرحیم من الحسین بن علی الی بنی هاشم امّا بعد فانّه من لحق بی منکم استشهد ومن تخلّف لم یبلغ الفتح (ای لم یبلغ مایتمنّاه من فتوح الدنیا و التمتّع بها)

کتابه (ع) الی محمّد بن الحنفیّة و من قبله من بنی هاشم من کربلا امّا بعد فکانّ الدنیا لم تکن وکانّ الاخرة لم تزل سفینة البحار کتب .

الاکتاف : جمع کَتِف و کِتْف (اقرب): شانه ها ﴿ والمناسبة لقوائم العرش اکتافهم ﴾ ط ۵ ـ ۲۱ موافق و مناسب است با پایه های عرش شانه های آنان .

کَتَمَ : الشی ن : اخفاه و ـ زید الحدیث (اقرب) : آنرا پنهان نمود . ازرید

خبر را پنهان نمود.

« من کتم سرّه کانت الخیرة بیده »

ح ۱۶۲ ح ۳۹۵ـ ۲ هرکس سر خودرا پنهان نماید اختیار افشاءآن دردست خودش میباشد.

(اِکْتَتَمَهُ) : کتمه و ــ الشئ : اصفر

(فلان لایکتتم) ای لایکتم امره وسرّه (اقرب): آنرا پنهان کرد. چیز زرد شد. فلانی امر و سرّ خودرا پنهان نمی‌کند.

« وان اظلم علیه امر اکتتم به» ط ۱۷ ط ۵۲ ــ ۱۱ اگر پوشیده باشد براو کاری (مسئله ای را نداند) می پوشاند آنرا (تا نگویند نمیداند)

(الکِتْمان) : مصدر: پنهان نمودن

« ولعمری ماکنتما باحقّ المهاجرین بالتقیّة والکتمان» ر۵۴ ر۲۶۰ـ ۵ بجانم سوگندنبودید شما سزاوارترین مهاجرین بتقیه کردن وپنهان نمودن (یعنی نمیتوانید پیمان شکنی خود را توجیه نمائید که ما از روی تقیّة و ترس بیعت نمودیم لذا بعدا شکستیم)

(اِسْتَکْتَمَهُ) سرّه: سأله ان یکتمه (اقرب) : از او خواست تا سرّ اوراپنهان‌نماید

« وباستکتامها لتظهر» ح ۱۰۱ ح ۳۵۶ ــ ۷ــ (راست نمیشود گزاردن حاجتها) مگر با پوشاندن آن تا ظاهر شود وآشکار گردد.

(المَکْتُوم) اسم مفعول : پنهان‌کرده شده « مسکین بن آدم مکتوم الاجل» ح۳۲۶ ــ ۲ بیچاره فرزند آدم پنهان کردەشده است اجل او.

(الکتم والروایات)

قال امیرالمؤمنین (ع) من کتم سرّه کانت الخیرة بیده و کلّ حدیث جاوز اثنین فشا.

ل عن علی بن جعفر (ع) عن اخیه (ع) قال ثلثة یستظلّون بظلّ عرش الله یوم لاظلّ الاظله: رجل زوّج اخاه المسلم اواخدمه اوکتم له سرّا.

لی قال الصادق لبعض اصحابه لاتطّلع صدیقک من سرّک الّا علی ما لو اطّلع علیه عدوّک لم یضرّک فانّ الصدیق قد یکون عدوّک یوما ما.

ختص قال امیرالمؤمنین (ع) جمع خیر الدنیاوالاخرة فی‌کتمان السر ومصادقة الاخیار وجمع الشر فی الاذاعة و مواخاة الأشرار.

قال الصادق (ع) سرّک من دمک فلایجرینّ من غیر اوداجک.

کا عن ابن ابی نصر قال سألت الرضا (ع) عن‌مسألةفابی وامسک ثمّ‌قال لواعطیناکم کما (کلّما) تریدون کان شرّا لکم واخذ برقبة صاحب هذا الأمر.

قال ابوجعفر (ع) ولایة الله اسرّها الی جبرئیل (ع) و اسرّها جبیرئیل الی‌محمّد

(ص)واسرّها محمّد (ص) الی علیّ (ع)واسرّها علیّ (ع) الی من شاء اللّه ثمّ انتم تذیعون ذلک من آلّذی امسک حرفا سمعه.

عن عیسی بن منصور قال سمعت اباعبداللّه (ع) یقول نفس المهموم لناالمغتمّ تسبیح وهمّه لامرنا عبادة و کتمانه لسرّناجهاد فی سبیل اللّه قال ابوعبداللّه (ع) یجب ان یکتب هذا الحدیث بماء آلذهب.

خص فقد روی فی‌الحدیث عنهم (ع) ماکلّ مایعلم یقال ولاکلّ مایقال حان وقته ولاکلّ ماحان وقته حضر اهله.

(آلنهی عن کتمان‌العلم)

ل عن امیرالمومنین (ع) قال قوام آلدین باربعة بعالم ناطق مستعمل لعلمه وبغنی لایبخل بفضله علی اهل دین اللّه وبفقیر لایبیع آخرته بدنیاه و بجاهل لایتکبّر عن طلب العلم فاذا کتم العالم علمه و بخل الغنیّ بماله وباع الفقیر آخرته بدنیاه‌واستکبر الجاهل عن طلب العلم رجعت آلدنیا الی ورائها القهقری فلاتغرّنکم کثرة المساجد واجساد قوم مختلفة.

قال ابومحمّد العسکری (ع) قال‌قال امیرالمؤمنین (ع) سمعت رسول اللّه (ص) یقول من سئل عن علم فکتمه حیث یجب اظهاره و تزول عنه‌آلتقیّة جاء یوم‌القیمةملجما بلجام من آلنار.

و قال امیرالمؤمنین (ع) اذا کتم العالم العلم اهله و زهی الجاهل فی تعلّم مالابدّ منه وبخل الغنی بمعروفه و باع‌الفقیر دینه بدنیاه حلّ البلاء و عظم العقاب وآلذی یظهر من مجموع الاخبار انّ کتمان العلم عن اهله وعمن لاینکره ولایخاف منه آلضررمذموم دون غیره سفینة البحار کتم.

الکَثَب : القرب و آلتمکّن الی آلشیء من قرب (اقرب) : نزدیکی و مقتدر بودن به چیز از نزدیک.

« ونظرت الیه الحتوف من کثب » ط ۲۱۹ ط ۱۲ـ ۳۱ نگاه کرد بسوی او مرگ ها از نزدیکی.

(الکُثبان) : جمع کثیب و هو آلتلّ من آلرمل (اقرب) : تلهائی از ریگ« غیّبت عروقهافی‌کثبان المسک علی سواحل‌انهارها» ط ۱۶۳ ط ۱۱ـ ۳۲ فرو رفته ریشه های آن درختان در تلّهای‌مشک.

کَثُرَ : آلشی ـ : خلاف قلّ (اقرب) : چیز زیاد شد.

« بکّر فاستکثر من جمع ما قلّ منه خیر ممّا کثر» ط ۱۷ ط ۵۱ ـ ۵ ـ بامداد نمود

هر روز و در پي زياد كردن چيزي بودكه‌كم‌آن بهتر از بسيار است .

(أَكْثَرَ)اَلشيَّ : جعله كثيراو ـ اَلرجل كثر ماله و ـ اتي بكثير (اقرب) : چيـز را زياد قرار داد . مال مرد زياد شد . زيادآورد « ومن جمع المال على المال فاكثر»ر٣ر٢٤٨ ـ ٩ وآنكسي كه جمع كرد مال را برروى مال پس بسيار نمود آنرا .

(كَثَّرَهُ) : جعله كثيرا (اقرب) :اورا زياد قرار داد «و قدّر الارزاق فكثّرهاوقلّلها » ط ٨٩ ط ٣ـ ٩٣ ـ واندازه گيري كرد روزيهارا پس بسيار گردانيد آنرا (در حقّ بعضي)وكم گردانيد آنرا (در حقّ بعضي)

(اِسْتَكْثَرَ) اَلشي : رآه او عدّه كثيرا و ـ فلانٌ الماء : اراد لنفسه منه كثير اَلشرب منه و ـ من اَلشي : اكثر فعله و ـ رغـب في الكثير منه (اقرب) اورا زياد شمرد وپناديد . فلاني قصد كرد اورا براي خود تا ازآن‌بخورد از بجا آوردن آن زياد كرد . به زيادي ازآن ميل كرد .

« بكّر فاستكثر من جمع ماقلّ منهخير مما كثر» ط ١٧ ط ٥١ ـ ٥ اين جمله در كثـر ترجمه شد .

(تَكَاثَرَ) القوم : كثروا وتغالبوافي الكثرة (اقرب) : جماعت زياد شدنـد و در بسياري بهمديگر غلبه كردند .

« ام بعديد الهلكي يتكاثرون » ط ٢١٩ ط ١٢ـ ٢ آيا بشمارهٔ هلاک شدگـان و مردگان اظهار بسياري مي كنيد .

« واكثر ذكر الموت و مابعد الموت » ر ٦٩ ر ٢٤٦ـ ٣ زياد كن ياد نمودن مـرگ و مابعد آنرا .

(الكَثْرَة) : نقيض القلّـة (اقرب): بسياري .

« وكثرة طاعتهم لک» ط ١٠٧ط ـ ١١ و بسياري اطاعت آنان است برتو .

(الإِكْثَار) مصدر من اكثر (اقرب) : زياد نمودن « فامّا اكثارک الحجاج في عثمان وقتلته» ر ٣٧ ر ٣٠١ـ ٢ پس اما بسيـار خصومت كردن تو در خون عثمان‌وكشندگان .

(التَّكْثِير) مصدر من كثر (اقرب) . زياد نمودن « وترک اللّواط تكثيرا للّنسل » ح ٢٥٢ ح ٣٦١ ـ ٥

(المُكَاثَرَة) : المغالبة في الكثرةو ـ المفاخرة بكثرة المال و العدد (اقـرب) : غلبه جوئي در بسياري . فخركردن به زيادي مال و شمار

« ولالمكاثرة شريک في شركه»ط١٨٤ ط ٦ـ ٣٧ و نه براي فخر نمودن به بسيـاري براي كسيكه شركت دارد با او .

(المُكَاثِر) اسم فاعل : غلبه كننده « ولاللاستعانة بها على ند مكاثر» ط ١٨٤ط٦ ـ ٣٦ و به از براي ياري جستن با آنها برضرر دشمن كه در صدد غلبه برآمده است .

(الإستِکثار) : مصدر: بسیارخواستن
« وراواستکثار غیرهم منها استقلالا » ح ۴۳۲
ح ۳۸۶ــ ۲ ودیدند بسیار خواستن غیر خود
را از آن (متاع دنیا) اندک خواستن.
(الکَثیر) : نقیض القلیل یطلق علی
مایقابل القلیلَ والواحد (اقرب) : بسیار در
شمار و یا غیرآن.
«وقلیله کثیر» ح ۴۲۲ ح ۳۳۶ ــ ۶
اندک آن زیاد است.
(الکَثیرُون) جمع کثیر (اقــرب) :
بسیاران «فهم کثیرون بالاسلام» ط ۱۴۴ ط
۸۴ــ ۰۴
(الکَثیرَة) مونث کثیر (اقــرب) :
بسیار «ونقبض منهم عند اید کثیرة» ط ۲۳
ط ۵۲ ــ ۱۳ و گرفته می‌شود از او از آنــان
دستهای بسیار.
(المُکثِر) اسم فاعل من اکثر: زیاد
کننده «حکم علی مکثریها بالفاقة» ح ۳۶۷
ح ۳۶۳ــ ۲ حکم شده برمالدار درآن (دنیا)
به درویشی.
(الاکثَر) اسم تفضیل و هو عبــارة
عما فوق النصف (اقرب):زیادتر.
«فانّ اکثر الحقّ فیما تنکرون» ط ۸۵
ط ۱۹ــ ۱۹ بتحقیق بیشتر حقّ درآن چیــزی
است که شما آنرا انکار میکنید (زیرا حقیقت
آنرا نمیدانید و علاوه خلاف خواهش نفــس
شما است)

(الکثر والروایات)

(

فی وصیّة خضر لموسی علیهما السلام
لاتکوننّ مکثارا بالمنطق مهذارا انّ کثرة المنطق
لتشین العلماء و تبدی مساوی السخفاء.

کَثُفَ : الشی ر ــ غلظ وکثر والتــفّ
(اقرب) : چیز سطبر و زیاد شد و بهم بپیچیده
گردید «من لان عوده کثفت اغصانه» ح ۲۱۴
ح ۲۹۷ــ ۲ هرکس درخت او نرم باشد (خلق
وخویش نیکو است) شاخهای او (دوستانش)
فراوان میباشد.
(الکَثیف) : ذوالکثافة یوصف بــه
العسکر والسحاب والماء (اقرب) : ضخیم و
سطبر. لشکر بسیار، ابر وآب انبوه «فسرّحت
الیه جیشا کثیفا من المسلمین» ر ۳۶ ر ۲۵۶
ــ ۱ فرستادم بسوی اولشکر انبوهی ازمسلمانها
(الاکثَف) تفضیل : انبوهتر «واکثف
جنودا» ط ۱۰۹ ط ۱۸ــ ۱۶ (آیا نیستیدشما
در منزل کسانیکه) انبوهتر بودند از جهت
لشکر.

(اکثم بن صیفی الاسدیّ)

و هو حکیم العرب من المعمّرین وکان

اعلم اهل زمانه و اعقلهم واحلمهم واخذهذه الاداب من مجالسة ابيطال و هاشم وعبدمناف وقصيّ وكلّ هولاء سادات ابناء سادات فتخلّق باخلاقهم و اقتبس من انوارهم .

كنز الكراجكي وكان اكثم حكيما مقدّما عاش ثلثماة سنة و ثلثين و كان ممّن ادرك الاسلام وآمن بالنّبيّ (ص) ومات قبل ان يراه .

و روى انّه لمّا سمع به (ص) بعث اليه ابنه اوصاه بوصيّة حسنة و كتب معه كتابا فيقول فيه باسمک اللّهم من العبد الى العبد فابلغنا مابلغک فقد اتانا عنک خبر لاندري ماأصله فان كنت أريت فارنا و ان كنت علّمت فعلّمنا واشركنا في كنزك والسّلام .

فكتب اليه رسول اللّه (ص) بسم اللّه الرحمن الرحيم من محمّد رسول اللّه (ص) الى اكثم بن صيفي احمد اللّه اليک انّ اللّه امرني ان اقول لااله الّا اللّه اقولها و آمر النّاس بها الخلق خلق اللّه والامر كلّه للّه خلقهم واماتهم وهو ينشرهم واليه المصير ادّبتكم باداب المرسلين و لتسالنّ عن النّباء العظيم ولتعلمنّ نبّاه بعد حين .

فلما وصل كتاب رسول اللّه (ص) اليه جمع بني تميم و وعظهم وحثّهم على المسير معه اليه و عرفهم وجوب ذلک عليهم فلم يجيبوه و عند ذلک سار الى رسول اللّه (ص) وحده ولم يتّبعه غير بنيه و بني بنيه و مات قبل ان يصل اليه (ص) جمع عند موته بنيه فقال لهم يابنيّ انّه قداتى عليّ دهر طويل وانا مزوّدكم من نفسي قبل الممات اوصيكم بتقوى اللّه وصلة الرحم و عليكم بالبرّ فانّه ينمي عليه العدد ولايبيد عليه اصل ولافرع وانهاكم عن معصية اللّه و قطيعة الرحم فانّه لايثبت عليها اصل ولاينبت عليها فرع كفّوا السنتكم فانّ مقتل الرجل بين فكّيه انّ قول الحقّ لم يدع لي صديقا .

ايّاكم ونكاح الحمقاء فانّ نكاحها قذر وولدها ضياع من قنع بماهو فيه قرّت عينه التقدّم قبل التندم اصبح عند رأس الأمر احبّ اليّ من ان اصبح عند ذنبه لاتجيبوا عمّا لاتسألوه ولاتضحكوا مما لايضحک منه و عليكم بالمال فاصلحوه فانّه لايصلح الاموال الّا باصلاحكم ولايتّكلنّ احدكم على مال اخيه يرى فيه قضاء حاجته فانّه من فعل ذلک كان كالقابض على الماء و من استغنى كرم على اهله نعم لهو الحرّة المغزل و حيلة من لاحيلة له الصبر . سفينة البحار كثم .

اِكْتَحَلَتِ : المرأة : تولّت الكحل من نفسها (اقرب) : زن با دست خود به چشم خودش سرمه كشيد « واكتحلت ابصارهم بالتراب » ط ۲۱۹ ط ۱۲ـ ۲۵ سرمه كشيده شد چشمهاى آنان (مردگان) با خاک پس فرورفتند دركاسهٔ سر .

(الکُحْل) : الاثمد و ــ کلّ ماوضع فی العین یشفی به و ــ المال الکثیر (اقــرب) : سرمه . هر چیزیکه گذارده شود به چشم وباآن مداوا شود . مال زیاد .

«اوکحلهم دموع» ط ۲ ط ۳۷ ــ ۱۲ . سرمهٔ آنان اشکها است .

(الکحل وآلروایات)

و روی عن آلصادق (ع) انّه قال لمن شکی الیه عینه الا اعلّمک دعاء لدنیاوآخرتک وتکفی به وجع عینک ؟ فقال بلی ، قال تقول فی دبر المغرب والفجر آللّهمّ انّی اسألک بحقّ محمّد وآل محمّد علیک ان تصلّی علی محمّد وآل محمّد وان تجعل آلنور فی بصری والبصیرة فی دینی والیقین فی قلبی والاخلاص فــی عملی وآلسلامة فی نفسی وآلسعة فی رزقــی وآلشکر لک ابدا ما ابقیتنی .

دعاء آخر مجرّب لتنویر البصیــر آللّهمّ ربّ الکعبة وبانیها وفاطمة و ابیهاوبعلها وبنیها نور بصری و بصیرتی و سری و سریرتی سفینة البحار کحل .

یَکْدَحُ : یسعی سعی المجهود (عبده): کوشش می‌کند مانند رنج کشیده «ویکدح فیها مومن حتی یلقی ربه» ط ۲۸ــ ۴ و به‌مشقّت و رنج میافتد درآن (خلافت باطله) تابرسد به پروردگار خود (بمیرد)

(الکَدْح) : الخدش واثر الجراحات (عبده) : اثر زخمها . دسترنج و کوشــش در کسب «فاسع فی کدحک» ر ۳۱ ر ۲۴۰ ــ ۶۷ کوشش کن در دست‌رنج وکسب معاش خود .

(الکُدُوح) جمع کدح «و من آللیالی کدوحها» ط ۹۹ ط ۸۲ــ ۷ (ظاهر شود) از شبها خراشیدن وآثار جراحت او (بسبــب فراگرفتن در دو اندوه او)

(الکَادِح) اسم فاعل : رنج کشنــده «وربّ کادح خاسر» ط ۱۲۷ ط ۸۳ ــ ۲ : وبسا رنج کشنده ایست که زیانکار است .

کَدَرَ . نقیض صفا و قیل الکــدرة فی آللون والکدورة فی الماء والعین و الکدر فی الکلّ و ــ علی فلان : اغتاظ منّی (اقــرب) : تیره . تیرگی در رنگ و درآب و چشــم و تیرگی در همه . فلانی برمن خشمناک شد .

«وکدر منها ماکان صفوا» ط ۵۲ط۹۴ ــ ۲ تیره شد ازآن (دنیا) آنچه صاف بود .

(الکَدِر) : تیره «تشربون الکــدر» ط ۲۶ ط ۱۱۱ــ ۲ می آشامیدید آب تیره را .

(المُکَدِّر) اسم فاعل : تیره کننــده «ومکدّر شهواتکم» ط ۲۲۸ ط ۴۴ــ ۴ (مرگ)

تیره کنندهٔ شهوتهای شما است.

تَکادَمُوا : بالافواه: تعاضّوا (اقرب):
بادهنها همدیگر را گزیدند و رنج رسانیدند.
« یتمادمون فیها تکادم الحمر فی العانة » ط ۱۴۹ ط ۳۱ ــ ۱۲ بگزند وآزار رسانند (مردمان آنزمان) همدیگر را (در آن فتنه) مثل آزار رسانیدن وحشیها یکدیگر را.

اکدی: افتقر (عبده): بی چیز شد
« ان قیل اثری قیل اکدی » ح ۳۶۷ ح ۳۶۳ ــ ۶ اگر گفته شود فلانی توانگر و بی نیاز شد (پس از چندی) گفته شود فقیر وبی چیز گردید.
(اَکْدَی) : قلّل عطاءه (اقرب):
بخشش خودرا کم کرد « ولا یکدیه الا عطاء والجود » ط ۸۹ ط ۳ ــ ۱ بی چیز و کم نگرداند اورا عطا و بخشش.
(اَکْدَی) الحافر: عجز عن التّأثیر فی الارض (عبده): هنگامی که عاجز باشد از اثر گذاشتن در زمین برای غلظت زمین. « فما تکدی ابدا » ط ۱۹۰ ط ۲ ــ ۱۲۲ (بر میجهد بردلهای مردان با سمهای کشنده) پس عاجز نمیشود هرگز.

کذب: الرّجل ض: اخبر عن الشی بخلاف ماهو مع العلم ضدّ صدق (اقرب):
مرد بخلاف آنچه بود خبر داد با اینکه آن را می دانست ضد راست گفتن.
« فلا اکون اوّل من کذب علیه » ط ۳۷ ط ۱۲۸ ــ ۶ پس نمی باشم اول آن کسی که دروغ گوید براو (برپیامبر)
(اَکْذَبَهُ) : بیّن کذبه و ــ اخبر بانّ الّذی حدث به کذب و ــ حمله علی الکذب (اقرب): دروغ اورا بیان کرد. خبر داد به اینکه آنچه را که خبرداده دروغ است و ــ او را به دروغ وادار کرد.
« فتاوّلوا علی اللّه فاکذبهم » ر ۴۸ ر ۲۸۸ ــ ۲ (جماعتهائی خلافت رابدون حقّ برای مردم واگذاشتند) دستور الهی را آشکار تاویل نمودند پس خداوند آنانرا دروغگو خواند (و کیفر دروغگویانرا بآنان خواهد داد)
(کَذَّبَهُ) : جعله کاذبا و نسبه الی الکذب و ــ بالامر: انکره و جحده (اقرب):
اورا دروغگو خواند و به دروغ نسبت داد. امر را انکار نمود « وکذّبوا الامل » ط ۱۱۲ ط ۲۰ ــ ۱۰ تکذیب کردند آرزوهای (دور دراز را)
(کَذِبَ کِذِبَ وکِذْبَة) : مصدران. (اقرب): دروغ « والحقّ لاالکذب » ط ۱۳۰ ط ۷۸ ــ ۴ (آن مرگ) حق است و راست است نه دروغ.

« ولا کذبت کذبة » ط ۱۶ ط ۶۱ ــ ۵

و دروغ نگفتم هیچ دروغی .

(التَّکْذیب) مصدرمن کذّب : دروغگو دانستن ((لایثنیه عن ذلک اجتماع علی تکذیبه)) ط ۱۸۸ ط ۲۲ــ ۳ باز نمیگردانید او را از دعوت به اطاعت پروردگار اتفاق نمودن کفّار بر تکذیب او .

(الکاذِب) : اسم فاعل (اقرب) : دروغگو ((والکاذب علی شفا مهواة و مهانة)) ط ۸۴ ط ۳۹ ــ ۱۵ دروغگو برجای بلندی است که نزدیک بافتادن در گودال هلاکت و ذلّت و خواری است .

(الکاذِبَة) موثّث الکاذب (اقرب) : دروغگو ((ویستحلّون حرامه بالشبهات الکاذبة)) ط ۱۵۴ ط ۲۵ــ ۱۹ حلال شمارند حرامهای اورا با شبهه های دروغ .

(الکواذِب) جمع کاذبة (اقرب) : دروغگویان ((وحضرتکم کواذب الامال)) ط ۱۱۱ ط ۵۲ــ ۸ حاضر شده برای شما آرزوهای دروغ (آنها شمارا فراگرفته در نتیجه دنیا بر شما بیشتر از آخرت مسلّط گردیده)

(الکذّاب) : الکثیر الکذب (اقرب) : زیاد دروغ گوینده .

((و ایّاک و مصادقة الکذّاب)) ح ۳۸ ح ۳۶۹ ــ ۴ بپرهیز و دوری کن از بسیار دروغگو .

(المُکَذِّبُون) جمع مکذّب : تکذیب کنندگان ((ونطق الضالون المکذّبون)) ط ۱۵۲ ط ۶۹ــ ۲ سخن گفتند گمراهان و تکذیب نمودند تکذیب کنندگان .

(الکذب والروایات)

انّ الله لایهدی من هو کاذب کفّار .

کا عن ابیجعفر (ع) قال کان علیّ بن الحسین (ع) یقول لولده اتّقوا الکذب الصغیر منه والکبیر فی کلّ جدّ وهزل فانّ الرجل اذا کذب فی الصغیر اجترء علی الکبیر اما علمتم انّ رسول الله (ص) قال مایزال العبد یصدق حتّی یکتبه الله صدیقا ومایزال العبد یکذب حتّی یکتبه الله کذّابا .

کا عن ابیجعفر (ع) انّ الله عزّوجلّ جعل للشرّ اقفالا و جعل مفاتیح تلک الاقفال الشراب و الکذب شرّ من الشراب .

کا عن الصادق (ع) کلّ کذب مسئول عنه صاحبه یوما الّا کذبا فی ثلثة رجل کائد فی حربه فهو موضوع عنه او رجل اصلح بین اثنین یلقی هذا بغیر مایلقی به هذا یرید بذلک الاصلاح مابینهما او رجل وعد اهله شیئا و هو یرید ان لایتمّ لهم .

کا عن ابیجعفر (ع) انّ الکذب هو خراب الایمان .

کا عن الصادق (ع) انّ آیة الکذّاب بان یخبرک خبر السماء والارض والمشرق والمغرب

فاذا سالته عن حرام الله و حلاله لم يكن عنده شيء .

كاقال اميرالمؤمنين (ع) ينبغي للرجل المسلم ان يجتنب مواخاة الكذاب فانه يكذب حتي يجيء بالصدق فلايصدق .

كا قال الصادق (ع) مما اعان الله على الكذابين النسيان (اى اضرهم به و فضحهم فان كثيرا مايكذبون في خبر ثم ينسون و يخبرون بماينافيه و يكذبه)

و مما يعتادالكذب فيه و يتساهل به ان يقال له كل الطعام فيقول لااشتهيه وذلك منهي عنه و هو حرام ان لم يكن فيه غرض صحيح عن مجاهد قال قالت اسماء بنت عميس كنت صاحبة عايشة التي هيأتها وادخلتها على رسول الله (ص) و معي نسوة قالت فوالله ماوجدنا عنده (ص) قوتا الا قدحا من لبن فشرب ثم ناوله عايشه فاستحيت الجارية فقلت لاتردي يد رسول الله (ص) خذي منه قالت فاخذته على حياء فشربت منه ثم قال (ص) ناولي صواحبك فقلن لانشتهيه فقال لا تجمعن جوعا و كذبا قالت فقلت يا رسول الله ان قالت احدنا لشي لانشتهيه ايعد ذلك كذبا قال (ص) ان الكذب ليكتب حتي يكتب الكذيبة كذيبة .

و روى من كذب في حلمه كلف يوم القيمة ان يعقد بين شعيرتين .

عن الصادق (ع) ان الرجل ليكذب الكذبة فيحرم بها صلوة الليل فاذا حرم صلوة الليل حرم بها الرزق .

عن النبي (ص) قال اربع من كن فيه فهو منافق و ان كانت واحدة منهن كانت فيه خصلة من النفاق حتي يدعها : من اذا حدث كذب و اذا وعد اخلف و اذا عاهد غدر و اذا خاصم فجر .

ل قال اميرالمؤمنين (ع) اعتياد الكذب يورث الفقر .

قال اميرالمؤمنين (ع) لايجد عبد حقيقة الايمان حتي يدع الكذب جده وهزله .

ضا روى ان رجلا اتي رسول الله (ص) فقال يارسول الله علمني خلقا يجمع لي خير الدنيا والاخرة فقال لاتكذب فقال الرجل فكنت على حالة يكرهها الله فتركتها خوفا من ان يسألني سائل عملت كذا و كذا فافتضح او اكذب فاكون قد خالفت رسول الله (ص) فيما حملني عليه .

وقال رجل له (ص) المؤمن يزني ؟ قال قد يكون ذلک قال المؤمن يسرق ؟ قال قد يكون ذلک قال يارسول الله (ص) المؤمن يكذب ؟ قال لاقال الله تعالى انما يفتري الكذب الذين لايؤمنون .

جع عن انس قال قال رسول الله (ص) المومن اذا كذب من غير عذر لعنه سبعون الف ملک و خرج من قلبه حتي يبلغ العرش و يلعنه حملة العرش و كتب الله عليه

لتلک الکذبة سبعین زینة اهونها کمن یزنی مع امه.

آلنبوی (ص) من کذب علیّ متعمّدا فلیتبوّء مقعده من آلنار.

ج قال رسول آللّه (ص) فی حجّة الوداع قد کثرت علیّ الکذّابة و ستکثر فمن کذب متعمّدا فلیتبوّء مقعده من آلنار فاذا اتاکم الحدیث فاعرضوه علی کتاب اللّه و سنّتی فما وافق کتاب اللّه فخذوا به و ماخالف کتاب آللّه و سنّتی فخذو به.

کا عن ابی آلنعمان عن ابیجعفر (ع) قال قال یا ابا آلنعمان لاتکذب علینا کذبة فتسلب الحنیفیّة ولاتطلبنّ ان تکون رأسا فتکون ذنبا ولاتستأکل آلناس بنا فتفتقرفانک موقوف لامحالة و مسئول فان صدقت صدقناک وان کذبت کذبناک.

آلنبوی (ص) لاتلقنوا الکذّاب فتکذبوا فانّ بنی یعقوب لم یعلموا انّ آلذئب یأکل الانسان حتّی لقّنهم ابوهم.

فروی انّ رسول آللّه (ص) لقی اباجهل فصافحه ابوجهل فقیل له فی ذلک فقال له واللّه انّی لأعلم انّه صادق و لکن متی کنّا تبعا لعبد مناف فنزلت: فانهم لایکذّبونک... ای بقلوبهم اعتقادا و ان کانوا یظهرون بافواههم آلتکذیب عنا.

شیء عن ابیعبداللّه (ع) قال قرء رجل عند امیرالمؤمنین (ع) فانّهم لایکذّبونک ولکنّ آلظالمین بآیات اللّه یجحدون فقال بلی واللّه لقد کذّبوه اشدّ آلتکذیب ولکنّها مخففة لایکذبونک ای لایأتون بباطل یکذبون به حقّک عن آلصادق (ع) فی قوله تعالی فانّهم لایکذّبونک قال لایستطیعون ابطال قولک سفینة البحار کذب.

الکَرْب بالحزن والغمّ یاخذ بآلنفس (اقرب): اندوه و غم فراگیرد نفس را «ولم نجد من کرب فرجا» ط ۲۱۹ ط ۱۲–۲۳ – و نیافتیم از اندوه گشایشی.

(الکُرَب): جمع کُرْب: اندوهها «ونفسا لکرب مواطنکم» ط ۱۹۶ ط ۱۳ – ۸ و گشایش برای اندوههای جاهای خودتان قرار دهید.

(الکُرُوب): جمع کرب (اقرب): اندوهها «واستکشفته کروبک» ر ۳۱ ر ۲۴۰–۱۱ و درخواست کردی از او (خداوند) برطرف کردن اندوههای خودرا.

(المَکْرُوب): المهموم (اقرب): اندوهگین «وآلتنفیس عن المکروب» ح ۲۳ ح ۳۸۸–۶ (از کفّاره های گناهان) غم و اندوه بردن از اندوهگین است.

(المُکرِبَة) اسم فاعل: اندوهآورنده «وجذبة مکربة» ح ۸۱ ط ۴–۴۵ (مرد) در کشش روح درد و اندوه آورنده (قرار گرفته)

(الكرب والروايات)

روى ان من نفّس عن مومن كربة نفّس الله عنه كرب الاخرة .

دعاء الصادق (ع) عند الكرب العظام اللّهم ان كانت الخطايا و الذنوب قد اخلقت وجهي عندك فلن ترفع اليك صوتا فانّي اسئلک بک فليس كمثلک شئ و اتوجه اليک بمحمّد (ص) نبيّک نبيّ الرحمة يا الله يا الله يا الله يا الله يا الله .

ن عن الصادق (ع) قال اوحي الله الى داود انّ العبد من عبادى ليأتيني بالحسنة فادخله الجنّة قال يارب و ما تلك الحسنة ؟ قال يفرّج عن المؤمن كربته ولو بتمرة قال فقال داود حقّ لمن عرفک ان لاينقطع رجاءه منک .

عن ابيعبدالله (ع) انّ الكروبين (و هم سادات الملائكه والمقرّبون منهم) قوم من شيعتنا من الخلق الأوّل جعلهم الله خلف العرش لوقسّم نور واحد منهم على اهل الارض لكفاهم ثمّ قال انّ موسى (ع) لمّا ان سأل ربّه ماسأل امر واحدا من الكروبين فتجلّى للجبل فجعله دكّا سفينة البحار كرب .

(كربلا)

مل عن ابيعبدالله (ع) قال انّ ارض الكعبة قالت من مثلي و قد بني بيت الله على ظهرى يأتيني الناس من كل فجّ عميق وجعلت حرم الله وامنه فاوحى الله تعالى اليها ان كفّي وقرّي مافضل مافضلت به فيما اعطيت ارض كربلا الّا بمنزلة الابرة غرست في البحر فحملت من ماء البحر ولولا تربة كربلا مافضّلتک و لولا من تضمنه ارض كربلا ماخلقتک ولاخلقت البيت الذي به افتخرت فقرّي واستقرّي وكوني ذنبا متواضعا ذليلا .

مل وعنه (ع) قال انّ الله تبارک و تعالى فضّل الارضين والمياه بعضها على بعض فمنها ماتفاخرت و منها مابغت فمامن ماء و لاارض الّا عوقبت لتركه التواضع للّه حتّى سلّط الله على الكعبة المشركين و ارسل الى زمزم ماء مالحا حتى افسد طعمه و انّ كربلا و ماء الفرات اوّل ارض و اول ماء قدّس الله تبارک و تعالى و بارک عليها فقال لها تكلّمي بما فضّلک الله فقالت لما تفاخرت الارضون والمياه بعضها على بعض قالت انا ارض الله المقدّسة المباركة الشفاء في تربتي و مائي ولا فخر بل خاضعة ذليلة لمن فعل بي ذلک ولافخر على من دوني بل شكراً لله فاكرمها و زادها بتواضعها وشكرالله بالحسين (ع) و اصحابه ثمّ قال ابوعبدالله (ع) من تواضع للّه رفعه الله ومن تكبّر وضعه الله .

صح عن عليّ بن الحسين (ع) قال كانّي بالقصور قد شيّدت حول قبر الحسين (ع)

وكانّي بالاسواق قد حفّت حول قبره فلاتذهب الايّام واللّيالي حتّى يسار اليه من الافـــاق وذلک عند انقطاع ملک بني‌مروان (عباس ح ب)

مل عن هشام بن سالم عن الصادق (ع) في حديث قال قلت له فمالمن اقـــسام عنده يعني الحسين (ع) قال كلّ يوم بالــف شهر قال فما للمنفق في خروجه اليه و المنفق عنده قال درهم بالف درهم .

في حديث المفضّل بن عمر عـــن الصادق (ع) انّ بقاع الارض تفاخرت ففخرت الكعبة على البقعة بكربلا فاوحي اللّــه تعالى اليها اسكتي ولاتفخري عليها فانّها البقعـــة المباركة الّتي نودى منهاموسى (ع) من الشجرة وانّها الربوة الّتي آويت اليها مريم و المسيح (ع) وانّ الدالية الّتي غسل فيها رٲس الحسين (ع) فيها غسلت مريم واغتسلت لولادتها .

و انّ كربلا اطهر بقاع الأرض واعظمها حرمة و انّه لمن بطحاء الجنّة تقدّم في عشق مرور عليّ (ع) بكربلا وماقال في حقّ الشهداء .

النبوى (ص) هذاجبرئيل (ع) يخبرني عن ارض بشطّ الفرات يقال لها كربـــلا يقتل فيها ولدى الحسين (ع)

يب عن الصادق (ع) قال شاطـــيء الواد الايمن الفرات والبقعة المباركة هي كربلا سفينة البحار كربل .

(كرث) الغمّ : اشتدّ البلاء و بلغ منه المشقّة (المنجد) اندوه زياد بسختي رسيد " وكرثه من الباطـــل " ط ۶۶ ــ ۹ ــ اندوهگين سازد اورا از بلا .

الكارِثة : الكثير المتراكم (اقرب) : زياد رويهم انباشته و انبوه « و غمرة كارثـــة » ط ۸۱ ط ۴ــ ۴۵ (مرد مختصر) در سختي‌هاى هجوم آورنده انبوه رويهم انباشته .

(الكرث والروايات)

عن فرات بن اخنف قال سئـــل ابوعبداللّه (ع) عن الكرّاث فقال كله فانّ فيه اربع خصال يطيب النكهة و يطرد الرياح ويقطع البواسير و هو امان من الجذام لمن اد مـــن عليه .

سن عن ابيعبداللّه او ابي الحســن (ع) قال لكلّ شئ سيّد وسيّد البقول الكرّاث

في خبر عن الرضا (ع) انّه منغمس فـــي الماء في الجنّة و ورد نفعه للطحال اى ورم الكبـــد ومن اكله غير مطبوخ فلايخرج الي المسجـــد كراهية اذاه على من يجالسه سفينـــة البحار كرث .

كَرَّة . ن رجّعه فرجع (اقرب) : او را

برگرداند و برگشت .

(کَرَّ) علیه: عطف و حمل و ــ الفارس : فرّ للجولان ثمّ عاد للقتال و ــ اللّيل و النهار: ای عاد مرّة بعد اخری (اقرب) : برگشت و حمله نمود . سواره فرار نمود . برای گردش سپس برگشت برای جنگ نمودن . شب و روز برگشت یک مرتبه پس از دیگری .

« وکرّر علی القول مردّدا » ط ۲۲۲ ط ۶۰ ــ ۵ و تکرار کرد برمن آن گفتار رادرحالی که مکرر میامد نزدمن .

«ولا تتطعّم بطعمها اباد ماكرّ الجديدان» ط ۱۵۶ ط ۱۰۳ ــ ۸ نمی خورد طعام آن (خلافت) راماداميكه بازگرددشب وروز

(الكَرّ) :مصدر .حمله بردن .بازگشتن

«فعاودوا الكرّ» ط۶۴ ط۱۱۵ ــ۳ پس مكرر كنيد حمله را .

(الكَرَّة) المرّه و ــ الحمله فی الحرب (اقرب) .يكمرتبه . حمله كردن در جنگ .

«ونظر فی كرّة الموئل» ح ۲۱۰ ح ۳۲۹ ــ ۱۲ و انديشه‌كرد درروآوردن قرارگاهش .

(الكرور) :مصدر . تكرار كردن و بازگشت «ولا كرور لفظة» ط ۱۶۱ ط ۳۶ ــ ۵ بر او مخفی‌نماند تكراركردن‌يا برگرداندن لفظی

(وتعقيبا الشمس ذات النور فی الافول والكرور) ط ۱۶۱ ط ۳۶ ــ ۶ درعقب‌ماه‌میآید آفتاب صاحب روشنائی درغروب وبازگرديدن .

الكُرْسي : بالضمّ وقد يكثر : السرير واداة من خشب وغيره يقعد عليها (اقرب): تخت . آلتی است از چوب و غيرآن برآن نشسته می شود .

«الحمدللّه الكائن قبل ان يكون كرسیّ او عرش» ط ۱۸۰ ط ۱۰ ــ ۱۳ سپاس سزای خداوند است كه پيش از آنكه كرسیّ يا عرش (موجود شود)

وسع كرسيّه السموات والارض :اختلف فيه علی اقوال ای وسع علمه السموات والأرض وقيل الكرسي هيهنا العرش والمراد به هيهنا الملك والسلطان والقدرة و قيل انّ الكرسی سرير دون العرش و روی انّ السموات السبع فی الكرسی كحلقة ملقاة فی ارض فلاة و فضل العرش علی الكرسی كفضل الفلاة علی تلك الحلقة .

عد اعتقادنا فی الكرسی انّه وعاء جميع الخلق من العرش والسموات والأرض و كلّشیء خلق اللّه تعالی فی الكرسی .

(آية الكرسی)

كتاب العروس قال عبداللّه بن الحسن قالت امّی فاطمة بنت الحسين (ع) رأيت رسول اللّه (ص) فی النوم فقال لی يا بنيّة لاتخسری ميزانک و اقيمی وزنه وثقّليه بقرائة آية الكرسی فما قرأها من اهلی احد الّا ارتجّت السموات والأرض بملائكتها و قدّسوا

بزجل التسبيح والتهليل والتقديس والتمجيد ثمّ دعوا باجمعهم لقاريها يغفر له كلّ ذنب ويجاوز عنه كلّ خطيئة.

قال الصادق (ع) كان عليّ بن الحسين (ع) يحلف مجتهدا انّ من قرأها قبل زوال الشمس سبعين مرّة فوافق تكملة سبعين زوالها غفرله ماتقدّم من ذنبه و ماتأخّر فان مات في عامه ذلك مات مغفورا غير محاسب اَللّٰهُ لٰا اِلٰهَ اِلّٰا هُوَ اَلْحَيُّ اَلْقَيُّومُ لٰاتَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلٰانَوْمٌ لَهُ مٰافِي اَلسَّمٰوٰاتِ وَ مٰافِي اَلْاَرْضِ وَمٰا بَيْنَهُمٰا وَمٰا تَحْتَ اَلثَّرىٰ عٰالِمُ اَلْغَيْبِ وَاَلشَّهٰادَةِ فَلٰا يُظْهِرُ عَلىٰ عِلْمِهِ اَحَدًا مَنْ ذَا اَلَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ اِلىٰ هُمْ فيهٰا خٰالِدُونَ.

و انّ آية الكرسي خمسون كلمة في كلّ كلمة بركة و من قرء آية الكرسي امام حاجته قضيت له و آية الكرسي معروفة و هي الى قوله وهو العليّ العظيم.

تَكَتَّرَشَ : تملأ كرشها (عبده) پر می‌كند كرش (شكم) خودرا « تكترش من اعلافها » ر ۴۵ ر ۲۴۲ـ۱۶ كرش (شكم خودرا از گياهان آن پر می‌كند)

تُكَرْكِرُهُ : تذهب به و تعود: می برد اورا وبرميگرداند.

« تكركره الرياح العواصف » ط ۲۰۹ ط ۹۲ـ۹ حركت می‌دهد اورا بادهای تند و جهنده.

كَرُمَ : الشي : نفس و عزّ و ـ الرجل : اعطي بالسهولة و ضدّ لؤم (اقرب) : چيزعزيز ونفيس گشت. مرد بآسانی بخشيد وكريم شد.

« من كرمت عليه نفسه هانت عليه شهواته » ح ۴۴۹ ح ۳۴۱ ـ ۷ هركس عزيز گشت بر او نفس او خوار شد براو شهوتهای وی (برای تضادّ اين دو)

(أَكْرَمَ) فلانا : عظّمه و نزّهه و ـ الله وجهه : شرّفه (اقرب) : او را بزرگ و عزيز داشت. خداوند اورا شريف قرار داد.

« اكرم الله محمّدا بذلك ام اهانه » ط ۱۵۸ ط ۹ـ ۳۴ عزيز داشت خداوند محمّد (ص) را با اين يا خوار داشت اورا.

(مٰا أَكْرَمَهُ) : چقدر اورا عزيزقرارداد « فتعالي من قويّ مااكرمه » ط ۲۲۱ ط ۲۷ ـ۸ پس خداوند بلند و برتر و توانا است (با اين حال) چه بسياركريم است.

(واكرم لديك نزله) ط ۱۰۴ ط ۳۴ ـ ۹ گرامی دار در نزد خودت ماحضر مهمانی اورا.

(الكَرَم) : مصدر و ـ الصفح (اقرب) : بزرگواری. گذشت نمودن « ولاكرم كالتقوی »

ح ۱۱۳ ح ۳۸۲-۱ بزرگواری نیست مانند پرهیزکاری.

(الکَرامَة) : مصدر و - ظهور امر خارق العادة من قبل شخص غیر مقارن لدعوی النّبوة و - مایکون بدعوی النّبوة یکون معجزة (اقرب) : بزرگواری و نوازش: ظاهر شدن امر غیر عادی از طرف شخص بدون دعوی پیامبری آنچه با دعوی پیامبری باشد معجزه میباشد.

«وقد بلغتم من کرامة اللّه لکم منزلة تکرم بها اماؤکم» ط ۱۰۴ ط ۳۴-۱۱- بتحقیق که رسیدید شما از کرامت و نوازش خداوند بمنزلتی که گرامی داشته می شود به سبب آن منزلت کنیزان شما.

(الکَرامات) جمع کرامة «وامتدّت لهم مقاعد الکرامات» ط ۲۲۰ ط ۳۵-۱۵ - مهیا شد برای ایشان نشیمنگاههای کرامتها.

(التّکریم) : مصدر گرامی داشتن «تکریما لحرمته» ر ۲۴ ر ۲۵۹ - ۵ برای گرامی داشتن احترام اورا.

(التّکرِمَة) مصدر من کرم (اقرب) : گرامی داشتن «والخشوع لتکرمته» ط ۱ ط ۵ - ۲۹ در فروتنی برای گرامی داشتن او (آدم)

(الکَریم) : ذو الکرم و - الجواد الکثیر النّفع و - احسن کلّ شئ و - الکثیر و - افادة ما ینبغی لا لعوض (اقرب) : صاحب کرم. بخشش کننده پرنفع نیکوتر هر چیز. بسیار. رسانید آنچه سزاوار است بدون عوض

«وله اجر کریم» ط ۱۸۱ ط ۱۵-۲۸ - برای او است اجر بسیار.

(الکِرام) : جمع کریم (اقرب) : صاحبان کرم «قد وکّل بذلک حفظة کراما لایسقطون حقّا» ط ۱۸۱ ط ۱۵ - ۱۴ بتحقیق که موکل کرده به آن (عمل شما) حافظان با کرامت اسقاط حق نمی‌کنند.

(الکَریمَة) موئث کریم و کلّ جارحة کریمة مثل الید. (اقرب) : گرامی و شریف هر عضو کریم مثل دست... «والعلم وراثة کریمة» ح ۴ ح ۳۷۷ - ۵ - دانائی میراثی است گرامی و شریف.

(الکَرائم) جمع کریم (اقرب) : گرامیها و شریفها «اللّهم اجعل نفسی اوّل کریمة تنتزعها من کرائمی» ط ۱۱۳ ط ۱۲۵-۵ پروردگارا قرار ده جان مرا اوّلین چیز گرامی که از اعضای گرامی من (مانندچشم و گوش و دست و پا و سایر اعضاء) برمیگیری (تا دم مرگ هیچ عضو و قوای مرا از من مگیر)

(المَکارِم) جمع کریم (المنجد) : گرامی و شریف «یاکمیل مر اهلک ان یروحوا فی کسب المکارم» ح ۲۵۷ ح ۳۴۴- ۶ ای کمیل وادار کن اهل خودرا که روز بروند در پی تحصیل خوهای نیکو.

(الأکارِم) : جمع اکرم : بزرگان و عزیزتران «ان صبرت صبر الاکارم» ح ۴۱۴ ح ۳۳۲- ۶ اگر صبر کنی مانند شکیبائی بزرگان

(نزد خداوند شایسته و نیکو است)
(الْمُکْرَمُونَ) جمع مکرم : گرامی داشته شدگان« بل عباد مکرمون» ط ۸۹ ط ۲ ـ ۴۹ بلکه بندگانی هستند گرامی داشته ـ شدگان .
(الْاَکْرَمُ) : اسم تفضیل : گرامی تر . بزرگی « واکرم الحسب حسن الخلق» ح ۳۸ ح ۲۶۹ ـ ۲ گرامی‌ترین بزرگی و حسب‌نیکوئی خوی و خلق است .

(الکرم وآلروایات)

کا عن ابیعبدآلله (ع) قال انّ آللــه عزّوجلّ خصّ رسله بمکارم الاخلاق فامتحنوا انفسکم فان کانت فیکم فاحمدوا آلله انّ ذلک من خیر وان لاتکن فیکن فاسألوا آلله وارغبوا الیه فیها قال فذکر عشرة :الیقین و القناعة وآلصبر وآلشکر والحلم وحسن الخلق وآلسخاء والغیرة وآلشجاعة والمروّة و روی آلصدق واداء الامانة .

آلنبوی (ص) علیکم بمکارم الاخلاق فانّ آللهعزّوجلّ بعثنی بها و انّ من مکارم ـ الأخلاق ان یعفو آلرجل عمّن ظلمه و یعطی‌من حرمه و یصل من قطعه وان یعود من‌لایعوده .

عن علیّ (ع) قال قال رسول آللّه (ص) اذا عرض علی احدکم الکرامة فلایردّها فانما یردّ الکرامة الحمار .

عن ابی زید المکی قال سمعت‌آلرضا (ع) یقول لایابی الکرامة آلا حمار یعنی بذلک فی آلطیب یعرض علیه و آلتوسعة فی المجلس والوسادة .

عن ابیمحمّدالعسکری (ع) قال‌لاتکرم آلرجل بما یشقّ علیه .

قال آلصادق (ع) اذا دخلت الی منزل اخیک فاقبل الکرامة کلّهاماخلا الجلوس فی آلصدور .

کا عن ابیعبدآلله (ع) قال دخل رجلان علی امیرالمؤمنین (ع) فالقی لکلّ واحدة منهما وسادة فقعد علیهما احدهماوابی الاخر فقال امیرالمؤمنین (ع) اقعد علیها فانّه لایابی الکرامة آلا حمار ثمّ قال قال رسول‌آلله (ص) اذااتاکم کریم قوم فاکرموه سفینةالبحار کرم .

کَرِهَ : آلشی ل : ضدّ احبه (اقرب) : اورا دوست نداشت .
(کَرُهَ) الأمر و المنظر: قبح (اقرب): امر و دیدگاه زشت گردید .
« فکان احکام ذلک علی ماکرهت‌من تنبیهک له» ر ۳۱ ر ۲۴۰ ـ ۳۴ و بود استوار ساختن آن در حالیکه ثابت بودم در دوست نداشتن آن از آگاه‌گردانیدن توآنرا (دوستتر

بسوی من از تسلیم کردن تو بسوی امری کـــه خواطر جمع نبودم برتو درآن تباهی را)

(أَكْرَهَهُ) علی الامر : حمله علیه قهرا و ـ علی امر لایریده طبعا او شرعا (اقرب) : اورا به امر به اجبار وادار کرد . و اورا برامری که طبعا یا شرعا نمیخواست وادار کرد .

« افضل الاعمال ماأکرهت نفســک علیه » ح ۲۴۹ ح ۳۹۹ ـ ۸ برترین عملهاکاری است که نفس خودرا بانجام آن بهاجبار واداری (که آن عمل مخالف شهوت تو باشد)

(كَرَّهَهُ) الشئ : جعله یکرهه و ـ الیه الشئ : نقیض حبّبه الیه (اقرب) : او را بـه ناخوش داشتن آن وادار کرد . او را بسوی وی ناخواستنی قرار داد .

« وکرّه الیهم التکابر » ط ۱۹۰ ط ۲ ـ ۸۰ ناخوش قرار داد بسوی آنان تکبر را .

(الکَرْه) بالفتح و یضمّ : الابـــاء والمشقّة وقیل بالضم ما اکرهت نفسک علیـــه وبالفتح ماأکرهک غیرک علیه و ـ قیل بالفتح الاکراه وبالضمّ المشقّة (اقرب) :امتناع و رنج سختی . گفته شده با ضمّه آن است خودت نفست را بآن واداری و با فتحه آنچه که غیر تو را بآن واداشته . گفته شده با فتحه اجبار نمودن و با ضمّه رنج و سختی .

« واعلموا انّه مامن طاعة للّه شئ الّا یأتی فی کره » ط ۱۷۴ ط ۷ ـ ۳ ـ آگاه باشیـد که چیزی از اطاعت خدا نیست مگر اینکـــه می‌آید با دوست نداشتن طبیعت (زیراتمامی اطاعات مخالف شهوات انسان است)

(الکَرَاهِیَة) : مصدر : ناخوش‌داشتن

« امّا قولکم اکلّ ذلک کراهیّة الموت » ط ۵۵ ط ۱۸۶ ـ ۱ امّا این‌گفتار شما آیا تمامـی این (اجازه‌ندادن بجنگ) ناخوش داشتـن مرگ است .

(الإِسْتِكْرَاه) عدّه کریها و ـ الاکراه (اقرب) :اورا ناخوش شمردن . اجبار نمودن و از او خواستن تا به اجبار عملی را انجـــام دهد « وترک استکراهه ایّاهم علی ما لیــس قبلهم » ر ۵۳ ر ۲۳۹ ـ ۴۵ (چیزی کـه سبب خوش بینی حاکم نسبت به رعیت است) بهتر از اجبار نساختن آنان برچیزی که در نـــزد آنان نیست (یعنی حقی در گردن آنها نیست)

(الکَارِه) اسم فاعل : ناخوش‌دارنده ونارضا

(الکَارِهِینَ) : جمع کاره « وان کنتما بایعتمانی کارهین » ر ۵۴ ر ۲۶۰ ـ ۴ (اگـر بودید شما بیعت کردید بمن درحالیکـه نارضا بودید .

(المَکْرُوه) : اسم مفعول ناخـــوش داشته شده « حملتکم علی المکروه الّـــذی یجعل اللّه فیه خیرا » ط ۱۱۹ ط ۱۳۰ ـ ۲ (اگر آنزمان که امر میکردم به آنچه امر کردم شمارا (از جنگ نمودن) وادار میکردم شمارا برچیزی که مکروه طبع شما بود (که ثبات قدم درجهاد)

بود قرار میداد خداوند عالم درآن خیـــر و منفعت شمارا.
(المَكارِه) جمع مكسّر سختيهـــا و مصائب « وفي المكاره صبور» ط ۱۹۱ ط ۱۴- ۲۶ در سختیها و مصائب بسیارصبرکننده‌است
(المُكْرَه) اسم مفعول من اكره: اجبار كرده شده.
(المُكْرَهينَ) جمع مكره« و دخلتـم فيه مكرهين» ر ۱۰ ر ۲۵۰- ۹ داخل شديـد درآن درحاليكه مجبور بوديد.
(المُتَكارِه) من فعل شيئاوهو لايريده ولايرضاه (اقرب) : كسيكه انجام دهد چيزی را درحالیکه آنرا نمیخواست و به آن راضـی نبود.
« فانّ المتكاره مغيبه‌خير من‌مشهده» ر ۴ ر ۳۰۶ - ۳ بتحقیق كه ناخوش دارنـده جنگ غیبت او بهتر است از حاضر شدن او.
(المُسْتَكْرَه) : اجبار كرده شده
(المُسْتَكْرَهين) : جمع مستكـــره « بايعني النّاس غير مستكرهين » ر ۱ ر ۲۷۳ - ۴ بيعت كردند مردم بامن در حاليكه‌اجبار كرده شده نبودند.
(الكَرائِه) جمع كريهة و هو المكروه و ــ الحرب والنّازلة (اقرب) : مكروهـات . جنگ . حادثهٔ ناگوار « ولو قد فقدتموني و نزلت‌بكم كرائه الأمور» ط ۹۱ ط ۴۱- ۵ واگر نيابيد مرا و فرودآيد بشما حادثه های ناگوار

امورات (زیادی از شما سربزیر میافکنید)
(الأكْرَه) اسم تفضيل ناخوش‌دارنده تر « فانّ الله سبحانه هو اكره لمسيرهم‌منك » ط ۱۴۴ ط ۸۴ - ۷ - بتحقيق كه خداوند منزه خودش ناخوش دارنده تر است رفتار آنانرا از تو.

الكَرىٰ

:بالفتح‌والقصر :النّوم‌الخفيف (عبده) : خواب سبک « ومن كرى الغفلــةفي ناظرک بيقظة» ط ۲۲۱ ط ۲۷ - ۶ (مداواكن) از خواب غفلت در دیده ات با بیداری.

كَسَبَ

: الشي ص : جمعه و ــ مـالا و علما طلبه و ربحه و ــ الاثم : تحمّلـه و ــ لاهله: طلب المعيشة (اقرب) : چیز را گرد آورد. علم و مال را جستجو كرد و سود برد. گناه را بردوش گرفت . برای اهل خود معاش جستجو كرد.
« انّ اعظم الحسرات يوم القيامـة حسرة رجل كسب مالا في غير طاعة اللّـه »ح ۴۲۹ ح ۳۳۵- ۴ بتحقیق بزرگترین حسرت ها و ندامتها روز قیامت ندامت مردی است مالی را گرد آورد در غير فرمانبرداری خداونـــد عالم.
(إكْتَسَبَ) : طلب الرّزق او كســب

اصاب : تصرّف واجتهد (اقـــرب) : روزی‌را جستجو کرد یا کسب کرد و رسید بآن و مالک شد و کوشش نمود .

«اکتسبوا فیهاالرحمة» ر ۱۳۱ر۳۲۸ ــ ۷ کسب کردند و بدست آوردنــــــد درآن رحمت را (با عملهای خود مهربانی خداوند را)

(الکَسْب) : مصدر (اقرب) : گرد آوردن مال« و تعادیتم فی‌کسب الاموال » ط ۱۳۱ ط ۹۸ــ ۱۱ باهم دشمنی کردیـــــد در جمع کردن‌مالهای دنیارا .

(الاِکْتِساب) : بدست آوردن « اعجز النّاس من عجز عن اکتساب الاخوان » ح ۱۱ح ۳۵۹ــ ۸ ناتوان ترین مردم کسی است ناتوان باشد از دوست‌یابی و بدست آوردن‌آنان .

(المَکاسِب) : جمع مکسب : الکسب (اقرب) : کسب نمودن .

« واین المتورّعون فی مکاسبهم » ط ۱۲۷ ط ۸۳ــ ۵ کجایند پرهیزکاران در کسب خودشان .

" المُکْتَسَب " آنچه کسب می‌شود .

« واجمل فی المکتسب » ر ۳۱ر ۲۴۰ ــ ۹۸ کوشش نیکو انجام ده در کسب کـــردن اموال (نه چندان در دست آوردن حریـص باش که حق دیگران ضایع نشود و آنچه حق‌تو نباشد تصاحب کنی)

×××

(الکسب وآلروایات)

روی فی اخبار الحواریّین انّهم اتّبعوا عیسی (ع) و کانوا اذا جاعوا قالوا یاروح اللّه جعنا فیضرب بیده علی الارض سهلا کـان او جبلا فیخرج ماء فیشربون قالوا یا روح اللّه‌من افضل منا اذا شئنا اطعمتنا واذا شئنا سقیتنـا وقد آمنا بک واتّبعناک قال افضل منکـــم من یعمل بیده و یأکل من کسبه .

یه عن ابیعبداللّه (ع) قال‌اوحی‌اللّه تعالی الی داود انّک نعم العبد لـولا انّـــک تأکل من بیت المال و لاتعمل بیدک شیئا قال فبکی‌داود (ع) فاوحی‌اللّه تعالی الی‌الحدید ان لن لعبدی‌فالآن‌اللّه تعالی‌له وکان یعمـل کلّ‌یوم درعا فیبیعها بالف‌درهم‌فعمل ثلثمـأه وستین‌درعا فباعها بثلثمأةوستّین‌الفا واستغنی عن‌بیت‌المال تقدّم ما یتعلّق‌بذلک‌فی تجرورزق .

کَسْر : العود و کلّ جسم صلـب ص : فصله من غیر نفوذ جسم فیه و ــ العسکـــر : هزمهم (اقرب) : چوب و هرجسم سفت را از هم جدا نمود بدون وارد شدن جسم دیگـری درآن یعنی شکست . لشکـــر را هزیمت داد .

« واجتنبوا کلّ امر کسر فقرتهم » ط ۱۹۰ ط ۲ ــ ۱۳۹ و پرهیز نمائید از هرکاری که شکســت مهرهٔ پشت ایشانرا .

(الکَسْر) : فصل الجسم الصلب بمصادمة قوية من غیرنفوذ جسم فیه و ـ النزر القلیل و ـ العدد الذی یکون اقل من واحد کالنصف والثلث و ـ الجزء من العضو و ـ الشقه السفلی من الخباء (اقرب) : شکستن جسم سفت . اندک و کم . شماره ای که از یک عدد کم باشد مانند نصف و یک سهم از سه سهم . جزئی از عضو . قسمت پائین از خیمه « فان الشیطان کامن فی کسره » ط ۸۴ ف ۱۸ ط ۱۱۵ ـ ۶ بتحقیق شیطان پنهانست درجانب آن خیمه .

« یکون کسرها وزرا » ط ۱۶۴ ط ۷۰ ـ ۲ شکستن آن گناه میباشد توضیح این جمله در قیض گذشت .

(الکاسِر) : اسم فاعل (اقرب) : شکننده « ولاکاسر لعدو شوکة » ر ۶۱ ر ۲۸۹ ـ ۵ و نه قدرت دشمن را شکننده هستی .

(الکَسیر) : المکسور (اقرب) : شکسته و ناتوان شده « ویقف الکسیر فیقیم علیه حتی لحقه غایته » ط ۱۰۲ ط ۱۳۹ ـ ۳ ـ شکسته و ناتوان می‌ایستاد پس آن حضرت بر سر راه او می‌ایستاد تا اورا به سعادت آخری خود برساند (مگر اینکه اصلا در او چیزی نباشد)

(الکَسیرَة) مونث الکسیر و ـ المنکسرة الرجل (اقرب) : پاشکسته « اختطاف الذئب الازل دامیة المعزی الکسیرة » ر ۴۱ ر ۲۴۵ ـ ۷ (در ربودن گرگ تند درنده بز شکسته پا وخون آلود را .

(در ربودی حال بیوه زنان را) مانند در ربودن گرگ تند درنده بز شکسته پا وخون آلود را .

(المَکْسورَة) : شکسته پا و ناتوان « ولاهرمة ولا مکسورة » ر ۲۵ ر ۲۴۴ ـ ۱۲ ـ (برای مالیات حیوان پیر و شکسته و ناتوان را اخذ نکن .

(الکِسْرٰی) ویفتح والکسر افصح لقب کل ملک من الفرس معرب خسر وبالفارسیة ومعناه واسع الملک (اقرب) : لقب هریک از پادشاهان ایران است معنی آن فراخ‌ملک .

« ومزیل ملک الفراعنة مثل کسری و قیصر » ر ۳ ر ۲۴۹ ـ ۸ زایل کننده‌پادشاهی فرعونیان مانند کسری (پادشاه ایران) وقیصر (پادشاه روم)

(الاَکاسِرَة) : جمع کسری « کانت الاکاسرة والقیاصرة اربابا لهم » ط ۱۹۰ ط ۲ ـ ۱۵۱ ـ پادشاهان ایران وروم آقایان و مالکان آنها بودند .

(الکسر والروایات)

کتب رسول الله (ص) الی کسری کتابا یدعوه الی الاسلام فمزق کسری کتابه (ص) وکتب الی باذان عامله علی الیمن ان یبعث الی النبی (ص) من یاتیه به فبعث باذان

قهرمانه بانویه ورجلا من الفرس يقال لـه خرخسك فدخلا على النبي (ص) وقد حلقا لحاهما واعفياشوا ربهما فكره النبي (ص) النظر اليهما و قال ويلكما من امركمابهذا قالا امرنا بهذا ربنا يعنيان كسرى فقال رسول الله (ص) لكنّ ربّي امرني باعفاء لحيتي وقصّ شاربي ثمّ قال لهما ارجعا حتّى تأتياني غدا واتي رسول الله صلّي الله عليه وآله الخبر من السماء انّ الله قد سلّط على كسرى ابنه شيرويه فقتله في شهر كذا و كذا لكذا وكذا من الليل وفي رواية فلمّا ايتا رسول الله (ص) قال لهما انّ ربّي قد قتل ربّكما ليلة كذا و كذا من شهر كذا و كذا سلّط عليه شيرويه فقتلهما.

في المنتقى انّه كان كسرى اذا ركب ركب امامه رجلان فيقولان له ساعة فساعة انت عبدولست برب فيشير برأسه اي نعم سفينة البحار كسر.

الكَاسِفَة : المنكسف و المحتجب : پوشيده « والدنيا كاسفة النور» ط ٨٧ ط ٨١ـ ٢ نور و روشنائي (هدايت) دنيا پوشيد و پنهان شده بود (از هدايت پيامبران در دلها اثري نمانده بود) .

×××

(الكسف والروايات)

انكسف الشمس حين ارادت قريش هدم الكعبة وحين اريد قلع منبر رسول الله (ص) بامر معوية وبعد شهادة الحسين (ع) و يوم موت ابراهيم ابن رسول الله (ص) فقال المسلمون كان هذا الانكساف لموت ابن رسول الله (ص) فقال رسول الله (ص) انّ الشمس والقمر آيتان من آيات الله تعالى يجريان بامره مطيعان له لاينكسفان لموت احد ولا لحيوته فاذا انكسف واحدهما صلّوا (اى لاينكسفان لمحض الموت) بل اذا كان بسبب سوء افعال الامّة واستحقّوا العذاب و التخويف امكن ان ينكسفا لذلك كما في شهادة الحسين (ع)

كَسَلَ : الرجل ل تثاقل عما لاينبغى ان يتثاقل عنه و توانى عنه و فتر فيه (اقرب) : مرد سستي كرد از آنچه سزاوار نبود از آن سستي كند .

« وان دعى الى حرث الاخرة كسل » ط ١٠١ ط ٩٩ـ ٨ اگر دعوت شود بسوى كشت آخرت (عمل كردن) سستي مى كند .

××××

(الکسل والّروایات)

لی قال ّالصادق (ع) انکان ّالثواب من ّاللّه فالکسل لماذا .

لی عن‌ابن‌سنان عن ابیعبداّللّه (ع) قال ایّاک و خصلتین : ّالضجر و الکسل فانّک ان ضجرت لم تصبر علي حق و ان کسلت لم تود حقا .

قال امیرالمومنین (ع) ایّاکم والکسل فانه من کسل لم یود حقّ ّاللّه عزّوجلّ وقال علیه ّالسلام : العجز مهانة .

نهج قال امیرالمؤمنین (ع) فی‌وصیّته للحسن (ع) ایّاک والاتّکال علي المنی فانّها بضایع ّالنوکی .

ّالصادقی (ع) اتّقوا ّاللّه ولا تملّوا من الخیر ولاتکسلوا فانّ ّاللّه عزّوجلّ و رسوله (ص) غنیّان عنکم و عن اعمالکم و انتم الفقراء الی ّاللّه عزّوجلّ و انّما اراد ّاللّه عزّوجلّ بلطفه سببا یدخلکم به الجّنة سفینة البحار کسل .

کَساهُ : ثوبان : البسه (اقرب) : به‌او لباس پوشانید .

« من کساه الحیاء ثوبه لم یر ّالناس عیبه » ح ۲۲۳ ح ۳۵۴ هرکس بپوشاند بر او حیا لباس خودرا نمی بیند مردم عیب اورا .

(الکِسْوَة) بالکسر و یضمّ : ّاللّباس (اقرب) : لباس « ولاتبیعنّ للّناس فی‌الخراج کسوة شتاء ولاصیف » ر ۵۱ ر ۲۵۳ــ ۴ مجبور نسازید ایشانرا در اداء مالیات به فروختن جامهٔ زمستانی و نه تابستانی .

(الکسا والّروایات)

کا عن ابیعبداّللّه (ع) قال من کسی اخاه کسوة شتاء او صیف کان حقّا علی ّاللّه ان یکسوه من ثیاب الجّنة و ان یهون علیه سکرات الموت و ان یوسع علیه في قبره وان یلقی الملئکة اذا خرج من قبره بالبشری و هو قول ّاللّه عزّوجلّ في کتابه و تتلقّاهم الملئکه هذا یومکم ّالذی کنتم توعدون .

کا عن ابیعبداّللّه (ع) قال من کسی احدا من فقراء المسلمین ثوبا من عری‌اواعانه بشئٍ مایقوته من معیشة وکّل ّاللّه عزّوجلّ به سبعة آلاف ملک من الملئکة یستغفرون لکلّ ذنب عمله الی ان ینفخ في ّالصور .

ب عن جعفر عن ابیه علیهماّالسلام قال قال رسول ّاللّه (ص) من اطعم مؤمنا من جوع اطعمه ّاللّه من ثمار الجّنة و من سقاه من ظمأ سقاه ّاللّه تعالی من ّالرحیق المختوم‌ومن کساه ثوبا لم یزل فی ضمان ّاللّه عزّوجلّ‌مادام

علي ذلک المؤمن من ذلک الثوب هدبة اوسلک والله لقضاء حاجة المؤمن خير من صيام شهر واعتكافه .

ما قال رسول الله (ص) من اطعم مؤمنا لقمة اطعمه الله من ثمار الجنّة ومن سقاه شربة من ماء سقاه الله من الرحيق المختوم ومن كساه ثوبا كساه الله من الاستبرق والحرير وصلّي عليه الملائكة مابقي في ذلک الثوب سلک .

ثو عن عليّ بن الحسين (ع) قال من كان عنده فضل ثوب فعلم ان يخص به مؤمنا يحتاج اليه فلم يدفعه اليه اكبّه الله عزّ وجلّ في النار علي منخريه سفينة البحار كسا .

الكَشح : مابين الخاصرة الي الضلع الخلف و هو اقصر الاضلاع وآخرها و هو من لدن السرة الي المتن (اقرب) : تهيگاه: « اهضم اهل الدنيا كشحا » ط ۱۵۸ ط ۹ـ ۲۴ لاغرترين مردم بود از حيث تيهگاه (بجهت كم خوردن)

كَشَرَ : عن اسنانه ض : ابداها وكشف عنها يكون في الضحک وغيره و ـ الي صاحبه : تبسّم و ـ استبشر (اقرب) : ظاهر ساخت دندانهاي خود و آنهارا آشكار ساخت كه هنگام خنده و غير آن ميشد . تبسّم نمود . مسرور شد « تكشر عن يوم اغر » ح ۲۷۷ ح ۳۳۱ ـ ۶ ظاهر ميگردد (آن شب تاريک) از روز روشن

كَشَّ : الحيّة ض صاتت من جلدها و ـ الضبّ : صوّت و ـ الزند : سمعت له صوتا خوّارا عند خروج ناره و ـ الجرّة غلت (اقرب) : مار از پوست خود صدا كرد . سوسمار صدا نمود . سنگ آتش زنه را هنگام بيرون آمدن آتش صدائي بيرون آمد : كوزه آب جوشيد .

«وكأنّي انظر اليكم تكشّون كشيش الضباب» ط ۱۲۱ ط ۲۹ـ ۴ گويا مي بينم شما را (هنگام بهم ريختن براي فرار از جنگ) سروصدا راه مي‌اندازيد (غوغا و هياهو بر پا مينمائيد) مانند صداي پوست سوسمارها در وقتي كه در راه بهم ماليده مي‌شوند .

كَشَفَ : الشيء ض : اظهره و رفع عنه مايواريه و يغطّيه و ـ الله غمّه : ازاله (اقرب): اورا ظاهر ساخت . آنچه را كه آنرا ميپوشانيد برداشت . خداوند غم اورا زايل نمود .

« فكشفوا غطاء ذلک لاهل الدنيا » ط ۲۲۰ ط ۳۵ـ ۹ پس پرده آن اوضاع (قيامت را) براي اهل دنيا برداشتند .

(تَكَشَّفَ) الشئ : ظهر (اقرب) :

چیز ظاهر شد «حتّی تکشّف الامور عن عواقب المساءة» ط ۱۱۳ـ۲ تا ظاهر شود امورات دشوار از عاقبتهای بدی.

(اِسْتَكْشَفَ) عنه: سأل ان یکشف له (اقرب): از او خواست تا برای وی کشف نماید.

«واستکشفته کروبک» ر ۳۱ ر ۲۴۰ـ۸۱ طلب‌کردی ازاو (خداوند) بر طرف‌کردن اندوههای خودرا.

(اِنْكَشَفَ) الشی: ظهر (اقرب): چیز ظاهر شد.

«وعمّا قلیل تنکشف عنک اغطیة الامور» ر ۵۳ ر ۲۳۹ ـ ۱۸۵ پس ازسپری‌شدن اندک وقتی برداشته می‌شود از تو پرده های کارها (بامرگ این پرده ها کشف می‌شود)

(كَاشَفَهُ) بمافی نفسه: اظهره له و اطلعه علیه و ـ بالعداوة: جاهره و باداه بها (اقرب): آنچه را که در نفس او بود ظاهر ساخت. آنرا برای وی کشف نمود. دشمنی را باوی آشکار ساخت.

«اولقد کاشفتک العظات» ط ۲۲۱ ط ۲۷ـ۱۳ و حال آنکه ظاهر ساخته است‌ازبرای تو پندها و عظمها.

(اَلْكَشْفَةُ): مصدر نوعی: آشکار ساختنی.

«الا انّ اللّه قد کشف الخلق‌کشفة» ط ۱۴۲ ط ۷۱ـ۲ بتحقیق خداوند آشکار ساخت (احوال) خلق را یکنوع آشکارساختنی

(التَّكَشُّفُ): مصدر: ظاهر شدن.

«واصبرهم علی تکشّف الامور» ر ۵۳ ر ۲۳۹ـ۸۶ (اختیار کن برای قضاوت کسی را) شکیبا ترین مردم باشد برکشف شدن کارها (در قضاوت صبر کند تا امورات کشف شود)

(الكَاشِفُ): اسم فاعل (اقرب): برطرف کننده و زایل سازنده.

«و کاشف کلّ عظیمة» ط ۸۱ ط ۴ـ۱ (خداوند) زایل سازندهٔ هر بلای بزرگ‌است

(الكَاشِفَةُ): مونّث کاشف و ـ مصدر و ـ الفضیحة (اقرب): برطرف کننده. کشف کردن. رسوائی.

«کاشفة عن ساق» ط ۱۴۹ ط ۳۱ ـ ۱۵ کشف کننده وبرطرف کننده است (لباس را) از ساق پا (شتابانند در پیش برد کار)

(الكَشَّافُ): مبالغة: آشکار کننده

«کشّاف عشوات» ط ۸۵ ط ۱۹ـ۸ (او است) آشکار کننده امور مشتبهه که ظاهر نیست.

(المَكْشُوفُ): اسم مفعول: کشف‌شده

«فاسرارهم لک مکشوفة» ط ۲۲۵ ط ۱۴۲ـ۲ پس پنهانیهای آنان برتو کشف شده است.

كَظَّهُ . الطعام ن: ملاءه حتّی‌لایطیق النفس و ـ الغیظ صدره: ملاه و ـ الامر فلانا: جهده و غمّه (اقرب): طعام و پرخوری‌شکم‌او

را پرکرد تا نتوانست نفس بکشد . خشم سینه‌ٔ اورا پرنمود . امر فلانی‌را به مشقت انداخت واو را اندوهگین ساخت .

« وان افرط به الشبع كظته البطنة » ح ۱۰۸ ح ۳۶۵– ۶ اگر از حد بگذرداوراسیری به مشقت اندازد اورا پری طعام .

(الكِظَّة) : البطنة و – شيء يعتري الانسان من الامتلاء من الطعام (اقرب) : پری شکم از طعام . چیزی به انسان ازپرخوری می‌رسد «وماأخذ اللّه على العلماء ان‌لايقاروا على كِظَّة ظالم» ط ۳ ط ۲۸– ۲۱ (اگر نبود آن عهدیکه خداوند از دانایان گرفته که‌راضی نشوند برسیری‌ظالم و گرسنگی مظلوم (هرآینه مهار خلافت رابرکوهان آن میانداختم صاحب نمیشدم)

كَظَمَ : غيظه ض : ردّه وحبسه وامسک على مافي نفسه منه على صفح او غيظ (اقرب) : خشم خودرا برگرداند نگهداشت‌و آنچه در نفس خود از آن داشت از روی‌گذشت باخشم صرف‌نظر نمود . " واكظم الغيظ " ر۶۹ ر ۲۴۶– ۷ – فروخور خشم را .

(الكَظْم) : مصدر (اقرب) : فرو خوردن خشم « وصبرت من كظم الغيظ على امرّ من العلقم » ط ۲۱۵ ط ۱۲۶– ۴ و صبر کردم از فرونشاندن خشم برامری که‌تلخ‌تربود از درخت علقم (که درنهایت تلخی‌میباشد)

(الأَكْظام) جمع كَظْم وكَظَم : مخرج النفس و – الحلق و – الفم (اقرب) : جای بیرون آمدن نفس . گلو و دهان « و لاتوخذ باكظامها » ط ۱۲۳ ط ۶۶– ۸ مجاری نفس‌آنان گرفته نشود (برای بدست آوردن حق آنهارا مجبور نکرده باشیم تا در نتیجه حق را آنچه شاید باید نشناسند)

(الكاظِم) : الساكن (اقرب) : آرام « وهوت الافئدة كاظمة » ط ۸۱ ط ۴ – ۱۳ – افتاده باشد دلها در حضیض خواری درحالتی که ساکن باشد (از ترس عذاب و عقوبت)

(المَكْظُوم) اسم مفعول و – من الغيظ : المحبوس و – المكروب (اقرب) : فروخورده‌خشم . غمگین«مكظوما غيظه»ط۱۹۱ ط ۱۴– ۲۳ فرو خورده شده خشم او در حین تحمل آزار

(الكُظُوم) : الامساک والسكون (عبده) خودداری و آرام گرفتن

« وهدرفنيق الباطل بعد كظوم » ط ۱۰۶ ط ۲۴– ۲۰ و آواز داد شتر نر باطل بعد از سکون و آرامش و خواموش شدن (در زمان حکومت ظلم صدای باطل اوج میگیرد)

(الكظم والروايات)

وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ

وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ : آل عمران .

کا قال ابوعبدالله (ع) ما من عبد کظم غيظا الّا زاده الله عزّوجلّ عزّافي الدنيا والاخرة وقد قال الله تعالى وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ واثابه الله مكان غيظه ذلك .

کا عن الصادق (ع) قال من كظم غيظا ولوشاء ان يمضيه امضاه ملاء الله قلبه يوم القيمة رضاه .

کا عن ابيجعفر (ع) قال قال لی ابی يا بنيّ مامن شي اقرّ لعين ابيک من جرعة غيظ عاقبتهاصبر ومايسرّني انّ لي بذل نفسي حمر النعم .

لی قال الصادق (ع) حسب المومن من الله نصرة ان يرى عدوّه يعمل بمعاصي الله عزّوجلّ .

قال النبيّ (ص) قال عيسى بن مريم ليحيى بن زكريا (ع) اذا قيل فيک مافيک فاعلم انّه ذنب ذكرته فاستغفرالله وان قيل فيک ماليس فيک فاعلم انّه حسنة كتبت لک لم تتعب فيها . سفينة البحار كظم .

الكَعْبَة : البيت الحرام بمكّة (اقرب): خانهٔ خدا درمكّة " وكان حلى الكعبة فيها يومئذ " ح ۲۷۰ ح ۳۲۴ — ۱۰ و بود زيوركعبه دركعبه درآنروز (و آنرا بحال خودواگذاشت) (الكَعَاب):كسحاب الجارية الناهد يقال جارية كعاب (اقرب) : دخترانيكه پستانشان بالا آمده .

" وحسرت اليها الكعاب " ط ۲۲۷ ط ۲۰۶ — ۴ (از كثرت سرور براى بيعت من) برهنه ساختند صورت خودرا بسوى بيعت من .

(الكعب والروايات)

اِنَّ اَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ . . . آل عمران .

و روى انّ النظر الى البيت عبادة و انّه يهدم الخطايا و انّ للّه ماة وعشرين رحمة عند بيته الحرام ستّون للطائف و اربعون للمصلّين و عشرون للناظرين .

عن الباقر (ع) قال من نظر الى الكعبة عارفا بحقّها غفر له ذنبه و كفي ما اهمّه وروى من نظر الى الكعبة لم يزل يكتب له حسنة و يمحى عنه سيّئه حتّى يصرف بصره عنه .

كعب بن سور كان قاضيا في البصرة من زمن عمر الى ان قتل عثمان و قتل هو في نصرة العايشه يوم الجمل .

روى انّ اميرالمؤمنين (ع) لمّامرّ عليه وهو مقتول قال هذا الذى خرج علينا و في عنقه المصحف يزعم انّه ناصر امّه يدعواالناس الى مافيه و هو لايعلم مافيه ثمّ افتتح وَخَابَ

كلّ جَبّارٍ عَنيدٍ اما انّه دعا اللّه ان يقتلني فقتله اللّه اجلسوا كعب بن سور فاجلس فقال له ياكعب لقد وجدت ماوعدني ربّي حقّا فهل وجدت ماوعدك ربّك حقّا ثمّ قال اضجعوا كعبا ثمّ مرّ علي طلحة و قال فيه ماقال فقال بعض من كان معه يا اميرالمؤمنين اتكلّم طلحة بعد قتله فقال اما واللّه لقد سمع كلامي كما سمع اهل القليب كلام رسول اللّه (ص) يوم بدر. سفينة البحار كعب .

كَعَمَ : البعير: شدّفاه لئلّا يعضّ او يأكل و ــ الوعاء : شدّرأسه (اقرب) : دهن شتر را بست تا نگزد و نخورد . سر ظرف را بست .

« وكممته علي كظّة جريته » ط ۸۹ ط ۳ ــ ۷۷ و به بست آنرا برپری روان شدن آن .

(المَكْعُوم) : شتر كمام زده شده كمام چيزی است كه هنگام هيجان شتر بردهن آن ميزنند .

«وساكت مكعوم» ط ۳۲ ط ۴۰ ــ ۱۱ خاموش شد و از گفتار بازداشته شد .

كَفَأَهُ : ع : صرفه و كبّه و قلّبه و تبعه و ــ القوم : انصرفوا وانهزموا (اقرب) : اورا برگرداند و رو افكند سرنگون كرد . و پيروی كرد . جماعت برگشتند و فرار نمودند .

« كما يكفاء الأناء بمافيه » ط ۱۰۱ ط ۹۹ ــ ۱۳ (زماني ميايد سرنگون شود درآن اسلام) همچنانكه سرنگون شود ظرف با آنچه درآن است (اشاره است به آن بدعتها كه به اسم اسلام عملي مي‌شود)

(تَكَافَؤا) : تساووا و ــ القوم : انهزموا (اقرب) : برابر شدند . جماعت فرار كردند .

« ويتكافا المبتدع والبديع » ط ۱۸۴ ط ۶ ــ ۱۹ (اگر اورا برتری بود) آنوقت آفريننده و آفرينش شده يكسان بودند .

(كَافَأَهُ) : جازاه و ــ فلانا : ماثله و ساواه و صار نظيرا له و راقبه وقابله (اقرب) : اورا مجازات نمود . بافلاني هم مثل و يكسان شد وبرگشت اورا مانند شد و باوی رقابت و مقابله كرد .

(الكُفْوء) مثلّثة : المثل (اقرب) : مانند «ولاكفوء له فيكافئه» ط ۱۸۴ ط ۶ ــ ۲۷ او (خداوند) راهم مثلي نيست تاباوی‌مقابله رقابت كند .

« فكافئها بمايربي عليها » ح ۶۲ ح ۳۶۰ ــ ۹ (هرگاه دستي به احسان سوی‌تودراز شد) آنرا بەافزون برآن پاداش ده .

(المُكَافَأُ) : اسم مفعول او مصدر من كافاه‌مجازاة‌والمماثلة : پاداش دادن‌وهم‌مانند بودن« ولامكافاء الافضال » ط ۴۸ ط ۱۶۸ ــ ۱ (ستايش خداوندی را سزاست) جزا داده و برابر كرده نيست عطادادن او (زيرا نعمتهای

او چنان بزرگ است شكر شكرگزاران در برابر او مثل قطرة ايست در برابر دريا)

(الكفو والروايات)

قب عن الصادق (ع) لولا انّ اللّه خلق اميرالمؤمنين (ع) لم يكن لفاطمة كفو على وجه الارض آدم فمن دونه.

كَفَرَ : الرجل ن : ضدّ آمن و ـ بنعمة اللّه و نعمة اللّه : جحدها و سترها و هو ضدّ الشكر و ـ بكذا : تبرّاء منه و ـ الكفر تغطية نعم المنعم بالجحود وهو فى الدين اكثر و ـ الشىء ص: ستره (اقرب) : مرد كافر شد . نعمت خدارا انكار نمود شكر نكرد ،ازاو بيزارى نمود ،كفر پوشانيدن نعمتهاى نعمت دهنده است و آن در دين بسيار است چيزى را پوشانيد .

(انّا آمنّا و كفرتم) ر ۶۴ ر ۲۴۹ـ۲ ما ايمان آورديم و شما كافر شديد .

(كفّر) اللّه له الذنب : محاه و ـ عن يمينه : اعطى عنها الكفارة وكفّره :حمله على الكفر و نسبه اليه و الشى:ستره (اقرب): خداوند گناه اورا بخشيد : از سوگندخودكفّاره داد اورا تكفير نمود و به كفر نسبت داد واورا وچيز را پوشانيد " وتكفّرونهم بذنوبى "ط۱۲۵ ط ۴۸ـ۲ آنها (امّت محمّدص) را بـه كفر نسبت ميدهيد بسبب گناهان من

« وصدقة السر فانّها تكفّر الخطيئة »

ط ۱۰۸ ط ۸۹ ـ ۵ بهترين چيزى كه بـه آن بخدا نزديكى جسته مى‌شود) صدقهٔ پنهانى است بتحقيق آن گناه را نابود مى كنـد و مى‌پوشاند .

(الكُفْر) : مصدر و ـ شرعا : خلاف الايمان عند كلّ طائفة و ـ القيرتطلى بـه السفن (اقرب) : خلاف ايمان و آن در نـزد هر طايفه تحت شرايطى ميباشد . قيرى كه‌آن كشتى را قيراندود ميكنند .

«افلم ار لى الّا القتال او الكفر» ط ۴۳ ط ۱۵۴ـ ۳ (ظاهر و باطن اين امـر را بررسى كردم) چاره اى براى خود نديـدم غير از جنگ نمودن و يا كافر شدن .

«او غنيّا بدّل نعمة اللّه كفرا»ط۱۲۷ ف ط ۸۳ـ ۴ يا ثروتمندى را مى بينى كه‌عوض نمود نعمت خدارا به كفران و ناسپاسى (عوض اينكه شكرگزار باشد كفران ميورزد)

(الكَفْرَة) : المرّة و ـ الظلمـة (اقرب) : دفعه واحدة: تاريكى « و كلّ‌فجرة كفرة» ط ۱۹۸ ط ۲۰۹ـ ۲ هرنافرمانى‌خداوند تاريكى و كفران نعمت است .

(الكُفْرَة) : كافر شدن « و يموتـون على كفرة» ط ۱۴۹ ط ۳۱ـ ۴ و ميمردنـد

(مردمان جاهلیّت) بر کفر وتاریکی .

(الکَفّارَة) مؤنّث الکَفّار و ـ ما یغطّی به الاثم وغیره و ـ شرعا ماکفّر به من صدقة و صوم و نحوهما لکفّارة الیمین (اقـرب) : پوشاننده و انکار کننده . آنچیزی که بـه آن گناه و غیر آن پوشانیده می‌شود . در شرع آن چیزی است که بآن کفاره داده می‌شود مانند صدقه و روزه مثل کفارهٔ سوگند .

« فانّها تجعل له کفّارة » ط ۱۹۷ ط ۴۳ـ ۱۰ بتحقیق آن زکوة قرار داده می شود برای او کفّاره و پوشاننده (گناهان)

(الکَفّارات) جمع کفّارة « من کفّارات الذنوب العظام اغاثة الملهوف والتنفیـس عن المکروب » ح ۲۳ ح ۳۸۸ ـ ۶ از کفاره هـا (سبب آمرزش) گناهان بزرگ دادرسـی ستمدیده و شاد نمودن غمگین است .

(الکافِر) : اسم فاعل و ـ الجاحـد لانعم اللّه تعالی سمّی به لانّه یستر نعم اللّه (اقرب) : پوشاننده . انکار کننده . نعمتهای خداوند . کافر را کافر خوانند زیرا اونعمتهای خداوند را می‌پوشاند .

« والساحر کالکافر » ط ۷۷ ط ۱۳۰ـ۵ جادوگر مثل کافر است .

(الکافرین): جمع کافر « واللّه لقد قاتلتهم کافرین » ط ۳۳ ط ۹۳ـ ۷ بخداسوگند بتحقیق جنگ نمودم با آنان درحالیکه کافر بودند .

(الکُفّار) : جمع کافر :

(الکافِرَة) مؤنّث کافر « وهی کافرة » ر ۱۰ ر ۲۵۰ـ ۱۲ وآن جماعت کافر بودند .

(المَکْفُور) انکار کرده شـده « ولا مکفور دینه » ط ۱۷۷ ط ۶۴ـ ۴ و انکار کـرده نشد دین او (خداوند)

(الکفر والروایات)

فس الکفر فی کتاب اللّه علی خمسة وجوه : کفر الجحود وهو علی وجهین جحـود بعلم و جحود بغیر علم والثانی هـم الذین قال اللّه تعالی عنهم و قالوا مٰاهِـیَ اِلّا حَیٰوتُنَا الدُّنْیٰا نَمُوتُ وَ نَحْیٰی وَ مٰایُهْلِکُنٰا اِلَّا الدَّهْرُ وَمٰالَهُمْ بِذٰلِکَ مِنْ عِلْمٍ اِنْ هُمْ اِلّٰا یَظُنُّونَ .

والاوّل هم الذین قال اللّـه تعالی عنهم وَکٰانُوا مِنْ قَبْلُ یَسْتَفْتِحُونَ عَلَـی الَّذِینَ کَفَرُوا فَلَمّا جٰائَهُمْ مٰا عَرَفُوا کَفَرُوا بِهِ

و کفر البرائة و هو قوله تعالی ثُمَّ یَوْمَ الْقِیٰمَةِ یَکْفُرُ بَعْضُکُمْ بِبَعْضٍ ای یتبرّء بعضکـم من بعض .

و کفر الترک لما امرهم اللّه کقولـه تعالی وَمَنْ کَفَرَ فَاِنَّ اللّٰهَ غَنِیٌّ ای ترک الحج وهو مستطیع .

و کفر النعم کقوله تعالی لِیَبْلُوَنـی

أَأَشْكُرُ أَمْ أَكْفُرُ . . .

عن ٱلصادق (ع) قال ادنى مايخرج به ٱلرجل من الاسلام ان يرى ٱلرّأى بخلاف الحقّ فيقيم عليه.

قال المجلسى الكفر صنفان : احدهما الكفر باصل الايمان وهو ضدّه والاخر الكفر بفرع من فروع الاسلام فلايخرج عن اصل الايمان.

و قيل الكفر على اربعة انحاء كفر انكار بان لايعرف ٱللّه اصلا و لايعترف به ـ وكفر جحود ككفر ابليس يعرف ٱللّه بقلبه ولا يقرّ بلسانه و كفرعناد و هو ان يعرف بقلبه ويعترف بلسانه لايدين به حسدا و بغيا ككفر ابي‌جهل واضرابه و كفر نفاق و هو ان يقرّ بلسانه ولايعتقد بقلبه.

لى عن ٱلصادق (ع) اصول الكفر ثلثة الحرص والاستكبار و الحسد فامّا الحرص فانّ آدم (ع) حين نهى عن ٱلشجرة حمله الحرص على ان اكل منها و امّا الاستكبار فابليس حين امر بٱلسجود لادم استكبروا امّا الحسد فابنا آدم حيث قتل احدهما صاحبه حسدا (والمراد من كون هذه الخصال اصول الكفر كونها سببا للكفر احيانا لادائما.

كا عنه (ع) قال قال رسول ٱللّه (ص) انّ اوّل ماعصي ٱللّه عزّوجلّ به ستّ: حبّ ٱلدنيا و حبّ ٱلرياسة و حبّ ٱلطعام و حبّ ٱلنوم و حبّ ٱلراحة و حبّ ٱلنساء.

كا عن سليم بن قيس عن امير المؤمنين عليّ (ع) قال بنى الكفر على اربع دعائم : الفسق والغلوّ (العتو) وٱلشك وٱلشبهة والفسق على اربع شعب . . .

ل فيما اوصى بهٱلنبى (ص) عليّا (ع) يا على كفر بٱللّه العظيم من هذه الامّة عشرة : القتّات (النمّام) وٱلساحر وٱلديوث و ناكح المرئة حراما فى دبرها و ناكح البهيمة ومن نكح ذات محرم منه وٱلساعى فى الفتنة و بايع ٱلسلاح من اهل الحرب و مانع ٱلزكوة و من وجد سعة فمات ولم يحجّ.

عن الصادق (ع) قال من مات وليس له امام مات ميتة جاهليّة كفر و شرك وضلالة.

كنز الكراجكى عن ابيعبدٱللّه (ع) قال ملعون ملعون من رمى مؤمنا بكفر و من رمى مومنا بكفر فهو كقتله.

لَايَتَّخِذِ ٱلْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ ٱلْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ فَلَيْسَ مِنَ ٱللّٰهِ فِي شَيْءٍ إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَيةً.

قال رسول ٱللّه (ص) اِنّى برئ من كلّ مسلم نزل مع مشرك فى دارحرب . سفينة البحار كفر

كَفَّ : فٱلشى جمعه و ضمّه و ـ عن الامر : انصرف وامتنع (المنجد) : چيز را جمع كرد و بهم منضمّ كرد . اورا از امر باز

گردانید و امتناع ورزید.

«وبسطتم یدی فکففتها» ط ۲۲۷ ط ۲۰۶ـ ۱ وگسترانیدید دستم را برای بیعت پس بازگرفتم آنرا.

(اِسْتَکَفَّ): فلانا عن الشیء: طلب منه ان یکفّ عنه (اقرب): از او درخواست تا از آن باز ایستد «واستکفّه» ر ۲۸ ر ۲۴۱ ـ ۲۵ (کدام ما با عثمان دشمنتر بودیم آیا آنکس که یاری خودرا بوی بذل کرد و او خود نگذاشت). درخواست کرد باز ایستادن او را (امیرالمؤمنین از عثمان خواست که میان او و مردم آشتی داده وآشوب را بخواباند و عثمان چون بیاری معاویة یقین داشت که عنقریب میاید به امیرالمؤمنین (ع) گفت تو باید کناره گیری کنی چون به معاویة نوشته‌بود تا به یاری او بشتابد.

«فلیکفف من علم منکم عیب غیره» ط ۱۳۸ ط ۱۱۸ـ ۶ باید خودداری کندآنکسی که داند از شما عیب دیگری را (از جهت آنکه میداند از عیب خود)

(الکَفّ): بالفتح: مصدر و ـ الید او هی الراحة مع الاصابع سمّی بذلک لانّها تکفّ الاذی عن البدن (اقرب): بازایستادن دست یا کف دست با انگشتان با این نامیده شد زیرا آنها اذیت را از بدن باز میدارند.

«من کفّ الاذی وصرف الشذی» ر ۶۰ ر ۲۸۵ـ ۴ وصیت کردم آنانرا برآنچه‌خداوند واجب کرده برآنان) از بازداشتن اذیّت و باز گردانیدن شرّ از آنان.

«انّها کفّ یهودیّة» ط ۷۱ ط۱۵۸ـ۱ بتحقیق آن (دست مروان) دست یهودی است (با مکر و حیله انباشته است)

(کفّین) تثنیه کفّ «کم علّلت بکفّیک» ح ۱۳۱ ط ۳۲۸ـ ۳ چه بسیار با دستهایت (برای بهبودی بیمارانت) یاری نمودی.

(الکَفَاف): من الشیء مثله و مقداره و ـ من الرزق: ماکفّ عن الناس و غنی (اقرب): مثل و مقدار چیز دیگری. از روزی آنچه انسان را از احتیاج به مردم باز دارد و بی‌نیاز سازد.

«وقنع بالکفاف» ح ۴۳ ح ۳۴۶ ـ ۱ قناعت کرد (از کالای دنیا) باندازهٔ کفاف.

(الکِفَّة): کلّ مستدیر و نقرة یجتمع فیها الماء و ـ من المیزان: الّتی یجعل فیها الموزون عند الوزن فیمنعه ان ینتشر (اقرب): هر دایره و گودی مدوّر که درآن آب جمع گردد. لنگهٔ ترازو که وزن شده هنگام سنجیدن درآن قرار داده می‌شود وآنرا از پراکندگی نگهمیدارد.

«فاجعلوا الرماح کفّة» ر ۱۱ ر ۲۶۸ ـ ۵ (چون شب شمارا فرا گرفت) نیزه هارا (در اطراف خود) گرداگرد قرار دهید (تااگر دشمن شبیخون بزند در دسترس باشد)

(المَکفُوف) : بازداشته شده «والجوّ المکفوف» ط ۱۶۹ ط ۱۴۰ـ ۱ ای پروردگار فضای بازداشته شده (جوّ میان زمین و جرمهای بالا قرار گرفته و در آن از مخلوقات الهی موجودات بیشماری است و موجودات فضائی در آن شناورند ولکن آنها از فرود آمدن به زمین بازداشته شده‌اند.

(الاکُفّ) : جمع کفّ : دستها «مفترشون لجباههم واکفّهم ورکبهم» ط ۱۹۱ ط ۱۴ـ ۱۲ (برای سجود) پیشانی‌ها کف‌ها و زانوهای خودشانرا بروی زمین میگسترانند.

(الکُفَف) : جمع کفّة و هی الحاشیة (اقرب) : اطراف «والتمع برقه فی کففه» ط ۸۹ ط ۳ـ ۸۳ درخشان‌شد برق آن در اطراف و جوانب آن.

(الکفف والرّوایات)

کا عن ابیجعفر (ع) قال قال رسول اللّه (ص) قال اللّه عزّوجلّ ان اغبط اولیائی عندی رجل خفیف الحال ذاحظّ من صلوة احسن عبادة ربّه بالغیب وکان غامضا فی النّاس جعل رزقه کفافا فصبر علیه عجلت منیّته فقلّ تراثه و قلّت بواکیه.

کا عن ابیعبداللّه (ع) قال قال اللّه عزّوجلّ انّ من اغبط اولیائی عندی عبدا مؤمنا ذاحظّ من صلاح احسن عبادة ربه و عبد اللّه فی السّریرة و کان غامضا فی النّاس فلم یشر الیه بالاصابع و کان رزقه کفافا فصبر علیه فعجلت به المنیّة فقلّ تراثه و قلّت بواکیه.

اخصّ النّاس بالایمان

خفیف الحال مسکنه القفار

کا عنه (ع) قال رسول اللّه (ص) اللّهمّ ارزق محمّدا وآل محمّد و من احبّ محمّدا وآل محمّد (ع) العفاف و الکفاف وارزق من ابغض محمّد وآل محمّد المال والولد.

دعا النّبیّ (ص) للرّاعی الّذی لم یعطه اللّبن بکثرة المال و الولد و لمن اعطاه اللّبن بالکفاف و قال (ص) انّ ماقلّ و کفی خیر مما کثر و الهی اللّهمّ ارزق محمّدا و آل محمّد الکفاف . سفینة البحار کفف.

کَفَلَ . الرّجل والصّغیر ن : عاله وانفق علیه و قام به و ـ بالمال و بالرّجل : ضمّنه و ـ الشّی الیه : ضمّه الیه (اقرب) : معاش مرد و صغیر را عهده دار شد و به او خرج کرد. به مرد و مال ضامن شد. چیز را به سوی خود منضمّ کرد.

« وکفل له برزقه» ط ۱۸۳ ط ۱۶ـ ۳۲ کفالت کرد و ضامن شد بروزی آن.

(تکفّل) له به: ضمّنه له و تکفّلت

بالمال :التزمت به (اقرب) : آنرا برای وی ضامن شد . به مال ملتزم شدم .

« قد تکفّل لکم بالرزق » ط ۱۱۲ ط ۲۰ــ ۲۲ بتحقیق که ضمانت‌شده برای شما روزی را .

(المَکفُول) اسم مفعول : کفیل کرده شده « مکفولة برزقها » ط ۱۸۳ ط ۱۶ــ ۱۶ کفیل کرده شده روزی آن (خداوند بروزی آن ضامن شده)

الاَکفَان : جمع کفن و هو برد و نحوه یلبسه المیّت (اقرب) : آن برد و یا پارچه دیگری است که آن به مرده پوشانیده می‌شود « ومن التراب اکفان » ط ۱۰۹ ط ۱۸ــ ۲۴ ــ (برای آنان) از خاک کفنهائی قرار داده‌شد (زیرا کفن آنان در قبر پوسیده می شود و خاک برآنان کفن‌می‌باشد)

(الکفن والروایات)

عن الصادق (ع) اجیدوا اکفان موتاکم فانّها زینتهم .

عن النبی (ص) اذا اعدّ الرجل کفنه کان ماجورا کلّما نظر الیه و انّ الناس یحشرون فی اکفانهم .

فی الارشاد انّه سئل السندی بن الشاهک موسی بن جعفر (ع) ان یأذن له ان یکفّنه فابی (ع) و قال انّا اهل بیت مهور نسائنا و حج ضرورتنا و اکفان موتانا من طهرة اموالنا وعندی کفنی سفینة البحار کفن .

کَفَی : الشی ض : حصل به الاستغناء عن غیره (اقرب) : بوسیلهٔ آن بی نیازی از غیر وی حاصل شد « ولایفتقر من کفاه » ط ۲ط ۳۷ــ ۲ محتاج نمی‌شود کسی که خداوند او را کفایت کرد .

« وکفیتم مؤنة الاعتساف » ط ۱۶۴ط ۷۰ــ ۱۴ کفایت شدید از مشقت کجروی .

(اِکتَفَی) به : استغنی به و ــ جعله کافیا له و ــ قنع به (اقرب) : بوسیلهٔ او بی‌نیاز شد . اورا برای وی کفایت کننده قرار داد . به آن قناعت کرد .

« الا وانّ امامکم قد اکتفی من دنیاه بطمریه » ر ۴۵ ف ۶ ر ۲۴۲ــ ۴ آگاه باشید بتحقیق پیشوای شما کفایت‌کرده از دنیای خود به دو جامهٔ کهنهٔ خود .

(اِستَکفَاه) الشی : طلب منه ان یکفیه اياه (اقرب) : ازاو درخواست‌ازاونسبت به وی کفایت کرد .

« وقد استکفاک امرهم » ر ۵۳ ر ۲۳۹ ــ ۱۴ بتحقیق که خواسته است خدا کفایت

کردن امر ایشانرا.
(الكِفايَة) مصدر: کفایت کردن.
(المُكْتَفِي): کفایت کننده «فيه شفاء المشتفي وكفاية المكتفي» ط ۱۵۰ ط ۵۹ ـ ۱۵ درآن (اسلام) است شفاء شفا یابنده و کفایت مهمات کفایت کننده.
(الكِفايات) جمع كفاية: حاجت‌روا ساختنها «ولا ببدع من كفاياتك» ط ۲۲۵ ط ۱۴۲ ـ ۶ از حاجت روا ساختنهای تو غریب و شگفت نیست.
(الكَفاء) بالفتح: الكافي او الكفاية (عبده): کفایت کننده یا کفایت کردن «فيه كفاء لمكتف» ط ۲۱۲ ط ۷۳ ـ ۴ درآن (یاری) کفایت است برای کسیکه کفایت کننده باشد بآن (و بیزاری کند از یاری غیر او)
(الكافِيَة) مونّث کاف: کفایت‌کننده «ارسله بحجّة كافية» ط ۱۵۹ ط ۴۹ ـ ۳ فرستاد او (پیامبر) را ببرهان کفایت کننده.
(الاكْفاء) جمع كُفْؤ بالضمّ: النظير في الشرف (عبده) هم مثل در شرف.
«فنكحنا وانكحنا فعل الاكفاء» ر ۲۸ ر ۲۴۱ ـ ۱۴ از شما زن گرفتیم و بشما زن دادیم چنانچه اقران و مانند آن انجام می دهند (درحالیکه شما درآن پایه نبودید)

الكَلاء . العشب و ـ ماليس له ساق رطبه و یابسه (اقرب): چراگاه. آنچه آنرا ساقه نباشد تر و خشک آن «واخبرتهم عن الكلاء والماء» ط ۱۶۸ ط ۱۷۳ ـ ۱ خبر دهی آنانرا از آب و گیاه و چراگاه.

كَلِبَ : فلان: غضب و ـ الشتاء: اشتدّ و: زيد علي الأمر حرص عليه حرص الكلب (اقرب): فلانی خشمگین شد. زمستان سخت گردید. زید برامر راغب شد مانند حرص سگ.
«فلمّا رأيت الزمان على ابن عمّك قد كلب» ر ۴۱ ر ۲۴۵ ـ ۲ چون دیدی زمانه را که بر پسر عموی تو سخت گرفته (و بر فشارات او حریص شده است)
(تَكالَبَ) القوم: تجاهروا بالعداوة و ـ تشاعا و ـ على كذا: تواثبوا عليه و ـ الناس على الدنيا اشتدّ حرصهم عليها حتّى كانّهم كلاب (اقرب): جماعت به دشمنی تظاهر کردند. همدیگر را دشنام دادند. بر چنین امر هجوم آوردند. طمع و رغبت مردم بر دنیا سخت گردید گویا آنان سگانی هستند.
«ويتكالبون على جيفة مريحة» ط ۱۴۹ ط ۳۱ ـ ۹ و برهم میجهند و خصومت می‌کنند بر مردار و جیفه گندیده.
(الكلب) الاذى والشرّ و يستعار

لداء يشبه الجنون ياخذ الكلاب (اقرب) : اذيت وشر. برای بیماری استعاره گرفته‌میشود که آن بیماری مثل دیوانگی است سگـــان را فرا می‌گیرد.

« واشتدّ كلبها » ط ۹۱ ط ۴۱ ـ ۲ ـ شرارت و آزار او سخت گردید.

(التَكالُب) : مصدر : التواثـــــب (عبده) : برجستن « وتكالبهم عليها » ۲۴۰ ـ ۹۱ (دورباش از اهل دنیا) و ازشدت‌حرص آنها بردنیا و برجستن ایشان بریکدیکـــــر برحطام دنیا.

(الكَلْب) بالفتح : كلّ سبع عقـــور وغلب علي هذا الحيوان النابح (اقرب) :هر حیوان درنده و گزنده است و بر سگ غلبـه یافته « واياكم والمثلة ولو بالكلب العقـــور » ر ۴۷ ر ۲۵ ـ ۳ برحذر باشید از بریدن اعضاء هرچند که برسگ گزنده باشد.

(الكِلاب) (اقرب) :«فانّمـــا اهلها كلاب عاوية» ر ۳۱ ر ۲۴۰ ـ ۹۲ جزاین نیست اهل دنیا سگان فریاد کنندگان هستند.

(الكلب والروايات)

عن الصادق (ع) قال لاتصلّ في‌دار فيها كلب الّا ان يكون كلب الصيد و اغلقت دونه بابا فلا باس فانّ الملئكة لاتدخــل بيتا فيه كلب ولاكلبا فيه تماثيل ولابيتا فيـه بول مجموع في آنية (هم ملئكة يطوفون بالرحمة و التبرّك والاستغفار وامّا الحفظة و الموكّلــون بقبض الارواح فيدخلون في كلّ بيت ولاتفارق الحفظةالادميّ في‌حال لانّهم مامورون‌باحصاء اعمالهم و كتابتها .

جاء في توحيد المفضّل من‌كثرةمحبّة الكلب لصاحبه و حراسته منزله و انّه يبلغ من محبته لصاحبه ان يبذل نفسه للمـــوت دونه و دون ماشيته وماله و يألفه غاية الألف حتّي يصبر معه علي الجوع والجفوة مايصيـر سببـا للتعجّب وانّ الكلب يفي بحقوق ربه .

انه كان للحرث بن صعصعـــة ندماء لايفارقهم وكان شديد المحبّة لهم فخرج في بعض متنزّهاته ومعه ندمائه فتخلّف منهم‌واحد فدخل علي زوجته فاكلا وشربا ثمّ اضطجعـــا فوثب الكلب عليهما فقتلهما فلمارجع‌الحرث الي منزله وجدهما ميّتين فعرف الأمر فانشـاء يقول

فيا عجبا للخلّ يهتک حرمتـــي
ويا عجبا للكلب كيف يصـــون
ومازال يرعي ذمّتي ويحوطنـــي
ويحفظ عرسي و الخليل يخـون

قال‌ابن عباس كلب امين خير مـــن صاحب خؤن .

(سعدی)
سگی را لقمه ای هرگز فرامـــوش
نگردد گرزني صد نوبتش سنگ

وگر عمری نوازی سفلـــــه ای را
بکمتر چیزی آید باتو در جنگ

نقل قتل احد فالقي في بئر فلم يعلم احد موضعه غير كلبه فدلّي وليّ آلدم علـــى القاتل وعلى موضع المقتول .

وحكي عن رسالة القشيري انّ عبدآللّه بن جعفر خرج الى ضيعة فنزل على نخيـــل قوم و فيهم غلام اسود يعمل عليهـا اذا اتى الغلام بغذائه وهو ثلثة اقراص فرمى بقـــرص منها الى كلب كان هناك فاكله ثمّ رمى اليه آلثاني وآلثالث فاكلهما و عبدآللّـــه بن جعفر ينظر اليه فقال يا غلام كم قوتك كلّ يوم قال ما رأيت قال فلم آثرت هذا الكلب قال انّ هذه الارض ليست بارض كلاب وانّه جاء من مسافة بعيده جائعا فكرهت ردّه فقال عبدآللّـــه بن جعفر فما انت صانع اليوم قال اطوى يومـــي هذا قال عبدآللّه بن جعفر لاصحابه أُلام على آلسخاء وهذا اسخى منّي ثمّ انّه اشترى الغلام فاعتقه واشترى الحائط ومافيه ووهب ذلك له .

آلصادق (ع) شيعتنا من لايهرّ هرير الكلب ولايطمع طمع الغراب (اى لايجزع عند المصائب اولا يصول على آلناس بغيـــر سبب كالكلب .

روى انّه بعث آلنبى (ص) اميرالمؤمنين (ع) الى المدينة بان لايدع صورة الّا محاهـا ولا قبرا الا سوّاه ولا كلبا الّا قتله .

قال كليب آلتسليم سمعت اباعبدآللّه (ع) يقول اما واللّه انّكم لعلى ديـــن آللّه و ملئكته فاعينوني على ذلك بورع و اجتهاد عليكم بآلصلوة و العبادة عليكم بالـــورع . سفينة البحار كلب .

كَلَحَ : وجهه ع : تكشّر في عبوس او عبس فافرط في تقبّضه (اقرب) : دندانهـاى وى در ترشروئى و گرفتگى صورت ظاهر شد يا بيش از اندازه ترش رو شد .

«كلحت الوجوه آلنواضر» ط ٩ ٢١٩ ط ١٢ــ ٢١ (مردگان در اندرون قبر بزبان حال گويند) آن چهره هاى شكفته و شاداب بسيار گرفته و زشت شد .

(الكُلُوح) العبوس: ترشروئى وگرفتگى «وبدا من الأيّام كلوحها» ط ٩٩ ط ٨٢ ــ ٧ــ نمايان شود از روزها (در اثر ظلم) ترشروئى ودرهم برهم شدن .

كَلِفَ : الوجه ل : تغيّرت بشرته بلون علاه او علته حمرة كدرة (اقرب) : صورت او بارنگى كه براو ظاهر شد تغيير يافت .

(كَلَّفَهُ) : امره بما يشقّ عليه (اقرب) : اورا به چيزى دستور داد كه بروى دشوار بود «كلّف يسيرا» ح ٧٨ ح ٣٧٩ــ ٨ تكليف كرده (بكار) آسان .

(تَكَلَّفَ) الأمر: تجشّمه وتحمّله على مشقّة و عسرة و على خلاف عادته (اقرب): با مشقّت و دشواري و برخلاف عادتش امر را برخود تحمّل کرد، و زحمتش را بدوش کشید «شرّ الاخوان من تكلّف له» ح ۴۷۹ ح ۳۲۵ـ ۶ بدترين برادران (دوستان) كسي است كه براي او شخص به رنج افتد (يعني دوست خود را به انواع كارهاي سخت وادار كند)

«وسرّ الّله فلاتتكلّفوه» ۲۷۸ ح ۳۳۱ ـ ۱۶ (قضا و قدر) پنهان داشته شدهٔ خدا است خودرا در (آشكار نمودن) آن به رنج نيندازيد.

(الكُلْفَة) بالّضمّ: المشقّة ـ ماتكلّفته من امر في نائبة او حقّ (اقرب): سختي. آنچه كه خودرا برنج انداختي از امر در پيش آمد ناگوار يا حقّ.

«لم تلحقه في ذلك كلفة» ط ۸۹ ط ۳ـ ۱۰۴ (دراين علم و دانائي مانند بشر) هيچگونه مشقّت و رنجي باو نرسيد.

(الّتكليف): مصدر من كلّف و ـ ما اوجبه الّله تعالي علي عباده: المشقّة. آنچه كه خداوند به بندگان خود واجب كرده.

«ومتي اخذه منّا وضع تكليفه عنّا» ح ۴۰۴ ح ۳۲۷ـ ۱۰ هرگاه آنچه را كه خداوند بما داده از ما فراگرفت تكليف خودرا از ما برميدارد.

(التَكَلُّف): الّتحمّل علي مشقّة: رنج برخود نهادن «وتكلّفه ماكفي» ر ۶۱ ف ۱ ج ۳ ص ۱۱۷ـ رنج كشيدن مرد در كاري كه آنرا به او نگماشته اند (هرآينه ناتواني آشكار است)

(المُتَكَلِّف): الوقاع فيما لايعنيه العريض للفضول (اقرب): متعرض شونده به چيزي كه او را مهم نيست «بل ان كنت صادقا ايّها المتكلّف لوصف ربك» ط ۱۸۰ ط ۱۰ـ ۱۶ بلكه اگر راست گوئي اي كسيكه براي توصيف پروردگارت بخود رنج ميدهي.

(الكلف والّروايات)

الّتكلّف والّدعوى مص قال الّصادق

مص قال الّصادق (ع) المتكلّف مخطيء و ان اصاب والمتطوّع مصيب وان اخطاء والمتكلّف لايستجلب في عاقبة امره الّا الهوان و في الوقت الّا الّتعب والعناء والّشقاء والمتكلّف ظاهره رياء وباطنه نفاق فهما جناحان يطير بهما المتكلّف وليس في الجمله من اخلاق الّصالحين ولا من شعار المتّقين الّتكلّف في اىّ باب كان قال الّله عزّوجلّ لنبيّه: قُلْ مَا اَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ اَجْرٍ وَ مَا اَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ.

و قال (ص) نحن معاشر الانبياء براء من الّتكلف فاتّق الّله واستقم يغنك عن الّتكلّف ويطبعك بطباع الايمان ولاتشتغل بطعام آخره الخلاء ولباس آخره البلى ودار آخرها الخراب

ومال آخره الميراث و اخوان آخره الفراق وعز آخره الذّل ووقار آخره الجفاء و عيش آخره الحسرة.

شي ابان عن ابيعبدالله (ع) قال لمانزلت علي رسول الله (ص) لاتُكلّف الّانفسک كان اشجع النّاس من لاذ برسول الله (ص) اي كان (ص) بحيث يكون اشجع النّاس من لحق به ولجاء اليه لانّه كان اقرب النّاس الي العدوّ واجرأهم عليهم كما روى عن اميرالمؤمنين (ع) انّه كان يقول كنّا اذا احمرّ البأس اتّقينا برسول الله (ص) فمايكون احد اقرب الي العدوّ منه سفينة البحار كلف.

الكَلْكَل : الصّدر (اقرب) : سينه « وترضّهم بكلكلها » ط ١٤٩ ط ٣١- ١٣ (آن فتنه) خورد مي‌كند آنهارا با سينهٔ خود.

(الكَلاكِل) جمع كلكل و ـ الجماعات «واناخت بكلاكلها» ط ١٨٨ ط ٢٢- ١١ فرو خوابانده سينه‌هاي خودرا (سنگينيهاي خودرا)

كَلَّ : الرّجل و غيره من المشي وغيره ض : تعب واعيا (اقرب) : مرد و غيراو از رفتار و غيرآن خسته و عاجز شد.

« وكلّت النّزعة باشطان الرّكيّ » ط ١١٩ ط ٤٢- ٥ عاجز شد كشندگان آب با ريسمانهاي چاه (اميدي برستگاري اين قوم نيست)

(الكَلال) : مصدر (اقرب) : خستگي وعاجز ماندن « ولااستعان بهم الكلال » ط ١٩٣ ط ٤٧- ١٢ وياري نخواست به ايشان بجهت ناتواني ودرماندن.

(الكَليل) : غير نافذ و غير قاطع (اقرب) : نفوذ نكننده و غير بُرّان و زبان‌كند «واللّسان عن الصّدق كليل» ط ٢٣١ ط ١٦٤ - ٣ زبان از راستي كند است.

« لاكليل الظّبّة » ر ٣٨ ر ٢٦٥- ٥- كند نيست تيزي شمشير او.

(المُكَلَّل) : المزيّن بالجواهر (عبده) : زينت داده شده با جوهرها.

« قد نطقت باللّجين المكلّل » ط ١٦٣ ط ١١- ١٥ (آن نگينهائي است صاحب‌رنگها) كه‌كشيده در اطراف آن بنقرهٔ مزيّن‌بجواهر.

كَلَمَهُ : ن ض : جرحه (اقرب) : او را زخم زد.

(كَلَّمَهُ) : حدّثه و ـ جرّحه (اقرب) : باوي سخن گفت. اورا مجروح ساخت. « و لا يقاس بالنّاس الّذي كلّم موسي تكليما » ط ١٨٠ ط ١٠- ١٥ به مردم قياس نمي شود آنچنان خدائيكه سخن گفت باموسي سخن گفتني.

(تَكَلَّم) : تحدّث (اقرب) : سخن

گفت . « وتكلّموا من غير جهات آلنطـق » ط ۲۱۹ ط ۱۲ــ ۲۰ سخن گفتند مردگان از غیـر راههای گفتار .

« فلاتكلّموني بما تكلّم به الجبابرة » ط ۲۱۴ ط ۱۷ــ ۲۶ سخن نگوئید با مـن بهآن سخنانیکه سخن میگویند با آن گردنکشان (از شادشاهان)

(تكلّموا تعرفوا) ح ۳۹۲ ح ۳۳۷ــ۱۴ سخن گوئید تا شناخته شوید .

(الكَلاَم) : القول (اقرب) : گفتـار « حتّى اكلّم كلّا بكلامه » ط ۱۲۰ ط ۶۳ــ ۱ــ تا برهر دسته به اقتضای گفتارش سخنگویم .

(الكَلِمَة) : اللّفظة و ــ كلّ ما ينطـق به الانسان مفردا كان او مركبا (اقرب) . آنچه از دهان بیرون آمده . هرآنچه انسان آنرابه زبان میآورد مفرد باشد یا مرکّب .

« لتكون كلمة اللّه هلى العليا » ح ۳۷۳ ح ۳۱۹ــ ۱۰ تا کلمهٔ خدا (دیــن و دستورات خدا) بلندتر باشد .

« و تستحيله الكلمة الواحدة » ح ۳۴۳ ح ۳۴۵ ــ ۵ یک کلمه سخن اورا از حالی بحال دیگر برمیگرداند .

(الكَلِمَاتِ) جمع كلمة (اقــرب) : کلمه ها « و تمام الكلمات » ط ۱۱۸ ط ۱۴۶ــ ۱ (بخدا سوگند یاد کردم (تمامی کلمه هارا (موجودات و حقایق و معانی آنهارا) " قُلْ لَوْكَانَ ٱلْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ ٱلْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْجِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا " الكهف ۱۰۹

« وَاٰتَتْ اُكُلَـها بكلماته آلثمارالیانعة » ط ۱۳۱ ط ۹۸ ــ ۲ با کلمه ها (مشیت واوامر تکوینیّهٔ او آن درختها میوه های رسیدهآورد)

(الكَلْم) : مصدر و ــ الجرح (اقرب) : زخم « مانال رجلا منهم كلم » ط ۲۷ ط ۳۲ــ ۸ نرسیده به هیچ مرد از ایشان زخمی .

(الكَلِم)جمع كلمة (اقرب) : گفتارها « ولامصعدا للكلم آلطيّب » ط ۱۸۰ ط ۱۰ــ ۸ (اگر اقرار بربوبیّت او نمیکردند) جای بالا رفتن گفتارهای نیکو قرار نمیداد .

(الكَلِيم) : الجريح و ــ كليم اللّــه لقب موسى (ع) (اقرب) : زخمدار . لقب حضرت موسی (ع)

« وان شئت ثنّيت بموسى كليم اللّه » ط ۱۵۸ ط ۹ــ ۱۶ اگر بخواهی دوباره پیـروی نمائی بموسی (ع)کهخداوندباوی سخن فرموده

(المُتَكَلِّم)اسم فاعل من تكلّم و ــ العارف بعلم الكلام (اقرب) : سخن گوینده کسیکه عارف به علم کلام است .

« متكلّم لابرويّة » ط ۱۷۷ ط ۱۴۹ ــ ۲ سخنــ گوینده است نه با اندیشه .

(الكلم وآلروايــات)

ما عن ابيبصير قال سمعت اباعبداللّه

(ع) يقول لم يزل الله عزوجل عالما بذاته ولامعلوم ولم يزل قادرا بذاته ولامقدور قلت جعلت فداك فلم يزل متكلّما ؟ قال الكلام محدث كان اللّه عزّوجلّ وليس بمتكلّم ثمّ احدث الكلام .

عن عليّ (ع) قال قال رسول اللّه (ص) انّ اللّه عزّوجلّ لمّا خلق الجنّة خلقها من لبنتين لبنة من ذهب و لبنة من فضة و جعل حيطانها الياقوت و سقفها الزبرجد وحصاها اللؤلؤ وترابها الزعفران والمسک الاذفر فقال لها تكلّمي فقالت لااله الّا انت الحيّ القيّوم قد سعد من يدخلني فقال عزوجل بعزّتي و عظمتي و جلالي وارتفاعي لايدخلها مدمن خمر ولاسكّير ولاقتّات وهو النمام ولاديّوث وهو القلطبان ولا قلاع وهو الشرطيّ ولازنوق وهو المخنثي (المخنث) ولاخيوف وهو النبّاش ولاعشّار ولاقاطع رحم ولاقدريّ .

كا عن ابيعبداللّه (ع) قال مامن موضع قبر الّا وهو ينطق كلّ يوم ثلث مرات : انابيت التراب انابيت البلى انابيت الدود .

الصادقي (ع) كان في زمانه اي زمان يحيى بن زكريّا (ع) ملک يزني بنساء بني اسرائيل و كان يمرّ بيحيى بن زكريّا فقال له يحيى اتّق اللّه ايّها الملک لايحلّ لک هذا فقال له امرئة من اللواتي كان يزني بهن حين سكر ايّها الملک اقتل يحيى فامر ان يؤتى برأسه فاتوا برأس يحيى في الطست وكان الراس يكلّمه ويقول له يا هذا اتّق اللّه لايحلّ لک هذا ثمّ غلا الدم في الطست حتّى فاض الى الارض فخرج يغلي ولايسكن وكان بين قتل يحيى و خروج بخت نصّر مأة سنة .

انّ ابا الحسن الهادى (ع) دخل في فازة مع فرسه وعلّقه في طنب من اطناب الفازة وجلس فصهل الفرس و ضرب بذنبه فقال له بالفارسيّة ماهذا الغلق فصاح ثانية فقال له اقلع فامض الى ناحية البستان و بل هناک ورث وارجع فقف هناک مكانک فرفع الفرس رأسه واخرج العنان من موضعه ثمّ مضى الى ناحية البستان فبال وراث و عاد الى مكانه فسئل ماقال الفرس قال قال الفرس انّي اريد ان اروث وابول واكره ان افعل ذلک بين يديک فقلت اذهب الى ناحية البستان فافعل مااردت ثمّ عاد الى مكانه ففعل الّذى رايت .

كش عن عبدالاعلى قال قلت للصادق (ع) انّ الناس يعيبون عليّ بالكلام وانا اكلّم الناس قال امّا مثلک من يقع ثمّ يطير فنعم وامّا من يقع ثمّ لايطير فلا .

و روى عن الطيّار قال قلت للصادق (ع) بلغني انّک كرهت مناظرة الناس فقال امّا مثلک فلا يكره من اذا طار يحسن ان يقع وان وقع يحسن ان يطير فمن كان هكذا لانكرهه .

وباسناده ايضا عن هشام بن الحكم قال قال لي ابوعبداللّه (ع) مافعل ابن الطيّار قال قلت مات قال رحمه اللّه ولقّاه نضرة

وسرورا فقدكان شديدالخصومة عنّا اهل البيت .

وباسناده عن نضربن الصباح قال كان ابوعبدالله يقول لعبدالرحمن بن الحجّاج يا عبدالرحمن كلّم اهل المدينة فانّي احبّ ان يرى في رجال الشيعة مثلك .

سئل علي بن الحسين (ع) عن الكلام والسكوت ايّهما افضل ؟ فقال لكلّ واحد منهما آفات فاذا سلما من الافات فالكلام افضل من السكوت قيل كيف ذلك يابن رسول الله (ص) ؟ قال لانّ الله عزّوجلّ مابعث الانبياء و الاوصياء بالسكوت انّما بعثهم بالكلام ولااستحقّت الجنّة بالسكوت ولااستوجبت ولاية الله بالسكوت ولاتوقّيت النار بالسكوت انّما ذلك كلّه بالكلام ماكنت لاعدل القمر بالشمس انّك تصف فضل السكوت بالكلام ولست تصف فضل السكوت بالكلام ولست تصف فضل الكلام بالسكوت .

قال ابوذر اجعل الدنيا كلمتين كلمة في طلب الحلال و كلمة في الاخرة والثالثة تضرّ ولاتنفع .

عن ابن عمر قال قال رسول الله (ع) لاتكثروا الكلام بغير ذكرالله فانّ كثرة الكلام بغير ذكرالله تعالي تقسوا القلب انّ ابعد الناس من الله القلب القاسي .

ل قال اميرالمؤمنين (ع) لاتقطعوا نهاركم بكذا وكذا وفعلنا كذا و كذا فانّ معكم حفظة يحفظون علينا و عليكم .

ص انّ آدم (ع) لمّا كثر ولده و ولد ولده كانوا يحدّثون عنده و هو ساكت فقالوا يا اباما لك لاتتكلّم ؟ فقال يا بنيّ انّ الله جلّ جلاله لمّا اخرجني من جواره عهد اليّ و قال اقلّ كلامك ترجع الي جواري .

الشيخ سليمان القطيفي في وصيّته للشيخ شمس الدين محمّدبن ترك في اجازته له واختم علي فمك لايخرج منه كلمة الّا وتحبّ ان تراها مكتوبة في عملك يوم القيمة فمالاتحبّه فاتركه فقد روی عن رجل من المجاهدين قتل مع النبيّ (ص) في بعض الغزوات فاتته امّه و هو شهيد بين القتلي فرأت في بطنه حجر المجاعة مربوطا لشدّة صبره و قوّة عزمه فمسحت عليه و قالت هنيئا لك يابنيّ فسمعها النبي (ص) فقال لهامه او نحوها لعلّه كان يتكلّم فيما لايعنيه .

قال اميرالمؤمنين (ع) الكلام في وثاقك مالم تتكلّم فاذا تكلّمت صرت في وثاقه فاخزن لسانك كما تخزن ذهبك وورقك فربّ كلمة سلبت نعمة وجلبت نقمة .

سخن تانگفتي براو دست هست
چه گفته شود يابداو برتودست
تو ظاهر مكن راز خود با كسي
كه او خود بگويد بر هر كسي
جواهر بگنجينه داران سپار
دل راز باخويشتن پاس دار

كا عن ابيعبدالله (ع) قال قال

رسول اللّه (ص) من لم يحسب كلامه من عمله كثر خطاياه وحضر عذابه.

ف عن ابيمحمّد (ع) قال قلب الاحمق في فمه وفم الحكيم في قلبه.

سن اخذ رجل بلجام دابّة رسول اللّه (ص) فقال يارسول اللّه ايّ الاعمال افضل؟ فقال اطعام الطّعام واطياب الكلام.

ل عن السّجّاد (ع) قال انّ المعرفة بكمال دين المسلم تركه الكلام فيما لايعنيه وقلّة المراء وحلمه وصبره و حسن خلقه.

و قال (ع) للزهري و ايّاك ان تتكلّم بمايسبق الي القلوب انكاره و ان كان عندك اعتذاره فليس كلّ من تسمعه نكرا يمكنك لان تسمعه عدرا.

النبويّ (ص) يا اباذر انّ الرّجل يتكلّم بالكلمة في المجلس ليضحكهم بها فيهوي في جهنّم مابين السّماء والأرض ياابا ذر ويل للّذي يحدّث فيكذب ليضحك به القوم ويل له ويل له.

قال اميرالمؤمنين (ع) و ايّاك و ان تكثر الكلام هذراو ان تكون مضحكا وان حكيت ذلك عن غيرك.

فتلقّي آدم من ربّه كلمات فتاب عليه انّه هو التّوّاب الرّحيم. اختلف في الكلمات والاصحّ ان آدم رأى مكتوبا على العرش اسماء مكرّمة معظّمة فسأل عنها فقيل له هذه اسماء اجلّة الخلق عنداللّه منزلة والاسماء محمّد وعلي وفاطمة والحسن والحسين عليهم السلام فتوسّل آدم الي ربّه بهم في قبول توبته و رفع منزلته فتاب عليه.

و روى انّ الائمّة (ع) كلمات اللّه وولايتهم الكلم الطيب.

وفسرت كلمة التقوى بالولاية و يفسر كلمة باقية في عقبه اي الامامة في عقب الحسين (ع)

(جوامع كلم اميرالمومنين عليه السلام)

قد جمع الجاحظ من علماء العامّة مأة كلمة من مفردات كلامه في رسالة و بعض علمائنا في كتاب نثر اللئالي و قد جمع السيد رضي (ره في مطاوي نهج البلاغة لاسيما في اواخره وكذا في كتاب خصائص الائمّة (ع) ثمّ جمع الامدي في كتاب الغرر والدرر.

ثمّ قد اوردها مع كلمات النبي (ص) و ساير الائمّة (ع) جماعة من العامّة والخاصّة ايضا في مؤلّفاتهم منهم الحسن بن علي في كتاب تحف العقول و الحسين بن محمّد في كتاب نزهة الناظر والشهيد في كتاب الدّرّة الباهرة والواسطي في كتاب عيون الحكم والمواعظ والمجلسي في بحار الانوار سفينة البحار كلم

(كما)

كلام الاطبّاء ان ماء الكماة من اصلح الادوية للعين اذا ربي به الاثمد واكتحل به

فانّه يقوّى اجفان العين ويزيد في الـــروح الباصرة قوّة و يدفع عنها نزول الماء .

(كمت)

كا عن الكميت بن زيد الاسدى قال دخلت على ابيجعفر (ع) قال واللّه يا كميت لوكان عندنا مال لاعطيناک منه و لكن لـــک ماقال رسول اللّه (ص) لحسّان بن ثابت لـن يزال معک روح القدس ماذببت عنّا قال قلت خبرني عن الرجلين قال فاخذ الوسادة فكسرها في صدره ثمّ قال واللّه يا كميت ما اهريـــق محجمة من دم ولا اخذ مال من غير حلّـه ولا قلّب حجر من حجر الّا ذاک في اعناقهما .

نص عن الوردين اللكميت عن ابيـه الكميت بن المستهل قال دخلت علـى سيّدى ابي جعفر (ع) محمّدبن علىّ الباقر (ع) فقلت يابن رسول اللّه انّي قد قلت فيكم ابياتا أفتأذن لي في انشادها فقال ايّام البيض قلت فهــو فيكم خاصّة قال هات فانشأت اقول

اضحكني الدهر و ابكانــــي
والدهر ذو صرف و الوان
لتسعة بالطفّ قد غــودروا
صاروا جميعا رهن اكفــان

فبكى وبكى ابوعبداللّه وسمعت جارية تبكي من وراء الخباء فلمّا بلغت الي قولى

و ستّة لايتّجارى بهم   بنوعقيل خير فرسان

اى سبقوا فلم يقدر احدان يجرى لهم في المكرمة.

ثمّ علىّ الخير مولاهم   ذكرهم هيّج احزانى

فبكى ثمّ قال مامن رجل ذكرنااوذكرنا عنده يخرج من عينيه ماء ولو مثل جنـــاح البعوضة الّا نبى اللّه له بيتا في الجنّـــة وجعل ذلک الدمع حجابا بينه و بين النار فلمّا بلغت الي قولي

من كان مسرورا بما مسّكـــم
او شامتا يوما مـــــن الان
فقد ذللتم بعد عزّ فمـــا
ادفع ضيما حين يغشانـــى

اخذ بيدى ثم قال اللهم اغفر للكميت ماتقدّم من ذنبه وماتأخّر فلمّا بلغت الي قولي

متى يقوم الحقّ فيكم متـــى
يقوم مهديكم الثانـــــى

قال (ع) سريعا انشاء اللّه سريعا

روى انّه شكى جابر الي ابيجعفر (ع) الحاجة فقال ماعندنا درهم فما لبث ان دخل عليه الكميت فانشده فقال ابوجعفر (ع) لغلامه اخرج من ذلک البيت بدرة فادفعها الي الكميت ثمّ انشد قصيدة ثانية و ثالثة و امر له ببـدرة وبدرة فلم يقبل الكميت فردّها الغـــلام الى مكانها فقام الكميت فخرج فدخل في نفـــس جابر من ذلک شئ فقال جعلت فداک قلت ليس عندي درهم و امرت للكميت بثلثيـن الــف درهم فقال يا جابر قم و ادخل البيت فقـــال دخلت البيت فلم اجد منه شيئا فقال ياجابر ماستر عنكم اكثر مما اظهرنا لكم ثمّ ضـــرب

برجله الارض فاذا شبیه بعنق البعیرقدخرجت من ذهب ثمّ قال انّ اللّه قد اقدرنا علی مانرید ولو شئنا ان نسوق الارض بازمّتها لسقناها .

قب بلغنا انّ الکمیت انشد الباقر (ع) من لقلب متیّم مستهام . . . فتوجّه الباقر (ع) الی الکعبة فقال اللّهم ارحم الکمیت واغفر له ، ثلث مرّات ثمّ قال یا کمیت هذه مأة الف قدجمعتها لک من اهل بیتی فقال الکمیت لاواللّه لایعلم احد انّی آخذ منها حتّی یکون اللّه تعالی عزّوجلّ الّذی یکافینی ولکن تکرمنی بقمیص من قمصک فاعطاه .

روی انّ الباقر (ع) دعا للکمیت لمّا اراد اعداء آل محمد (ص) اخذه و اهلاکه وکان متواریا فخرج فی ظلمة اللّیل هاربا فدلّه اسد علی الطّریق ومنعه من اعدائه سفینة البحار کمت .

الکَمَد : الحزن الشّدید (اقرب) : اندوه سخت « والکمد محالفا و قلّا لک » ط ۲۳۲ ط ۱۶۵ــ ۳ (اگر نبود که به صبر امرکرده‌ای) ملازم بود اندوه در حالیکه درد و اندوه (در فراق تو اندک است)

اَکمَشَ : فی السّیر و غیره : اسرع (اقرب) : شتاب کرد « و اکمش فی مهل » ط ۸۱ ط ۴ــ ۳۵ سرعت نموده است (بکردار خوب) در مهلت روزگار .

اَکمَلَ : الشّی : اتمّه (اقرب) : چیز را تمام نمود « اتمّ نوره و اکمل به دینه » ط ۱۸۱ ط ۱۵ــ ۷ تمام نمود نور خودرا و تمام نمود بوسیلهٔ او دین خودرا .

"تَکامَل) الشّیُ : کان کاملا (اقرب) : چیز کامل بود « فکانّکم قد تکاملت من اللّه فیکم الصّنائع » ط ۹۸ ط ۲۱۴ــ ۷ گویا کامل شده شما از جانب خداوند در حق شما نعمتها (اشاره است به تحقیق فرج)

(اِستَکمَلَ) الشّیُ : کمله و استتمّه (اقرب) : چیز را کامل و تمام نمود .

« واستکمل مدّته » ط ۱۸۰ ط ۱۰ــ ۲۱ و تمام نمود مدّت عمر خودرا .

(الکَمال) بالفتح مصدر و اسم مصدر (لک کماله) : کلّه (اقرب) : کامل بودن « و کمال معرفته التّصدیق به » ط ۱ ط ۵ ــ ۴ ــ شناختن کامل او تصدیق به او است (یعنی شناختن خداوند عالم باینکه آفریننده موجودات است و بدون تنزیه معرفت ناقص است و شناختن کامل تصدیق به او بذات اوبا صفات خاصّهٔ او است .

(تَکمِلَةُ الشّیُ) : مایتمّ به مثل تتمته (اقرب) : آنچه چیز بآن تمام می‌شود مانند

باقیمانده آن « وجنّبتها لولا ٱلتکملة »ط ۱۸۴ ط ۶ـ ۷ کنار نمود آنهـا (ادوات) رااز کامل بودن لولا (زیرا در بارهٔ آن ادوات گفتـه می‌شود لولا خالقه لما وجد اگر آفرینندهٔ آن ادوات نبود یافت نمی‌شد)

(الکامِل) :اسم فاعل (اقرب) :تام « کاملا غیر مثلوم ولامنقوص» ر ۵۳ ر ۲۳۹ـ ۱۴۶ در حالیکه تمام باشد عیب دار و ناقص نباشد .

(الکُمَیْل) اسم احد من اصحـاب امیرالمومنین (ع) «یاکمیل مر اهلک ان یروحوا فی کسب المکارم » ح ۲۵۷ ح ۳۲۴ـ ۶ای کمیل دستور ده اهل خودرا باینکه در روز به کسب کردن اخلاق نیکو بروند .

(المُسْتَکْمِل) :اسم فاعل :تمام کننده « فذلک المستکمل لخصال الخیر » ح ۲۷۴ ح ۳۱۹ ـ ۱۲ پس این تمام کنندهٔ خیر است .

(الکمل وٱلروایـات)

خرج امیرالمؤمنین (ع) ذات لیلةمن مسجد الکوفة متوجّها الی داره و قد مضی ربع من ٱللّیل و معه کمیل بن زیاد ره و کـان من خیار شیعته و محبیه فوصل فی ٱلطریق الـی باب رجل یتلوا القرآن فی ذلک الوقت و یقرء قولهتعالی : آمّن هُوَقانِتٌ آناءَ ٱللّیلِ . . . بصوت شجیّ حزین فاستحسن کمیل ذلک فی باطنـه و اعجبه حال ٱلرجل من غیر ان یقول شیئـا فالتفت صلوات ٱللّه علیه الیه و قال یا کمیـل لایعجبک طنطنة ٱلرجل انّه من اهل ٱلنـار سأنبّئک فیما بعد فتحیّر کمیل لمکاشفته‌له‌علی مافی باطنه ولشهادته بدخول ٱلنار مع کونـه فی هذا الامر وتلک الحالة و مضی مدّةمتطاولة الی ان آل حال الخوارج الی ما آل و قاتلهم امیرالمؤمنین (ع) و کانوا یحفظون القرآن کما انزل فالتفت امیرالمؤمنین (ع) الی کمیل وهو واقف بین یدیه وٱلسیف فی یده یقطر دمـا و رؤس اولئک الکفرة الفجرة محلّقة علی الأرض فوضع رأس ٱلسیف علی رأس من تلک ٱلـرؤس و قال یاکمیل امّن هو قانت . . . ای هو ذلـک ٱلشخص ٱلذی کان یقرء القرآن فی تلکٱللیلة فاعجبک حاله فقبّل کمیل قدمیه (ع) واستغفر ٱللّه .

شالمّا ولی الحجّاج طلب کمیـل بن زیاد فهرب منه فحرم قومه عطاهم فلمـا رأی کمیل ذلک قال انا شیخ کبیر و قد نفـد عمری لاینبغی ان احرم قوما عطاهم فخرج فدفـع بیده الی الحجّاج فلما رأه قال له لقـد کنت احبّ ان اجد علیک سبیلا الی ان قال‌قدکنت فیمن قتل‌عثمان بن عفان اضربواعنقه فضربت عنقه و کان امیرالمؤمنین (ع) اخبره انّه قاتله سفینة البحار کمل .

× × ×

أَكْمام : جمع كِمّ : وعاء لطلع و غطاء النور و ـ الغلاف الّذى ينشقّ عن الثمر ويحيط (اقرب) : ظرف شكوفه و پرده گل غلافى كه از ميوه پاره مى‌شود .

« ومنفسخ الثمرة من ولائج غلف الاكمام » ط ۸۹ ط ۳ ـ ۹۸ (خداوند عالم است) از جاى روئيدن ميوه از مداخل وبواطن غلافهائى كه درآن ميوه مخلوق مى‌شود .

كَمَنَ : الرجل ن ل : توارى واستخفى و ـ الغيظ فى الصدر : استخفى و ـ دخل فى الأمر لايفطن له (اقرب) : مرد پنهان شد . خشم درسينه جاگرفت . ناآگاهانه بەامرداخل شد .

« فاطفؤا ماكمن فى قلوبكم من نيران العصبيّة » ط ۱۹۰ ط ۲ ـ ۵۳ ـ پس خاموش كنيد آنچه كه پنهانست در دلهاى شماازآتش سوزان عصبيّت (قومى و نسبى ...)

(الكَمين) : الداخل فى الأمر لايفطن له (اقرب) : وارد شونده در كار بطورى كه‌ازاو آگاهى نباشد « و ظهور كمينها » ط ۱۴۹ ط ۳۱ ـ ۶ (درنگ كنيد تا صحيح امر را از غلط‌آن درك كنيد) هنگام ظاهر وآشكار شدن پنهان شده آن فتنه .

(الكَامِن) اسم فاعل : پنهان شونده بطور ناآگاهانه « فانّ الشيطان كامن فى كسره » ط ۶۴ ط ۱۱۵ ـ ۶ بتحقيق كه شيطان پنهان است در جانب آن خيمه .

(المَكَامِن) : جمع مكمن : الموضع يكمن فيه (اقرب) : جاهائيكه كمين كننده در آن پنهان مى‌شود « واكنّها فى مكامنها عن الذهاب فى بلج ائتلاقها » ط ۱۵۳ ط ۴۵ ـ ۷ وپنهان نمود آنهارا در مكانهاى پنهان‌آنهااز راه رفتن در درخشيدن آشكار آفتاب .

الكَمَه : العمى يولد به الانسان اوعام (اقرب) : نابينائى مادرزاد يا عمومى « و من راقه زبرجها اعقبت ناظريه كمهًا » ح ۳۶۷ ح ۳۶۳ ـ ۲ كسيرا كه زينت وآرايش‌آن (دنيا) بشگفت وادارد هردو چشمش را در نتيجه كور گرداند .

(الكُمْه) جمع أكمَه و هو من‌ولد اعمى (عبده) : كسى است نابينا زاده شده « الكمه الابصار » ر ۳۳ ر ۲۷۰ ـ ۱ (به سوى‌حج‌كسانى فرستاده) كه نابينا ديدگانند .

الكَنُود : الكفور و الكافر و ـ اللّوام لربّه والبخيل و ـ العاصى و الّذى يعدالمصائب و ينسى المواهب (اقرب) : كفران كننده نعمت . كافر . توبيخ كننده پروردگارش . بخيل

نافرمان . کسیکه مصیبتها را میشمارد بخششها را فراموش مینماید .

«وزمن کنود» ط ۳۲ ط ۴۰-۱ (ما واقع شدیم) در زمانیکه کفران کننده نعمت هست .

(الکندر والروایات)

عن الرضا (ع) ما بعث الله نبیّا الّا بتحریم الخمر و ان یقرّ له بانّ الله یفعل مایشاء وان یکون فی تراثه الکندر.

روی انّ مولانا الرضا (ع) لمّا کان بخراسان اذا صلّی الفجر جلس فی مصلّاه الی ان تطلع الشمس ثمّ یوتی بخریطة فیها مساویک فیستاک بها واحدا بعد واحد ثمّ یؤتی بکندر فیمضغه ثمّ یدع ذلک و یؤتی بالمصحف فیقرء فیه.

کَنَزَ : المال ض: جمعه وادّخره ودفنه فی الأرض(اقرب) : مال را گرد آوردوذخیره نمود وآنرا درزمین دفن کرد.

« فوالله ماکنزت من دنیاکم تبرا » ر ۴۵ ر ۲۴۲-۶ بخدا سوگند جمع نکردم از دنیای شما طلای غیر مسکوکی را.

(اِکْتَنَزَ) : اجتمع وامتلاء (اقرب) : جمع و پر شد « واکتنز من غیر طائل » ط ۱۷ ط ۵۱-۶ و پرشد ومجتمع گردید از مسائل بی‌فائده.

(الکَنْز) : مصدر و ـ المال المدفون فی الأرض و ـ کلّ کثیرمجموع یتنافس فیه‌مدّخر و ـ الذهب والفضّة (اقرب) : جمع کردن . مالیکه درزمین پنهان شده. هر گرد آمده که درآن رغبت می‌شود. طلا ونقره.

« ولاکنز اغنی من القناعة» ح ۳۷۱ ح ۳۸۵-۲ گنجی‌نیست که بی‌نیاز کننده تر باشد از قناعت .

(الکُنُوز) : جمع کنز « وهم کنوز الرحمن» ط ۱۵۲ ط ۶۹-۴ آنان گنج های خداوندهستند(هرچه بخواهی از علم واخلاق آنها استفاده کنی تمام نمی‌شود)

(الکنز والروایات)

کا عن علیّ بن اسباط قال سمعت اباالحسن الرضا (ع) یقول کان فی الکنزالذی قال الله عزوجل (کَانَ تَحْتَهُ کَنْزٌ لَهُمَا) کان فیه بسم الله الرحمن الرحیم عجبت‌لمن‌ایقن بالموت کیف یفرح و عجبت لمن ایقن بالقدر کیف یحزن و عجبت لمن یری الدنیا وتقلّبها باهلها کیف یرکن الیها و ینبغی لمن عقل عن الله ان لایتّهم الله فی قضائه‌ولایستبطأه

في رزقه فقلت جعلت فداك اريد ان اكتبه‌قال فضرب والّله يده الي آلدواة ليضعها بين يديّ فتناولت يده فقبّلتها واخذت آلدواةفكتبته .

كان فيما اوصي به رسول الّله (ص) سلمان ان اكثر من قول لاحول ولا قوّةالّا بالّله العليّ العظيم فانّها من كنوز الجنّة .

قال آلنبيّ (ص) لعليّ (ع) يا علي انّ لك كنزا في الجنّة وانت ذو قرنيها قال آلصدوق فهذا الكنز هو المفتاح و ذلك انّه قسيم الجنّة وآلنار و هو ولده المحسن و هو آلسقط آلذي القته فاطمة (ع) لما ضغطت بين البابين سفينة البحار كنز.

كَنَفَ : آلشي :ضمّه اليه و جعله في عياله و ـ صانه و حفظه و حاطه و ـ فلانا : اعانه (اقرب):چيز را بسوي خود ضميمه‌كرد و اورا درجزء عيال‌خود قرار داد .اورانگهداشت وحفظ نمود . به فلاني ياري نمود .

«ويكنفني الي فراشه» ط ١٩٠ ط٢-١٧٤ ودرآغوش ميگرفت مرا درفراش خود .

(تَكَنَّفَهُ) القوم : احاطوا به و كانوا منه يمنة ويسرة (اقرب) : اورا احاطه نمودند وازآن در طرف راست وچپ بودند .

« وتكنّفتكم غوائله» ط ٢٢٨ ط ٤٤-٦ فروگرفته بشما مصيبتهاي آن (مرگ)

(اِكْتَنَفُوهُ) : احاطوا به و كانوا منه يمنة و يسرة (اقرب) : اورا احاطه نمودوازآن درجانب راست و چپ بودند .

«ويكتنفونها حفافيها» ط ١٢٢ط ٢٩-٩ و دورآنهارا ميگيرند از دوجانب چپ و راست .

(الكَنَفُ) : الجانب و ـ آلظلّ و ـ آلناحية و ـ جناح آلطائر و كنف الانسان:حضنه اي العضدان وآلصدر (اقرب) : يک طرف . سايه : ناحيه . بال پرنده . دوبازو و سينه .

" وانت‌في كنف ستره مقيم "ط ٢٢١ ط ٢٧-٨ درحاليكه تو در پناه پوشش او ساكني .

(الاَكْناف) : جمع كنف (اقرب) : اطراف « موطنين اكناف دجلة» ط ٤٨ط ١٦٨-٢ درحاليكه در كنارههاي دجله‌ساكن‌هستند

(الكانِفَة) :الحاجز (يقال : انهزموا فماكانت لهم كانفة) اي حاجز يحجز العدوّ عنهم " (اقرب) : منع كننده و جدا كننده دشمن . وپناه « لاتكن للمسلمين كانفة» ط١٣٢ ط ٢٩٣-٣ براي مسلمانها پناهي نميباشد .

(المُكْتَنِفَة) : اسم فاعل :المحيطة (اقرب) : احاطه كننده «فانّ طاعة الّله حرز من‌متالف‌مكتنفة» ط١٩٦ بحقيقت‌فرمانبرداري از خدا پناه و نگهدارنده است از مهلكه‌هائيكه احاطه مي‌كند .

كَنَّ : آلشيء ن : ستره في بيته و ـ

غطاه واخفاه وصانه من الشمس و ـ العلم وغيره في نفسه : اسرّه (اقرب) : چيز را در خانهٔ خود پنهان كرد و آنرا از آفتاب پوشانيد ، علم وغير آنرا در دل خود پنهان نمود .

(اَكَنَّهُ) : بمعني كنّه « ولايكنّكم منهم باب ذورتاج » ط ١٥٥ ط ٣٢ ـ ١٧ نمي پوشاند وپنهان نمي‌كند شمارا از آنها (ملائكه‌هاي حفظة) دربسته شده .

(اَلاَكْنان) جمع كِنّ : وقاء كلّ شيء وستره والبيت (اقرب) : نگهدارنده و پوشش هرچيز . خانه .

« اللّهمّ انّا خرجنا اليک من تحت الاستار والاكنان » ط ١٤١ ط ٥٧ ـ ٧ ـ خداوندا ما بيرون آمديم بسوى تو از زير پرده‌ها و پوششها (يعني از خانه ها)

(المَكْنُون) : اسم مفعول : المستور : پنهان شده « ومكنون ضمائرهم » ط ١٤٢ ط ٧١ ـ ٢ (نه بدين جهت آشكار ساخت خلقان را كه آگاه نبود) از پنهان شدهٔ دلهاي آنان .

الكُنْه : جوهر الشي و قدره و وجهه وغايته و حقيقته (اقرب) : جوهر قدر و وجه وآخر و حقيقت چيز « واحذروا منه كنه ما حذّركم من نفسه » ط ٨١ ط ٤ ـ ٢١ بترسيد ازاو (خداوند) حقيقت و نهايت آنچه كه ترسانيده است شمارا از نفس خود (خداوند عالم ما را از متعرّض شدن به خشم او يا مخالفت اوامر و نواهي او چنانچه ميفرمايد (وَ يُحَذِّرُكُمُ اللّهُ نَفْسَهُ) آل عمران ١٨

(الكَنَهْوَر) من السحاب قطع امثال الجبال اوالمتراكم منه و ـ الضخم من الرجال (اقرب) پاره هاى ابر مانند كوهها يا روى هم انباشته از آن . ضخيم از رجال .

"ولم ينم وميضه في كنهورربابه " ط ٨٩ ط ٣ ـ ٨٤ نخوابيد (ساكن) نشد روشني آن در ميان پاره هاى سفيد آن .

الكَهْف : كالبيت المنقور في الجبل و ـ الوزر و ـ الملجأ (اقرب) : غار كوه . و كوه بلند . پناهگاه

« فانک تلجئها الي كهف حريز » ر ٢١ ر ٢٤٠ ـ ١٩ بتحقيق كه واميگذاري آنرا به پناهگاهي نگهدارنده .

(الكُهُوف) : جمع كهف مخزنها « و موئل حكمه و كهوف كتبه » ط ٢ ط ٣٧ ـ ١٣ ـ (آل محمّدص) مرجع حكمتهاى آنجناب (تا مردم بآنان رجوع كرده آنچه را نميدانند بپرسند) و مخزن و حافظ كتابهايش هستند (كه قرآن و سنت پيامبر ميباشد)

الكَهْل : من جاوز الثلاثين اواربعين

الی احدی وخمسین (اقرب) : کسیکه سنّ او از سی یا چهل بگذرد تا پنجاه یک
«وانجبها کهلا» ط ۱۰۳ ط ۴۲ – ۲
گریمترین مردمان بود درحال پیری.

(الکَواهِل) جمع کاهل و هو اسم فاعل و – مجتمع الکتفین من الأنسان والفرس و – مقدّم اعلی الظهر مما یلی العنق و هو الثلث الاعلی وفیه ستّ فقر و – مابین الکتفین (اقرب) : شخص مسنّ . جمع شدن دو شانه از انسان و اسب جلو بالای پشت از آنچه دنبال گردن است و آن یک سوّم بالا ودرشش عدد ستون پشت است آنچه میان دوشانه است « اذ تمعّکت علیه بکواهلها » ط ۸۹ ف ۱۶۴ ط ۳ – ۷۵ وقتیکه غلطید زمین برآن بدوشهای خود (مانند غلطیدن حیوان)

الکَاهِن : اسم فاعل و – الّذی یخبر عن الکوائن فی مستقبل الزمان و یدّعی معرفة الاسرار ومطالعة علم الغیب و – من یخبر بالاحوال الماضیة و – العراف من یخبر بالاحوال المستقبلة (اقرب): خبردهنده از غیب و حکم کننده بآن . کسیکه خبر می دهد از حادثه ها در آینده زمان و ادّعا کند شناختن پنهانیها و مطالعهٔ غیب .
«والکاهن کالساحر» ط ۷۷ ط ۱۳۰ – ۵ کاهن مانند جادوگر است .

(الکِهانَة) بالکسر: حرفة الکاهن (اقرب) : شغل کاهن « فانّها تدعوا الی الکهانة » ط ۷۷ ط ۱۳۰ – ۵ – بتحقیق علم ستاره نتیجه اش کهانت است غیب گوئی است

(الکهن والروایات)

عن الهیثم بن واقد قال قلت لابیعبدالله (ع) انّ عندنا بالجزیرة رجلا ربما اخبر من یأتیه یسأله عن الشی یسرق او شبه ذلک افنساله فقال قال رسول الله (ص) من مشی الی ساحر او کاهن او کذّاب یصدّق بما یقول فقد کفر بما انزل الله من کتاب .

الکُوبَة : النرد و – الشطرنج و – الطبل الصغیر (اقرب) : نرتحنه و شطرنج بازی طبل کوچک « اوصاحب کوبة » ر ۱۰۴ ح ۳۷۲ – ۵ (خداوند دراین ساعت هرکس دعا کند قبول مینماید) مگر صاحب طبل باشد .

کَادَ : یفعل قارب ولم یفعل (اقرب): نزدیک شد انجام دهد و انجام نداد « ویکاد صاحبه صاحبه یشبع منه » ط ۱۳۱ ط ۹۸ – ۷ (چیزی نیست مگر) نزدیکست صاحب آن ازاو

سیر میشود (مگر زندگی)

الکُور : الرحل او باداته (اقرب) : شتری که اثاث سفر درآن باشد یا با آلات آن «شتان مایومی علی کورها " و یوم حیّان اخی جابر» ط ۳ ط ۲۸ــ ۷ چه‌قدر دور است (میان دور وزمن) روزیکه برکوهان و پالان شتر سوار (وبرنج سفر گرفتار و روز حیّان برادر جابر که ندیم وی بودم و بناز نعمت میگذرانیدم .

الکُوفَة : الرملة الحمراء المستدیرة و مدینة مشهورة بالعراق و یقال لها کوفان (اقرب) : ریگ‌سرخ گردهم‌آمده . شهر مشهوری است در عراق و به آن کوفان هم‌گفته‌می‌شود . «ماهی الا الکوفة اقبضها وابسطها» ط ۲۵ ط ۱۰۱ــ ۱ نیست این شهر مگر کوفه درحالیکه میگیرم آنرا و رها میکنم (یعنی تنها کوفه در تصرّف منست)

(الکوفة والروایات)

عن ابی الحسن الاوّل (ع) قال قال رسول الله (ص) انّ الله تبارک و تعالی اختار من البلدان اربعة فقال عزّوجلّ والتین والزیتون وطور سینین وهذا البلد الامین فالتین المدینة والزیتون بیت المقدس و طور سینین الکوفة و هذا البلد الامین مکّة .

عن ابیعبدالله (ع) قال مکّةحرم الله والمدینة حرم محمّد (ص) و الکوفة حرم علیّ بن ابیطالب (ع) انّ علیّا (ع) حرّم من الکوفة ماحرّم ابراهیم (ع) وماحرّم محمّد (ص) من المدینة .

عن اسحق بن یزداد قال اتی رجل اباعبدالله (ع) فقال انّی قد ضربت علی کلّ شیء لی ذهبا وفضة وبعت ضیاعی فقلت انزل مکّة فقال لاتفعل فانّ اهل مکّة یکفرون بالله جهرة قال ففی حرم رسول الله (ص) قال هم شرّ منهم قال فاین انزل ؟ قال علیک بالعراق الکوفة فانّ البرکة منها علی اثنی عشرمیلا هکذی هکذی والی جانبها قبر مااتاه مکروب قطّ ولاملهوف الّا فرّج الله‌عنه .

اسامة عن ابیعبدالله (ع) قال‌سمعته یقول الکوفة روضة من ریاض الجنّة فیها قبر نوح ابراهیم علیهما السلام و قبر ثلثماة نبی وسبعین نبیا و ستماة وصیّ وقبر سیّد الاوصیاء امیرالمؤمنین (ع)

الصادق (ع) مامن‌ملک مقرّب ولانبیّ مرسل ولاعبد صالح الّا وقد صلّی فی مسجد کوفان‌حتّی محمّد (ص) لیلة اسری به (ص)

قب عن عبدالله بن الولید قال دخلنا علی ابیعبدالله (ع) فی زمن مروان

فقال لنا ممّن انتم فقلنا له من اهل الكوفة فقال لنا انّه ليس بلد من البلدان و مصر من الامصار اكثر محبّا لنا من اهل الكوفة انّ اللّه هداكم لامرجهله النّاس فاجبتمونا وابغضنا النّاس وصدقتمونا وكذّبنا النّاس واتّبعتمونا وخالفنا النّاس فجعل اللّه تعالى محياكم محيانا ومماتكم مماتنا .

شا عن سلمة بن كهيل قال لما التقى اهل الكوفة اميرالمؤمنين (ع) بذى‌قار رحّبوا به ثمّ قالوا الحمدللّه الّذى خصّنا بجوارك واكرمنا بنصرتك فقام اميرالمؤمنين (ع) فيهم خطيبا فحمداللّه واثنى عليه وقال يا اهل الكوفة انّكم من اكرم المسلمين واقصدهم تقويما واعدلهم سنّةوافضلهم سهما فى‌الاسلام واجودهم فى العرب مركبا و نصابا انتم اشدّ العرب ودّا للنّبىّ واهل بيته وانّماجئتكم ثقةبعداللّه بكم .

فى‌حديث زائدة المروى عن السّجّاد (ع) انّه اخبر جبرئيل رسول اللّه (ص) بقتل اميرالمؤمنين (ع) ببلد تكون اليه هجرته وهو مغرس شيعته و شيعة ولده وفيه على كلّ حال يكثر بلواهم ويعظم مصابهم .

عن ابىبصير قال سمعت ابا عبداللّه يقول انّ ولايتنا عرضت على السموات والارض والجبال والامصار ماقبلها قبول اهل الكوفة .

نهج من كلام اميرالمؤمنين (ع) فى ذكر الكوفة كانّى بك ياكوفة تمدّين مدّ الاديم العكاظى تعركين بالنوازل وتركبين بالزلازل و انّى لاعلم انّه ماارادبك جبّار سوء الّا ابتلاه اللّه بشاغل ورماه بقاتل .

وروى عن اميرالمؤمنين (ع) قال هذه مدينتنا ومحلّنا ومقرّ شيعتنا .

قال محمّدبن الحسين الكيدرى الحاجب فى شرح النّهج فمن الجبابرة الّذين ابتلاهم اللّه بشاغل فيها زياد و قد جمع النّاس فى المسجد ليلعن عليّا صلوات اللّه عليه فخرج الحاجب و قال انصرفوا فانّ الامير مشغول وقد اصابه الفالج فى هذه السّاعةوابنه عبيداللّه‌بن زياد وقد اصابه الجذام والحجّاج بن يوسف وقد تولّدت الحيّات فى بطنه حتّى هلك . . .

تاريخ قم عن ابىعبداللّه (ع) قال اذا عمّت البلايا فالامن فى الكوفة و نواحيها من السواد وقم من الجبل ونعم الموضع قم للخائف الطّائف .

حه روى انّه نظر اميرالمؤمنين (ع) الى ظهر الكوفة فقال ما احسن منظرك واطيب ريحك (فعرك ح ل) اللّهمّ اجعل قبرى بها سفينة البحار كوف .

الكَوْكَب : النّجم (اقرب) : ستاره .

(الكَوَاكِب) : جمع كوكب

« اما واللّه لقد كنت اكره ان تكون

قریش قتلی تحت بطون الکواکب» ط ۲۱۷ ط ۲۳۴ـ ۲ آگاه باشید بخدا سوگند من راضی نبودم به اینکه طایفهٔ قریش کشته شدگان باشند در زیر شکمهای ستارگان (یعنی با خواری در بیابانها بیفتند ودر زیر سقف نمرده باشند)

(الکوکب وآلروایات)

عن امیرالمؤمنین انّه قال هذهٔ آلنجوم آلتی فی آلسماء مدائن مثل المدائن آلتی فی الأرض مربوطة کل مدینة بعمودین من نورطول ذلک العمود مسیرة مأتین وخمسین سنة.

کَانَ : آلشیء : حدث و وجد و صار وتأتی ناقصة و تامّة و ـ بمعنی ثبت و حضر و وقع وینبغی والاستقبال والمضیّ المنقطع والحال والاستمرار (اقرب) : چیز بوجودآمد وموجودشد . ناقص و تمام بکار گرفته می‌شود . بمعنی حاضر و ثابت و وقوع و سزاوار وآینده وگذشته بریده وحال و دوام می‌یابد .

«وحشوا ماکانوا یوطنون» ط ۱۸۶ ط ۸۶ـ ۵ وحشت کردند از آنچه ساکن می‌شدند درآن

(کَوَّنَ) آلشی : احدثه و ـ آللّه الاشیاء : اوجدها فوجدت (اقرب) : «و لم یکوّنها لتشدید سلطان» ط ۱۸۴ ط ۶ ـ ۲۵ ـ آنها (موجودات) را نیافرید برای محکم ساختن سلطنت خودش.

(الکَوْن) : مصدر : بودن « یقول لما اراد کونه‌کن فیکون» ط ۱۸۴ ط ۶ ـ ۱۸ میگوید برای آنچه اراده‌کرده بودن آنرا که باش‌سپس می باشد .

(آلتکوین) مصدر من کوّن : به وجود آوردن « ثمّ هو یفنیها بعد تکوینها» ط ۱۸۴ ط ۶ـ ۲۷ سپس او (خداوند) فانی می گرداند آنهارا پس از آنکه آنهارا آفرید .

(الکائِن) اسم فاعل : الحادث (اقرب) : بوجود آمده .

(الکائِنُونَ) : جمع کائن «ولا کائنون رفاتا» ط ۸۱ ط ۴ـ ۱۴ گردیدگانند ریزه ریزه . اجزاء متفرّقة .

(المُکَوَّن) اسم مفعول من کوّن : آفریده شده «فادرکته محدودا مکوّنا» ط ۱۶۳ ط ۱۱ـ ۲۸ پس چشمها درک کردند آن موجود را در حالیکه درحدّ معیّنی آفریده شده .

(المَکَان) : موضع کون آلشی و هو حصوله (اقرب) : جای بودن چیز و آن حاصل شدن آنست .

«ولاکان فی مکان فیجوز علیها لانتقال» ط ۸۹ ط ۳ـ ۶ و نبوده در جائی تا روا باشد براو منتقل شدن از جائی بجائی .

(الأماكن) جمع مكان «وتمكّن الاماكن» ط ١٦١ ط ٣٦ــ ٨ (خداوند منزه است) از قرارگرفتن در مكانها (زيرا اين از لوازم جسم وممكن است و خداوند عالم چنين نيست)

(الكون والروايات)

لى عن ابيبصير عن ابيعبدالله (ع) قال انّ الله تبارك و تعالى لايوصف بزمان ولامكان ولاحركة ولا انتقال ولامسكون بل هو خالق الزمان والمكان والحركة والسكون والانتقال تعالى عمّا يقول الظالمون علوّا كبيرا. سفينة البحار كون.

الكَيّ : آخر الدواء الكيّ (اقرب) : داروى آخرى داغ نهادن است.

« واذا لم اجد بدّا فاخر الدواء الكيّ » ط ١٦٦ ط ١٠٨ــ ٦ چون چاره اى نيابم پس آخر دوا داغ نهادن است (يعنى غير از جنگ علاجى نيابم بايد محاربه كنم)

كَيْتَ وكَيْتَ : كذا و كذا (اقرب) : چنين چنين « تقولون فى المجالس كيت وكيت » ط ٢٩ ط ١١٢ــ ٢ ميگوئيد در مجالس چنين و چنان (بدشمن چنين و چنان ميكنيم چون وقت جنگ ميرسد فرار ميكنيد)

كَادَهُ : ص : خدعه و مكربه و ــ علمه الكيد و ــ احتال له و ــ اراد به سوء و ــ الشيء : عالجه (اقرب) : به او حيله كردو اورا فريب داد. به او حيله آموخت.

«تكادون ولاتكيدون» ط ٣٤ ط ٥٨ــ ٥ باشما مكر و حيله ميكنند و شما حيله نميكنيد

(المَكِيدَة) : اسم من كاد و ــ الخبث (اقرب) : حيله و فريب. خباثت « وعمّت مكيدته » ط ١٢٧ ط ٨٣ــ ٣ مكر و حيلهٔ او (شيطان) عمومى شده (به همه جا راه يافته)

(المَكَايِد) : جمع مكيدة.

«واخصص رسائلك التي تدخل فيها مكائدك واسرارك، باجمعهم لوجود صالح الاخلاق» ر ٥٣ ر ٢٣٩ــ ١١٠ مخصوص گردان نامه ها و مراسلات خودرا آنچنان مراسلاتيكه داخل باشد درآن تدبيرها و سرهاى نهانى تو (براى ادارهٔ مملكت) بكسى كه جامعترين آنها باشد مر وجود خلقهاى شايسته را (مانند علم ،حلم ، صدق و ديانت) لوجود متعلّق است " به اجمعهم و اجمعهم متعلّق است به اخصص"

الكَيس : بالفتح: العقل والظرف

والفطنة و ـ خلاف الحمق و ـ الجود (اقرب) : خرد ظرافت و زيركي . عاقل بود . بخشش «ولقد اصبحنا في زمان قد اتّخذ اكثر اهله الغدر كيسا» ط ۴١ ط ١۶٧ ـ ٢ بتحقيق در زماني واقع شديم كه بيشتر مردم آن زمان‌مكر را زيركي پندارند .

الأكياس: جمع كيّس: العاقل الحاذق (عبده) الظريف البيّن الكياسة (اقرب) : باعقل حاذق . تيزفهم .

« ومتبلّدة اممها و اكياسها» ط ١٨۴ ط ۶ ـ ٢٩ (اگر جمع بشوند) از نافهم و كندهاي طوائفشان وتيزفهم آنان) بر ايجاد يك پشه نتوانند)

(الكيس والروايات)

ختص‌عن بريد العجلي قال قيل لابيجعفر (ع) انّ اصحابنا بالكوفةجماعةكثيرة فلو امرتهم لاطاعوک واتّبعوک ، فقال يجيئ احدهم الي كيس اخيه فيأخذ منه حاجته فقال لا ، قال فهم بدمائهم ابخل .

كيّفهُ : قطّعه و ـ جعل له كيفيّة (اقرب) : اورا پاره‌پاره قرار داد . براي او كيفيّتي قرار داد .

(الكَيفيّة) من كلّ شي : . حاله و صفته (اقرب) : از هر چيز حال و صفت او است .

«ماوحّده من كيّفه» ط ١٨۴ ط ۶ ـ ١ يكتا نميداند او (خداوند) را كسيكه كيفيّت وچگونگي (صفات زائده برذات) براي وي تعيين نمايد (زيرا مقارن بودن خداوند به صفتي مستلزم دوتا بودن است يكي صفت و دوّمي موصوف و اين درباره حق تعالي باطل است)

«ولاتعقد القلوب منه علي كيفيّة» ط ٨٣ ط ١١۴ ـ ٢ دلها (عقلها) اورابكيفيّت وچگونگي تصديق نمينمايد و بهاوبسته‌نميشود (زيرا معتقد بودن به صفتي كه زايد برذات باشدمنافي توحيد است)

(المُكَيّف) : كيفيّت و چگونگي يافته

«فتكون في مهبّ فكرها مكيّفا» ط ٨٩ ط ٣ ـ ٢٨ (گواهي ميدهم توآن‌خدائي كه ترا پاياني در عقلها نيست) تا درمحل وزيدن و جولان انديشه‌ي عقلها داراي كيفيّت‌وچگونگي باشي (ترا آخري و جانبي باشد)

كالَ .الطعام و غيره يكيله‌ض: حقّق كمّيّته او مقداره بواسطة آلة معدّة لذلك (اقرب) : مقدار و كمّيّت طعام و غير آن‌را بواسطه آلت آماده شده براي آن‌معيّن كرد .

«تکیلکم بصاعها» ط ۱۰۶ ط ۲۴ — ۱۲ (وزن میکند (آن بیرق گمراهی) شمارا به پیمانهٔ خود (یعنی یکجا شمارا میگیرد برای هلاک ساختن همانطوریکه پیمانه کنند دانه‌ها را دریک جا قرار میدهد)

(الکَیْل): مصدر و ـ مایکال به‌من‌آلة (اقرب): وزن کردن. وآنچه که بـه آن وزن می‌شود ازآلت وزن.

«ویل امّه کیلا بغیر ثمن لوکان له وعاء» ط ۹ ۶ ط ۱۵۷ — ۴ وای برمادر او (مادر به‌مرگ او بنشیند) مرا تکذیب میکند) پیمانه می‌کنم ازبرای شما (علم و هدایت) پیمودنی بـدون درخواست اجر (یعنی علمهارا بشما تعلیـم میدهم بدون توقع مزد اگر آنرا ظرفـی بود (یعنی استعداد درک وحفظ آن باشد)

(الکیل وآلروایـات)

کا عن ابیجعفر (ع) قال وجدنا في كتاب رسول آلله (ص) على خ ل اذا ظهر آلزنا من بعدي كثر موت الفجاة واذا طفّف المكيال والميزان اخذهم آلله تعالى بآلسنين وآلنقص واذا منعوا آلزكوة منعت الارض بركتهـا من آلزرع وآلثمار والمعادن كلّها و اذا جاروا في الاحكام تعاونوا على آلظلم والعـدوان و اذا نقضوا العهد سلّط آلله عليهم عدوّهم و اذا قطعوا الارحام جعلت الاموال في ايدي الأشرار واذالم يأمروا بالمعروف ولم ينهوا عن المنكر ولم يتّبعوا الاخيار من اهل بيتي سلّط آللـه عليهم شرارهم فيدعوا خيارهم فلايستجـاب لهم سفينة البحار كيل.

ل

لاولا . كناية عن السرعة التامّة (عبده) كنايه است از سرعت تمام .
«فاقتتلوا شيئا كلاولا» ر ۳۶ر۲۵۶–۲ اندكي باهم جنگيدند مانند گفتن و يا شنيدن لاولا (مثلي است گفته مي شود براى كارى كه زود انجام گيرد)

المَلَك : اصله المَلْأك و تحذف همزته لكثرة الاستعمال و هو الرسالة و روح يرسله الله لتبلغ الناس ارادته تعالى و اجرائها (اقرب) ريشهٔ آن ملأک است براى زياد بكار رفتن همزهٔ آن حذف شد به‌معنى پيام رسانيدن و روحى است مى فرستد او را خداوند عالم تا پيام اورا برساند و اجرا نمايد « الّا و عليه ملك ساجد » ط ۱۸۹ ط۳– ۷۱ در طبقه هاى آسمانها جائى بهاندازهٔ پوست حيواني نيست) مگر در آنجا ملكى سجده كننده است .
(المَلائِكَة) جمع ملك « وازارهم ملائكته» ط ۱۸۱ ط ۱۵– ۱۷ ملائكه هاى خود را امر كرده به زيارتشان بشتابند .

(الملك والروايات)

فس عن ابيعبدالله (ع) انّه سئل الملئكة اكثر ام بنو آدم فقال والّذى نفسي بيده لملئكة الله فى السموات اكثر من عدد التراب في الأرض و ما فى السماء موضع قدم الّا وفيها ملك يسبّحه و يقدّسه ولا فى الأرض شجر ولا مدر الّا وفيها ملك موكّل بها يأتي الله كلّ يوم بعملها والله اعلم بها و مامنهم احد الّا و يتقرّب كلّ يوم الى الله تعالى

بولايتنا اهل البيت و يستغفر لمحبّينا و يلعن اعدائنا و يسئل اللّه ان يرسل عليهم العذاب ارسالا.

ما عن الصادق (ع) ما خلق اللّه خلقا اكثر من الملئكة وانّه لينزل كلّ يوم سبعون الف ملك فيأتون البيت المعمور فيطوفون به فاذاهم طافوا به نزلوا فطافوا بالكعبة فاذا طافوا بها اتوا قبر النبي (ص) فسلّموا عليه ثمّ اتوا قبر اميرالمؤمنين (ع) فسلّموا عليه ثمّ اتوا قبر الحسين (ع) فسلّموا عليه ثمّ عرجوا و ينزل مثلهم ابدا الى يوم القيمة.

ج عن هشام بن الحكم قال سأل الزنديق فيما سئل ابوعبداللّه فقال ماعلّة الملئكة الموكّلين بعباده يكتبون عليهم ولهم واللّه عالم السر وما هو اخفى؟ قال استعبدهم بذلک و جعلهم شهودا على خلقه ليكون العباد لملازمتهم ايّاهم اشدّ على طاعة اللّه مواظبة و عن معصيته اشدّ انقباضا وكم من عبد يهمّ بمعصيه فذكر مكانها فارعوى و كفّ فيقول ربّي يراني و حفظتي علىّ بذلک تشهد و انّ اللّه برأفته و لطفه ايضا وكّلهم بعداده يذبّون عنهم مردة الشياطين و هو امّ الأرض و آفات كثيرة من لايرون باذن اللّه الى ان يجئ امر اللّه عزّوجلّ.

سئل ابوعبداللّه (ع) عن الملئكة يأكلون و يشربون و ينكحون فقال لاانّهم يعيشون بنسيم العرش فقيل له ما العلّة في نومهم فقال فرقا بينهم و بين اللّه عزّ وجلّ لانّ الّذى لاتأخذه سنة ولانوم هو اللّه.

يج عن ابيجعفر (ع) قال نحن الّذين تختلف الملئكة الينا فمنا من يسمع الصوف ولا يرى الصورة و انّ الملائكة لتزاحمنا على تكائتنا (مايتّكا عليه)

في ذكر ملک صورته كالديک و الملكين الّذين يحفظان العبد فاذا جاء الامر من عنداللّه خلّيا بينه و بين امر اللّه والملكين الموكّلين بالأدمي فاذا دخل الخلاء ثنّيا برقبته ثمّ قالا يابن آدم انظر الى ماكنت تكدح له في الدنيا الى ماهو صائر والملک الّذى يكتب للمريض مادام في المرض والّذى يبشّر المؤمن الّذى زار اخاه المسلم بوجوب الجنّة له والّذى يأتي بصورة السائل ليختبر العباد فيماخوّلهم اللّه تعالى و الف ملک وكلهم اللّه تعالى بالصائم في شدّة الحرّ فاصابه ظمأ يمسحون وجهه و يبشرونه والّذين بعثهم اللّه تعالى في ايّام الموسم بصورة الأدميّين يشترون متاع الحاجّ والتجّار و يلقونه في البحر.

كا عن ابيبصير قال قال ابوعبداللّه (ع) يا ابامحمّد انّ للّه عزّ ذكره ملئكة يسقطون الذنوب عن ظهور شيعنا كماتسقط الريح الورق من الشجر او ان سقوطه و ذلک قوله عزّوجلّ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا وَاللّهِ ما اراد بهذا غيركم.

ير عن ابيعبداللّه (ع) قال انّ الملائكة

لتنزّل علينا في رحالنا و تتقلّب علـي فرشنا
وتحضر موائدنا و تأتينا من كلّ نبات في زمانه
رطب ويابس و تقلّب علينا اجنحتها و تقلّب
اجنحتها علي صبياننا و تمنع آلـدوابّ ان
تصل الينا و تأتينا في كلّ وقت صلوة لتصلّيها
معنا ومامن يوم يأتي علينا و لا ليل الاّ واخبار
اهل الارض عندنا و مايحدث فيها .

آلنبوّ (ص) مابعثت عليّا في سريّـة
ولا ابرزته لمبارزة الاّ رأيت جبرئيل عن يمينـه
وميكائيل عن يساره و ملک الموت عن امامه .

ورد في آلروايات انّ اربعة آلاف ملک
رئيسهم ملک يقال له المنصور موكّلون بقبـر
الحسين (ع) شعثا غبرا يبكونه الي يـوم
القيمة فلا يزوره زائر الاّ استقبلوه ولا يودّعـه
مودّع الاّ شيّعوه ولا يمرض الاّ عادوه و لا يموت
الاّ صلّوا علي جنازته واستغفروا له بعد موته .

مل عن ابيعبدالله (ع) قال اذا زرتم
اباعبدالله (ع) فالزموا آلصمت الاّ من خيـر
و انّ ملائكة آللّيل وآلنّهار من الحفظـة تحضر
الملائكة آلّذين بالحائر فتصافحهم فلا يجيبونها
من شدّة البكاء فينتظرونهم حتّي تزول آلشمس
وحتّي ينوّر الفجر ثمّ يكلّمونهم و يسئلونهـم
عن اشياء من امر آلسماء فامّا ما بين هذيـن
الوقتين فانّهم لاينطقون ولايفترون عن البكاء
وآلدعاء .

روي انّ ملكين هبطا من آلسمـاء
احدهما بعث الي بحر ايل ليحشر الي آلصياد
سمک البحر حتّي يأخذها جبّار من الجبابـره
اشتهي سمكة كانت في تلک البحر ليبلغ غاية
مناه في كفره والآخر بعث الي عبد مؤمن صائم
قائم معروف دعائه وصوته في آلسماء ليكفـيء
قدره آلتي طبخها لافطاره لتبلغ المؤمن الغاية
في اختبار ايمانه .

روي انّ ابراهيم رأي ملک المـوت
بصورته آلتي يقبض فيها روح الفاجر فغشـي
علي ابراهيم (ع) ثمّ افاق فقال لولم يلـق
الفاجر عند موته الاّ صورة وجهک لكان حسبه

كا عن ابيعبدالله (ع) قال دخـل
رسول الله (ص) علي رجل من اصحابـه و هو
يجود بنفسه فقال يا ملک الموت ارفق بصاحبي
فانّه مؤمن فقال يامحمّد فانّي بكلّ مؤمن رفيق
واعلم يامحمّد انّي اقبض روح ابن آدم فيجزع
اهله فاقوم في ناحية من دارهم فاقول ماهذا
الجزع فوالله ماتعجّلناه قبل اجله و ماكان لنا
في قبضه من ذنب فان تحتسبوه و تصبـروا
توجروا وان تجزعوا تأثموا وتوزروا .

واعلموا انّ لنا فيكم عودة ثمّ عودة
فالحذر الحذر انّه ليس في شرقها ولا فـي
غربها اهل بيت مدر ولا وبر الاّ واناا تصفّحهم
في كلّ يوم خمس مرّات ولانا اعلم بصغيرهـم
وكبيرهم منهم بانفسهم ولو اردت قبض روح
بعوضة ماقدرت عليها حتّي يأمرني ربّـي بها
فقال رسول الله (ص) انّما يتصفّحهـم في
مواقيت آلصلوة فان كان ممّن يواظب عليهـا

عند مواقيتها لقّنه شهادة ان لا اله الّا اللّه و انّ محمّدا رسول اللّه (ص) و نحّي عنه ملك الموت ابليس سفينة البحار ملك .

تَلَألَأَ : النّجم والبرق : لمع و ـ النّار : ارت لهبها و ـ وجهة تلالا القمر : اشـرق واستنار (اقرب) : ستاره و البرق درخشيد . شعلهٔ آتش زياد شد صورت و ماه درخشيد و برافروخت « وردعها بتلالو ضيائهـا عن المضيّ في سبحات اشراقها » ط ١٥٣ ط ٤٥ ـ ٧ بازداشت شبپره‌هارا بسبب درخشيـدن روشنائي خورشيد ازرفتن در جاهائيكه نورهاى خورشيد درخشنده است .

(اللّؤلؤ) : الدّرّ (اقرب) : (و فـي تعليق كبائس اللّؤلؤ الرّطب في عساليجهـا وافنائها » ط ١٦٣ ط ١١ ـ ٣٣ و در آويختـن خوشه هاى مرواريد ترو تازه در شاخهاى بزرگ آنها و شاخهاى كوچك آنها .

(ابالؤلؤة)

قال المرزا عبداللّه الافنـدى في الرّياض ما ملخّصه ابولؤلؤة فيروز الملقّب ببابا شجاع الدّين النّهاوندي الاصل و المولـد المدنيّ قاتل ابن الخطاب قد كان من اكابر المسلمين والمجاهدين بل من خلّص اتبـاع اميرالمؤمنين (ع) و كان اخا لذكوان عالـم اهل المدينة بالحساب والفرائض و النّحـو والشّعر والحديث والفقه فراجع الاستيعاب .

و قال الذّهبي في كتابه المختصر في الرّجال عبداللّه بن ذكوان ابوعبدالرّحمن هو الامام ابوا الزّناد المدنيّ مولى بني اميّـة و ذكوان هو اخو ابولؤلؤة قاتل عمر ثقة ثبت روى عنه مالك واللّيث والسّفيانان مات فجأة في شهر رمضان سنة ١٣١ ثم قال صاحـب الرّياض و هذا اجلي دليل على كون فيـروز المذكور من الشّيعة و ح فلا اعتماد بمـا قالـه الذهبي من انّ اباالؤلؤة كان عبدا نصرانيّـا لمغيرة بن شعبة .

قال ابولؤلؤة اكل رمع كبـدى وذلك لانّ الرّجل وضع عليه من الخراج كلّ يـوم درهمين فثقل عليه الأمر فاتي اليه فقـال له الرّجل ليس بكثير في حقّك فانّي سمعت عنك انّك لو اردت ان تدير الرّحي بالرّيح لقدرت على ذلك فقال له ابولؤلؤة لادبّرنّ لك رحـى لاتسكن الى يوم القيمة فقال انّ العبـد قد اوعد ولوكنت اقتل احدا بالتّهمة لقتلته و في خبر آخر قال له ابولؤلؤة لاعملنّ لـك رحي بتحدّث بها من بالمشرق والمغرب ثـمّ انّه قتله بعد ذلك .

قال ابن الاثير في الكامل و كثير من ارباب السّير قتل عبيداللّه بن عمر بابيهاابنة ابي لؤلؤة و قتل جفينة والهرمزان واشار عليّ (ع) على عثمان بقتله بهم فابى .

× × ×

لَأْمَهُ: نسبه الى اللّؤم و ــ فلانــا: اصلحه و ــ الجرح و الصدع: شدّه و جمعه (اقرب): اورا به لئامت نسبت داد. فلانی را اصلاح کرد. زخم و شکاف را بست و پیوند داد.

(لَأَمَهُ) الشي: وافقـه و ــ بيـن القوم: اصلح بينهم (اقرب): با اوموافقت کرد. میان جماعت آشتی داد.

«ولائم بين مختلفاتها» ط ۱ ط ۵ ــ ۱۰ و بهم پیوسته میان اشیاء مختلفه گوناگون چون عناصر چهارگانه که ضدّ یکدیگـرند از شدت هریک کاسته تا کیفیّت متوسّطه میـان اضداد که آن مزاج است حاصل‌گردانیده.

(اِسْتَلْأَمَ): تدرّع (اقرب): زره و یا تمامی آلات حرب را پوشید «و جنّـة لمن استلأم» ط ۱۹۶ ط ۱۳ ــ ۳۸ (قرآن را) سپر قرار داد برای کسی که آنرا ببر گیرد و بر تن کند.

(اِلْتَأَمَ) الشيئان: اتّفقا و ــ القوم: اجتمعوا و ــ الشي: انضمّ والتصق و ــ الجرح: برأ والتحم (اقرب): دو چیز باهـم توافق کردند. جماعت گرد آمدند. چیزها به هـم ضمیمه و پیوسته گردید. زخم بهبودیافت.

«وحيث لايلتئم الناس لمواضعها» ر ۵۳ ر ۲۳۹ ــ ۱۲۲ بجائیکه بهم نمی‌پیوندند مردمان درجاهای آن موافق (که مواضع نفع است)

(المُلائِم) الموافق «واشلاء جامعة لأعضائها ملائمة لاحنائها» ط ۸۱ ف ۷۵ ج ۱ ص ۱۳۸ ــ قرارداد عضوهای گوشتی که گرد ــ آورنده و تشکیل دهنده اعضاء آن بودند در حالیکه موافق و مناسب بودند به اطـراف و جوانب متناهیه خود (در ترکیب صورت‌های آنها)

(اللَّأْمَةَ): بالفتح: الدرع (اقرب): زره «واكملوا اللّأمة» ط ۶۴ ط ۱۱۵ ــ ۱ ــ کامل گردانید زره را (با سایر آلات جنگ و اراده خلل ناپذیر)

(اللَّئيم): خلاف الكريـم و ــ البخيل الدنيّ الاصل و ــ الشحيح النفس المهان (المنجد): فرومایه. بخیل که نسب او پست باشد. سخت بخیل نفس خوارشده.

«واللّئيم اذاشبع» ح ۴۹ ح ۳۶۰ ــ ۲ (بپرهیزید از حمله) لئیم و ناکس هنگامیکه سیر شود.

(اللِئَام): جمع لئیم «ويغرى بهـا لئام الناس» ط ۲۳ ط ۵۲ ــ ۲ که مردمان‌لئیم ناکس اغراء و وادار و آرزومند کرده شودبه‌آن دنائت که مثل آنرا انجام دهد یا بــه‌آن دنائت سرّ اورا بدرد.

(اَلْأَم) اسم تفضيل: لئیم تر «والأم خليل» ط ۱۲۴ ط ۱۴۷ ــ ۴ (اگر روزی‌به‌یاری آنان محتاج باشم) لئیم‌ترین دوستانند.

×××

ح

(اللّأم والروایات)

عن شعیب عن ابیعبداللّه (ع) انّه دخل علیه واحد فقال له اصلحک اللّـــه انّی رجل منقطع الیکم بمودّتی و قداصابتنی حاجه شدیده و قد تقرّبت بذلک الی اهل بیتـــی وقومی فلم یزدنی بذلک منهم الّا بعداً اقـال فما آتاک اللّه خیر ممّا اخذ منک قال جعلـت فداک ادع اللّه ان یغنینی عن خلقه قـال انّ اللّه قسّم رزق من شاء علی یدی من شاء و لکن اسأل اللّه ان یغنیک عن الحاجه الّتی تضطرّک الی لئام خلقه سفینه البحار لئم

اللّأیٰ . مصدر و ــ الشدّة (اقرب) دیری وبازداشت شدن . سختی .

« فلأیاً بلأی مانجا » ر ۳۶ ر ۲۵۶ــ ۳ لأی بمعنی شدّت است و مفعول مطلق است برای فعل محذوف ولای دوم از برای تاکیـــد است و ما مصدریّه است در موضع رفع که فاعل آن فعل مقدّر است یعنی با سختی و دشواری پی در پی رهایی یافت .

(اللّأواء) . الشدّه والمحنة (اقرب) سختی و بلا « واستعینوا به علی لأوائکم » ط ۱۷۴ ط ۷ــ۱۰ یاری بجوئید بآن (قرآن) بر سختیهای خودتان .

اللُّباب . بالضمّ . المختار الخالــص من کلّ شئ و ــ الطحین المرقّق (اقــرب) . برگزیدهٔ خالص از هرچیز . آرد بسیار رقیق .

«ولباب هذا القمح» ر ۴۵ ر ۲۴۲ــ ۱۱ (اگـر میخواستم راه یابم) به مغز و خالص این گندم

(اللّبّ) . السمّ و ــ خالص کلّ شئ و ــ العقل او الخالص من الشوائب او مازکی من العقل (اقرب) زهر . خالص هرچیــز . عقل یا خالص از شائبه ها یا آنچه از عقل تزکیـــه شده باشد .

« ولبّا لمن تدبّر » ط ۱۰۴ ط ۳۴ ــ۳ (اسلام را قرار داد) عقل خالص برای کسی که اندیشه نماید .

(الألباب) . جمع لبّ (اقــرب) . خرد « ایّها المعدود کان عندنا مــن ذوی ــ الألباب » ر ۴۱ ر ۲۴۵ــ ۹ ای آن کســـی که شمرده شده بودی نزد ما از صاحبان خردها .

(اللّبیب) . العاقل (اقرب) . خردمند «والناصح اللّبیب» ر ۳۳ ر ۲۷۰ــ ۴ (بریها درآنچه که در دست تست) مانند نصیحـــت کنندهٔ خردمند .

(اللّبیب والروایات)

عن ابیعبداللّه (ع) قال مرّ یونس بن

متّى (ع) بصفائح الروحاء و هو يقول لبّيك كشّاف الكرب العظام لبّيك.

قال الجوهري و كان حقّه ان يقال لبًّا لك و يثنّى على معنى التاكيد اى الباباً لك بعد الباب و اقامة بعد اقامة و قيل اى اجابة لک يارب بعد اجابة. سفينه البحار لبب.

لَبِثَ . بالمكان ل . مكث و اقام (اقرب). در محلّ درنگ و اقامت گزيد «فلبثتم بعده ماشاء الله» ط ۹۸ ط ۲۱۴-۵ پس درنگ كرديد بعداز او آنقدر كه خدا خواهد

(لَبِّثْ). درنگ كن «لبّث قليلا يلحق الهيجا حمل» ر ۲۸ ر ۲۴۱ - ۳۰ پس درنگ كن اندك زمانى تا ملحق شود به صف جنگ حمل بن بدر (اين مثلى است براى تهديد دشمن بكار ميرود)

لَبَدَ . بالمكان ن . اقام به و - به . لزق به و - القوم بالرجل . لزموه و اطافوا به در محل درنگ كرد. به آن چسبيد. جماعت به مرد ملازم شد و دور اورا گرفتند «فان لبدوا فالبدوا» ط ۹۵ ط ۲۶-۱۵ اگر درنگ كردند شماهم درنگ كنيد.

(لبد والروايات)

مص قال النبىّ (ص) اصدق كلمة قالتها قالتها العرب كلمة لبيد

الا كلّ شئ ماخلا الله باطل
وكلّ نعيم لا محالة زائل
نعيمك فى الدنيا غرور وحسره
وعيشك فى الدنيا محال و باطل
وكلّ اناس سوف تدخل بينهم
دويهيّة تصفرّ منها الانامل
وكلّ امرى يوماً سيعلم سعيه
اذاكشفت عند الاله المحاصل

سفينه البحار لبد

لَبَسَ . عليه الأمر ض . خلطه وجعله مشتبها بغيره (اقرب). كار را بروى آميخت و اورا بغير وى مشتبه قرار داد.

(لَبِسَ) الثوب ل . استتر به و - امرأة . تمتّع بها زمانا (اقرب). لباسرا پوشيد با زن زمان طولانى لذّت برد «قد لبس للحكمة جنّتها» ط ۱۸۰ ط ۱۰-۲۵ بتحقيق (صاحب الأمر و قائم منتظر) پوشيده است براى حفظ حكمت سپر و زره آنرا (و آن ترس و خشيت خداوند عالم است) چنانچه روايت شده رأس الحكمة مخافة الله.

(اَلبَسَهُ). غطّاه و - الثوب . جعله

یلبسه (اقرب) . اورا پوشاند . جامه را به او پوشاند « فمن ترکه رغبة عنه البسه اللّه ثوب الذّل » ط ۲۷ ط ۳۲ــ ۳ پس هرکس ترک کند آن (جهاد) را از روی اعراض کردن ازآن خداوند عالم لباس خواری را به اومی پوشاند

(لَبَّسَ) علیه الأمر . خلطه و ــ الشی دلسه (اقرب) . امر را بروی آمیخت . چیز را تدلیس کرد « ولالبّسته علیکم » ط ۱۲۵ط ۴۸ ــ ۱۱ من آنرا به شما مشتبه نکردم و شمارا به اشتباه نیانداختم و فریب ندادم .

(اِلْتَبَسَ) علیّ الأمر . اختلط و اشتبه واشکل والتبس بعمل کذا . خالطه و ــ به الخیل لحقتا (المنجد) . امر برمن بااین کار مشتبه و مشکل شد . اسبان به او رسیدند . « وتلتبس الاراء عند نجومها » ط ۱۴۹ط۳۱ــ اندیشه‌ها هنگام ظهورآن فتنه ها درهم برهم و مشتبه می‌شود (درست و نادرست بهم اشتباه شود) « فالبس لهم جلبابا من اللّین تشوبه بطرف من الشّدّة » ر ۱۹ ر ۲۹۶ ــ ۲ ــ بپوش برای ایشان جامه ای از نرمی و ملایمت که مخلوط گردانی آنرا به پاره ای از سختی .

(اَلَّبس) . بالفتح . اختلاط الظّلام و ــ الخلط مصدر لبست املا اذا اخلطت بعضه ببعض (اقرب) . آمیخته شدن تاریکی . آمیخته شدن امر بعضی به بعضی « فهو من لبس الشّبهات فی مثل نسج العنکبوت » ط۱۷ ط ۵۱ــ ۶ پس او در خلط نمودن شبهات (بیکدیگر برای فریب دادن عوام) مانند تنیدن تار عنکبوت است (برای صید مگس و شبهات او هم مانند تار عنکبوت بی پایه است با اندک نسیمی از بین می‌رود)

(اللُّبْس) . مصدر و ــ الاختلاط و ــ الاشکال و اختلاط الظّلام (اقرب) . جامه پوشیدن . آمیختگی . اشکال . آمیخته شدن تاریکی « ولبس الاسلام لبس الفرومقلوبا » ط ۱۰۶ ط ۲۴ــ ۲۳ پوشیده شود اسلام ــ می پوشد اسلام لباس پوستین را مانند پوشیدن پشت رو کرده شده (متلبّس بلباس اسلام می باشند ولکن کردارشان برخلاف دستوراسلام است)

(اللُّبْسَة) بالضمّ . الشبهة والاشکال و عدم الوضوح (اقرب) . شبهه و اشکال و آشکار نبودن « فاحذر الشبهه و اشتمالها علی لبستها » ر ۶۵ ر ۲۵۴ــ ۴ پس از شبهه وشامل بودن آن بر پوشیدگیش (میان حقّ وباطل)

(اللَّبُوس) . مایلبس و ــ الدرع و ــ الکثیر اللّباس (اقرب) . آنچه پوشیده می‌شود . زره . کسیکه لباس زیاد دارد « علیهم لبوس الاستکانة » ط ۸۱ ط ۴ــ ۱۲ لباس فروتنی و خضوع و ذلّت وخواری (براثر هول و ترس آنروز) برآنها پوشیده شود .

(المَلْبَس والمِلْبَس) . مایلبس (اقرب) «وملبسهم الاقتصاد» ط ۱۹۱ ط ۱۴ــ ۳ ــ و

پوشاکشان میانه روی است (افراط و تفریط در زندگانیشان نیست)

(المُلْبِسَة) مونث مُلْبِس. پوشاننده «ملبسة نزوع» ط ۲۲۸ ط ۴۲ــ ۱۵ (دنیا پوشاننده ایست برکننده (یک مقام ویا ثروتی را به انسان می دهد دوباره پس می گیرد)

(المَلَابِس) . جمع مَلْبَس (اقرب) . پوشاکها «وان ضاهیته بالملابس فهوکموشی الحلل» ط ۱۶۳ ط ۱۱ــ ۱۴ ــ اگرآن (طاوس) را به پوشیدنیها مانند سازی (خواهی گفت) مانند حلّه هائی زینت داده شده است باطلا

(اللِّبَاس) . مایلبس و ــ الزوج والزوجة و ــ الاختلاط والاجتماع والاشتمال (اقرب) . پوشاک . زن و شوهر . آمیختگی . جمع شدن و شامل شدن

« وهو لباس التقوی» ط ۲۷ ط ۳۲ــ ۲ آن (جهاد) لباس پرهیزکاری است (همانطوری که لباس صاحب آنرا ازسرماوگرما نگهمیدارد هم‌چنین جهاد تقوی را حفظ می کند) .

(المُلْتَبِس) شوریده شده «ولاملتبسا عقلی» ط ۲۱۲ ط ۱۲۵ــ ۲ (ستایش خدائیرا سزا است که مرا قرار نداد) شوریده عقل (دیوانه)

× ××

(اللّبس والرّوایات)

نهج رُئِیَ علی امیرالمؤمنین (ع) ازار خلق مرقوع فقیل له فی ذلک فقال یخشع له القلب و تذلّ به النفس و یقتدی به المؤمنون .

الصادقی (ع) خیر لباس کلّ زمان لباس اهله غیر انّ قائمنا اهل البیت (ع)اذا قام لبس ثیاب علیّ (ع)و سار بسیرة علی (ع) لی الصادقی (ع) ومایستعجلون بخروج القائم (ع) واللّه ماطعامه الاّ الشعیر الجشب ولا لباسه الاّ الغلیظ و ماهو الاّ السیف والموت تحت ظلّ السیف .

انّه کان من اخلاق علیّ بن موسی الرضا (ع) انّه کان جلوسه فی الصیف علی حصیر وفی الشتاء علی مسح ولبسه الغلیظ من الثیاب حتّی اذا برز للنّاس تزیّن لهم .

ذکر الطبرسی ما ملخّصه انّه قدم علی رسول اللّه (ص) وفد نجران وفی لباسهم الدیباج و ثیاب الحبرة علی هیئة لم یقدم بها احدمن العرب فاتوا رسول اللّه (ص) فسلّموا علیه فلم یردّ علیهم السلام ولم یکلّمهم فقیل لامیرالمؤمنین (ع) یا ابا الحسن ماتری فی هؤلاء القوم قال اری ان یضعوا حللهم هذه و خواتیمهم ثمّ یعودون الیه ففعلوا ذلک فسلّموا فردّ سلامهم ثمّ قال (ص) والّذی بعثنی

بالحق لقد اتوني المرّة الأولي وانّ ابليس لمعهم سفينه البحار لبس

اللبن . مصدر و ـ سيّال ابيض في اناث الادميّين والحيوانات يتحلّب في الضرع من غدد اسفنجيه و يغتدي به و هو اسم جنس (اقرب) . شير « ولايمصر لبنها فيضرّ ذلك بوليدها » ر ٢٥ ف ٢٣ ج ٣ ص ٢٥ ـ تمامي شير آن (شتر) را ندوشد تا اين كار به بچهٴ او ضرر رساند .

(ابن اللبون) . ولد الناقة اذاكان في العام الثاني واستكمله " (اقرب) . بچه شتر كه دو سال باشد « كن في الفتنة كابن اللبون لاظهر فيركب ولاضرع فيحلب » ح ١ ح ٣٧٧ ـ ١ در فتنه مانند بچه شتر دو ساله باش كه پشت او توانائي ندارد تا بر او سوار شوند نه شيري دارد تا اورا بدوشند (درفتنه ستمكاران طوري رفتار كن به دين و دنياي تو ضرر نرسد)

(اللبن والروايات)

عن ابيعبدالله (ع) قال قال اميرالمؤمنين (ع) حسوا للبن شفاء من كلّ داء الّا الموت (اي شربه شيئا بعد شيء)

في روايه انّ النبيّ (ص) كان اذا اكل طعاما يقول اللّهمّ بارك لنا فيه وارزقنا خيرا منه واذا اكل لبنا او شربهٔ يقول اللّهمّ بارك لنافيه وارزقنا منه .

و روی انّ عليًّا (ع) كان يعجبه ان يفطر علي اللّبن وانّ رسول اللّه (ص) قال ليس احد يغصّ بشرب اللّبن لانّ اللّه تعالي يقول لَبَنًا خَالِصًا سَائِغًا لِلشَّارِبِينَ .

عن اميرالمؤمنين (ع) قال البان البقرة دواء

في وصايا النبي (ص) لعليّ (ع) يا عليّ ثلث يزدن في الحفظ و يذهبن السقم اللبان (كندر) والسواك و قرائة القرآن .

عن الرضا (ع) قال استكثروا من اللبان و استبقوه وامضغوه واحبّه الّيّ المضغ فانّه ينزف بلغم المعده و ينظفها ويشدّ العقل ويمري الطعام سفينه البحار لبن

لَجَأَ . الي الحصن و غيره ع . لاذاليه و اعتصم به (اقرب) . به حصار وغير آن پناه برد و به آن چنگ زد .

« ولايحرز من لجاء اليه » ط ١٥٥ ط ٣٣ ـ ٧ (فسق فجور) نگهميدارد كسي را كه به سوي آن پناه برد

(أَلْجَأَ) فلانا . اضطرّه و اكرهه (المنجد) اورا مضطر و اجبار كرد .

«ولئن الجأتمونی الی المسیرالیکم»
ر۲۹ ر۲۷۸ـ۳ اگر مرامجبور و مضطرگردانیدید
به حرکت کردن به سوی شما (هرآینه‌واقع
سازم در شما حادثه)
(لَجَأٌ) محرکه، مصدر و ـ المعقل
و الملاذ و ـ الحصن (اقرب). پناه بردن.
محل حفظ. پناهگاه حصار «موضع سرّه ولجاء
امره» ط ۲ ط ۳۷ـ ۱۳ (آل محمّد (ص) محلّ
سرّ خدایند پناهگاه امر او هستند (به آنچه
خداوند دستور داده قیام نمودند)
(اللّاجی) پناه آورنده (لاجی
الیها» ط ۱۵۳ ط ۴۵ـ ۱۴ (بچه اش) پناه
آورنده است بسوی او.

اللَّجَب . محرّکه کثرةاصوات الابطال
و ـ صهیل الخیل (اقرب). صداهای بسیار
پهلوانان رزمنده. شیهه کشیدن اسبان.
«لها کلب و لجب» ط ۱۰۷ ط ۸ ـ
۳۷ ـ برای آن (آتش) حرص و شدّت صدا
است (برای دوزخیان)

لَجَّ . الرّجل ض ع تمادی فی العناد
الی الفعل المزجور عنه و عَنَد فی الخصومه و ـ
فی الامر . لازمه و واظبه وابی ان ینصرف عنه
(اقرب). در انجام دادن عمل منع شد به
عناد خود ادامه داد و در دشمنی عناد کرد
(از کار منصرف نشد) «و من لجّ و تمادی فهو
الرّاکس» ر ۵۸ ر ۲۵۸ ـ ۷ هرکس لجاجت و
ستیزه نمود و به ستیزهٔ خود ادامه داد پس او
است سرنگون.
(اللَّجاجَة). شدّة الخصام تعصّبا
لاللحقّ (عبده). دشمنی سخت بجهت تعصّب
نه برای حقّ.
«اللجاجه تسلّ الرّأی» ح ۱۷۹ ح ۳۷۵
ـ ۱۰ ستیزگی رأی خوب را دور می دارد
(انسان را به بیراهه می‌کشد)
(اللَّجاج) بالفتح: الخصومه (عبده)
ستیزگی و دشمنی کردن «وایّاک ان تجمح بک
مطیّة اللّجاج» ر ۳۱ ر ۲۴۰ـ ۱۱۴ و بر حذر
باش از اینکه شتر سواریت سرکشی کند (بترس
از ستیزگی که در کار چنان گرفتارت نماید که
نتوانی رهائی یافت)
(اللُّجَّة) بالضمّ. الجماعه الکثیره و
ـ معظم الماء و خصّه بعضهم بمعظم البحر
و کذلک لجّة الظلام (اقرب). جماعت بسیار
موج بزرگ آب. مخصوص گردانیده بعضی آنرا
به موج عمیق دریا و تاریکی بزرگ.
«وسکنت الارض مدحوّة فی لُجّة تیّاره»
ط ۸۹ ط ۳ـ ۷۶ آرام گرفت زمین در حالی که
گسترده شده در میان آب زخار و موج عمیق
آن بود.
(اللُّجَج) جمع لُجّة «ولجج بحار

زاخره» ط ۸۹ ط ۳ـ ۷۲ (فروبرد زمین‌را) بر آبهای فراوان دریاهای پرشدّت .

تَلَجْلَجَ . تردّد فی الکلام و ـ فـی صدره شئ . تردّد (اقرب) در گفتار مضطرب و دو دلی داشت . در سینه‌ٔ او چیزی‌مضطرب بود .

« فانّ الحکمه تکون فی صدرالمنافق فتلجلج فی صدره حتّی تخرج » ح ۷۹ ط ۲۸۰ ـ ۱ ج ۳ص ۱۵۴ ـ بتحقیق حکمت در سینه‌ٔ منافق‌میباشد پس در سینه‌ٔ او مضطرب‌ومتردّد میباشد (زیرا سینه‌ٔ او لیاقت نگهداری آن را ندارد تا بیرون می آید و در سینه‌ٔ مؤمـن ساکن می گردد)

(اللّجج والّروایات)

لی عن الّصادق (ع) قال انّ موسی بن عمران (ع) حین اراد ان یفارق الخضـر (ع) قال له اوصنی فکان مما اوصاه ان قال‌له ایاک واللّجاجة او ان تمشی فی غیر حاجة او ان تضحک من غیرعجب واذکر خطیئتـک و ایاک و خطایا الناس سفینه البحار لجج

××××

لَجَمَهُ الماءوَالْجَمَه . بلغ فاه وـ الدّابّة . البسها اللّجام (اقرب) . آب بـه دهن او رسید . به دهن جنبنده دهن‌بند زد «امرٔو الجم نفسه بلجامها» ط ۲۳۵ ط ۱۵۲ـ ۴ مردی است لجام کرده است نفس خـود را بلجام مناسب آن (از خوف و بیم) " قـد الجمهم العرق " ط ۱۰۰ ط ۱۳۱ـ ۲ بتحقیـق عرق تا به دهن آنان رسیده .

(اللِّجام) . مایجعل فی فم الفـرس من الحدید مع الحکمتین والعذارین والسیـر وقیل‌معرّب‌لکام بالفارسیّة (اقرب) . دهن‌بند

(اللُّجُم) . جمع لجام (اقـرب) . دهن بندها « ولا قعقعة لجم » ط ۱۲۶ط۸۶ـ ۱ (نمیباشد آن لشگریان را) صدای دهن ـ بندهای اسبان (در دهنهای آنها)

(المُلْجَم) . لجام و دهان بند زده شده " بارض عالمها ملجم " ط ۲ ط ۳۷ ـ ۱۲ در سرزمینی که دهان دانای آن لکام‌زده‌شده (بسته است از تبلیغات او جلوگیری‌میکنند)

(ابن ملجم)

فس روی‌انّ ابن ملجم و صاحـب الخوارج والاربعة الاوثان السّتة الاخریـن من اصحاب التابوت .

قال امیرالمؤمنین (ع) لابن ملجم‌قد

اخبرتک امّک انّها حملت بک فی بعض حیضها .

قب عن ابن عباس کان ابن ملجم لعنه‌الله من ولد قدّار عاقر ناقة صالح وقصّتهما واحدة لانّ قدّار عشق امرئة یقال لها رباب کما عشق ابن ملجم لقطام .

قب استعان ابن ملجم لعنه الله بشبیب بن بجرة واعانه رجل من وکلاء عمرو بن العاص بخطّ فیه مأة الف درهم فجعله مهر قطام واطعمت لهما اللّوزینج والجوزیبق وسقتهما الخمر العکبری و نام شبیب و تمتع ابن ملجم معها ثمّ قامت فایقظتهما فعصّبت صدورهما بحریر و تقلدوا اسیافهم و کمنوا لأمیرالمؤمنین (ع) مقابل السدّة .

شا لمّا قضی امیرالمؤمنین (ع) نحبه و فرغ اهله من دفنه جلس الحسن (ع) وامران یؤتی بابن ملجم فجیء به فلمّا وقف بین یدیه قال له یا عدوّالله قتلت امیرالمؤمنین (ع) واعظمت الفساد فی الدین ثمّ ضرب عنقه واستوهب امّ الهیثم بنت الاسود النخعیّه جثّته منه لتتولی احراقها فوهبها لهافاحرقتها بالنار .

قال ابن بطّوطه المتوفّی سنه ۷۷۹ــ فی رحلته و رأیت بغربی جبانة الکوفة موضعا مسوّدا شدیدا السواد فی بسیط ابیض فاخبرت انّه قبر الشقیّ ابن ملجم وانّ اهل الکوفه یأتون فی کلّ سنة بالحطب الکثیر فیوقدون النار علی موضع قبره سبعة ایّام و علی قرب منه قبّة اخبرت انّها علی قبر المختار بن ابی عبید سفینه البحار لجم .

اللُّجَیْن . مصغّراً : الفضّة لامکبّر له (اقرب) . نقرة بصیغة تصغیر « وضحکت عنه اصداف البحار من فلزّ اللّجین والعقیان » ط ۸۹ــ ۳ــ ۶ (اگر ببخشد آنچه را) که صدفهای دریاها خنده کنان آشکار مینمایند (ومردم آنهارا با رنج بسیار بدست می‌آورند) از قبیل نقره خالص و طلای ناب (این در بخشش او اثر نخواهد کرد)

اَلَحَّ . السائل فی السوال . الحف واقبل علیه مواظبا (اقرب) . سئوال کننده در سئوال اصرار کرد

(المُلِحّین) جمع مُلِحّ . اصرارکننده «ولایبخله الحاج الملحّین» ط ۸۹ ط ۳ــ ۸ــ اصرار خواستاران اورا بخیل نمی‌نماید .

اللَّحد . بالفتح و یضمّ . الشقّ المائل یکون فی عرض القبر ای جانبه . القبر (اقرب) حفره ای که در جانب قبر می باشد . قبر «وظلمه اللّحد» ط ۱۸۸ ط ۲۲ــ ۸ (پیش از آنکه برسید) به تاریکی لحد و قبر .

(اَللُّحُود) جمع لحد (اقرب) «هاهم رهائن القبور و مضامين اللّحود» ر ۴۵ ر ۲۴۲ ـ ۲۳ اینک ایشان گروگان گورها و فرو رفته‌در لحدها هستند.

(اَلمَلْحُودَة). ذولحد و ـ اللّحد (اقرب). قبر صاحب لحد. لحد.

«فلقد وسّدتك في ملحودة قبرك» ط ۲۰۰ ط ۱۲۳ ـ ۳ بتحقيق خواباندم ترا در لحد قبر تو.

(المُلْحِد). الطاعن في الدين (اقرب) والملحد في اسم اللّه الّذي يميل به عن حقيقة مسمّاه فيعتقد في اللّه صفات يجب تنزيهه عنها والمشير الى غيره الّذي يشرك معه في التصرّف الها آخر فيعبده و يستعينه (عبده). طعنه‌زننده در دين. منحرف شونده از حقيقت صفات خداوند عالم به غير آن

«او ملحد في اسمه» ط ۱ ط ۵ ـ ۴۴ يا عدول كننده در اسم او (يعني جماعتي در اسم خداوند از حق عدول مى كردند از نام‌هاى خدا براى بتها جدا مى كردند چون لات از اللّه و عزّى از عزيز...

(المُلْحِدُون). جمع مُلحِد. عدول كنندگان از حق «ومابالي ماصنع الملحدون» ر ۶۳ ر ۲۶۴ ـ ۶ باك نداريم از آنچه مى كنند ملحدون و عدول كنندگان از دين اسلام.

(المُلْحَدَة) جعل له لحد. براى آن لحدى قرار داده شد «والقبور اللاطئة الملحدة» ط ۲۲۴ ط ۷۴ ـ ۸ (قبرها را بدل كردند) به قبرهاى چسبيده به لحد.

لَحَظَهُ. بالعين و ـ اليه ع. راقبه و قيل نظر اليه بمؤخّر العين عن يمين و يسار (اقرب). با چشم اورا زير نظر گرفت. به او بگوشهٔ چشم از طرف چپ و راست نگاه كرد.

«لوكان الأعمي يلحظ» ط ۱۷۸ ط ۸۵ ـ ۷ كاش نابينا ميديد.

(لاَحَظَهُ). راقبه و راعاه و ـ زيد عمرا. لحظ كلّ منهما الأخر (اقرب). اورا در نظر گرفت و مراعات كرد هريك از زيد و عمر ديگرى را در نظر گرفت.

«فلاحظوا الأجل» ط ۱۱۲ ط ۲۰ ـ ۱۰ بسر رسيدن عمر را در نظر گرفتند.

"والحظوا الخزر" ط ۶۴ ط ۱۱۵ ـ ۲ بگوشهٔ چشم و خشمناك بنگريد (زيرا به‌تمام چشم نگاه كردن علامت ترس است دشمن را جرى مى‌كند)

(اللّحْظ) بالفتح. مصدر و ـ باطن العين (اقرب). نگريستن بگوشهٔ چشم (اندرون چشم) «لاتكاد تنال بلحظ البصر» ط ۱۸۳ ط ۱۶ ـ ۱۴ (به مورچه نگاه كنيد) كه بنگاه بگوشهٔ چشم ديده نمى‌شود.

(الألحاظ) جمع لحظ (اقرب). نگريستنها بگوشه هاى چشم.

«اَللّهمّ اغفر لی رمزات الالحاظ» ط ۷۶ ط ۱۹۱ـ ۳ خدایا بیامرز اشاره هـــای گوشه های چشم را (که بگوشهٔ چشم به‌غیبت یا اهانت مومنی اقدام نماید)

(اللَّحْظَة) :المرّةمن اللحظ (اقرب): یک دفعه بگوشهٔ چشم نگریستن.

« وانّ غایة تنقصها اللحظة وتهدمها الساعة لجدیرة بقصر المدّة» ط۵۲ ط ۸۰ـ ۴ ـ و مدّت زندگی (در دنیا) که لحظهٔ آنرا کم گرداند و ساعت (مرگ) آنرا از بین می بـرد به کوتاهی سزاوار است.

(اللاحِظ) : نگرنده و بینا «و بصـرا لاحظًا» ط ۸۱ ط ۴ـ ۴۱ (سپس به‌اوبخشید) چشم بینا و نگرنده (تا بفهمد واز گذشتگـان پند گیرد)

(المَلْحَظ) : اللحظ او موضعه (اقرب): نگریستن یا جای نگریستن.

(المَلاحِظ) : جمع مَلْحَظ

« واعلموا انّ ملاحظ المنیّة نحوکـم دانیة» ط ۲۰۲ ط ۱۵۱ـ ۳ آگاه‌باشید بتحقیق نگریستنهای مرگ بسوی شما همیشه است (در بعض‌نسخه ها دانیه است یعنی‌نزدیک است)

اَلحَفَ : السائل : الحّ و ـ فلانـا الثوب:البسه ایاه و ـ به: اضربه (اقـرب) : سئوال کننده اصرار نمود. جامه را بـــه او پوشاند. به او ضرر رسانید. چون سئوال‌کنند در سئوال اصرار می کنند.

(الإلحاف) : الاصـرار (و اسئال بالالحاف» ر ۵۳ ر ۲۳۹ ـ ۲۷ (بروالی هیچ کس از خواص) در خواهش پراصرارتر نیست.

لَحِقَهُ : و به ل : ادرکه و ـ الـی‌قوم کذا : لحق بهم و ـ الثمن فلانا : لزمه (اقرب): اورا درک نمود، و به وی رسید. به جماعـت چسبید. بها به فلانی لازم شد.

« من اخذ بها لحق وغنم» ط ۱۱۸ ط ۱۴۶ـ ۲ هرکس فرا گرفت آن (دستورات دین را رسید به مقصد و بهره‌مند شد.

(اَلحَقَهُ) : ادرکه و ـ به:اتبعه ایاه و جعله یلحقه و ـ القائف الولد بابیه : اخبـر بانّه ابنه لشبه بینهما یظهر له (اقرب) :به‌او رسید، اورا به وی پیرو قرار داد و رسانیـد. قیافه شناس پسری را به پدر ملحق کرد.

«والحقنی بمن هو احقّ بی منـکم» ط ۱۱۴ ط ۹۵ ـ ۶ (هرآینه دوست داشتم) خداوند برساند مرا به کسی که او سزاوارتـــر است بمن از شما (که آنها یاران پیامبر است درآخرت)

(تَلاحَقَتْ) المطایا : لحق بعضهـــا بعضا و ـ الاخبار: تتابعت و ـ احوال القـوم : تتابعت (اقرب) : مرکبها بعضی به بعض دیگر

رسید . خبرها پشت سرهم رسید . احـــوال جماعت پی درپی رسید " ثمّ یتلاحق نامیا حتی یعود کهیئته قبل سقوطه" ط ۱۶۳ ط ۱۱ ـ ۲۴ سپس پشت سرهم میروید تا به صورت پیش از ریختن باز می گردد .

(اللُّحُوق) :مصدر (اقرب) :رسیدن و چسبیدن « ولحوق البطون بالمتون من الصیام تذللا » ط ۱۹۰ ط ۲ـ ۱۲۶ (ودر روزه است) از رسیدن و چسبیدن شکمها به پشتها از روزه برای خضوع و ناچیز دانستن خویش در برابر عظمت خداوند)

(اللَّحاق) : مصدر (اقرب)پیوستن «ولحاق وفراق » ط ۱۸۹ ط ۲۳ـ ۱۹ (زندگی دنیا) پیوستن (به گذشتگان) است و جدائی (از باقیماندگان است)

(اللَّاحِق) : اسم فاعل (اقرب) : از پی رسنده« ونحن لکم تبع لاحق » ح ۱۳۰ ط ۳۸۳ـ ۲ ما پیرو شمائیم که بشما میرسیم .

(المُلْحَق) : الدعی الملصق (اقرب): کسیکه از نظر نسب بغیر چسبیده شده باشد . چسبان « فانّ الشر بالشرّ ملحق » ر ۶۹ر۲۴۶ ۱۹ (از مصاحبت بدکاران دور باش) زیرابدی به بدی پیوندد و متصل می شود (کند هم جنس باهم جنس پرواز)

لَاحَمَ : الشئ بالشئ : الصقه به و ـ الجبل : شدّ فتله (اقرب) : چیز را به چیز دیگری چسباند . شکاف کوه را بهم پیوست «ولاحم صدوع انفراجها » ط ۸۹ ط ۳ـ ۳۲ ـ شکافهای گشاده آسمانهارا بهم پیوست .

(اِلْتَحَمَ) الشیء : تلاءَم بعد ان کان متباینا و ـ الجرح للبرء : اِلْتَأمَ و ـ الحرب بینهم : اشتبکت واختلطت (اقرب) : چیز پس از آنکه جدا بود بهم پویست . زخم بهم پیوست . جنگ میان آنها درگرفت .

«فالتحمت عری اشراجها » ط ۸۹ ط ۳ـ ۳۸ (فرمان داد بعداز آنکه آسمانها دود بود) تا قطعات آن که باهم فاصله بسیار داشتند بهم پیوسته و گرد آمدند .

(تَلَاحَمَ) الشی : تلاءَم بعد ان کان متباینا و ـ القوم : تقاتلوا ـ چیز بعداز آنکه از هم جدا بود بهم پویست . جماعت باهم جنگ نمودند .

«وتلاحم حقاق مفاصلهم » ط ۸۹ ط ۳ـ ۲۱ (هرکس ترا تشبیه کرد) به مفصل‌های کوچک پیوستهٔ آفریده شده هایت (ترا نشناخته)

(اللُّحْمَة) : بالضم :القرابة (اقرب): خویشاوندی « انّ ولیّ محمّد (ص) من اطاع اللّه وان بعدت لحمته » ح ۹۶ ح ۳۵۶ـ ۲ ـ بتحقیق دوست محمّد کسی است که خدارا فرمان برد هرچند که خویشاوندی او ازاو دور باشد .

(المُتَلاحِمُ) : المتلائم : بهم پیوسته شونده «وناشئة الغیوم و متلاحمها» ط ۸۹ ط ۳ـ ۹۹ (خداوند عالم دانا است) به ابر ـ های برآمده در هوا و بهم پیوستن آنها .

(اللَحّام) کشدّاد : بائع اللحم (اقرب) : گوشت فروش.

«لانفضنّهم نفض اللحّام الوذام التربة» ط ۷۵ ط ۲۲۰ ـ ۲ (بخدا سوگند اگر برایشان تسلّط یافتم) آنها را بهدور اندازم مانند دور انداختن گوشت فروش جگر هـای پاره یا شکنبهٔ خاک آلود را .

(اللَحْم واللَحَم) من جسم الحیوان خلاف العظم او هو المادة الحمراء الرخوة الّتی تؤکل فلایتناول المادّة البیضاء من الشحم والدهن (اقرب) : گوشت .

«ویتکلّم بلحم» ح ۷ ح ۳۵۹ ـ ۴ ـ (بشگفت آئید براین انسان) سخن می گوید با گوشتی (به زبان)

(اللُحُوم) جمع لحم (اقرب) : گوشتها «حتّی اکلت لحوم الساعد» ط ۱۸۱ ط ۱۵ـ ۲۴ (فرو رود زنجیرهای آتشین) تا بخورد گوشتهای بازوها را .

(اللحم والروایات)

ل عن ابیعبداللّه عن آبائه (ع) قال امیرالمؤمنین (ع) اذاضعف المسلم فلیأکل اللحم واللبن فانّ اللّه تعالی جعل القوّة فیهما و قال (ع) لحوم البقر داء و البانها دواء و اسمانها شفاء

و عنه (ع) قال علیکم باللحم فانّ اللحم من اللحم واللحم ینبت اللحم .

وقال (ع) من ترک اللحم اربعین صباحا ساء خلقه .

وقال (ص) سیّد طعام الدنیاوالاخرة اللحم وسیّد شراب الدنیا والاخرة الماء .

عن علیّ (ع) قال ذکر النبی (ص) اللحم والشحم فقال (ص) لیس منهما بضعة تقع فی المعدة الّا انبت مکانها شفاء واخرجت من مکانها داء .

سن روی عن ابی عبداللّه (ع) قال ثلث یهدّ من البدن و بما قتلن : اکل القدید ودخول الحمّام علی البطنة ونکاح العجائز و زاد ابواسحق و غشیان النساء علی الامتلاء ورد انّ لحم الضّان باللبن ینفع لضعف القلب ویکره اکل اللحم فی الیوم مرّتین و لحم البقر بالسلق (چغندر) ینفع من البرص و لحم القطاة ینفع للیرقان و لحم الحباری للبواسیر ووجع الظهر .

و کان احبّ الطعام الی رسول اللّه (ص) اللحم و یقول هو یزید فی السمع والبصر وکان یقول اللحم سیّد الطعام فی الدنیا والاخرة فلو سألت ربّی ان یطعمنیه کلّ یوم

لغلت سفينة البحار لحم .

لَحْن القَوْل : مايقبل التوجيه كالتورية و التعريض (عبده) : گفتاری كه‌قابل توجيه به معناهای مختلف باشد .

«ولاتعولنّ علي لحن قول بعد التاكيد والتوثقة» ر ۵۳ ر ۲۳۹– ۱۷۱ بعد از برقراری واستوار نمودن و پيمان گفتار دوپهلو بكار مبر (بعد از پيمان بستن باشتی ادّعای توريه در گفتار روا نيست هرچند كه توريه در ناچار شدن به سوگند دروغ جايز است)

اَلحِيَة : جمع لحاء قشر الشجرة (عبده) : پوست درخت .

«ومختباء البعوض بين سوق الاشجار والحيتها» ط ۸۹ ط ۳– ۹۹ (خداوند عالم آگاه است) ازموضع پنهان شدن پشه ها درميان ساق‌درختان و پوستهای آنها .

(اللّحي والروايات)

ما النبوی (ص) لم يزل جبرئيل ينهاني عن ملاحاة (مخاصمات) الرجال كما ينهاني عن شرب الخمر و عبادة الاوثان .

مع قال رسول اللّه (ص) حفّوا الشوارب واعفوا اللّحي ولا تتشبّهوا بالمجوس وقال (ص) انّ المجوس جزّوالحاهم ووفّروا شواربهم و انّا نحن نجزّ الشوارب و نعفي (نكثر) اللّحي وهي الفطرة .

الصادقي (ع) في توحيد المفضّل : طلوع الشعر في الوجه عزّ الوجل الذی يخرج به من حدّ الصبي و شبه النساء .

قب فيما اجاب الرضا (ع) بحضرة المأمون لصباح الهندی و عمران الصابي عن مسائلهما انّهما قالا فما بال الرجل يلتحي دون المرئة قال زيّن اللّه الرجال باللّحي وجعلها فضلا يستدل بها علي الرجال من النساء .

قال الكازرونی في حوادث السنة السادسة بعد ان ذكر كتب رسول اللّه (ص) الي الملوك و انّه كتب كسری الي عامل اليمن بازان ان يبعثه (ص) اليه و انّه بعث كاتبه بانويه ورجلا آخر يقال له خرخسك اليه (ص) وكانا قد دخلا علي رسول اللّه (ص) وقد حلقا لحاهما واعفيا شواربهما فكره النظر اليهما وقال ويلكما من امركما بهذا قالا امرنا بهذا ربّنا يعنيان كسری فقال رسول اللّه (ص) لكنّ ربّي امرني باعفاء لحيتي و قصّ شاربي .

عن حبابة الوالبيّة قال رايت امير المؤمنين في شرطة الخميس و معه درّة يضرب بها بيّاعي الجرّی والمار ماهي والزمّيروالطافي

ویقول لهم یابیّاعی مسوخ بنی اسرائیل وجند بنی‌مروان فقام الیه فرات بن اخنف یاامیر المؤمنین و ماجند بنی مروان فقال له اقوام حلقوا اللّحی و فتلوا الشوارب .

و روی انّ اخذ الشارب و اعفاء اللّحی من الحنیفیّة الّتی لم تنسخ ولاتنسخ الی یوم القیمة و روی شیخنا المستدرک عن الجعفریّات بسنده عن علیّ بن ابیطالب (ع) قال‌قال رسول اللّه (ص) حلق اللّحیة من المثلة و من مثّل فعلیه لعنة اللّه .

و عن غوالي اللّئالي عن جابر قال قال رسول اللّه (ص) لیس منّا من سلق‌ولاخرق ولاحلق وعن السیوطي في الجامع الصغیر اخرج ابن عساکر عن الحسن بن علیّ (ع) عن النبي (ص) انّه قال عشر خصال عملهاقوم‌لوط بها اهلکوا وتزیدها امّتی بخلّة اتیان‌الرجال الی ان قال وقصّ‌اللّحیة و طول الشارب سفینة البحار لحا .

التّلخیص : التبیین‌والشرح‌والتقریب والاختصار (اقرب) : توضیح و شرح دادن و به ذهن نزدیک نمودن خلاصه کردن

«واعجز الألسن عن‌تلخیص صفته» ط ۱۶۳ ط ۱۱ــ ۲۹ ناتوان گردانید زبانها را از بیان کردن صفت او .

× × ×

اللّدد : الخصومة الشدیدة (اقرب): دشمنی سخت .

«فقلت یارسول اللّه ماذا لقیت من امّتک من الاودّ واللّدد» ط ۱۹۰ــ ۱ گفتم ای رسولخدا بسیار کجی (نافرمانی)و دشمنی سخت از امّتت دیدم .

اِلتّدم : الرجل : اضطرب و ــ المرأة : ضربت صدرها فی النیاحة و وجوههنّ فی النیاحة (اقرب) : مرد مضطرب شد ، زن در نوحه گری به سینه و صورت خود زد .

«وتلتدمون علی انفسکم» ط ۱۱۴ ط ۹۵ــ ۴ (وچون زنهای فرزند مرده) لطمه به سینه وصورت می‌زنید

(اللّدم) : مصدر و ــ صوت الحجر او الشي یقع بالارض و لیس بالصوت‌الشدید (اقرب) : لطمه زدن . صدای سنگ یاچیزی به زمین واقع می‌شود و صدای سخت نیست .

«واللّه لاأکون کالضبع تنام‌علی‌طول اللّدم» ط ۱۷۹ــ ۱ بخدا سوگند مانند کفتار نمی‌باشم می‌خوابد بر درازی مدّت زدن سنگ یا چیز دیگر برزمین (صیاد کفتار بردرب‌لانهٔ او چیزی را به آرامی می‌کوبد و باصدای‌ضعیف می‌گوید خامری امّ عامر آنرا تکرار می کند و کفتار براین میخوابد تا طنابی برگردن‌اومیکند و از لانه اورا میشکد بیرون می‌کند می فرماید

منهم نمینشینم تا طلحه و زبیر مرا اسیر کنند بلکه پیش از آنکه آنها به جنگ بیایند باآنها میجنگم .

(اللّادِمَة) اسم فاعل : لطمه زننده «ولادمة للصّدر قلقا» ط ۸۱ ف ۱۶۲ ط ۴ ـ ۴۵ (آن مرد محتضر میان پدر مهربان و میان دختر و خواهر از اضطراب و نگرانی به سینه لطمه زننده (افتاده است)

اللّدْن : اللّین من کلّ شئ (اقرب) : نرم از هرچیز « والاعضاء لدنه» ط ۱۹۴ ـ ط ۱۳۳ ـ ۶ اعضاء نرم فرمانبر است (هنوز با مردن نخشکیده اطاعت کنید)

اللّذّة : ادراک الملائم من حیث انّه ملائم کطعم الحلاوة عند حاسّة الذوق و النور عند البصر و حضور المرجوّ عند القوّة الوهمیة ... و نقیض الألم (اقرب) : دریافتن ملائم طبع مانند چشیدن شیرینی و روشنی در نزد بینائی . و حاضر شدن امیدواری شده در نیروی وهم . ضدّ درد .

«ومالعلیّ ولنعیم یفنی و لذّة لاتبقی» ط ۲۲۲ ط ۶۰ ـ ۱۳ چه کار است علی را با نعمتی که از دست میرود و خوشی که بر جا نمیماند .

(اللّذّات) جمع لذّة (اقرب) : خوشیها «الا فاذکروا هادم اللّذّات» ط ۹۷ ط ۵۳ ـ ۱۳ آگاه باشید بیاد آورید ویران کننده لذتها و خوشیها را (آن مرگ است)

(اللّذِید) : الشهی و ـ النوم (المنجد) با لذّت و شیرین خواب « بل هی مجّة من لذیذ العیش » ط ۸۵ ط ۱۹ ـ ۲۴ بلکه آن دولت (بنی امیّه) چیز حقیر و اندکی است از لذت زندگانی بمنزله آبی که از دهن میاندازند (کامرانی می کنند به آن زمانی پس مانند انداختن لقمه از دهن دورمیاندازند این کنایه از بیرون رفتن حکومت ازدست آنها است)

(الألَذّ) : اسم تفضیل : لذیذتر « فانّی لم ار جرعة احلی منه عاقبة و لا الذّ مغبّة » ر ۳۱ ر ۲۴۰ ـ ۱۱۸ (خشم را کم کم فرو بر خودرا نگهدار) زیرا من آشامیدنی شیرینتر و گواراتر از آن در پایان ندیدم .

(انواع اللّذات)

قال شیخنا البهائی فی الکشکول فی بیان اختلاف الخلق فی لذّاتهم انظروا الی الصبیّ فی اوّل حرکته و تمییزه فانّه تظهر فیه غریزة بها یستلذ اللّعب حتّی یکون ذلک عنده الذّ من سایر الأشیاء ثمّ یظهر فیه بعد ذلک استلذاذ اللّهو و لبس الثیاب الملوّنة و رکوب

الدواب الفارهة فيستخفّ معها اللعب بل يستهجنه :

ثمّ يظهر فيه بعد ذلک لذّة الزينة والنساء والمنزل والخدم فيحقر ماسواها ثمّ يظهر فيه بعد ذلک لذّة الجاه والرياسة والتكاثر من المال والتفاخر بالاعوان والاتباع والاولاد وهذه آخر لذّات الدنيا والي هذه المراتب اشار سبحانه و تعالي بقوله عزّ من قائل : اِنَّمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَ لَهْوٌ وَ زِينَةٌ وَ تَفَاخُرٌ ...

ثمّ بعد ذلک قد تظهر لذّة العلم باللّه تعالي والقرب منه والمحبّة له والقيام بوظائف عبادته وترويح الروح بمناجاته فيستحقر معه جميع اللذات السابقة ويتعجّب من المنهمكين فيها .

و كما انّ طالب الجاه والمال يضحک من لذّة الصبي باللعب بالجوز مثلا كذلک صاحب المعرفة والمحبّة يضحک من لذّة طالب الجاه والمال والانتها بوصول الي ذلک و لمّا كانت الجنّة دار اللذّات و كانت اللذّات مختلفة باختلاف اصناف الناس لاجرم كانت لذّات الجنّة علي انواع شتّي علي ماجائت به الكتب السماويّة و نطقت به اصحاب الشرايع صلوات اللّه عليهم ليعطي كلّ صنف مايليق بحالهم منها فانّ كلّ حزب بمالديهم فرحون والناس اعداء مايجهلون : سفينة البحار لذذ

لَزُبَ : الشي ر : دخل بعضه في بعض و ـ الطين : لزق و صلب (اقرب) : بعض چيزی به بعض چيز ديگر وارد شد . خاک چسبيد و سفت گرديد .

«ولاطها بالبلّة حتّي لزبت» ط ۱ ط ۵ ـ ۲۴ آنرا با آب و رطوبت آميخت تا بهم چسبيد (اين اشاره است به آميخته شدن عناصر مخصوصا آب و خاک)

لَزِمَ : الشيء ل : ثبت و دام و ـ المال فلانا : وجب عليه و ـ الطلاق : وجب حكمه وهو قطع الزوجيّة و ـ الغريم بالغريم تعلّق به ولم يفارقه و ـ كذا عن كذا : نشاء منه (اقرب) : برقرار و هميشه شد . مال بر فلانی واجب شد . حكم طلاق واقع شد . طلبكار به مديون ملازم شد . اين چيز از آن ديگری به وجود آمد .

«لوطوبي لمن لزم بيته» ط ۱۷۴ ط ۷ ـ ۴۱ وخوشا بحال كسيكه درخانهٔ خود قرار گيرد (فتنه وفساد ايجاد نكند) "ولالتمس التمام اذ لزمه النقصان" ط ۱۸۴ ط ۶ ـ ۱۰ ـ (اگر حركت و سكون در او يافت شود) لازم ميگيرد تمام گرديدن را در اين هنگام ناقص بودن او ثابت میشود (زيرا طالب تمام بودن درآنوقت است كه ناقص باشد و نقصان براو محال است)

(اَلْزَمَ) الشي : اثبته و ادامه و ـ

فلانا المال والعمل : اوجبه عليه (اقـرب) : چيز را ثابت نمود و هميشگي قرار داد . بـه فلاني عمل و مال را واجب گردانيد .

« قد الزم نفسه العدل » ط ۸۵ ط ۱۹ - ۱۰ بتحقيق واجب كرده است بر نفس خود عدالت و رستگاري را (هيچ وقت از عدالت بركنار نمي‌شد)

(اللُّزُومُ) : مصدر ملازم شدن وجدا نشدن . . . «فسبحان‌اللّه‌ما اشدّ لزومك للاهواء المبتدعة» ر ۲۷ ر ۳۰۱ - ۱ خداوند را از هر نقص بركنار قرار ميدهم شگفتار چه بسيـار سخت‌است ملازم‌شدن تو برخواهشهاي‌نوپديده آمده و خلاف دستورات الهي را .

(اللازِم) : اسم فاعل جدا نشونده‌و همراه « والذّل اللازم » ط ۱۲۲ ط ۲۹ - ۱۳ - (درفرار كردن از جنگ) خواري است‌هميشگي

(اللَّازِمَة)مونّث‌لازم « فشقوة لازمة» ط ۱۵۵ ط ۳۳ - ۹ (پس از مرگ) بدبختـي هميشه همراه است .

(الاَلْزَم) اسم تفضيل : ملازم تر و همراه تر « وهو الزم لكم من ظلّكم » ر ۲۷ ر ۲۴۳ - ۱۱ آن (مرگ) از سايهٔ شما به شمـا همراه تر است .

اَللَّسْبَة :لدغةالحية و غيرها (اقرب): گزيدن عقرب و غير آن .

«المرأة عقرب حلوة اللّسبه» ح ۶۱ ح ۳۹۰ - ۲ زن كژدم است شيرين‌است‌گزيدن او (آميزش با او)

اللِّسان : آلة القول (اقرب) ؛وسيله گفتار زبان «لسان العاقل وراء قلبه» ح ۴۰ ح ۳۵۳ - ۱ زبان خردمند پشت دل او اسـت (خردمند آنچه گويد اول نيك و بد او را با عقل خود مي‌سنجد سپس اگر نيك باشـد مي‌گويد و الّا نه)

(الاَلْسِنَة) جمع لسان (اقـرب) : زبانها « ونطق بالسنتهم» ط ۷ ط ۱۸۰ - ۲ بازبانشان سخن گفت .

(اللّسن والروايات)

ل عن اميرالمؤمنين (ع) قال ما من شئٍ احقّ بطول السجن من اللّسان .

عن السّجاد (ع) انّ لسان ابن آدم يشرف كلّ يوم علي جوارحه فيقول كيـف اصبحتم فيقول بخيران تركتنا و يقولون اللّه اللّه فينا و يناشدونه و يقولون انّما نثاب بك و نعاقب بك .

ل الصادقي (ع) عوّد لسانـك قول الخير تحظ به انّ اللّسان لما عودت معتـاد

موكّل يتقاضي ماسننت له في الخير والشرفانظر كيف تعتاد.

مع في وصايا ابي ذر قال قال رسول اللّه (ص) علي العاقل ان يكون بصيرا بزمانه مقبلا علي شأنه حافظا للسانه فانّ من حسب كلامه من عمله قلّ كلامه الّا فيما يعنيه.

وقال (ص) عليک بطول الصمت فانّه مطردة للشيطان وعون لک علي امر دينک.

جع قال النبي (ص) في وصيّته لعلي (ع) ياعلي من خاف الناس لسانه فهو من اهل النار.

و قال لايستقيم ايمان عبد حتّي يستقيم قلبه ولايستقيم قلبه حتّي يستقيم لسانه.

قال اميرالمؤمنين (ع) اللّسان سبع ان خلّي عنه عقر و قال (ع) المرء مخبوء تحت لسانه.

كا قال رسول اللّه (ص) امسک لسانک فانّها صدقة بها علي نفسک ثمّ قال ولا يعرف عبد حقيقة الايمان حتّي يخزن من لسانه.

كا قال رسول اللّه (ص) نجاة المؤمن من حفظ لسانه.

كا عن ابيجعفر قال كان ابوذرره يقول يامبتغي العلم انّ هذا اللّسان مفتاح خير و مفتاح شرّ فاختم علي لسانک كما تختم علي ذهبک و ورقک.

كا عن الصادق (ع) ما من يوم الّا و كلّ عضو من اعضاء الجسد يكفر (يذلّ و يخضع) اللّسان يقول نشدتک اللّه ان تعذّب فيک.

كا عنه (ع) قال قال رسول اللّه (ص) يعذّب اللّه اللّسان بعذاب لايعذب به شيئا من الجوارح فيقول يارب عذّبتني لم تعذّب به شيئا فيقول له خرجت منک كلمة فبلغت مشارق الأرض ومغاربها فسفک بها الدم الحرام وانتهب بها المال الحرام وانتهک بها الفرج الحرام و عزّتي و جلالي لاعذّبنّک بعذاب لا اعذّب به شيئا من جوارحک.

كا قال رسول اللّه (ص) ان كان في شيء شوم ففي اللّسان.

كا عن ابيعبد اللّه (ع) قال قال رسول اللّه (ص) من لم يحسب كلامه من عمله كثرت خطاياه و حضر عذابه.

قال اميرالمؤمنين (ع) لسان العاقل وراء قلبه و قلب الاحمق وراء لسانه.

قال رسول اللّه (ص) الجمال في اللّسان قال اميرالمؤمنين (ع) في آخر خطبة الاشباح و هي من جلائل خطبة: اللّهمّ و قد بسطت لي لسانا فيما لاامدح به غيرک ولااثني به علي احد سواک ولا اوجهه الي معادن الخيبة و مواضع الريبة و عدلت بلساني عن مدائح الادميّين علي المربوبين المخلوقين اللّهمّ ولكلّ مثن علي من اثني عليه مثوبة من جزاء او عارفة من عطاء و قد رجوتک دليلا

علي ذخائر الرحمة و كنوز المغفرة.
ومن كلام له عليه السلام الا انّ اللسان بضعة من الانسان فلا يسعده القول اذا امتنع ولايمهله النطق اذا اتسع وانّا لامراء الكلام.
فس وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا مريم : ۵۱ يعني اميرالمومنين حدثني بذلک ابی عن الامام الحسن العسکری (ع)
روی انّ الائمة (ع) يعلمون جميع الالسن و يتکلّمون بها.

(ذولسانين)

ل عن زيد بن علی عن آبائه قال قال رسول اللّه (ص) يجيء يوم القيمة ذو ـ الوجهين دالعًا لسانه في قفاه و اخر من قدامه يلتهبان (افروخته) ناراحتّي يلهبا جسده ثمّ يقال له هذا الّذی کان فی الّدنيا ذاوجهين وذالسانين يعرف بذلک يوم القيمة.
کا عن ابيعبداللّه (ع) قال من لقی المسلمين بوجهين ولسانين جاء يوم القيمة وله لسانين من نار.
اقول الروايات بهذا المضمون کثيرة فکما لايصلح سيفان في غمد واحد ولاقلبان في صدر واحد کذلک لايصلح لسانان فی فم واحد فليکن لسانک فی السرّ والعلانية واحدا وکذلک قلبک واعلم انّهم اتّفقوا علی انّ ملاقات الاثنين بوجهين نفاق وللنّفاق علامات کثيرة و هذه من جملتها و يأتي الکلام في ذلک في نفق.
کا عن ابيجعفر (ع) قال بئس العبد ان يکون ذاوجهين وذالسانين يطری اخاه شاهدا ويأکله غائبا ان اعطي حسده وان ابتلي خذله
قال علقمة فقلت للصادق (ع) يا بن رسول اللّه انّ الناس ينسبوننا الی عظائم الأمور وقد ضاقت بذلک صدورنا فقال يا علقمة انّ رضا الناس لايملک والسنتهم لاتضبط وکيف تسلمون ممّا لم يسلم منه انبياء اللّه و رسله وحجج اللّه (ع) الم ينسبوا يوسف (ع) الی انّه همّ بالّزنا الم ينسبوا ايّوب الی انّه ابتلي بذنوبه الم ينسبوا داود الی انّه تبع الطير حتّی نظر الی امرأة اوريا فهويها و انّه قدّم زوجها امام التابوت حتّی قتل ثمّ تزوّج بها الم ينسبوا موسی (ع) الی انّه عنّين وآذوه حتّی برّءه اللّه ما قالوا وکان عند اللّه وجيها الم ينسبوا جميع انبياء اللّه الی انّهم سحرة طلبة الدنيا الم ينسبوا مريم بنت عمران عليهما السلام الی انّها حملت بعيسي (ع) من رجل نجّار اسمه يوسف الم ينسبوا نبيّنا محمّدا صلّی اللّه عليه وآله الی انّه شاعر مجنون الم ينسبوا الی انّه هوی امرأة زيدبن حارثة فلم يزل بها حتّی استخلصها لنفسه الم ينسبوه يوم بدر الی انّه اخذ لنفسه قطيفة حمرا الحديث بطوله فيما نسبوه الی النبيّ (ص) والی سيّد الأوصياء اميرالمؤمنين (ع) و ماقالوه في اللّه سبحانه و تعالی بمالايليق بذاته.

فتح روى انّ موسى (ع) قال يا ربّ احبس عنّي السنة بني ادم فانّهم يذمّوني وقد اوذي كما قال الله تعالى لَاتَكُونُوا كَالَّذِينَ آذَوْا مُوسىٰ قيل فاوحى اللّه جلّ جلاله اليه يا موسى هذا شئٌ مافعلته مع نفسي أفتريد ان اعمله معک فقال قد رضيت ان يكون لي اسوة بک .

فتح قال لقمان في وصيّته لابنه ماحاصله لاتعلّق قلبک برضي آلنّاس فانّ ذلک لايحصل ثمّ مثّل له ذلک بان خرج و اخرجه معه ومعهما بهيم فركبه لقمان و ترک ولده يمشي وراءه فقال قوم هذا شيخ قاسي القلب قليل آلرحمة ثمّ عكس فاجتاز على جماعة اخرى فقالوا هذا بئس الوالد وهذا بئس الولد امّا ابوه فانّه مااذّب ولده وامّا الولد فانّه عق والده فركبا جميعا فقالت اخرى ما في قلب هذين رحمة يركبان معا يقطعان ظهر آلدابّة ويحملانها مالايطيق فتركا آلدابّة تمشي خالية وهما يمشيان فقالت قوم هذا عجيب من هذين يتركان دابّة فارغة فيمشيان فذمّوهما على ذلک فقال لولده ترى في تحصيل رضاهم حيلة لمحتال فلاتلتفت اليهم واشتغل برضا اللّه جلّ جلاله .

(وللّه درّ القائل في هذا المعنى)

و ما احد من السن آلنّاس سالما
ولو انّه ذاک آلنبي المطهّر
فلوكان مقداما يقولون اهوج (شتابان)
و ان كان مفضالا يقولون مُبَذِّرُ
وان كان سكّيتا يقولون ابكم
و ان كان منطيقا يقولون مهذر (بيهوده‌گو)
و ان كان صوّاما وباللّيل قائما
يقولون زرّاق يُرائي و يمكر
فلاتكترث (پروانكن) بآلنّاس في المدح وآلثنا
ولاتخش غيراللّه واللّه اكبر

سفينة البحار لسن .

اللُّصُوص : جمع لَصّ (اقرب) : دزدان «حتّى يكون اخرهم لصوصا سلّابين» ط ۵۹ ط ۱۴۵ـ ۵ تا اينكه آخرشان (خوارج) دزدان و راهزنان مى‌شوند (چنانچه نقل شده آن نه نفر از خوارج كه نجات يافتند هر كدام مذهبى اختيار نموده و راهزنى مى‌نمودند)

لَصِقَ : آلشي بغيره ل : لزق (اقرب): چيز بغير خود چسبيد « و الصق باهل الورع وآلصدق» ر ۵۳ ف ۵۴ ج ۳ ص ۸۸ ـ خود را به پرهيزكاران و راستگويان بچسبان .

(اَلْصَقَهُ) : الزقه (اقرب) : او را چسبانيد «والصق الارض بجرانه» ط ۱۸۰ ط ۱۰ـ ۲۶ ـ سينهٔ خودرا (مانند شتر خسته)

بزمین چسپاند.

(اِلْتَصَقَ) به. التزق (اقرب): چسبید «يريد ان يلصق مايلتصق» ط ۱۰۳ط ۴۲ـ ۱۳ میخواهد بچسباند آنچه را که نمی‌چسبد.

(اَللَّاصِق) اسم فاعل: چسبیده و چسبنده «وتطير ولدها لاصق بها» ط ۱۵۳ط ۴۵ـ ۱۴ پرواز می‌کند خفاش در حالی‌که بچه اش چسبیده است به آن.

(اَللَّصِيق) من ينتمي اليهم و هو اجنبيّ عنهم (عبده): کسیکه نسبت داده شود به سوی آنان در حالیکه از آنان بیگانه است.

«ولا اَلصريح كا َللصيق» ر ۱۷ر۲۵۵ ـ ۵ و نیست خالص و پاکیزه (نسب) مانند چسبیده شده (به نسب) امیّه از نسل عبد شمس نبوده بلکه غلام رومی بوده عبد شمس اورا بخود نسبت داده لذا معاویه از قریش نیست.

اَللَّاطِئَة: اللّازقة (اقرب): چسبنده و چسبیده «والقبور اللّاطئة الملحدة» ط ۲۲۴ ط ۷۴ـ ۸ (قصرهارا تبدیل نمودند) به قبرهای چسبیده به لحدها.

المِلْطَاط: حافّة الوادي و ساحل البحر و ـ جانب الجبل (اقرب): اطراف بیابان. کنار دریا. کنار کوه «وامرتهم بلزوم هذا الملطاط حتّى يأتيهم امرى» ط۴۸ ط ۱۶۸ـ ۲ دستور دادم به ایشان که در کنار فرات درنگ نمایند تا فرمان من (در خصوص حرکت) بآنها برسد.

لَطُفَ: اَلشي ر صغر و دقّ ضدّ ضخم وكثف (اقرب): کوچک و باریک شد «و لطف غليظه» ط ۲۱۸ ط ۲۳۵ـ ۱ سخنتش (دلش) نرم و رقیق شده «لطف به خبرا» ط ۱۹۷ ط ۴۳ـ ۱۸ لطیف است یعنی دریابنده است امور باطنهٔ ایشانرا از روی آگاهی.

«ولطف احسانه عليه» ط ۲۱۴ط۱۷ ـ ۲۱ و پنهانی شد و خوب شد نیکوئی او بروی

(اَلْطَفَ) اَلرجل سؤاله: حسّنه و ـ سال بحنان وتلطّف و ـ فلانا بكذا: اكرمه وبره و اتحفه (اقرب): مرد سئوال خود را نیکو گردانید. با نرمی و مهربانی سئوال کرد. فلانی را با این عزیز داشت به‌او نیکوئی‌کرده و به او تحفه داد «ودبّره فالطف تدبيره» ط ۸۹ ط ۳ـ ۲۹ منظم کرد آنرا سهس نظم و ترتیب آنرا بر وفق مصلحت نیکوگردانید.

(اَللَّطَافَة) مصدر لطف (اقرب): کوچک و باریک شد «والباطن لابلطافة» ط

۱۵۰ ط ۵۹ ـ ۵ پنهان است (کنه ذاتش) نه بلطافت (نه با کوچکی حجم و باریکی)
(اَللُّطْف) : مصدر و هو من اللّه تعالى التوفيق والعصمة وقيل هو الّذى يقرّب العبد الى الطاعة ويبعّده عن المعصية بحيث لايعدّي الى الاضطرار (اقرب) :کوچکی وباریکی . و آن از طرف خداوند عالم فراهم شدن اسباب عبادت و نگهداری شدن از گناه است .
«بل لم تخل من لطفه مطرف عين» ط ۲۲۱ ط ۲۷ ـ ۹ بلکه از لطف او (خداوند) باندازهٔ یک چشم بهم زدن دور نبوده ای .
(اَللَّطِيف) ذو اللّطف و ـ ذواللّطافة و ـ من الاسماء الحسنى معناه البرّ بعباده المحسن الى خلقه بايصال المنافع اليهم برفق ولطافة فيكون من صفات الافعال او العالم بخفايا الامور ودقائقها فيكون من صفات الذات و ـ من الكلام : ماغمض معناه و خفى (اقرب): صاحب دقّت و از نامهای حسنای خداوند عالم است نیکوئی رساننده با نهانی به بندگانش وعالم به پنهانی آنها است از گفتار آنچه معنای آن دشوار و پنهان باشد .
«ولاتدع تفقّد لطيف امورهم اتّكالا على جسيمها» ر۵۳ ر ۲۳۹ ـ ۷۰ ترک مکن جویاشدن امور کوچک ایشان را از جهت واگذاری و اعتماد کردن به امور بزرگ آنان (زیرا باید مسئول امر به تمامی کارهای زیر ـ دست رسیدگی کند)
«الطيف لايوصف بالخفاء» ط ۱۷۷ ط ۱۴۹ ـ ۲ خداوند لطیف است (ازجهت شدّت ظهورش) به پنهانی وصف نمی‌شود .
«وكلّ سميع غيره يصمّ عن لطيف الأصوات» ط ۶۳ ط ۸۸ ـ ۴ هر شنونده غیر او (خداوند) کر می‌شود از آوازهای آهسته (زیرا شنوائی غیر خداوند تحت شرائطی است مثلا باید زیاد آهسته و زیاد بلند نباشد ولی شنوائی خداوند عالم بذاته و بدون آلت است پس شنوائی مطلق است)
«وما الجليل واللّطيف» ط ۱۸۳ ط ۱۶ ـ ۲۰ (نیست کوچک و بزرگ) در آفریدن او مگر یکسان .
(اَللَّطَائِف) جمع لطيفة و هو مونّث اللّطيف و ـ النكتة اذا كان لها تأثير في النفس بحيث يورث نوعا من الأنبساط (اقرب): آنچه باریک است مانند ذرّه . نکته ای که باعث بازشدن نفس می‌باشد .
«ومن لطائف صنعته و عجائب خلقته ماارانا من غوامض الحكمة في هذه الخفافيش» ط ۱۵۳ ط ۴۵ ـ ۴ و از جمله صنعت های مورد تأمل ودقّت او در زمرهٔ آفرینش شگفت آورش آنست که نمودار کرده است از پوشیدگیهای حکمت خود دراین شب پره ها (که آفرینش آنها برخلاف سایر حیوانات است)

×××

(اللطيف والروايات)

قوله تعالى، هو اللطيف الخبير :
اللطيف من اسمائه تعالى و هو الرفيق بعباده الذي يوصل اليهم ماينتفعون به في الدارين ويهيّئ لهم مايتسببون به الى المصالح من حيث لايعلمون ومن حيث لايحتسبون و لطف الله بنا من باب طلب رفق بنا وجاء في الحديث الله لطيف لعلمه بالشي اللطيف مثل البعوضة واخفى منها وموضع النشو منها. سفينة البحار لطف

لَطَمَهُ : ض : ضرب خدّه او صفحة جسده بالكف مفتوحة (اقرب) : صورت ویا ظاهر بدن اورا باكف دست درحاليكه باز بود زد
(اِلْتَطَمَتِ) الأمواج : ضرب بعضها بعضا (اقرب) : بعضى از موجها بعض دیگر را زد.
« تلتطم او اذىّ امواجها» ط ۷۹ ط ۳ ــ ۷۳ ميزد بلنديهاى موجهاى آن دريا (بعضى بعض ديگررا)
«تَلاطَمَ» القوم : والتطموا : لطم بعضهم بعضا (اقرب) : بعضى از جماعت به بعض ديگر سيلى زد.
(المُتَلاطِم) اسم فاعل بهم كوبنده «فخضع جماح الماء المتلاطم» ط ۸۹ ط ۲ ــ ۷۴ــ پس فروتنى نمود سركشى آبى كه موجهاى آن بهم كوبنده و زننده بود.
«وتتلاطم بهم الشبهات» ر ۳۲ ر ۲۸۰ــ ۱ موج مى‌زند به آنها شبهه ها (همانطوريكه اگر كسى ميان امواج دريا باشد درآخر غرق مى‌شود اينها درآخر مرتكب حرام مى‌شوند و به هلاكت مى‌رسند)

التَّلَظِّي : التلهب (اقرب) : برافروخته شدن « و تلظٍّ من الحروب» ط ۸۷ ط ۸۱ ــ ۱ برانگيخت پيامبر را) بهنگام برافروخته شدن جنگها.
(اللَّظى) : مصدر و ـ النار و قيل لهبها (اقرب) : برافروخته شدن. آتش گفته شده شعلهٔ آن.
« فقد شبّ لظاها» ط ۲۶ ط ۱۱۱ــ۶ بتحقيق برافروخته شد آتش كار زار

لَعِبَ : الرجل ل : ضدّ جدّ و ـ مزح او فعل فعلا بقصد اللذة او التنزّه اوغير قاصد به مقصدا صحيحا او فعل فعلا لايجدي عليه نفعا كلعب الشطرنج الى غير ذلك و قيل هو فعل الصبيان يعقب التعب من غير فائدة و ـ في الدين : استخفّ به (اقرب) : بازى كرد مرد كار بى فائده انجام داد. به امر دين

استخفاف کرد « فلعبت بهم ولعبوا بها » ر ۳۱ ر ۲۴۰–۹۶ (دنیا ایشانرا بازی داد (عقلشان را ربود) و بازی کردند آنها با دنیا (به دنیا مشغول شدند)

(اللَّعْب) : مصدر (اقرب) : بازی و شوخی « اما واللّه انّي ليمنعني من اللّعب ذكر الموت » ط ۸۲ ط ۱۳۸– ۴ آگاه باش بخدا سوگند بتحقیق مرا باز میدارد از بازیوشوخی یادکردن مرگ .

(اللَّعِب) : مصدر و ـ اللاعب (اقرب) :بازی و شوخی . بازی کننده « و لم يرسل الانبياء لعبا » ح ۷۸ ح ۳۷۹– ۳ پیامبران را از جهت بازی نفرستاده است (بلکهآنهارا فرستاده تا اطاعت کنندگانرا ببهشت مژده داده و نافرمانانرا از دوزخ بترسانند)

« وشحاحة بلهوه ولعبه » ط ۲۱۹ ط ۱۲– ۳۰ (هنگام اندوه به شادی می گرائید) برای بخل ورزیدن و از دست ندادن شغل‌لهو و بازی خود

(التِلْعاب) : كثير المزاح والمداعبة واللعب (اقرب) : شوخي کننده زیاد

« وانّي امرء تلعابة » ط ۸۲ ط ۱۳۸– ۱ (شگفت از پسر نابغه است که به اهل شام می‌گوید) من بسیار بازیکننده هستم (دروغ گفت)

(ملاعب الاسنّة)

هو ابوبراء و هو الّذي كان بهاستسقاء فبعث الي رسول اللّه (ص) لبيدبن ربيعة مع هدايا فلم يقبلها لانّه (ص) لايقبل هديّة مشرك ثمّ اخذ حشوة من الأرض فتفل عليها وقال للبيد دفها بماء ثمّ اسقها ايّاه فاخذها متعجّبا يرى انّه (ص) قد استهزئ به فاتاه فشربها فاطلق من مرضه سفينة البحار لعب

اللُّعْقَة : مصدر و ـ اسم ما تأخذه في الملعقة اوالاصبع و ـ القليل ممّا يلعق (اقرب): لیسیدن . نام آنچه فرا میگیرد قاشق‌یاانگشت اندکی از آنچه لیسیده می‌شود .

« اما انّ له امرة كلعقة الكلب انفه » ط ۷۱ ط ۱۵۸– ۲ آگاه باشید بتحقیق او را حکومتی است (بسیار کوتاه) مانند لیسیدن سگ بینی خودرا (مدّت حکومت مروان چهار ماه و ده روز بود)

(اللّاعِق)لیسنده «لايكون يوم الجمل اليها الّا كلعقة لاعق » ر ۲۹ ر ۲۷۸ – ۳نباشد روزجمل نسبت‌مان مگر مانند لیسیدن‌لیسنده انگشت بعداز طعام (اشاره به بزرگی‌آن است)

(اللُّعَق)جمع لعقة (اقرب):لقمه‌های کوچک «ولاتدخلوا بيوتكم لعق الحرام » ط ۱۴۹ ط ۳۱– ۲۰ داخل‌نکنید به شکمهای خودتان لقمه ای حرام را هرچند که اندک باشد .

× × ×

اللّعق والرّوايات

عن ابيعبداللّه (ع) قال كان رسول اللّه (ص) يلعق اصابعه اذا اكل.

عنه (ع) قال كان رسول اللّه (ص) يلطع القصعة قال ومن لطع قصعة فكانّما تصدّق بمثلها.

عا عن النّبي (ص) انّه كان يلعق الصفحة ويقول آخر الصفحة اعظمها بركة وانّ الّذين يلعقون الصحاف تصلّي عليهم الملائكة وتدعوا لهم بالسّعة في الرزق و للّذى يلعق الصفحة حسنة مضاعفة سفينة البحار لعق.

لَعَنَهُ : طرده وابعده من الخيرواخزاه وسبّه (اقرب) : اورا راند و دورگردانيدازخير و رسوا گردانيد و فحش داد.

«لعن اللّه الامرين بالمعروف التاركين له» ط ۱۲۷ ط ۸۳ــ ۹ خداوند لعنت كند امر كنندگان به نيكي را كه خود ترك كنندگان آن معروف هستند.

(تَلاعَنا) :لعن كل واحد منهما الاخر وتشاتما و ــ القوم : تماجنوا (اقرب) :هريك ازآنها ديگرى را لعنت كرد و به همديگر دشنام دادند . خودشانرا به ديوانگى زدند و از هيچ گونه كار زشت خوددارى نكردند.

«ويتلاعنون عند اللّقاء» ط ۱۴۹ ط ۳۱ــ ۹ همديگر را لعنت كنند هنگام رسيدن بهم.

(اَللَّعْنَة) : المرّة و ــ اسم من اللّعن و ــ العذاب (اقرب) : يک دفعه لعنت كردن نام لعنت. عذاب.

(اللّاعِنينَ) جمع لاعن : لعنت كنندگان «مايدريک ما علىّ ممّالى عليک لعنة اللّه و لعنة اللّاعنين» ط ۱۹ ط ۱۸۲ــ ۱ چه ترا دانا گردانيد (باينكه) چه برضرر و چه برنفع من است لعنت خدا (دورى رحمت او) ولعنت ونفرين لعنت كنندگان برتو باد (اى جولا پسر جولا)

(اللَّعِين) : الملعون و ــ من يلعنه كلّ احد و ــ المشئوم و ــ المخزىّ و ــ المطرود و ــ الشيطان (اقرب) : لعنت شده. كسى كه همه براو لعنت كنند. شخص شوم. رسوا شد. رانده شده. شيطان.

«يابن اللّعين الابتر» ط ۱۳۳ ط ۲۰۳ــ ۱ اى پسر رانده شده از رحمت خدا كه بعد از او فرزندى باقى نمانده (خير و نيكوئى بيادگار ننهاده و بودن فرزندى چون تو شرير چنانست كه فرزندى نداشته)

(اللّعن والرّوايات)

ثو عن ابيعبداللّه (ع) قال انّ اللّعنة

اذاخرجت من صاحبها تردّدت فان وجدت مساغا والّا رجعت على صاحبها .

في النهاية اللّعن : الطرد و الابعاد من اللّه تعالى و من الخلق السبّ و الدعا .

كا عن ابيجعفر (ع) قال خطب رسول اللّه (ص) النّاس فقال الا اخبركم بشراركم قالوا بلى يارسول اللّه : فقال الّذى يمنع رفده ويضرب عبده و يتزوّد (ياكل زاده) وحده فظنّوا انّ اللّه تعالى لم يخلق خلقا هوشرّ من هذا ثمّ قال الا اخبركم بمن هو شرّ من ذلک ؟ قالوا بلى يارسول اللّه (ص) قال المتفحّش اللّعان الّذى اذا ذكر عنده المؤمنون لعنهم واذا ذكروه لعنوه .

شى عن ابيعبداللّه (ع) قال ان كنتم تريدون ان تكونوا معنا يوم القيمة لايلعن بعضكم بعضا فاتّقوا اللّه واطيعوا فانّ اللّه يقول يوم ندعوا كلّ اناس بامامهم .

ل عن عليّ (ع) قال قال النّبيّ (ص) سبعة لعنهم الله وكلّ نبيّ مجاب : المغيّر لكتاب اللّه والمكذّب بقدر اللّه و المبدّل سنّة رسول اللّه (ص) والمستحلّ من عترتي ما حرّم اللّه عزّوجلّ والمتسلّط في سلطانه ليعزّ من اذلّ اللّه ويذلّ من اعزّ اللّه و المستحلّ لحرم اللّه والمتكبّر على عبادة اللّه عزّوجلّ .

كا النبوى (ص) لعن اللّه المحلّل والمحلّل له و من توالى غير مواليه و من ادّعى نسبا لايعرف والمتشبّهين من الرجال بالنّساء والمتشبّهات من النساء بالرجال و من احدث حدثا في الاسلام او آوى محدثا ومن قتل غير قاتله او ضرب غير ضاربه و من لعن ابويه فقال رجل يا رسول اللّه ايوجد رجل يعلن ابويه ؟ فقال نعم ، يلعن آباء الرجال و امّهاتهم فيلعنون ابويه .

كا عن ابيعبداللّه (ع) قال قال النبي (ص) يوما لاصحابه ملعون كلّ مال لايزكّى ملعون كلّ جسد لايزكّي ولو في كلّ اربعين يوما مرة فقيل يارسول اللّه امّا زكوة المال فقد عرفناها فمازكوة الاجساد ؟ فقال لهم ان تصاب بآفة ، قال فتغيّرت وجوه الّذين سمعوا ذلک منه فلمّا رآهم قد تغيّرت الوانهم قال لهم هل تدرون ماعنيت بقولي ؟ قالوا لا يارسول اللّه قال بل الرجل يخدش الخدشة و ينكب النكبة ويعثر العثرة و يمرض المرضة و يشاك الشوكة وما اشبه هذا حتى ذكر في آخره اختلاج العين .

لعن رسول اللّه (ص) اباسفيان في سبعة مواطن .

ج عن الحسن بن علي (ع) قال لعمر بن العاص قد هجوت رسول اللّه بسبعين بيتا من شعر فقال رسول اللّه (ص) اللّهمّ انّي لااحسن الشعر ولاينبغي لي ان اقوله فالعن عمر بن العاص بكلّ بيت الف لعنة .

عن رسول اللّه (ص) قال لعن اللّه وامنت الملائكة على رجل تانّث وامرأة تذكّرت .

روى انّ النبيّ (ص) لعن يوما آل فلان

فقيل يارسول اللّه انّ فيهم فلانا و هو مؤمن فقال اللّعنة لاتصيب مؤمنا .

لعن رسول اللّه (ص) اباسفيان في سبعة مواطن منها يوم الاحزاب يوم جاء ابوسفيان بجمع قريش و جاء عيينة بن حصينة بن بدر بغطفان فلعن رسول اللّه (ص) القادة والاتباع و السادة الى يوم القيمة فقيل يارسول اللّه امّا في الاتباع مؤمن؟ فقال لاتصيب اللّعنة مؤمنا من الاتباع .

كاعن ابيعبداللّه (ع) قال قال رسول اللّه (ص) ملعون ملعون من عبد الدينار والدرهم ملعون معلون من كمّه اعمى (من ارشد متحيّرا في دينه الى الكفر) ملعون ملعون من نكح بهيمة .

اعلام الدين قال عبدالمؤمن الانصارى دخلت على موسى بن جعفر (ع) و عنده محمّدبن عبداللّه الجعفرى فتبسّمت اليه فقال اتحبّه؟ فقلت نعم وما احببته الّا لكم فقال هو اخوك والمؤمن اخوا المؤمن لامّه وابيه وان لم يلده ابوه ملعون من اتّهم اخاه ملعون من غشّ اخاه ملعون من لم ينصح اخاه ملعون من اغتاب اخاه .

غط روى محمّدبن يعقوب يرفعه عن الزهرى قال طلبت هذا الامر طلبا شاقّا حتّى ذهب لي مال صالح فوقعت الى العمرى وخدمته ولزمته و سألته بعد ذلک عن صاحب الزمان فقال لي ليس الى ذلک وصول فخضعت فقال لي بكّر بالغداة فوافيت و استقبلني ومعه شابّ من احسن النّاس وجها واطيبهم رائحة بهيئة التجّار و في كمّه شئ كهيئة التجّار فلمّا نظرت اليه دنوت من العمرى فاومئ الىّ فعدلت اليه وسألته فاجابني عن كلّ ماأردت ثمّ مرّ ليدخل الدار و كانت من الدور التى لانكترث لها فقال العمرى اذا اردت ان تسئل سل فانّک لاتراه بعد ذا فذهبت لاسئل فلم يسمع ودخل الدار و ماكلّمنى باكثرمن ان قال ملعون ملعون من اخّر العشاء (صلوة المغرب) الى ان تشتبک النجوم ملعون ملعون من اخّر الغداة (صلوة الغداة) الى تنقضى النجوم و دخل الدار .

رواية الاصبغ عن اميرالمومنين (ع) لما ضربه ابن ملجم لعنه اللّه قال اتيت رسول اللّه (ص) عائدا فقال يا ابا الحسن اخرج فنادفي النّاس الصلوة جامعة و اصعد المنبر وقم دون مقامي بمرقاة و قل للنّاس الا من عقّ والديه فلعنة اللّه عليه الا من ابق من مواليه فلعنة اللّه عليه الا من ظلم اجيرا فلعنة اللّه عليه الى ان قال قال (ع) يا ابا الحسن الا و انّي وانت ابوا هذه الامّة فمن عقّنا فلعنة اللّه عليه الا وانّي وانت موليا هذه الامّة فعلى من ابق عنّا لعنة اللّه عليه الا وانّي وانت اجيرا هذه الامّة فمن ظلمنا اجرتنا فلعنة اللّه عليه .

روى انّ معوية نصب لواء عداوة اميرالمؤمنين (ع) بحيث قامت الخطباء في كلّ مكان على المنابر يلعن علىّ بن ابيطالب (ع)

والبرائة منه والوقيعة في اهل بيته.

قال الحرث بن المغيرة النضري لابيعبدالله (ع) انّ اباعقل المزني حدّثني عن اميرالمؤمنين (ع) انّه صلّى بالناس المغرب فقنت في الركعة الثانية و لعن معوية وعمروبن العاص و اباموسي الاشعري واباالاعور السلمي واصحابهم قال الشيخ صدوق

روى الواقدي انّ معوية لمّا عاد من العراق الي الشام خطب فقال ايّها الناس انّ رسول الله (ص) قال انّك ستلي الخلافة من بعدي فاختر الارض المقدّسة فانّ فيها الابدال وقد اخترتكم فالعنوا اباتراب فلعنوه.

الشجرة الملعونة تقدّمت الاشارة اليها في شجر و في كتاب المعتضد لاخلاف بين احد انّه تبارك و تعالى اراد بها بني اميّة سفينة البحار لعن.

اللُّغُوب واللَّغَوب :التعب والاعياء اشدّ الاعياء (اقرب):(خستگي و ناتواني سخت)

« وصان اجسادهم ان تلقي لغوبا ونصبا » ط ۱۸۱ ط ۱۵ــ ۳۲ ونگهداشت بدنهاي ايشانرا از اينكه برسد به آن رنج و خستگي و سختي.

(اللّاغِب) : مالغب اي اعياه التعب (عبده) آنچه خستگي آنرا ناتوان ساخته.

«وليرفّه علي اللاغب» ر ۲۴۴ــ ۱۶ بايد آسايش خسته را فراهم ساخت.

(المُلْغِبُ) : المعيي من التعب (عبده) ناتوان شده از خستگي « ولا ملغب ولامتعب » ر ۲۵ ر ۲۴۴ــ ۱۳ (تا برساند آنها را به وليّشان) كه نه رنجاننده و خسته كننده و نه زحمت دهنده باشد.

اللّاغِط . من اللّغط و هو الصوت والجلبة و اصوات مبهمة لاتفهم و ــ الكلام الّذي لايبين (اقرب) : صداهائيكه مفهوم نمي‌شود . گفتاري كه معني آن آشكار نگردد «فهجر لاغطا» ر ۷ ر ۲۹۴ــ ۲ پس هذيان گفت در حاليكه صداكننده است نامفهوم.

لَغَا :في قوله ن : اخطأ و قال باطلا وذلك اذا تكلّم لاعن رويّة و فكر (اقرب) : بخطا رفت . بباطل سخن گفت اين هنگامي است كه‌بدون فكر و تدبّر سخن راند.

«ولاتركسدي فيلغوا» ح ۲۷۰ح ۳۸۴ ــ ۲ و خودسر رها نگشته‌تا كار باطل و بيفائده انجام دهد.

(اللُّغات) جمع لغة و هي اصوات يعبّربها كلّ قوم من اغراضهم و ــ الكلام المصطلح عليه بين كلّ قبيلة (اقرب) :

صداهائی که تعبیر می آورد هر جماعت از غرضهایشان . گفتار معمول میان هر قبیله .

«و تفرّق هذه اللّغات والالسن المختلفات» ط ۱۸۳ ط ۱۶ــ ۲۲ (نگاه کن) به گوناگون بودن لغتها و زبانها .

(اللّغة والرّوايات)

روی انّ الائمّة علیهم السّلام یعلمون جمیع الالسن و اللّغات و یتکلّمون بها . سفینة البحار لغا

لَفَتَ : الشّی ض : لواه و صرفه الی ذات الیمین والشّمال و ــ فلانا عن رأیه : صرفه و ــ اللّحاء عن الشّجر : قشره (اقرب) : چیز را پیچاند و آنرا به چپ و راست بر گرداند . فلانی را از رأی خود برگرداند . پوست را از درخت برکند .

«ولامال یلفته» ط ۱۵۸ ط ۹ــ ۲۲ــ اورامالی نبود تا (از ذکر خدا) اورابرگردانی

(اِلتَفَتَ) بوجهه یمنة و یسرة : مال به (اقرب) : با صورتش به راست و چپ میل و توجّه نمود

«ولاتلتفتواالی ناعق نعق» ط ۱۲۰ ط ۶۳ــ ۳ و متوجّه نشوید بسوی فریاد کننده‌ای که فریاد کرد (بسوی معویة و عمروعاص توجّه ننمائید که آنها میخواهند با قرآن شمارا گول بزنند)

(تَلَفَّتَ) الیه : صرف وجهه الیه (اقرب) : صورت خودرا بسوی او برگردانید

«وتلفّت الاستغاثة بنصرة الحفدة والاقرباء» ط ۸۱ ط ۴ــ ۲۷ و به این طرف و آن طرف نگریستن برای درخواست یاری از فرزند زادگان و خویشان و همسران ودوستان .

لَفَظَ : ریقه و غیره و به ض : رمی به و طرحه و به سمّی الکلام لفظا لانّه یرمی به من الفم و ــ بالکلام : تکلّم به (اقرب) :آب دهن خود و غیرآن را انداخت . سخن گفت .

« یتطعّمونها برهة ثمّ یلفظونها جملة» ط ۸۵ ط ۱۹ــ ۲۴ (زندگانی دنیامانند آبی است در دهان) اندکی آنرا می‌چشند سپس (هنوز سیر نشده) آنرا بالمرّة مانند لقمه از دهن بیرون می‌اندازند .

(اللّافِظ) اسم فاعل : گوینده « ثمّ منحه قلبا حافظا ولسانا لافظا» ط ۸۱ ط ۴ــ ۴۱ سپس به او بخشید قلب حفظ کننده و زبان گوینده .

(اللَّفظَة) : المرّة و ــ الواحدة من الالفاظ (اقرب) : گفتارواحد . یک سخن از سخن‌ها «ولاکرور لفظة» ط ۱۶۱ ط ۲۶ــ ۵ــ

(براو پنهان نمی‌ماند) تکرار و چند بارگفتن سخني

(الاَلْفاظ) : جمع لـفظة (اقـرب) : گفتارها « و سقطات الالفاظ» ط ۷۶ ط۱۹۱ـ۳ (خدایا ببخش مرا) بیهوده‌گیهای گفتارهارا .

الْمُتَلَفِّع : من تلحّفت المرأة بمرطها (اقرب) : زن با روسری خودرا پیچانید .

«وكانّه‌متلفّع بمعجر اسحم» ط ۱۶۳ ط ۱۱ـ ۲۰ گویا که طاووس پیچیده شده است بمقنعهٔ سیاه .

(المُتَلَفِّعُونَ) جمع متلفّع : پیچیده شده‌گان « متلفّعون تحته باجنحتهم» ط ۱ ط ۵ ـ ۲۲ در زیر آن خودرا به بالهایشـــان پیچیده اند .

اِلْتَفَّ :النّبات : كثر واختلط بعضـه ببعض و نشب و ـ الغلام : اتّصلت لحيته و ـ عليه القوم : اجتمعوا (اقرب) : گیاه زیاد شد بعضي به بعض پیوست . ریش جوان پیوست . جماعت بروی گرد آمدند .

«والتفّت اليهم اعرابكم» ط ۱۶۶ ط ۱۰۸ـ ۲ پیوستند به آنان بادیه نشینان‌شما .

(المَلْفُوفَة) اسم مفعول : پیچیده‌شده «واعجب من ذلک طارق طرقنا بملفوفة فـــي وعاءعيها» ط ۲۲۲ ط ۰۶ـ ۹ شگفت انگیز تر از داستان عقیل شبانه آینده ای (وآن اشعث بن‌قیس منافق و دشمن امام‌بود) در شبی آمد با پیچیده شده ای در ظرفش (و منظور اشعث از آوردن این حلوا رشوه ای بود تا امام را به نفع خود راجع به امری که در پیش داشـــت متمایل سازد)

(المُلْتَفّ)بهم پیوسته« ملتفّ‌البنا» ط ۱۹۰ ط ۲ـ ۱۱۲ ساختمانهای بهم پیوسته .

الْمُتَلَفِّق :المنضمّ بعضها علي بعض : (عبده) : بعض‌آن به بعض دیگر پیوستـــــه «اضمحلّ في الجوّ متلفّقها »ط ۱۴۷ ط ۷۹ـ ۷ (مانند ابری که) نابود شده در هـــوا بهـم پیوستهٔ آن .

اَلْفاهُ : وجده (اقرب) : اورادریافت «ولألفيتم دنياكم هذه ازهد عندي من عفطة عنز» ط ۳ ط ۲۸ـ ۲۲ هر آینه دریافتیددنیای خودتان را (این دنیا که به آن می نازید)نزد من بی مقدارتر از جیفهٔ بز یا عطسهٔ آن .

(التَّلافي) : التّدارک (اقـــرب): جبران نمودن « وتلافيک مافرط مـن صمتـک ايسر من ادراكک مافات من منطقک» ر ۳۱ ف ۱۲۳ ر ۲۴۰ـ ۱۰۴ و تدارک نمودن تو چیزی

را که فوت شد از خاموشي تو آسانتر است از دریافتن تو آنچه را که فوت شده از گفتار تو.

(المُتَلافِيَة) تدارک کننده «و دعوة متلافية» ط۱۵۹ ط ۴۹ـ ۳ (پیامبر رافرستاد) با دعوت تدارک کننده (آنچه از دستورات الهي در زمان جاهليّت از بين رفته بود با اسلام آنرا تدارک نمود)

الأَلْقاب : جمع لقب و هو علم واسم سوی اسمه الأوّل يشعر بمدح اوذمّ (اقرب) : آن نامي غير از نام اوّل به مدح يا نكوهش اشاره میکند

«ولا ینابز بالألقاب» ط ۱۹۱ ط ۱۴ـ ۲۷ (مؤمن کسیرا) به لقبهای زشت (مثل کافر فاسق) نمیخواند.

لَقَّحَ : النخلة ع : أبَّرها اي وضع طلع الذكور في الاناث (اقرب): شکوفه وغنچههای نرهارا در مادّه ها قرار داد.

(لَقِحَتْ) المرأة: حملت و ـ الناقة: قبلت اللّقاح (اقرب) : زن باردار شد، شتر بارآبستن شدن را قبول کرد.

«ولوکان کزعم من یزعم انّه یلقح بدمعة تسفحها مدامعه» ط ۱۶۳ ط ۱۱ـ ۱۱ـ اگر باشد این امر (آبستني طاوس) مثل گمان کسي که گمان می کند که طاوس آبستن میسازد مادهٔ خودرا با اشکي (که میریزد آنرا کنجهای چشم آن)

(واللِّقاح) : اسم من الالقاح و ـ ماء الفحل من الابل والخیل (اقرب) : نام از آبستن ساختن. جماع ، مني نر از شترواسب.

«ثمّ تبیض لامن لقاح فحل» ط ۱۶۳ ط ۱۱ـ ۱۲ سپس (طاوس) تخم مینهد نه از جماع با طاوس نر.

«و اشالوا عن لقاح حربهم» ط۱۴۸ ط ۵۶ـ ۸ بلند کردند دم را از برای آبستني جنگشان (یعنيمانند شتر ماده که خودرابرای آبستن شدن در برابر شتر نرآماده می کند اینهاهم برایجنگافروزیبهرذلّت تن دادند)

(اللِّقاح) جمع لقوح و هو الابل (اقرب) : شترها.

«وهیجوا الی القتال فولهوا وله اللّقاح الی اولادها» ط ۱۱۹ ط ۶۲ـ ۶ـ بر انگیخته شدند بسوی کارزار پس شیفته شدند به آن مانند شیفته شدن شترها بهفرزندانشان

(المَلاقِح) : جمع ملقاح: آلت لقاح

«ویؤرّ بملاقحه ارّ الفحول المغتلمة» ط ۱۶۳ط ۱۱ـ ۱۰ جماع میکند با آلت تناسلي خود مانند جماع کردن نرهای پرشهوت (در بعضي نسخه ها ملاقحة آمده که معني مصدری داده شده است ولي ملاقح درست است)

(المَلاقِح) : جمع ملقح و یا مصدر:

آبستن کننده یا آبستن نمودن است «فانّه ملاقح الشیطان» ط ۱۹۰ ط ۲ـ ۶۳ (کبر تولیدکنندهٔ دشمنی است.

لَقَطَ: الشي ن : اخذه من الارض بلاتعب (اقرب) : چیز را از زمین فرا گرفت بدون رنج.

(تَلَقَّطَ) الشيء : جمعه من هیهنا وهیهنا (اقرب) : چیز را از اینجا و آنجا گرد آورد «وتلقّطوا من کلّ شوب» ط ۲۳۶ ط ۱۳۴ـ ۱ (یاران معاویه) برچیده شده‌گانند و گردآورده شدگانند از هر آمیخته ای (کسانی می‌باشند سزاوار است احکام اسلام را به آنها یاد داد)

«وانّي لعلی الطریق الواضح القطه لقطا» ط ۹۵ ط ۲۶ـ ۱۴ بتحقیق که من بر راه روشنم که پیدا می کنم آنرا پیدا کردنی (که آن راه صحیح اسلام است و آنرا از میان راههای باطل آن پیدا میکنم)

(اللقط والروایات)

عن حنان قال سالت اباعبدالله (ع) عن اللقطه (الضالة) قال تعرّفها سنة فاذا انقضت فانت املک بها.

عن عن الصادق (ع) انّ علیّا (ع) سئل عن سفرة وجدت فی الطریق مطروحة کثیر لحمها وخبزها و بیضها و فیها سکین فقال یقوم ثمّ یؤکل لانّه یفسد ولیس له بقاء فان جاء طالب لها غرموا له الثمن قیل یا امیرالمؤمنین لاندري سفرة مسلم او سفرة مجوسيّ قال هم في سعة حتّی یعلموا

وجد سعید الجعفي الفقیر الحال کیسا فیه سبعمأة دینار و قال له الصادق (ع) اتّق الله و عرّفه في المشاهد سفینة البحار سقط.

لَقِفَ : تناوله مرمیّا الیه و ـ تناوله بسرعة (اقرب): فرا گرفته است آنرا درحالیکه نسبت میدهد براو. با شتاب آنرا فرا گرفت «ولقف عنه» ط ۲۰۸ ط ۲۱ـ ۶ فرا گرفته‌است (حدیث را) از او

لَقِمَ :الطعام ل : اکله سریعا و ـ وضع اللقمة في فمه من دون بلع (اقرب) : بسرعت آنرا خورد یا لقمه را بدهان خود گذاشت بدون اینکه آنرا فرو برد.

(اَلقَمَهُ) : جعلت اللقمة ازاء فمه و ـ الطعام ایّاه : جعله یلقمه (اقرب) : لقمه را مقابل دهان او قرار داد. طعام را بسوی خورانید و در دهان او گذاشت «و کان یمضغ

آلشی ثمّ یلقمنیه" ط ۱۹۰ ط ۲ـ ۱۷۴ طعام‌را میجوید و سپس به دهان من می گذاشت و بمن میخورانید.

(آللُّقمَة) من الخبز مایهیّأ للّلقم او اسم مایلقم فی مرّة (اقرب) : آنچه از نام آماده می‌شود برای بدهن گذاشتن. نام آن چیز است که دریک دفعه فروبرده میشود.

«ولقمة یغصّ بها آکلها» ط ۵ ط ۱۴۲

ـ ۲ لقمه ایست (این‌خلافت) که در گلوی خورندهٔ آن گرفته می‌شود (گلو گیر می‌کند خورندهٔ خودرا)

(آللَّقَم) : معظم آلطریق او وسطه او واضحه (اقرب) : راه بزرگ راست یا وسط آن یا روشن آن« ومضّیا علی آللّقم» ط ۶ط۱۳۵

ـ ۲ (کشتن پدران و پسران در راه دین نمیافزود مارا مگر) ثابت قدم ماندن و گذشتن درراه راست را.

(آللّقم وآلروایات)

طبّ آلنبیّ (ص) قال من‌لقّم‌فم‌اخیه لقمة حلولایرجوبها رشوة ولایخاف بهامن‌شرّه ولایرید الّا وجهه صرف آللّه عنه بها حرارة (مرارة) آلموقف یوم القیمة.

آلصادق (ع) من لقّم مؤمنا لقمة حلاوة صرف آللّه عنه بها مرارة یوم القیمة.

کا کان آلنبیّ (ص) اذا اکل لقم من بین یدیه واذا شرب سقی عن یمینه.

وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ أَنِ اشْكُرْ لِلَّهِ وَمَنْ يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ـ سورة لقمن : ۱۱

فس عن حمّاد قال سألت اباعبدآللّه (ع) عن لقمان و حکمته آلّتی ذکرها آللّه عزّوجلّ فقال اما وآللّه ما اوتی لقمن الحکمة بحسب ولامال ولااهل ولابسطة فی جسم ولاجمال ولکنّه‌کان‌رجلا قویّا فی امرآللّه متورّعا فی آللّه ساکنا سکّیتا عمیق آلنظر طویل الفکر حدید آلنظر مستغن بالعبر لم ینم نهارا قطّ و لم یره احد من آلناس علی بول ولاغایط ولا اغتسال لشدّة تستّره و عموق نظره و تحفّظه فی امره ولم یضحک من شیٔ قطّ ولم یمازح انسانا قطّ ولم یفرح لشیٔ ان اتاه من‌امرآلدنیاولاحزن منها علی شیٔ قطّ و قد نکح من آلنساء و ولدله من الاولاد الکثیرة و قدّم اکثرهم افراطا فما بکی علی موت احد منهم ولم یمرّ برجلین یختصمان او یقتتلان‌الّا اصلح بینهما ولم یمض عنهما حتی تحاجزا (تصالحا) ولم یسمع قولا قطّ من احد استحسنه آلّا سأل عن تفسیره وعمّن‌اخذه وکان‌یکثر مجالسة الفقهاء والحکماء وکان یغشی القضاة والملوک وآلسلاطین فیرثی للقضاة ممّا ابتلوا به ویرحم الملوک‌وآلسلاطین

لغرّتهم باللّه وطمانينتهم في ذلك.

ويعتبرويتعلّم مايغلب بهنفسهويجاهد به هواه و يحترز به من الشيطان وكان يداوى قلبهبالتفكّر ويداوىنفسه بالعبر وكان لايظعن (لايسافر) الّا فيما يعنيه فبذلك اوتي الحكمة ومنح العصمة.

ثمّ ذكر (ع) انّ اللّه تعالى خيره بين ان يكون خليفة اللّه في ارضه او يؤتي الحكمة فاختار الحكمة فلمّا امسى واخذمضجعه من الّليل انزل اللّه عليه الحكمة فغشاه بها من قرنه الى قدمه و هو نائم و غطّاه بالحكمة فاسيقظ وهو احكم الناس في زمانه و خرج على الّناس ينطق بالحكمة.

قال الطبرسي قيل انّه كان عبدا اسود حبشيا غليظ المشافر مشقوق الرّجلين في زمن داود (ع) الى ان قال (ع) ذكر انّ مولى لقمان دعاه فقال اذبح شاة فأتني باطيب مضغتين منها فاتاه بالقلب و الّلسان و انّه امرّ بعدايام بان يذبح شاة و يأتي باخبث مضغتين منهافاتي بهما ايضا فسأله عن ذلك فقال انّهما اطيب شئ اذاطابا واخبث شي اذاخبثا.

وقيل انّ مولاه دخل المخرج فاطال فيه الجلوس فناداه لقمان انّ طول الجلوس على الحاجة يفجع منه الكبد ويورث الباسور ويصعد الحرارة الى الرّاس فاجلس هونا و قم هونا قال فكتب حكمته على باب الحش.

سفينة البحار لقم

لَقِن : السّريع الفهم (اقرب) : تيزفهم «ابلي اصبت لقنا غير مأمون عليه» ح ۱۴۷ ح ۳۲۲ ـ ۹ ـ آرى مي يابم تيز فهم را كه از او (برآن علوم) مطمئنّ نيستم)زيرا ابزار دين را براى دنيا بكار مي برد)

لَقِيَهُ : ل (يائي) استقبله وقيل صادفه و رآه (اقرب) : باوى روبرو شد . باوى مصادف شد و اورا ديد « فاذا لقيت العدوّ فقف من اصحابک وسطا » ر ۱۲ ر ۲۷۶ ـ ۴ ـ هرگاه با دشمن روبرو شدى ميانهٔ لشگر خود بايست .

(اَلْقَاهُ) الى الأرض: طرحه و ــ اليه القول و ــ بالقول : ابلغه ايّاه و ــ عليه القول: املاه و ــ فيه الشي : وضعه و ــ عنه الشيء : طرحه و ــ اليه السمع :اصغى (اقرب) : اورا به زمين انداخت . گفتار را به او رسانيد . گفتار را به او تعليم داد . چيز را به او قرار داد . چيز را از او انداخت . گوش را به وى فراداد . «فالقى اليكم المعذرة» ط ۸۴ ط ۳۹ ـ ۸ رسانيد بشما عذر را (جاى عذر براى كسى باقى نگذاشت)

(لَقّاهُ) الشي : طرحه اليه (اقرب) : آنرا بسوى وى انداخت .

«ولقاه کلمة رحمته» ط ۱ ط ۵ ــ ۳۵ الهام نمود او (آدم) را کلمهٔ رحمت خودرا (مراد توبه کردن و بازگشت بسوی او بوسیلهٔ پنج تن علیهم السلام)

(لاقاهُ) : قابله و صادفه (اقرب) : باوی روبرو شد و بدون قصد باوی روبرو شد «ولاقی حمامه» ر ۳۴ ر ۲۶۷ــ ۴ رسید بمرگ خود .

(اِلتَقَی) الشیء بمعنی لقیه (اقرب) : باچیز روبرو شد « وکان بدء امرنا انّا التقینا والقوم من اهل الشام» ر ۵۸ ط ۲۵۸ــ اوآغاز امر ما این بود برخوردیم ما با قوم ازاهل شام «اویلقی الناس بوجهین» ط ۱۵۱ ط ۲۸ــ ۱۵ یاروبرو شود بامردم به دوروئی .

(تَلاقَوا) : لقی بعضهم بعضا (اقرب): بعضی بابعضی روبرو شد . «ویتلاقون المحبّة» ط ۲۱۲ ط ۷۲ــ۵ با دوستی باهم روبرو می‌شوند .

(تَلَقّی) الشیء بمعنی لَقِیَه و ــ المرأة: علقت (اقرب) : با چیز روبرو شد . زن حامله شد « تتلقاه الاذهان لا بمشاعرة» ط ۱۸۳ ط ۱۶ــ ۵ فهمها اورا دریابد نه با حواس (یعنی از راه درک صفات او) (والا او منزه است از اینکه در ذهن گنجد)

(اللِّقاء) : مصدر روبرو شدن ورسیدن بهمدیگر .

«ویتلاعنون عند اللّقاء» ط ۱۴۹ ط ۳۱ــ ۹ همدیگر را لعنت کنند هنگام رسیدن بهم .

(اللُّقیان) : مصدر (اقرب) : روبرو شدن« وزور لایسّرک لقیانه» ر ۹ ر ۲۵۱ــ ۱۱ زیارت کردنی که مسرور نگرداند تراروبروشدن آن (هنگام روبروشدن عرصه را برای تو تنگ خواهند کرد)

(الإلقاء) مصدر : الطرح (او علی الاخوان القاؤه) ط ۳۶۳ــ ۴ و برعهده‌برادران است انداختن‌او (به قبر)

(التَّلاقی) : رسیدن «وداعیکم وداع امری مرصد للتلاقی» ط ۱۴۷ ط ۷۹ــ ۱۹وداع کردن من شمارا وداع مردی است‌که مهیا شده برای ملاقات پروردگار

(اللّاقی) اسم فاعل : ملاقات‌کننده «کلّ امرئ لاق مایفرّ منه فی فراره» ط ۱۴۷ ط ۷۹ــ ۱ هر مردی ملاقات کننده است به آنچه (مرگ) میگریزد از آن در گریختن خود

(المُلقِی) اسم فاعل : افکننده « حتّی استقرّ الاسلام ملقیا جرانه» ط ۵۶ ط ۱۳۵ــ ۵ تا اسلام برقرار گردید در حالی که افکننده بود سینهٔ خودرا (از اضطراب و نگرانی راحتی یافت)

(المَلقَی) : مکان اللّقاء (اقرب) : جای ملاقات « وغایة لملقی رحالهم» ط ۱۹۰ ط ۲ــ ۱۰۷ نهایتی برای انداختن‌محل بارهای ایشان

(المُلْتَقى) : بهم رسیدن « اذا کنت فی ادبار والموت فی اقبال فما اسرع الملتقی » ح ۲۸ ح ۳۸۹ـ ۵ هنگامی که تو درحال پشت کردن (بدنیا) هستی و مرگ در حال روآوردن به تو هست پس چه زود است بهمرسیدن.

(اللّقاء والرّوایات)

ل عن الصّادق (ع) عن آبائه (ع) قال سئل امیرالمؤمنین (ع) بماذا احببت لقاء اللّه؟ قال لمّا رأیته قد اختار لی دین ملئکته ورسله و انبیائه علمت انّ الذی اکرمنی بهذا لیس ینسانی فاحببت لقائه.

ل عن محمود بن لبید انّ رسول اللّه (ص) قال شیئان یکرههما ابن آدم یکره الموت والموت راحة للمؤمن من الفتنة و یکره قلّة المال و قلّة المال اقلّ للحساب سفینة البحار لقی

المُتَلکّئات : جمع متلکّئا : المعتلّ والمتوقّف (اقرب) : تعلل کننده و بازایستنده « غیر متلکّئات و لامبطئات » ط ۱۸۰ ط ۱۰ـ ۶ (دعوت اورا پذیرفتند) بدون اینکه توقّف کنند یا درنگ نمایند.

اللّمح : امتداد العین الی الشّی والنّظر الخفیف واختلاس النّظر (اقرب) : کشیده شدن چشم . سبک نگریستن نگاه پنهانی « فقد آن لک ان تنتفع باللّمح الباصر » ر ۶۵ ر ۲۵۴ـ ۱ بتحقیق ترا وقت آن رسیده که با بدقت نگریستن (ازکارهای آشکار سودبری ازادّعای ناحق خود دست برداری)

(اللّأمِحَة) اسم فاعل مونّث : نگاه کننده « والابصار اللّامحة الی منار التّقوی » ط ۱۴۲ ط ۷۱ـ ۱۰ (کجایند) دیده های نگرنده بسوی نشانهٔ پرهیزکاری.

لَمَسَهُ : ن ض : مسّه بیده او اجری الیه یده او افضی الیه بالید و قیل لایختصّ بالید (اقرب) با دست خود اورا لمس کرد یا دستش را به او کشید یا با دست به او رسید. گفته شده این به دست مخصوص نیست.

« ولاتلمسه الایدی فتمسّه » ط ۱۸۴ ط ۶ـ ۱۳ دستها او (خدا) را لمس نمی کند تا دست رسی به او پیدا کند.

(اِلْتَمَسَ) الشّی من فلان : طلبه منه (اقرب) : چیز را از فلانی درخواست کرد.

« الّذین یلتمسون الحقّ بالباطل » ر ۳۳ ر ۲۷۰ـ ۲ آنانکه حق را (از راه) باطل

می‌جویند (خیال می کنند با پیروی کردن از معاویه به حقّ می‌رسند و حال آنکه چنین نیست از حقّ دور شده به باطل می‌رسند)

(لَامَسَهُ) : ماسّه (اقرب): همدیگر را مسّ کردند « فاذا نظر احدکم الی امرأة تعجبه فلیلامس اهله » ح ۴۲۰ ح ۳۳۶ ـ ۳۰ ـ هرگاه یکی از شما به زنی که اورا خوش آید نگاه کند باید بااهل خود هم‌بستر شود .

(الإِلْتِماس)مصدر : الطلب جستن «التماس القربة الیه» ط ۵۲ ط ۹۴ ـ ۷ (اگر از مال و اولاد بگذرید) برای درخواست نزدیک شدن بسوی او

(المُلامَسَة) مس کردن همدیگر «وطهر عن ملامسة النساء» ط ۱۸۴ ط ۶ ـ ۱۲ منزه است از هم‌بستر شدن‌ومعاشرت زنان .

(المُلاوِس) : چسبان « قریب من الاشیاء غیرملامس» ط ۱۷۷ ط ۱۴۹ ـ ۱ نزدیک است (خداوند) از موجودات نه اینکه به آنها چسبان باشد

(المُلْتَمِس) اسم فاعل : درخواست کننده« والبلاغ للملتمس» ط ۱۱۳ ط ۵۵ ـ ۵ (هستی تو) رساننده به مطلوب درخواست کننده را .

اللُمْظَة : النقطة البیاض والنکتة السوداء (اقرب) : نقطه سفید و سیاه ضدّ است « انّ الایمان یبدو لمظة فی القلب » ح ۲۶۳ غ ۵ ح ۳۱۸ ـ ۵ بتحقیق ایمان پدید می آید همچو نقطه سفید در دل .

(اللُماظَة) : بقیّة الطعام فی الفم و ـ بقیّة الشي القلیل (اقرب) : باقیمانده‌طعام در دهن . باقیمانده چیز اندک .

«الاحرّ یدع هذه‌اللماظة لاهلها » ح ۴۵۶ ح ۳۴۱ ـ ۱۴ آیا آزاد مردی نیست این ته مانده طعام در دهان (دنیای پست) را برای اهلش (کفّار و منافقین) واگذارد‌ورها کند .

لَمَعَ :البرق وغیره ع : اضاء (اقرب): برق و غیرآن درخشید « سراج لمع ضوءه» ط ۹۲ ط ۷۷ ـ ۶ چراغی است درخشید روشنائی آن .

(اِلْتَمَعَ) البرق : اضاء (اقرب) : برق درخشان گشت « والتمع برقه فی کففه » ط ۸۹ ط ۲ ـ ۸۳ درخشان شد برق آن ابر در اطراف و جوانب آن .

(اللّامِع) اسم فاعل (اقرب): درخشنده« ولمع لامع »ط ۱۵۰ ط ۵۹ ـ ۹ ـ درخشنده‌ای درخشید .

(اللامِعَة) : مونّث اللامع و ـ یافوخ الصبی مادام لیّنًا (اقرب): درخشنده وسط

سر بچه مادامیکه نرم است .

«اللّهم انّي اعوذ بک ان تحسن في لامعة العيون علانيتي» ر ۲۷۶ ر ۳۳۱ــ ۴ ــ پروردگارا پناه میبرم به تو از اینکه ظاهر من در پیش چشمها نیکو باشد

«ان کنت کاذبا فضربک اللّه بها بیضاء لامعة» ح ۳۱۱ ح ۳۵۰ ــ ۵ اگر دروغگو هستی خدا بتو سفیدی درخشانی بزند (که عمامه آنرا نپوشاند)

(اللّمع) : مصدر:(اقرب) : درخشندگی « وزند برق لمعه » ط ۹۲ ط ۷۷ــ ۶ آتش زنه ای که درخشندگی آن برق میزنند .

لَمَّ : الشي ن : جمعه و ضمّه و ــ اللّه شعث فلان : قارب بين شتيت اموره و اصلح من حاله ماتشعّث و ــ بفلان : اتاه فنزل به (اقرب): چیز را گرد آورد و بهم چسباند میان امور پراکندهٔ او پیوستگی بوجود آورد به فلانی آمد وبروی فرود آمد .

«فلمّ اللّه به الصدع» ط ۲۲۹ط۲۲۲ ــ ۱ پس خداوند بوسیلهٔ او از هم گسیخته را منظّم گردانید و گرد آورد

(اللّمّة) بضمّ اللّام : الصاحب او الاصحاب في السفر وبفتحها الشي المجتمع (اقرب) : رفیق یا رفیقها در سفر. چیز جمع شده.

«الا وانّ معوية قادلمّة من الغواة» ط ۵۱ ط ۱۸۵ــ ۲ آگاه باش بتحقيق معاويه عدّهٔ اندکی به کار زار آورده (لشگر معاویه با اینکه زیاد بود ولی برای آشنائی نداشتن آنها به فنون جنگ آنانرا اندک بنظرمی آورد)

(اللّمّة) الجماعة من الثلثه الى العشرة (اقرب) : جماعت از سه تا ده.

«فهم لمّة الشيطان» ط ۱۹۲ ط ۶۵ــ ۱۳ و پس آنان جماعتی پیرو شیطان هستند .

(الملمّات) جمع ملمّة: النازلة الشديدة نوازل الدهر پیش آمد سخت روزگار

«اواضعف صبرا عند ملمّات الدهر» ر ۵۳ ر ۲۳۹ــ ۲۷ در شکیبائی سست تر درپیشامدهای سخت روزگار (کسی از خواص نمی باشد)

(الالمّ) اسم تفضیل گردآورده تر «والمّهم لشعثه» ط ۲۲ ط ۵۲ ــ ۱۰ ــ (خویشاوندان) جمع کننده ترین مردمانند . پریشانی و پراکندگی امور اورا .

اللّهب : مصدر او لسان النار و ــ الغبار الساطع (اقرب) : برافروخته شدن . زبانهٔ آتش. گرد بلند شده «ولهب ساطع» ط ۱۰۷ ط ۸ ــ ۳۷ (در آتشکه آنرا) زبانهٔ بلند شونده است .

×××

(اللّهب والرّوايات)

طارق المحاربي قال رايت النّبيّ (ص) في سويقة ذي المجاز عليه حلّة حمراء و هو يقول ايّها النّاس قولوا لااله الّا اللّه تفلحوا وابولهب يتبعه ويرميه بالحجارة و قد ادمى كعبيه وعرقوبيه وهويقول يا ايّها النّاس لاتطيعوه فانّه كذّاب .

لمّا توفّي ابوطالب و نالت من رسول اللّه (ص) قريش مالم تكن تنال ولاتطمع فبلغ ذلک ابالهب فجاءه فقال يا محمّد امض لمااردت وماكنت صانعا اذكان ابولهب حيّا فاصنعه لاواللّات لايوصل اليک حتّى اموت وسبّ ابن غيطلة النّبي (ص) فاقبل عليه ابولهب فنال منه فولّى يصيح يا معشر قريش صبا ابو عتبه فاقبلت قريش حتّى وقفوا على ابي لهب فقال مافارقت دين عبد المطّلب ولكنّي (ولكن ل ح) امنع ابن اخي ان يضام حتّى يمضي لمايريد قالوا احسنت واجملت ووصلت الرّحم فمكث رسول اللّه (ص) كذلک ايّاما يذهب ويأتي ولايتعرّض له احد من قريش وهابوا ابالهب اذجاء عقبة بن ابي معيط وابوجهل الى ابولهب فاحتالا حتّى صرفاه عن نصرته

اشعار اميرالمؤمنين خطابا لابي لهب

ابالهب تبّت يداک ابالهب
وصخرة بنت الحرب حمّالة الحطب
خذلت نبيّ اللّه قاطع رحمه
فكنت كمن باع السّلامة بالعطب
لخوف ابي جهل فاصبحت تابعا
له و كذاک الرّاس يتبعه الذّنب

عن ابي رافع مولي رسول اللّه (ص) قال كنت غلاما للعباس بن عبدالمطلب وكان الاسلام قد دخلنا اهل البيت و اسلمت امّ الفضل واسلمت وكان العباس يهاب قومه و يكره ان يخالفهم وكان يكتم اسلامه و كان ذامال كثير متفرّق في قومه و كان ابولهب عدوّ اللّه قد تخلّف عن بدر و بعث مكانه العاص بن هشام بن المغيرة و كذلک صنعوا لم يتخلّف رجل الّا بعث مكانه رجلا فلمّا جاء الخبر عن مصاب اصحاب بدر من قريش كبته اللّه واخزاه ووجدنا في انفسنا قوّة و عزّا قال و كنت رجلا ضعيفا وكنت اعمل القداح انحتها في حجرة زمزم فواللّه انّي لجالس فيها انحت القداح و عندي امّ الفضل جالسة وقد سرّنا ماجائنا من الخبر .

اذا قبل الفاسق ابولهب يجرّ رجليه حتّى جلس على طنب الحجرة و كان ظهره الى ظهري فبينما هو جالس . اذ قال النّاس هذا ابوسفيان بن الحرث بن عبدالمطّلب وقدقدم فقال ابولهب هلمّ الي يابن اخي فعندک الخبر فجلس اليه والنّاس قيام عليه فقال يابن اخي اخبرني كيف كان امر النّاس؟ قال لا شئ واللّه ان كان الّا ان لقيناهم فمنحناهم اكتافنا يقتلوننا ويأسروننا كيف شاؤا وايم اللّه مع

ذلک مالمت النّاس رأينا رجالا بيضا على خيل بلق بين السّماء والأرض ماتليق شيئا ولا يقوم لها شئ .

قال ابورافع فرفعت طرف الحجرة بيدي ثمّ قلت تلک الملئکة قال فرفع ابولهب يده فضرب وجهي ضربة شديدة فثاورته فاحتملني وضرب بي الأرض ثمّ برک عليّ يضربني وکنت رجلا ضعيفا فقامت امّ الفضل الى عمود من عمد الحجرة فاخذته فضربته ضربة فلقت رأسه شجّة منكرة و قالت تستضعفه ان غاب عنه سيّده فقام مولّيا ذليلا فواللّه ماعاش الّا سبع ليال حتّى رماه اللّه بالعدسه فقتله ولقد ترکه ابناه ليلتين او ثلثة مايدفنانه حتّى انتن في بيته وکانت قريش تتّقى العدسة كما يتّقى النّاس الطّاعون حتّى قال لهما رجل من قريش اما تستحيان انّ اباكما قد انتن في بيته لاتغيبانه فقالا انّا نخشي هذه القرحة قال فانطلقا و انا معكما فما غسلوه الّا قذفا بالماء عليه من بعيد مايمسّونه ثمّ احتملوه فدفنوه باعلى مكّة الى جدار وقذفوا عليه الحجارة حتّى واروه .

سفينة البحار لهب .

لَهِجَ : بالشيء ل : اغرى به فثابر عليه (اقرب) : حريص گردانيده شده به آن پس از آن برآن مواظبت و مداومت کرد .

«ويرعوى عن الغيّ والعدوان من لهج به» ط ۲۰۴ ط ۱۷۵ـ ۳ و برگردد از گمراهي و تعدّي حريص باشد به آن

(اللّهَج) :الولع و شدّة الحرص (اقرب) : ميل و حرص زياد

«ولم يصب صاحبها منها شيئا الّا فتحت له حرصا عليها و لهجا بها» ر ۴۹ ر ۳۰۹ـ ۱ نميرسد دنيا خواه از دنيا چيزى را مگر باز ميكند دنيا براى شيفتگي و شدّت علاقه به دنيارا .

(اللّهْجَة) : اللّسان و قيل هي لغة الانسان الّتي جبل عليها واعتادها (اقرب) : زبان صداهای انسان که برآن آفريده شده و عادت گرفته

(اللّهْجَة) : ضرب من الكلام (عبده) «ولكنّها لهجة غبتم عنها» ط ۶۹ ط ۱۵۷ـ ۴ لكن آنها سخناني بود که شما ازآن غايب بوديد .

لَهَزَهُ القَتِير : خالطه الشيب (اقرب) : آميخته شده است به او پيرى «الّذى قد لهزه القتير» ط ۱۸۱ ط ۱۵ـ ۲۴ (اى پيرسالخورده) كسيكه آميخته است به او پيرى وسستي .

اللّهَف :الحزن والتحسّر (اقرب) : اندوه و افسوس «ولايكثرنّ عليها لهفه»

ط ۱۹۷ ط ۴۳ـ ۱۱ (بعداز آنکه زکوة‌را داد) زیاد نگرداند برآن دریغ و اندوه خود را (که چگونه از دستم رفت)

(اللّاهِف) :المظلوم المضطرّ یستغیث ویتحسّر « لاهف القلب محترقه » (اقـرب) : ستمدیده بیچاره یاری میخواهد و انــــدوه می‌خورد. دل سوخته.

« قدم علی ربّه آسفا لاهفا » ح ۳۴۴ ح ۳۴۵ـ ۷ بیاید به حضور پروردگار خـودرد حالیکه اندوه خورنده و دل سوخته‌بود

(المَلْهُوف) الحزین ذهب له مال او فجع بحمیم و ــ المظلوم ینادی و یستغیث (اقرب) : اندوهناک کسیکه مال‌اوازدست‌رفته باشد یا بسبب خویشی بدرد آمده باشـد. ستمدیده فریاد میزند و یاری میخواهد

« ومفزع کلّ ملهوف » ط ۱۰۷ ط ۸ ـ ۱ گریزگاه هر ستمدیده ای

(المَلْهُوفَة) موتّث ملهوف

« وقلوبهم الیک ملهوفة » ط ۲۲۵ ط ۱۴۲ـ ۳ دلهای آنها بسوی تو نگران وحسرت کشیده است.

اَلْهَمَهُ : ابلغه ایّاه و ــ الله فلاناخیرا: اوحی الیه به و لقّنه ایّاه و وفّقه له (اقـرب): آنرا به وی رسانید. خداوند آنرا به وی وحی نمود به او تلقین کنند. اورا به آن موفّق کرد

« والهمنا وایّاکم الصبر » ط ۱۷۱ ط ۵۰ ـ ۱۵ خداوند الهام گرداند به ما و شمارا صبـــر و شکیبائیرا.

لَهامیم : جمع اللّهمیم و هو السابق الجواد من الخیل و النّاس (اقرب) : پیشی گیرنده نیک از اسبها و مردم.

(لَهامیم النّاس) : اشیاخهـــــم واسخیاؤهم (اقرب) : بزرگان و بخشش‌کنندگان مردم « و انتم لهامیم العرب » ط ۱۰۵ ط ۱۶۰ ـ ۲ در حالیکه شما بزرگان شرافتمنـــدان و جوانمردان عرب هستید.

لَهَا : الرجل بالشي ن : لعب وبه: اولع به و ــ المرأة الی حدیث الرجل :انست به و اعجبها و ــ فلان عن الشي : سلا و غفل وترک ذکره (اقرب) : مرد با چیز بازی کـرد به آن شیفته گردید. مرد به گفتار مرد انـس گرفت و از آن خوشش آمد. فلانی از چیـــزی غافل شد و یاد نکرد.

« وتلهوعمّا یرادبها » ر ۴۵ ط ۲۴۲ـ ۱۶ غفلت میکند از آنچه از برایش در نظـــر دارند (اورا فریب می‌کنند تا بکشند یا با وی بار ببرند هم‌چنین انسان نمی‌دانند این‌همه نعمت‌را برای چه به وی داده‌اند)

(اَللَّهاةُ) اللّعب عن کذا : شغله و ــ فلان آلشي : ترکه عجزا (اقرب) ؛ بازی او را ازاین مشغول کرد . فلانی چیزی را بــــرای ناتوانی رها کرد .

«ولایلهیه صوت عن صوت» ط ۱۹۳ ط ۴۷ــ ۱۰ آوازی اورا از آواز دیگر مشغـــول نگرداند .

(اَللَّهْوُ) : مالهوت به و شغلــک من هوی و طرب و نحوهما و ــ آلشي آلذی یتلذّذ به الانسان فیلهیه ثمّ ینقضي و ــ آلترویــــح من آلنفس بمالا تقتضیه الحکمة و ــ المـــرأة الملهولها (اقرب) :آنچه که به آن مشغول از قبیل میل و سرور و مانند آن . چیزیکه انسان به آن لذت می‌برد و به آن مشغول می شــود سپس تمام می‌شود . راحت نمودن نفس بـــه چیزی که مخالف حکمت است . زنی که بــــه لذّت بردن از آن مشغول شود .

« ضنّاً بغضارة عیشه و شحاحةً بلهوه ولعبه» ط ۲۱۹ ط ۱۲ــ ۳۰ (هنگام انـــــدوه بشادی میگرائید) بجهت بخیلي ورزیدن به نیکوئی زندگانی خود و حریص‌بودن به‌کارهای بیهوده و بازی خود

(اَللّاهي) اسم فاعل بازی کننده و شیفته مشغول شونده .

« وان صحّ امن لاهیا» ح ۱۵۰ ح ۳۲۱ ــ ۵ اگر تندرستی یابد آسوده مشغول به دنیا باشد .

(اَللّاهِیَة) مونّث لاهي : غافل .

«لاهیة عن رشدها» ط ۸۱ ط ۴ ــ ۳۱ دلها غافلند از هدایت و رستگاری‌خود .

(اَلمُلْهِیَة) : اسم فاعل مونّث مـــن الهي مشغول کننده« والمرء في سکرة ملهیة » ط ۸۱ ط ۴ ــ ۴۵ مرد در سختي جان کندنـــي بوده که اورا از هرچیز منصرف کرده بـــه خود مشغول داشته .

(اَللَّهاة) : اللّحمة المشرفة علـــی الحلق في اقصی سقف الفم او مابین منقطع اصل آللسان الی منقطع القلب من اعلی‌الفم (اقرب) : گوشت مشرف برگلو درآسقف دهن یا میان بیخ زبان تا آخر دل از بالای دهـــن (یعنی زبانک)

«واسدّ به لهاة آلثغر المخوف» ر ۴۶ ط ۲۸۳ــ ۱ (تو از کساني هستي) که بـــه آن میبندم دهنه ترسناک را

(لَهَوات) : جمع لهاة : زبانکها «ولا نطق ولا لهوات» ط ۱۸۰ ط ۱۰ــ ۱۶ (باموسی سخن گفت) بدون گویائی (بازبان) و بـــدون زبانکها (که در میان دهن وسیله سخن گفتن هستند)

(آللّهو و آلروایـــات)

وما خلقنا آلسماء والارض وما بینهمـا

لاعبين لو اردنا ان نتّخذ لهوا لاتّخذناه من لدنّا ان كنّا فاعلين ـ الانبياء: ۱۶ ـ الهيكم التّكاثر اى اشتغلكم التّفاخر والتّباهـى بكثرة المال عن الاخرة .

عن ابيجعفر (ع) قال لهو المؤمن فى ثلثة اشياء : التّمتّع بالنّساء و مفاكهة الاخوان والصّلوة باللّيل .

غو عن رسول اللّه (ص) انه نهى عن الضرب بالدف والرّقص و عن اللّعب كلّه و عن حضوره و عن استماع اليه ولم يخبر ضـرب الدف الّا فى الاملاك والدخول بشرط ان يكون فى البكر ولايدخل الرّجال عليهنّ .

نقل انّه سمع اميرالمؤمنين (ع) رجلا يضرب بالطنبور فمنعه و كسّر طنبوره ثمّ استتابه فتاب ثمّ قال اتعرف مايقول الطنبور حين يضرب فقال وصىّ رسول اللّه (ص) اعلم فقال انّه يقول :

ستندم ستندم ايا صاحبـى
ستدخل جهنّم ايا ضاربـى

وعن لب اللّباب للرّاوندى عن النّبىّ (ص) قال من استمع الى اللّهو يذاب فى اذنه الآنک سفينة البحار لهو

لاح : الشي ن : بدا و ـ البرق : اومض و ـ الشي : رآه ببصره ثمّ خفـى عنه (اقرب) : چيز ظاهر شد . برق درخشيد . چيز را باچشمش ديد سپس پنهان شد .

«والحمدللّه كلّما لاح نجم و خفق»

ط ۴۸ ط ۱۶۸ ـ ۱ سپاس خدائيرا سزاست هـر وقت ستاره هويدا و پنهان شود (يعنى بايد هر زمان بايد خدارا ستايش بايد كرد)

(اللّوح والرّوايات)

بَلْ هُوَ قُرْآنٌ مَجِيدٌ فِي لَوْحٍ مَحْفُوظٍ : البروج .

قال الشيخ المفيد اللّوح كتاب اللّه كتب فيه مايكون الى يوم القيمة و هـو قوله تعالى : وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ فاللّوح هو الذكر والقلم هو الشي الّذى احدث اللّـه به الكتاب فى اللّوح و جعل اللّوح اصلا لتعـرف الملائكة مايكون فاذا اراد اللّه تعالى ان يطّلع الملائكة على غيب له او يرسلهم الى الأنبياء بذلک امرهم بالاطلاع فى اللّوح فحفظوا منـه مايؤدّونه الى من ارسلوا اليه و عرفوا منـه مايعملون ولقد جائت بذلک آثار النبىّ (ع) و عن الائمّة عليهم السّلام فامّا من ذهب الى انّ اللّوح والقلم ملكان فقد ابعد بذلک و نأى عن الحقّ اذ الملئكة لاتسمّى الواحا ولا اقلاما ولايعرف فى اللّغة اسم ملک ولابشر لوح ولاقلم سفينة البحار لوح

لاذَ : الرجل بالجبل ن : استتر به واحتصن والتجأ و ـ بالقوم : التجأ وداناهم وعاذ بهم و ـ الطریق بالدار: اتّصل بها (اقرب) : به کوه پناه برد. بجماعت پناهنده شد و به آنان نزدیک شد و به آنان پناه برد. راه به سرای متّصل شد.

«ولاذبه راغبا مجتهدا» ط ۱۸۰ ط ۱۰ــ ۴ پناه برد به او با رغبت و کوشش (جز او به کسی پناه نبرد)

(المَلاذ) :الحصن والملجأ (اقرب): حصار و پناهگاه.

«او معاذ او ملاذ» ط ۸۱ ط ۴ــ ۵۱ آیاپناهگاه و تکیه گاهی هست .

الاِلتِیاط : الالتصاق (عبده) چسبیدن «ثمّ ازداد الموت التیاطا به» ط ـ ۱۰۷ ط ۸ــ ۲۸ پس آثار مرگ در او زیاد شده به او درآویخته.

(اللِّواط) :الرباصله اللّیاط (اقرب): زیادتی در جنس و در شرع اسلام عمل جنسی انجام دادن مرد است با مرد دیگر.

«وترک اللّواط اکثیر للنسل» ح ۲۵۲ ح ۳۶۱ــ ۵ (خداوند واجب گردانید) ترک لواط را برای زیاد گردانیدن نسل وفرزندان .

×××

(اللّوط والرّوایات)

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ بِالنُّذُرِ إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَاصِبًا.

عن ابیجعفر (ع) انّ لوطا لبث فی قومه ثلثین سنة یدعوهم الی اللّه عزّوجلّ ویحذّرهم عذابه وکانوا قوما لاینتظفون من الغایط ولایتطهّرون من الجنابة وفی روایة اخری زاد (ع) بخلاء اشحّاء علی الطّعام وکان لوط ابن خالة ابراهیم وکانت امرأة ابراهیم سارة اخت لوط وکان لوط و ابراهیم نبیّین مرسلین منذرین وکان لوط رجلا سخیّا کریما یقری الضّیف اذانزل به و یحذّرهم قومه.

روی الدّمیری عن سفیان الثّوری قال کان اللّعب بالحمام من عمل قوم لوط.

قال اللّه تعالی فی العنکبوت :وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ أَئِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ وَتَقْطَعُونَ السَّبِيلَ وَتَأْتُونَ فِي نَادِيكُمُ الْمُنْكَرَ.

قال الطّبرسی و تقطعون السّبیل ای سبیل الولد باختیارکم الرّجال او تقطعون النّاس عن الاسفار باتیان هذه الفاحشة فانّهم کانوا یفعلونه بالمجتازین فی دیارهم و کانوا یرمون ابن السّبیل بالحجارة بالخذف فایّهم اصابه کان اولی به و یأخذون ماله و ینکحونه ویغرمونه ثلثة دراهم وکان لهم قاض یقضی

بذلک اوکانوا یقطعون الطریق علی النـاس بالسرقة و تأتون فی نادیکم المنکر قیل کانـوا یتضارطون فی مجالسهم من غیر حشمة ولاحیاء وروی ذلک عن الرضا (ع) و قیل انهم کانوا یأتون الرجال فی مجالسهم یری بعضهم بعضا و قیل کانت مجالسهم تشتمل علی انواع المناکیر مثل الشتم والسخف والصفع و القمار وضرب المخراق و خذف الاحجار علی من مرّ بهم و ضرب المعازف والمزامیر و کشف العورات واللواط.

شی عن عبدالرحمن ابن الحجّـاج قال سمعت اباعبدالله (ع) ذکر عنده اتیان النساء فی ادبارهن فقال ماعلم آیة فی القرآن احلّت ذلک الا واحدة اِنَّکُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ وَاَنْتُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ ــ النمل: ۵۶

ثو عن ابیعبدالله (ع) قال قال رسول الله (ص) لمّا عمل قوم لوط ماعملوا بکت الارض الی ربّها حتّی بلغت دموعها السماء و بکـت السماء حتّی بلغت دموعها العرش فاوحی الله عزّوجلّ الی السماء ان احصبیهم واوحـی الی الارض ان اخسفی بهم.

فس عن ابیبصیر عن ابیعبدالله (ع) فی قوله تعالی وَاَمْطَرْنَا عَلَیْهِمْ حِجَارَةً مِنْ سِجِّیلٍ مَنْضُودٍ مُسَوَّمَةً قال مامن عبد یخرج من الدنیا یستحلّ عمل قوم لوط الا رماه الله بحجـر من تلک الحجارة منیّته فیها ولکنّ الخلق لایرونه.

عن ابی عبدالله (ص) قال فی المنکوح من الرجال هم بقیّة سدوم ای من طینتهم.

ل عن ابیعبدالله (ص) قال اربـع خصال لاتکون فی مؤمن لایکون مجنونا ولایسأل علی ابواب الناس ولا یولد من الزنا ولاینکح فی دبره.

کا عن ابیعبدالله (ص) قـال بینا امیرالمؤمنین (ع) فی ملاء من اصحابه اذ اتاه رجل فقال یا امیرالمومنین انّی اوقعـت علی غلام فطهرنی فقال له یا هذا امض الی منزلک لعل مراراهاج بک فلما کان من غد عاد الیـه فقال له یا امیرالمومنین انی اوقعت علی غلام فطهّرنی فقال له یا هذا امض الی منزلـک لعلّ مرارا هاج بک حتّی فعل ذلک ثلثا بعد مرّته الأولی فلمّا کان فی الرابعة قال له یاهذا انّ رسول الله (ص) حکم فی مثلک بثلثة احکام فاخترایّهن شئت قال وماهن یا امیرالمؤمنیـن قال ضربة بالسیف فی عنقک بالغة مابلغـت اودهداه من جبل مشدود الیدین والرجلیـن او احراق بالنار فقال یا امیرالمؤمنین ایّهـنّ اشدّ علیّ ؟ قال الاحراق بالنار قال فانّی قـد اخترتها یا امیرالمؤمنین قال فخذلذلک اهبتک.

فقال نعم فقام فصلّی رکعتین ثمّ جلس فی تشهّده فقال اللّهم انّی قد اتیت من الذنب ماقد علمته و انّنی تخوّفت من ذلک فجئت الی وصیّ رسولک وابن عمّ نبیک فسألتـــه ان

يطهّرني فخيّرني بين ثلثة اصناف من العذاب اللّهم فانّي قد اخترت اشدّها اللّهم فانّي اسالک ان تجعل ذلک کفّارة لذنوبي وان لا تحرقني بنارک في آخرتي ثمّ قام و هوباک ثمّ جلس في الحفرة الّتي حفرها له اميرالمؤمنين (ع) و هو يرى النار تتاجّج حوله قال فبکى اميرالمؤمنين (ع) و بکى اصحابه جميعا فقال له اميرالمؤمنين (ع) قم يا هذا فقد ابکيت ملائکة السماء و ملئکة الارض فانّ الله قد تاب عليک فقم لاتعاودّن شيئا مما فعلت سفينة البحار لوط.

لَامَهُ : على كذا و في كذان : كدّره بالکلام لاتيانه ماليس جائزا او ماليس ملائما لحال اللّائم اوحال الملوم (اقرب) : او را با گفتار توبيخ و مكدّر نمود براى بجاآوردن آنچه كه جائز نبود يا باحال توبيخ كننده يا توبيخ شده سازگار نبود .

(اللّائِم)اسم فاعل (اقرب) : توبيخ كننده «ولايلم لائم الّا نفسه» ط ۶۱ ط ۶۱ – ۳ سرزنش كننده اى ملامت نكند مگر نفس خود را (زيرا تمامى خيرات از خدا است و بديها از خود انسان است چنانچه در قرآن مجيد ميفرمايد: مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ"

(اللَّوْمَة) : المرّة من لام (جاء بلومة)اى فعل مايلام عليه (المنجد) : دفعة واحدة از سرزنش. انجام دادن آنچه برآن سرزنش كرده مى‌شود .

«ولاتأخذک في الله لومة لائم» ر ۳۱ ر ۲۴۰ – ۱۷ فرا نگيرد ترا در راه خدا سرزنش سرزنش كننده اى (درراه خدا از سرزنش سرزنش كننده باک نداشته باشد درامربمعروف و نهى از منكر و ساير احكام الهى سرزنش كسى مانع انجام وظيفه ات نگردد)

(المَلُوْم) اسم مفعول : سرزنش شده «فربّ ملوم لاذنب له» ر ۲۸ ر ۲۴۱ – ۲۷ بسا سرزنش شده است كه گناهى ندارد .

(المُتَلَوِّم) في الامر : المتمكّث فيه والمنتظر والمتكلّف لِلّلوم (اقرب) : درنگ كننده در امر و انتظار كشنده .

«فالنجاة للمقتحم والهلكة للمتلوّم» ط ۱۲۱ ط ۲۹ – ۵ پس رستكارى و نجات براى كسى است كه خودرا درآن افكند (درراه خدا بجنگد و هلاكت و بدبختى براى كسى است كه بازايستد (از جهاد خودداری كند)

(انت الوم من فلان) : احقّ بان تلام (اقرب) : تو از فلانى سزاوارتر هستى به اينكه سرزنش كرده شوى

« وهو عندالله الوم » ط ۱۰۸ ط ۸۹ – ۹ و او نزد خدا از همه بيشتر سزاوار تر به سرزنش است .

×××

(اللوم والروايات)

روی انّه ینبغي ان لایخاف في اللّه لومة لائم و ترک المداهنة في الّدین یُجَاهِدُونَ فِي سَبِیلِ اللّهِ وَلَا یَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ :المائدة

في وصایا ابی ذر قال اوصانی رسول الله (ص) ان لا اخاف في الّله لومةلائم

سفینة البحار لوم .

تَلَوَّنَ ۹ الّشي : صار ذالون واکتسی لونا غیر الّذی کان له و ـ اختلف الوانه و ـ الّرجل : اختلاف اخلاقه (اقرب) : چیز برگشت صاحب رنگ شد به رنگی غیراز رنگی که داشت‌درآمد. رنگهای او مختلف شد . اخلاق مرد مختلف شد .

«وقد تلوّن له الادنون» ط ۱۹۲ ط ۶۵ـ ۳ بتحقیق چند رنگ شدند و چند جور شدند برای او (محمّد (ص) نزدیکان و خویشاوندان گروهی فداکار گروهی دشمن منافق)

التَّلَوُّن) : مصدر : از حالی بحالی‌و از رنگی به رنگی درآمدن .

«افمنی الّناس لعمراللّه بخبط وشماس وتلوّن و اعتراض» ط ۳ ط ۲۸ـ ۱۰ بخداسوگند مردم گرفتار شدند (در طول (خلافت عمر) به‌سیرگردن در بیراهه و چموشي مانندچموشي اسب‌و به حالهای گوناگون درآمدن و بـر راه رفتن در خطّ غیر مستقیم .

(اللَّوْن): مافصل بین الّشي و بین غیره و ـ صفة الجسد و هیئة من البیاض والّسواد والحمرة و غیرذلک (اقرب) : آنچه فاصله شود میان چیز وغیر آن . صفت جسد و هیئت آن از سفیدی و سیاهي و سرخي و غیر آن یعني رنگ

«وکم اکلت الأرض من عزیز جسد و انیق لون» ط ۲۱۹ ط ۱۲ـ ۲۸ وچه بسیار خورده است زمین بدن ارجمند و صاحب رنگ شگفت آوری را

(الأَلْوَان) : جمع لون (اقرب) : رنگها .

« صفر الألوان من الّسهر» ط ۱۱۹ط ۶۲ـ۹ رنگ زردانند از بیداری (آنقدر شبها به تهجّد مشغول می‌شوند و بیداری می کشند رنگشان زرد می‌شود)

(المُلَوَّن)اسم‌مفعول : رنگ‌داده‌شده به رنگهای گوناگون

« فادرکته محدودا مکوّنا و مولّفا ملوّنا» ط ۱۶۳ ط ۱۱ـ ۲۸ پس درک کرد آن (طاوس) را چشمها در حالیکه صاحب حدّ معیّنی بود وآفریده شده و صاحب‌ترکیبی بود و رنگ آمیزی شده به رنگهای گوناگون .

xxx

لَوِیَ : الحبل والید ض : فتله و ثنّاه و ــ عن الأمر: تثاقل و ــ امره عنّی : طواه و اخفاه و ــ الحزن قلبه: عطفه و ــ سرّه ستره و ــ برأسه: اماله و اعرض (اقرب) : ریسمان و دست را تاب داد و پیچاند. از امر سستی نمود کارش را از من درنوردید و پنهان نمود. اندوه دل اورا برگرداند. راز خودرا پوشاند. سر خودرا حرکت داد و اعراض نمود.

«ولایلویه شخص عن شخص» ط ۱۹۳ ط ۴۷ــ ۹ کسی اورا از کس دیگر برنمیگرداند.

(اِلتَوَی) : مطاوع لوی (اقرب) : خم و پیچ شدن را قبول کرد.

«والتووافی اطراف الرماح» ط ۱۲۲ ف ۱۱ ج ۲ ص ۳ ــ در اطراف نیزه ها پیچ و خم داشته باشید (موقعیکه نیزه به دشمن فرود می آورید خودرا کوتاه و بلند کنید ودر موقعی که دشمن نیزه بطرف شما حواله می‌کند خودرا دور نمائید)

(اللِّواء) : العلم وهو دون الرایة وهو شقّة ثوب تلوی و تشدّ الی عود الرمح (اقرب) : بیرق وآن از رایة کوچکتر است وآن پارچهٔ از لباس است پیچیده می‌شود و بر چوب نیزه بسته می‌شود.

«وقام لوائه» بیرق کفر و گمراهی بر افراشته گردید.

×××

(اللوی والروایات)

عن الرضا عن آبائه عن امیرالمؤمنین (ع) قال قال رسول الله (ص) یا علی انت اوّل من یدخل الجنّة و بیدک لوائی و هو لــــواء الحمد و هو سبعون شقّة الشقّة منــه اوسع من الشمس والقمر وروی انّ لواء الحمد یکون بید امیرالمؤمنین (ع) یوم القیمة.

شی قال ابوعبدالله (ع) فی حدیث مامن نبیّ من ولد آدم الی محمّد (ص) الّا وهم تحت لواء محمّد (ص) سفینة البحار لوی

اللَّیث : الاسد و ــ القوّة و الشدّة و ــ اللّسین البلیغ (اقرب) : شیر. نیــرو و سختی : زبان آور فصیح «و لیث غاب وصــلّ واد» ح ۲۸۹ ح ۳۵۲ــ۲ (اگر کارزارپیش‌میامد) پس او شیری بود شتابنده و ستیزه کننــده از غایت‌خشم (دربعضی نسخه ها عوض‌غادعاب نوشته شده) معنی این می‌شود شیر بیشــه ها که از خاصیّت آن خشم و ستیز است) و مــار خطرناک‌بیابان است.

(اللّیث والروایات)

عن قیس بن حازم قال جاء رجل الی

معوية فسأله عن مسئلة فقال سل عنها عليّ بن ابيطالب فهو اعلم بها فقال الرجل قولك احبّ اليّ من قول عليّ فقال معوية بئسما قلت ولؤم ماجئت به لقد كرهت رجلا كان رسول الله (ص) يهزّه للعلم هزّا (يعزّه للعم عزّا " و قد قال النبيّ (ص) يا علي انت منّي بمنزلة هرون من موسى الّا انّه لانبيّ بعدي و لقد كان عمر بن الخطاب يسأله ويأخذ عنه ولقد شهدت عمر بن الخطاب اذا استشكل عليه شئ قال هيهنا عليّ بن ابيطالب ثمّ قال للرّجل معوية قم لااقام الله رجليك و محى اسمه من الديوان سفينة البحار ليث

لاطَ : الشي بقلبه ض : حُبِّبَ اليه والصق و ــ فلانا بفلان : الحقه به (اقرب) : چیز به دل او دوست داشته شده و چسبانده شد . فلاني را به فلاني ملحق کرد .

(لاطها) : خلطها و عجنها (عبده) آنرا آمیخت و خمیر نمود «ولاطها بالبلّة حتّى لزبت» ط ۱ ط ۵ــ ۲۴ ــ آنرا با آب آمیخت تا بهم چسبید

(تَليطُ) : تلصق (عبده) می‌چسبد «وحجة تليط بعقول السفهاء غيركم» ط ۲ ــ ۱۲۸ (هیچ یک از جهانیانرا نیافتم که برسر چیزی گردنکشی نماید مگر) از روی دلیلی که به خرد و اندیشه های نافهمان میچسبد (آنان از روی نفهمی گمان می کردند درست است) جز شما (که برای امری گردنکشی می‌کند و حق قبول ندارید)

لاقَ : به : لاذبه ولصق (اقرب): به او پناهنده شد و چسبید .

«ولاسلبتهم الحيرة مالاق من معرفته بضمائرهم» ط ۸۹ ط ۳ــ ۵۴ نه ربود از ایشان (ملئکه‌ها) حیرانی آنچه‌که چسبیده ازشناسائی او (خداوند) به دلهایشان (زیرامنشاء حیرت وسرگردانی معارضهٌ و هم باعقل است و وهم برآنان راه ندارد)

مایلیق ان تفعل کذا لایناسب (اقرب) : مناسب نیست که چنین کنی «اذ کانت الروایات لاتلیق الّا بذوی الضمایر» ط ۱۰۶ ط ۲۴ــ ۲ زیرا فکر ها و اندیشه ها مناسب نیست مگر بصاحبان دلها (خداوند عالم از این منزه است)

(الاَقَ) الدواة : وضع اللّيقة (صوفة الدواة) فيها (عبده) پشم مرکب در دوات قرار دادن

«الق دواتك» ح ۳۱۵ ح ۳۲۶ــ ۲ به دوات خود پشم قرار داده وآنرا اصلاح کن .

× × ×

اَللَّيل : من مغرب الشمس الى طلوع الفجر الصادق او الى طلوع الشمس وهو خلاف النهار (اقرب) : شب

«اَمّا ليلي فمسهّد» ط ۲۰۰ ط ۱۲۳– ۴ اما شب من بيخوابى است .

(اللَّيلَة) : اللّيل او واحدانه (اقرب) : شب يا يک شب .

«ولامقيل الذرّ فى اللّيلة الظلماء» ط ۱۷۶ ط ۶۴– ۲ (غايب نمى شود از علم شمارهٔ قطره هاى آب) و نه جايگاه مورچه ها در شب تاريک

(اللَّيالي) جمع ليل (اقرب) : شبها

«والزمت قلوبهم مخافته حتّى اسهرت لياليهم» ط ۱۱۲ ط ۲۰– ۹ لازم گردانيد و قرار داد در دلهاى آنان ترس خودرا تا بيدار نمود شبهاى آنانرا (اين ترس سبب شد شبها به تهجّد مشغول شده و نخوابيدند)

(اللّيل والروايات)

ابن ابى ليلى هو محمّد بن عبد الرحمن القاضى الكوفى توفّى ۱۴۸ و ولّى القضاء لبنى اميّة و ولد العباس كان يفتى بالرأى قبل ابى حنيفة و من تتبّع الاخبار عرف انّ ابى ليلى كان يقضى بما يبلغه عن الصادقين عليهما السلام و كان يحكم بذلک بعد التوقّف بل ينقض ماكان قد حكم به اذا بلغه عنهم (ع) خلافه .

قال سعيد بن ابى الخصيب دخلت انا وابن ابى ليلى المدينة فبينا نحن فى مسجد الرسول صلّى اللّه عليه وآله اذ دخل جعفر بن محمّد (ع) فقمنا اليه فسألنى عن نفسى واهلى ثمّ قال من هذا معک ؟ فقلت ابن ابى ليلى قاضى المسلمين فقال نعم .

ثمّ قال له تأخذ مال هذا فتعطيه هذا وتفرّق بين المرء و زوجه لاتخاف فى هذا احدا ؟ قال نعم ، قال باىّ شئ تقضى ؟ قال بما بلغنى عن رسول اللّه (ص) و عن ابى بكر وعمر قال فبلغک انّ رسول اللّه (ص) قال اقضاكم علىّ قال نعم ، قال فكيف تقضى بغير قضاء علىّ (ع) و قد بلغک هذا قال فاصفرّ وجه ابن ابى ليلى ثمّ قال التمس زميلا لنفسک واللّه لاأكلّمک من رأسى كلمة ابدا سفينة البحار ليل

لانَ : الشيء ض : ضدّ خشن اوصلب (اقرب) : نرم و ملايم شد «من لان عوده كثفت اغصانه» ح ۲۱۴ ج ۳ ص ۱۸۵ – آنكه چوب درختش نرم باشد (خلق و خويش نيكو است) شاخهاى او (دوستانش) فراوان مى باشد

(اَلانَهُ) : جعله لينا (اقرب) : اورا

نرم و ملایم قرار داد.
«فاذا انتم النتم له رقابكم» ط ۹۸ ط ۲۱۴ـ۴ پس آنگاه كه (بخلافت ظاهـــرى منصوب شد و با یاغیها بزدوخورد پرداخت) شما گردنهای خودرا زیر فرمان او قرار دادید و برای آنان نرم و ملایم شدید
(اللّین) : مصدر (اقرب) : نرمـی
«فالبس لهم جلبابا من اللین» ر ۱۹ ر۲۹۶ـ۲ پس بپوش برای ایشان جامه ای از ملایمت (آمیخته باشد به سختی ملایمت آمیختـــه با سختی را شعار خود قرار ده)
(اللّیّن) : ذواللین (اقرب)صاحب نرمی و ملایمت «لیّنا قوله» ط ۱۹۱ ط ۱۴ ـ ۲۵ همواره نرم و ملایم است گفتار او
(الالْیَن) اسم تفضیل : نرم تر
«فانّه الین عریكة» ط ۳۱ ط ۱۸۴ـ

۲ (ولكن زبیر را ملاقات كن) زیرا طبیعت او نرمتر (حسن خلق و فرمانبرداریش از حـــق بیشتر) است.

(اللّین والرّوایات)

وفی النّهج عن علیّ (ع) قال من لان عوده كثفت اغصانه قال الشّارح هو كالمثـــل یضرب لمن یتواضع للنّاس فیألفونه فیحبّونـه فیكثر بهم و یتقوّی باجتماعهم علیـــه ولقد اجاد من قال

خذ العفو وامر بعرف كمـــا امرت واعرض عن الجاهلین
ولن فی الكلام لكلّ الانـام فمستحسن من ذوی الجاه لین

م

المَآقي : جمع ماق : طرفها مما يلي الانف و هو مجری آلدمع من العين (اقرب) : گوشهٔ چشم از آن جا که طرف دماغ است و آن محل روان شدن اشک از چشم است .

«اطبقت الاجفان على مآقيها» ط ۱۵۳ ط ۴۵– ۱۱ پلکهارا برگوشه های چشمشان مینهند .

المَؤُنَة : آلثقل وآلشدّة والقوت والعدّة والخرج و العدل (اقرب) : سنگینی ، سختی ، هزینه ، آمادگی ، خرج ، عدالت .

« وعمل تذهب مؤنته و يبقى اجره» ح ۱۲۱ ح ۳۴۷ – ۱۱ عملیکه (طاعتی که) رنج و سختی آن بگذرد پاداش و مزد آن بماند .

(المُؤَن) جمع مؤونة (عبده) :رنجها

«وباحتمال ألمُؤَن يجب آلسودد» ح ۲۲۴ ح ۳۵۴– ۴ باتحمّل رنجها و سختی ها (ی مردم) بزرگی واجب و لازم می شود (زیرا اگر کسی از رنجها دلتنگ نگشت مهتری یابد)

(المُؤُونات) : جمع مؤنة (اقرب) : هزینه ها « وتخفيفه المؤنات عليهم» ر۵۳ ر ۲۳۹– ۴۵ (چیزی سبب خوش بینی حاکم نسبت به رعیت بهتر) از سبک گردانیدن او هزینه های آنها نیست .

المِأة : بزيادة الألف خطًّا لا لفظًا ؛ عشر عشرات (اقرب) : صد

«ولا عن فئة تهدي مائة و تضلّ مائة الّا انباتكم بناعقها» ط ۹۱ ط ۴۱– ۳ (بهخدا سوگند از این زمان تا قیامت چیزی از من سؤال نمی‌کنید) و از گروهی که صدنفر (کمتر

یا بیشتر) را هدایت نمایند و صدکس را گمراه سازند پرستش نمی‌نمائید مگر اینکه به شماخبر میدهم از خواننده‌ٔ آن .

مَتَّ :الی فلان بقرابة: وصــل الیه وتوسّل (اقرب) : بسوی فلانی به‌سبب‌خویشی رسید و نزدیک شد

«لایمتّان الی اللّه بحبل» ط ۱۴۶ ط ۱۴۸ (طلحه و زبیر) تقرّب نمی‌جوینـــــد به ریسمان و رشته ای .

مَتَحَ : الماء ع: نزعه و ــ الدلــو و ــ بها: استخرجها (اقرب) : آب را کشید . دلو را بیرون آورد .

(الماتِح) أسم فاعل (اقـــرب) : کشنده «لا وایم اللّه لافرطنّ لهم حوضا انا ماتحه» ط ۱۰ ط ۱۹۵ ــ ۲ بخدا سوگند (برای دشمنان دین) حوضی را پرکنیم که من خود کشنده آن می‌باشم (میدان جنگی تهیه نموده و آنها را نابود سازم)

(المَوَاتِح) جمع ماتحة اوماتح (اقرب): کشندگان « واتاق الحیاض لمواتحه» ط ۱۹۶ ط ۱۳ ــ ۱۶ بوسیله کشندگان آب آن (ائمّة علیهم السّلام) حوضهارا پر کرد (تفسیر و تأویل آیات قرآن کریم و موارد احکام‌را بیان

فرمود)

مَتَّعَ : به :ابقاه لیستمتع بــه فیما یحبّ من الانتفاع به والسرور بمکانه (اقرب): آنرا نگاه داشت تا بآن لذّت برد درآنچــه دوست می‌دارد از سود بردن به‌آن و شـادی به‌بودن آن .

«فماجاع فقیر الّا بمامتّع به غنیّ» ح ۳۲۸ ح ۳۵۱ ــ ۷ هیچ محتاجی گرسنه نماند مگر بسبب آنچه بی نیاز آنرا (از مـــال) نگهداشت تا بآن بهره‌مند شود .

(تَمَتَّعَ) بکذا و ــ من کذا : انتفع به زمانا طویلا و ــ بماله عاش به هنیئا وتلذّذبه و ــ الحاجّ: ضمّ عمرة الی الحجّ (اقــرب) : زمان‌درازی سود برد . بامالش بگوارائی‌زندگی بهره‌مند گشت . حجّ گزارنده عمره را به عمل حجّ پیوند داد .

«فیتمتّع فیها الشقیّ» ط ۴۰ ط ۱۲۹ ــ ۴ (امّا امارت بدکاران) پس بهره‌منـــــد می‌گردد و برخوردار می‌شود درآن بدکـــار و تبه‌روزگار

(اِستَمتَعَ) : انتفع به زمانا طـــویلا (اقرب) : زمان درازی با آن بهـره مند شـد وبرخوردار گشت .

«فقدیشکرک علیه من لایستمتع منه» ح ۲۰۴ ح ۳۲۹ ــ ۵ (ترا در نیکوئی کردنــت

سپاسگزاری نکردن کسی در مقابل نیکیت ازآن بیرغبت نگرداند) بتحقیق ترا بـــــر آن سپاسگزاری می کنـد (پـاداش) دهد کسی (خداوند) که از آن نیکی بهره ای‌نبرده.

(المَتَاع) :کلّ ماینتفع بهمن‌الحوائج کالطعام و البزّ واثاث البيت والاثـاث و ــ کلّ ماینتفع به من عروض الدنیا کثیرهــــا و قلیلها سوى الفضّة و الذهب و ــ ماینتفع به انتفاعا قلیلا غیر باق بل ینقضی عن قریـب (اقرب) : آنچه که از آن اندک زمانی بهره‌مند می‌گردد و پس از زمان کوتاهی‌تمام‌می‌شود .

« انّماهي متاع ايّام قلائل يزول منها ماكان كما يزول السراب » ر ۶۲ ر ۲۴۷ ـ ۵ جز این‌نیست آن (ولایت شما) کالای روزهــای اندک است آنچه از آن می باشدزایل می شود همچنانکه زایل می‌شود سراب (آب نما کــه تشنهٔ گرمازده آب می‌بیند و چـون نزدیـک میگردد) زایل می‌گردد

(المُسْتَمْتَع) اسم مفعول : آنچه کهاز آن لذّت برده می‌شود

« وخلف لكم عبرا من آثار الماضيـن قبلكم من مستمتع خلاقهم » ط ۸۱ ط ۴ ـ ۲۴ ـ وباقی گذاشت از برای شما از نشانه هــــای گذشتگان پیش از شما از کالاهای لذت یافتـن ایشان با نصیب و قسمت شدهٔ آنها .

×××

(المتع والروايـات)

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ كِتَابَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَأُحِلَّ لَكُمْ مَا وَرَاءَ ذَٰلِكُمْ أَنْ تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ إِلَىٰ أَجَلٍ مُسَمًّى فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً عَلَيْكُمْ فِيمَا تَرَاضَيْتُمْ بِهِ مِنْ بَعْدِ الْفَرِيضَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا. سورة النساء:۲۸

فی كتاب الصادق (ع) الى المفضّل بن عمر كتب (ع) اليه و امّا ما ذكرت انّ الشيعة يترادفون المرأة الواحدة فاعوذ باللّه ان يكون ذلک من دين اللّه ورسوله و انّما دينه ان‌يحلّ ما احلّ اللّه و يحرّم ما حرّم اللّه و انّ ممّا احلّ اللّه المتعة من النساء فی كتابه و المتعـة فی الحجّ احلّهما ولم يحرّمهما فاذا اراد الرجـل المسلم ان يتمتّع من المرئة فعلی كتاب اللّـه و سنّة نكاح‌غير سفاح تراضيا علی ما احبّا مـن الاجر والاجل كماقال اللّه تعالی : فمااستمتعتم به منهنّ فأتوهن اجورهنّ .

حكی الشهيد الثانی قال وجدت فی بعض كتب الجمهور انّ رجلا كان يتمتّع بالنساء فقيل له عمّن اخذت حلّها ؟ قال عن عمـر ، قيل له كيف ذلک وعمر هو الذی نهی عنهـا وعاقب عليها فقال لقوله : متعتان‌كانتا علی عهد رسول اللّه (ص) و انا احرّمها و اعاقـب

عليهما . متعه الحجّ ومتعة النساء فانا اقبل روايته في شرعيّتها على عهد رسول الله (ص) ولااقبل نهيه من قبل نفسه .

في خبر المفضّل بن عمر في سبب تحريم الثاني المتعة انّه دخل في ايام خلافته على اخته عفرا فوجد في حجره طفلا يرضع من ثديها فاغضب وارعد وازبد واخذ الطفل على يده و خرج به الي المسجد و نادى الناس فلمّا جمعوا حكى لهم قصّة اخته الّتي كانت غير متبعلّة واتت بولد وقالت تمتّعت ثمّ حرّم المتعة وقال من اتى بها ضربت جنبيه بالسوط .

عن ابيعبدالله (ع) قال مامن رجل يتمتّع ثمّ اغتسل الاخلق الله من كلّ قطرة منه سبعين ملكا يستغفرون له الي يوم القيمة ويلعنون متجنّبها الى ان تقوم الساعة و هذا قليل من كثير في هذا المعني .

عن ابي الحسن موسي بن جعفر (ع) قال ادنى مايجزى من القول ان يقول اتزوّجك متعة علي كتاب الله و سنّة نبيّه بكذا و بكذا الى كذا .

و سئل ابوالحسن (ع) عن المرئة يزني بها أيتمتّع بها قال ارأيت ذلك قال اذا كانت مشهورة بالزنا فلايتمتّع بهاولاينكحها .

و سئل ابوعبدالله (ع) عن المرئة يزني بها ايتمتّع بها ؟ قال ارأيت ذلك ؟ قال ولاكنها ترمي بها قال نعم يتمتّع بها .

ين عن عمربن حنظلة عن ابيعبدالله ( ) قال اتزوّج المرئة شهر افتريد من المهر كاملا اتخوّف ان تخلفني ؟ قال احبس ماقدرت فان هي اخلفتك فخذ منها بقدر ماتخلفك .

في الروايات ان عدّة المتعة خمس و اربعون ليلة .

قال الصادق (ع) ليس منّا من لم يؤمن برجعتنا ولم يستحلّ متعتنا .

وقال احمدبن محمّدبن عليّ المصرى الحموى المعروف بالفيومى المتوفّى سنة ۷۷ـ في المصباح المنير في غريب الشرح الكبير في لغة المتاع منه و قيل في قوله تعالى فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ المراد نكاح المتعة والاية محكمة غير منسوخة والجمهور من اهل السنة على تحريم نكاح المتعة .

عن بكربن محمّد عن الصادق (ع) حيث قال سئل عن المتعة فقال اكره للرجل ان يخرج من الدنيا وقد بقيت خلة من خلال رسول الله (ص) لم تقض .

و عن صالح بن عقبة عن ابيه عن الباقر (ع) قال قلت للمتمتّع ثواب قال ان كان يريد بذلک الله عزوجل وخلافا لفلان لم يكلّمها كلمة الاكتب الله له حسنة و اذا دنامنها غفر الله له بذلک ذنبا فاذا اغتسل غفر الله له بعدد مامرّ الماء على شعره قال قلت بعدد الشعر .

و عن الصادق (ع) قال انّ الله عزّوجلّ حرّم على شيعتنا المسكر من كلّ شراب

وعوضهم عن ذلک المتعة.

و عن الباقر (ع) قال قال رسول اللّه (ص) لمّا اسری بی الی السماء لحقنی جبرئیل فقال یا محمّد انّ اللّه عزّوجلّ یقول انّی غفرت للمتّعین من النساء.

و روی انه کتب ابوالحسن (ع) الی بعض موالیه لاتلحّوا فی المتعة انّما علیکم اقامة السنة ولا تشغلوابها عن فرشکم وحلائلکم فیکفرن ویدعین علی الآمرین لکم بذلک ویلعنونا.

عن سهل بن زیاد عن عدة من اصحابنا انّ اباعبداللّه (ع) قال لاصحابه هبوا لی المتعة فی الحرمین و ذلک انّکم تکثرون الدخول علیّ فلاآمن من ان تؤخذوا فیقال هولاء من اصحاب جعفر (ع) قال جماعة من الاصحاب العلّة فی نهی ابیعبداللّه عنها فی الحرمین انّ ابان بن تغلب کان احد رجال ابیعبداللّه (ع) والمرویّ عنهم فتزوّج امرأة بمکّة وکان کثیر المال فخدعته المرأة حتّی ادخلته صندوقا لها ثمّ بعث الی الحمّالین فحملوه الی باب الصفا ثمّ قالوا یا ابان هذا باب الصفا انّا نرید ان ننادی علیک هذا ابان بن تغلب یرید ان یفجر بامرأة فافتدی نفسه بعشرة آلاف درهم فبلغ ذلک اباعبداللّه (ع) فقال لهم هبوهالی فی الحرمین سفینة البحار متع.

×××

المَتْن : مصدر و ــ من کلّ شئ ماظهر منه و ــ من المزادة: وجهها البارز و ــ ماصلب من الارض وارتفع و ــ ماارتفع من الأرض واستوی والظهر (اقرب) : ایستادن در مکان و سوگند خوردن. ظاهر صورت ظاهر توشه. سفت و بلندی از زمین. زمین هموار و بلند. پشت

" حمله علی متن الریح العاصفة " ط ۱ ط ۵ ــ ۱۲ آن آب را بر پشت باد تندی (که قوی و با صدای بلندی بود برنشاند)

(المُتُون) : جمع متن.

"واساخ قواعدها فی متون اقطارها" ط ۲۰۹ ط ۹۲ ــ ۵ و فرو برد پایه ها و بنیانهایشانرا در پشتهای اطراف آن.

(المَتِین) : الصلب الشدید و ــ القوی و من اسمائه تعالی : القویّ الشدید لایلحقه فی افعاله مشقّة ولا کلفة (المنجد) : سفت. سخت. نیرومند. از نامهای خداوند عالم نیرومند سخت درکارها بروی رنج و مشقت نمی‌رسد.

" فانّه الحبل المتین" ط ۱۵۴ ط ۲۵ ــ ۱۰ بتحقیق آن (کتاب خدا) ریسمان محکم و استواری است.

(المَتِینَة) مونّث المتین" و جعل امراس الاسلام متینة" ط ۱۸۳ ط ۱۶ ــ ۱۰ ــ ریسمانهای اسلام را محکم قرار داد (هر کس به آن چنگ بزند هرگز هلاک نمی‌شود.

(الأمْتَن) اسم تفضيل : محكمتـــر
«ومن‌الحبال‌بامتنها» ط ۸۴ ط ۱۹ ـ ۶ (چنگ زد) از ریسمانها به استوارترین آنها
(المتّي و آلديونس (ع) و شكره للّه تقدم في انس)

مَثُلَ : فلان : قام منتصبا (اقرب) : برپا ایستاد
«فمثلت انسانا ذااذهان يحيلها» ط ۵ ـ ۲۶ برپا ایستاد در حالیکه انسانی شد دارای قوای مدرکه که آنهارا در معقولات بکار می‌اندازد.
(مَثّلَ) الحديث : بيّنه و ـ آلشي لفلان:صوّره بالكتابة و غيرها حتّي كانّه ينظر اليه و ـ بفلان : نكل به و ـ آلشي بآلشي . جعله مثله و شبّهه به (اقرب) : حديث‌را بیان کرد. چیز را با نوشتن و غیر آن مجسم نمود گویا به آن نگاه می کند. فلانی را مثله کرد اعضاء اورا برید. چیز را به چیز هم‌مثل قرار داد و به او تشبیه کرد.
«ولاحقيقته اصاب من مثّله» ط ۱۸۴ ط ۶ ـ ۱ بحقیقت او (خداوند) نرسیده (او را نشناخته) کسیکه برای او مثل و مانند (شریک) قرار داده.
(إمْتَثَلَ) المثل اى الحديث و ـ بالمثل بمعني مثّله و ـ مثّله له فامتثله‌اى صوّره له فتصوّره (اقرب) : حدیث و مثل را بدیگری قیاس و مثال قرار داد.
«آلذى ابتدع الخلق على غير مثال امتثله» ط ۸۹ ط ۲ ـ ۱۹ اواست خداوندی که خلایق را بیافرید بی‌صورت و مثالی که از آن اقتباس نموده و مانند آن آفریده باشد.
(تَمَثَّلَ) آلشي : تصوّر مثالـــه و ـ آلشي لفلان : تصوّر و ـ بآلشي : ضربه مثـلا و ـ بين يديه : بمعني مثل (اقرب): مثال‌اورا قرار داد. چیز را برای فلانی مثال قرار داد. چیز را به آن مثل زد. در برابر او برپاایستاد
«وتمثّل في حال تولّيك عنه اقبالـه عليك» ط ۲۲۱ ط ۲۷ ـ ۷ درحال رو گردانیت از او رو آوردن اورا بخود تصوّر کن (که‌هرآن نعمت او بتو میرسد و ترا به توبه و بازگشت به سوی او یادکن)
(المِثْل) كلمة تسوية و ـ بمعنـــى نفس آلشي وذاته و زائدة (اقرب) :کلمه‌ایست که برای برابر قرار دادن چیزی با دیگـــری استعمال می‌شود. تشبیه. ذات چیز. زائد
«ولاينبّئك مثل خبير» ط ۱۵۱ ط۳۸ ـ ۱۱ (و از احوال قیامت کسی) ترا مانند شخص آگاه (پیامبر و ائمهع) مطّلع نمی‌کند.
(المَثَل) لغة في المثل : للشّبـــه وآلنظير و ـ آلصفة (اقرب) : برای مانـند و هم‌مثل . صفت.
(الأمْثال) : جمع مِثْل و مَثَل (اقرب):

مانند ها« وضربت الامثال لکم » ط ۱۷۴ ط ۷ ـ ۳۰ و برای شما مثلها زده شد (در قرآن کریم برای بیداری شما)

«وامثالهم فی القلوب موجودة» ح ۱۴۷ ح ۳۲۳ـ ۸ (وجودشان بسبب مرگ گمشده است) و صورتهایشان (براثر ذکر خیر مردم) در دلها موجود است.

(المُثْلَة) بالضمّ التنکیل اوآفتواسم من مثّل به اذانکّل به (اقرب) : قطع اعضاء بدن یا آفت. اسم است برای اعضاء بریده.

«ومن قبل مامثّلوا بالصالحین کلّ مثلة» ط ۱۴۵ ط ۳۰ـ۱۱ و پیش از این است عذاب‌کردن و مثله نمودن آنها به نیکان هرگونه عقوبت و مثله را.

(المِثال) : صفة المقدار و ـ القصاص و ـ الشی (اقرب) : صفت اندازه. قصاص و چیز.

« واعلم انّ لکلّ ظاهر باطنا علی مثاله» ط ۱۵۲ ط ۶۹ـ ۱۰ بدان برای‌هرظاهر وآشکاری برابر آن باطن و پنهانی‌است.

«واستوی مثاله» ط ۸۱ ط ۴ـ ۴۲ و راست شد پیکر او

(التَمْثیل) : التصویر (اقرب) : صورت کشیدن« خلق الخلق علی غیرتمثیل» ط ۱۵۳ ط ۴۵ـ ۳ (موجودات را بی نمونه که دیگری ساخته باشد یا قبلا صورت آنرا خود کشیده باشد) بیافرید

(الاَمْثِلَة) جمع مثال : صفت‌اندازه‌ها «تحتذون امثلتهم » ط ۸۱ ط ۴ـ ۳۰ (آیسا نیستید فرزندان آن جماعت که کارهایتان‌را) اندازه میگیرید کارهایتانرا به اندازه کار های آنان (رویهٔ آنان را به رویهٔ خود مقیاس گرفته و ازآنان پیروی می‌کنید)

(المَثُلات) جمع مَثُلة و هو العقوبة و ـ مااصاب القرون الماضیة من العذاب و هی عبر یعتبربها (اقرب) : عذاب. آنچه از عذاب به قرنهای گذشته رسیده وآنهاعبرتها است ازآنان پند گرفته می‌شود.

« انّ من صرّح له العبر عمّا بین‌یدیه من المثلات» ط ۱۶ ط ۶۱ـ ۱ به تحقیق کسی که‌ظاهرشد از برای او عبرتها ازآنچه‌دربرابر اواست از عذابها که به گذشتگان در اثراعمال ناشایست آنان (پرهیزکاری اورا از وارد شدن به شبهه‌ها باز میدارد)

(المُمَثَّل)اسم‌مفعول من مثّل :تصویر داده شده.

«ولم‌تقع‌علیه الاوهام بتقدیرفیکون ممثّلا» ط ۱۵۳ ط ۴۵ـ۳ و همها برای تصویر نمودنش براو راه نیافتند تا در وهم برای او مثال و مانندی درست کرده شود

(الاَمْثَل) :الافضل ای‌اشبه‌بالافاضل و ـ ادنی بالخیر (اقرب) : نیکوتر

«ولا اسراعه الی ما البطوء عنه امثل» ر ۱۳ ر ۲۴۰ـ ۴۳ (ترسیده نمی‌شود)

شتاب کردن او (مالک) بکاری که کندی درآن نیکوتر است درآن برود.

(المثل والروایات)

قال الراغب في الذريعة اعلم انّ كلّ كلام خرج علي وجه المثل للاعتبار دون الاخبار فليس بكذب في الحقيقة و لهذا لايتحاشى المتحرّزون عن الكذب من التحدّث به كقولهم في الحثّ على مداراة العدوّ والتلطّف في خدمة الملوک انّ سبعا و ذئبا و ثعلبا اجتمعوا فقالوا نشترک فيما نتصيّد فصادوا عيرا وظبيا وارنبا فقال السبع للذئب اقسم فقال هو مقسوم العير لک والظبي لي والارنب للثعلب فوثب السبع فادماه ثمّ قال للثعلب اقسم فقال هو مقسوم العير لغدائک والظبي لمقيلک والأرنب لعشائک فقال من علّمک هذه القسمة؟ قال علّمني الارجواني (الثوب الاحمر من الدم) الذي على الذئب.

عن الصادق (ع) من مثّل مثالا او اقتني كلبا فقد خرج من الاسلام فقيل له هلک كثير من الناس فقال ليس حيث ذهبتم انّما عنيت بقولي من مثّل مثالا من نصب دينا غير دين الله و دعا الناس اليه و بقولي من اقتني كلبا مبغضا لنا اهل البيت اقتناه فاطعمه وسقاه من فعل ذلک خرج من الاسلام.

روى عنهم (ع) انّ في العرش تمثال ماخلق الله من البرّ والبحر.

مثل هذا جناى وخياره فيه اذ كلّ جان يده الى فيه و قوله (ع) شرعک مابلغک المحلّ وقوله (ع) فعند الصباح يحمد القوم السرى وقوله اتتک بخائن رجلاه.

والمثل الذي ضربه رسول الله (ص) لاجتماع الحسنات والسيئات حيث نزل بارض قرعاء وقد تقدّم في ذنب.

ومثل وافق شنّ طبقه والمثل الذي ضربه الصادق (ع) في باب درجات الايمان سفينة البحار مثل.

(الميثم التمّار)

من معجزات اميرالمؤمنين (ع) انّ ميثم التمار كان عبدا لامرأة من بني اسد فاشتراه اميرالمؤمنين (ع) فاعتقه فقال له ذات يوم انّک تؤخذ بعدى فتصلب و تطعن بحربة فاذا كان اليوم الثالث ابتدر منخراک و فمک دما فتخضب لحيتک فانتظر ذلک الخضاب فتصلب على باب دار عمرو بن حريث عاشر عشرة انت اقصرهم خشبة واقربهم من المطهرة و امض حتّى اريک النخلة التي تصلب على جذعها فاراه ايّاها.

وكان ميثم يأتيها فيصلّي عندها ويقول بورکت من نخلة لک خلقت ولي غذيت

ولم يزل يتعاهدها حتّى قطعت و حتّى عرف الموضع الّذي يصلب عليها بالكوفة وحجّ في السنة الّتي قتل فيها فدخل على امّ سلمة رضي اللّه عنها فقالت من انت؟ قال انا ميثم قال واللّه لربّما سمعت رسول اللّه (ص) يذكرك ويوصي بك عليّاً (ع) في جوف اللّيل فسألها عن الحسين (ع) فقالت هو في حائط له قال اخبريه انّني قد احببت السلام عليه ونحن ملتقون عند ربّ العالمين انشاء اللّه.

فدعت بطيب و طيّبت لحيته و قال اما انّها ستخضب بدم فقدم الكوفة فاخذه عبيداللّه بن زياد فحبسه و حبس معه المختار بن ابي عبيدة قال له ميثم انّك تفلت وتخرج ثائرا بدم الحسين (ع) فتقتل هذا الّذي يقتلنا فلما دعا عبيداللّه بالمختار ليقتله طلع بريد بكتاب يزيد الى عبيداللّه يأمره بتخلية سبيله فخلّاه وامر بميثم ان يصلب.

فلمّا رفع على الخشبة اجتمع النّاس حوله على باب عمروبن حريث قال عمرو وقد كان واللّه يقول انّي مجاورك فلمّا صلب امر جاريته بكنس تحت خشبة ورشّه وتجميره فجعل ميثم يحدّث بفضائل بني هاشم فقيل لابن زياد قد فضحكم هذا العبد فقال الجموه وكان اول خلق اللّه الجم في الاسلام وكان قتل ميثم رحمه اللّه قبل قدوم الحسين (ع) العراق بعشرة ايام فلمّا كان اليوم الثالث من صلبه طعن بالحربة فكبر ثمّ انبعث في آخر النّهار فمه وانفه دما انتهى ملخّصا.

كتاب الغارات كان ميثم رضي اللّه عنه عبدا لامرأة من بني اسد فاشتراه اميرالمؤمنين (ع) و اعتقه واطّلعه عليّ (ع) على علم كثير و اسرار خفيّة من اسرار الوصيّة فكان ميثم يحدّث ببعض ذلك فيشكّ فيه قوم من اهل الكوفة و ينسبون عليّاً (ع) في ذلك الي المخرفة والايهام والتدليس حتّى قال (ع) له يوما بمحضر من خلق كثير من اصحابه وفيهم الشاكّ والمخلص ياميثم انّك تؤخذ بعدي و تصلب...

قب انفذ اميرالمؤمنين (ع) ميثم التمّار في امر فوقف على باب دكّانه فاتي رجل يشتري التمر فامره بوضع الدرهم ورفع التمر فلمّا انصرف ميثم وجد الدرهم بهرجا فقال في ذلك فقال علي (ع) فاذا يكون التمر مرّا فاذاهو بالمشتري رجع وقال هذا التمر مرّ.

ابوالحسن الميثم عليّ بن اسماعيل بن شعيب بن ميثم التمّار كان من متكلّمي علمائنا الاماميّة في عصر المأمون والمعتصم.

وكان ره معاصرا لابي الهذيل العلّاف شيخ معتزلة البصريّين و كلّمه و كلّم النظّام حكي انّه سئل ابا الهذيل فقال الست تعلم انّ ابليس ينهي عن الخير كلّه و يأمر بالشرّ كلّه؟ قال بلى قال فيجوز ان يأمر بالشرّ كلّه و هو لايعرفه و ينهي عن الخير كلّه و هو لايعرفه؟ قال لا، فقال له ابوالحسن قد ثبت

انّ ابلیس یعلم آلشّر کلّه والخیر کلّه قـال ابوالهذیل اجل قال فاخبرني عن امامک آلذی تأتمّ به بعد رسول اللّه (ص) هل یعلم الخیر کلّه وآلشّر کلّه ، قال لاقال له فابلیس اعلم من امامک اذا فانقطع ابوالهذیل .

قال آلسیّد المرتضي في کتاب الفصول اخبرني آلشیخ ایّده اللّه قال قال ابوالحسن عليّ بن میثم لرجل نصرانيّ لم علّقت آلصلیب في عنقک ؟ قال لانّه شبه آلشي آلذی صلب علیه عیسي (ع) قال ابوالحسن افکان عیسي (ع) یحبّ ان یمثّل به ؟ قال لا ، قال فاخبرني عن عیسي (ع) اکان یرکب الحمار و یمضي علیه في حوائجه ؟ قال نعم ، قال افکان یحب بقاء الحمار حتي یبلغ علیه حاجته ؟ قال نعم قال فترکت ماکان یحب عیسي (ع) بقاءه و ما کان یرکب في حیوته بمحبة منه و عمدت الي ماحمل علیه عیسي (ع) بالکره وارکبه بالبغض لـه فعلّقته في عنقک فقد کان ینبغي علـي هذا القیاس ان تعلق الحمار في عنقک و تطـرح آلصلیب وآلا فقد تجاهلت .

قال واخبرني آلشیخ ادام اللّه عـزّه ایضا قال دخل ابوالحسن علي بن میثـم ره علي الحسن بن سهل والي جانبه ملحد قـد عظّمه وآلناس حوله فقال لقد رأیت ببابک عجبا قال وماهو؟ قال رایت سفینة تعبر بآلناس من جانب الي جانب بلاملّاح ولامدبّر فقال لـه صاحبه الملحد وکان بحضرته انّ هذا اصلحک اللّه لمجنون قال قلت و کیف ذاک ؟ قال خشب جماد لاحیلة ولاقوّة ولاحیوة فیه ولاعقل کیف تعبر بآلناس قال فقال ابوالحسن و ایّما اعجب هذا وهذا الماء آلذی یجری علي وجه الأرض یمنة و یسرة بلا روح ولاحیلة ولاقوی و هـذا آلنبات آلذی یخرج من الارض و المطر آلـذی ینزل من آلسماء تزعم انت انّه لامدبّر لهـذا کلّه و تنکر ان تکون سفینة تتحرّک بلا مدبّـر و تعبر بآلناس قال فبهت الملحد فامر الحسن بن سهل باخراجه و لیعلم انّ میثم البحراني ابن علي شارح نهج البلاغة غیر هذا .

سفینة البحار مثم .

مَجَّ : آلشراب وآلشي من فیه و ـ به ن : رمي به (اقرب) : شراب و چیز را از دهن خود انداخت .

(المَجَّة) مصدر (عبده) : آمیختن المرّة من مجّ یقال (مابقي في الاناء آلامجّة) ای قدر مایمجّ (المنجد) : اندکي از شراب بمقداریکه برای یک مرتبه آمیختن باشد .

«مامزح امرو مزحة آلامجّ من عقله مجّة»

ح ۴۵۰ ح ۳۴۱ ـ ۸ مردی شوخي نکرد از هـر جورشوخي مگر آنکه پاره ای از عقل خودرارها کرد رهاکردني (شوخي باعث سبکـي عقل مي‌شود)

«بل هي مجّة من لذیذ العیش» ط ۸۵

ط۹۱ـ ۲۴ بلکه‌آن (سلطنت بنی امیّة) اندکی
از لذّت و دلخواه زندگی است . (یک قطعه‌از
زمان آنرا می‌چشند و سپس آنرا مانند لقمه از
دهان بیرون می‌اندازند)

«وسوّغتکم ما مججتم» ط ۱۷۸ ط ۸۵
ـ ۷ وگوارا ساختم برای شما آنچه را که
می‌انداختید (چیزهائیرا که از روی نفهمی بد
تلقّی می گردید خوبی آنهارا به شما آشکار
نمودم)

المَجْد :العزّوالرفعةو ـ نیل الشرف
والکرم والأرض المرتفعه و اصله الکثرة (اقرب):
عزّت و بلند . به‌شرافت‌وکرامت نائل شدن ،
زمین بلند اصل آن بسیاری می‌باشد .

« عظیم المجد» ط ۱۸۸ ط ۲۲ـ ۱
بزرگ است بلندی وعزت او

(المُمَجّد) اسم فاعل من (مَجّده):
عظّمه و اثنی علیه و ـ نسبه الی المجد و ـ
العطاء : کثره (اقرب) : اورا تعظیم‌نمود وثنا
گفت . به‌بزرگواری نسبت داد . بخشش رازیاد
گردانید .

«وعظّمه ممجّدا» ط ۱۸۰ ط ۱۰ـ ۴ـ
بزرگ دانست اورا در حالیکه با بزرگی و
سپاسگزاری یادکننده بود اورا

(التّماجید) جمع تمجید والجمع
باعتبار الانواع (شرح خوئی) تعظیمها

«وفتح لهم ابوابا ذللا الی تماجیده»
ط ۸۹ ط ۲ـ ۵۲ باز نمود برای آنان (ملائکة)
دربهای آسان بسوی انواع سپاسگزاری و
تعظیم خودش

(المُجَداء) جمع مجید کالشریف
والشرفاء بزرگان .

«محاسن الأمور الّتی تفاضلت فیها
المجداء والنجداء من بیوتات العرب» ط ۱۹۰
ط ۲ـ ۱۳۲ (اگر از تعصّب گزیری نیست باید
تعصّب شما باشد برای) کارهای نیک آنچنان
امور نیکی که شریفان و بزرگان از خاندان‌های
عرب بهمدیگر بسبب آن برتری جویند .

(المجوس والروایات)

خرافات المجوس انّ کلّما کان فی هذا
العالم من الخیرات فهو من یزدان و کلّما فیه
من الشرور فهو من اهرمن وهو المسمّی
بابلیس فی شرعنا .

عن ابن عبّاس انّه نزلت فیهم قوله
تعالی و جعلوا للّه شرکاء الجنّ وخلقهم
وخرقوا له بنین و بنات بغیر علم سبحانه و
تعالی عمّا یصفون .

النبوی (ص) القدریّة مجوس امّتی .

لی عن ابن نباته قال قال علیّ (ع)
علی المنبر سلونی قبل ان تفقدونی فقام الیه

الاشعث بن قيس فقال يا اميرالمؤمنين (ع) كيف تؤخذ من المجوس الجزية ولم ينزل عليهم كتاب ولم يبعث اليهم نبيّ فقال بلى يا اشعث قد انزل اللّه عليهم كتابا و بعث اليهم نبيّا و كان لهم ملك سكر ذات ليلة فدعا بابنته الى فراشه فارتكبها فلمّا اصبح تسامع به قومه فاجتمعوا الى بابه فقالوا ايّها الملك دنست علينا ديننا فاهلكته فاخرج نطهّرک نقم عليک الحدّ فقال لهم اجتمعوا واسمعوا كلامي فان يكن لي مخرج ممّا ارتكبت والّا فشأنكم فاجتمعوا فقال لهم هل علمتم انّ اللّه عزّوجلّ لم يخلق خلقا اكرم عليه من ابينا آدم و امّنا حوّاء قالوا صدقت ايّها الملك قال اليس قد زوّج بنيه بناته و بناته من بنيه قالوا صدقت هذا هو الدين فتعاقدوا على ذلک فمحا اللّه مافي صدورهم من العلم و رفع عنهم الكتاب فهم الكفرة يدخلون النار بغير حساب والمنافقون اشدّحالامنهم فقال الاشعث واللّه ماسمعت بمثل هذا الجواب واللّه لاعدت الى مثلها ابدا.

انّ العرب في الجاهليّة كانت اقرب الى الدين الحنيفي من المجوس به المجوس تؤخذ منهم الجزية لانّ النبيّ (ص) قال سنّوا بهم سنّة اهل الكتاب و كان لهم نبيّ فقتلوه و كتاب يقال جاماست كان يقع في اثنى عشر الف جلد ثور فحرقوه.

سفينة البحار مجس.

التّمحيص : الابتلاء و الاختبار و التنقيص والتطهير (اقرب) : آزمايش وپاكيزه نمودن.

«قد ميّزه التخليص و هذّبه التمحيص» ط ۲۱۲ ط ۷۲ــ ۸ بتحقيق تميز و ممتازگردانيده آنرا پاک كردن و پاكيزه نمودن آنرا آزمودن (آنان مردماني هستند برگزيده وانتخاب شده)

(المحص والروايات)

جاء في الروايات انّ ذنوب الشيعة تمحّص بالابتلاء بغمّ او الابتلاء بالنفس او بالاهل او بالمال و نحو ذلک وقد تقدّم في بلا

مَحَضَهُ : غ: سقاه المحض و ــ فلانا الودّ : اخلصه اياه (اقرب) : خالص را به او نوشانيد. دوستي خودرا بهوى خالص نمود.

(المَحْض) : مصدر و ــ الخالص الّذى لايخالطه غيره من اللّبن و غيره (اقرب) : خالص چنانيكه چيزي برآن آميخته نشود.

«احملهم من الحقّ على محضه» ط ۱۶۰ ط ۱۰۷ــ ۸ (اگر بلا از ما و از آنان

برطرف شود) و امیدوارم آنان را از حقّ به خالص آن (تا رضای پروردگار عالم به‌دست آید)

مَحَقَ : الشي ع : ابطله و محاه و ـ فلانا : اهلکه و ـ الله الشي نقصه و ذهب ببرکته (اقرب) : چیز را باطل و نابود کرد . فلانی را هلاک ساخت . خداوند چیز را کم کرد و افزوني اورا برد .

«وکیف محق من محق بالمثلات» ط ۱۴۵ ط ۳۰ـ ۴ چگونه نابودکرد آن کس را که نابود کرد اورا با انواع عذابها .

(المَحْق) : مصدر (اقرب) : باطل نمودن و تباه ساختن .

«ولاتصلح دنیاک بمحق دینک» ر ۴۳ ر ۲۸۲ـ ۴ ف ۴ ج ۳ ص ۶۸ ـ اصلاح نکن دنیای خودرا با تباه ساختن دین خود .

(المَحاق) مثلثة : آخر الشهرالقمری وقیل ثلث لیال من آخر الشهر (اقرب) : آخر ماه قمری . گفته شده سه شب از آخرماه .

«وعلقة محاقا» ط ۸۱ ط ۴ـ ۴۰ ـ (خداوند انسان را آفرید در تاریکیهای رحمها) خون بستهٔ ناقص .

مَحَكَ : الرجل : تمادی في اللجاجة عند المساومة (اقرب) : مرد درلجاجت‌هنگام معاملة پایداری کرد .

(امحک الخصوم فلانا : اغضبته (اقرب) : ستیزه‌کننده‌فلانی‌را خشمناک‌ساخت .

«ولاتمحکه الخصوم» ر ۵۳ ر ۲۳۹ـ ۸۴ خشمناک نسازند اورا دشمنان و نزاع کنندگان به لجاجت .

مَحَلَ : به الي السلطان ع ل : کاده بسعایة الیه (اقرب) : بسبب بدگوئی بر وی حیله نمود .

«ومن‌محل به‌القرآن یوم‌القیمة صدق علیه» ط ۱۷۴ ط ۷ـ ۱۳ هرکس بدگوئی نماید از او قرآن در روز قیامت (به کفر و نفاق و شهوترانی او گواهی داد) گفتارش بر زبان‌وی تصدیق می‌گردد .

(الماحِلُ) الساعی فی الناس بالوشایة عند السلطان (عبده) : سخن‌چین نزد پادشاه«لایقرّب فیه الا الماحل» ح ۱۰۲ ح ۳۷۱ـ ۱ (زماني به مردم خواهد آمد) مقرب‌نمی‌شود درآن‌زمان‌مگر سخن چین‌درنزد پادشاه .

اِمْتَحَنَهُ : اختبره و ـ القول ، نظر فیه و دبّره و ـ الله‌القلب : شرحه و وسعه (اقرب):

آزمايش نمود اورا . در گفتار انديشه و تدبر نمود . خداوند دل را بازنمود و فراخ‌گردانيد «لايحمله الّا عبد مؤمن امتحن اللّه قلبه للأيمان» ط ١٨٧ ط ١٢٢ــ ٦ (شناسائي امر ما دشوار است) حمل نمی‌كند آنرا مگر بندهٔ مؤمني كه خداوند دل اورا براى ايمان باز و فراخ نموده باشد (يعني دل اورا لايق قبول كردن قرار داده باشد)

(الإمْتِحَان) : مصدر : آزمايش «اقعد في حضرته‌نجيّاالبهتةالسئوال وعثرةالأمتحان» ط ٨١ ط ٤ــ ٤٧ (چون تشييع‌كننده‌برميگردد) نشانيده مي‌شود راز گوينده براى‌حيرت‌سئوال نكيرمنكر) و براى لغزش امتحان (كه او را در عقايد و رفتارش آزمايش خواهند نمود .)

(المُمْتَحَنُ) : المنقح المهذّب (اقرب): خالص گردانيده شده

«شهادة ممتحنا اخلاصها» ط ٢ ط ٣٧ــ ٣ (گواهي ميدهم كه جز او خدائي نيست) چنان گواهي كه پاكيزه كرده شده‌است (از شرك) اخلاص و راستي آن

(المِحْنَة) : مايمتحن به الأنسان من بلية (اقرب) : آنچه آزمايش مي‌شود بـه آن انسان از بلاها .

«فصبرت علي طول المدّة و شدة المحنة» ط ٣ ط ٢٨ــ ١٠ پس صبر نمودم بر درازى مدت و سختي اندوه و بلا .

(المِحَنُ) جمع محنة (اقرب): بلاها و اندوهها « فان ترتفع عنّا وعنهم محن البلوى» ط ١٦٠ ط ١٠٧ــ ٨ اگر برداشته شود از ما وآنان محنتهاى بلا (آنها را بـه‌حق خالص و اميدوارم)

مَحَا : الشيء ن ع : زال و ذهب‌اثره و ــ فلان الشي : ازاله واذهب اثره (اقرب): چيز زايل شد و اثرآن رفت . چيز را زايل نمود و اثر آن را برد .

(حَدَثان‌الدهر) : نوائبه : مصيبتهاى روزگار .

«ومحا الحدثان معالمه» ط ٨١ ط ٤ــ ٢٩ نابود نمود مصبتهاى روزگار نشانه‌هاى اورا .

(اِمَّحَى) الشي : ذهب اثره (اقرب): اثر آن چيز رفت .

«فانمحت محاسن اجسادنا» ط ٢١٩ ط ١٢ــ ٢٢ نابود شد نيكوئيهاى‌اندامهاى‌ما .

(المَمْحُوَّة) اسم مفعول : محو شده .

«وقمرها آية ممحوّة من ليلها» ط ٨٩ ط ٣ــ ٤ ماه آن (آسمان) را كه نور آن محو گرديده و مايل بتاريكي است نشانه اى براى شب آن قرار داد (مراد از ابصار خورشيد و محو ماه مستفاد شدن نور ماه از خورشيد و ذاتي‌بودن‌نور خورشيداست و يا ضعيف بودن نور ماه است نسبت به خورشيد و يا محوشدن

نور ماه در بعضی از شبها

(الأَمْحَىٰ)اسم تفضيل : محوكننده‌تر

«وامحي الظلم لتذاكير الهمم» ط ۲۳۷ ـ ۲ ـ چه‌قدر محو كننده است تاريكيها و یا ستم‌ها یادآوریهای همتها را (كه در روز بود)

مَخَضَ :اللبن ع ض ن مخضا :استخرج زبده بوضع الماء فيه و تحريكه و ـ الشي : حركه‌شديدا (اقرب)با ريختن آب وجنبانيدن ماست كرهٔ آن را بيرون آورد . چيز راسخـتي حركت داد .

«فمخضته مخض السقاء» ط ۱ ط ۵ ـ ۱۵ پس‌جنبانيد باد آن‌آبرا مانندجنبانيدن ظرف شير (ماست وآب)

(تَمَخَّضَ) اللبن : صار مخيضا و ـ تحرّك في الممخضة و ـ الولد :اذا تحرّك في البطن الحامل و ـ السماء : تهيّأت للمطر (اقرب) : ماست دوغ شد . ماست در ظرف آن‌جنبيد . بچه درشكم حامله جنبيد .آسمان براى بارش‌آماده شد .

«حتّى اذا تمخّضت لجّة المزن فيه» ط ۸۹ ط ۳ـ ۸۳ تا اينكه چون متحرّک شد و آمادهٔ باريدن گشت معظم ابرهاى سفيددرآن ابر .

مَدَحَهُ : ع : احسن الثناء عليه ضدّ ذمّه و ـ المدح الثناء بمافيه من الصفات الجميلة خلقة كانت او اختياريّة ولهذا كان المدح اعمّ من الحمد (اقرب) : ستايش را بروى نيكوگردانيد ضدّ نكوهش .

«ولعمرالله لقد اردت ان تذمّ فمدحت» ر ۲۸ ر ۲۴۱ـ ۲۱ بخدا سوگند خواستى سرزنش كنى ستايش نموده‌اى (چون اقرار كردى من بظلم و ستم به بيعت‌برده‌شدم مظلوميّت‌مرا وستمگرى خلفاء را هويدا ساختى و اجماعى كه ازروى جبر و اكراه درست شود اعتبار ندارد)

(المِدْحَة) : مصدر (اقرب) :ستايش كردن .

« الحمدلله الذى لايبلغ مدحته القائلون» ط ۱ ط ۵ـ ۱ ستايش خداوندى‌را سزا است كه تمامى گويندگان از مدح و ثناى او عاجزند و به مدح او نمى‌رسند (زيراتمامى گويندگان‌خود و كارهايشان محدود است و خداوند و تمامى صفات او بى‌نهايت است) با چيز محدود به غير محدود نمى‌توان رسيد . قال رسول الله (ص):لااحصى ثناء عليک انت كمااثنيت على‌نفسک و فوق مايقول‌القائلون .

اعتصام الورى بمغفرتک عجز الواصفون عن صفتک .
تب علينا فانّنا بشر
ماعرفناک حقّ معرفتک

(المَادِح) : ضد المقابح (اقرب) :

ثناها.

«ولم یر مستحقا لهذه المحامد والممادح غیرک» ط ٨٩ ط ٣ـ ١٠٩ و سزاوار ندانست کسی را برای این ستایشها وثناها جزتو.

(المَدائِح) : جمع المدیح و هوما یمدح به (اقرب) : آنچه به آن مدح کرده می‌شود (از شعر یا خطبه و غیر آن) «وعدلت بلسانی عن مدائح الادمیّین» ط ٨٩ ط ٣ـ ١٠٨ بازداشتی زبان مرا از مدحهای آدمیان (که نوعی از شرک است)

(المادِح) اسم فاعل : مدح گوینده «فما انطق مادحه حتّی اسکته» ط ٤٤ ط ٢١٦ ـ ١ پس هنوز مدح گوینده خودرا گویانکرده خاموش گردانید (آزادکردن اسیران سبب مدح او شد ولی چون برای پرداخت قیمت آنها به نزد دشمن گریخت مستحقّ نکوهش گردید)

(المدح والرّوایات)

لی فی مناهی النّبی (ص) انّه نهی عن المدح و قال احثوا فی وجوه المدّاحین التّراب.

روی فی تفسیر قوله تعالی لَا يُحِبُّ اللَّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ إِلَّا مَنْ ظُلِمَ انه ان جاءک رجل وقال فیک مالیس فیک من الخیر والثناء والعمل الصالح فلاتقبله و کذّبه فقد ظلمک.

مص قال الصّادق (ع) لایصیر العبد عبدا خالصا للّه عزّوجلّ حتّی یصیر المدح والذّمّ عنده سواء لانّ الممدوح عنداللّه عزّوجلّ لایصیرمذموما بذمّهم وکذلک المذموم فلاتفرح بمدح احد فانه لایزید فی منزلتک عند اللّه عزّوجلّ ولایغنیک عن المحکوم لک والمقدور علیک.

الدّرّة الباهرة قال ابوالحسن الثّالث (ع) لرجل و قد اکثر من افراط الثّناء علیه اقبل علی شأنک فانّ کثرة الملق یهجم علی الظّنّة واذاحللت من اخیک فی محلّ الثّقة فاعدل عن الملق الی حسن النّیّة.

نهج مدح امیرالمؤمنین (ع) قوم فی وجهه فقال اللّهم انّک اعلم بی من نفسی وانا اعلم بنفسی منهم اللّهم اجعلنا خیرا ممّا یظنّون وغفرلنا مالایعلمون و قال (ع) الثناء باکثر من الاستحقاق ملق والتّقصیر عن الاستحقاق عیّ اوحسد وقال ربّ مفتون بحسن القول فیه.

ختص روی انّ امیرالمؤمنین (ع) قال فی بعض خطبه ایّها النّاس اعلموا انّه لیس بعاقل من انزعج من قول الزّور فیه و لیس بحکیم من رضی بثناء الجاهل علیه النّاس ابناء مایحسنون وقدر کلّ امرئ مایحسن فتکلّموا فی العلم تبین اقدارکم.

ف قال رسول اللّه (ص) اذا مدح الفاجر اهتزّ العرش و غضب الرّبّ .

في وصية الصادق (ع) لعبداللّه بن جندب قال ولاتغترّ بقول الجاهل ولابمدحه فتكبّر وتجبّر وتعجب بعملك فانّ افضل العمل العبادة والتواضع .

ف في وصيّة موسى بن جعفر (ع) لهشام بن الحكم يا هشام لوكان في يدك جوزة و قال النّاس لؤلؤة ماكان ينفعك وانت تعلم انّها جوزه ولو كان في يدك لؤلؤة و قال النّاس انّها جوزة ماضرّك وانت تعلم انّها لؤلؤة .

روى انّه دخل عبداللّه بن مطرف على المأمون يوما و عنده عليّ بن موسى الرضا (ع) فقال له المأمون ما تقول في اهل البيت فقال عبداللّه ماقولي في طينة عجنت بماء الرسالة و غرست بماء الوحي هل ينفخ منها الامسك الهدى و عنبر التقى قال فدعى المأمون بحقّة فيها لؤلؤ فحشافاه

كان ابوالغوث اسلم بن مهوزالمنجي شاعر يمدح آل محمّد (ع) فقال ابوالغوث في مدح ائمّة سامراء (ع) في قصيدته الداليّة

ولهت الى رؤياكم وله الصادى الى قوله

اذا مابلغت الصادقين بني الرضا (ع)

فحسبك من هاد يشير الى هاد

مقاويل ان قالوا بها ليل ان دعوا

وفاة بميعاد كفاد بمرتاد

اذا اوعدوا اعفوا وان وعدواوفوا

فهم اهل فضل عند وعد و ايعاد

كرام اذا ما انفقوا المال انفدوا

وليس لعلم انفقوه من انفاد

ينابيع علم اللّه اطواد دينه

فهل من نفاد ان علمت لا طواد

نجوم متى نجم خبامثله بدا

فصلّى على الخابي المهيمن والبادي

عباد لمولاهم موالي عباده

شهود عليهم يوم حشر و اشهاد

هم حجج اللّه اثنتى عشرة متى

عددت فثاني عشرهم خلف الهادي

بميلاده الأنباء جائت شهيرة

فاعظم بمولود واكرم بميلاد

سفينة البحار مدح

مَدَّهُ : في غيّه : أمهله و طوّل له و ـ الشي : جذبه و ـ الحرف : طوّله و ـ الحبل وغيره و به: بسطه و ـ نظره اليه : طمح ببصره اليه و ـ النهار : ارتفع وطال و ـ البحروالنهر: زاد ماؤه و كثر (اقرب): اورا در كمراهي خود مهلت داد و درار نمود براى او . چيزراكشيد حرف را طول داد . ريسمان و غيرآن را گسترد نگاه خودرا بسوى خود كشيد . روز بلندودراز شد . آب دريا و جوى زياد و بيشتر شد .

«ومدّت الأعناق» ر١٥ ر ٢٩٩ ـ ١

(پروردگارا بسوی تو) کشیده شد گردن‌ها (در تمامی امور بتو توکل نموده و از غیر تـــو بریده‌ایم)

(أَمَدَّهُ) : امهله واجّله : اخره و ــ الجند : نصرهم بجماعة غيرهم و ــ فلانا بمال : اعطاه و ــ اعانه (اقرب) : به او مهلت داد. مدّت عمر اورا بتأخير انداخت. به لشگر با جماعتي كه غير خودشان بود ياري داد بـه فلاني بخشش كرد و به او ياري داد.

«وجنده آلذي اعدّه و امدّه» ط ۱۴۴ ط ۸۴ــ ۱ و لشگر او (خدا) است که آنها را مهيا ساخته وياري داده.

(اِمْتَدَّ) : انبسط و ــ بهم آلسير : طال وكذلك العلّة و ــ في مشيتة : تبختر و ــ الى آلشي : نظر اليه (اقرب) : گسترده و منتشـر شد. رفتار و بيماري دراز شد. در رفتنش تکبّر نمود. بسوي چيز نگاه نمود.

«وامتدّ بها صوته» ط ۱۵۹ ط ۴۹ــ ۳ آوازهٔ دعوتش از مدينه منتشر گرديد

(اِسْتَمَدَّ) القوم الامير علي العدوّ : طلبوا منه المدد (اقرب) : جماعت از امير ياري خواستند.

« وكيف عشيت اعينها عن ان تستمدّ من آلشمس المضيئة نورا» ط ۱۵۳ ط ۴۵ ــ ۵ و چگونه چشمهاشان تاريک و نابينا اسـت از اينكه از خورشيد تابان در راههائي که‌ميروند طلب نور و روشني نمايند.

(المَدُّ) : مصدر و ــ ارتفاع آلنهار و ــ مدّ البصر : قدر نظره (اقرب) : دراز شدن. بلند شدن روز. قدرنگاه چشم.

«واغننا عن مدّ الأيدي الي سواک» ط۸۹ ط ۳ــ ۱۱۰ بي نيازکن مارا ازدرازنمودن دستها بغير تو (از غير تو چيزي را متوقـــع نباشيم)

(المَدَد) محركة : العون و ــ الغوث و ــ الجيش (اقرب) : ياري. پناه. لشگر «ولا يغني مدده» ط ۱۵۸ ط ۹ــ ۳ فاتي نمي‌شـود ياري او.

(الأَمْداد) : جمع مدد : يـــاران. «واجعلهم من امداد القوّة لكم» ط ۴۸ط ۱۶۸ ــ ۲ وآنهارا براي کمکهاي نيرو (لشگر) قرار دهم.

(المادّ) : اسم فاعل. بلندوکشيده «ومادّ القامة قصير الهمّة» ط ۲۳۲ ط ۱۷۷ ــ ۳ بلندقامت و کوتاه همت هستند.

(المادّة) اسم فاعل للموئّـــث و ــ آلزيادة المتّصلة و ــ آلتي تحصل آلشي معهـا بالقوّة و ــ كلّ شي يكون مددا لغيره (اقرب) : دراز شونده و کشنده. زيادي بهم پيوستـه. مايه اي که چيزي از آن بالقوّه بوجود آيـد. هر چيزي که کمک باشد براي غير.

«المال مادّة آلشهوات» ح ۵۸ ح ۳۶۰ ــ ۱۰ مال دنيا مايه و پايهٔ شهوتهاوخواهشها است (زيرا دارائي دست را براي رسيـدن به

امیال نفسانی باز میگذارد)
« وانّ لهولاء القوم مادّة » ط ۱۶۶ ط ۱۰۸ـ ۳ برای این جماعت یاران و مددی است.
(المَمْدُود) اسم مفعول: گسترده‌شده
« فانّما هو ظلّ ممدود الی اجل معدود » ط ۸۱ ـ ۱۱ جز این‌نیست که آن (اسباب عیش) مانند سایه ایست گسترده تازمان معیّن (که بزودی نابود خواهد شد)
(المُدَّة): الغایة من الزمان و البرهة من الدهر یقع علی القلیل والکثیر (اقرب): آخری از زمان. پاره ای از زمان بر اندک و زیاد گفته میشود.
« لامدّة للدار فتفنی » ط ۱۰۷ ط ـ ۳۸ آخری نیست برای سرای آخرت تا بنهایت برسد.
(المَوادّ): جمع مادّة: مایمدها « وله موادّ من الحکمة » ح ۱۰۸ ح ۳۶۵ ـ ۱ برای آن (دل) مایه ها و ماده هائی است از حکمت.
(المُدَد) جمع مُدَّة: مدتها
« ووظّف لکم مددا » ط ۸۱ ط ۴ـ ۵ معین نمود از برای شما مدتهای عمر.
(المَدَر): مصدر والتراب المتلبّد و قیل قطع الطین الیابس (اقرب): کل‌مالی. خاک بهم چسبیده. کلوخ
« لاضغطها الحجر والمدر » ر ۴۵ ر ۲۴۲ ـ ۹ هرآینه میفشرد آن نفس را سنگ و کلوخ (در قبر)
(المَدَرَة): الطین الیابس (عبده): کلوخ « حتی تخرج المدرة من بین حبّ الحصید » ر ۴۵ ر ۲۴۲ـ ۲۱ (کوشش خواهم کرد تا زمین را از لوث این شخص وارونه (معویة) پاک سازم) بیرون رود کلوخ (کفر) از میانه دانهٔ درویده.

مَدَنَ: بالمکان: اقام (اقرب): درجا اقامت گزید.
(مَدَّنَ) المدائن: مصّرها و بناهـا (اقرب): شهرهارا بنا کرد.
« ومدّنوا المدائن » ط ۱۰۸ ط ۱۰ـ ۲۴ (کجایند آنانکه) بنا کردند شهرهارا.
(المَدِینَة): المصر الجامع و غلب اطلاقها علی یثرب (اقرب): شهر پرجمعیت: اطلاق آن بر یثرب مدینة الرسول گفته‌میشود.
« فبینی و بینکما من تخلّف عنّی و عنکما من اهل المدینة » ر ۵۴ ر ۲۶۰ـ ۶ ـ (اگر میگوئید من عثمان را کشتم) پس یاری من و شما حاکم است کسانی که از یاری من و شما تخلف ورزیده از اهل مدینه.
(المَدائِن): جمع مدینة و ـ مدینة کسری قرب بغداد (اقرب): شهرها. شهر کسری نزدیک بغداد.
« این اصحاب مدائن الرسّ » ط ۱۸۰

ط ۱۰ــ ۲۳ کجایند اصحاب شهرهای رسّ (که پیامبران را کشتند)

(المدن والروايات)

فقال رسول اللّه (ص) في خطبته :
المدينة حرم مابين عير الي ثور فمن احدث فيها حدثا او آوى محدثا فعليه لعنة اللّه والملائكة والناس اجمعين لايقبل اللّه منه صرفا ولاعدلا .

لي عن ابيجعفر (ع) عن آبائه قال قال رسول اللّه (ص) انا مدينة العلم وهي الجنّة وانت يا عليّ بابها فكيف يهتدي المهتدي الي الجنّة ولايهتدي اليها الّا من بابها .

ابن المغازلي باسناده عن ابن عبّاس قال قال رسول اللّه (ص) انا مدينة العلم وعليّ بابها فمن اراد العلم فليأت الباب .

كا عن الصادق (ع) قال قال رسول اللّه (ص) انا المدينة و عليّ الباب و كذب من زعم انّه يدخل المدينة الّا من قبل الباب و كذب من زعم انّه يحبّني و يبغض عليّا (ع)

النبويّ (ص) انا مدينة العلم و عليّ بابها فمن اراد الحكمة فليأتها من بابها .

اقول حديث مدينة العلم من الاحاديث التي رواها الموافق والمخالف بطرق متعددة متكثّرة فمن اراد ان يقف الي ذلک فعليه بكتاب عبقات الانوار

(قصّة ابيجعفر (ع) واهل مدين)

قب الحسين بن محمّد باسناده عن ابي بكر الحضرمي قال لمّا حمل ابوجعفر (ع) الي الشام الي هشام بن عبدالملك و صار ببابه قال هشام لاصحابه اذا سكتّ من توبيخ محمّد بن عليّ فلتوبّخوه ثمّ امر ان يؤذن له فلمّا دخل عليه ابوجعفر (ع) قال بيده السلام عليكم فعمّهم بالسلام جميعا ثمّ جلس فازداد هشام عليه حنقا بتركه السلام بالخلافة وجلوسه بغير اذن .

فقال يامحمّد بن عليّ لايزال الرجل منكم قد شقّ عصا المسلمين و دعا الي نفسه و زعم انّه الامام سفها و قلّة علم وجعل يوبّخه فلمّا سكت اقبل القوم عليه رجل بعد رجل يوبّخه فلمّا سكت القوم نهض قائما ثمّ قال ايّها الناس اين تذهبون واين يراد بكم بنا هدى اللّه اوّلكم و بنا يختم آخركم فان يكن لكم ملك معجّل فانّ لنا ملكا مؤجّلا و ليس بعد ملكنا ملک فانّا اهل العاقبة يقول اللّه عزّوجلّ: والعاقبة للمتّقين .

فامربه الي الحبس فلما صار الي الحبس تكلّم فلم يبق في الحبس رجل الّا ترشّفه (قبّله احتراما له) وحنّ عليه فجاء صاحب الحبس الي هشام و اخبره بخبره فامربه فحمل به علي البريد هو واصحابه ليردّوا الي المدينة

وامر ان لاتخرج لهم الاسواق و حال بينهم وبين الطعام والشراب فساروالايجدون طعاما ولاشرابا حتى انتهوا الى مدين فاغلق باب المدينة دونهم فشكي اصحابه العطش والجوع ... في رواية اخرى صعد (ع) الجبل المطل على مدينة مدين و اهل مدين ينظرون اليه مايصنع فلما صار في اعلاه استقبل بوجهه المدينة ثم وضع اصبعيه في اذنيه ثم نادى باعلى صوته : وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا إلى قوله بَقِيَّتُ اللَّهِ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ثم قال نحن والله بقية الله في ارضه فامر الله ريحا سوداء مظلمة فهبت واحتملت صوت ابيجعفر (ع) فطرحته في اسماع الرجال والنساء والصبيان الا صعد السطوح وصعد فيمن صعد شيخ من اهل مدين كبير السن فنادى باعلى صوته اتقوا الله يا اهل مدين فانه قد وقف الموقف الذي وقف فيه شعيب (ع) حين دعا على قومه فان انتم لم تفتحوا له الباب ولم تنزلوه جاءكم من الله العذاب فاني اخاف عليكم وقد اعذر من انذر ففزعوا و فتحوا الباب وانزلونا وكتب بجميع ذلك الى هشام فكتب الى عامل مدين يأمره بان يأخذ الشيخ فيقتله رحمة الله عليه و رضوانه.

روى ان اميرالمؤمنين (ع) مر على المدائن فلما رأى آثار كسرى و قرب خرابها قال رجل ممن معه

جرت الرياح على رسوم ديارهم
فكانهم كانوا على ميعاد
ان النعيم وكل ما يلهى به
لابد يوما ان يؤل الى بلى و نفاد

فقال اميرالمؤمنين (ع) افلا قلت كَمْ تَرَكُوا مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ وَنَعْمَةٍ كَانُوا فِيهَا فَاكِهِينَ كَذَٰلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا قَوْمًا آخَرِينَ فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ وَمَا كَانُوا مُنْظَرِينَ.

ثم قال ان هؤلاء كانوا وارثين فاصبحوا موروثين لم يشكروا النعمة فسلبوا دنياهم بالمعصية اياكم و كفر النعم لاتحل بكم النقم (قال الشاعر الخاقاني)

هان اى دل عبرت بين
از ديده نظر كن هان
ايوان مدائن را
آئينهٔ عبرت دان
پرويز كه بنهادى
برخوان تره زرين
زرين تره كو بر خوان
روكم تركوا برخوان

روى عن عمار الساباطي قال قدم اميرالمؤمنين (ع) المدائن فنزل ايوان كسرى وكان معه دلف ابن بحير فلما صلى قام و قال لدلف قم معي وكان معه جماعة من اهل ساباط فمازال يطوف منازل كسرى و يقول لدلف كان

لکسری في هذا المکان کذا و کذا و یقول دلف هو واللّه کذلک حتّی طاف المواضع بجمیع من کان عنده ودلف یقول یا سیّدی و مولای کأنّک وضعت هذه الأشیاء في هذه المساکن .

عن ربیع الابرار للزمحشری قـال الایوان علی بغداد علی مرحلة بناه کسـری ابرویز فی نیّف و عشرین سنة طوله مأة ذراع في عرض خمسین و لمّا بنی المنصور بغـداد احبّ ان ینقضه ویبنی بنقضه فاستشار خالدبن برمک فنهاه وقال هو آیة الأسلام و من رآه علم انّ من هذا بناه لایزیل امره الّا نبيّ و هـو مصلّی عليّ بن ابیطالب (ع) والمؤنـة فی نقضه اکثر من الانفاق به فقال ابیت الّا میلا الی العجم فهدمت ثلمة فبلغت مالا کثیـرا فامسک قلت و الآن بقی من الایوان طاقه وجناحه : سفینة البحار مدن

مَدیٰ : املّ له و امهله (اقرب) : اورا ملول کرد و به او مهلت داد .

(تَمادیٰ) في غیّه: لجّ و دام علی فعله و ـ في الأمر: بلغ فیه الغایة و ـ بـه السفر: طال (اقرب) : در گمراهي خودستیزه نموده وبرکار خود ادامه داد. در امر بـه آخر رسید . سفر برای وی دراز شد « قوم لـم تزل الکرامة تتمادی بهم حتّی حلّوا دار القرار » ط ۱۶۳ ط ۱۱ـ ۳۵ (اهل بهشت) گـروهي هستند که پیوسته عطاء و بخشش الهي بآنان می‌رسد تاآنگاه‌که در سرای جاوداني (بهشت) فرود آیند .

(المُتَمادي) اسم فاعل اللّجـوج والمقیم علیه «واحذّرک ان تکون متمادیا في غرّة الامنیّة» ر ۱۰ ر ۲۵۰ ـ ۶ می ترسانم از اینکه همیشه فریب آرزوها خورده (ظاهـر و باطنت دوگونه باشد)

(المُدیٰ) جمع مدیة بالتثلیث و هو الشفرة (اقرب) : کاردها « و انّما هـي کالمعلوفة للمدی» ط ۱۷۳ ط ۱۰۹ـ ۳ جز این نیست‌آن‌چهارپایان مانند حیوانهائی هستند که به آنها علف داده می‌شود برای کاردها (تا آنهارا پس از فربهي بکشند)

(المَدیٰ) : الغایة (اقرب) : آخـر « فکانّک قد بلغت المدی» ر ۴۱ ر ۲۴۵ ـ ۱۷ پس گویا تو رسیده ای به آخر عمر .

رجل مُماذِق : غیر مخلص (اقرب): کسیکه ریاکار است « وقارئهم مماذق» ط ۲۳۱ ط ۱۶۴ـ ۵ قرآن خوانان و محصّلین آنهـا نیّتشان خالص نیست (برای رضای خـدا نمي‌خوانند)

المَرْء : مثلّثة المیم : الانسـان او

آلرجل فان جئت بالف‌الوصل قلت‌امرء بفتح آلراء و ضمّها و اعرابها علي كلّ حال (اقرب): مرد یا انسان.

« و كفي بالمرء جهلا ان لایعرف قدره» ط ۱۶ ط ۶۱ ــ ۱۱ این جهل و نادانی برای مرد بس است كه قدر و منزلت خود را نشناسد (تا مانند معوية نفهمد مقام او چیست و بیجا ادّعای مقامی بکند تا خود و دیگران را هلاک سازد زیرا نشناختن قدرخود منشاء عجب و تکبّر می‌شود و این از بزرگترین اسباب هلاکت است)

«فما خلق امرؤ عبثا فیلهو» ح ۳۷۰ ح ۳۸۴ــ ۲ هیچ مردی بیهوده آفریده نشد تا بازی کند.

(المَرْأة وامْرَأة) موثّث المرء (اقرب): زن.

« وجهاد المرءة حسن آلتبعّل» ح ـ ۱۳۶ ح ۳۴۳ــ ۹ جهاد کردن زن نیکوئی معاشرت با شوهر است (چون جهاد بر او روا نیست جهاد او پرداختن به زدوخورد بانفس امّاره است در پیروی کردن از شوهر

«فانّما هي امرأة كامرأة» ح ۴۲۰ ح ۳۳۶ــ ۳ جز این نیست آن زنست مانند زن دیگر.

(المُرُوءَة) کسهولة ، مصدر مُرُؤَ وآلنخوة و کمال آلرجولیّة و في المصباح‌المروّة آداب نفسانیّة تحمل مراعاتها الانسان علی الوقوف عند محاسن الأخلاق و جمیل‌العادات وقد تقلب الهمزة وآواوتدغم فیقال مروّة (اقرب) : صاحب انسانیّت بودن. جوانمردی

(المُرُوَّة) : صفة للّنفس تحملها علی فعل الخیر (عبده) برای نفس صفتی است‌او را به انجام خیر وامیدارد.

«اقیلوا ذوی المروأت عثراتهم» ح ۱۹ ح ۳۸۸ــ ۳ از لغزش جوانمردان‌بگذرید.

(المَرِئ) : الهنيء و ــ مجری‌آلطعام وآلشراب و هو رأس المعدة (اقرب) : گوارا. محلّ فرو رفتن غذا وآب وآن سر معده‌است.

«انّ‌الحق ثقیل مریٌ» ح ۳۷۶ح ۳۲۰ ــ ۳ حق (در ظاهر) گران است (درباطن) گوارا است.

(المرء وآلروایات)

کا عن ابیعبدالله (ع) قال قال امیرالمؤمنین (ع) ایّاکم والمراء والخصومة فانّهما یمرضان القلوب علی الاخوان و ینبت علیهما آلنفاق.

کا باسناده قال قال آلنبیّ (ص) ثلث من لقی آلله عزّوجلّ بهنّ دخل‌الجنّةمن ایّ باب شاء : من حسن خلقه و خشی آلله في المغیب والمحضر و ترک المراء و ان‌کان‌محقّا. والمراد به في الحدیث الجدل‌علی

الباطل و طلب المغالبة به فامّا المجادلة لاظهار الحقّ فانّ ذلک محمود لقوله تعالى : وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ .

قال المجلسي : المراء و الجدال والخصومة متقاربة المعنى و قد ورد النهي عن الجميع و اكثر مايستعمل المراء والجدال في المسائل العلميّة والمخاصمة في الأمور الدينيّة وقد يختصّ المراء بما اذا كان الغرض اظهار الفضل والكمال والجدال بما اذا كان الغرض تعجيز الخصم وذلّته .

و روى انّ الجدال بالّتي هي احسن هو ما امراللّه تعالى به نبيّه ان يجادل به من جحد البعث بعد الموت و احيائه له فقال اللّه تعالى حاكيا عنه .

وَضَرَبَ لَنَا مَثَلاً وَ نَسِيَ خَلْقَهُ قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ وَ هِيَ رَمِيمٌ قل (يا محمد) يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ . . .

و امّا الجدال بغير الّتي هي احسن ان تجادل مبطلا فيورد عليک باطلا فلا تردّه بحجة قد نصبها اللّه تعالى و لكن تجحد قوله او تجحد حقّا يريد ذلک المبطل ان يعين به باطله فتجحد ذلک الحقّ مخافة ان يكون له عليک حجّة لأنّک لاتدري كيف المخلص منه .

كا قال ابوعبداللّه (ع) لاتمارين حليما ولاسفيها فانّ الحليم يقليک والسفيه يؤذيک .

منية المريد قال النبيّ (ص) ذروا المراء فانّه لاتفهم حكمته ولاتؤمن فتنته وقال من ترک المراء وهو محقّ بني له بيت في اعلى الجنّة ومن ترک المراء و هو مبطل يبنى له بيت في رُبض (الوسط) الجنّة .

بشا عن سلمان قال قال رسول اللّه (ص) لايؤمن رجل حتّى يحبّ اهل بيتي وحتّى يدع المراء و هو محقّ فقال عمر بن الخطّاب ما علامةحبّ اهل بيتک ؟ قال هذا فضرب بيده على عليّ بن ابيطالب (ع)

وعنه (ص) انا زعيم ببيت في ربض الجنّة و ببيت في وسط الجنّة و ببيت في اعلى الجنّة لمن ترک المراء و ان كان محقّا و لمن ترک الكذب وان كان هازلا و لمن حسن خلقه .

كا عن ابيعبداللّه (ع) قال انّ رجلا من الانصار خرج في بعض حوائجه فعهد الى امرأته عهدا ان لاتخرج من بيتها حتّى يقدم قال وانّ اباها مرض فبعثت المرئة الى النبيّ (ص) فقالت انّ زوجي خرج و عهد الىّ ان لا اخرج من بيتي حتّى يقدم و انّ ابي مريض فتأمرني ان اعوده فقال رسول اللّه (ص) اجلسي في بيتک و اطيعي زوجک قال فثقل فارسلت اليه ثانيا بذلک فقالت فتأمرني ان اعوده فقال اجلسي في بيتک و اطيعي زوجک قال فمات ابوها فبعث اليه انّ ابي قد مات فتأمرني ان اصلّي عليه فقال لا ، اجلسي في بيتک و اطيعي زوجک قال فدفن الرجل فبعث اليها رسول اللّه (ص) انّ اللّه عزّوجلّ قدغفر

لک ولابیک بطاعتک لزوجک .

مع عن ابیعبدالله (ع) قال المروّة مروّتان مروّة الحضر و مروّة السفر فامّا مروّة الحضر فتلاوة القرآن و حضور المساجدوصحبة اهل الخیر والنظر فی الفقه واما مروّة السفر فبذل الزاد فی غیر مایسخط الله و قلّةالخلاف علی من صحبک و ترک الروایة علیهم اذا فارقتهم .

قال امیرالمؤمنین (ع) لاتتمّ مروّة الرجل حتّی یتفقّه فی دینه و یقتصد فی معیشته ویصبر علی النائبة اذا نزلت به و یستعذب مرارة اخوانه .

وسئل (ع) ما المروّة فقال لاتفعل شیئا فی السرّ تستحیی منه فی العلانیة .

و عن الحسن بن علی (ع) فی جواب من سأله عن المروّة قال شحّ الرجل علی دینه و اصلاحه ماله و قیامه بالحقوق .

و روی انه خرج امیرالمؤمنین (ع) علی اصحابه وهم یتذاکرون المروّة فقال این انتم من کتاب الله قالوا یا امیرالمؤمنین فی ایّ موضع ؟ فقال فی قوله عزّوجلّ انّ الله یأمر بالعدل والاحسان فالعدل الانصاف والاحسان التفضّل .

روی انّ الباقر (ع) قال یوما لمن حضره ما المروّة فتکلّموا فقال المروّة ن لا تطمع فتذلّ ولاتسئل فتقلّ ولاتبخل فتشتم ولاتجهل فتخصم فقیل ومن یقدر علی ذلک فقال من احبّ ان یکون کالناظر فی الحدقة والمسک فی الطیب وکالخلیفة فی یومکم هذا فی القدر .

قال الشهید ره المروّة تنزیه النفس عن الدنائة التی لاتلیق بامثاله کالسخریّة وکشف العورة التی یتأکد استحباب سترها فی الصلوة والأکل فی الاسواق غالبا ولبس الفقیه لباس الجندی بحیث یسخر منه .

سفینة البحار مرء

مَرَجَ : الشی بالشی : خلطه به (اقرب) : چیز را به چیز دیگر آمیخت .

(المَرْج) : مصدر (اقرب) : آمیختن «ویمرجون فیها مرجا» ط ۱۶۲ ط ۴۶ــ ۱۳ ــ آمیخته می‌شوند درآن (فتنه ها) یکنــوع آمیختنی .

(المَرْجان) : صغار اللؤلؤ وهی عروق حمر تطلع من البحار کاصابع الکفّ (اقرب) : لؤلؤهای کوچک و آن ریشه های سرخ است از دریاها میروید مانند انگشتان کف دست .

«ونثارة الدر وحصید المرجان» ط ۸۹ ط ۳ــ ۷ (اگر خداوند عالم به کسی ببخشد آنچه را که دریاها خنده کنان بیرون انداخته) از پاشیدهٔ درّ و درویدهٔ مرجان .

المِراح : اسم من مرح اذا اشرو بطر

(اقرب) : سرور از روی تبختر و نشاط وتکبّر .
«دهمته فجعات المنيّة في غبّر جماحه و سنن مراحه» ط ۸۱ ط ۴ـ ۴۴ هجوم آور شد براواندوههای مرگ در بقایای سواری‌اوبرهوای خود و در روزهای سرورو شادی خود .
(المَرِح) هو من فرح و نشط حتى جاوز القدر (اقرب): بیش از اندازه‌مسرورشد
«يمشي مشي المرح المختال» ط ۱۶۳ ط ۱۱ـ ۱۶ راه میرود (طاوس) مانند راه رفتن شادی‌کننده بسیار متکبر خرامان وفخر کننده بەزیبائی خود .

مَرَدَ : اَلرجل ن :اقدم و عتا (اقرب): مرد اقدام نمود و سرکشي کرد .
(المُتَمَرِّد)اسم فاعل من تمرّد فلان : عصى و جاوزحدّ مثله ولم يقبل موعظة و ـ على النّاس عتا عليهم واستكبر (اقـرب) : نافرماني کرد و از اندازه‌ٔ مثل خودتجاوزکرد وپند قبول نکرد . برمردم سرکشي‌وتکبّرکرد .
«او متمرّدا كانّ باذنه عن سمع المواعظ وقرا» ط ۱۲۷ ط ۸۳ـ ۴ (نظر خودرا متوجه ساز برمردم نمی‌بینی مگر) سرکشی را گویادرگوش‌او از شنیدن پندها گرانی‌وسنگینی هست .

×××

مَرَّ : اَلرجل ن : جاز و ذهب (اقرب): مرد گذشت و رفت .
«واذامرّوا بآية فيها تخويف اصغوا اليها مسامع قلوبهم» ط ۱۹۱ ف ۲۵ ج ۲ ص ۱۶۲ـ وچون بگذرندبه‌آیه‌ای که‌درآن‌ترساندن از عذاب باشد گوشهای دلشانرا بسر آن فرا دارند (از روی اراده‌ٔ جدّی بآن گوش‌میدارند تا سبب توبه‌ٔ آنان باشد)
(اَمَرَّ)اَلشيءُ : صار مُرّا و ـ اَلشيءَ : جعله مر و فلانا على الجسر: سلكه‌فيه (اقرب): چیز تلخ شد . چیز را تلخ قرار داد . فلانی‌را در پل راه برد .
« وقد امرّ منها ماكان‌حلوا» ط ۵۲ط ۹۴ـ ۲ بتحقيق تلخ گرديد از آن (دنيا) آنچه‌شیرین‌بود (وبا از دست رفتن (نعمتها) دنیا تلخ شد)
«ولقد سالت نفسه في كفّي فامررتها على وجهي» ط ۱۹۵ ط ۱۱۰ـ ۴ بتحقيق روان شد نفس نفیس‌آن برگزیده پروردگار در دست من پس من کشیدم و مالیدم آنرا بروی خودم .
«وما ابقى شيئا يمرّ على رَاسي الّا افرغه في اذني» ط ۱۷۳ ط ۱۰۹ـ ۷ـ وچیزی باقی نگذاشته که برسرم بگذرد مگر آنکه آن‌را در دو گوشم‌ریخت .
(اَلمَرّ) : مصدر (اقرب) : رفتن و گذشتن « والفرصة تمرّ مرّ اَلسحاب» ح ۲۰ ح

۳۸۸ــ۳ فرصت (وقت مناسب) مانـــند ابر گذرنده میگذرد .

(المُرّ) : ضدّ الحلو (اقرب) : تلخ «لکلّ امرئٍ عاقبة حلوة اومُرّة» ح ۱۵۱ ح۳۷۴ــ۱ برای هر مردی عاقبتی است شیرین یا تلخ (سعادت بهشت رفتن و باشقاوت و جهنّـــم رفتن)

(المَرارَة) مصدر مَرّ الشّئ صـــار مُرّا (اقرب) : تلخی «مرارة الدنیا حلاوة الأخرة» ح ۲۵۱ ح ۲۹۹ ــ ۱۰ تلخی (رنج عبادت بر خود هموار نمودن) دنیا شیرینی (نیکبختی) آخرت است .

(المُرار) شجر شدید المرارة تتقلّص منه شفاه الابل اذا اکلته (عبده) درختی است در نهایت تلخی هرگاه شتر آنرا بخوردلبهای او جمع میشود .

«وجرّعوهم المرار» ط ۱۹۰ ط ۲ ــ ۱۴۲ تلخی را جرعه جرعه به آنان نوشانیدند

(المارَّة) اسم فاعل موئّث : عبـــور کننده «فانّی قد سیّرت جنودا هی مارّة بکـــم» ر ۶۰ ر ۲۸۵ــ۲ ــ بتحقیق من لشکرهائی روانه نمودم و آن لشکر به زمینهای شما عبورخواهند کرد

(المَرِیرَة) : تلخ «وان کان ذا مشقّة شدید و مذاقة مریرة» ط ۱۵۴ ط ۲۵ ــ ۲ (به خواست خداشمارا براه بهشت خواهـــم برد) هرچندکه این راه هست بسیار سخت وچشیدنی تلخ (زیراریاضت وعبادت بدون رنج نمیباشد)

(المَرائِر) جمع مریرة وهوطاقة الحبل والحبل الشدید الفتل و ــ الحبل الطویـــل الدقیق (اقرب) : طاقهٔ ریسمان . ریسمان سخت تاب داده شده . ریسمان دراز نازک .

«وقاطعا لمرائر اقرانها» ط ۸۹ ط۳ ــ ۹۶ (مرگرا قرار داد) پاره کنندهٔ ریسمان ــ های محکم پرتاب آنها (مدّت عمرها)

(الأَمَرّ) اسم تفضیل : تلختـــــــر «وعلی امرّ من طعم العلقم» ط ۲۶ ط ۱۱۱ــ۴ (شکیبائی کردم) بر چیزهای تلختر از طعم علقم (گیاهی است بسیار تلخ) (اشاره بر بسیاری غم واندوه است)

(المَرَّة) : الفعلة الواحدة (اقرب) : یکمرتبه .

«واللّه لقد اسرک الکفر مرّة والاسلام اخری» ط ۱۹ ط ۱۸۲ــ ۲ بخداسوگندبتحقیق ترا اسیر نمود اهل کفر یکبار و اهل اســـلام یکبار .

(این کلام اشاره بر عدم زیرکی او است زیرا مرد زیرک دوبار به اسارت گرفتـــه نمیشود) و این مرد اشعث منافق است کـــه قبیلهٔ مراد پدرش را کشتند لشکری را گرد آورد به خونخواهی پدر رفت مغلوب و اسیـــر شد و سه هزار شتر داد خودش را آزاد نمـــود پس از آن اسلام را قبول نمود و بعـــد از آن مرتد شد پس ابابکر لشکری را بجنگ اوفرستاد

مغلوب و اسیر شده اورا به مدینه پیش ابابکر فرستاد ابوبکر اورا عفو نموده خواهرشرا بوی تزویج نمود .

(المَرّات) جمع مَرّة (چند مرتبه)

« فهو یغتسل منها فی الیوم واللیلة خمس مرات » ط ۱۹۷ ط ۴۳ ـ ۴ ـ پس آن مرد شستشو میکند از آن چشمهٔ آب درشبانه‌روزی پنج مرتبه .

(المَمَرّ) : المصدر و ـ مکان المرور (اقرب) : عبور کردن ، جای عبور

« فخذوا من ممرّکم لمقرکم » ط ۲۰۱ ط ۱۷۴ ـ ۱ پس از گذرگاه برای قرار گاهتان (توشه) برگیرید .

(المرور والروایات)

ضا اذا مررت ببستان فلا بأس ان تأکل من ثمارها ولاتحمل معک شیئا .

کا عن ابن سنان عن ابیعبدالله (ع) قال لابأس بالرجل یمرّ علی التمرة و یأکل منها ولایفسد ،وقدنهي رسول الله (ص) ان یبنی الحیطان بالمدینة لمکان المارّة .

کا روی انّه کان النبیّ (ص) اذا بلغت الثمار امر بالحیطان فثلمت .

سفینة البحار مرر

×××

مُارَسَةً : عالجه و زاولهو عاناه و شرع فیه و ـ لاعبه (اقرب) : با او مقاومت کرد و راه علاج جست و مباشرت کرد و درآن شروع کرد ، باوی بازی کرد .

« وانّی امرؤ تلعابة اعافس وامارس » ط ۸۲ ط ۱۳۸ ـ ۱ (عمروعاص به اهل شام به دروغ میگوید) من مردي بسیار بازی‌گوش‌وشوخ هستم مزاح میکنم و میکوشم دربازی .

(المِراس) مصدر :المعالجة والمزاولة والمعاناة (اقرب) : علاج مباشرت مقاومت .

« لله ابوهم و هل احد منهم اشدّ لها مراسا و اقدم فیها مقاما منّی » ط ۳۲ ـ ۱۷ خداوند پدرآنانرابیامرزد (این کلمه ازجمله مادح است که در گفتار خود اندیشه‌نکردند) آیایکی‌ازآنان جدّیّت‌کننده تر و علاج‌کننده‌تر برای جنگ و پیش قدم‌تر و مقاومت کننده تر از من درجنگ بوده

(الاَمْراس) جمع مَرَس و هو جمع مَرَسَة و هو الحبل (اقرب) : ریسمانها

« وجعل امراس الاسلام متینتة » ط ۱۸۳ ط ۱۶ ـ ۱۰ ریسمانهای اسلام را محکم قرار داد (تا هرکس به آن ریسمانها چنگ زند از ته چاه بدبختی بیرون آیدوآن‌ریسمان پاره نشود)

×××

مَرِضَ : الحيوان ل : اظلمت طبيعته واضطرب بعد صفائها و اعتدالها (اقـرب) : طبيعت حيوان تاريک شد و بعداز صفـــا و معتدل‌بودن مضطرب‌گرديد يعني بيمارگشت .

(اَمْرَضَهُ) اللّه : جعله مريضا (اقرب): خداوند اورا بيمار قرار داد « وامرض قلبه» ط ۱۰۷ ط ۸ــ ۱۵ (هرکس به چيزي عاشق‌شود) دل اورا بيمار گرداند

(مَرَّضَ) فلانا : احسن القيام عليـه في مرضه و تکفّل بمداواته (اقرب) : پرستاری اورا در بيماريش نيکو گردانيد و به مداوای او کفيل گرديد .

« وکم مرّضت بيديک » ح ۱۳۱ ح ۳۲۸ــ ۳ و چه بسيار با دستهايت (بيماران را) پرستاري نمودي .

(المَرَضُ والمَرْضُ) : فساد المــزاج و يقابله الصّحّة (اقرب) : بيماري و مجازا به نفاق و دوروئي از ساير بيماريهای دل هــم گفته مي‌شود .

« واشدّ من مرض البدن مرض القلب » ح ۲۸۸ ح ۳۳۷ــ ۹ و سخت تراز بيمـــاری بدن بيماري دل است (زيرابيماري دل‌انسان را از سعادت آخرت باز ميدارد)

(المَرْضَى) جمع مريض و هو من بـه مرض(اقرب) : کسيکه اورا بيماری است .

« ينظراليهم النّاظر فيحسبهم مرضى » ط ۱۹۱ ط ۱۴ــ ۱۴ بيننده بسوی آنان نگـاه مي‌کند گمان مي‌کند آنانرا بيماران (از جهت فرسودگي ظاهر که از ترس خدا و عقبات‌آينده بآنها رسيده درحاليکه‌بيمار نيستند)

(المُمَرِّض) : من يتولّى خدمـــة المريض في‌مرضه (عبده) کسيکه پرستاری‌بيمار را در بيماريش عهده‌دار مي شود

« وذهل ممرّضه » ط ۲۱۹ ط ۱۲ــ ۳۴ پرستارش از پرستاري وی غفلت ورزد (زيــرا ديگر اميد بهبودی در وجود او نبينند)

(المرض والروايات)

جا قال رسول اللّه (ص) مثل المؤمن اذا عوفي من مرضه مثل البردة البيضـاء تنزّل من السماء في حسنها و صفائها .

ثو عن اميرالمؤمنين (ع) في المرض يصيب الصبيّ قال کفّارةلوالديه .

نوادر الراوندي قال رسول اللّه (ص) يا علي انين المريض تسبيح و صياحه تهليـل ونومه علي الفراش عبادة و تقلّبه جنبـا الى جنب فکانّما يجاهد عدواللّه و يمشي في‌النّاس وماعليه ذنب .

مکا عن الباقر(ع) قال سهر ليلـــة من مرض افضل‌من عبادة سنة تقدّم ما يناسب ذلک في بلا وحمم .

ما عن عبدالله بن نافع انّ اباموسى عاد الحسن بن علي (ع) فقال عليّ (ع) اما انّه لايمنعنا مافي انفسنا عليک ان نحدّثکبما سمعنا انّه من عاد مريضا شيّعه سبعون الف ملک کلهم يستغفر له ان کان مصبحا حتّى يمسي و ان کان ممسيا حتّى يصبح و کان له خريف (زاوية في الجنّة يسير الراکب فيها اربعين عاما) في الجنّة

ما الحسين بن اسحق بن جعفر عن ابيه عن اخيه موسى بن جعفر عن آبائه عن عليّ (ع) عن النبي (ص) قال يعير الله عزّوجلّ عبدا من عباده يوم القيمة فيقول عبدي مامنعک اذامرضت ان تعودني فيقول سبحانکسبحانک انت ربّ العباد لاتالم ولاتمرض فيقول مرض اخوک المؤمن فلم تعده وعزّتي و جلالي لوعدته لوجدتني عنده ثمّ لتکفّلت بحوائجک فقضيتها لک و ذلک من کرامة عبدي المؤمن و اناالرحمن الرحيم .

عدّة الداعي بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ / اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ / حَسْبُنَا اللّٰهُ وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ / تَبَارَكَ اللّٰهُ اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ / وَ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ يدعى بهذا اربعين مرّة عقيب صلوة الصبح و يمسح به على العلّة کائنًا ماکانت تبرء باذن الله .

روى انّه دخل بعض اصحاب ابي عبد الله (ع) في مرضه الذى توفّي فيه و قد ذبل فلم يبق الّا رأسه فبکي فقال لایّ شي تبکي ؟ فقال لاابکي وانا اراک على هذه الحال ؟ قال لاتفعل فانّ المؤمن تعرض کلّ خيران قطع اعضائه کان خيرا له و ان ملک مابين المشرق والمغرب کان خيرا له .

روى عن اميرالمؤمنين (ع) قال مرضت فعادني رسول الله (ص) وانا لا اتقارّ على فراشي فقال يا عليّ انّ اشدّ الناس بلاء النبيّون ثمّ الاوصياء ثمّ الذين يلونهم ابشر فانّها حظّک من عذاب الله تعالى مع مالکمن الثواب ثمّ قال اتحبّ ان يکشف الله مابک قال قلت بلى يارسول الله قال قُلْ اَللّٰهُمَّ ارْحَمْ جِلْدِي الرَّقِيقَ وَعَظْمِيَ الدَّقِيقَ وَاَعُوذُ بِکَ مِنْ فَوْرَةِ الْحَرِيقِ يَا اُمَّ مِلْدَمْ اِنْ کُنْتِ آمَنْتِ بِاللّٰهِ فَلَا تَاْکُلِي اللَّحْمَ وَلَا تَشْرَبِي الدَّمَ وَلَا تَفُورِي مِنَ الْفَمِ وَانْتَقِلِي اِلَى مَنْ يَزْعَمُ اَنَّ مَعَ اللّٰهِ اِلٰهًا آخَرَ فَاِنِّي اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيکَ لَهُ وَاَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ قال فقلتها فعوفيت من ساعتي قال جعفربن محمد (ع) ما فزعت قطّ اليه الّا وجدته و کنّا نعلّمه النساء والصبيان .

روى عن الجعفريّات بالاسناد عن عليّ (ع) قال انّ رسول الله (ص) نهى ان يؤکل عند المريض شئ اذاعاده العايد فيحبط الله بذلک اجر عيادته .

کتاب الصفّين عن عبدالرحمن بن جندب قال لمّا اقبل اميرالمؤمنين عليّ (ع) من صفّين اقبلنا معه الى ان قال حتّى جزنا

النخيلة ورأينا بيوت الكوفة فاذا نحن بشيخ جالس في ظل بيت علي وجهه اثر المرض فاقبل اليه عليّ (ع) و نحن معه حتّي سلّم و سلمنا عليه قال فردّ ردًّا حسنا ظننّا انّه قد عرفه فقال له عليّ (ع) مالي اری وجهك متكفئا امن‌مرض؟ قال نعم قال فلعلّك كرهته؟ فقال ماأحبّ انّه يعتريني قال أليس احتساب بالخير فيما اصابك منه قال بلي ، قال ابشر برحمة ربّك و غفران ذنبك فمن انت‌ياعبدالله قال انا صالح بن سليم

سفينة البحار مرض

الأمْراع :جمع مَرْع و هو الكلأ (اقرب): گياهان بسيار « حتّي يخصب لامراعها المجدبون» ط ۱۱۳ ط ۵۵– ۱۲ (بما باراني بارنده‌بفرست كه‌بارانهای اندك آن بابادهای سرد نباشد) تا اينكه فراخي (نعمت بسيار) بينند بجهت بسياری‌گياهان آن‌قحط يابندگان وسختي كشيدگان

(المَرِيعَة) الكثيرالخير (المنجد): پرخير (مريعة) ط ۵۵– ۷ باران پرخير

المُتَمَرِّغ : اسم فاعل من تَمَرَّغ في النعيم : تقلب فيه (اقرب) : در نعمت غلطيده « وتطمع وانت متمرّغ في النعيم » ر ۲۱ ر ۲۹۷– ۳ (آيا) آرزومندی (كه پاداش صدقه دهندگان بتو داده شود) در حالي كه تو در عيش و خوشگذراني غلطيده ای (وبرای بينوايان بهره ای از آن نمي‌دهي)

مَرَقَ : السهم من الرمية ن: نفذفيها وخرج من الجانب الاخر ای من غير مدخله و ــ من الدين : خرج منه ببدعة او ضلالة (اقرب) : تير از تيراندازی خارج شد و فرو رفت و از طرف ديگر بيرون آمد از غير محلّ نفوذ خود بيرون آمد

« ومن تقدّمها مرق» ط ۹۸ ط ۲۱۴– (ميان ما پيامبر بيرق حقّ كه قرآن و ائمّة اطهار(ع) است باقي گذاشت) كسيكه از آن بيرق جلو رفت (از دستورات آن سرپيچي نمود) از دين خارج شد .

(المُرُوق) : جمع مَرَق : مصدر و ــ سفا السنبل (اقرب) : خارج شدنها . خار سنبل .

« فانّ اهل المروق منقطع بهم عندالله يوم القيامة» ط ۱۷۴ ط ۷– ۲۱ زيرا اهل خروج از راه شايسته بيرون شده اند در نزد خدا از ثواب در روز قيامت .

(المَارِقَة) :مونّث‌المارق‌و ــ الخوارج لخروجهم عن الدين (اقرب) : بيرون رونده

خوارج برای بیرون رفتن آنان از دین به آنان مارقة گفته میشود

« وأمّا المارقة فقد دوّخت » ط ۱۹۰ ط ۲ــ ۱۷۰ و اما بیرون روندگان از دین (که اهل نهروان بودند) پس ذلیل گردانیدم آنانرا .

(المارِقين) : جمع مارق : بیرون روندگان از دین « انا حجيج المارقين » ط ۷۳ ط ۱۹۸ــ ۲ من دلیل آورنده ام برآنان که از دین خارجند .

(المرق والرّوايات)

عن عليّ (ع) قال قال النّبي (ص) ياعليّ اذا طبخت شيئا فاكثر المرقة فانّها احد اللّحمين واغرف للجيران فان لم يصيبوا من اللّحم يصيبوا من المرق .

امرالله تعالى و رسوله عليّا (ع) بقتال النّاكثين والقاسطين والمارقين و اخبر النّبي (ص) بقتال المارقين وكفرهم .

النبويّ (ص) فيمن قال له في تقسيم غنائم هوازن لم ارك عدلت قال (ص) دعوه فانّه سيكون له اتباع يمرقون من الدّين كما يمرق السّهم من الرّمية .

المارقون هم الّذين مرقوا من دين الله واستحلّوا القتال من خليفة رسول الله (ص) ومنهم عبدالله بن وهب وحرقوص بن زهير البجلي المعروف بذي الثّدية و تعرف تلك الوقعة بيوم النّهروان وهي ارض العراق على اربعة فراسخ من بغداد .

سفينة البحار مرق

المُرْه : جمع اَمْرَه من مرهت عينه اذا فسدت (عبده) : تباه چشمان .

« مُرْه العيون من البكاء » ط ۱۱۹ ط ۶۲ــ ۸ تباه چشمان بودند از زیادی گریه (از جهت خوف خدا)

المَرْوان : ابن الحكم بن ابي العاص بن اميّة ابن عمّ عثمان بن عفان الخليفة . پسر حکم بن ابی العاص پسرعموی عثمان بن عفّان بن حکم بن ابی العاص نویسنده واداره کننده امورعثمان بود

« فلاتكوننّ لمراوان سيّقة يسوقك حيث شاء بعد جلال السّن » ط ۱۶۲ ط ۴۶ ــ

پس البتّه مباش ای عثمان از برای مروان بن حکم مثل چارپائی که میراند تو را (در نهب اموال) هرجا که بخواهد بعد از بزرگی سنّ وسال (که آنوقت عثمان هشتادسال داشت .

(المروان والروايات)

عن معمّر بن خلّاد و جماعة قالوا دخلنا على الرضا (ع) فقال بعضنا جعلني الله فداك مالي اراک متغيّر الوجه فقال انّي بقيت ليلتي ساهرا مفكّرا في قول مروان بن حفصة

انّي يكون و ليس ذاک بكائن
لبني النبات وراثة الاعمام

ثمّ نمت فاذا انا بقائل قد اخذ بعضادتي الباب و هو يقول

انّي يكون و ليس ذاک بكائن
للمشركين دعائم الاسلام
لبني النبات نصيبهم من جدّهم
والعمّ متروک بغير سهام
ما للطليق و للتراث و انّما
سجد الطليق مخافة الصمصام

مروان بن الحكم بن ابي العاص بن اميّة الوزغ بن الوزغ الملعون بن الملعون الّذى سرت اللّعنة في عقبه و تقدّم في حكم ذكرابيه طريد رسول الله (ص) و قول النبيّ (ص) فيه لعنک الله ولعن مافي صلبک.

اعطي عثمان خمس افريقيّة مروان قال في النهاية في احاديث عايشة قالت لمروان انّ الله لعن اباک و انت فضض (اى قطعة و طائفة) من لعنة الله.

جاء مروان للبيعة يوم البصرة فقال اميرالمؤمنين (ع) لاحاجة لي فيها انّها كفّ يهوديّة لوبايعني بيده عشرين مرّة لنكث باسته.

و في نهج اما انّ له امرة كلعقة (لحسة) الكلب انفه و هو ابو الاكبش الاربعة و ستلقى الامّة منه و من ولده يوما احمر.

روى انّه لماوصل الى مروان رأس الحسين (ع) بالمدينه و هو يومئذ اميرها صعد المنبر و خطب ثمّ رمي بالرّاس نحو قبر النبيّ (ص) و قال يامحمّد يوم بيوم بدر قب و انّه سبّ عليّا (ع) على المنبر و هلک بعد ثلث.

روى انّ مروان قال للحسن بن علي (ع) في محضر معوية ياحسن انت السابّ رجال قريش قال و ما الّذى اردت؟ فقال والله لاسبّنّک و اباک و اهل بيتک سبّا تتغنّي به الاماء و العبيد فقال الحسن بن عليّ (ع) امّا انت يامروان فلست انا سببتک ولا سببت اباک ولكنّ الله عزّوجلّ لعنک ولعن اباک و اهل بيتک وذرّيّتک و ماخرج من صلب ابيک الى يوم القيمة على لسان نبيّه محمّد (ص)...

قال مروان للحسين (ع) لولا فخركم بفاطمة بماكنتم تفتخرون علينا و قبض الحسين على حلقة مروان والوى عمامته على عنقه حتّى غشي عليه و قال (ع) لمروان لا اعلم في الارض ملعون بن ملعون غير هذا وابيه طريد رسول الله (ص) مات مروان بدمشق سنة ۶۵

سفينة البحار مرو

۲۹ ٤ س ١٤٤

مَرَیٰ . آلناقة ض : مسح ضرعها لتدرّ و ـ آلريح آلسحاب : استدرّته .

« قد اسف هيد به تمريه الجنوب دراهاضيبه » ط ۸۹ ط ۳ ـ ۸۴ بتحقيق نزديک شد بزمين بسبب سنگيني مائل به پائين آمدن بود كه بيرون مى آورد باد جنوب از ابـــر بارانهاى بهم ريخته (مانند دوشيدن شير از پستان حيوانات باد آنرا مى‌دوشيد)

(المِرٰاءُ) مصدر المجادلة و المنازعة واللّجاجة و قيل لا يكـون المـراء الّا اعتراضا بخلاف الجدال ذانّه يكون ابتداء واعتـراضا وفي الاساس معناها المحالبة كانّ كلّ واحـــد يحلب ماعند صاحبه (اقرب) : باهم نزاع و جدال و لجبازى كردن : مراء اعتراض به‌گفتار كسى مى‌شود بخلاف جدال كه ابتداء و اعتراض در او مى‌باشد در اساس اللّغة همديگــــر را دوشيدن معنى كرده .

(المِرٰاءُ) : الجدال في غيـــر حقّ (عبده) ستيزگى در غير حقّ « من ضنّ بعرضه فليدع المراء » ح ۳۶۲ ح ۴۰۰ ـ ۶ هركه بآبروى خويش بخل ورزد (آبرو دوست باشد) بايـد ستيزگى (در چيزى با ديگرى) را رها كنـــد (زيرا ستيزگى خصوصا با عيب جويان آبروى شخص را برده دلهارا به او كينه دار مى‌كند)

(التَمٰارِي) : آلتجادل (اقـــرب) : والتجادل لاظهار قوة الجدل لا لاظهار الحق (عبده) : گفت و شنود به باطل و نادرستـــى « والشك على اربع شعب على آلتمارى » ح ۳۱ ح ۳۲۲ ـ ۱۴ شك و ترديد بر چهار شعبـــه منشعب مى‌شود برجدال كردن برآنچه حـــقّ است (اقامهٔ دليل باطل برعليه حقّ)

مَزَجَ : آلشراب بالماء ن : خلطه به و ـ فلانا على فلان : غاظه و حرشه عليـــه (اقرب) : شراب را به آب آميخت . فلانى را بر فلانى شورانيد و به‌خشم آورد .

« يمزج الحلم بالعلم » ط ۱۹۱ ط ۱۴ ـ ۲۲ بردبارى را با دانش مى‌آميزد (زيـــرا بردبارى كه از روى دانش نباشد نكوهيـــده است)

(المِزٰاج) : مصدر و ـ مايمزج به كالماء في آلشراب و ـ ما اسّس عليه البدن مـــن آلطبايع (اقرب) : آميختن . آنچه بـــه آن آميخته مى‌شود مانند آب در شراب . آنچـــه بدن به آن پايه‌ريزى شده از طبيعتها .

« فلو انّ الباطل خلص من مزاج الحقّ لم يخف على المرتادين » ط ۵٠ ط ۱۵۶ ـ ۲ اگر باطل خالص مى بود از آميزش حقّ راه حقّ برخواهان آن پوشيده نميماند .

(المُمٰازِج) اسم فاعل من مٰازَجَهُ اى

خالطه (اقرب) : آمیزنده.

«ولااعتدل بممازج لتلک الطبایع الا امدّ منها کلّ ذات داء» ط ۲۱۹ ط ۱۲–۳۳– و با داروی مناسب که با طبایع و اخلاط درآمیخت مزاج معتدل نگشت مگر آنکه آن طبایع هردردی را کمک کرده می‌افزود.

(اِمْتَزَجَ) به : اختلط (اقرب) : آمیخت

(المُمْتَزِجَة) : المختلطه : آمیخته.

« الا انّه یخیّل لکثرة مائه و شدّة بریقه انّ الخضرة الناضرة ممتزجة به» ط ۱۶۳ ط ۱۱– ۲۰ ازبسیاری شادابی و براقی گمان می‌شود که رنگ بسیار سبز نیکوئی بـه آن آمیخته شده است.

مَزَحَ . الرجل : دعب وهزل (اقرب): مرد شوخی کرد.

(المَزْحَة) مصدر نوعیّ : هر نوع شوخی

«مامزح امرؤ مزحة الّا مجّ من عقله مجّة» ح ۴۵۰ ح ۳۴۱ – ۸ مردی شوخی نکرد از هر جور شوخی مگر آنکه پاره ای از عقل خودرا رها کرد رهاکردنی (شوخی باعث سبکی عقل می‌شود)

× × ×

(المزح والروایات)

لی عن الصادق (ع) قال لاتمزح فیذهب نورک ولاتکذب فیذهب بهائک

سر فی وصیّة الکاظم (ع) لبعض ولده ایّاک والمزاح فانّه یذهب بنور ایمانک و یستخفّ مروّتک.

اقول ماورد من النهي عن المزاح لعلّه اذاقال باطلا و اذاکان فیه الافراط بحیث یوجب الخفّة و یسقط الوقار و المهابة و یولد الخصومة والعداوة او فیه تخجیل مؤمن ونحو ذلک والّا فالمزاح ممدوح و تقدّم فی دعب انّه مامن مؤمن الّا وفیه دعابة و کفی فی ذلک مانشیر الیه من مزاح رسول الله (ص) و ما ورد عنه قال انّی لامزح ولا اقول الّا حقّا و انّه کان یداعب الرجل یرید به ان یسرّه.

من مزاحه (ص) قال له (ص) رجل احملنی یارسول الله علی ناقة قال (ص) انا حاملوک علی ولد الناقة... و قالت عجوز الانصاریّة له (ص) ادع لی بالجنّة فقال (ص) انّ الجنّة لایدخلها عجوز.

وقال (ص) للعجوز الأشجعیّة و بلال وعبّاس یااشجعیّة لاتدخل العجوز الجنّة والاسود کذلک والشیخ کذلک وبکوا لذلک و انّه (ص) دعاهم وطیّب قلوبهم سفینة البحار مزح

× × ×

(المـــزدک)

قال ابن الجوزی فی کتاب تلبیس ابلیس و ممّا سنّه زردشت عبادة النّار والصلوة الی الشمس بتاوّلون فیها انّها ملکة العالم وهی الّتی تأتی بالنّهار وتذهب باللّیل وتحیی النبات والحیوانات وتردّ الحرارة الی اجسادها وکانوا لایدفنون موتاهم فی الأرض تعظیما لها ویقولون انّها نشوء الحیوانات فلانقذّرها وکانوا لایغتسلون بالماء تعظیما له و قالوالانّ به حیوة کلّ شئ الّا ان یستعملوا قبله بول البقر و نحوه ولایبزقون فیه و لایرون قتل الحیوانات ولاذبحها وکانوا یغسلون وجوههم ببول البقر تبرّکا به و اذا کان عتیقا کان اکثر برکة.

ویستحلّون فروج الامّهات قالوا الابن احری بتسکین شهوة امّه و اذا مات الزوج فابنه اولی بالمرأة فان لم یکن له ابن اکتری رجل من مال المیت و یجیزون للرجل ان یتزوّج بمأة والف و اذا ارادت الحائض ان یغتسل دفع دینارا الی المؤبد ویحملها الی بیت النّار ویقیمها علی اربع و ینظفها بسبابته واظهر هذا الأمر مزدک ایّام قباذ واباح النّساء لکلّ من شاء و نکح نساء قباذ لتقتدی به العامّة فیفعلون فی النّساء مثله فلمّا بلغ الی امّ انوشیروان قال اخرجها الیّ فانّک ان منعتنی شهوتی لم یتمّ ایمانک فهمّ باخراجها فجعل انوشروان یبکی بین یدی مزدک و یقبّل رجله بین یدی ابیه قباذ یسأله ان یهب له امّه فقال قباذ لمزدک الست تزعم انّ المؤمن لاینبغی ان یردّ عن شهوته؟ قال بلی قال فلم تردّ انوشروان عن شهوته قال قد وهبتها له ثمّ اطلق للنّاس فی اکل المیتة فلمّا ولی انوشروان افنی المزدکیة سفینة البحار مزدک.

مَزَّهُ : ن : مصه (اقرب) : آنرا مکید
(تمزّز) الشراب : تمصّصه و ـ اکل المزّ و ـ شربه (اقرب) : شراب را مکید. طعام و شراب لذیذ را خورد.

«او جرعة کجرعة المقلة لو تمزّزها الصدیان لم ینقع» ط ۵۲ ط ۹۴ـ۳ (باقی نمانده از دنیا مگر) مانند مقدار آشامیدنی اندک از آب مانند جرعه مقلة (مقلة سنگ ریزه کوچکی است در ظرفی روی آن آب می ریزند تا روی آن را آب فرا گرفت به کسی می دهند تا گلوی خودرا تر کند به این نحو آب راقسمت می‌کنند) اگر بنوشد آنرا تشنه سیراب نشود (اندکی از عمر مانده با آن اندک شعله ء آرزوهای دل فرونشانده نخواهد شد)

المُزْن : السحاب او ابیضه او ذوالماء (اقرب) : ابر یا ابر سفید یا ابر پرآب « حتّی

اذا تمخّضت لجّة المزن فيه» ط ۸۹ ط ۲ـ ۸۳ تاچون متحرّک و جنبان شد معظم ابرهای پرآب درآن ابر (فرستاد آنرا در حالیکـــه ریزان بود)

(المُزْنَة) :المَطْرَةو ـ القطعةمن المزن (اقرب) : باران . پاره ای از ابر

«ولم تطلّه فیها دیمة رخاء الّاهتنت علیه مزنة بلاء » ط ۱۰۹ ط ۱۸ـ ۷ در دنیا او را باران فراخی و خوشبختی تر نساخـت مگر باران بلا و مصیبت براو فرو ریخت .

(المزن والّروایات)

کا عن الّصادق (ع) انّ فی الجنّـــة لثمرة تسمّی المزن فاذا اراد اللّه ان یخلـــق مؤمنا اقطر منها قطرة فلاتصیب بقلـة ولاثمرة اکل منها مؤمن او کافر الّا اخرج اللّه من صلبه مؤمنا سفینة البحار مزن .

مَسَحَ . فی الأرض ع : ذهب فیها و مسحه بالماء : امرّ یده علیه به (اقـرب) : در زمین رفت با آب دست خودرا به آن مالید .

(الَمسِیح) :الممسوح بالّدهن وبالبرکة و ـ الکثیر الّسیاحة و ـ لقب عیسی رسول اللّه (ع) (اقرب) : با روغن و برکت مالیده شد . زیاد گردنده. لقب حضرت عیسی (ع)

«قرضوا الّدنیا قرضا علی منهـــاج المسیح» ح ۱۰۴ ح ۳۷۲ـ ۴ گذشته دنیــا را یکنوع گذری بر طریقهٔ حضرت عیسی مسیـــح (یعنی علائق دنیارا از خود دور کردند وجز بقدر ضرورت از آن بهرەمند نشدند)

(المسح والّروایات)

سمّی عیسی (ع) بالمسیح لانّــه کان یمسح رأس الیتامی و قیل لانّه کان لاتمسح ذا عاهة بیده الّا ابرأه .

عن العیّاشی فی تفسیره قال روی زراره بن اعین و ابوحنیفة عن ابیبکر بن حزم قال توضّأ رجل فمسح علی خفّیه فدخل المسجـد فصلّی فجاء علیّ (ع) فوطأ علی رقبته فقـال ویلک تصلّی علی غیر وضوء فقال امرنی عمر بن الخطاب قال فاخذ بیده فانتهی به الیه فقال انظر مایروی هذا علیک و رفع صوته فقال نعم انا امرته انّ رسول اللّه (ص) مسح قال قبـل المائدة او بعدها قال لاادری قال ولم تفـتی وانت لاتدری سبق الکتاب الخفّیـــن . سفینة البحار مسح .

مَسَّ : الّشی ل : لمسه و افضی الیـه

بیده من غیر حائل و اصابه واختبره (اقرب): چیز را لمس کرد و مالید. دست خود را به او رسانید.

«واحذر ان یصیبک اللّه منه بعاجل قارعة تمسّ الاصل وتقطع الدابر» ر ۵۵ ر۲۶۱ – ۶ بترس از اینکه برساند بتو خداوندکوبنده زودی برسد به ریشه و نسل قطع کند نسل و آثار را " ولاتمسّنّ مال احد من النّاس" ر ۵۱ ر ۲۵۳– ۵ به مال کسی دست نزنید.

(اَمَسَّهُ) الشي : جعله یمسّه (امسّ وجهه الماء وبدنه الطیب (اقرب) : خود را بروی بسود. صورت و بدن خود را با عطر بیالود.

«ویمسّنی جسده» ط ۱۹۰ط۲– ۱۷۴ میسود بدن خودرا بمن

(المَسّ) :مصدر و– الجنون و – اول مایحسّ به من التعب (اقرب) : رسانیدن دست به چیزی. مالش دیوانگی. اول آنچهاز خستگی درک می کند.

« فانّما مثل الدنیا مثل الحیّة لیّن مسّها» ر۶۸ ر ۳۰۵– ۱ جزاین نیست داستان دنیا مانند مار است که مالش آن نرم (وزهرش کشنده است)

(مَاسَّهُ مُمَاسَّةً) : لمسه مثل مسّه وماسّ الشي الشي : لقیه بذاته (اقرب) : دست اورا به آن مالید. چیز بعینه به چیز دیگر دست رسانید.

«والشاهد لابمماسّة» ط ۱۵۰ ط ۵۹– ۴ حاضر است نه بملاقات.

(المَاسّة) اسم فاعل پیوسته« و ان لهم بنارَحِمًا ماسّة» ر ۱۸ ر ۲۶۹– ۳ و ایشان را با ما خویشاوندی پیوسته و نزدیک است (چون نسب بنی هاشم و بنی تمیم به (الیاس بن مُضَر جدّ شانزدهم پیامبراکرم (ص) منتهی می شود).

(المسّ والروایات)

قب قال النبیّ (ص) لاتسبّوا علیًّا (ع) فانّه ممسوس في ذات اللّه (ای یمسّه الأذی والشدّة فی رضا اللّه تعالی و قربه اوهو لشدّة حبّه للّه تعالی و اتباعه لرضاه کانّه ممسوس ای مجنون کما ورد فی صفات المُومن یحسبهم القوم انّهم قد خولطوا ویحتمل ان یکون المراد بالممسوس المخلوط الممزوج مجازا ای خالطه حبّه تعالی لحمه و دمه.

سفینة البحار مس.

مَسَكَ : بهن. اخذ به و تعلّق (اقرب) : اورا فرا گرفت و در آویخت.

«وسأمسک الامر ما استمسک» ط ۱۶۶ ط ۱۰۸– ۶ البته نگاهداری می کنم این امر را

مادامیکه نگاهداشته شود .
(أَمْسَكَ) به : اعتصم به و ــ الشئ بیده قبضه و ــ فلانا و المتاع علی نفســه : حبسه و ــ امسک عن الکلام : سکت و ــ عــن الامر : کفّ عنه وامتنع (اقرب) : به او چنگ زد . چیز را با دستش گرفت . فلانی جنس را برای خود نگهداشت . از گفتار ساکت شد . از امر خودداری کرد .
«وامسک الفضل من لسانه» ح ۱۲۳ ح ۳۴۸ــ ۴ پرگوئی‌را از زبانش نگاهداشــت (بیجا نگفت)
(تَمَسَّكَ) : اعتصم (اقرب) : چنگ زد . (تمسّک بواحدة» ح ۲۷۴ ح ۳۱۹ــ ۱۴ــ (آنانکه منکر را بادل انکار کننــد) به یک خصلت از خصلت های نیک چنگ زده .
(اِسْتَمْسَكَ) :اعتصم (اقرب) :چنگ زد «استمسک من العری باوثقها» ط ۸۵ ط ۱۹ ــ ۶ چنگ زد از بندها و دست‌آویزهــا به محکمترین آنها (آنها قرآن مجید و عتــرت پیامبر اکرمند)
(المِساک) بفتح المیم و کسرها :مابه یمسک الشي کالملاک مابه یملک (عبده) آنچه بآن نگهداشته می‌شود چیز «واعتراف‌الحاجة من الخلق الی ان یقیمها بمساک قدرته» ط ۸۹ ط ۳ــ ۱۸ و از اعتراف احتیاج‌ازموجودات به‌اینکه او است که به توانائی خود آنها رابپا داشته (بما نشان داد چیزی را که موجــب

معرفت و شناسائی او است)
(الإِمْساک) : مصدر : نگاهداری
«وامساکا بالأنامل» ط ۱۳۰ ط ۷۸ــ ۶ (فرا میگرفتند جنازه را مردان به نوبــت) بجهت نگهداشتن با انگشتان ودستها .
(المُتَمَسِّك) اسم فاعل (چنگ‌زننده)
«والعصمة للمتمسّک» ط ۱۵۴ ط۲۵ــ ۱۰ (قرآن) نگاهدارنده است آنکس را که بر آن چنگ زند .
(المِسْك) : طیب وهو من دم دابّــة کالظبی او هو الظبی بعینه (اقرب) : عطــر است وآن از خون حیوانی است مانند آهو یا آن خود آهو است .
«غیبت عروقها فی کثبان المسک‌فی سواحل انهارها» ط ۱۶۳ ط ۳۲۱۱ پنهــان شده‌اند ریشه های آنها در پشته های مشک بر کناره‌های جویهای آن .
ب کان رسول الله (ص) یتطیّــب بالمسک حتي یری و بیضه (لمعانه وبریقه) في مفارقه سفینة البحار مسک .

اَمْسی : الرجل : دخل فی المســاء خلاف اصبح (اقرب) : مرد به مساء (که میان ظهر و مغرب است) داخل شد برخلاف‌این‌که گویند مرد به صباح داخل شد .
«لا والذی امسینا منه فی غبّر لیلــة

دهماء « ح ۲۷۷ ح ۳۳۱ ـ ۶ سوگند بخداوندی که شبانگاه کردیم از توفیق او در باقیمانده‌ٔ شب تاری (که از روز روشن ظاهر می گردد) چنین نیست (که همواره ظلم و ستم و کفر همه جارا فرا گیرد بلکه با ظهور امام زمان (ع) تمامی این تاریکیها زدوده خواهد شد)

(المَسَاء) : خلاف الصباح (اقرب) : شبانگاه از ظهر تا مغرب.

« لایتعارفون للیل صباحاً ولا لنهار مساء » ط ۲۱۹ ط ۱۲ ـ ۶ ـ برای شب روزی و برای روز شبی نمی‌شناسند.

الأَمْشَاج : جمع مشیج ای المختلط (اقرب) : آمیخته شدگان.

« ومحطّ الامشاج من مسارب الاصلاب » ط ۸۹ ط ۳ ـ ۹۹ (خداوند آگاه است) از فرود آمدن اجزاء نطفه ها از مجراهای آنها.

(المشش والروایات)

شکا رجل الی ابی الحسن (ع) البهق فامره ان یطبخ الماش و یتحسّاه و یجعله فی طعامه.

و عن الرضا (ع) قال خذ الماش الرطب فی ایّامه و دقّه مع ورقه و اعصر الماء واشربه علی الرّیق واطله علی البهق ففعلت فعوفیت.

الماش حبّ معروف معتدل و خلطه محمود نافع للمحموم والمزکوم ملیّن و اذا طبخ بالخلّ نفع الجرب المتقرح وضماده یقوی الاعضاء الواهیة : سفینة البحار مشش

(المشط والروایات)

عن الصادق (ع) المشط ینفی الفقر ویذهب الداء و امراره علی الصدر یذهب بالهمّ.

عن الصادق (ع) فی قوله تعالی. خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ قال هو المشط عند کل صلوة فریضة و نافلة.

انّ ماشطة آل فرعون کانت امرأة حزبیل وکانت مؤمنة روی انّها کانت تمشط بنت فرعون فوقعت المشط من یدها فقالت بسم اللّه فقالت بنت فرعون ابی فقالت لابل ربّی و ربّک وربّ ابیک فاخبرت بذلک اباها فامر بتنور من نحاس فاحمی فدعابها و بولدها فامر باولادها فالقوا واحداواحدا فی التنور حتّی کان آخر ولدها وکان صبیّا مرضعا فقال اصبری یا امّاه انّک علی الحقّ فالقیت فی التنور مع ولدها روی ذلک الثعلبی.

قال النبیّ (ص) لامّ عطیّة الماشطة

اذا انت قنيت (زيّنت) الجارية فلا تغسلـــي وجهها بالخرقة فانّ الخرقة تشرب ماء الوجه سفينة البحار مشط ».

مَشْي : ض : نقل القدم من مكان الى مكان بارادته سريعا كان او بطيئا (اقــرب) : پای خودرا از جائی بجائی گذاشت یعنی رفت به تندی یا بکندی

«او يمشي فيهم بلسانين» ط ۱۵۱ ط ۳۸ـ ۱۵ (منافقين) يا در ميان ايشان به دو زبان رفتار نمايد (در ظاهر خودرا دوست و ثناگو نشان دهد و در پشت سر دشمن و بدگو باشد)

(ماشاه) : مشى معه (اقرب) : با او همراهی کرد .

«ولم تماشها الهوينا» ر ۶۴ ر ۲۴۹ ـ ۱۱ همراهی نکرد با آنها (شمشيرهـــا) با آسانی و ملايمت (بلكه با سختی به‌سر مشركان قوم تو فرود آمدند)

(المَشْي) : مصدر راه رفتن

«ومشيهم التواضع» ط ۱۹۱ ط۱۴ـ ۲ رفتارشان (میان‌مردم و یا در حین‌راه‌رفتن) فروتنی است .

(الماشي) اسم فاعل : رونده

« وهما بمنزلة المشرق والمغرب وماش بينهما» ح ۱۰۳ ح ۳۷۱ـ ۵ دنيا مانند مشرق و مغرب است و راه رونده در ميان آن دو (از هركدام نزديک شد از ديگرى دور می‌شود)

(الماشِيَة) مؤنث ماشي و ـ المال من الابل والغنم والبقر (اقرب) : راه رونـــده . مال دنيا از شتر و گوسفند و گاو .

«فان كان له ماشية او ابل فلا تدخلها الّا باذنه» ر ۲۵ ر ۲۴۴ـ ۶ و اگر گـــاو و گوسفند و يا شتر داشته باشد بدون اجازه او نزد آنها نرو .

(المَوَاشِي) جمع ماشية (اقــرب) : چهارپايان .

«وتعيش بها مواشينا» ط ۱۱۳ ط ۵۵ ـ ۱۰ وچهارپايان ما بسبب آن باران خوش ـ گذرانند .

(المشي والروايات)

ثو قال رسول الله (ص) من مشى على الارض اختيالا لعنته الارض من تحتهـا و من فوقها .

سن قال ابوعبدالله (ع) كان علي بن الحسين (ع) يمشي مشية كانّ على رأســه الطير لايسبق يمينه شماله .

مكا عنه (ع) قال رسـول الله (ص) الراكب احقّ بالجادة من الماشي والحـافي احقّ من المنتعل . سفينة البحار مشي

مَصَرَ: ٱلشاةَ وٱلناقةَ ن : حلبهـــا باطراف الاصابع ٱلثلاث او بالابهام وٱلسبابة (اقرب) : گوسفند و شتر را باسرهای سه‌انگشت یا با انگشت ابهام و سبّابه دوشید.

(مَصَّرَ) ٱلشيَ : قلّله (اقرب) : چیزرا کم گردانید «ولايمصّر لبنها فيضرّ ذلـــك بوليدها» ر ۲۵ ر ۲۴۴ـ ۱۵ شیرش را بسیار ندوشند که این به بچه اش زبان رساند.

(المِصْر) لا المدينه و ـ مدينــة بافريقية تلقّب بالقاهره (اقرب) : شهـر، قاهرة

«فانّ مصر قد افتتحت» ر ۳۵ ر ۲۸۱ ـ ۱ بتحقیق مصر را فتح کردند (لشگرمعاویه آنرا گرفتند)

(الأَمْصَار) جمع مصر (اقرب) : شهرها «اسكن الامصار العظام فانّهمــا جماع المسلمين» ر ۶۹ ر ۲۴۶ـ ۱۲ در شهرهـــای بزرگ ساکن شو زیرا مسلمانان درآنها گردهم هستند (که از ایشان می توان علـــوم و راه سعادت را آموخت)

مُصَاص ٱلشيْ : سرّه و منبته وخالصة (اقرب) : پنهان و محلّ روئیدن و خالص آن «معتقد امصاصها» ط ۲ ط ۳۷ ـ ۳ـ اعتقاد کرده شده است خالص آن.

مُضَر : نزار ابوقبيلة و هـــو مُضر الحمراء سمّي لبياض لونه (اقرب) : پدر یک تیره ایست (و کسرت نواجم قرون ربيعة ومضر» ط ۱۹۰ ط ۲ـ ۱۷۲ شاخهای نو درآمــــده (دلیران قبیله) ربیعه و (قبیله) مضـر را شکستم (اسلام را از خطرآنان نگهداشتم)

المَضَض : مصدر و ـ ٱللبن الحامض و ـ وجع المصيبة (اقرب) : الحرقة والاحراق شیر ترش، درد مصیبت.

«وصبر على مضض الالم» ط ۵۶ ط ۱۳۵ ـ ۲ (کشتن پدران و پسران در راه دیــن نمی افزود مارا) مگر شکیبائی بر سوزش درد.

مَضَغَ . ٱلطعـام ع ن : لاكـــه بسنّه (اقرب) : طعام را با دندان خود جوید «وكان يمضغ ٱلشي ثمّ يلقمنيه» ط ۱۹۰ ط ۲ـ ۱۷۴ـ خوراکی را (پیامبر) می‌جوید سپس در دهان من می‌گذاشت (چنانچه پدر نسبت به فرزند چنین می کند)

(المُضْغَة) : قطعه‌لحم و غيره (اقرب) : یکپاره گوشت و غیر آن «او نقاعةدم و مضغة»

ط ۸۹ ط ۲ـ ۱۰۴ (خداوند عالم دانا است از) محلّ جمع شدن خون و بسته گشته مانند پاره گوشت را .

المَضْمَضَة : تحریک الماء فی الفم بالادارة فیه (اقرب): حرکت دادن آب در دهن با گردانیدن آن .

«ولاتذوقواالنوم الاغرارا اومضمضة» ر ۱۱ ر ۲۶۸ ـ ۵ خواب را نچشید (براحتی بخواب نروید) مگر اندک یا مانند گردانیدن آب دردهان وبیرون‌ریختن (که تشنگی انسان ازآن آب مضمضه بقدر ناچیزی فرو مینشاند) (بآسوده نخوابید تا از شبیخون دشمن در امان باشید) .

مَضیٰ : الشي ض ن : ذهب‌خلا وفلان علی الأمر: داومه و ـ نفذ فیه و ـ علی‌البیع : اجازه و ـ فلان سبیله و لسبیله : مات و ـ السیف : قطع (اقرب) : چیز رفت و خالی‌شد برامر ادامه داد . درآن نفوذ کرد . معامله را امضا کرد . فلانی مرد . شمشیر برید .

« وقد مضت اصول نحن فروعها فما بقاء فرع بعد ذهاب اصله» ط ۱۴۳ ط۱۳۷ ـ ۵ و اصلهاگذشتند (پدران و مادران‌مردند) ومافرعها وشاخهای آن ریشه ها هستیم (فرزندان آنانیم) پس چگونه فرع‌بعدازرفتن ریشه آن باقی میماند (یعنی اگر ریشه‌درخت قطع شود شاخه اش هم بزودی میخشکد)

«ومضیت بنور الله حین وقفوا» ط۳۷ ط ۱۲۸ ـ ۱ و بنور خدا (از ظلمات جهل) گذشتم (هر مجهول نزد من معلوم بود) هنگامی که آنها حیران و سرگردان بودند .

(اَمْضیٰ) الامر : انفذه و ـ البیع : اجازه و منه امضاء الصکوک والرسائل (اقرب): آنرا گذراند . معامله را اجازه و امضاء نمود واز این معنی است امضاء اسناد و نامه ها .

«وامضیتها بسوء رأیک» ر ۷ ر۲۹۴ـ ۱ روانه ساختی آن (نامه) را با تدبیر بد خود .

(المُضِيّ) : مصدر من مضی :الذهاب (اقرب) : گذشتن « ولاتمتنع من المضيّ فیه لغسق دجنته» ط ۱۵۳ ط ۴۵ـ ۹بازنمی ایستد (شب پره) از گذشتن در شب به جهت تاریکی ظلمت آن .

(الإمْضاء) مصدر: الاجراء و اسم الرجل او علامة یکتب في ذیل صکّ او کتاب (اقرب) : اجرا نمودن و نام مرد و یا علامت آن نوشته می‌شود در پائین نامه و یاکتاب‌برای اثبات آن .

«وفرائض لابدّ من امضائها» ط ۲۱۴ ط ۱۷ـ ۲۶ واجباتی که ناچار بایداجراشود .

(الماضِي) اسم فاعل و ـ الاسد و ـ

آلسيف (اقرب) : گذشته. شير. شمشير.
(الْماضين) جمع ماضي (اقرب) : گذشتگان
«اولم تروا الى الماضين منكم لايرجعون» ط ۹۷ ط ۵۳ ـ ۱۰ آيا نديديد كه گذشتگان از شما باز نمي‌گردند.
(الْماضِيَة) مؤنّث الماضي :گذرنده .
« فانّ آلدنيا ماضية بكم على سنن» ط ۱۸۸ ط ۲۲ـ ۹ كه دنيا گذرنده است به شما بريک‌طريقه (كه راه آخرت است وپيشينيانتان از آن راه كه مرگ است گذشتند)
(الأَمْضى) اسم تفضيل : رونده تر و كوشش كننده.
« فلست بامضي على آلشكّ منّي على اليقين ـ (اما يكسان بودن من و تو در جنگ ولشگر درست نيست) پس نيستي تو رونده تر برشک از رفتن من بريقين (تو در استحقاق خلافت متردّد هستي كه حقّ تست يانه‌ولي‌من يقين ميدانم كه اين حقّ منست)

مَطَرَت : آلسماء القوم ن : اصابتهم بالمصر (اقرب) : آسمان به قوم باريد.
(أَمْطَرَتِ) آلسماء بمعنى مطرت (اقرب) : آسمان باريد.
«ولانسيل حتّى نمطر» ط ۹ ط۲۲۴ـ ۱ و تانباريم سيل جاري نمي كنيم (مگر تا كرداري انجام ندهيم مانند سيل سر و صدا براه نمي‌اندازيم)
(الْمُسْتَمْطَر) اسم مفعول من استمطر فلانا : طلب معروفه (اقرب) : احسان او را طلب كرد.
«واجود المستمطرين ديمة» ط ۱۰۳ ط ۴۲ـ ۲ بخشنده ترين مردم بود (پيامبر) به آنان كه از او درخواست احسان مي كردند از نظر باران جود و بخشش
(الْمَطَر) :ماء السحاب والماء المنسكب من آلسحاب (اقرب) : آب ابر وآب ريزان‌از ابر.
«فانّ الامر ينزل من السماء الى الارض كقطرات المطر» ط ۲۳ ط ۵۲ ـ ۱ امر الهي (آنچه مقدّر است) فرود مي آيد از آسمان به سوي زمين مانند دانه هاي باران.
(الأَمْطار) : جمع مطر (اقرب) : بارانها
« لم تربّها امطار آلربيع» ط ۱۶۳ط ۱۱ـ ۲۳ (پرهاي طاوس مانند شكوفه هاي پراكنده‌است)كه تربيت نكرده آنهارا بارانهاي بهار.

(المطر وآلروايات)

عن خطّ آلشيخ آلشهيد مرسلا عن

آلصادق (ع) عن آبائه (ع) عن آلنبیّ (ص) قال علّمني جبرئیل دواء لا احتاج معه الی طبیب فقال بعض اصحابه نحبّ یا رسول آللّه ان تعلّمنا فقال یؤخذ من ماء المطر بنیسان یقرء علیه فاتحة الکتاب و آیة الکرسی وقل یاایّها الکافرون و سبّح اسم ربک الاعلي سبعین مرّة و المعوّذتان والاخلاص سبعین مرة ثمّ یقرء لااله آلا آللّه سبعین مرّة وآللّه اکبر سبعین مرّة وصلّی آللّه علي محمّد وآل محمّد سبعین مرّة و سبحان آللّه والحمد للّه ولا اله آلاآللّه وآللّه اکبر سبعین مرّة ثمّ یشرب منه جرعة بالعشاء وجرعة غدوة سبعة ایّام متوالیات ثمّ ذکرفضله فورد فی روایة اخری انّ آللّه تعالی یدفع عن آلذي یشرب من هذا الماء کلّ داء فی جسده ویعافیه و یخرج من جسده و عظمه و جمیع اعضائه وان کان به صداع یسکن عنه آلصداع باذن آللّه و ان کان به وجع العین یقطرمن ذلک الماء في عینیه و یشرب منه و یغسل به عینیه تبرء باذن آللّه تعالی الي غیر ذلک من المنافع الکثیرة : سفینة البحار مطر

(المُمَاطِل) : المسوّف (اقرب) : تاخیرکننده.

" لکان آلداء مماطلا " ط ۱۶۵–۳– هرآینه میبود بیماری تاخیرکننده.

المَطِیَّة : آلدابّة تمطوا في سیرها (اقرب) : مرکب شتاب می کند در راه رفتن خود.

« جعل آلصبر مطیّة نجاته » ط ۷۴ط ۱۰۷–۳– شکیبائي را مرکب نجات‌خود قرار دهد (در سختیها بر مرکب صبر سوار شده تحمّل نماید تا نجات یابد)

(المَطایا) : جمع مطیّة (اقرب) : مرکب‌ها.

«الا وانّ آلتقوی مطایا ذلل حمل علیها اهلها» ط ۱۶ ط ۶۱–۷ آگاه باشید پرهیزکاری مرکبهائي (شترهائي) رام هستند سوار شده برآنها اهلشان (مهارآنهارابدست گرفته اند وآنهارا به بهشت داخل‌کرده‌اند)

المَاعِز : اسم فاعل و واحد المعز (اقرب) : جداکننده، بز از میش. بز « حتّی اذانعر الباطل نجمت نجوم قرن الماعز » ط ۱۸۲ ط ۲۲۱–۲ تا اینکه باطل فریاد کرد (بر گفتن این سخنان دلیر گشتی) وآشکار شدی مانند آشکار شدن شاخ بز (امام (ع) او را از نظر فرومایگي به شاخ بز تشبیه کرد)

(المِعْزَی) : المعز (اقرب) : بز

« وانتم تنفرون عنه نفور المعزی من وعوعة الاسد » ط ۱۲۹ ط ۹۷–۲ (شمارابطور مهرباني بطرف حق سوق میدهم) و از آن رَمْ می‌کنید مانند رم کردن بز از آواز شیر.

مَعِضَ : من الامر ل : غضب منه (اقرب): از امر خشمناک شد .

(إمْتَعَضَ) منه : غضب و شقّ علیه (اقرب) : خشمناک شد وبروی سخت شد .

«وتنقص اطرافکم فلاتمتعضون» ط۳۴ ط ۵۸ــ ۵ اطراف بلاد شما نقصان می پذیرد (شهرهای شمارا اهل شام به حوزهٔ تصرّف خویش در می‌آورند خشم نمی‌گیرید و با آنان به مقابله نمیپردازید و غیرت نمی‌ورزید)

مَعَكَ . الشئَ فی التراب ع : دَلَکَهُ به (اقرب) : چیز را باخاک مالید .

(تَمَعَّکَ) : تمرّغ (اقرب) : غلطید .

«وذلّ مستخذیا اذ تمعّکت علیه بکواهلها» ط ۸۹ ط ۳ ــ ۷۵ آب رام و ذلیل گشت در حالیکه فروتنی کننده بود هنگامی‌که به دوشهای خود برروی آب غلطید .

اَمْعَنَ : فی الطلب : ابعد فی الاستقصاء وبالغ (اقرب) : در جستجو مبالغه نمودو آخرین امکانات خودرا بکار بست .

«الا وقد امعنتم فی البغی» ط ۱۹۰ ط ۲ ــ ۶۱ آگاه باشید که شما درستمگری بسیار جهد و کوشش نمودید .

(المَعِین) : الماء الجاری (اقرب) : آب روان .

«ولا دعنّ مقلتی کعین ماء نضب معینها» ر ۴۵ ط ۲۴۲ ــ ۳۰ کاسهٔ چشمم را مانند چشمهٔ آب وامیگذارم که فرو رفته باشد آب روان آن (آنقدر از خوف الهی بگریم تااشکم تمام شود) .

(المعن والروایات)

وَيَمْنَعُونَ الماعون . سورة الماعون : ۷

فی مناهی النبی (ص) انّه نهی ان یمنع احد الماعون و قال من منع الماعون جاره منعه الله خیره یوم القیمه و وکله الی نفسه و من وکله الی نفسه فما اسوء حاله .

الماعون اسم جامع لمنافع البیت کالقدر والولد والملح والماء والسراج و الخمرة ونحوذلک مما جرت العادة بعاریته .

و عن ابیعبیده الماعون فی الجاهلیّة کلّ منفعة و عطیّة و فی الاسلام الطاعة والزکوة

و عن الصادق (ع) هو القرض یقرضه والمعروف یصنعه و متاع البیت یعیره و منه الزکوة قال الراوی فقلت له انّ لنا جیرانا اذا اعرناهم متاعا کسروه فعلینا جناح یمنعهم فقال (ع) لیس علیک جناح بمنعهم اذا کانوا کذلک واصل الماعون معونة والالف عوض الهاء

المحذوفة سفينة البحار معن .

(المعاء والروايات)

النبوي المؤمن يأكل في معاء واحد والكافر يأكل في سبعة امعاء .

ابن مُعَيَّة هو السيد الجليل العالم النسابة تاج الدين قال الشهيد في مجموعته التي كلها بخط الشيخ محمدبن علي الجباعي قال القاضي تاج الدين لما اذن لي والدي بالفتيا ناولني رقعة قال اكتب عليها فلما امسكت القلم قبض على يدي و قال امسك فانك لاتدري اين يؤديك قلمك ثم قال هكذا فعل معي شيخي لما اذن لي و قال لي شيخي هكذا فعل معي شيخي .

و من كلام القاضي تاج الدين دام ظله ان القول في الدين والاقدام علي مخالفة ما استقرت عليه فتوى الاكثرين ليس بالهين انما هي دماء تسفک و تسفح واعراض تهتک وتفضح و فروج تحلل و تفتح و صدور تضيق او تشرح و قلوب تكسر او تجبر او تفسح و اموال تباذل بها و تسمح و نظام وجود يفسد اويصلح وامانات تنزع او تودع وبلاد بر ترفع او توضع واعمال تشهد على الله انها صالحة او طالحة وكرة يحكم بانها خاسرة اورابحة و ان ذلک في الحقيقة منسوب الي الله اليه يعزوه و عنه يقوله وعلي نفسه ينادي بانه الشرع الذي جاء من الله ورسوله انتهى كذا في المستدرک .

و نقل منه اشعار كثيرة منهـا قوله

احسن الفعل لاتَمُتّ باصل　　ان بالفعل خسة الاصل توسى

(سترده مى‌شود)

نسب المرء وحده ليس يجدى　　ان قارون كان من قوم موسى

سفينة البحار معا

مَقَتَهُ : ن : ابغضه اشدّ البغض عن امر قبيح (اقرب) : اورا از جهت كار زشت به سخت ترين وجهى دشمن داشت .

* لحريّ ان بمقته الاقرب» ط ۱۹ ط ۱۸۲ـ۳ (مردى كه خويشانش را به مرگ سوق دهد) سزاوار است نزديكان دشمنش بدارند (وبيگانگان امينش ندانند)

(المَقْت) : مصدر (اقرب) : دشمن داشتن از جهت امر زشتى .

«ويكثر مقتهم انفسهم و ان اغتبطوا بمارزقوا» ط ۱۱۱ ط ۵۴ ــ ۸ (بجهت كوتاهى در عبادت) بسيار ميباشد خشم آنهـا بر نفسشان اگر بسبب آنچه به آنها داده شده (نيكوئى حالشان) مورد غبطه‌اند (سايرين

مثل نیکوئی حالشان را آرزو می‌کنند تابه‌آنها هم داده شود)

المَقِر : السّم و الصبر و قیل شبیه بالصبر ولیس (اقرب): زهر

«ومشارب الصبر والمقر» ط ۱۵۶ ط ۱۰۳ــ۶ (زود باشد خداوند انتقام می کشد از ستمکار آشامیدنی را به آشامیدنی) از آشامیدنیهای شیرهٔ درخت صبر (که بسیار تلخ است) از آشامیدنیهای زهر یا مانند صبر (یعنی در مقابل خوردن مال مظلومان جزاشان را چشانیدن زهرناک قرار میدهد)

(المَقِرَة) صفةمشبهة : المرّ (المنجد): چیزتلخ« لهی فی عینی اهون من عفصةمقرة» ر ۴۵ــ البته آن دنیا در نظر من بیقدر تر و خوارتر است از شیرهٔ درخت بلوط تلخ (که در نهایت تلخی و بیمزگی است و این جمله‌را جز نسخهٔ ابن ابی الحدید در جای دیگر نیافتم)

المَقْلَة : المرّة و ــ حصاة القَسْم توضع فی الاناء اذاقلّ الماء فی السفر ثمّ یصبّ علیه مایغمرالحصاةفیعطی کلّ‌منهم سهمه و ــ اسفل البئر (اقرب) : یکمرتبه نگاه کردن . سنگ قسمت در ظرف گذاشته می‌شود آنگاه که‌درسفر آب کم باشد سپس آن مقدار که سنگ را بپوشاند آب برآن می‌ریزند بدین‌ترتیب سهم هرکس داده می‌شود . پائین چاه .

«او جرعة کجرعة المقلة لوتمزّزها الصدیان لم ینقع» ط ۵۲ ف ۸ ط ۹۴ ــ ۳ از دنیا نمانده مگر اندکی) یا مقدار یک مرتبه آشامیدن مانند آشامیدن مقله (سنگ قسمت) که اگر بمکد آنرا تشنه ننشاند تسنگی‌را از جهت کمی آب .

(المُقْلَة) شحمة العین التی تجمع السواد و البیاض او هی السواد والبیاض او الحدقة او العین (اقرب) : حدقهٔ چشم .

«ولادعنّ مقلتی کعین ماء» ر ۴۵ ر ۲۴۲ــ ۳۰ ترجمهٔ این جمله درعین‌گذشت .

(المُقَل) : جمع مقلة (اقرب) : دیده ها و کاسه های چشم

« ماحیّرمقل العقول من عجائب قدرته» ط ۱۹۳ ط ۴۷ــ ۱ (سپاس خدائیرا سزاست‌که از شگفتیهای توانائیش آنرا آشکار ساخت) که دیده‌های خودرا حیران ساخت .

(المیکائیل) : اسم ملک : نام ملائکه‌ای است .

«فصف جبرائیل و میکائیل» ط ۱۸۰ ط ۱۰ــ ۱۷ (ای رنج کشنده در توصیف پروردگار) اگر راست می گوئی و می توانی) پس وصف کن جبرائیل‌و میکائیل را .

××××

مَكَثَ : بالمكان ن . لبث واقـام (اقرب) : در مكان درنگ نموده و ماند.

(المَكِيث) : الماكِث (اقرب) : درنگ و تأنّی كننده.

«دليلها مكيث الكلام» ط ۹۸ط ۲۱۴ ـ ۴ راهنمای آن پرچم حق (كه قرآن‌وعترت است) صاحب تأنّی است در گفتار (بـــدون انديشه سخن نمی گويد)

المَكْر : الخدعة و المجازات علـــى المكر و ـ صرف الانسان عن مقصده بحيلـــة و هو نوعان محمود يقصد فيه الخيـــر ومذموم يقصد فيه الشر (اقرب) : فريب . جزا دادن به فريب . برگرداندن انسان از مقصـــدش با مكر وآن دو نوع است . پسنديده كـــه در آن نيكوئی قصد می‌شود و نكوهيده كه درآن بدی اراده می‌شود.

«فلا يأمن مكر الله الاالقوم الخاسرون» ح ۳۷۷ ح ۳۲۰ ـ ۴ از كيفر خدا ايمن نميشود مگر مردم زيانكار.

«ولادنوّه بمكر وخديعة» ط ۱۹۱ ط ۱۴ـ ۳۱ ونزديكيش ازراه‌مكر و فريب (چنانچه روش مردم دوروئی است) نمی‌باشد.

(الأمْكَرُ) فريبنده تر «وهم اكثـــر وامكر وانكر» ح ۲۰ ح ۳۴۷ـ ۱۰ (بنی اميه‌از روئ شمار) بيشترند (درآميزش) بسيـــاری فريبنده و زشت رو می‌باشند.

(المكر والروايات)

ثم قال اميرالمؤمنين (ع) لولا انّـــی سمعت رسول‌الله (ص) يقول انّ المكر والخديعة فی النار لكنت امكر العرب.

اَفَاَمِنُوا مَكْرَ اللّٰهِ فَلَا يَاْمَنُ مَكْرَ اللّٰهِ اِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ . الاعراف : سفينة البحـــار مكر.

المَكَّة : البلد الحرام او الحـــرم كلّه ويقال فيها بكّة بالباء على البدل و قيل‌بالباء البيت و بالميم ماحوله و قيل بالباء بطن مكّة (اقرب) : شهر حرام.

«مولده بمكّة» ط ۱۵۹ ط ۴۹ ـ ۲ به دنيا آمدن او (پيامبر اسلام) در مكـــه بوده است.

(المكّة والروايات)

الدرّ المنثور من عدة كتب عن ابـــن عبّاس قال قال رسول الله (ص) لمكّة ماطيبک

من بلدة واحبك اليّ ولولا انّ قومك اخرجوني منك ماخرجت .

وفي رواية اخرى ماسكنت غيرك وعن عبدالرحمن بن ساباط قال لمّا اراد رسول اللّه (ص) ان ينطلق الى المدينة استلم الحجر و قام وسط المسجد والتفت الى البيت فقال انّي لاعلم ماوضع اللّه في الأرض بيتا احبّ اليه منك و مافي الارض بلد احبّ اليه منك و ماخرجت عنك رغبة ولكنّ الّذين كفروا هم اخرجوني .

استيصال من اهان مكّة او اراد بها سوء مثل اصحاب الفيل وتبّع وجرهم واهل الشام .

ولقد جاء اهل الشام فنصبوا المنجنيق على ابي قبيس فبعث اللّه عليهم سحابة كجناح الطير فامطرت عليهم صاعقة فاحترقت سبعين رجلا حول المنجنيق .

وسمّيت مكّة بكّة لانّ النّاس يبك (يدفع) بعضهم بعضا بالايدي و بكّة موضع البيت و مكّة جميع ماكتنفه الحرم و سمّيت امّ القرى لانّ الأرض دحيت من تحتها .

قال اللّه تعالى: وَمَنْ يُرِدْ فيهِ بِإلْحادٍ بِظُلْمٍ نُذِقْهُ مِنْ عَذابٍ أَليمٍ قال الصّادق (ع) كلّ ظلم يظلم به الرّجل نفسه بمكّة من سرقة اوظلم احد اوشي من الظّلم فانّي اراه الحادا .

و عنه (ع) اذا قضى احدكم نسكه فليركب راحلته وليلحق باهله فانّ المقام بمكّة يقسي القلب .

سن عن الصّادق (ع) قال تسبيح بمكّة يعدل خراج العراقين ينفق في سبيل اللّه .

و عن الباقر (ع) قال السّاجد بمكّة كالمتشحّط بدمه في سبيل اللّه و عنه (ع) من ختم القرآن بمكّة لم يمت حتّى يرى رسول اللّه ويرى منزله في الجنّة .

ثو عنه (ع) من ختم القرآن بمكّة من جمعة الى جمعة و اقلّ من ذلك واكثر وختمه في يوم الجمعة كتب له من الاجر والحسنات من اوّل جمعة كانت في الدنيا الى آخر جمعة تكون فيها وانّ ختمها في سايرالايّام فكذلك .

شي في انّ اباجعفر المنصور اراد ان يشترى من اهل مكّة بيوتهم ليزيده في المسجد فابوا فاغتمّ من ذلك وسأل الصّادق (ع) عن ذلك فقال حجّتك عليهم فيه ظاهرة قال تعالى إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذي بِبَكَّةَ مُبارَكاً فاخبرك اللّه انّ اول بيت وضع للنّاس هو الّذي ببكّة فان كانوا هم تولّوا قبل البيت فلهم افنيتهم و ان كان البيت قديما قبلهم فله فنائه فاحتجّ عليهم المنصور بهذا فقالوا اصنع مااحببت .

ويقرب من ذلك ماكتب موسى بن جعفر (ع) في جواب المهدى لمّا اراد ان يدخل دارا في المسجد الحرام فامتنع عليه صاحبها فسئل عن ذلك الفقهاء فكلّ قال له انّه لاينبغي ان يدخل شيئا في المسجد الحرام غصبا

فكتب ذلك الي موسي بن جعفر (ع) فكتب بسم الله الرحمن الرحيم ان كانت الكعبة هي النازل بالناس فالناس اولي ببنيانها وان كان الناس هم النازلون بفناء الكعبة فالكعبة اولي بفنائها.

الدعوات عن النبي (ص) من مرض يوما بمكة كتب الله له من العمل الصالح الذى كان يعمله عبادة ستين سنة و من صبر على حر مكة ساعة تباعدت عنه النار مسيرة مأة عام وتقربت منه الجنة مسيرة مأة عام: سفينة البحار مكك.

(المُكا) بالضم الصفير روى المفسرون في قوله تعالى وَمَاكَانَ صَلوٰتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ اِلّا مُكاءً وَتَصْدِيَةً كان النبي (ص) فى المسجد الحرام فقام رجلان من عبد الدار عن يمينه يصفران و رجلان عن يساره يصفقان بايديهما فيخلطان عليه صلوته فقتلهم الله جميعا ببدر سفينة البحار مكا

اَمْكَنَهُ مِنَ الشَّيْ وَمَكَّنَهُ مِنْهُ :

جعل له عليه سلطانا و قدرة (اقرب) : براى او تسلط و قدرت قرار داد.

(اَمْكَنَهُ) الامر: سهل عليه و تيسر و قدر عليه (اقرب) : آسان شد بروى و ميسر گشت بروى: قادر شد.

«وامكنت فريسته» ط ۱۲۷ ط۸۳ــ ۳ شكاركردنش آسان شده.

«فمكّنتم الظلمة من منزلتكم» ط۱۰۴ ط ۳۴ــ ۱۳ پس مقام و منزلت خودرا بستمگران (معاويه وپيروانش) واگذارده و زمام كارهايتان را به دست آنان سپرديد.

(تَمَكَّنَ) من الأمر: قدر عليه وظفر به

(تَمَكَّنَ) بالمكان وَتَمَكَّنَهُ: رسخت قدمه فيه.

(تَمَكَّنَ) عند الامير: عظم عنده وارتفع و صار ذامنزلة (اقرب) : برامر قادر شده و به آن دست يافت. قدم او را در محل ثابت شد. در نزد امير صاحب مقام شد.

«ولاتمكّنتم من رضاع اخلافها» ط ۱۰۴ ط ۴۲ــ ۳ و براى نوشيدن شير از پستان آن (خلافت) توانا نشديد (مگر آنكه آنرا يافتيد با مهار جولان دار)

«ولاتمكّن الغواة من سمعك» ر ۱۰ ر ۲۵۰ ــ ۳ و گمراهان (مانند عمروعاص) را به گوش خود توانائي مده (به سخنان آنان گوش مده)

(الاِمْكان) : توانائى «من الخرق المعاجلة قبل الأمكان» ح ۳۶۳ ح ۴۰۰ــ ۷ از بيخردي و نفهمي شتاب نمودن (بكارى) پيش از توانائى (برآن)

(التَّمْكِين) : التسلط: مسلط شدن :

«وايم الله ليذوبنّ مافى ايديهم بعد العلوّ والتمكين» ط ۱۶۴ ط ۷۰ــ ۹ بخدا

سوگند هرآینه می‌گذارد آنچه در دست آنان است (از خلافت) بعداز بلندی و تسلّط.

(المَکِین) : ذوالمکانة (اقرب) : صاحب مقام و بلندی و صاحب‌وقار ومتانت .

«ووضعت فی قرار مکین» ط ۱۶۱ ط ۳۶ـ ۱۳ و نهاده شدی در جایگاه محکم (که رحم مادر است)

مَلأَهُ : ع : شحنه و افعمه (اقرب) : آنرا پر کرد

« لقد ملئتم قلبی قیحا» ط ۲۷ ط ۳۲ـ ۱۵ پرکردید دل مرا از ریم

(تَمالأ) القوم : اجتمعوا وتعاونوا (اقرب) : جماعت گرد آمدند و با یکدیگر همیاری نمودند .

« انّ هولاء قد تمالئوا علی سخطة امارتی» ط ۱۶۷ ط ۱۲۰ ـ ۴ این جماعت (طلحه و زبیر و پیروانشان) گرد آمده اند و همدیگر را یاری میدهند بر راضی نبودن و خشم خلافت من (و خون عثمان را برای خود بهانه قرار داده اند زیرا می‌دانند که من از خون عثمان بری هستم .

(اِمْتَلأَ) : مطاوع مَلأَ (اقرب) : پرشد

«امتلئ السائمة من رعیها فتبرک» ر ۴۵ ر ۲۴۲ـ ۳۱ آیا پر می‌شود (شکم) حیوان چرنده از چریدن خود تا خواب کند

(علیّ هم از توشهٔ خود بخورد وبخوابد)

(مَلأَ) فلانا علی الأمر : ساعده و شایعه (اقرب) : به فلانی‌برامر یاری‌داد .

(الإمْلاء) : مهلت دادن و فراهم آمدن اسباب کار .

«وما ابتلی الله احدا بمثل الإملاء له » ح ۱۱۶ ح ۳۴۷ـ ۴ خداوند کسیرا‌مانند مهلت دادن برای او (در دنیا) آزمایش ننمود (زیرا فراهم آمدن اسباب خوش‌گذرانی بهتر از هرچیز باطن انسان را بیرون‌می‌آورد)

(المَمْلوء) اسم مفعول : پر شده

«مملوءة اخلافها» ط ۱۳۶ ط ۹۱ـ ۲ (تاکار زار سخت‌بشما رو آورد مانند شتریکه‌از شیر) پرشده باشد پستانهای آن .

(همانطوریکه پستان پراز شیر آماده استکه شیر آن بیرون بریزد همانطور آن جنگها برای ریختن خون شماآماده‌میباشند)

(المَلِیّ) : الغنی المتموّل المقتدر (او الحسن القضاء (اقرب) : بی نیاز مالدار توانا یا قضاوت کنندهٔ نیک .

«لاملیّ والله باصدار ماورد علیه» ط ۱۷ ط ۵۱ ـ ۹ بخدا سوگند قادر نیست به باز گردانیدن و تقریر کردن آنچه وارد شده است براو از مسئله ها .

(المَلأ) : الاشراف والعلیّة و ـ التشاور و ـ القوم ذووا الشارة (اقرب) : بزرگان و مشورت کردن . جماعت صاحب‌شور .

«ولقد كنت معه (ص) لما اتاه الملاء من قريش» ط ۱۹۰ ط ۲ـ ۱۹۱ ـ بودم من با پيامبر اسلام وقتيكه آمدند نزد آن حضرت جماعتي از بزرگان و كفّار قريش.

«فلمّا قرعته بالحجّة في الملاء الحاضرين هبّ لايدرى مايجيبني» ط ۱۷۰ ط ۷۲ـ ۴ چون در ميان گروه حاضرين برهان را در گوش او فرو كوفتم (با دليل با وى سخن گفتم) متنبّه گشت (و از خواب غفلت) بيدار شد وحيران وسرگردان‌ماند چنانچه) ندانست مرا چه پاسخ بگويد.

المِلح. بالكسر مادّة يصلح بهاالطعام و يطيب وـ الملاحة (اقرب): معدنى است كه بآن طعام اصلاح و گوارا مى‌شود. زيبائى كه آنرا نمك گويند.

«كما يماث الملح فى الماء» ط ۲۵ ط ۱۰۱ـ ۶ (خداوندا دلهاى آنهارا از ترس‌آب كن بى‌رحمان را به آنان مسلّط كن) همانطور كه نمك در ميان آب ذوب وآب مى‌شود.

(الملح والروايات)

الشهاب قال رسول الله (ص) سيّد ادامكم الملح و قال لايصلح الطعام الّا بالملح

سن عن ابيجعفر (ع) انّ فى الملح شفاء من سبعين نوعا من انواع الاوجاع ثمّ قال لويعلم النّاس مافى الملح ماتداووا الّا به.

النبوىّ (ص) فى العقرب لو يعلم النّاس مافى الملح ما احتاجوا معه الى ترياق.

سن عن ابيجعفر (ع) قال اوحى الله تبارك و تعالى الى موسى بن عمران (ع) مر قومك يفتتحوا بالملح و يختتموا به والّا فلا يلوموا الّا انفسهم.

سن قال اميرالمؤمنين (ع) ابدؤا بالملح فى اوّل طعامكم فلو يعلم النّاس ما فى الملح لاختاروه على التّرياق المجرّب.

سن عن ابيعبدالله (ع) من ابتدء طعامه بالملح ذهب عنه سبعون داء لايعلمه الّا الله وفى رواية اخرى او رفع عنه اثنان وسبعون داء.

قال النّبى (ص) لعلىّ (ع) افتتح بالملح و اختتم به فانّه من افتتح بالملح وختم به عوفى من اثنين و سبعين نوعا من انواع البلاء منها الجنون والجذام والبرص.

سن قال رسول الله (ص) انّ الله عزّوجلّ اوحى الى موسى بن عمران (ع) ابدء بالملح واختم بالملح فانّ فى الملح دواء من سبعين داء اهونها الجذام والبرص و وجع الحلق والاضراس ووجع البطن.

سن قال ابوعبدالله (ص) من ذرّ الملح على اوّل لقمة يأكلها فقد استقبل الغنى

سفينة البحار ملح.

مَلَسَ : ملاسة: ضدّ خشن (اقرب) : نرم و ملائم.

(الأملس) : ذوالملاسة و ــ آلصحيح آلظهر (اقرب)نرم و ملايم : مركبي كه پشت آن زخم و جرب نباشد

«وآلثالث ان تؤدّي الى المخلوقين حقوقهم حتّى تلقى آلله املس» ح ۴۱۷ح۳۶۷ ــ ۲شرط سوّم توبه آنكه حقوق مردم را بپردازي تا خدارا ملاقات كني (بپاداش برسي) باپاكي كه برتوزيان و گناهي نباشد (حقوق مردم اگر در گردن كسي باشد مانند جرب و زخمي است كه دربدن كسي باشد)

مَلِصَ : آلشي من يده ل سقط متزلّجا (اقرب) : از دستش چيز ليز خورده افتاد.

«أملَصَتْ المرأة القت ولدها ميّتا» و ــ المراد منه : القته من غير تمام (اقــرب) : زن بچه خودرا مرده سقط كرد.

" فلمّا اتمّت املصت " ط ۶۹ط۱۵۷ــ ۱ (اى اهل عراق شما مانند زن حامله هستيد زحمت بارداري كشيده) چون مدّت حمل تمام شد بچه را مرده بينداخت (فتح پيروزى بــه دست شما رسيد آنرا به حيله‌ٔ معاويه از دست

دادید و به‌حکمین راضی شدید)

مَلِقَ .فلان لفلان : تودّد اليه وتلطّف له و اعطاه بلسانه من الودّ ماليس في قلبــه (اقرب) : به سوى او اظهار دوستي و مهرباني كرد و بازبانش به او چيزى نشان داد كــه در دلش نبود.

(أملَقَ) آلرجل «انفق مالــه حتّى افتقر» (اقرب) : مال خودرا خرج كــرد تا بي‌چيز شد.

«اذا املقتم فتاجروا آلله بآلصدقة» ح ۲۵۸ ح ۳۴۴ــ ۹ هرگاه بي‌چيز شديد سودا كنيد با خدا با صدقه دادن (به مستمنــدان صدقه بدهيد تا خداوند چند برابرعوض دهد و توانگر شويد)

رجل مَلِق) : يعطي بلسانه ماليس‌في قلبه (اقرب) : بازبانش چيزهائي عطا مي‌كند وكه در دلش نيست

(المَلَق) :مصدر (اقرب) :چاپلوسي «آلثناء باكثر من الاستحقاق مَلــق» ح ۳۴۷ ح ۳۴۵ــ ۱۰ ستودن كسي بيشتــراز آنچه سزاوار است چاپلوسي (و نشانــــهٔ دوروئي است)

مَلَكَهُ : احتواه قادرا علــى الاستبداد

به و ـ نفسه عند شهوتها : قدر علي حبسها و ـ علي القوم : استولي عليهم (اقرب) : بر اومسلّط شد بطوراستبداد برآن . برنفس‌هنگام میل توانست نگهداری کند . برجماعت مسلّط شد .

«وملک آلدارین جمیعا» ح ۲۶۹ ح ۳۲۴ـ ۷ به سعادت‌هردو سرا (دنیاوآخرت) دست یافت و صاحب شد .

(مَلّکَهُ) آلشي : جعله ملکا له یملکه و ـ القوم فلانا علیهم : صیّروه ملکا و ـ فلان امرأة : زوّجه ایّاه (اقرب) : چیز را برای‌وی ملک قرار داد . جماعت فلانی را پادشاه قرار دادند . فلانی زنی را بروی تزویج نمود .

«ولانملک آلّا ماملّکنا» ح ۴۰۴ح ۳۲۷ ـ ۹ دارندهٔ چیزی نمیشویم مگرآنچه (از عقل و سایر نعمتها) را که مارا دارندهٔ آن گرداند .

(المُلْک) :اسم لما یملک و یتصرّف‌به والعظمة وآلسلطان (اقرب) : نام آن چیزی است که انسان به آن صاحب می‌شود و مورد تصرّف واقع می‌شود بزرگی و پادشاهی .

«ومزیل ملک الفراعنة» ر ۳ ر ۲۴۸ـ ۸ و از بین برندهٔ پادشاهی فرعون‌ها (کسری وقیصر)

« فانّ اقل یقولوا حرص علي الملک » ط ۵ ط ۱۴۳ـ ۲ اگر بگویم (حق‌خودرابطلبم) گویند بر پادشاهی حریص است (چنانچه‌عمر مکرر این سخن را گفت)

(المِلاک) : آلطین و ـ قوام الأمر آلذی یملک به (اقرب) : گل . تکیه گاه امر چنان تکیه گاهی که به وسیلهٔ آن به امرتسلّط یابد .

« اتّخذوا آلشیطان لأمرهم ملاکا» ط ۱۷۰ ـ ۱ شیطان را برای کار خودشان معتمد قرار دادند و نظم و ترتیب امورشان بر اساس رهنمودهای شیطان قرار دادند .

(المَلَکُوت) : العزّ وآلسلطان والملک العظیم (اقرب)؛ غلبه و تسلّط . پادشاهی بزرگ .

«وما اهول مانری من ملکوتک» ط ۷ ط ۸ـ ۷ چه ترسناک است آنچه ما (به‌چشم عقل) می‌بینیم از پادشاهی (ربوبیّت) تو .

(المَلِک) : اللّه تعالي و ـ صاحب الملک و ـ من تولّي آلسلطنة بالاستعلاء علي امّة (اقرب) : خداوند عالم . صاحب ملک . کسیکه مباشر سلطنت است با برتری جستن برگروهي .

« فان کان ولابدّ فالملک آلضلّیل» ح ۴۵۵ ح ۳۴۱ ـ ۱۲ و اگر ناگزیر باشد (از برتری شاعری بر دیگری) پس پادشاه گمراه برتر است (مراد امرؤ القیس برای خوبی شعر او وی را پادشاه می‌گوید گمراهی او هم برای اینست شارب الخمر وزاني بود)

(المُلُوک) : جمع ملک (اقرب) :

پادشاهان
«فعلي مبلبل اجسام الملوک» ر ٣ ر ٢٤٨ـ ٨ (اگر ضماني باشد آن) بر عهدهٔ تباه سازندهٔ جسمهای پادشاهان است.
(المَالِک) :اسم فاعل و ـ صاحب الملک و ـ اسم ابن الحارث الاشتر.
«واعلم ان مالک الموت هو مالک الحيوة» ر ٣١ ر ٢٤٠ـ ٤٤ بدان اختياردار مرگ اختياردار زندگی است (آفريننده و ميرانندده است)
«ثم اعلم يا مالک» ر ٥٣ ر ٢٣٩ـ ٦ سپس بدان ای مالک
(المَمْلُوک) : اسم مفعول و ـ العبد (اقرب)؛بی اختيار. بنده.
«اصبحت عبدا مملوکا ظالمالنفسي» ط ٢١٣ ط ١٢٥ـ ٣ صبح کردم در حاليکه بنده ای بی اختيار ستمکار برنفس خويش.
(الاَمْلَک) :مسلط تر.
« فصارت الدنيا املک بکم من الاخرة» ط ١١١ ط ٥٤ـ ٨ پس برگشته دنيا بيشتر مسلط شده برشما ازآخرت (کارهای دنيوی را مقدم تر ميداريد برکارهایآخرت)
(المَمَالِک) :جمع مملکة : موضع الملک اوماتحت امرالملک منالبلاد و العباد (اقرب): محل تصرف يا آنچه زير فرمان پادشاه استاز شهرها و بندگان.
«والي ممالککم تزوی» ر ٦٢ ر ٢٤٧ـ ١٣ (آيا نگاه نمي کنيد بسوی مملکتهای خودتان که از شما منع میشود و جدا میگردد وبدست دشمن میافتد)

(الملک والروايات)

جَاعِلُ ٱلْمَلَٰٓئِكَةِ رُسُلًا أُولِىٓ أَجْنِحَةٍ مَّثْنَىٰ وَثُلَٰثَ وَرُبَٰعَ يَزِيدُ فِى ٱلْخَلْقِ مَا يَشَآءُ : الفاطر.

فس عن ابيعبدالله (ع) انه سئل الملائکة اکثرام بنوآدم فقال والذی نفسي بيده لملئکة الله في السموات اکثر من عدد التراب في الارض و مافي السماء موضع قدم الا و فيها ملک يسبحه و يقدسه ولا في الارض شجر ولامدر الا وفيها ملک موکل بها ياتي الله کل يوم بعملها والله اعلم بها و مامنهم احد الا ويتقرب کل يوم الي الله تعالي بولايتنا اهل البيت و يستغفر لمحبينا و يلعن اعدائنا و يسئل أن يرسل عليهم العذاب ارسالا

عن الصادق (ع) ما خلق اللهمخلقا اکثر منالملئکة وانهلينزل کل يوم سبعون الف ملک فيأتون البيت المعمور فيطوفون بهفاذاهم طافوا به نزلوا فطافوا بالکعبة فاذا طافوابها اتوا قبر النبي (ص) فسلموا عليه ثم اتوا قبر اميرالمؤمنين (ع) فسلموا عليه ثم اتوا قبر الحسين (ع) فسلموا عليه ثم عرجوا و ينزل

مثلهم ابدا الی یوم القیمة.

عن هشام بن الحکم قال سأل الزندیق فیما سأل ابوعبدالله (ع) فقال ماعلة الملائکة الموکلین بعباده یکتبون علیهم ولهم والله عالم السر وماهو اخفی قال استعبدهم بذلک وجعلهم شهودا علی خلقه لیکون العباد لملازمتهم ایاهم اشد علی طاعة الله مواظبة وعن معصیته اشد انقباضا وکم من عبد یهم بمعصیته فذکر مکانها فارعوی و کف فیقول ربی یرانی و حفظنی علی بذلک تشهد و ان الله برافته و لطفه ایضا وکلهم بعباده یذبون عنهم مردة الشیاطین وهو ام الارض و آفات کثیرة حیث لایرون باذن الله الی ان یجیء امرالله عزوجل.

ید عن جمیل بن دراج قال سألت اباعبدالله (ع) هل فی السماء بحار؟ قال نعم اخبرنی ابی عن ابیه عن جده قال قال رسول الله (ص) ان فی السموات السبع لبحار اعمق احدها مسیرة خمسماة عام فیها ملئکة قیام منذ خلقهم الله عزوجل والماء الی رکبهم لیس منهم ملک الا وله اربع ماة جناح فی کل جناح اربعة وجوه فی کل وجه اربعه السن لیس فیها جناح ولاوجه ولا لسان ولافم الا وهو یسبح الله تعالی بتسبیح لایشبه نوع صاحبه.

عن داودبن فرقد قال قال لی بعض اصحابنا اخبرنی عن الملئکة اینامون قلت لادری فقال یقول الله عزوجل یُسَبِّحُونَ اللَّیْلَ وَالنَّهَارَ لَایَفْتُرُونَ ثم قال الا اطرفک عن ابی عبدالله بشیء فقلت بلی، فقال سئل ابوعبدالله عن ذلک فقال مامن حی الا و هو ینام خلاالله وحده عزوجل والملئکة ینامون فقلت یقول الله تعالی یُسَبِّحُونَ اللَّیْلَ وَالنَّهَارَ لَایَفْتُرُونَ؟ قال انفاسهم تسبیح.

یج عن ابیجعفر (ع) قال نحن الذین تختلف الملئکة الینا فمنا من یسمع الصوت ولایری الصورة و ان الملئکة لتزاحمنا علی تکائتنا (مایتکاء علیه) و انا لناخذ من زغبهم و نجعله سخابا لاولادنا (السخاب القلادة لیس فیها شی من الجواهر)

و ان الملکین الذین یحفظان العبد یراقبونه فاذا جاء الأمر من عندالله خلیا بینه وبین امر الله والملکین الموکلین بالادمی فاذا دخلا الخلاثنیا برقبته ثم قالا یابن آدم انظر الی ماکنت تکدح له فی الدنیا الی ماهو صائر والملک الذی یکتب للمریض مادام فی المرض والذی یبشر المؤمن الذی زار اخاه المسلم بوجوب الجنة له و الذی یاتی بصورة السائل لیختبر العباد فیما خولهم الله تعالی والف ملک وکلهم الله تعالی بالصائم فی شدة الحر فاصابه ظماء یمسحون وجهه و یبشرونه والذین بعثهم الله تعالی فی ایام الموسم بصورة الادمیین یشترون متاع الحاج والتجار ویلقونه فی البحر.

کا عن ابی بصیر قال قال ابو عبدالله

(ع) يا ابامحمّد انّ للّه عزّ ذكره ملئكة يسقطون الذنوب عن ظهور شيعتنا كما تسقط الريح الورق من الشجر او ان سقوطه وذلك قوله عزّ وجلّ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَ يَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا وَاللّهُ ماارا بهذا غيركم .

قال شارح المقاصد ظاهر الكتاب والسنة وهو قول اكثر الامة انّ الملئكة اجسام لطيفة نورانيّة قادرة على التشكّلات باشكال مختلفة كاملة في العلم والقدرة على الافعال الشاقة شأنها الطاعة ومسكنها السموات هم رسل اللّه تعالى الى انبيائه و امنائه على وحيه يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهارَ لايَفْتُرُونَ وَلايَعْصُونَ اللّهَ ما اَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مايُؤْمَرُونَ .

عن ابى الحسن الاوّل (ع) قال قال رسول اللّه (ص) انّ اللّه تبارك و تعالى اختار من كلّ شي اربعة اختار من الملئكة جبرئيل و ميكائيل واسرافيل و ملك الموت عليهم السلام .

لى عن الصادق عن ابيه (ع) انّ عليّ بن ابيطالب (ع) قال لاتنشق الارض عن احد يوم القيمة الّا وملكان آخذان بضبعه (العضد او الابط) يقولان اجب ربّ العزّة .

ورد فى الروايات الكثيرة انّ الملئكة يحبّون الائمّة (ع) و يستغفرون لشيعتهم .

ير عن ابيعبداللّه (ع) قال انّ الملئكة لتنزل علينا فى رحالنا و تتقلّب على فرشنا و تحضر موائدنا و تأتينا من كلّ نبات فى زمانه رطب ويابس وتقلّب علينا اجنحتها ونقلّب اجنحتها على صبياننا و تمنع الدوابّ ان تصل الينا وتأتينا فى كلّ وقت صلوة لتصلّيها معنا و مامن يوم يأتى علينا ولا ليل الّا واخبار اهل الارض عندنا ومايحدث فيها .

النبوى (ص) مابعثت عليّا فى سرية ولا ابرزته لمبارزة الّا رأيت جبرئيل عن يمينه وميكائيل عن يساره و ملك الموت عن امامه .

وردت الروايات الكثيرة فى انّ اربعة الاف ملك رئيسهم ملك يقال له المنصور موكّلون بقبر الحسين (ع) هم شعث غبر يبكونه الى يوم القيمة فلا يزور الحسين (ع) زائر الّا استقبلوه ولايودّعه مودّع الّا شيّعوه ولا يمرض مريض الّا عادوه ولا يموت الّا صلّوا على جنازته واستغفروا له بعد موته .

صل عن ابيعبداللّه (ع) قال اذازرتم اباعبداللّه (ع) فالزموا الصمت الّا من خيروانّ ملائكة الليل والنهار من الحفظة تحضر الملئكة الذين بالحائر فتصافحهم فلايجيبونها من شدة البكاء فينتظرونهم حتّى تزول الشمس وحتّى ينور الفجر ثمّ يكلّمونهم عن اشياء من امر السماء فامّا بين هذين الوقتين فانّهم لاينطقون ولايفترون عن البكاء والدعاء .

روى انّ ملكين هبطا من السماء احدهما بعث الى بحر ايل ليحشر الى الصيّاد سمك البحر حتى يأخذها الجبّار من الجبابرة اشتهى سمكة كانت فى تلك البحر ليبلغ غاية مناه فى كفره والاخر بعث الى عبد مؤمن

صائم قائم معروف دعائه وصوته فى آلسماء
ليكفى قدره آلتى طبخها لافطارملتبلغ المؤمن
الغاية في اختبار ايمانه .

روى انّ ابراهيم (ع) رأى ملک الموت
بصورته آلتى يقبض فيها روح الفاجر فغشى
على ابراهيم (ع) ثمّ افاق فقال لولم يلق
الفاجر عند موته الّا صورة وجهک لكان حسبه .

كا قال ابوعبدالله (ع) دخل رسول
الله (ص) على رجل من اصحابه و هو يجود
بنفسه فقال يا ملک الموت ارفق بصاحبى فانّه
مؤمن فقال ابشر يامحمّد فانّى بكلّ مؤمن رفيق
واعلم يامحمّد انّى اقبض روح ابن آدم فيجزع
اهله فاقوم في ناحية من دارهم فاقول ماهذا
الجزع فوالله ماتعجّلناه قبل اجله وماكان لنا
في قبضه من ذنب فان تحبسوه وتصبروا توجروا
وان تجزعوا تأثموا وتوزروا .

واعلموا ان لنا فيكم عودة ثمّ عودة
فالحذر الحذر انّه ليس في شرقها ولافى غربها
اهل بيت مدر ولا وبر الّا وانا اتصفّحهم فى
كلّ يوم خمس مرّات ولانا اعلم بصغيرهم
وكبيرهم منهم بانفسهم ولو اردت قبض روح
بعوضة ماقدرت عليها حتّى يأمرنى ربّى بها فقال
رسول الله (ص) انّما يتصفّحهم في مواقيت
آلصلوة فان كان ممّن يواظب عليها عند
مواقيتها لقّنه شهادة ان لااله الّا الله و انّ
محمّدا رسول الله (ص) ونحّى عنه ملک الموت
ابليس .

ص عن ابيجعفر (ع) قال قال رسول
الله (ص) انّ ملكا من الملئكة كانت له منزلة
فاهبطه الله من آلسماء الى الأرض فاتى ادريس
آلنبى (ص) فقال له اشفع لى عند ربّک فصلّى
ثلث ليال لايفتر وصام ايّامها لا يفطر ثمّ طلب
الى الله فى آلسحر للمک فاذن له فى آلصعود
الى آلسماء فقال له الملک احبّ ان اكافيک
فاطلب الىّ حاجة فقال تريني ملک الموت لعلّى
آنس به فانّه ليس يهنئوني مع ذكره شئ فبسط
جناحيه ثمّ قال اركب فصعد به فطلب ملک
الموت فى آلسماء آلدنيا فقيل انّه قد صعد
فاستقبله بين آلسماء آلرابعة والخامسة فقال
الملک لملک الموت مالى اراک قاطبا قال اتعجب
انّى كنت تحت ظلّ العرش حتّى امرت ان اقبض
روح ادريس (آدمي ح ل) بين آلسماء آلرابعة
والخامسة فسمع ذلک ادريس فامتعض (غضب و
شقّ عليه) فخرّ من جناح الملک و قبض ملک
الموت روحه مكانه و ذلک قوله تعالى وَاذْكُرْ فِي
الْكِتَابِ إِدْرِيسَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا وَرَفَعْنَاهُ
مَكَانًا عَلِيًّا .

روى انّ ملک الموت اتى ابراهيم (ع)
ببشارة الخلّة فى صورة شابّ ابيض فاستقبله
خارجا من آلدار وكان ابراهيم (ع) رجلا غيورا
فاخذته الغيرة فقال يا عبدالله ماادخلک
دارى فقال ربّها ادخلنيها فقال ابراهيم ربّها
احقّ بها منّى فمن انت ؟ فقال انا ملک الموت
قال ففزع ابراهيم (ع) و قال جئت لتسلبنى

روحي فقال لأولكن اتّخذ اللّه عزّوجلّ عبـــدا خليلا فجئت ببشارته.

شي عن داود بن فرقد قال قلـــت لابيعبداللّه (ع) قول اللّه تعالى: قل اللّهـــمّ مالک الموت تؤتي الملک من تشاءوتنزع الملک ممّن تشاء فقد آتى اللّه بني اميّة الملک فقال له ليس من حيث تذهب النّاس اليه انّ اللّـــه آتاني الملک واخذه بنواميّة بمنزلة الرّجـــل يكون له الثّوب ويأخذه الأخر فليس هو للّذى اخذه.

لى النبوى (ص) في خبرالمناهي قال مازال جبرئيل يوصيني بالمماليک حتّى ظننت انّه سيجعل لهم وقتا اذا بلغوا ذلک الوقـــت اعتقوا.

ثو عن ابيجعفر (ع) قال اربع من كنّ فيه نبى اللّه له بيتا في الجنّة: من آوى اليتيم ورحم الضّعيف واشفق على والديه ورفـــق بمملوكه.

سن عن ابيعبداللّه (ع) قال الا انبّئكم بشرّ النّاس؟ قالوا بلي يا رسول اللّه فقال من سافروحده ومنع رفده وضرب عبده.

ين عن الصّادق (ع) قال فـي كتاب رسول اللّه (ص) اذا استعملتم ماملک ايمانكـم في شئ يشقّ عليهم فاعملوا معهم فيـه قال وان كان ابى يأمرهم فيقول كما انتم فيأتـي فينظر فان كان ثقيلا قال بسم اللّه ثـمّ عمل معهم وان كان خفيفا تنحّى عنهم.

نوادر الرّاوندى عن النّبيّ (ص) قال اربعة لاعذر لهم: رجل عليه دين محارف في بلاده لاعذر له حتّى يهاجر في الارض يلتمس مايقضى دينه و رجل اصاب على بطن امرأتـه رجلا لاعذر له حتّى يطلّق لئلّا يشركـــه في الولد غيره ورجل له مملوک سوء فهو يعذّبه لا عذر له الّا ان يبيع واما ان يعتق و رجـــلان اصطحبا في السّفر هما يتلاعنان لاعذر لهمـــا حتّى يتفرقا.

قد وردت روايات كثيرة انّ العبـــد الأبق لاتقبل له صلوة كالمرئة الّتى تخرج من بيت زوجها بغير اذنه.

لى عن الصّادق (ع) قال مـــن ملک نفسه اذا رغب واذا رهب واذا اشتهـــي واذا غضب واذا رضى حرّم اللّه جسده على النّار.

عن ابيجعفر (ع) قال انّمـــا المؤمن الّذى اذا رضي لم يدخله رضاه في اثم ولاباطل واذا سخط لم يخرجه سخطه من قول الحـــقّ والمؤمن الّذى اذا قدر لم تخرجه قدرتـه الى التعدّى والى ماليس بحقّ.

ل عن الثمالي عن عبداللّـــه بن الحسن عن امّه فاطمة بنت الحسين بن علـيّ (ع) عن ابيها (ع) قال قال رسول اللّه (ص) ثلث خصال من كنّ فيه استكمل خصال الأيمان الّذى اذا رضي لم يدخله رضاه في اثم ولاباطل واذاغضب لم يخرجه الغضب من الحـقّ واذا قدر لم يتعاط ماليس له.

قال اميرالمؤمنين (ع): اعلمتم انّ مالكا اذا غضب علي آلنار حطم بعضها بعضا لغضبه واذا زجرها توثّبت بين ابوابها جزعا من زجرته.

مالک بن ضمرة آلرواسي من اصحاب اميرالمؤمنين (ع) و ممّن استبطن من جهته علما كثيرا و كان ايضا قد صحب اباذر (رضى آللّه عنه) فاخذ من علمه و كان يقول في ايّام بني امیّة آللهمّ لاتجعلني شرّ آلثلثة فيقال له وماآلثلثة فيقول رجل يرمي من فوق طمار (المكان المرتفع) و رجل يقطع يداه و رجلاه و يصلب و رجل يموت علي فراشه فكان من آلناس من يهزء به ويقول هو من اكاذيب ابي تراب قال فكان آلذی رمی به من طمار هاني بن عروة وآلذی قطع وصلب رشيد الهجری و مات مالک علي فراشه.

مالک بن نويرة هو آلذی قتله خالدبن الوليد وقصّته مشهورة.

بل البراء بن عازب قال بينارسول آللّه صلي آللّه عليه وآله جالسا في اصحابه اذاتاه وفد من بني تميم فمنهم مالک بن نويرة فقال يارسول آللّه علّمني الايمان فقال رسول آللّه (ص) تشهد ان لااله الّا آللّه وحده لاشريک له وانّی رسول آللّه و تصلّي الخمس وتصوم شهررمضان وتؤدّی آلزكوة و تحجّ البيت وتوالي وصيّی هذا من بعدی و اشارالي عليّ بن ابيطالب (ع) بيده ولاتسفک دما ولا تسرق ولاتخون ولاتأكل مال اليتيم ولا تشرب الخمر و توفّي بشرايعي و تحلّل حلالي و تحرّم حرامي و تعطي الحقّ من نفسک للّضعيف والقوی والكبير وآلصغير حتّي عدّ عليه شرايع الاسلام.

فقال يا رسول آللّه اعد عليّ فانّي رجل نسّاء فاعاد عليه فعقدها بيده فقام و هو يجرّ ازاره و هو يقول تعلّمت الايمان وربّ الكعبة فلمّا بعد عن رسول آللّه (ص) قال من احبّ ان ينظر الي رجل من اهل الجنّةفلينظر الي هذا آلرجل فلمّا توفی رسول آللّه (ص) رجع بنوتميم الي المدينة و معهم مالک بن نويرة فخرج لينظر من قام مقام رسول آللّه (ص) فدخل يوم الجمعة واخوتيم علي المنبريخطب آلناس فنظر اليه و قال مافعل رسول آللّه (ص) آلذی امرنی بموالاته؟ قالوا يا اعرابيّ الأمر يحدث بعد الأمر الاخر قال تاللّه ماحدث شئ وانّكم لخنتم آللّه ورسوله ثمّ تقدّم اليه وقال له من أرقاک هذا المنبر ووصيّ رسول آللّه (ص) جالس فقال اخوتيم اخرجوا الاعرابيّ البوّال علي عقبيه من مسجد رسول آللّه (ص) فقام اليه قنفذ وخالدبن الوليد يكزّان (يدفعان ويضربان ويطعنان بجمع الكفّ) عنقه حتّي اخرجاه فلمّا استتمّ الأمر لاخي تيم وجّه خالد بن الوليد و قال له قد رأيت ماقال علي رؤس الأشهاد لست آمن ان يفتق علينا فتقالايلتام فاقتله فحين اتاه خالد ركب جواده و كان فارسا يعدّ بالف فارس فخاف خالد منه فأمنه

واعطاه المواثيق ثمّ غدربه بعد ان القي سلاحه فقتله وعرس بامرأته في ليلته انتهى ملخّصا تقدّم في خلد ماينا سب ذلک سفينة البحار: ملک .

ن. خ ۳۴۲ س ۵۸

مَلَّ : الشي و من الشي : سئمه وضجر منه وبرم به (اقرب) : اورا ملول نمود وازآن دلتنگ شد

« اللّهمّ قد ملّت اطباء هذا الداء الدوی » ط ۱۱۹ ط ۶۲ـ ۵ خداوندا طبیبان این درد سخت (از معالجه) آن ملول و دلتنگ شدند .

(المَلالَة) : مصدر (اقرب) : دلتنگی

« ولا اعترته في تنفيذ الأمور و تدابير المخلوقين ملالة ولافترة » ط ۸۹ ط ۳ ـ ۱۰۵ در اجرای امور و تدبیرهای آفریده ـ شدگان دلتنگی و سستی فرا نگرفت .

(المِلّة) : الشريعة او الدين: قيل الملّة والطريقة سواء (اقرب) : شریعت دین . طریقة

« قائدها خارج من الملّة قائم على الضلّة » ط ۱۰۶ ط ۲۴ـ ۱۳ کشنده آن رأیت و پرچمدارش از دین بیرون رفته و بر گمراهی ایستاده است .

(المِلَل) : جمع ملّة : ملّتها . دینها .

« و وضع الملل برفعه » ط ۱۹۶ ط ۱۳ ـ ۱۵ صاحبان ادیان را به سبب بلندی آن (اسلام) پست نمود .

(المَمْلُول) اسم مفعول . (اقرب) : دلتنگ شده

« قليل تدوم عليه ارجى من كثير مملول » ح ۲۷۸ ـ ۳۳۱ـ ۷ اندک کاریکه بآن ادامه دهی امید (سود) بآن بیشتر است از کار بسیاری که از آن دلتنگ و خسته گردی (که براثر آن ترکش نمائی)

(المَلُول) : دلتنگ رنجیده « ولاتأمننّ ملولاً » ح ۲۱۱ ح ۳۹۶ـ ۴ ـ از دلتنگ و رنجیده (از خود) ایمن مباش (راز خویش را به او مگو و به پیمان او دل مبند ممکن است بسبب این دلتنگی فاش سازد وعمل ننماید) .

(الملي والروايات)

وَلا يَحْسَبَنَّ الَّذينَ كَفَرُوا اَنَّما نُمْلي لَهُمْ خَيْرٌ لِاَنْفُسِهِمْ اِنَّما نُمْلي لَهُمْ لِيَزْدادُوا اِثْماً وَلَهُمْ عَذابٌ مُهينٌ . آل عمران: ۱۷۲

وَالَّذينَ كَذَّبُوا بِاياتِنا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لايَعْلَمُونَ وَ اُمْلي لَهُمْ اِنَّ كَيْدي مَتينٌ الاعراف : ۱۸۱ تفسير: الاملاء: الامهال واملي لهم اى امهلهم ولا اعاجلهم بالعقوبة فانهم لايفوتوني انّ كيدي متين اى عذابي قويّ منيع لايدفعه دافع و سمّاه كيدا لنزوله

بهم من حیث لایشعرون .
کش عن الحسین بن الحسن قال قلت لابی الحسن آلرضا (ع) انّی ترکت ابن قیاما من اعدا خلق اللّه لک قال ذلک شرّ له قلت ما اعجب ما اسمع منک جعلت فداک قال اعجب من ذلک ابلیس کان فی جوار اللّه عزّوجلّ فی القرب منه فامره فابی وتعزّز و کان من الکافرین فاملی اللّه له واللّه ما عذّب اللّه بشی اشدّ من الاملاء واللّه یا حسین ما عذّبهم اللّه بشئ اشدّ من الاملاء سفینة البحار ملی

مَنَحَهُ : آلشی ع ض : اعطاه ایّاه (اقرب) : آنرا به وی بخشید .
« ثمّ منحه قلبا حافظا » ط ۸۱ ط ۴ — ۴۱ سپس به او قلبی (عقلی) حفظ کننده بخشید .
(راِسْتَمْنَحَهُ) : طلب عطیّته واسترفده (اقرب) : بخشش اورا درخواست کرد .
« واطلبوا الیه واستمنحوه » ط ۱۹۳— ط ۴۷— ۷ و رواشدن حاجت را از او بطلبید و درخواست خودرا از او بخواهید .
(المانِح) : بخشنده « مانح کلّ نعمة وفضل » ط ۸۱ ط ۴—۱ بخشنده است هر فائده و سودی را .

×××

مَنَعَهُ : الأمرَ و — من الأمر و — عن الأمر ع : حرمه ایّاه و ضدّ اعطاه ایّاه و — کفّه عنه و — من آلدعوی : صدّه (اقرب) :اورا از امر محروم کرد . آنرا به وی بخشش‌نکرد .آنرا از آن باز داشت . اورا از ادّعا بازداشت .
« وافتتن بذمّ من منعنی » ط ۲۲۳ط ۲۳۶— ۲ گرفتار گردم به بدگوئی کسی که‌بمن چیزی ندهد .
(راِمْتَنَعَ) آلشی تعذّر حصوله (اقرب): دشوار شد حصول آن .
« فلایسعده القول اذا امتنع » ط۲۳۱ ط ۱۶۴— ۱ (گفتار پاره ای است از انسان هرگاه آدمی (از جهت فرا نگرفتن علوم) از گفتار سر باز زند زبان اورا در گفتار یاری نمی‌کند .
« وبها امتنع عن نظر العیون »ط۱۸۴ ط ۶—۷ و بآن آلات محال شد از نظر و دیدن چشمها (زیرا مشاعر که یکی از آنها دیده است‌چیزی‌را درک می کند که دارای وضع باشد مثل رنگ وحدّ و . . . و در جای خود ثابت شده که خداوند عالم دارای وضع نیست) یا مراد آن باشد که وجود آن آلات چونکه سبب کمال عقول است وکمال عقول ما سبب علم‌ما باینکه دیده نمی‌شود او سبحانه بحسّ بصر پس‌آن آلات اسباب علم ما باشند بعدم‌رؤیة
(المَنْع) : مصدر؛ بخشش نکردن .

« و انت من وراء ذلک کلّه ولیّ الاعطاء والمنع » ط ۲۲۳ ط ۲۲۶ — ۲ و تو پس از همهٔ این گفتار صاحب اختیاری که ببخشائی یا نبخشائی .

(الإمْتِناع) مصدر : سرپیچی عدم فرمانبرداری

« لیس لشیء منه امتناع » ط ۱۶۱ ط ۳۶ — ۱۰ برای هیچ چیز از موجودات را در برابر او سرپیچی و امتناعی نیست (بهرچیز بگوید (کن فیکون)

(المانِع) : اسم فاعل و — آلضنین الممسک (اقرب) : بخشش نکننده و خوددار. بخیل بی سخاوت .

« ودونه مانع من امر آلله و نهیه » ط ۴۱ ط ۱۶۷ — ۳ و نزد آن حیله مانعیست از امر خدای و نهی او چه آن مخالف قانون شرعی و مصلحت عامّهٔ مردمان است .

(المانِعینَ) جمع مانع

« ولاتجعلوها الّا بایدی شجعانکم والمانعین آلذمار منکم » ط ۱۲۲ ط ۲۹ — ۹ — قرار ندهید آن (پرچم) را مگر بر دستهای دلیران خودتان و منع کنندگان از حرم و از آنچه حفظ آن لازم است (از میان شما)

(المَنَعَة) : محرّکة : العزّ یقال (هو فی منعة) ای فی عزّ قومه و معه من یمنعه من عشیرته فلایقدر علیه من یریده من الأعداء (اقرب) : ما تمتنع به من القوّة (عبده) : آنچه بوسیلهٔ آن امتناع میکند از شرّ دشمن از نیرو .

« وحریما یسکنون الی منعته ویستفیضون الی جواره » ر ۵۳ ر ۲۳۹ — ۱۶۹ و حریمی که ساکن شوند مردمان بسوی قوّت او و کوچ کنند بسوی پناه او

(المَنُوع) : آلشدید المنع (اقرب) : بازدارندهٔ سخت و قوی

« معطیة منوع » ط ۲۲۸ ط ۴۴ — ۱۵ — بخشنده ایست پس گیرنده .

(المَنیع) : آلرجل العزیز القویّ البدن آلشدّة آلذی لایقدر علیه و — الحصن القویّ آلذی لایرام ولایوصل الیه (اقرب) : مرد عزیز پرتوان که براو دست یابی میسّر نباشد . حصار محکم که به آن رسیدن میسّر نباشد .

« ومعقلا منیعا ذروته » ط ۱۸۸ ط ۲۲ — ۴ پناهگاهی است بلندی آن استوار است .

(لأمنَع) : باز دارنده تر و جلوگیرنده تر

« وامنعها لما وراء ظهورها » ح ۱۲۰ ح ۳۴۷ — ۹ بازدارنده ترین آنانند چیزی را که پشت سر ایشان است (ازپیش آمدها)

(المنع والروایات)

کا عن ابیعبدالله (ع) قال ایما مؤمن

منع مؤمنا شيئا ممّا يحتاج اليه و هو يقـــدر عليه من عنده او من عند غيره اقامه الله تعالى يوم القيمة مسوّدا وجهه مزرقة عينه مغلولـــة يداه الي عنقه فيقال هذا الخائن الّذي خان اللّه ورسوله ثمّ يؤمر به الي النار سفينة البحار منع

مَنَّ : عليه بالعتق و غيره : انعـــم عليه به من غير تعب ولانصب و ــ علي فلان بما صنع : عدله مافعله له من الصنايـــع وهو تكدير و تعيير (اقرب) : به او انعام کرد بدون خستگی و رنجی . به فلانی آنچه را به او انعام کرده بود برشمرد و این عمل مکدر کردن و به ننگ عار دچار کردن است .

«ويمنّون بدينهم علي ربّهم» ط ۱۵۴ ط ۲۵ــ ۱۸ بسبب دینشان بر پروردگارشـــان منّت می‌نهند (وحال آنکه دین نعمت الهی است باید خداوند عالم به آنها منّت نهد که این نعمت را به آنها داده بدین سبب از حق دور میباشند)

(إمْتَنَّ) فلانا بلغ ممنونه و هواقصي ماعنده و ــ علي فلان عدله له مافعلـــه من الصنايع اي قرعه بمنّه (اقرب): به نهایت آنچه در نزد او بود رسید . آنچه بر وی نیکوئـــی کرده بود برشمرد .

«وامتنّ عليكم بنعمته» ط ۱۹۶ ط ۱۳ ــ ۱۲ و بنعمت دادنش برشما منت نهاد .

(المَنّ) : مصدر (اقـــرب) : منّت نهادن

« فانّ المنّ يبطل الاحسان» ر ۵۳ ر ۲۳۹ ــ ۱۸۱ زیرا منّت نهادن احسان را بی‌ــ نتیجه میگرداند و باطل می‌سازد .

(المِنَّة) : اسم من منّ عليـــه : قرعه بصنيعة واحسان منّت نهادن وبسبب نیکوئی او را سرکوب کردن ،

«ونسأله لمنّته تماما» ط ۱۹۲ ط ۶۵ ــ ۱ و درخواست میکنم از او تمام کردن نعمت و منّت او را .

(المِنَن) جمع منّة : نعمتها و نـــام آنچه بآن منّت گذارده می‌شود .

« وموجبات مننه» ط ۸۱ ط ۴ ــ ۲۳ــ موجبات و اسباب منتهای او برشما هویـــدا است .

(الإمْتِنان) : مصدر من امتنّ : منّت نهادن و نعمت دادن « و نوامي فضلـــــه و امتنانه» ط ۱۸۰ ط ۱۰ ــ ۱ (ستایش می‌کنم خدارا) بر افزونیهای بخشش و منّت او .

(المَنّان) : من الأسماء الحسني اي المعطي ابتداء و ــ الكثير المنّ و ــ الّـــذي لايعطي شيئا الّا منّه (اقرب) : از نام هـــای نیکوی خداوند عالم است یعنی بخشش کننده بدون سئوال . زیاد منّت نهنده . کسیکه چیزی نمی‌دهد مگر منّت می‌گذارد .

«وهو المنّان بفوائد النعم» ط ۸۹ ط ۳ـ ۶ او است نعمت دهنده و بخشش کننده (بربندگان خود) به نعمتهای بافائده.

(المَنُون) : الموت و ـ الدهر وریب المنون : حوادث الدهر واوجاعه و ـ الكثير الامتنان : مرگ : روزگار. پیش آمدها ودردهای روزگان .. منت نهنده زیاد.

«ایهما یسقی صاحبه کأس المنون» ط ۵۶ ط ۱۳۵ـ ۳ می‌ربودند نفسهای یکدیگرا (در صدد کشتن یکدیگر میامدند) تاکدام یک از این دو بچشاند به هم رزم تو جام مرگرا.

«ولم یشعبهم ریب المنون» ط ۱۰۷ ط ۸ـ ۱۰ و پیش آمد روزگارها آنهارا متفرق و پراکنده نساخته است.

مَنَاه به . به ن : ابتلاه و اختبره (واوی) : اقرب : اورا آزمایش کرد.

(مناه) الله ض (یائی) : قدره (اقرب) . خداوند برای او مقدّر کرد.

(مناه) الله به . ابتلاه به واصابه (اقرب) : اورا به آن گرفتار نمود و به او رسانید

ـ (مَنَاهُ) : اختبره (اقرب) : او را آزمایش کرد.

«والدنیا دار منی لها الفناء» ط ۴۵ ط ۱۵۵ـ ۲ دنیا سرائی است فنا ونیستی برای آن و برای اهلش رخت بربستن مقدّر گردیده است.

«فمنی الناس لعمر الله بخبط وشماس» ط ۳ ط ۲۸ـ ۱۰ پس مبتلا شدند مردم سوگند به بقای خدا بانداختن خود درغیر راه قویم وبرمیدن از راه راست.

(مَنَّاهُ) ایاه و ـ به جعل له امنیته (اقرب) : خواسته و آنچه ارزوی او بود برای وی قرار داد.

«ویمنیه التوبة لیسوّفها» ط ۶۲ ط ۸۰ـ ۸ آرزومند می‌سازد اورا به توبه و انابة بتأخیر اندازد آنرا (تا مرگ به او ناگهان هجوم آورد)

(تَمَنَّى) الشی : اراده و ـ الرجل : كذب (اقرب) : چیز را اراده کرد . مرددروغ گفت.

«ویتمنّون رحمته» ط ۱۵۴ ط ۲۵ـ ۸ و آرزو نمایند رحمت اورا

(المُنْيَةُ) . البغيه و المراد ومايتمنى (اقرب) : مطلوب : مقصود . و آنچه آرزو می شود.

«فتأتی علی منیة مجتنیها» ط ۱۶۳ ط ۱۱ـ ۳۴ پس طبق آرزوی چیننده‌دردسترس قرار میگیرد (آنچه آرزو کند نزدیک می شود تا بیزحمت بچیند)

(المُنَى) جمع منیة (اقرب) : مطلوبها

«وقرار النعمة و منی الشهوات» ط ۷۰ ط ۷۵ـ

۱۱ (خداوندا جمع کن میان مـــا و او) در برقراری نعمت (که بهشت است) و مطلوب‌ها آرزوها مطلوبهٔ جاودانی .
(الأُمْنِيَّة) : البغية و ــ مايتمنّـــــى و يقدّر و ــ الكذب (اقرب) : مطلوب . آنچه آرزو فرض کرده می‌شود .
«ويباعد الأمنيّة» ح ۷۲ ح ۳۹۱ ــ ۱
(روزگار) آرزوها را دور میسازد .
(الأُمْنِيّات) : جمع امنيّة : آرزوها .
« وقاطع الامنيّات» ط ۹۷ ط ۵۳ ــ
۱۳ (بیاد آورید) قطع کنندهٔ آرزوهارا .
(الأَمَانِي) : جمع امنيّة (اقــرب) : آرزوها
« في عباد غرّرتهم بالامانيّ» ر ۴۵ ر ۲۴۲ــ ۲۴ (اگر کالبد محسوسی می بـــودی برتو اقامهٔ حدّ می کردم) در حقّ بندگانی‌که فریب دادی آنهارا به آرزوها .
(التَّمَنِّي) : مصدر : آرزو کردن .
«حملتهم الشقاوة و تمنّي الباطـــــل على الجحود بمحمّد (ص)» ر ۶۴ ر ۲۴۹ــ ۱۰
(بهخویشانت مانند شدی که) آنانرا بدبختی وآرزوی باطل واداشت بانکار محمّد (ص)
(المَنِيَّة) لانّها مقدّرة (اقـــرب) : مرگ زیرا آن فرض شده است .
« ويقرّب المنيّة» ح ۷۲ ح ۳۹۱ ــ ۱
روزگار مرگ را نزدیک میگرداند .
(المَنَايا) جمع منيّة (اقرب) :مرگها

«محمولا على اعواد المنايا» ط ه ۱۳ ط ۷۸ــ ۵ برداشته شده است برچوبهای‌مرگها (که تابوت است)
(المِنى) : موضع بمكّة (اقــرب) : جائی است در مکّه
«ويدفع الحاجّ الى منى» ر ۵۲ ر ۲۹۲ ــ ۲ کوچ می‌کند حاجیها از مشعر به منی .

(المنى والروايات)

ل قال رسول اللّه (ص) من تمنّـــى شيئا وهو للّه عزّوجلّ رضا لم يخرج من الدنيا حتّى يعطاه .

(مذهب مانويّـــة)

المانويّة فرقة من الثنويّة اصحاب‌ماني الذي ظهر في زمان شابوربن اردشير و احدث دينًا بين المجوسيّة والنصرانيّة و كان يقـــول بنبوّة المسيح (ع) ولايقول بنبوّة موسى (ع) وزعم انّ العالم مصنوع مركّب من امرين قد يمين احدهما نور والاخر ظلمة و هولاء ينسبون الخيرات الى النور والشرور الى الظلمـــــة وينسبون خلق السباع والموذيات والعقـــارب والحيّات الى الظلمة .
فاشارالصادق (ع) في توحيدالمفضل

الی فسادوهمهم بانّ هذا لجهلهم بمصالح هذه السّباع والعقارب والحیّات الّذی یزعمون انّها من الشرور الّتی لایلیق بالحکیم خلقها وذکر علیه السّلام انّهم فی ضلالهم و عماهم وتحیّرهم بمنزلة عمیان دخلوا دارا قد بنیت اتقن بناء و فرشت باحسن الفرش و اعدّ فیها ضروب الاطعمة والاشربة و وضع کلّ شیء منها موضعه علی صواب من التقدیر و حکمة من التدبیر فجعلوا یتردّدون فیها یمینا و شمالا وربّما عثر بعضهم بالشی الّذی وضع موضعه واعدّ للحاجة الیه و هو جاهل بالمعنی فیه ولما اعدّ کذلک فتدمّر و تسخّط و ذمّ الدّار وبانیها فهذه حال هذه الصّنف فی انکارهم ما انکروا من امر الخلقة و اثبات الصّنعة . سفینة البحار منی .

المُهجَة : الدم و قیل دم القلب خاصّة و ـ الرّوح و ـ خالص کلّ شیءٍ (اقرب) : خون . گفته شده خون دل خاصّة . روح‌وخالص هرچیز .

«فتزهق کلّ مهجة» ط ۱۹۳ ط ۴۷ ـ ۱۵ ـ پس از تن بیرون آید هرجانی .

مَهَدَ : لنفسه ع : کسب و عمل و ـ الفراش : بسطه و وطّاه (اقرب) : کسب وعمل نمود . رختخواب را گسترد و پهن نمود .

« فلمّا مهّد ارضه» ط ۸۹ ط ۳ ـ ۸۸ پس هنگامیکه حقتعالی زمین خودرا پهن نمود (آدم را برگزید)

(مَهَّدَ) الفراش : بسطه و ـ الامر : وطّاه وسهّله و سوّاه و یتجوّز به عن بسطة المال والجاه و ـ لنفسه خیرا : قدّمه و هیّأه و وطّاه (اقرب) : رختخواب را پهن کرد . امررا آسان و درست کرد .از گستردن مال و مقام مجازا قصد می‌شود . برای نفس خود خیر را از پیش تهیّه و آماده کرد .

«ولیمهّد لنفسه و قدّمه» ط ۸۴ ط۳۹ ـ ۳ باید از پیش بفرستد (بسوی آخرت) برای راحتی نفس خود وآمدنش به آخرت .

(المِهاد) : الفراش و ـ الأرض (اقرب) : گسترده زمین

«وخشن منها مهاد» ط ۱۹۶ ط ۱۳ـ ۲۵ فراش و بستر آن درشت و ناهموارگردیده .

«ولا ارض ذات مهاد» ط ۸۸ ط ۷۶ـ ۳ و نه زمین گسترده .

(المَماهِد) : جمع ممهد کمقعد : مایبسط فیه الفراش و نحوه (عبده) : آنچه درآن فراش و نحوآن گسترده می‌شود .

« ومماهد السّلامة» ط ۹۴ ط ۱۵۹ـ۲ (آنحضرت روئیده شده است درآرامگاههای سلامت که از هر عیب و فساد آن خانه ها سالم بود .)

(المُمَهَّدَة) : المفروشة (عبـــده)؛ گسترانیده شده.

«فاستبدلوا بالقصور المشيّدة والنمارق الممهّدة» ط ۲۲۴ ط ۷۴ــ ۷ پس تبدیل کردند قصرهای افراشته و محکم و بالشهای گسترده را) به سنگهای سخت.

(المهر والروايات)

عن ابن خالد قال قلت لابي الحسن (ع) جعلت فداک کیف صار مهر النساء خمسماة درهم اثنتي عشرة اوقية و نشّ (اي نصف) قال انّ الله تبارکو تعالي اوجب علي نفسه ان لايکبّره مؤمن مأة تکبيرة و يسبّحــــه مأة تسبيحة و يحمده مأة تحميدة ويهلّلــــه مأة تهليلة و يصلّي علي محمّد وآله مأة مـــرة ثمّ يقول اللّهمّ زوّجني من الحور العيـــن الآزوّجه الله عزّوجلّ فمن ثمّ جعل مهر النساء خمسماة درهم.

عن الصادق (ع) عن ابيــه (ع) قال مازوّج رسول الله (ص) شيئا من بناته و لاتزوّج شيئا من نسائه علي اکثر من اثني عشر اوقيـــة ونشّ يعني نصف اوقية والنش عشرون درهمان.

وروي انّ من ظلم امرأة مهرهـــا فهو عندالله زان وانّه اقذر الذنوب وانّه تعالـــي يغفر کلّ خطيئة الّا من جحد مهرا او اغتصـب اجيرا اجره او باع رجلا حرّا.

وقال الصادق (ع) السراق ثلثة: مانع الزکوة و مستحلّ مهور النساء وکذلک مـــن استدان ولم ينو قضائه قال النبي (ص) لفاطمة ماانا زوّجتک ولکنّ الله زوّجک واصدق عنـــک الخمس مادامت السموات والارض.

کشف عن النبي (ص) قال يا عليّ انّ الله زوّجک فاطمة وجعل صداقها الارض فمـــن مشي عليها مبغضا لک مشي حراما.

مهيار الديلمي البغدادي الشاعر من شعراء اهل البيت (ع) المجاهرين من غلمان الرضي ره و من شعره قوله من قصيدة :

معشر الرشد والـهدي
حکم البغي عليهم سفاهة والضلال
ودعاة الله استجابت رجـــــال
ثمّ بدّلوا فاستحالـــــــــوا
حملوها يوم السقيفـــــة اوزارا
تخفّ الجبال و هي تقـــــال
ثمّ جاؤا من بعدها يستقيلـــون
وهيهات عثرة لاتقـــــال
يا لقوم اذ يقتلون عليـــــا
وهو للمحل فيهــــم قتـــال
و يسرّون بغضـــه و هــــو
لاتقبـل الّا بحبه الاعمـــــال
تحاک الاخبار واللّـــــه يدري
کيف کانت يوم الغديـــر الحال

ولسبطين تابعيه فسموم
علیه ثری البقیع بهال
درسوا قبره لیخفی
عن الزوار هیهات کیف یخفی الهلال
وشهید بالطف ابکی السموات
وکادت له تزول الجبال
الی ان قال حبکم کان فک اسری
من الشرک وفی منکبی له اغلال
کم تزملت بالمذلة حتی
قمت فی ثوب عزکم اختال
برکات محت لکم من فؤادی
ما امل الضلال عم وخال

(المهل والروایات)

اِنَّهُمْ یَکیدُونَ کَیْداً وَ اَکیدُ کَیْداً فَمَهِّلِ
الْکافِرینَ اَمْهِلْهُمْ رُوَیْداً ـ الطارق
لی عن الصادق (ع) ان الله تعالی
اهبط ملکا الی الأرض فلبث فیها دهرا طویلا
ثم عرج الی السماء فقیل له ماذا رأیت قال رأیت
عجائب کثیرة واعجب ما رأیت انی رأیت عبدا
متقلبا فی نعمتک یأکل رزقک و یدعی الربوبیة
فعجبت من جرئته علیک و حلمک عنک فقال
الله جل جلاله فمن حلمی عجبت ؟ قال نعم
قال قد اجلته اربعمائة سنة لایضرب علیه عرق
ولایرید من الدنیا شیئا الا ناله ولایتغیر علیه
فیها مطعم ولامشرب : سفینة البحار مهر

مَهَّلَ : فی عمله ع : عمله بالسکینة و الرفق ولم یعجل (اقرب) : آنرا به آرامش و ملایمت آرام داد و شتاب کرد .
(اَمْهَلَهُ) : انظره و اجله و اخر طلبه و ــ اطال مهلته (اقرب) : به او مهلت داد و طلب خودرا بتأخیر انداخت .
"امهلنا یسبح عنا الحر" ط ۳۲ط۲۷
ــ ۱۲ مهلت ده مارا تا سبک شود ازما گرما .
(المَهَلُ) : التقدم فی الخیر و ــ الرفق والابطاء (اقرب) : پیشقدمی در خیر و مدارا و تأنی .
"وخذوا مهل الایام" ط ۲۳۶ ط۱۳۴
ــ ۶ پیشقدم شدن در خیر و فرصت روزگاررا از دست ندهید .
(المَهْل) : مصدر والتؤدة والرفق (اقرب) : آرامی و تانی و مدارا .
(فَمَهْلا) ای امهل (اقرب) : ای آرام گیر .
" فمهلا لا تعد لمثلها " ط ۱۹۱ط۱۴
ــ ۳۵ آهسته باش ترک کن این گفتار را رجوع مکن به مانند آن .
(المُهْلَة) : مصدر و ــ التؤدة والرفق : تاخیر انداختن تأنی و مدارا کردن .
"وهو فی مهلة من الله یهوی مع الغافلین "ط۱۵۱ ط ۳۸ــ ۱ ــ و او (عصیانکار) در تاخیر انداختن (خداوند مدت عمر اورا)

فرو می‌افتد با غافلان و بیخبران (منخــــرط می‌شود در سلک ایشان بسوی مهاوی هلاک)
(اَلتَّمْهِیل) : اَلتاجیل و ــ اَلتاخیــر (اقرب) : مهلت دادن : تأخیر انداختن .
« اَلّا بعد تمهیل و رخاء » ط ۸۶ ط ۱۱۶ــ ۱ (خداوند نشکست گردنکشان روزگار را) مگر بعداز مهلت دادن و فراخی نعمــت و خوشگذرانی دادن به آنها .
(اَلْمُمْهِل) اسم فاعل :مهلت‌دهنده
«وممهلکم فی مضمار محدود» ط۲۳۹ ط ۲۳۷ــ ۱ (خداوند عالم) مهلت دهنــده است شمارا در میدان مسابقهٔ معیّن (که‌مدّت عمر انسان است تا چگونه از همنوعان‌خودجلو بیفتد)

مَهَنَ : ن : عمل فی صنعة (اقرب) : در صنعتی کار کرد .
(اَلْمِهْنَة) : العمل (اقرب) : کار
(اَلْمِهَن) جمع مَهْنَة و مِهْنَة و هــــو الحذق بالخدمة و العمل (اقرب) : ماهر به خدمت و کار .
« یرجع اصحاب‌المهن الی‌مهنتهم» ح ۱۹۹ ح۳۳۹ــ ۱۱ برمیگردد پیشه وران بــه پیشه و کار خود .
(اَلْمَهِین) : الحقیر و اَلضعیــــــف والقلیل اَلرّای و اَلتمییز (اقرب) : خــوار ، پست و ناتوان ، اندک فکر و بی‌تشخیص .
«ولاخیر فی معین مهین» ر ۳۱ ر ۲۴۰ــ ۱۱۳ ــ سودی نیست در یاری کننــدهٔ پست و خوار (زیرا اگر توانا بودخودرااززلّت میرهانید)

ماتَ . الحیوان و غیره ن ل : ضــدّ حَیِیَ (اقرب) : حیوان و غیر آن مرد .
« وانّه یموت من مات منّـــا و لیس بمیّت» ط ۸۵ ط ۱۹ــ ۱۹ و میمیرد آنکس کــه مرده از ما در حالیکه نمرده (با بدن مثالی‌در عالم برزخ زنده است هرکس را می بینـــد و صدای آنرا می‌شنود)
(اَماتَهُ) : موّته و ــ فلان نفسه :قهرها و ــ غضبه : سکّنه (اقرب) : اورا میرانیـــد . فلانی نفس خودرا مغلوب کرد و خشم خود را فرو خورد .
«وامانت اَلدنیا قلبه» ط ۱۰۷ ط ۸ ــ ۱۶ میرانیده است دنیا دل اورا و شفیتـــه خود نموده است .
(اَلْمَوْت) : زوال الحیوة عمّن اتّصف بها (اقرب) : زایل شد زندگی ازکسی که با زندگی متّصف است .
« وبالموت تختم اَلدنیا» ط ۱۵۴ ط ۲۵ــ ۵ و با مرک دنیابپایان می رســـد (زیرا قبر اوّلین منزل آخرت است)

(الإماتة) : مصدر: میرانیدن.
«وامانته الافتراق عنه» ط ۱۲۵ ط ۴۸ــ ۱۱ میرانیدن قرآن جدائی از آنست (با عمل نکردن به آن)
(المَوتة) : الموت و هي اخصّ منه یقال (مات موتة لم یمتها احد) : (اقرب) : مرگ به نحو مخصوص
(والمؤتة) اسم مکان وقع فیه قتال المسلمین مع الکفار.
«ولاموتة ناجزة» ط ۸۱ ط ۴ ــ ۴۹ــ و نه مرگی که اورا (از این سختی) برهاند.
«وقتل جعفر یوم موتة» ر ۹ ط ۲۵۱ــ ۵ جعفر روز موتة کشته گردید.
(المِیتَة) : الحال والهیئة: یقال (مات میتة سوء) (اقرب) : حال و کیفیت مرگ.
(المَیْتَة) مونث المیّت و ــ مالم تلحقه الزکاة و ــ الموت الّذی یموت حتف انفه (اقرب) : مونث میّت. آنچه سرآن بریده نشده و آنچه با اجل خود مرده.
«فانّها تدفع میتة السوء» ط ۱۰۸ ط ۸۹ــ ۵ بتحقیق صدقه مرگ بد (ناگهانی غرق شدن و مانند آنرا دفع می‌کند.
(المَیْتُ و المَیِّت) : الّذی فارق الحیاة (اقرب) : کسیکه از زنده‌بودن جدا شود.
(المَیِّتَه) مونث المیت «میتة شهوته» ط ۱۹۱ ط ۱۴ــ ۲۳ مرده است شهوت او (خواهشهای نفس اورا به هر دنائت سوق نمی‌دهد)
«فمیّت یبکی» ط ۹۷ ط ۵۳ ــ ۱۱ ــ یک مرده ای براو میگریند
(المَوْتات) : انواع الموت و ــ الشدائد الّتی هی اشدّ من الموت (شرح خوئی) ج ۴ ص ۳۲۶ ــ نوعهای مرگ. سختی‌هائیکه آنها از مرگ‌سخت ترند.
«وموتات الدنیا اهون علیّ من موتات الأخرة» ط ۵۴ ط ۱۶۹ــ ۳ مرگ ها و سختی های دنیا آسانتر است برمن از مرگ ها و سختیهای آخرت.
(الأموات) : جمع میّت (اقرب) : مردگان
«و خلیفة الاموات» ر ۳۱ ر ۲۴۰ ــ ۳ و جانشین مردگان (که بزودی بآنان‌خواهد پیوست)
(المَوْتیٰ) : جمع میّت (اقرب) : مردگان.
«فکفی واعظا بموتی عاینتموهم» ط ۱۸۶ ط ۸۴ــ ۴ برای شما کافی و بس است از حیثیّت واعظ بودن مردگانی که معاینه دیدید آنهارا (هم جنس بودن شما باآنان و تحت یک شرایط زندگی قرار گرفتن شما باآنان بشما یقین می‌آورد شماهم مانند آنان خواهیدمرد)
(المَوات) : مصدر و ــ مالا روح فیه

و ـ الارض الخالية من العمارة والسكان والارض الخراب و ـ ارض لامالك لها ولاينتفع منهـا (اقرب): مردن . چیزیکه روح ندارد . زمین خالی از ساختمان و ساکنین . زمین خراب و زمین بدون مالک و آنچه از آن بهره برداری نمی‌شود .

«تحیی مواتها» ط ٨٩ ط ٣ ـ ٨٢ ـ (درهوا ابر پدید آوردو با آن) مـرده آن (زمین) را زنده گرداند .

(الموت والروايات)

قُلْ يَا اَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا اِنْ زَعَمْتُمْ اَنَّكُمْ اَوْلِيَاءُ لِلّٰهِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ الجمعة .

الاربعماة قال اميرالمؤمنين (ع) اكثروا ذكر الموت و يوم خروجكم من القبور و قيامكم بين يدي الله عزّوجلّ يهون عليكم المصائب .

وَجَائَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذٰلِكَ مَاكُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ .

كَلَّا اِذَا بَلَغَتِ التَّرَاقِيَ وَ قِيلَ مَنْ رَاقٍ وَظَنَّ اَنَّهُ الْفِرَاقُ وَالْتَفَّتِ السَّاقُ بِالسَّاقِ اِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمَسَاقُ القيمة .

ل عن ابيجعفر (ع) انّه سئل عن قول الله عزّوجلّ وَ قِيلَ مَنْ رَاقٍ قال ذاك قول ابن آدم اذا حضره الموت قال هل من طبيب هل من دافع قال وظنّ انّه الفراق يعني فراق الاهل والاحبّة عند ذلك قال والتفّت السّاق بالسّاق قال التفّت الدنيا بالاخرة قال لي الى ربّك يومئذ المساق الى ربّ العالمين يومئذ المصير .

قال اميرالمؤمنين (ع) في وصف الماخوذين على الغرّة : حيث لا اقاله ولارجعة نزل بهم ماكانوا يجعلون وجائهم من فراق الدنيا ماكانوا يأمنون و قدموا من الاخرة على ماكانوا يوعدون فغير موصوف مانزل بهم اجتمعت عليهم سكرة الموت و حسرة الفوت ففترت لها اطرافهم و تغيّرت لها الوانهم ثمّ ازداد الموت فيهم ولوجا فحيل بين احدهم وبين منطقة و انّه لبين اهله ينظر ببصره ويسمع باذنه على صحّة من عقله و بقاء من لبّه يفكّر فيما افنى عمره و فيم اذهب دهره و يتذكّر اموالا جمعها اغمض في مطالبها واخذها من مصرّحاتها و مشتبهاتها قد لزمته تبعات جمعها واشرف على فراقها تبقى لمن ورائه ينعّمون بها فيكون المهنّا لغيره والعبئ على ظهره .

لي عن الصّادق (ع) قال من احبّ ان يخفّف الله عزّوجلّ عنه سكرات الموت فليكن لقرابته وصولا وبوالديه بارّا فاذا كان كذلك هوّن الله عليه سكرات الموت ولم يصبه في حيوته فقر ابدا)

روى انّ شابّا اعتقل لسانه عند سكرات الموت لسخط امّه فسئل رسول الله (ص) عن

ان ترضى عنه فرضيت امّه عنه ففتح لسانـــه وخفّف عنه.

قال الصّادق (ع) من كسى اخـــاه المؤمن كسوة كان حقّا على الله ان يكسوه من ثياب الجنّة و ان يهوّن عليه سكرات الموت.

كُلُّ نَفْسٍ ذائِقَةُ الْمَوْتِ الصّادقى (ع) قدمات ارسطاطاليس معلّم الاطبّاء و افلاطــون رئيس الحكماء و جالينوس شاخ ودقّ بصـــره ومادفع الموت حين نزل بساحته ولم يألواحفظ انفسهم والنّظر لمايوافقها كم من مريض زاده المعالج سقما وكم من طبيب عالـم و بصيـــر بالادواء والادويّة ماهر مات و عـاش الجاهل بالطّبّ بعده زمانا ولاذاك نفعه علمه بطبّه عند انقطاع مدّته و حضور اجله ولاهذا ضرّه الجهل بالطّبّ مع بقاء المدّة وتاخّر الاجل.

نهج اوصيكم عباد الله بتقـــوى الله الّذى البسكم الرّياش واسبغ عليكم المعـــاش ولو انّ احدا يجد الى البقاء سلّما او لدفـــع الموت سبيلا لكان ذلك سليمان بن داود (ع) الّذى سخّر له ملك الجنّ والانس مع النّبـــوّة و عظيم الزّلفة فلمّا استوفى طعمته واستكمـــل مدّته رمته قِسِيُّ الفَنى بنبال الموت و اصبحت الدّيار منه خالية والمساكن معطّلة ورثهـا قوم آخرون وانّ لكم فى القرون السّالفه لعبرة اين العمالقة وابناء العمالقة اين الفراعنة و ابنـاء الفراعنة اين اصحاب مدائن الرّسّ الّذين قتلوا النّبيّين و احيوا سنن الجبّارين اين الّذيـــن ساروا بالجيوش و هزموا الالوف و عسكـــروا العساكر ومدّنوا المدائن

که رادانی از خسرو از عجـــم
زعهد فریدون و ضحاک و جـــم
که بر تخت ملکش نیاید زوال
نماند مگر ملک ایزد تعـــال
که را جاودان ماندن امّیدهست
کەکس را ندانی که جاوید هست

النّبوى (ص) لو انّ البهائم يعلمون من الموت ما تعلمون انتم ما اكلتم منها سمينا

ماذكره اميرالمؤمنين (ع) فى عهده الى محمّدبن ابى بكر فى وصف الموت ومابعده: واحذروا عباد الله الموت و نزوله و خذوا لــه عدّته فانّه يدخل بامر عظيم الى ان قـــال واعلموا عباد الله ان الموت ليس منــه فوت فاحذروه واعدّوا له عدّته فانكم طرداء الموت ان اقمتم اخذكم وان هربتم ادرككم وهو الزم لكم من ظلّكم معقود بنواصيكم والدّنيا تطوى من خلفكم فاكثروا ذكر الموت عندماتنازعكم اليه انفسكم من الشّهوات فانّه كفى بالمـوت واعظا وقد قال رسول الله (ص) اكثروا ذكـــر الموت فانّه هادم اللّذات واعلموا عباد اللّـــه انّ مابعد الموت اشدّ من الموت لمن لا يغفر الله له و يرحمه.

و قال (ع) لاصحابه من اهل الكوفة افمن قتلة بالسّيف تحيدون الى موتة علـــى الفراش فاشهدوا انّى سمعت رسول اللّـــه (ص)

يقول موتة على الفراش اشدّ من ضربة الف
سيف اخبرني به جبرئيل .

وقال (ع) لرأس اليهود في خبر طويل
فقد علم من حضر ممّن ترى و من غاب من
اصحاب محمّد (ص) انّ الموت عندي بمنزلة
الشربة الباردة في اليوم الشديد الحرّ من
ذي العطش الصدي ولقد كنت عاهد اللّه عزّ
وجلّ ورسوله انا و عمّي حمزة و اخي جعفر
وابن عمي عبيدة على امر وفينا به للّه عزّوجلّ
ولرسوله (ص) فتقدّمني اصحابي و تخلّفت
بعدهم لما اراد اللّه عزّوجلّ فانزل اللّه فينا:
مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ
فَمِنْهُمْ مَنْ قَضَىٰ نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْتَظِرُ
وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا حمزة وجعفر و عبيدة وانا واللّه
المنتظر يا اخا اليهود ومابدّلت تبديلا .

و مما كتبه اصحاب عيسى (ع) في
وصف اميرالمؤمنين (ع) الدنيا اهون عليه من
الرماد في يوم عصفت به الريح والموت اهون
عليه من شرب الماء على الظماء .

و عنه (ع) قال ايّها الناس انّ الموت
لايفوته المقيم ولايعجزه الهارب ليس عن
الموت محيد ولامحيص من لم يقتل مات انّ
افضل الموت القتل والّذي نفس عليّ بيده
لالف ضربة بالسف اهون من موتة واحدة على
الفراش .

مع قيل لاميرالمؤمنين (ع) صف لنا
الموت فقال على الخبير سقطتم هو احد ثلثة
امور يرد عليه امّا بشارة بنعيم الأبد و امّا
بشارة بعذاب الابد و امّا تحزين وتهويل وامره
مبهم لايدرى من ايّ الفرق فامّا وليّنا المطيع
فهو المبشّر بنعيم الأبد و امّا عدوّنا المخالف
علينا فهو المبشّر بعذاب الابد و امّا المبهم
امره الّذي لايدري ماحاله و هو المؤمن المسرف
على نفسه لايدري ما يؤل اليه حاله يأتيه
الخبر مبهما مخوفا ثمّ لن يسوّيه اللّه عزّ وجلّ
باعدائنا لكن يخرجه من النار بشفاعتنا
فاعملوا واطيعوا ولاتتكلوا ولاتستصغروا عقوبة
اللّه عزّوجلّ فانّ من المسرفين من لاتلحقه
شفاعتنا الّا بعد عذاب ثلثماة الف سنة .

لی قيل لاميرالمؤمنين (ع) ما
الأستعداد للموت ؟ قال اداء الفرائض واجتناب
المحارم والاشتمال على المكارم ثمّ لايبالي
اوقع على الموت ام وقع الموت عليه واللّه
مايبالي ابن ابيطالب اوقع على الموت ام وقع
الموت عليه .

لی سُمِعَ الصادق (ع) يقول :

اعمل على مهل فانّك ميت
واختر لنفسك ايّها الانسان
فكانّ ماقد كان لم تك اذ مضى
وكانّ ماهو كائن قد كان

مص قال الصادق (ع) لو لم يكن
للحساب مهولة الّا حياء العرض على اللّه
تعالى فضيحة هتك الستر على المخفيّات لحقّ
للمرء الّا يهبط من رؤس الجبال ولايأوى الى

عمران ولایأکل ولایشرب ولاینام الاعن اضطرار الی قوله و قال ابوذر ذکر الجنّة موت و ذکر النار موت فواعجبا لنفس تحیی بین موتین .

و روی انّ یحیی بن زکریاء (ع) کان یفکّر فی طول اللّیل فی امر الجنّة والنار فیسهر لیله ولایاخذه نوم ثمّ یقول عند الصباح اللّهم این المفرّ واین المستقرّ الّا الیک .

بن کان عیسی بن مریم (ع) یقول هول لاتدری متی یلقاک مایمنعک ان تستعدّ له قبل ان یفجأک .

نهج قال امیرالمؤمنین (ع) من اکثر ذکر الموت رضی من الدنیا بالیسیر

الدعوات قال امیرالمؤمنین (ع) فی قوله تعالی وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا ای لاتنس صحّتک وقوّتک و فراغک وشبابک و نشاطک وغناک ان تطلب به الاخرة .

وقیل لزین العابدین (ع) ماخیر مایموت علیه العبد قال ان یکون قد فرغ من ابنیته ودوره و قصوره قیل و کیف ذلک قال ان یکون من ذنوبه تائبا و علی الخیرات مقیما یرد علی اللّه حبیبا کریما .

و قال النبی (ص) من مات ولم یترک درهما ولادینارا لم یدخل الجنّة اغنی منه .

وقال ابوعبداللّه (ع) اذا اویت الی فراشک فانظر ماسلکت فی بطنک وما کسبت فی یومک واذکر انّک میت و انّ لک معادا .

نهج من خطبة له (ع) فانّ الموت هادم لذّاتکم ومکدّر شهواتکم ومباعد طیّاتکم زائر غیر محبوب و قرن غیر مغلوب الی قوله فعلیکم بالجدّ والاجتهاد والتأهّب والاستعداد

من خطبة له (ع) واعلموا عباد اللّه انّکم وما انتم فیه من هذه الدنیا علی سبیل من قد مضی قبلکم ممّن کان اطول منکم اعمارا واعمر دیارا وابعد آثارا اصبحت اصواتهم هامدة ورياحهم راکدة واجسادهم بالية وديارهم خالية وآثارهم عافية فاستبدلوا بالقصور المشيّدة وبالنمارق الممهّدة الصخور والاحجار المسنّدة والقبور اللّاطئة الملحدة .

اعلام الدین عن انس قال رسول اللّه (ص) مامن بیت الّا وملک الموت یقف علی بابه کلّ یوم خمس مرات فاذا وجد الانسان قد نفد اجله وانقطع اکله القی علیه الموت فغشیته کرباته وغمرته غمراته الی ان قال (ع) والّذی نفسی بیده لویرون مکانه و یسمعون کلامه لذهلوا عن میّتهم و بکوا علی نفوسهم حتّی اذا حمل المیت علی نعشه رفرف روحه فوق النعش و هو ینادی یا اهلی و ولدی لاتلعبن بکم الدنیا کما لعبت بی جمعت من حلّه و من غیر حلّه و خلّفته لغیری والمهنّأ له والتبعات علیّ فاحذروا من مثل مانزل بی .

ما عن الصادق (ع) عن آبائه عن النبیّ (ص) قال اوّل عنوان صحیفة المؤمن من بعد موته مایقول الناس فیه ان خیرا فخیر وان شرّا فشرّ واوّل تحفة المؤمن ان یغفر اللّه له

ولمن تبع جنازته.

اقول عن كتاب التعازي عن النبي (ص) يقول لايصلّى على رجل اربعون رجلا فيشفعون فيه الا غفرالله له.

قال عليّ (ع) اذكروا محاسن موتاكم وفي خبر آخر لاتقولوا في موتاكم الا خيرا كشف سمع موسى (ع) رجلا يتمنّى الموت فقال لهمل بينكو بين الله قرابة يحاميک لها قال لاقال فهل لک حسنات قدّمتها تزيد على سيّئاتک قال لاقال فانت اذا تتمنّى هلاک الابد.

روى انّه لما حضرت الحسن بن علي (ع) الوفاة بكى بكاء شديدا وقال انى اقدم على امر عظيم وهول لم اقدم على مثله قط وفي رواية قال اخرجوني الى الصحراء لعلّي انظر في ملكوت السموات.

انّه ينبغي للمرء ان لايغفل عن الموت و مجيئه بغتة فقد روى انّ الباقر (ع) دخل المسجد يوما فرأى شابا يضحک في المسجد فقال له تضحک في المسجد و انت بعد ثلثة من اهل القبور فمات الرجل في اوّل اليوم الثالث و دفن في آخره.

كنز عن اميرالمؤمنين (ع) قال المؤمن على ايّ حال مات وايّ ساعة قبض فهوشهيد ولقد سمعت حبيبي رسول الله (ص) يقول انّ المؤمن اذا خرج من الدنيا وعليه مثل ذنوب اهل الأرض لكان الموت كفّارة لتلک الذنوب وينبغي للأنسان ان يعمل في امواله مايريد قبل موته ولايتّكل على الذي بعده.

روى انّه قال شيخ من اهل بغداد يوما لعليّ بن الحسن بن فضّال ليس في الدنيا شرّ منكم يا معشر الشيعة فقال له ولِمَ لعنک الله قال انا زوج بنت احمدبن السراج قال لي لمّاحضرته الوفاة انّه كان عندي عشرة الاف دينار وديعة لموسى بن جعفر (ع) فدفعت ابنه عنه بعد موته و شهدت انّه لم يمت فالله الله خلّصوني من النار و سلّموها الى الرضا (ع) فوالله مااخرجنا حبّة ولقد تركناه يصلّى في نار جهنّم.

و روى انّ الميّت ليفرح بالترحّم عليه والا ستغفار كمايفرح الحيّ بالهديّة تهدى اليه.

عن النبيّ (ص) قال ومن دخل المقابر و قرء سورة يس خفّف الله عنهم يومئذ وكان له بعدد من فيها حسنات.

ير عمربن يزيد قال كان ابوعبدالله (ع) يصلّى عن ولده في كلّ ليلة ركعتين وعن والديه في كلّ يوم ركعتين قلت له جعلت فداک كيف صار للولد الليل قال لانّ الفراش للولد قال وكان يقرء فيهاانّا انزلناه في ليلة القدر و انّا اعطيناک الكوثر.

قال رسول الله (ص) اذاتصدّق الرجل بنيّة الميّت امر الله جبرئيل ان يحمل الى

قبره سبعين الف ملك في يد كلّ ملك طبــق فيحملون الي قبره و يقولون آلسلام عليـك يا وليّ الّله هذه هديّة فلان بن فلان اليك فيتلألا قبره و اعطاه الّله الف مدينة في الجنّة وزوّجه الف حوراء و البسه الف حلّة و قضي له الــف حاجة و قال (ص) اذا قرء المؤمن آية الكرسي وجعل ثواب قرائته لاهل القبور جعل الّلــــه تعالي له من كلّ حرف ملكا يسبّح له الي يوم القيمه.

دعوات آلراوندی قال آلصادق (ع) من قال سبعين مرّة يا اسمع آلسامعين ويا ابصر المبصرين (آلناظرين) و يا اسرع الحاسبيـــن ويا احكم الحاكمين فانا ضامن له في دنيــاه وآخرته ان يلقاه الّله ببشارة عند الموت و له بكلّ كلمة بيت في الجنّة.

و عنه (ع) من قرء سورة ن و القلـــم في فريضة او نافلة اعاذه الّله من ضمة القبر.

و عن ابيجعفر (ع) من اتمّ ركوعـــه لم يدخله وحشة القبر و روی انّ سورة تبـارك الملك هي المنجي من عذاب القبر.

البلد الأمين والموجز لابن فهـــد صلوة هديّة الميت ركعتان في الاولي الحمـد وآية الكرسي و في آلثانية الحمد و القدر عشر فاذا سلّم قال آللهم صلّ علي محمّد وآل محمّد وابعث ثوابهما الي قبر فلان.

قال رسول الّله (ص) ليس مـن مات فاستراح بميّت انّما الميّت ميّت الاحياء

كا عن ابيجعفر (ع) لمّا حضرالحسن بن عليّ (ع) الوفاة قال للحسين (ع) يا اخي انّي اوصيك بوصيّة فاحفظها اذا انامتّ فهيئني و وجّهني الي رسول الّله (ص) لاحدث به عهدا ثمّ اصرفني الي امّي فادفني الي البقيـع قال الملجلسي ره يمكن ان يستدلّ علي استحباب تقريب الموتي الي المشاهد المشرّفة وآلضرائح المقدّسة كما هو المتعارف لعموم آلناس.

سن عن معوية بـــن عمار قـال قلت لابيعبدالّله (ع) ايّ شئ يلحق آلرجل بعـــد موته قال يلحقه الحجّ عنه وآلصدقة عنه وآلصوم عنه و عنه (ص) ستّة تلحق المؤمن بعد وفاتــه ولد يستغفر له ومصحف يخلفه و غرس يغرسـه وصدقة ماء يجريه وقليب يحفره و سنّة يأخذبها من بعده.

وعنه (ع) من عمل من المسلمين عن ميّت عملا اضعف له اجره و نفع الّله عزّوجـلّ به الميّت.

اقول عن سعد آلسعود باسناده عــن ابراهيم بن عبدالحميد قال كان ابوالحسـن ای موسي (ع) في دار عايشة فتحوّل منها بعياله فقلت له جعلت فداك تحوّلت من دار ابيـك فقال انّي احببت ان اوسّع علي عيال ابـــي انّهم كانوا في ضيق واحببت ان اوسّع عليهم حتّي يعلم انّي وسّعت علي عياله فقلت جعلت فداك هذا للأمام خاصة؟ قال وللمؤمنين مامن مؤمن الّا وهويلمّ باهله كلّ جمعة فان رأی خيرا فحمد

اللّه‌عزّوجلّ وان رأی غیرذلک استغفرواسترجع

و عن لبّ اللّباب للرّاوندی قال‌وفی الخبر کان الموتی یأتون فی کلّ جمعه من‌شهر رمضان فیقعون وینادی کلّ واحد منهم بصوت حزین باکیا یا اهلاه ویا ولداه و یا قرابتاه اعطفوا علینا بشیء یرحمکم اللّه واذکرونا ولاتنسونا بالّدعاء وارحموا علینا و علی غربتنا فانّا قد بقینا فی سجن ضیّق و غمّ طویل و شدّة فارحمونا ولاتبخلوا بالّدعاء والّصدقة لنا لعلّ اللّه یرحمنا قبل ان تکونوا مثلنا فواحسرتا قد کنّا قادرین مثل ما انتم قادرون .

فیا عباداللّه اسمعوا کلامنا ولا تنسونا فانّکم ستعلمون غدا فانّ الفضول الّتی فی ایدیکم کانت فی ایدینا فکنّا لاننفق فی طاعة اللّه و منعنا عن الحقّ فصارو بالا علیناومنفعة لغیرنا اعطفوا علینا بدرهم او رغیف‌بکسرة ثمّ ینادون ما اسرع ما تبکون علی انفسکم ولاینفعکم کما نحن نبکی ولاینفعنا فاجتهدوا قبل ان تکونوا مثلنا .

وعن جامع الاخبار عن الّنبیّ (ص) قال ارواح المؤمنین یأتی کلّ جمعة الی الّسماء الّدنیا بحذاء دورهم و بیوتهم ینادی کلّ واحد منهم بصوت حزین باکین یا اهلی ویا ولدی ویا ابی و یا امّی واقربائی اعطفوا علینا بدرهم او بکسوة یکسوکم اللّه من لباس الجنّة ثمّ‌بکی الّنبیّ (ص) و بکینا معه فلم یستطع الّنبیّ (ص) ان یتکلّم من کثرة بکائه ثمّ قال اولئک اخوانکم فی الّدین فصاروا ترابا رمیما بعد الّسرور والّنعیم فینادون بالویل والّثبور علی انفسهم یقولون یاویلنا لو انفقنا ماکان فی ایدینا فی طاعة اللّه و رضاه ماکنّا نحتاج الیکم فیرجعون بحسرة وندامة و ینادون اسرعوا صدقة الاموات .

اقول حکی عن امیر خراسان انّه رأی فی المنام بعد موته و هو یقول ابعثوا الینا ماترمونه الی الکلاب فانّی محتاج الیه .

وروی انّ الانس بالاموات اولی من مخالطة الاحیاء الّذین هم اموات‌القلوب .

دعوات الّراوندی عن داود الّرقّی قال قلت لابی عبداللّه (ع) یقوم الّرجل‌علی قبر ابیه و قریبه وغیر قریبه هل ینفعه ذلک ؟ قال نعم انّ ذلک یدخل علیه کما یدخل علی احدکم الهدیة یفرح بها و قیل لامیرالمؤمنین (ع) ماشأنک جاورت المقبرة فقال انّی‌اجدهم جیران صدق یکفّون الّسیّئة ویذکّرون الاخرة .

(الّشیخ الّنظامی)

زنده دلی در صف افسردگان
رفت به همسایگی مردگان
حرف فنا خواند زهر لوح پاک
روح بقاءجست زهر روح پاک
کار شناسی پی تفتیش حال
کرد از او بر سر راهی سئوال
کین همه از زنده رمیدان‌چراست

رخت سوی مرده کشیدن چراست
گفت پلیدان بمغاک اندرند
پاک نهادان ته خاک اندرند
مرده دلانند بروی زمین
بهر چه با مرده شوم همنشین
همدمی مرده دهد مردگی
صحبت افسرده دل افسردگی
زیر گل آنان که پراکنده اند
گرچه بتن مرده بدل زنده اند
مرده دلی بود مرا پیش از این
بستهٔ هرچون و چرا پیش از این
زنده شدم از نظر پاکشان
آب حیاتست مرا خاکشان

اوحی اللّه تعالی الی عیسی (ع) قم علی قبور الاموات فنادهم بالصوت الرفیع لعلّک تأخذ موعظتک منهم و قل انّی لاحق بهم فی اللاحقین سفینة البحار موت

ماجَ ٭ البحر ن : اضطربت امواجه وارتفع و ـ النّاس: اختلف امورهم و اضطربت ودخل بعضهم ببعض (اقرب): موجهای دریا مضطرب و بلند شد.

« بعد ان ماج غیهبها» ط ۹۱ ط ۴۱
ـ ۲ (من چشم فتنه را کور کردم) بعداز آنکه بلند شد تاریکی فتنهٔ آن.

(المَوْج) :مصدر و ـ ما ارتفع من الماء (اقرب) : بلند و مضطرب شدن . آنچه ازآب بلند شده.

«یموجون فیها موجا» ط ۱۶۲ ط ۴۶
ـ ۱۳ مضطرب شوند درآن مضطرب شدنی.

(الأمْواج)
«ایّها النّاس شقّوا امواج الفتن بسفن النّجاة» ط ۵ ط ۱۴۳ـ ۱ ای مردم موج های فتنه هارا با کشتیهای نجات بشکافید (وعبور کنید به دستورات ما اهل بیت پیامبر توجّه نمائید و خودرا از هلاکت نجات دهید)

مارَ : الشّی : تردّد فی عرض کالدّاغصة فی الرّکبة و ـ السّنان فی المطعون: تردّد و ـ الدم علی وجه الارض : جری و ـ البحر: ماج واضطرب و ـ الشّی : تحرک بسرعة وجاء وذهب و ـ التراب : ثار (اقرب) : چیز درعرض حرکت نمود مانند استخوان مدوّر روی زانو . نیزه در نیزه خورده آمد و رفت کرد . خون در روی زمین روان شد . دریا بلند شده موج زد . چیز با شتاب حرکت کرد و رفت و برگشت .

« قدماروا فی الحیرة» ط ۱۴۸ ط۵۶
ـ ۱۲ درحیرت و سرگردانی (چون موج دریا) رفت آمد داشتند.

(المَوْر) :مصدر و ـ الطریق الموطؤ المستوی والشّی اللّین و ـ الغبار المتردّد و ـ

التراب تثيره الرياح (اقرب): رفت آمدكردن راه راست كه آمد شد دارد. چيز نرم. گرد متحرك. خاكيكه باد آنرا مى‌انگيزد

«وكيف مددت على مور الماء ارضك» ط ۱۵۸ ط ۹ـ ۷ و چگونه زمين را بروى موج آب گسترانيده اى.

(المائر): اسم فاعل و ـ خفيف نافذ داخل فى الاجسام (اقرب): سيركننده سبك نفوذ كننده وارد شونده در جسمها.

«وسقف سائر ورقيم مائر» ط ۱ ط ۵ ـ ۱۷ در سقفى دورزننده و لوحى متحرك.

(الامور): اسم تفضيل: نفوذكننده‌تر

«فانّه امور للاسنّة» ط ۱۲۲ ط ۲۹ـ ۷ زيرا آن (پيچ خم داشتن هنگام نيزه‌زدن) حركت دهنده تر و نفوذ كننده تر است نيزه‌ها را (در بدنهاى دشمن)

المُوسى: آلة من فولاد يحلق بها و ـ من اعلام الرجال (اقرب): آلتى است از فولاد با آن مى‌تراشند. از نامهاى مردان است.

«وان شئت ثنّيت بموسى كليم اللّه» ط ۱۵۸ ط ۹ـ ۱۶ و اگر خواستى دوباركردانى اقتدارا بموسى كليم اللّه (ص)

xxxx

المائق: الاحمق (اقرب): بى خرد «لاتصحب المائق» ح ۲۹۳ ح ۳۴۹ـ ۶ بابيخرد مصاحبت مكن.

المال. ماملكته من جميع الاشياء (اقرب): آنچه از تمامى چيزها مالك شدى.

«القناعة مال لاينفد» ح ۵۷ ح ۳۶۰ ـ ۱۱ قناعة مالى است فانى نمى شود.

(الاموال) جمع مال: مالها

«وصارت اموالهم للوارثين» ط ۱۳۰ ط ۷۸ـ ۸ مالهاشان نصيب ارث برنده‌ها شد.

(المال والروايات)

اَلْهٰيكُمُ التَّكاثُرُ حَتّٰى زُرْتُمُ الْمَقابِرَ: التكاثر اى شغلكم التباهى بالكثرة حتّى اذا استوعبتم عدد الاحياء صرتم الى المقابر فتكاثرتم بالاموات وقيل الى ان متّم وقبرتم.

يا اَيُّهَا الَّذينَ آمَنُوا لاتُلْهِكُمْ اَمْوالُكُمْ وَلااَوْلادُكُمْ عَنْ ذِكْرِاللّهِ ـ المنافقين

ل عن الرضا (ع) قال لايجتمع المال الّا بخصال خمس: ببخل شديد و امل طويل وحرص غالب و قطيعة الرحم وايثار الدنياعلى الاخرة.

ما لمّا نزلت وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ : التوبة : ٣٤

قال رسول اللّه (ص) كلّ مال يؤدّي زكوته فليس بكنز وان كان تحت سبع ارضين وكلّ مال لاتؤدّي زكوته فهو كنز وان كان فوق الارض.

ل الاربعماة قال اميرالمؤمنين (ع) السكر اربع سكرات: سكر الشراب و سكر المال وسكر النوم و سكر الملك. ص ٢ - ٥

سئل اميرالمؤمنين (ع) من اعظم الناس حسرة؟ قال من رأى ماله في ميزان غيره وادخله اللّه به النار وادخل وارثه به الجنّة.

جا عن احدهما (ع) في معنى قوله تعالى: كذالک يريهم اللّه اعمالهم حسرات عليهم قال الرجل يكسب مالا فيحرم ان يعمل فيه خيرا فيموت فيرثه غيره فيعمل فيه عملا صالحا فيرى الرجل ماكسب حسنات في ميزان غيره.

قال الصادق (ع) انّ عيسى (ع) توجه في بعض حوائجه و معه ثلثة نفر من اصحابه فمرّ بلبنات من ذهب على ظهر الطريق فقال لاصحابه هذا يقتل الناس ثمّ مضى فقال احدهم انّ لي حاجة قال فانصرف ثمّ قال الاخر لي حاجة فانصرف ثم قال الأخر لي حاجة فانصرف وافوا عند الذهب ثلثتهم فقال اثنان لواحد اشترلنا طعاما فذهب يشتري لهما طعاما فجعل فيه سمّا ليقتلهما كيلا يشاركاه في الذهب وقال الاثنان اذا جاء قتلناه كيلا يشاركنا فلمّا جاء قاما اليه فقتلاه ثمّ تغذّيا فماتا فرجع اليهم عيسى (ع) وهم موتى حوله فاحياهم باذن اللّه عزّوجلّ قال الم اقل لكم انّ هذا يقتل الناس.

نهج قال (ع) يابن آدم ماكسبت فوق قوتک فانت فيه خازن لغيرک.

وقال (ص) و قد مرّ على مزبلة هذا مابخل به الباخلون وقال (ع) لم يذهب من مالک ماوعظک.

وقال (ع) لكلّ امرئ في ماله شريكان الوارث والحادث.

في قب عن تاريخ البلاذري وفضايل احمد انّه كانت غلّة عليّ اربعين الف دينار فجعلها صدقة وانّه باع سيفه و قال لوكان عندي عشاء مابعته.

روى السيدبن طاوس في كشف المحجّة انّ عليّا (ع) قال تزوّجت فاطمة (ع) و ماكان لي فراش و صدقتي اليوم لو قسمت على بني هاشم لوسعتهم وقال فيه انّه وقف امواله وكانت غلّته اربعين الف دينار.

وقال السيّدبن طاوس و كان دخل فدک اربعة و عشرين الف دينار في كلّ سنة وفي رواية غيره سبعين الف دينار.

كا عن عبد الأعلى مولى آل سالم قال قلت لابيعبداللّه (ع) انّ الناس يرون انّ لک مالا كثيرا فقال مايسؤني ذلک انّ امير -

المؤمنين (ع) مرّ ذات يوم على ناس شتّى من قريش و عليه قميص مُخَرّق فقالوا اصبح علىّ (ع) لامال له . . . وحاصله انّه سمع اميرالمؤمنين (ع) كلامهم فامر الّذى يلي صدقته ان يجمع تمره ولايبعث الي انسان شيئا و ان يبيعه بدراهم و يجعلها حيث يجعل الّتمر ثمّ بعث الي رجل رجل منهم يدعوه ثمّ دعا بالّتمر فلمّا صعد الّرجل ينزل بالّتمر ضرب برجله فانتثرت الّدراهم فقالوا ماهذا يا ابا الحسن فقال هذا مال من لامال له ثمّ امر بذلك المال فبعث الي من يبعث اليهم الّتمر .

قال الشيخ المفيد ره في ذيل قوله تعالى : اَلَّذينَ يُنْفِقُونَ اَمْوالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَ النَّهارِ سِرًّا وَعَلانِيَةً فَلَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلاخَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاهُمْ يَحْزَنُونَ وجائت الّروايـة ايضا مستفيضة بانّ المعنى بهذه اميرالمؤمنين (ع) ولاخلاف في انّه (ع) عتق من كدّ يده جماعة لايحصون كثرة و وقف اراضي كثيرة استخرجها واحياها بعد موتها .

ولاريب انّ كثرة المال مذمومة اذا كانت ملهية عن الّله تعالى .

روى انّ رجلا جمع مالا وولدا فلمّا اتاه ملك الموت فتح صناديق ماله واكبّ مافيها من الّذهب والفضّة ثمّ اقبل على المال يسبّه ويقول لعنك الّله يامال انت انسيتني ذكر ربّي واغفلتني عن امر آخرتي فانطق الّله عزّوجلّ المال فقال له لم تسبّني وانت الأم منّي . . .

يج روى عن بعض اصحابنا قال حملت مالا لابيعبدالّله (ع) فاستكثرته في نفسي فلمّا دخلت عليه دعا بغلام واذا طشت في آخر الّدار فامره ان يأتي به ثمّ تكلّم بكلام لما اتى بالّطشت فانحدر الّدنانير من الّطشت حتّى حالت بيني و بين الغلام ثمّ التفت اليّ وقال اترى نحتاج الي مافي ايديكم انّما نأخذ منكم لنطهّركم .

من كثرة مال موسى بن جعفر (ع) انّه (ع) اشترى له ثلثون مملوكا من الحبش و انّه (ع) اولَمَ على بعض ولده فاطعم اهل المدينة ثلثة ايّام الفالو ذاجات في الجفان في المساجد والازقّة وانّه رأى على جواريه (ع) الوشي .

وكان اذا بلغه عن الّرجل ما يكره بعث اليه بصرّة دنانير وكانت صراره ما بين الّثلثمأة الي المأتين الّدينار فكانت صرار موسى (ع) مثلا و انّ عيالاته (ع) كانوا يزيدون على الخمسماة اكثرهم موالي وحشم سفينة البحار مول

اَماهَ . الحافر : بلغ الماء وانبطه و ـ العطشان : سقاه و ـ الّشي : خلطه (اقرب) : چاه كن به آب رسيد و آبش را بيـرون آورد . تشنه را سيراب كرد . چيز را به آن آميخت .

«وتحتقرون ولاتميهون» ط ۴ ط ۱۲۷

ـ ۴ چاه میکندید و آب بدست نمی آوردید .
(کوشش درراه دین میکردند تا بسعادت برسند
وچون رهبر الهی نداشتید و بیراهه میرفتید)
(اَلتَّمْوِیه) : اَلتزویر وَاَلتلبیس
والاخبار بخلاف ماوقع (اقرب): به اشتباه
انداختن و خبر دادن بخلاف واقع
« اَلّا عن علّة تحتمل تمویه الجهلاء »
ط ۱۹۰ ط ۲ـ ۱۲۸ (بتحقیق بدیده بصیرت
نظر کردم و نیافتم هیچیک از جهانیان را که
بچیزی از چیزها تعصّب ورزد (طرفداری کند)
مگر از روی علّتی که این علّت دربر می گیرد
اشتباه اندازی جاهلان را و خلاف واقع را به
صورت واقع نشان دادن به آنان .

الماء . جسم رقیق مائع یشرب به
حیاة کل نام (اقرب) : جسم رقیق روان است
آشامیده می‌شود و بوسیلهٔ آنست زندگی هر
رونده .
«وماؤکم زعاق» ط ۱۳ ط ۱۰۵ ـ۲ـ
آب شما شور است .
(اَلمِیاه) جمع ماء (اقرب) : آبها
«والمیاه مختلفة» ط ۱۵۲ ف ۱۷ ج ۲
ص ۴۵ : آبها مختلف است .

×××

(الماء والروایات)

وجعلنا من الماء کلّ شئ حیّ افلا
یؤمنون ـ الانبیاء وَاَنْزَلْنَا مِنَ اَلسَّمَاءِ مَاءً طَهُوراً
لِنُحْیِیَ بِهِ بَلْدَةً مَیْتاً وَنُسْقِیَهُ مِمَّا خَلَقْنَا اَنْعَاماً
وَاَنَاسِیَّ کَثِیراً ـ الفرقان وَنَزَّلْنَا مِنَ اَلسَّمَاءِ مَاءً
مُبَارَکاً والایات فی ذلک کثیرة .
وروی بطرق عدیدة ثلثة اشیاء :
اَلناس فیها شرع سواء : الماء والکلاء وَاَلنار .
ثو عن اَلصادق (ع) عن ابیه (ع) اَنّ
اَوّل مایبدء به یوم القیمة صدقة الماء .
روی انّه یصیب فی ماء الفرات میزابان
من الجنّة و یطرح فیه من مسک الجنّة و مامن
نهر اعظم برکة منه و ینبغی ان یستسقی به
ویغتسل فیه و یحنّک به الولد لیحبّ اهل
البیت (ع)
مل عن عبداَللّه بن سلیمان قال لمّا
قدم ابوعبداَللّه (ع) الکوفة فی زمن ابی
العباس فجاء علی دابّته فی ثیاب سفره حتّی
وقف علی جسرالکوفة ثمّ قال لغلامه اسقنی
فاخذه کوز ملّاح فعرف له به فاسقاه فشرب
والماء یسیل من شدقیه علی لحیته و ثیابه
ثمّ استزاده فزاده فحمداَللّه ثمّ قال نهرماء
مااعظم برکته اما انّه یسقط فیه کلّ یوم سبع
قطرات من الجنة اما لو علم اَلناس ما فیه من
البرکة لضربوا الاخبیة علی حافتیه اما لولا ما

يدخله من الخاطئين ما اغتمس فيه ذوعاهة الآبراء.

وماء زمزم خيرماء على وجه الارض وشفاء من كلّ داء و امان من كلّ خوف و دماء مّما شرب له.

وماء مصر يميت القلب و الماء البارده يطفي الحرارة و يصبّ به علي المحموم و قيل لايذهب بالادواء الّا الدعاء والصدقة والماء البارد والماء المغلي ينفع من كلّ شي ولا يضرّ من شيء والماء الحار هو الدواء الّذي لا داء فيه.

و عن الرضا قال الماء المسخن اذا اغليته سبع غليات و قلبته من اناء الي اناء فهو يذهب بالحمّي و ينزل القوّة في الساقين والقدمين.

وقال الصادق (ع) اياكم والاكثار من الماء فانّه مادّة لكل داء و في حديث آخر لو انّ الناس اقلّوا من شرب الماء لاستقامت ابدانهم.

و روى شرب الماء علي اثر الدسم يهيج الداء و قال الشهيد في الدروس و الماء سيّد الشراب في الدنيا والاخرة و طعمه طعم الحيوة و يكره الاكثار منه.

و من شرب فذكر الحسين (ع) و لعن قاتله كتب له مأة الف حسنة و حطّ عنه مأة الف سيّئة و رفع له مأة الف درجة و كانّما اعتق مأة الف سنة و روى مثل ذلك عن الصادق (ع) بزيادة و حشره الله يوم القيمة

ثلج الفواد.

طبّ الرضا (ع) و من اراد ان لايؤذيه معدته فلايشرب بين طعامه ماء حتّي يفرغ ومن فعل ذلك رطب بدنه و ضعفت معدته ولم يأخذ العروق قوّة الطعام.

روى الشيخ المفيد و السيّد المرتضي ونصربن مزاحم وغيرهم ونقل ابن شهرآشوب عن جماعة من علماء العامّة و نظم السيّد الحميرى ره في قصيدته المذهّبة ظهور الماء باعجاز اميرالمؤمنين في وقت سيره الي صفّين وسقي اصحابه به و هذه قصّة مشهورة جائت بها الرواية فانّ اباعبدالله البرقي روى عن شيوخه عمّن اخبرهم قال خرجنا مع اميرالمؤمنين (ع) نريد صفّين فمررنا بكربلا فقال اتدرون اين هيهنا والله مصارع الحسين واصحابه ثمّ سرنا يسيرا فانتهينا الي راهب في صومعة وقد تقطع الناس من العطش فشكوا ذلك الي اميرالمؤمنين (ع) وذلك انّه اخذ طريق البرّ وترك الفات عيانا.

فدنا من الراهب وهتف به فاشرف من صومعته فقال ياراهب هل قرب قائمك ماء فقال لافسار قليلا ثمّ نزل بموضع فيه رمل فامر الناس فنزلوا وامرهم ان يبحثوا ذلك الرمل فاصابوا تحته صخرة بيضاء فاقتلعها اميرالمؤمنين بيده و دحاها واذاتحتها ماء ارق من الزلازل واعذب من كلّ ماء فشربوا وارتووا و حملوا منه وردّ الصخرة والرمل كما

كان .

فاقبل الراهب فقال اشهد يـــا امیرالمؤمنين انّ ابی اخبرني عن جدّی و كان من حواری عیسى (ع) انّه قال انّ تحت هذا الرمل عینا من ماء ابیض من الثلج و اعـذب من كلّ ماء عذب لایقع علیه الّا نبی او وصیّ نبیّ و انا اشهد ان لااله الّاالله وانّ محمّدا (ص) عبده ورسوله و انّک وصیّ رسول اللّـه (ص) و خلیفته والمؤدّی عنه و قد رأیت ان اصحبک فی سفرک هذا فیصیبني ما اصابکمن خير وشرّ فقال له خیراو دعاله بخیر.

وقال (ع) یا راهب الزمني وكن قریبا منّي ففعل فلمّا كان لیلة الهرير والتقـــى الجمعان واضطرب الناس فيما بینهـم قتل الراهب فلمّا اصبح امیرالمؤمنين قال لاصحابه انهضوا بنا فادفنوا قتلاكم واقبل امیرالمؤمنين (ع) يطلب الراهب حتّى وجده فصلّى علیـه ودفنه بیده فی لحده ثمّ قال والله كانّی انظر الیه والی منزله و زوجته التی اکرمـه اللّـه بها.

و في هذه الروایة قالوا بعد ما قلّـب امیرالمؤمنين (ع) الصخرة والرمل الی موضعه فسرنا قلیلا وقد علم كلّ واحد من الناسمكان العین فقال امیرالمؤمنين (ع) بحقّي علیکـم الّارجعتم الیموضع العین فنظرتم هلتقدرون علیها فرجع الناس یقفون الاثر الی موضـع الرمل فبحثوا ذلک الرمل فلم یصیبوا العیـن

فقالوا یا امیرالمومنین لاوالله ما اصبناهـــا ولاندری این هي و من قصیدة الحمیـــری فی هذه القصّة هذه.

ولقد سری فیما یسر بلیلـــة
بعد العشاء بکربلا فـــی موکب

الي ان قال

هل قرب قائمک الذی بوّاتـــه
ماء یصاب فقال ما من مشـــرب
الّا بغایة فرسخین و من لنـــا
بالماء بین نقی و قيّ سبســـب
فثنی الاعنّه نحو وعثفاجتلی
ملساء یلمع كاللّجین المذهـب
قال اقلبوها انّكم ان تقلبــوا
ترووولاتروون ان لم تقلـــب

کا عن ابیجعفر (ع) فی قول اللّــه تعالی وَأَنْ لَوِ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقَيْنَاهُمْ مَاءً غَدَقًا ـ الجن : ۱۶ یقول لاشربنا قلوبهم الایمان والطریقة هی ولایة علیّ بن ابیطالب (ع) والاوصیاء (ع) قال الصادق (ع) معنـاه لافدناهم علما كثیرا یتعلّمونه من الائمّة (ع)

قال المجلسي ره استعارة الماء للعلم شایع لکونه سببا لحیوة الروح كما انّ المـــاء سبب لحیوة البدن.

كنز عن ابیعبدالله (ع) في قول الله تعالی قل أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَــنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ ان غاب امامکم فمن یأتیکم بامام جدید.

کا عن ابی سعید عقیصا آلتیمی قال مررت بالحسن والحسین (ع) وهما فی الفرات مستنقعان فی ازارین فقلت لهما یابنی رسول الله (ص) افسدتما الازارین فقالالی یااباسعید فساد الازارین احبّ الینا من فساد آلدین انّ للماء اهلا وسکّانا کسکّان الارض.

ما عن جابر قال کنت اماشی امیر المؤمنین (ع) علی الفرات اذ خرجت موجة عظیمة فغطته حتّی استترعنّی ثمّ انحسرت عنه ولارطوبة علیه فوجمت لذلک وتعجّبت وسألته عنه قال ورأیت ذلک قال قلت نعم قال انّه الملک الموکل بالماء فرح فسلم علیّ واعتنقنی (وجم سکت علی غیظ) (فرح) ای بقدومه علی الفرات سفینة البحار موه

مَاثَ : آلشی بآلشی : خلطه به و آلشی فی الماء : اذابه فیه (اقرب) : چیز را به چیز آمیخت . چیز را درآب ذوب کرد .

«مث قلوبهم کما یماث الملح فی الماء» ط ۱۲۵ ط ۱۰۱ـ ۶ (خداوندا) آب کن دلهای ایشانرا همانطور که آب می‌شود نمک درآب .

(اِنْمَاثَ) آلشی انمیاثا : مطاوع ماث ای اختلط و ذاب (اقرب) : چیز آمیخت و آب شد .

«والله لو انما ث قلوبکم انمیاثا» ط ۱۵۲ ط ۹۴ ـ ۹ بخدا سوگند اگر (از ترس خدا) دلهای شما گداخته شود گداختنی (برابری نمیکند با نعمتهائی که خداوند بشما داده)

مَاحَ : الغلام ض : مشی بتبختر (اقرب) : با نشاط غرور راه رفت .

(اِمْتَاحَ) الماء : غرفه (اقرب) :آب را با دست برداشت

(اِمْتَاحُوا) استقوا وانزعوا الماء (عبده) . آبرا کشیدند .

«وامتاحوا من صفوعین قدروّقت من الکدر» ط ۱۰۳ ط ۴۲ـ ۱۰ وآبرا از چشمه‌ایکه از تیرگی صاف گردانیده شده بکشید (علوم‌را از ائمه هدی (ع) بیاموزید)

(اِسْتَمَاحَهُ) : سأله العطاء (اقرب) : از او بخشش خواست .

«وقد املق حتّی استماحنی من برّکم صاعا» ط۲۲۲ ط ۶۰ـ ۴ (برادرخودرادیدم) بتحقیق بی‌چیز شد تا از گندم شما نیم من بخشش خواست)

مَادَ : آلشی ض : تحرّک و زاغ و السراب : اضطرب و الغصن : تمایل (اقرب) : چیز جنبید و میل نمود . سراب

مضطرب شد: شاخه خمید.

« ومادوا کما یمید الشجر یوم الریح العاصف » ط ۹۵ ط ۲۶ـ ۲۰ میلرزند و خم می‌شوند همانطور که درخت خم می شود و میلرزد روز وزیدن باد سخت.

(أمادَها): حرّکها (عبده): او را جنبانید « اماد السماء و فطرها » ط ۱۰۷ ط ۸ ـ ۳۲ (هنگامیکه امر خداوند رسید از تجدید خلق خود) بحرکت آورد آسمانرا و می شکافد آنرا.

(المَیَدان): مصدر (اقرب): حرکت و جنبیدن.

« و وتد بالصخور میدان ارضه » ط ۱ ط ۵ ـ ۳ جنبش وحرکت زمین خودرا بسنگهای بزرگ و کوهها میخکوب و استوار گردانید.

(المَیُود): المتحرّک والمضطرب: جنبنده و درهم برهم.

« والحیود المیود » ط ۱۸۹ ط ۲۳ ـ ۱۷ (دنیا از راه راست) منحرف‌ودوری‌کننده ونگران و مضطرب است.

(المائِدَة): مونّث‌المائد و ـ الخوان علیها الطعام‌و ـ الطعام (اقرب): میل کننده. خوانچه ایکه درآن طعام باشد. خوردنی.

« فانّ الناس قد اجتمعوا علی مائدة شبعها قصیر » ط ۱۹۹ ط ۱۵۰ ـ ۱ زیرا مردم گرد آمده اند برسر خوانی که سیری آن اندک وگرسنگیش بسیار است.

ف ٤٣٤ س ۳۷۹

مازَهُ ـ ض: عزله و فرزه عن غیره‌و ـ الشي: فضل بعضه علی بعض. آنرا از غیر او جدا کرد. بعض چیز را به بعض دیگری برتری داد.

(مَیْزَة) بمعنی ماز

« لیمیّز بین اللیل والنهار بهما » ط ۸۹ ط ۳ـ ۴۱ تا بسبب سیر آنها (ماه‌خورشید) شب و روز از هم تمیز داشته (شماره سالها و حساب کارها از روی حرکت آنها دانسته شود چنانچه در قرآن مجید میفرماید: وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَتَيْنِ فَمَحَوْنَا آيَةَ اللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِتَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ)

(إمْتَازَ): انفصل عن غیره وانعزل (اقرب): جدا شد از غیر او و کناره‌گیری کرد

« فامتازوا فرقتین » ط ۲۲۰ ط ۶۳ـ ۱ پس جدا شوید بدو فرقه

(التَمْییز) مصدر برتری دادن بعضی به بعضی

« وما للطلقاء وابناء الطلقاء والتمیز بین المهاجرین الاوّلین » ر ۲۸ ر ۲۴۱ـ ۴ ـ چه کار است برای اسیران آزاد شده و پسران اسیران آزاد شده و تمیز دادن میان هجرت ـ کنندگان پیشینیان (که هجرت کنندگان ازمکّه

به مدینه هستند)
(الْمُمَيَّز) : جداشده
« ومميّزون حسابا» ط ۸۱ ط ۴ – ۱۵
جداکرده‌شدگان‌هستند (بدکاران‌ونیکوکاران)
از نظر حساب (بعداز حساب گروهی‌به بهشت
وگروهی به آتش خواهند رفت)

مَاسَ : آلرجل ض : تبختر و تمایـــل
(اقرب):با خرامانی وناژش راه رفت .
«ويميس بزيغانه» ط ۱۶۳ ط ۱۱ –
۱۰ بحرکات و نازشهای دمش میخرامد .

أَمَاطَ : فلانا : زجره و دفعه و نحـاه
وابعده (اقرب) : فلانی‌را کنار و برکنار نمود
وآنرا دور گردانید .
«واماط الحوبة» ط ۲۱۲ ط ۷۲ – ۱۱
(باتوبه) گناه را (از خود) دور گردانید .
«واميطوا عن سننها» ط ۱۸۵ط ۹۰–
۶ دور شوید از راه آن (و میان راه را برای آن
خالی گذارید چون شمارا طاقت‌جلوگیری ازآن
نیست)

مَالَ : الی المکان ض : عدل الیه و ــ
الی آلشی و فلان : احبه و رغب فیه و ــ عن
آلطریق : ترکه وحاد عنه و ــ الحاکم فـــی
حکمه:جار و ظلم (اقرب) : به طرف جائی‌میل
نمود . فلانی را دوست گرفت و به او رغبـــت
نمود . از راه منحرف شد . حکم کننده در حکم
خود ستم و جور نمود .
« فمنهم آخذ بغصن اينما مال مـال
معه» ط ۱۶۴ ط ۷– ۴ بعضی ازآنان‌فراگیرنده
است شاخه ای را هرجا میل کند با او میـــل
می کند (پیرو امامی میباشد و از او جـــدا
نمی‌شود)
(الْمِيلَة) :الـهيئة و ــ الحين وآلزمان
(اقرب) : یکنوع میل کردن . زمان و وقت .
« قد كانت امور مضت ملتم فيها
ميلة» ط ۱۷۶ ط ۶۴–۱۰ بتحقیق اموراتی‌بود
(از تقدم خلفاء سه گانه برمن) گذشت که‌شما
در آن میل گردید یکنوع میل کردنی ازحق
(إسْتَمَالَ) : مال و ــ فلانا: استعطفه
و ــ فی الوعاء اخذه (اقرب) : میل کرد : از
فلانی درخواست مهربانی کرد . آنچه درظرف
بود اخذ کرد .
«ولايستميله اغراء» ر ۵۳ ر ۲۳۹ –
۸۷ مایل‌نگردانیداورا (به یک طرف)تحریص
کردن بر حکم (برنفع کسی)
(الْمَيْل) : مصدر (اقرب) : رغبت
« فليكن صغوك لهم و ميلك معهم »
ر ۵۳ ر ۲۳۹– ۲۸ پس باید محبت تو باآنان
باشد و میل و رغبت تو باآنها باشد .

(المائِل) اسم فاعل : کج و میـــل کننده

« ولکلّ قائم مائلا » ط ۱۹۲ ط ۶۵ ـ
۱۰ وبرای هر راستی کجی (درست‌کرده اند)

(المائِلة) موئنث مائل : راغب

« اورغبه‌مائلة بهم » ط ۱۹۰ط۲ـ ۹۹
(ایمان می‌آورند) یا از روی رغبت که مایل و راغب کننده است آنانرا (به گرویدن)

(المَیّال) مبالغة: بسیار عدول‌کننده از عدالت .

« اما واللّه لیسلطّن علیکـــم غلام سقیف الذیّال المیّال » ط ۱۱۴ ط ۹۵ ـ ۱۰ ـ
آگاه باشید بخدا سوگند هر آینه (در اثـــر سستی درکار جهاد) مسلّط می‌شود بر شمـــا جوانی از طایفهٔ ثقیف (حجّاج بن یوسف) دامن خودرا کشنده است به زمیـــن (ازجهت تکبّر) و از راه عدالت بسیار دورشونده‌است .

المَیْن : الکذب (اقرب) : دروغ

« واقحامک غرور المین والاکاذیب »
ر ۶۵ ر ۲۵۴ ـ ۲ وبی‌پروا انداختن تو خود را در فریب دروغ‌گوئی ودروغها .

(المائِنة) : الکاذبة (عبده) : دروغ

« والمائنة الخَوُن » ط ۱۸۹ ط ۲۳ ـ
۱۷ دروغ گوئی است بغایت خائن .

ن

نَأَى : فلانا و نأى عنه (ع) بعدعنه (اقرب) : از او دور شد
« ولم ینأ عنها فیقال هو منها بائن »
ط ۶۳ط ۸۸ـ ۷ دور نشده از موجودات تاگفته شود او از آنها جدا است .

نَبَأَ :تجافي وتباعد (اقرب)کناره ـ گیری کرد و دوری گزید .
(أنْبَأَهُ) الخبر و ـ بالخبر : اعلمه (اقرب) : خبر را به وی آموخت .
«انبئت بسرّاقد اطّلع الیمن» ط ۲۵ ط ۱۰۱ـ ۲ خبر داده شدم که بسر غلبه یافته به یمن .
(نَبَّئْهُ) : الخبر (اقرب) : به اوخبر داد

«وستنبّئک بتضافر امّتک علی هضمها»
ط ۲۰۰ط ۱۲۳ ـ ۵ بهمین زودی دخترت بتو خبر خواهد داد اجتماع امّت ترا برستم او به آن مظلومه (حقش را نشناخته پهلویش را شکسته و جنینش را سقط و فدکش را غصب کردند)
(اَلنَّبَاء) : محرّكة : الخبر (اقرب) : خبر حادثه
«ولتعلمنّ نَبَأَهُ بعد حين» ط ۶۹ ط ۱۵۷ـ ۴ البتّه خواهید دانست خبر آن گفتار را بعداز زمانی (یعنی راستی سخن مراهنگامی که مبتلا شدید به ظلم بنی امیّه و یا در روز قیامت وقتیکه حسابها باز شد و باطنها کشف شد .
(الانْبَاء) : جمع نبأ (اقرب) : خبرها

« موقنة بغيب انبائها» ط ۸۱ ط ۴ـ ۳۰ یقین کننده باشند به خبرهای غائبـه از ایشان (آن خبرها که از اوضاع قبر و برزخ و قیامت و بهشت می‌شنیدند آنهارا بچشم خود دیدند و یقین کردند)

(النَّبْأة) : الصوت الخفیّ و صـوت الکلاب (اقرب) : صدای پنهانـی : صدای سگها .

«کیف یراعی النباة من اصمّتـه الصیحة» ط ۴ ط ۱۲۷ ـ ۲ چگونه مراعـات می‌کند صدای آهسته را (پند مرا) کسیکه کر ساخته اورا صدای بلند و رسا (پند و موعظه پیامبر وقرآن)

(النُّبُوَّة) : اسم من النبی و هـی الاخبار عن الله تعالی (اقرب) : خبر دادن از خداوند بزرگ

«ولایدّعی نبوّة» ط ۳۳ ط ۹۳ ـ۳ ـ (کسی از عرب) ادّعا نمیکرد پیامبری را

(النَّبِیّ) : المخبر عن اللـه تعالی (اقرب) : خبر دهنده از خداوند بزرگ .

« ومنّا النبیّ و منکم المکذّب» ر ۲۸ ط ۲۴۷ـ ۱۵ از خانوادهٔ ما بنی هاشم اسـت پیامبر (محمّد (ص) و از شما طایفهٔ بنی امیّـه است تکذیب کنندهٔ پیامبر

(النَّبِیّین) : جمع نبیّ : پیامبران

« این اصحاب مدائن الرسّ الّذیـن قتلوا النبیّین» ط ۱۸۰ ط ۱۰ـ ۲۳ کجاینـد مردم شهرهای رسّ که پیامبران را کشتند (رس همان رود ارس است در آذربایجان قفقازمردم آن شهرها درخت صنوبر را که یافث بن نـوح آنرا کاشته بود می‌پرستیدند خداوند پیامبری را بنام حنظله برای دعوت ایشان مبعوث‌نمود واورا کشتند تا خداوند آنهارا به عذاب خود هلاک ساخت)

(الأنبیاء) جمع نبیّ (اقـرب) : پیامبران

« ووقفوا مواقف انبیائه» ط ۱ ط ۵ـ ۵۳ (زائرین خانهٔ خدا ایستادند در جاهای ایستادن پیامبران او (در منی عرفات و مشعر که جای ایستادن پیامبران است)

(النباء والروایـات)

عَمَّ یَتَسائَلُونَ عَنِ النَّبَأِ الْعَظیـم الّذی هُمْ فِیها مُخْتَلِفُونَ عن الحسین بن‌خالد عن ابی‌الحسن‌الرضا (ع) قال‌قال‌امیرالمؤمنین (ع) ماللّه نباء اعظم منّی و ما للّه‌آیة‌اکبرمنّی وقد عرض فضلی علی الامم الماضیة علـی اختلاف السنتها فلم تقرّ بفضلی .

وَاَوْحَیْنا اِلَیْکَ کَما اَوْحَیْنا اِلی نُـوحٍ وَالنَّبِیّینَ مِنْ بَعْدِهِ النساء .

عن ابی ذر ره قال قلت یارسول‌الله کم النبیّون ، قال مأة الف و اربعة و عشـرون

الف نبيّ قلت كم المرسلون منهم قال ثلثمأة وثلثة عشر جمّا غفيرا قلت من كان أوّل الأنبياء قال آدم (ع) قلت و كان من الانبياء مرسلا قال نعم خلقه اللّه عزّوجلّ بيده و نفخ فيه من روحه ثمّ قال يا اباذر اربعة من الانبياء سريانيون آدم و شيث واخنوخ و هو ادريس وهو اوّل من خطّ بالقلم ونوح (ع) و اربعة من العرب هود وصالح وشعيب و نبيّك محمّد (ص)

و اوّل نبيّ من بني اسرائيل موسى وآخرهم عيسى و ستمأة نبيّ (ص) قلت يارسول اللّه كم انزل اللّه تعالى من كتاب ؟ قال مأة كتاب و اربعة كتب انزل اللّه تعالى على شيث (ع) خمسين صحيفة و على ادريس (ع) ثلثين صحيفة و على ابراهيم (ع) عشرين صحيفة وانزل التورية والانجيل والزبور والفرقان وتقدّم في رسل الفرق بين الرسول والنبي والامام .

وفي الخبر الوارد في ترتيب الانبياء (ع) انّه كانت بنو اسرائيل تقتل في اليوم نبيّين و ثلثة واربعة حتّى انّه كان يقتل في اليوم الواحد سبعون نبيّا و يقوم سوق بقلهم في آخر النهار .

ير عن ابيجعفر (ع) قال قال رسول اللّه (ص) انّا معاشر الانبياء تنام عيوننا ولاتنام قلوبنا ونرى من خلفنا كما نرى من بين ايدينا .

روى انّ رويا الانبياء وحي وجعل اللّه ارزاقهم في الزرع والضرع لئلّا يكرهوا شيئا من قطر السماء وما بعث اللّه نبيّا إلّا صاحب مرّة سوداء صافية و من اخلاقهم التنظّف والتطيّب و حلق الشعر وكثرة الطروقة وانّ عشائهم (ع) بعد العتمة و قوتهم الشعير والخلّ والزيت ومرّتهم اللحم باللبن و ما بعث اللّه نبيّا الّا بصدق الحديث واداء الامانة الى البرّ والفاجر .

اعتقادنا في الانبياء و الرسل والائمّة (ع) والملائكة (ص) انّهم معصومون مطهّرون من كلّ دنس وانّهم لايذنبون ذنبا صغيرا ولاكبيرا ولايعصون اللّه ماامرهم ويفعلون مايؤمرون و من نفي عنهم العصمه في شئ من احوالهم فقد جهلهم واعتقادنا فيهم انّهم موصوفون بالكمال والتمام والعلم من اوائل امورهم الى اواخرها لايوصفون في شئ من احوالهم بنقض ولاجهل .

روى انّ الأنبياء لايبتلون بالعلل المستقذرة الّتي تنفّر من رٰاها و توحشه مثل العمى و ساير العلل المستقذرة .

قال المحقق الطوسي قده في التجريد فيما يجب كونه في كلّ نبيّ العصمة و كمال العقل والذكاء والفطنة وقوّة الرأى وعدم السهو وكلّما ينفر عنه من دنائة الاباء وعهر الامّهات والفظاظة والغلظة والابنة والاكل على الطريق وشبهه .

وقال العلّامة ره في شرحه وان يكون منزّها عن الامراض المنفّرة نحو الابنة و سلس الريح والجذام والبرص لانّ ذلك كلّه ممّا

ينفر عنه فيكون منافيا للغرض من البعثة و ضمّ القوشچي سلسل البول ايضا .

قال الّطبرسي في كلام له انّ الانبياء لابدّان يعرفوا الفرق بين كلام الملك ووسوسة الّشيطان ولايجوز ان يتلاعب الّشيطان بهم حتّى يختلط عليهم طريق الافهام .

العلوي (ع) ما من آية كانت لاحد من الانبياء من لدن آدم الي ان انتهي الي محمّد (ص) الّا وقد كان لمحمّد (ص) مثلها او افضل منها .

و انّ جميع علوم الملائكة والانبياء كانت عند الائمّة (ع) وانّهم اعطوا ما اعطاه اللّه الانبياء (ع) و انّهم (ع) افضل من جميع الانبياء و من جميع الخلق وانّ اولي العزم انّما صاروا اولي العزم بحبّهم و اخذ ميثاقهم على ذلک و انّ دعاء الانبياء استجيب بالّتوسّل و الاستشفاع بهم (ع) و انّ في امير المؤمنين (ع) خصال الانبياء (ع) سفينة البحار نبا

نَبَتَ : الارض ن : صارت ذات نبات و ــ البقل: نشأ وخروج من الارض و ــ ثدي الجارية : نهد (اقرب) : زمين صاحب گياه شد . گياه روئيد و از زمين بيرون آمد : پستان دختر بالا آمد .

«والخامس ان تعمد الي اللّحم الّذي نبت علي الّسحت» ح ۴۱۷ ح ۳۶۷ ــ ۵ پنجم از معني توبه آنكه همّت بگماری گوشتي را كه (برتن تو) از حرام روئيده (به اندوهها بگدازی)

(اَنْبَتَتِ) الأرض : اخرجت الّنبات و ــ البقل: لا نبت (اقرب) : زمين گياه را بيرون آورد . سبزی روئيد .

« فان شبّهته بما انبتت الارض» ط ۱۶۳ ط ۱۱ــ ۱۴ اگر بالَش را تشبيه كني به آنچه زمين ميروياند (از گلها)

(الّنَبْت) :مصدر و اسم ماتنبته الارض (اقرب) : روئيدن : نام آنچه زمين ميروياند .

«زاكيانبتها» ط ۱۱۳ ط ۸۵۵ ــ نموّ كننده باشد گياه او

(النّبات) : مصدر و اسم ما تنبته الأرض .

«واعلم انّ لكلّ عمل نباتا» ط ۱۵۲ ط ۶۹ــ ۱۲ آگاه باش برای هر عملي گياهي است (پس انجام آن عمل كه بمنزلهٔ كاشتن تخم است پس مدّتي نتيجه مي دهد و ظاهر مي شود

(النّباتات) : جمع نبات (اقرب): گياهان

«والّنباتات البدويّة» ر ۴۵ ر ۲۴۲ــ ۱۹ گياهان دشتي (كه جز آب باران آب ديگری نيابند شعله آتش آنها افروخته تر و خاموشي آنها ديرتر است انسان هر قدر كم بخورد فعّالتر مي شود)

(النِّبْتَةَ) بکسر النون کالنبات فی معناه (عبده) و معنی نبات گذشت .

« یخضمون مال الله خضم الابل نبتة الربیع » ط ۳ ط۲۸ـ ۱۵ (با میل تمام مال خدا (بیت المال مسلمین) را می خوردند مانند خوردن شتر بامیل تمام گیاه بهار را .

(النَّابِتَةَ) مونث النابت و هو اسم فاعل و ـ الطری من کل شیٔ حین ینبت صغیرا (اقرب) : چیزیکه میروید . تازه از هر چیز زمانیکه درحال کوچکی میروید .

«ولاتقوم له نابتة الا وتسقط منه محصودة» ط ۱۴۳ ط ۱۳۷ـ ۴ برپا نمی‌خیزد برای وی رسته ای از گیاه مگر می افتد از او ـ درویده خشک شده ای (تا کِشتی درو نگردد کشت دیگر عمل نمی‌آید فرزندان جای پدران را نگیرند مگرآنها رهسپار قبر شوند)

(المَنْبِت) : موضع النبات ینبت فیه (اقرب) : جای گیاه که درآن می‌روید .

«فاخرجه من افضل المعادن منبتا » ط ۹۲ ط ۷۷ـ ۴ بیرون آورد او (پیامبر)رااز بهترین معدنها (که خانوادهٔ پیامبرانست) از حیث روئیدن (از پشت پدران پاکیزه و از رحم مادران باعفت اورا رویانید)

(المَنَابِت) جمع منبت (اقرب): جاهای روئیدن .

«وبحر العراق وخضرة الدنیا الی منابت الشیح و مهافی الریح» ط ۱۹۰ ط ۲ ـ ۱۵۱ (فرزندان اسماعیل را راندند)ازدریای عراق (دجله و فرات) و سبزی دنیا (شهرهای پردرخت) به مواضع روئیدن درمنه (گیاهی است در حجاز میروید) و مکانهای وزیدن باد

نَبَذَ . الشی من یده: طرحه ورمی به لقلة الاعتداد به(اقرب)و ـ الا مر. اهمله و ـ العهد نقضه (اقرب) : چیز را از دست خود انداخت برای کم اعتنائی به آن . کار را مهمل گذاشت . پیمان را شکست .

«ونبذتم الثقل الفادح عن الاعناق» ط ۱۶۴ ط ۷۰ـ ۱۴ ودور میانداختید بار گران سخت را از گردنها (گناهی مرتکب نمی‌شدید که در دنیا بیچاره و درآخرت به عذاب گرفتار باشید)

(نَابَذَهُ) : خالفه و فارقه عن قلی و ـ الجیش الحرب : تحیز کل من الفریقین و ـ القوم الحرب : کاشفهم ایاها و جاهرهم بها (اقرب) : باوی مخالفت کرد و جدا شدازروی دشمنی . هریک از دو لشگر برای جنگ موضع گرفتند . باجماعت جنگ را آشکار نمود .

«اوینابذناصریه» ط ۱۷۲ ط ۱۲۱ـ۳ (اگر ابن عفان ستمکار بود سزاوار چنین‌بود) با یاری دهندگان او دشمنی کند .

(المُنَابِذَة) : مصدر: المخالفه (اقرب) :

« وسفه الاراء الجائرة الى منابذتي »
ر۲۹ر۲۷۸–۲ (اگر شمارا بکشاند) بیخردیهای اندیشه‌ها منحرف از حق و عدالت برمخالفت من (اینک نزدیک آورم اسبان کار زار خود را وبه جنگ شما می‌شتابم "

(المُنَابِذِين) جمع منابذ
"فابیتم علیّ اباء المخالفین الخفاة والمنابذین العصاة" ط۳۵ ط۱۱۷–۴ (هنگامیکه لشگر معاویه قرآنهارا سر نیزه زدند و من بشما گفتم این‌مکر است دست ازجنگ‌برندارید) شما سر باز زدید همچون امتناع کنندگان خلاف‌ـ کنندگان و مفارقت کنندگان نافرمانان.

(ألنَبِيذ) : الملقى و ـ ما يترك من العصير حتّى يشتد ويلقى فى الجرّة حتّى يغلى و ـ الخمر المعتصر من العنب (اقــرب) : انداخته شده . آنچه از فشرده آب رها کرده شود تا غلیظ گردد و به خمّ انداخته شود تا بجوشد . شرابی که از انگور فشرده‌شده‌است .
"فیستحلّون الخمر بألنبيذ" ط ۱۴۵ ط ۲۵– ۱۹ حلال میشمرند شراب را (به‌مشتبه نمودن) به نبیذ (بطوریکه از روایـت ذیـل معلوم می‌شود مراد از نبیذ آنست که کفی از خرما به‌ظرف‌آب‌میانداختند و ازآن‌میخوردند)

×××

(النبذ وألروايـات)

كافي حديث‌الكلبي النسّابة وسؤالاته ألصادق (ع) قال قلت ماتقول في ألنبيـد ؟ فقال حلال فقلت انّا ننبذ فنطرح فيه العكـر (ته مانده خمر) وماسوى ذلک ونشربه فقـال شُهشُه تلک الخمرة المنتنة فقلت جعلت فداک فايّ نبيذ فقال انّ اهل المدينة شكوا الــى رسول اللّه (ص) تغيّر الماء و فساد طبايعهـم فامرهم ان ينبذوا فكان ألرجل يأمر خادمه ان ينبذله فيعمد الي كفّ من ألتمر فيقذف به في ألشنّ فمنه شربه و منه طهوره فقلت كم كـان عدد ألتمر ألذي في الكفّ ؟ فقال ماحمل‌الكف فقلت واحدة و ثنتان فقال ربما كانت واحـدة وربما كانت ثنتين فقلت وكم كان يسع ألشيء فقال مابين الاربعين الي ألثمانين الي مافوق ذلک فقلت بالارطال فقال نعم ارطال بمكيال العراق .

قال رجل ملعون للصـــادق (ع) انّ شيعتک يشربون ألنبيذ فقال وما بأس بألنبيذ اخبرني ابي عن جابربن عبداللّه انّ اصحاب رسول اللّه (ص) كانوا يشربون ألنبيذ سفينةـ البحار نبذ

نَبَرَ : ألشي ٔ: رفعه (اقرب) : چیز را

بلند کرد .

(المِنْبَرُ) : مرقاة الخطیب والواعظ (اقرب) : نردبان و نشیمن واعظ و خطیب .

«او منبر یقرعه» ط ۳۲ ط ۴۰ — ۵ —
(نفس خودرا هلاک ساخته) برای منبری که بالای آن برآید (پیشوائیش را بمردم نمایش دهد)

(الاَنْبار) : بیت التاجر الذی ینضّد فیه المتاع و اسم بلد فی العراق (اقرب) : خانهٔ تاجریکه درآن متاعرا جمع میکند : نام شهریست در عراق .

«وهذا اخو غامد قد وردت خیله الانبار» ط ۲۷ ط ۳۲— ۶ و این برادر غامد (سفیان بن عوف) است (که به امر معاویه) سواران او به شهر انبار وارد شده (شهری است در عراق واقع در سمت شرقی فرات)

عن معویة بن عمار عن ابی عبدالله (ع) فی تعلیمه آداب دخول المدینة وزیارة النّبی (ص) قال اذا فرغت من الدعاء عند القبر فأت المنبر وامسحه بیدک و خذ برمّانتیه وهما السفلاوان وامسح عینیک وجهک به فانّه یقال انّه شفاء للعین وقم عنده فاحمد الله واثن علیه وسل حاجتک فانّ رسول الله (ص) قال مابین منبری و بیت روضة من ریاض الجنّة وانّ منبری علی ترعة من ترع الجنّة و قوائم المنبر رتب فی الجنّة والترعة هی الباب الصغیر :

یجلس امیرالمؤمنین (ع) یوم القیمة علی منبرمن نور ربّ العزّة و عرض الجمیع علیه واعطا علیّ (ع) کلّ واحد من النّاس اجره ونوره .

قب روی انّه لمّا صعد ابوبکر المنبر نزل مرقاة فلمّا صعد عمر نزل مرقاة فلمّا صعد عثمان نزل مرقاة فلمّا صعد علی (ع) صعد الی موضع یجلس علیه رسول الله (ص) فسمع من النّاس ضوضاء فقال ماهذه الّذی اسمعها قالوا لصعودک الی موضع رسول الله (ص) الّذی لم یصعده الّذی تقدّمک فقال سمعت رسول الله (ص) یقول من قام مقامی ولم یعمل بعملی اکبّه الله فی النّار و انا والله العامل بعمله الممتثل قوله الحاکم بحکمه فلذلک قمت هنا .

لمّا اراد الله عزّ وجلّ تزویج فاطمة من علیّ (ع) امر الملائکة ان تجتمع فی السّماء الرّابعة عند البیت المعمور وامر رضوان فنصب منبر الکرامة علی باب البیت المعمور و هو الّذی خطب علیه آدم (ع) یوم عرض الاسماء علی الملئکة وهومنبر من نور فاوحی الی راحیل ان یعلوا ذلک المنبر وان یحمده بمحامده ویمجّده بتمجیده وان یثنی علیه بماهواهله .

ذکر فی خبر انّه یوضع یوم القیمة منبران من نور طولهما مأةمیل فی طرفی العرش للحسنین (ع) فیقومان علیهما فیزیّن العرش بهما کما یزیّن المرأة قرطاها سفینةالبحار نبر

تَنَابَزُوا : بالالقاب ای لقب بعضهم بعضا و تعایروا وتداعوا بالالقاب (اقرب) : بعضی بعضی را لقب داد و همدیگر را ننگین نمودند وبالقبهائی که ناخوش داشت اوراصدا زد .

"ولاینابز بالالقاب" ط ۱۹۱ ف ۵۳ ج ۲ ص ۱۶۴ـ کسیرا به لقبهای زشت (منافق کافر) نمیخواند .

کنز الفوائد لمّا اجری المعویة القناة الّتی فی اُحُد امر بقبور الّشهداء فنبشت فضرب رجل بمعوله فاصاب ابهام حمزة (رض) فبجس الّدم من ابهامه فاخرج رطبا ینثنی واخرج عبدالّله بن عمروبن حزام و عمرُبن الجموح وهم ینثنون بعد اربعین سنة فدفنا فی قبر واحد .

عن تاریخ الحاکم الّنیسابوری عن رجل نبّاش قال انّی کنت رجلا نبّاشا انبش القبورفماتت امرٔاةفذهبت لاعرف قبرهافصلّیت علیها فلمّا جنّ الّلیل ذهبت لانبش عنها فضربت یدی الی کفنها لاسلبهافقالت سبحان الّله رجل من اهل الجنّة تسلب امرٔاة من اهل الجنّة ثمّ قالت الم تعلم انّک ممن صلّیت علیّ وانّ الّله عزّوجلّ قد غفر لمن صلّی علیّ

لی عن الّصادق (ع) قال کان فی بنی اسرائیل مجاعة حتّی نبشوا الموتی فاکلوهم فنبشوا قبرا فوجدوا فیه لوحا فیه مکتوب انا فلان الّنبی ینبش قبری حبشی ماقدّمنا وجدناه وما اکلناه ربحناه و ما خلفنا حسرناه سفینة البحار نبش .

اَلیَنْبُوع : عین الماء و ـ الجدول الکثیر الماء (اقرب) : چشمهٔ آب :جوی‌پرآب

" وسدّ فواره من ینبوعه" ط ۱۶۰ ط ۱۰۷ـ ۷ (معاویه و گروههای دیگر به این صدد برآمدند و قصد کردند) بستن آن (علم دین) را از راه جوشیدن آب از چشمه اش .

(اَلیَنابیع) : جمع ینبوع (اقرب) . چشمه های آب .

"ینابیع الحکم" ط ۱۰۷ ط ۸ـ ۴۳ـ (مائیم) چشمه های حکمتها .

"فجر ینابیع العیون من عرانین انوفها" ط ۸۹ ط ۳ـ ۷۸ روان گردانید چشمه های آب برجوشیده را از بالای‌بینیهای زمین (قلّه های کوه)

اَلنَّابِغَة :الّرجل العظیم الّشأن (اقرب): مرد صاحب مقام بزرگ و نابغة لقب سمّیه‌زانیة مادر عمروعاص است .

"وموّبهم ابن الّنابغة" ط ۱۷۸ ط

۸۵ـ ۸ آموزگارشان (اهل شام) پسر زانیه (عمربن عاص) که مادرش نابغه زانیه بود)

روی انّ النابغة الجعدی انشد رسول اللّه (ص) قوله بلغنا السماء عزّة و تکرّما وانّا لنرجوا فوق ذلک مظهرا فقال الی این یا ابی‌لیلی قال الی الجنّة یارسول اللّه قال احسنت لایفضض اللّه فاک قال الراوی فرأیته شیخا له مأة و ثلثون سنه واسنانة مثل ورق الاقحوان نقاء وبیاضا قد هدم جسمه الافات .

جا عن ابی عبیدة قال کان النابغة الجعدی ممن یتألّه فی الجاهلیّة وانکر الخمر والسکر وهجرالاوثان والازلام وقال فی الجاهلیّة کلمته التی قال فیها الحمدللّه لاشریک له من لم یقلها لنفسه ظلما و کان یذکر دین ابراهیم (ع) والحنیفیّة ویصوم و یستغفر ویتوقّی اشیاء لغوا فیها و وفد علی رسول اللّه (ص) قال‌اتیت رسول‌الله (ص) اذجاء بالهدی ویتلوا کتابا کالمجرّة نشرا .

و کان النابغة علوی الرّای خرج بعد رسول اللّه (ص) مع امیرالمؤمنین (ع) الی صفّین وانشد علی رسول اللّه (ص)

فلا خیر فی حلم اذا لم تکن له
بوادر تحمی صفوه‌ان یکدّرا

ولاخیر فی جهل اذا لم یکن له
حلیم اذا ماورد الامراصدر

النابغة ام عمروبن عاص و قد تقدم فی عمر سفینة البحار نبغ

اَلنَّبْل . مصدر و ـ السهام العربیّه والنشاب السهام الترکیّة (اقرب) . شتابان رفتن . با تیر زدن . تیرهای عربی .

«فجعلکم مرمی‌نبله» ط ۱۹۰ ط ۲ ـ ۷۵ پس قرار داد شمارا نشانه‌گاه تیرخود .

(النِبال) . جمع نبل (اقرب) . تیرها

«رمته قسّی الفناء بنبال الموت» ط ۱۸۰ط ۱۰ـ۲۱ انداخت به (سوی)اوکمانهای فنا تیرهای مرگ را (بوسیله امراض و حوادث از پا درآمد)

(النُابِل) . الضارب بالنبل (عبده) کسیکه با تیر میزند

« فانتم غرض لنابل» ط ۱۴ط۲۱۵ـ ۱ شما (بجهت بی خردی) نشانه اید برای تیرانداز .

نَبَّهَهُ . ص نوّمه. اقامه و ایقظه و ـ الیه . وقفه علیه و اعلمه به (اقرب) . او را بیدار کرد و برخیزاند . اورا آگاه ساخت وبه‌او

فهمانید .

«واذا ادبرت نبّهت» ط ۹۱ ط ۴۱ــ ۷ چون (فتنه) پشت گرداند بیدار مینماید (چون فتنه و فساد برپا است حق ناپیدااست چون آتش آن فرو نشیند حق آشکارگردد)

(اِنْتَبَهَ) من نومه: استیقظ و ــ الرجل : شرف و ــ للأمر : فطن له (اقرب): از خواب خود بیدار گشت . مرد شریف گشت . برامر متوجه شد .

«وکونوا قوما صیح بهم فانتبهوا» ط ۶۲ ط ۸۰ــ ۲ گروهی باشید هرگاه بر آنان بانگ زده شود بیدار شوند (از پند ها که بگوش می‌شنوند و به چشم می‌بینند از غفلت بیدار شده بسوی خدا و دین رو آورند)

(اَلتَّنْبِیه) : مصدر: آگاه نمودن

« فکان احکام ذلک علی ماکرهت من تنبیهک له احبّ الیّ من اسلامک الی امر لا آمن علیک به الهلکة» ر ۳۱ ر ۲۴۰ــ ۳۴ ــ عقاید واحکامیکه مردم درآن اختلاف دارند) استوار ساختن آن هرچند میل به یاد آوری آن برای تو نداشتی) نیکوتر است نزد من از واگذاشتن ترا به کاری که از هلاک و تباهی آن برتو ایمن نیستم .

نَبَا : بفلان منزله:لم یوافقه و ــ جنبه عن الفراش: لم یطمئنّ علیه ولم یستقم مکانه (اقرب) : منزل بفلانی موافق نشد . پهلوی او بفراش آرام نگرفت (در جای خود آرام نگرفت)

« کمثل قوم سفر نبابهم منزل جدیب فامّوا منزلا خصیبا» ر ۳۱ ر ۲۴۰ ــ ۵۸ جزاین نیست کسیکه دنیارا آزمایش کند) مانند گروه مسافرینی است که منزل قحط و تنگ باشند و موافق آرزوی آنان نباشد و منزل پرآب و گیاه وسبز وخرمی‌را (که آخرت است) قصد کنند .

"ونبابه سوء رعیهم" ط ۹۶ ط ۱۰۲ــ ۱ متزلزل و مضطرب ساخت اورا بدی رعایت آنان .

(یَنْبُو) : من نَبَأ ای ارتفع : بلندی جست

«ویرأف بالضعفاء وینبو علی الاقویاء» ر ۵۳ ر ۲۳۹ ــ ۶۶ بر زیردستان مهربان‌باشد و بر زورمندان و زبردستان بلندی وسختگیری نماید .

(النَّبْوَة) : مصدر و ــ الجفوة و ــ ما ارتفع من الارض (اقرب) : کندی و عدم تیزی و نبریدن شمشیر . جفا . آنچه از زمین بلند شده .

«وقلّت عنکم نبوته» ط ۲۲۸ ط ۴۴ــ ۷ کم شده از شما کندی و نبریدن شمشیر آن (مرگ) (یعنی شمشیر مرگ که به جان همه

شما فرود می‌آید تیز و برنده است .
(النابي) : کندی کننده و نبرنده .
«ولانابي الضريبة» ر ۳۸ ر ۲۶۵ـ ۵
(مالک شمشیری است از شمشیرهای خدا) که تیزی آن در مضرب خود کندی نپذیرد .
(الأنبیٰ) اسم تفضیل : دور کننده‌تر
« فانّه انبي للسّيوف عن الهامّ» ط ۶۴ ط ۱۱۵ـ ۱ زیرا آن (این طرز رفتار) دورکننده تر است شمشیرهارا از سرها .

أنتَجَ : الشي من الشي : ولده واخرجه منه ولدّ (اقرب) : چیز را از چیز تو لید کند و آنرا از او بیرون آورد : زائید
«الحلم والاناة توءمان ينتجهما علوّ الهمّة» ح ۴۶۰ ح ۳۳۴ـ ۲ بردباری و تأنّي دو فرزند یک شکمند که آنهارا بلندی همّت و اراده پابرجا میزاید .
(النّتایق) : جمع نتيقة و هوان يقلع الشي فيرفعه من مكانه ليرمي به (اقرب) : چیزی را از جایش بردارد تا آنرا بیاندازد .
(النّتیقة) : البقاع المرتفعة و مكّة مرتفعة بالنسبة لما انحط عنها من البلدان (عبده) بقعه های بلند و مکّه‌بلنداست‌نسبت به شهرهائیکه از آن پائین‌ترند .
«واقلّ نتائق الارض مدرا» ط ۹۱ ط ۲ـ ۱۰۳ و کمترین شهرها و بقعه های زمین از جهت کلوخ

نَتَنَ : الشي : ض ک : خبثت رائحته
(أنْتَنَ) الشي بمعني نتن .
«وتنتنه العرقة» ح ۴۱۹ ح ۳۳۶ ـ ۲ بدبو می‌کند او (بشر) را عرق کردن .
(الأنْتَن) اسم تفضیل : بدبوتر
«بلادكم انتن بلاد اللّه تربة» ط ۱۳ شهرهای شما بدبوترین شهرهای خدا است از جهت خاک .

النُّثار والنُّثارة : ماتناثر ممّانثر او تختص بماينتثر من المائدة فيؤكل للثّواب (اقرب) : آنچه پاشیده شود ازآنچه پاشیده می‌شود . یا مخصوص است به آنچه از سفره غذا پاشیده گردد و برای ثواب‌خورده‌می‌شود .
«ونثارة الدرّ وحصيد المرجان» ط ۸۹ ط ۳ـ ۷ (اگر خداوند ببخشد همه پاشیده درویدهٔ مرجان را (این بخشش‌او اثر نمی‌کند و هستی اورا گم نگرداند)

(النثر والروايات)

كشف و روى في تزويج عليّ من فاطمة

(ع) انّ الله عزّوجلّ امر شجرة طوبى ان تنثر حملها من الحليّ والحلل فنثرت مافيها فالتقطعه الملئكة والحور العين و انّ الحور ليتهادينه ويفخرن به الي يوم القيمة و كان صاحب نثار فاطمة (ع) آلرضوان و طبق آلنثار شجرة طوبى وآلنثار آلدر والياقوت و المرجان سفينة : نثر

انثال . تتابع مزدحما (عبده) بى دربى درحال ازدهام آمد .
« ينثالون عليّ » ط ٢٨ ـ ١٧ : پشت سرهم بسرمن ميريختند .

آلنَّثِيل : آلروث (اقرب) : سرگين
« الي ان قام ثالث القوم نافجا حضنيه بين نثيله و معتلفه » ط ٣ ط ٢٨ ـ ١٤
تاسوم قوم (عثمان) بپاخواست به تصاحب خلافت پرداخت) در حاليكه بالا برندهوبلند كننده بود زير هردو بغل خودرا ميان موضع سرگين و موضع علف خود (يعني همّت او خوردن وسرگين انداختن بود)

×××

(النثل وآلروايات)

كا في قصّة العمرى والعقيلي ومخاصمة ولد العبّاس اباعبدالله (ع) انّ آلصادق (ع) خرج ومعه كتاب في كرباسة فيه انّ نثيلة كانت امة لامّ آلزبير ولابيطالب وعبدالله فاخذها عبدالمطّلب فلانا (اى العباس) فقال له آلزبير هذه الجارية ورثناها من امّنا و ابنك هذا عبد لنا فتحمل عليه ببطون قريش قال فقال له قد اجبتك على خلّة على ان لايتصدّر ابنك هذا في مجلس ولايضرب معنا بسهم فكتب عليه كتابا واشهد عليه فهوهذا الكتاب سفينة البحار نثل .

النَّجيب : الكريم الحسيب من الانسان والحيوان (اقرب) : با كرامت برگزيده و صاحب حسب از انسان و حيوان .
« وانّ محمّدا نجيبه و بعيثه » ط ١٣٠ ط ٧٨ ـ ٣ (گواهي ميدهم) كه محمّد (ص) برگزيده و برانگيختهء او است .
(الانجب) : اسم تفضيل : برگزيده‌تر وكريمتر .
« وانجبها كهلا » ط ١٠٣ ط ٤٢ ـ ٢ ـ
كريمترين مردمان بود درحال پيرى

×××

نَجَحَت : حاجة فلان ع : ظفربهاو ـ امر فلان : تيسّر وسهل (اقرب) به‌حاجت‌خود دست یافت . کار فلاني ميسر و آسان گرديد .

« بها ينجح الطالب » ط ۲۲۸ ط ۴۴
ـ ۲ باتقوی‌حاجت درخواست‌کننده روامیگردد

(إِسْتَنْجَحَ) الحاجة : تنجّزهاو ـ سئل قضاءها (اقرب) : روا شدن حاجت از کسی که وعده روای آنرا داده بود درخواست کـرد . روا شدن حاجت خودرا خواست .

« اويستنجح حاجة الي الناس باظهار بدعة في دينه » ط ۱۵۱ ط ۳۸ ـ ۱۵ یاخواهش روا کردن‌حاجتی نماید بسوی خلق با اظهـار بدعت در دین خود .

(النّجاح) : مصدر : برآوردن حاجت

« وبه‌نجاح طلبتكم » ط ۱۹۶ ط ۱۳ ـ ۳
وبرآورده شدن درخواست شما باوست .

(المُنْجِح) : حاجت برآرنده .

« الصدقة دواء منجح » ح ۶ ح ۳۵۹
ـ ۳ صدقه دادن‌داروئی است شفا دهـنـده و حاجت برآرنده (قال رسول الله (ص) داووا مرضاكم بالصدقة)

(الأَنْجَح) : رهاننده تر « ولاشفيـع انجح من التوبة » ح ۳۷۱ ح ۳۸۵ ـ ۱ شفاعت کننده‌ای رهاننده تراز توبه نیست .

نَجَدَهُ : ن : اعانه و ـ غلبه (اقرب): به او یاری کرد و پیروز شد .

(نَجَّدَ) البيت : زيّنه (اقـرب) : خانه را زینت داد .

« وزخرف ونجّد » ر ۳ ر ۲۴۸ ـ ۹ ـ (آنانکه ساختمانها بنا کردند) زنیت داد و آراسته کرد .

(النَّجْد) : مصدر و ـ ما اشـرف من الارض وارتفع (اقرب) : پیروز . آنچه از زمین مشرف و بلند است .

« يعرف غوره و نجده » ط ۱۵۲ ط ۶۹
ـ ۱ (خردمند) پستي و بلندی مقام‌خود را می شناسد .

(النَّجْدَة) : الشجاعة الماضية فيما يعجز عنه غيره والشدّة والباس (اقـرب) : دلیری که رونده و حمله کننده است در آنچه از آن غیر او ناتوان ماند : سختي و شدت .

« فليذبّ عن اخيه بفضل‌نجدته التي فضّل بها عليه » ط ۲۹ ـ ۲ (هرکدام از شما از برادر خود سستي ببيند هنگام مبارزه‌بادشمن) باید دفع کند آنرا به زیادتی شجاعت خـود که بوسیلهٔ آن برتری یافته بروی .

(الأنجاد) جمع نجد و ـ حمائـل السيف (اقرب) : بلنديهای زمین . حمائـل شمشیر .

« ومخصب الانجاد » ط ۱۶۱ ط ۳۶ ـ ۱
رویاننده و پرگیاه کنندهٔ زمینهای بلنداست .

(النُّجَداء) جمع نجيد و هو الشجاع

الماضي فيما يعجز غيره (اقرب) : دلير اقدام کننده برچیزی که غیر او درآن عاجز ماند .
«ومحاسن الامور آلتي تفاضلت فيها المجداء وآلنجداء من بيوتات العرب» ط ۱۹۰ ط ۲ـ ۱۳۲ (اگر از عصبيّت چاره ای نیست تعصّب شما باشد برای) کارهای نیکو که درآن بزرگان و دلیران از خاندانهای عرب بریکدیگر برتری جویند .

النّاجذ : اسم فاعل و ـ واحـد آلنواجذ وهي اقصى الاضراس (اقرب) :کسیکه با دندانهای طاحونه بگزد . یکی‌از دندانهای طاحونه .
«عضّ على ناجذک» ط ۱۱ ط ۲۱۳ـ ۱ دندان روی دندان خود بنه (سختیهـای جنگ را برخود هموار کن)
(النّواجِذ) جمع ناجذ
«وعضّوا على الجهاد بنواجذكم» ط ۱۲۰ ط ۶۳ـ ۳ بگزید برکارجهاد بردندانهای خود (در کار جهاد کوشا باشید)

النّجْر : مصدر و ـ الاصـل و ـ الحسب و ـ اللّون (اقرب) : قصد کـردن . ریشه . پدران و مادران . رنگ
«واختلف آلنجر» ط ۲ ط ۳۷ ـ ۷ ـ اصل مختلف شده بود (هریک از گروههـا به اصلي معتقد بودند و حق را درآن‌میدیدند)

نجز: الوعد ن : حضر و تعجّل و ـ تمّ و ـ الكلام :انقطع و ـ فلان حاجته :قضاها و ـ بالوعد : عجّله (اقرب) : وعده حاضر و زود انجام یافت . تمام شد . گفتار قطع شد . فلاني حاجتش را رو کرد . وعده زود وفا کرد .
(الإنْجـاز) الحاجـة: قضاء‌ها و ـ القتيل : الاجهاز و ـ الوعد : سرعةالوفاء به : روا کردن حاجت ، تمام کش کردن زخمـدار . زودتر به وعده وفاکردن .
«لانجاز عدته» ط ۱ ط ۵ ـ ۴۳ ـ (محمّد (ص) را برانگیخت) برای انجام دادن به وعدهٔ خود (که برانگیخته شدن او را بـه پیامبران وعده داده بود)
(تَنَجُّز) حاجته: طلب قضاء‌ها ممّن وعده ایّاها (اقرب) : روا شدن حاجت خودرا از کسیکه به او وعده داده بوددرخواست‌کرد .
«واستحقّوا منه ما اعدّ لكم بآلتنجّز لصدق ميعاده» ط ۸۱ ط ۴ـ ۲۱ سزاوار شویـد از او (خداوند) چیزی را که آماده کرده برای شما بادرخواست کردن (عمل نمودی) راستی وعدهٔ اورا (وعدهٔ او همیشه راست اسـت نهایت وابسته به عمل بندگان است)
(النّاجِزَة) : الحاضرة (اقرب) :حاضر

شده

« ولاموتة ناجزة » ط ۸۱ ط ۴ ـ ۴۹ـ نه مرگی که حاضر باشد (تا او را احساس این دردها برهاند) موجود نیست .

(المُنْجِز) اسم فاعل : وفاکننده بـه وعدهٔ خود

« والله منجز وعده » ط ۱۴۴ ط ۸۴ـ ۲ خداوند به وعدهٔ خود (یاری دادن بـه لشگر اسلام) وفاکننده است .

(النجش و الروايـات)

کتب رسول الله (ص) الى النجاشـي ملك الحبشة يدعوه الى الأسلام واخذ النجاشي كتاب رسول الله (ص) فوضعه على عينه و نزل من سريره ثمّ جلس على الأرض تواضعـــا ثمّ اسلم وشهد شهادة الحقّ و كتب الى رسول الله (ص) باجابته و تصديقه و اسلامه على يــد جعفربن ابيطالب .

كتب النجاشي كتابا الى النبي (ص) فقال رسول الله (ص) لعلىّ (ع) اكتب جوابـا واوجز فكتب بسم الله الرحمن الرحيم امّا بعد فكانّك من الرّقة علينا منّا و كانّا من الثقة بك منك لأنّا لانرجوا شيئا منك الّا نلناه ولانخاف منك امرًا الّا آمنّاه وبالله التوفيق فقال النبىّ (ص) الحمدلله الّذى جعل من اهلى مثلك و شدّ ازرى بك .

ل انّ رسول الله (ص) لمّا اتاه جبرئيل ينعي النجاشي بكى بكاء حزين عليه وقال انّ اخاكم اصحمه مات ثمّ خرج الى الجبانـــة فصلّى عليه وكبّر سبعا فخفض الله له كلّ مرتفع حتّى رأى جنازته و هو بالحبشة .

كتب الصادق (ع) الى النجاشي وهو رجل من الدهاقين و كان عاملا على الاهواز و فارس بسم الله الرحمن الرحيم سرّ اخاك يسرّك الله والنجاشي لقب ملوك الحبشة و هــذا النجاشي المذكور فى كتاب الصادق (ع) غير النجاشي الّذى مرّ ذكره و صلّى عليه رسول الله (ص) سفينة البحار نجش.

النُّجْعَة :طلب الكلا في موضعه ومساقط الغيث (اقرب) : طلب كردن چراگاه در جاى آن و محل فرود آمدن باران .

« وليست بدار نجعة » ط ۱۱۱ ط ۵۴ ـ ۱ نيست (دنيا) سرائيكه طلب آب و گيـاه كرده شود .

(المُنْتَجَع) اسم مفعول:من انتجـع الكلا: طلبه في موضعه و ـ فلانا: طلب معروفه (اقرب) : محلّ طلب آب و گياه و سود

« فصار مثابة لمنتجع اسفارهم » ط ۱۹۰ ط ۲ـ ۱۰۷ پس گرديد بيت الله الحرام محلّ اجتماع براى طلب كردن منفعت سفرهايشـان

(که در مکّه معظّمه هم منفعت دنیا وجوددارد وهم منفعت آخرت)

(آلنجف وآلروایات)

روی عن ابیعبداللّه (ع) انّـــه قال الغری قطعة من الجبل آلذی کلّم اللّــه علیه موسی تکلیما وقدّس علیه عیسی تقدیساواتّخذ علیه ابراهیم خلیلا ومحمّدا (ص)وعلیهـــم حبیبا و جعله للّنبیین مسکنا.

و روی انّ امیرالمؤمنین (ع) نظر الی ظهر الکوفة فقال ما احسن منظرک واطیـــب قعرک آللّهم اجعله قبری و من خواصّ تربتــه اسقاط عذاب القبر وترک محاسبة منکر و نکیر للمدفون هناک کما وردت به الاخبارآلصحیحة عن اهل البیت (ع)

ومن خواصّ ذلک الحرم آلشریف انّ جمیع المؤمنین یحشرون فیه و روی عن ابـــی عبداللّه (ع) انّه قال ما من مؤمن یمـــوت فی شرق الارض و غربها آلّا وحشراللّه روحه الـــی وادی آلسلام و جاء فی الاخبار والاثار انّه بین وادیآلنجف والکوفة کانّی بهم قعودیتحدّثون علی منابر من نور والاخبار فیهذا کثیرة.

البرسی فی المشارق عن الفضل بن شاذان انّ امیرالمؤمنین (ع) اضطجع فینجف الکوفة علیالحصا فقال قنبر یا مولایالاافرش لک ثوبـــی تحتک فقال لا ان هی آلاتربةمؤمن او مزاحمته فی مجلسه.

روی انّ رجلا من اهل الیمن اوصـــی اولاده بان یدفنوه فی آلنجف و قال یدفـــن هناک رجل لوشفّع یوم القیمة لاهل الموقـف لشفّع فلمّا مات حملوا جنازته الی آلنجـــف وکان ذلک فی ایّام امیرالمؤمنین (ع) سفینةـ البحار نجف

المِنْجَل : آلة حدید عکفاء یقضب بها آلزرع و غیره (اقرب) : آلت آهنینی است کج با آن زراعت و غیرآن درویده می شود.

(آلنجل وآلروایات)

فی احتجاج ابی الحسن آلرضا (ع) علی ارباب الملل قال للجاثلیق یا جاثلیـــق الاتخبرنی عن الانجیل الاوّل حینافتقدتموه عند من وجدتموه ومن وضع لکم هذا الانجیل قال له مافتقدنا الانجیل آلّا یوما واحداحتّی وجدناه غضّا طریّا فاخرجه الینا یوحنّا و متّـــی فقال له آلرضا (ع) ما اقلّ معرفتک بسرّ (سنن خ ل) الانجیل و علمائه فان کان هذا کمـــا تزعم فلم اختلفتم فی الانجیل وانّما وقــــع الاختلاف فی هذا الانجیل آلّذی فی ایدیکـم

اليوم فلوكان على العهد الاوّل لم تختلفوا فيه ولكنّي مفيدك علم ذلك.

اعلم انّه لمّا افتقد الانجيل الاوّل اجتمعت آلنصاری الی علمائهم فقالوالهم قتل عيسی بن مريم (ع) وافتقدنا الانجيل و انتم العلماء فما عندكم فقال لهم الوقاومرقابوس انّ الانجيل في صدورنا و نحن نخرجه اليكم سفرا سفرا في كل احد فلاتحزنوا عليه ولاتخلوا الكنائس فانا سنتلوه عليكم في كلّ احد سفراسفرا حتّی نجمعه كلّه فقصد الوقاومرقابوس و يوحنّا ومتّی فوضعوا لكم هذا الانجيل بعد ماافتقدتم الانجيل الاوّل وانّما كان هولاء الاربعة تلاميذ آلتلاميذ الاوّلين اعلمت ذلك قال الجاثليق امّاقبل هذا فلم اعلمه وقد علمته الان و قد بان لي من فضل علمك بالانجيل و سمعت اشياء ممّا علمته شهد قلبي انّها حقّ فاستزدت كثيرا من الفهم.

نعت رسول اللّه (ص) في آلتورية والانجيل والفارقليط اسمه (ص) و ممّا كتب في الانجيل ابن البرّة ذاهب والفارقليط يأتی بعده يجيء (يجلی ح ل) لكم الاسرار و يفسّر لكم كلّشي وهو يشهد لي كما شهدت له فانّي اجيئكم بالامثال وهو يجيئكم بآلتاويل سفينة البحار. نجل

"ومنجلين بهما تقبض" ط ۱۸۳ط۱۶ ـ ۲۶ (برای او قرار داد دوپا) مانند دوداس كه به آن ميدرود.

نَجَمَ : آلشي ن : ظهر و طلع (اقرب) : چيز ظاهر شد و سردرآورد.

«كلّما نجم منهم قرن قطع» ط۵۹ ط ۱۴۵ـ ۵ هرگاه ظاهر شد از آنان شاخی (سری ورهبری) بريده می‌شود (كشته می‌گردد)

(آلنَّجْم) : الكوكب و ـ مانجم من آلنبات علی غير ساق و هو خلاف آلشجر و ـ الاصل (اقرب) : ستاره. آنچه از گياه بدون ساق ميرويد و آن خلاف شجر است كه ساقدار می‌شود. ريشه.

«والحمدللّه كلّما لاح نجم و خفق» ط ۴۸ ط ۱۶۸ـ ۱ ستايش خدائيرا سزاست هر زمان كه ستاره ای ظاهر وپنهان‌شود (يعنی ستايشي كه هرگز قطع نشود)

(آلنُّجُوم) جمع نجم «الا انّ مثل آل محمّد (ص) كمثل نجوم آلسماء اذا خوی نجم طلع نجم» ط ۹۸ ط ۲۱۴ـ ۷ آگاه باشيد مثل آل محمّد (ص) (ائمّة اثنی عشر ع) مانند ستارگان آسمان است كه هر زمانی ستاره‌ای ناپديد شد ستاره ای آشكار می گردد (چون يكی از آنان دنيارا بدرود گويد ديگری بجای او بنشيند)

«وتلتبس الاراء عند نجومها» ط۱۴۸ ط ۳۱ـ ۱۱ مشتبه شود انديشه های (درست‌به نادرست آن) هنگام پديدار شدن آن

(النَّوَاجِم) : جمع ناجمة پدیدآمدهها
«وکسرت نواجم قرون ربیعة و مضر»
ط ۱۹۰ ط ۲ـ ۱۷۲ من شکستم شاخه هـای
ظاهر شدهٔ قبیلهٔ ربیعه و مضرر (دلیـران
آنهارا کشتم)
(المُنَجِّم) : الّذی ینظر فی النجوم
بحسب مواقیتها و سیرها (اقرب) : کسی کـه
به ستارگان بحسب وقتها وسیرشان نگاه‌میکند .
«والمنجّم کالکاهن» ط ۷۷ ط ۱۳۰ـ
۵ منجّم (که از جهت ربط دادن ستارگـان
غیب گوئی می‌کند) مانند کاهن است (که او
هم بکمک اجنّة از غیب خبر می‌دهد هـردو
مانند جادوگراست و جادوگر مانندکافراست)

(النجم والروایات)

عن ابیجعفر (ع) فی قوله تعالـی :
(وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ) اقسم بقبر محمّـد (ص)
اذاقبض مَاضَلَّ صَاحِبُكُمْ بتفضیله اهل‌بیته .
واتّهم (ع) النجوم والعلامات .
المنجّم الّذی کان فی اصحـاب
امیرالمؤمنین (ع) و نهی‌امیرالمؤمنین (ع) عن
الخروج الی‌الخوارج فی‌الساعة الّتی عزم‌علی
الخروج و عیّن له ساعة اخری فخالفـه
امیرالمؤمنین (ع) فخرج فی الساعة الّتی نهاه
عنهافظفر وظهر قال (ع) ایّاکم‌والتعلم‌للنجوم
الّا مایهتدی به فی ظلمات البرّ والبحـرانّما
المنجّم کالکاهن والکاهن کالساحر والساحـر
کالکافر والکافر فی النار .
وقال (ع) اما انه ماکان لمحمّد (ص)
منجّم ولا لنا من بعده حتّی فتح اللّه علینـا
بلاد کسری و قیصر ایّها الناس توکّلوا علی‌اللّه
وثقوا به فانّه یکفی ممّن سواه .
قال موسی بن جعفر (ع) بعد علـم
القرآن مایکون اشرف من علم النجوم و هـو
علم الانبیاء والاوصیاء وورثة الانبیاء و نحن
نعرف هذا العلم وماندکره .
نجم المنجّم الیهودی الّذی کان‌بقم
ونظر فی طالع مولانا الحجة (ع) و قال‌انّ‌هذا
المولود لایکون الّا نبیّا او وصیّ نبیّ و یملـک
الدنیا شرقا وغربا .
وهو الّذی جعل لکم النجوم لتهتدوا
بها فی ظلمات البرّ والبحر قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ
لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ـ الانعام
وَ عَلَامَاتٍ وَبِالنَّجْمِ هُمْ يَهْتَـدُونَ ـ
النحل فس عن ابیعبداللّه (ع) قال قال‌امیرـ
المؤمنین (ع) هذه النجوم الّتی فی السمـاء
مدائن مثل المدائن الّتی فی الارض مربوطـة
کلّ مدینة الی عمود من نور طول ذلک العمود
فی السماء مسیرة مأتین و خمسین سنة .
قال دهقان‌الفرس لامیرالمؤمنین (ع)
یاامیرالمؤمنین‌تناحست النجوم الطالعـات
وتناحست السعود بالنحوس واذا کان مثل‌هذا

اليوم وجب علي الحكيم الاختفاء و يومک‌هذا يوم صعب قد انقلب فيه کوکبان و انقدح من برجل آلنيران و ليس الحرب لک بمکان فقال اميرالمؤمنين (ع) ويحک‌يا دهقان‌المنبئي بالآثار المحذِّر من الاقدار ماقصّة صاحب الميزان الي ان قال (ع) البارحة سعد سبعون الف عالم وولد في کل عالم سبعون الفا و آلّليلة يموت مثلهم وهذا منهم واومأ بيده الي سعد بن مسعدة الحارثي و کان جاسوسا للخوارج في عسکر اميرالمؤمنين (ع) فظنّ الملعون انّه‌يقول خذوه فاخذ بنفسه فمات فخرّ آلدهقان ساجدا فقال اميرالمؤمنين (ع) الم اروّک من عين آلتوفيق؟ قال بلي يا اميرالمؤمنين فقال انا وصاحبي لاشرقيّ ولاغربيّ نحن ناشئة القطب واعلام الفلک تقدّم في دهقن مايناسب ذلک.

ابوآلنجم هو الفضل بن قدامة العجلي کان من شعراء زمان الامويّة و مات في اواخر دولتهم حکي انّه طلبه هشام بن عبدالملک ليلة ليحدّثه فحدّثه علي بناته فکان ممّا حدّثه عن بنته المسمّاة بظلّامة هذا آلشعر

کان ظلامة اخت شيبان
يتيمة ووالداها حيّان
آلرأس قُمّل کلّه وصيبان
وليس في آلساقين آلاخيطان
تلک آلتي تفزع منها آلشيطان

فضحک هشام حتي ضحکت آلنساء و کنّ من وراء ستر رقيق فامر هشام له بثلثمأة‌دينارو قال اجعلها في رجل ظلّامة مکان الخيطين سفينة البحار نجم.

نَجا: من کذان: خلص (اقرب): خلاص شد.

«فماکان آلّا کموقف ساعة حتّي نجي جريضا» ر ۳۶ ر ۲۵۶ـ ۳ پس نبود آن کارزار مگر مانند ايستادن ساعتي تا نجات يافت در حاليکه غصّه خورنده بود.

(ناجاهُ): سارّه (اقرب): باوی راز گفت

«عبادناجاهم في فکرهم» ط ۲۲۰ ط ۳۵ـ ۲ بندگاني است که در انديشهٔ آنها باآنان راز گفت.

(النَّجْوي): مصدر: الاسم من المناجاة و ـ آلسرّ و ـ المسارّون (اقرب): رازگوئي. راز. رازگويان.

«واذا ناجيته علم نجواک» ر ۳۱ ر ۲۴۰ـ ۸۰ هرگاه با او راز و نياز کني راز دلت را مي‌داند.

(انْجاهُ): خلّصه (اقرب): اوراخلاص نمود.

«وانّه يوشک ان يفقک واقف علي مالاينجيک منه منجٍ مَجن» ر ۱۰ ر ۲۵۰ ـ ۲ـ ونزديک است باخبر گرداند تورا مطّلع سازنده

(که مرگ است) برچیزیکه عقوبت آخرت باشد)
که نجات ندهد ترا از آن هیچ نجات دهنده
و سپر ومانعی .
(النَّجاة) : مصدر و ـ ما ارتفع من
الارض و ـ الحرص (اقرب) : خلاص کردن .
آنچه از زمین بلند است . میل سخت .
«ولکم نجاة» ط ۵۷ ط ۲۳۰ ـ ۲ برای
شما رهائی است (از مرگ و شکنجه)
(المُنْجاة) : الباعث علی النجاة
(اقرب) : آنچه سبب رهائی است .
«وبلّغهم منجاتهم» ط ۳۳ ط ۹۳ ـ ۴
ورسانید آنهارا به محل و سبب رستگاری و
رهائیشان .
(المُناجاتِ) : راز ونیاز نمودن .
«ولم تجف لطول المناجات اسلات
السنتهم» ط ۸۹ ط ۳ ـ ۶۲ خشک نشد بجهت
درازی‌مناجات و رازونیاز اطراف زبانهایشان
(المَنْجی): مکان النجاة و ـ ماارتفع
من الارض (اقرب): مکان رهائی . آنچه از
زمین بلند است و مکان رهائی‌از سیل میباشد
ونجات یافتن .
«لامنجامنک الّا الیک» ط ۱۰۷ ط ۸ ـ
۶ جای گریزی و نجاتی (از عذاب) تونیست
مگر بسوی (رحمت) تو
«ومنجی ینجو» ط ۱۷۳ ط ۱۰۹ ـ ۶
(پیامبر بمن خبر داده) رهائی آنکه نجات
می‌یابد (از بهشت)

(النِّجاء) الافضاء بالسّر والتکلّم مع
شخص بحیث‌لایسمع‌الاخر (عبده) :رسانیدن
راز و سخن گفتن با شخصی بطوریکه دیگری
نشنود .
«ولااخوان ثقة عند النجاء» ط ۱۲۳
ط ۶۶ ـ ۱۲ ونه برادران طرف اعتماد و
اطمینانی میباشند هنگام راز گفتن (تاراز مرا
نگهداشته و فاش نسازد)
(النّاجی) اسم فاعل است رستگار و
رهائی یابنده .
«والناجی بالعطب» ط ۱۱۲ ط ۲۰ ـ
۱۲ (دنیا میاندازد) رستگار را بهلاکت .
(النَّجِیّ) : السّر و ـ من تسارّه
(اقرب) : راز وهم‌راز .
«ونجیّ همّ ماکان یجده» ط ۲۱۹ ط
۱۲ ـ ۳۱ هم راز غصّه که نمی‌یافت آنرا

(النجا والروایات)

ـ فی وصیّة النبی (ص) لعلیّ (ع)
یاعلی ثلث درجات و ثلث کفّارات و ثلث
مهلکات و ثلث منجیات فامّا الدرجات‌فاسباغ
الوضوء فی‌السبرات وانتظار الصلوة‌بعدالصلوة
ومشی باللّیل والنهار الی الجماعات و امّا
الکفّارات‌فافشاء السلام واطعام الطعام‌والتهجّد
باللّیل والناس نیام و امّا المهلکات فشحّ مطاع

وهوى متّبع واعجاب المرء بنفسه واماّ المنجيات فخوف اللّه في السّرّ والعلانية والقصد في الغنى والفقر وكلمة العدل في الرضا والسخط

سن عن اميرالمؤمنين (ع) قال ثلث منجيات: تكفّ لسانك و تبكي على خطيئتك ويسعك بيتك.

سن عن ابيعبداللّه (ع) قال المنجيات اطعام الطعام وافشاء السلام والصلوة باللّيل والناس نيام.

ل عن ابن عبّاس قال قال رسول اللّه (ص) انّ اللّه تعالى ناجى موسى بن عمران (ع) بمأة الف كلمة و اربعة و عشرين الف كلمة في ثلثة ايّام ولياليهنّ ماطعم فيها موسى و لاشرب فيها فلمّا انصرف الى بنى اسرائيل وسمع كلام الادميّين مقتهم لماكان وقع في مسامعه من حلاوة كلام اللّه عزّوجلّ.

ختص ير عن ابيعبداللّه (ع) قال انّ رسول اللّه (ص) ناجى عليّا (ع) يوم الطائف فقال اصحابه ناجيت عليّا من بيننا و هو احدثنا سنّا فقال مانا ناجيه بل اللّه ناجيه

و روى انّ اللّه ناجى عليّا (ع) و انّ الروح يلقى اليه و جبرئيل املى عليه.

من مناجاة عليّ بن الحسين (ع) على ماروا الطاوس عنه (ع) سيّدى سيّدى هذه يداى قد مددتهما اليك بالذنوب مملوّة وعيناى بالرجاء ممدودة وحقّ لمن دعاك بالندم تذلّلا ان تجيبه بالكرم تفضّلا.

وكان من دعائه (ع) ايضا الهى ان كنت عصيتك بارتكاب شئ ممّا نهيتني عنه فانّي قد اطعتك في احبّ الاشياء اليك الايمان بك منّا منك به علىّ.

لى مناجات الصادق (ع) الهى كيف ادعوك وقد عصيتك و كيف لاادعوك و قد عرفت حبّك في قلبى.

ونقل من خطّ الشهيد ره عن الصادق (ع) اللّهم انّ كثرة الذنوب تكفّ ايدينا عن انبساطها اليك بالسوال والمداومة على المعاصي تمنعنا عن التضرّع والابتهال والرجاء يحثّنا الى سؤالك ياذا الجلال فان لم يعطف السيد على عبده فمن يبتغى النوال فلاتردّ اكفّنا المتضرّعة الّا ببلوغ الامال.

روى عن اميرالمؤمنين (ع) انّه قال في مناجاته الهى افكّر في عفوك فتهون علىّ خطيئتي ثمّ اذكر العظيم من اخذك فتعظم علىّ بليّتى.

الدعوات كان اميرالمؤمنين (ع) اذا اعطى مافي بيت المال امر فكنس ثمّ صلّى فيه ثمّ يدعوا فيقول في دعائه اللّهم انّي اعوذ بك من ذنب يحبط العمل و اعوذ بك من ذنب يعجّل النقم.

ومن مناجاة اميرالمؤمنين (ع) الهى كانّي بنفسي قد اضجعت في حفرتها و انصرف عنها المشيّعون من جيرتها و بكى الغريب عليها لغربتها.

و من مناجاته (ع) ايضا الهي صلّ على محمّد وآل محمّد وارحمني اذا انقطع من آلدنيا اثري وامتحي من المخلوقين ذكري . . .
وفي آخرها ثمّ اقبل اميرالمؤمنين (ع) على نفسه يعاتبها ويقول ايّها المناجي ربّه بانواع الكلام وآلطالب منه مسكنا في دارآلسلام والمسوّف بآلتوبة عاما بعد عام ما اراك منصفا من بين الانام فلودافعت نومک يا غافلا بالقيام و قطعت يومک بآلصيام واقتصرت على القليل من لعق آلطعام واجتهدت آلليالي بالقيام كنت احرى ان تنال اشرف المقام .

مناجات اخرى له (ع) آللهم انّي اسألک الامان الامان يوم لاينفع مال ولابنون آلا من اتى آلله بقلب سليم .

مناجات لعليّ بن الحسين (ع) الهي طال مانامت عيناي و قدحضرت اوقات صلواتک وانت مطّلع عليّ تحلّم عنّي ياكريم .

وله (ع) ايضا آللهمّ آنک دعوتني الى آلنجاة فعصيتک ودعاني عدوّک الى الهلكة فاجبته فكفى مقتا عندک ان اكون لعدوّک احسن طاعة منّي لک فواسوأتاه اذ خلقتني لعبادتک و وسعت عليّ من رزقک فاستعنت به على معصيتک وانفقته في غير طاعتک ثمّ سألتک آلزيادة فلم يمنعک ماكان منّي ان عدت بحلمک عليّ .

ومن مناجاته (ع) الهي اسألک ان تعصمني حتّى لا اعصيک فانّي قدبهت وتحيّرت من كثرة آلذنوب مع العصيان و من كثرة كرمک مع الاحسان وقد كلّت لساني كثرة ذنوبي واذهبت عنّي ماء وجهي فباىّ وجه القاک و قد اخلق آلذنوب وجهي فباىّ لسان ادعوک وقد اخرس المعاصي لساني و كيف ادعوک و انا العاصي و كيف لا ادعوک وانت الكريم .

اورد آلثعلبي و الواحدي و غيرهما من علماء آلتفسير انّ الاغنياء اكثروا مناجاة آلنبي (ص) و غلبوا الفقراء على المجالس عنده حتّى كره رسول آلله (ص) ذلک واستطال جلوسهم و كثرة مناجاتهم فانزل آلله تعالى يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَاجَيْتُمُ الرَّسُولَ فَقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَةً ذَٰلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ وَأَطْهَرُ فامر بآلصدقة امام المناجات فانّ اهل العسرة فلم يجدوا وامّا الاغنياء فبخلوا وخفّ ذلک على رسول آلله (ص) وخفّ ذلک آلزحام وغلبوا على حبّه وآلرغبة في مناجاته حبّ الحطام واشتدّ على اصحابه فنزلت الاية آلتي بعدها راشقة لهم بسهام الملام ناسخة بحكمها حيث احجم من كان دأبه الاقدام و قال عليّ (ع) انّ في كتاب آلله لاية ما عمل بها احد قبلي ولايعمل احد بها بعدي و هي آية المناجاة فانّها نزلت كان لي دينار فبعته بدراهم وكنت اذا ناجيت آلرسول صلّى آلله عليه وآله صدّقت حتّى فنيت فنسخت بقوله (ع) ءَأَشْفَقْتُمْ أَنْ تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَاتٍ . . . سفينة البحار نجا

اَلنَّواحِبُ : جمع ناحبة من‌نحب ای بكي اشدّ البكاء او رفع صوته بالبكاء (اقرب): فرياد كشندگان باگريه و شيون كنندگان
« فهل دفعت الاقارب او نفعت النواحب » ط ۸۱ ط ۴- ۲۸ آيا خويشان (سختيهاي مرگ را) دفع كردند و يا شيون كشندگان سودي رساندند .
(اَلنَّحِيبُ) : اشدّ البكاء (عبده) . گريه سخت
«وتجاوبوا نحيبا» ط۲۵- ۱۳ بهمديگر با گريه جواب دادند .

اَلنَّحْرُ : مصدر و- اعلي الصدر وقيل موضع القلادة (اقرب): نحر كردن شتر . بالاي سينه . گفته شده جاي گردن‌بند .
«وفاضت بين نحري وصدري نفسك» ط ۲۰۰ ط ۱۲۳- ۳ روان شد ميان گلو و سينه من روح و جان تو .
(اَلنُّحُورُ) : جمع نحر: گلوها
«حتّي جعلوا نحورهم اغراض المنيّة» ط ۵۱ ط ۱۸۵- ۲ (معاويه بر اهل شام علّت جنگ را كه براي بدست آوردن رياست است بر آنان پنهان نمود) تا آنها گلوهاي خود را هدف (تيرهاي) مرگ قرار داده اند .
(اَلنَّواحِرُ) : جمع ناحرة و هو آخر ليلة من الشهر ونواحر الارض متقابلاتها (اقرب) : شبهاي آخر از ماه . روبروهاي زمين
«وحتّي تدعق الخيول في نواحر ارضهم» ط ۱۲۲ ط ۲۹- ۱۹ وتا آنكه بكوبنده اسبان بسمهاي خود در اواخر بلاد آنان .

اَلنُّحُوسُ : جمع نحس و هو نقيض السعد و- الجهد و- الغر و- الامر المظلم (اقرب) : ناموافق : ناراحتي . امر تاريک .
«ونحوسها و سعودها» ط ۸۹ ط ۳- ۴۳ (براي نظم آفرينش اجرا نمود) نحس ها (ناموافقها) و سعدها (موافقها) ی آنها (ستارگان را)

اَلنَّحِيفَةُ : من نحف الرجل : هزل (اقرب) : لاغر
«واجسادهم نحيفة» ط ۱۹۱ ط ۱۴- ۷ بدنهاي پرهيزكاران (در اثر رياضت) لاغر است .

نَحَلَ : فلانا ع اعطاه شيئا من غير عوض بطيب نفس او عام و- المرأة : اعطاها المهر و- فلانا القول : اضافه اليه قولا قاله غيره و ادّعاه عليه (اقرب) : به فلاني چيزي

را بدون عوض داد. مهریه را بــه زن داد. گفتاری را که غیر گفته بود به او ادّعا نمود و به وی نسبت داد.

«ونحلوک حلیة المخلوقین باوهامهم» ط ٨٩ ط ٣ــ ٢٤ وبخشیدند بتوصفات مخلوقات را به وهمهای خودشان.

(اِنْتَحَل) شعر غیره او قول غیـره: ادّعاه لنفسه و هو لغیره و فلان مذهـب کذا و قبیلة کذا (اقرب): شعر وگفتار دیگری‌را برای خودش ادّعا کرد درحالیکه آن برای غیربود. فلانی به مذهب چنانی و به قبیلهٔ فلانـــی خودش را منسوب نمود در حالیکه اهــل آن مذهب و آن قبیله نبود.

« وعذرًا لمن انتحله» ط ١٩٦ ط ١٣ــ ٣٧ عذرخواه قرار داد آنرا برای کسیکه آن را بخود نسبت دهد

(الِاْنْتِحَال) مصدرنسبت دادن چیزی بخود که اهل آن نباشد.

«وبانتحالک ماقد علاعنک» ر ٦٥ ر ٢٥٢ــ ٢ وبابرخود بستن تو چیزی (ادعـــاء خلافت) را که برتراز فراخور تست.

(النحل والروایات)

واوحی ربّک الی النحل ان اتّخـذی من الجبال بیوتا و من الشجر و ممّا یعرشـون ثمّ کلی من کلّ الثمرات فاسلکی سبل ربّـــک ذللا یخرج من بطونها شراب مختلف الوانه ــ النحل.

قال فی الاحیاء انظر الی النحلة کیف اوحی الله تعالی الیها حتّی اتّخذت مـــن الجبال بیوتا و کیف استخرج من لعابها الشمع والعسل وجعل احدهما ضیاء والاخر شفاء ثـمّ لوتأملت عجائب امرها فی تناولها الازهـــار والانوار واحترازها من النجاسات والاقـــذار و طاعتها لواحد من جملتها و هو اکبرها شخصا وهو امیرها ثمّ ما سخّرالله سبحانه له امیرهـا من العدل والانصاف بینها حتّی انّه لیقتـــل منها علی باب المنفذ کلّ ماوقع منهـــا علی نجاسة لقضیت من ذلک العجب ان کنت بصیرا علی نفسک ثمّ دع عنک جمیع ذلک فانظرالی بنیانها بیتها من الشمع واختیارها من جمیـع الاشکال المسدّس.

قال حکیم من الیونانیّین لتلامذتـه کونوا کالنحل فی الخلایا قالوا و کیف النحل قال انّها لاتترک عندها بطّالا الّا ابعدته واقصته عن الخلیّة لانّه یضیق المکان و یفنی العسـل ویعلّم النشیطَ الکَسِلَ.

قال رسول الله (ص) انّ مثل المؤمن کمثل النحلة ان صاحبته نفعک وان شاورتـــه نفعک وان جاورته نفعک وکلّ شأنه منافــــع و کذلک النحلة کلّ شأنها منافع.

وقال ابن الاثیر وجه المشابهـة بین

المؤمن والنحلة حذق النحل وفطنته وقلة اذاه وحقارته ومنفعته و قنوعه وسعيه في النهـــار وتنزهه عن الاقذار وطيب اكله وانه لايأكـــل من كسب غيره ونحوله وطاعته لاميره.

وللنحل آفات تقطعه من عملــه منها الظلمة والغيم والريح والدخان والماء و النار وكذلك المؤمن له آفات تفتره من عمله منهـــا ظلمة الغفلة وغيم الشك وريح الفتنة و دخان الحرام وماء السعة و نارالهوى.

وفي مستدرك الدارمي عن علي بن ابيطالب (ع) انه قال كونوا في الناس كالنحلة في الطير انه ليس في الطير الا وهويستضعفها ولوتعلم الطير مافي اجوافها من البركة لم يفعلوا ذلك بها وخالطوا الناس بالسنتكم واجسادكم وزايلوهم باعمالكم وقلوبكم فان للمرء مااكتسب و هو يوم القيمة مع من احب.

ل في الاربعماة قال اميرالمؤمنين (ع) شيعتنا بمنزلة النحل لو يعلم الناس ما فـــي اجوافها لاكلوها.

فس عن الصادق (ع) في قوله تعالى وَأَوْحَى رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ نحن الذى اوحى الله اِلَيْهِ أَنِ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا نحن امرنـا ان نتخذ من العرب شيعة و من الشجر يقـول ومن العجم ومما يعرشون من الموالي والشراب المختلف الوانه العلم الذي يخرج منا اليكم.

كنز عنه (ع) ايضا في الاية الشريفة قال مابلغ من النحل ان يوحى اليها بل فينا نزلت فانا النحل و نحن المقيمون لله في ارضه بامره والجبال شيعتنا والشجر النساء المؤمنات وروى ان اميرالمؤمنين (ع) كان امير النحـــل سفينة البحار نحل

النَّحْو ؛ الطريق و ـ الجهـــة و ـ الجانب و ـ القصد و ـ المقدار و ـ المثـــل (اقرب) : راه جهت . طرف . اندازه . مثل "واعلموا ان ملاحظ المنية نحوكـــم دانية" ط ٢٠٢ ط ١٥١ ـ ٣ و بدانيـــــد كه نگريستنيهاى مرگ بگوشهٔ چشم به جانب شما نزديک و متوجه است.

(النحو والروايات)

سر قال رسول الله (ص) من انهمـك في طلب النحو سلب الخشوع.

جواهر الكراجكي قال اميرالمؤمنيـــن (ع) العلوم اربعة الفقه للاديان والطـــب للابدان والنحو للسان والنجوم لمعرفــــة الازمان سفينة البحار نحو

نَحَى : الشي : ازاله و ـ بصره اليه : اماله (اقرب) : چيز را زايل كرد . ديده‌اش را

به‌سوی او برگردانید .
«ونحّ عنک الضیق والانف» ر ۵۳ ر ۲۳۹ـ ۱۳۹ دورگردان از خود تنگ حوصله ـ شدن و عارداشتن را .
(تَنَحّی) عن موضعه : اعتزل (اقرب): از موضع خود کنار شد .
« فان کرهت فتنحّ الی غیر رحب »
ر ۶۳ ر ۲۶۴ـ ۵ اگر ناخوش داری (یاری‌مارا) دورشو بجای تنگی (که درآن رهائی‌نیست)
(المُتَنَحّی) اسم فاعل من نحّاه ای ازاله (اقرب) : دورکننده
«ولا انّهم منحّوه عنّی من بعده »
ر ۶۲ ر ۲۴۷ـ ۳ (به دل من خطور نمی‌کرد) که‌طایفه عرب دورکننده باشند آن (خلافت) را از من پس از رسولخدا (ص)

نَخَبَ : الشی : نزعه (اقرب) :او را کند
(اِنتَخَبَ) الشی : اختاره و ـ انتزعه (اقرب) : چیز را برگزید آنرا کند .
«وانتخب منها امناء ه» ط ۹۲ط۷۷ـ ۵ برگزید از آن (شجرة) امینهای خودرا (که پیامبرانند)

نَخِرَ : العظم : بلی و تفتّت (اقرب): استخوان پوسیده و ریزه ریزه شد .
(النَخِرة) البالی المتفتّت (اقرب) : پوسیده وریزه ریزه شده
«والعظام نخرة بعد قوّتها» ط ۸۱ط ۴ـ ۳۰ استخوانها پوسید و از هم پاشیده شد پس از توانائی‌وسختیشان .
(المَناخِر) جمع مَنخَر و هو الانف اوثقبه واصله موضع النخیر (اقرب) : دماغ‌یا سوراخ او ریشهٔ فریاد بادماغ است .
«وعفّرتهم للمناخر» ط ۱۰۹ ط ۱۸ـ ۱۹ بخاک مالید آنانرا بدماغشان (آنها را بروی دماغشان بخاک افکند)

(النخع والروایات)

الجعفریّات باسناده عن علیّ (ع)
کان اذا اراد ان ینتخع وبین الناس غطّا رأسه ثمّ دفنه واذا اراد ان یبزق فعل مثل ذلک وکان اذا اراد الکنیف غطّا رأسه .
سفینة البحار نخع .

نَخَلَ : الشی ن : صفّاه و ـ اختاره و ـ الدقیق : غربله و ازال نخالته و الودّو النصیحة : اخلصهماله (اقرب) : چیزراصاف کرد . وآنرا برگزید . آرد را الک نمودوسبوس

اورا كنار نمود. دوستي و پند داد آنرا براى او خالص نمود.

*ونخلت لكم مخزون رأيى» ط۳۵ط ۱۱۷–۳ و خالص گردانیدم برای شما گنجیه اندیشه خودمرا (آنچه حق بود آنرا به شما بیان کردم)

(اَلنَّخِيل): المختار المصفّى (عبده): برگزیده و تصفیه شده.

« فاستخلصت لک من كلّ امرنخیله» ر ۳۱ ر ۲۴۰ – ۳۱ برگزیدم برای تو از هر امر خالص و صافی آنرا

(اَلنَّخِيل) جمع نخل (اقـــرب): درخت خرما

*وان لايبيع من اولاد نخيل هـذه القرى ودية» ر ۲۴ ر ۲۵۹ – ۷ و نفروشـد از زاده های درخت خرماهای این دهات درحال کوچکی و نهال بودن.

(اَلنَّخْلَة) واحد النخل (اقـــرب): یک اصله درخت خرما.

«مادلّتک الدلالة الّا على انّ فاطر النملة هو فاطر النخلة» ط ۱۸۳ ط ۱۶– ۱۹ – راه ننماید ترا راه نماینده مگربراینکه آفریننده مورچه آفریننده درخت خرما است.

× × ×

النخل والروايات)

ل عن علىّ (ع) قال سئل رسول اللّه (ص) اىّ المال خير؟ قال زرع زرعه صاحبـه واصلحه وادّى حقّه يوم حصاده قيل فاىّ المال بعد الزرع خير؟ فذكر الغنم ثمّ سئل بعـد الغنم فذكر البقر ثمّ سئل اىّ المال بعد البقر خير؟ قال الراسيات فى الوحل والمطعمات فى المحلّ نعم الشي النخل من باعه فانّما ثمنه بمنزلة رماد على رأس شاهق اشتدّت به الريح فى يوم عاصف الّا ان يخلف مكانها قيل فاىّ المال بعد النخل خير فسكت فقال له رجـل فاين الابل؟ قال فيها الشقاء والجفاء (بيان الراسيات فى الوحل اى النخيل الّتى تشبت عروقها فى الطين وثبتت فيه و هى تطعم اى تثمر فى المحلّ اى الجدب وانقطاع المطـر والتخصيص بها لانّها تحمّل العطش اكثر من ساير الاشجار.

عن ابيجعفر (ع) فى حديث طويـل قال فى اخره وانّ للّه عزّوجلّ ملئكة وكلّهـم بنبات الارض من الشجر والنخل فليس مـن شجرة ولانخلة الّا ومعها من اللّه عزّوجلّ ملك يحفظها وماكان فيها ولولا انّ معها من يمنعها لاكلها السباع وهو امّ الارض اذاكان فيها ثمرها قال و انّما نهى رسول اللّه (ص) ان يضـرب احد من المسلمين خلاه تحت شجرة او نخلـة

قد اثمرت لمکان الملائکة الموکّلین بها قال ولذلک یکون الشجر والنخل انسا اذا کان فیه حمله لانّ الملئکة تحضره.

العلویّ (ع) فی تعداده بدع الثانی قال و انّه الذی مررت به یوما فقال ما مثل محمّد (ص) فی اهل بیته الّا کنخلة نبتت فی کناسة.

فس فی قوله تعالی: وَ هُزِّي إِلَيْكِ بِجِذْعِ النَّخْلَةِ تُسَاقِطْ عَلَيْكِ رُطَبًا جَنِيًّا ای طیّبا وکانت النخلة قد یبست منذ دهر طویل فمدّت یدها الی النخلة فاورقت واثمرت و سقط علیها الرطب الطری سفینة البحار نخل.

نَخِمَ : الرجل: دفع بشی من صدره (اقرب): چیزی را از سینهٔ خود انداخت.

(النُّخَامَةُ) : ماتفله الانسان و قیل مایخرج من الصدر و قیل مایخرج من الخیشوم من البلغم والموادّ عند التنخّع و ـ مایخرجه الانسان من حلقه من مخرج الخاء (اقرب): آنچه انسان از دهن تف می کند و بیرون اندازد.

«فاقسم ثمّ اقسم لتنخّمنّها بنی امیّة من بعدی کما تلفظ النخامة» ط ۱۵۶ ط ۱۰۳ـ ۷ سوگند میخورم وباز سوگند یاد می‌کنم که بنی امیه پس از من خلافت را بیفکنند (ازدست بدهند) مانند خلط سینه که از دهان بیرون انداخته می‌شود.

النَّخْوَة : مصدر: الافتخار والتعظّم و ـ العظمة (اقرب): فخر نمودن. اظهار. بزرگی و تکبّر

«واقمع به نخوة الاثیم» ر۴۶ر۲۸۳ ـ ۱ (تو از کسانی هستی) که برمیکنم بوسیله او تکبّر و گردنکشی گناهکار را.

(النَّخَوات) جمع نخوة: خودنمائیها وتکبّرات.

«فانّما تلک الحمیّة تکون فی المسلم من خطرات الشیطان ونخواته» ط ۱۹۰ ط۲ـ ۵۴ جز این نیست این تعصبها جاهلیّت از وسوسه ها و افکنده های شیطان وخودخواهی‌ـ های شیطان است.

نَدَبَهُ : الی الامر و للأمر ن دعاه وحثّه علیه و ـ الی الحرب وجهه وندب المیّت بکاه و عدّد محاسنه (اقرب): اورا بسری امر خواند. اورا بوی ترغیب کرد. به سوی کارزار برانگیخت. به مرده گریه نمود و نیکیهای او را برشمرد.

«لایندب قتیلهم» ط ۱۲۶ ط ۶۸ ـ ۳ بر کشته هاشان کسی گریه نمی کند (زیرا همه غلامان باشند و قوم خویشی ندارند تابه

آنان گریه‌کنند)

"واندب من معک" ر ۶۳ ر۲۶۴ـ۲ وبرانگیز (به یاری من) کسانی راکه‌باتست .

(المَنْدَب) : ندب المیت (اقرب) : برای مرده گریه و زاری کرد .

«ولایبالون مندبة» ط ۱۰۹ ط ۱۸ـ ۲۵ باکی‌ندارند ازنوحه وناله کردن (خویشان برآنان)

نَدَحَ : آلشي:وسعه (اقرب) : چیزرا فراخ نمود .

(المَنْدُوحَة) : آلسعة و الفسحــة (اقرب) : وسعت و خلاصي و عدم اجبار

«ولاتسر عنّ الي بادرة وجدت منها مندوحة» ر ۵۳ ر ۲۳۹ـ ۱۶ ـ شتاب مکن به کیفر بخشمي که می توانی به آن مرتکب نشوی (چاره و راه خلاصي جز انتقام‌جوئی دارد)

(المَنادِح) : المفاوز (اقــرب) : بیابانهای وسیع

(المَنادِح) : جمع مندوحة : المتّسع من الارض (عبده) زمین گشاد .

« یسألون من لایضیق لدیه‌المنادح» ط ۲۲۰ ط ۳۵ـ ۱۷ درخواست می‌کننــد از کسیکه فراخیها پیش او تنگ نمی‌گردد .

النِّدّ : المثل و النظیر (اقــرب) : مانند ومثل .

«ولم یباشر قلبه الیقین بانّــــه لاندلک» ط ۸۹ ط ۳ـ ۲۲ ملازم ومباشر نکرده به دل خود یقین کردن به اینکه ترا مانـــند وهمتائی نیست .

(الأنْدَاد) جمع نَدّ : الامثال .

«واتّخذوا الانداد معه» ط ۱ ط ۵ ـ ۳۷ شریکها و مانندهائی باوی قراردادند .

(النادّ) : آلشارد وآلنافر (اقـرب): رمنده و کناره گیری کننده .

«فهم بین شرید نادّ» ط ۳۲ ط۴۰ـ ۱۱ پس آنان میان طرد رانده شده و رمنــده هستند (از جامعه زیرا می بینند جامعـــه را تباهی گرفته برای اینکه آلوده نباشنــد چنین می‌کنند)

أنْدَرَ : آلشيء : اسقطه و العظــم : ازاله (اقوب) : چیز را ساقط‌کرد . استخوان را برکنار و قطع نمود .

« ویندر آلسواعد والاقدام» ط ۱۲۲ ط ۲۹ـ ۱۷ (چنان شمشیر بزنید) که بازو ها وقدمهارا قطع نماید .

نَدِمَ : علي مافعل ل : اسف و حزن‌و تاب وقال آلراغب : آلتحسّر من تغیّر رای في

امر فائت (اقرب) : برآنچه كرده اندوه وغصّه خورد و توبه نمود . راغب گفته حسرت‌كشيدن از تغيير انديشه در امرى كه از دست رفته ـ پشيماني .

« ومن وقف عنها ضلّ و ندم » ط ١١٨ ط ١٤٦ ـ ٢ و هركس بازايستاد از آن (ازاحكام پيروى نكرد) گمراه و پشيمان شد .

(النَّدَم) : مصدر و الاثر (اقرب) : پشيماني . اثر

« طويل الندم » ط ١٩٧ ط ٤٣ ـ ١٢ (هركس زكوة از روى ميل ندهد) دراز است پشيماني او .

(النَّدامَة) : مصدر (اقرب) : پشيماني

« وآخره ندامة » ط ١٢٠ ط ٦٣ ـ ٢ ـ آخر آن پشيماني است .

(النّادِم) اسم فاعل جمع نادمين (اقرب) : پشيمان شونده .

« ولانادمين ولاناكبين » ط ٢٠٤ ط ٣٤ ـ ١٠ (مارا در گروه پرهيزكاران قرار ده نه‌از جمله پشيمان شوندگان و نه از راه حقّ عدول كنندگان .

(الندم والروايات)

روى انّ الرجلان اظهراعند الموت من الندامه مالايخفي علي احد .

وفي الحديث اعوذبك من الذنوب التي‌تورث الندم وهي كما جائت به الرواية قتل النفس التي حرّم الله وترك صلة الرحم حين بقدر و ترك الوصّية وردّ المظالم و منع الزكوة حتّي يحضر الموت والندم ضرب من الغمّ وهوان يغتمّ علي ماوقع منه تتمنّي انّه لم يقع سفينة البحار ندم

نَادَاهُ : و به : صاح (اقرب) : او را فرياد زد و خواند

« ناداها وهي دخان » ط ٨٩ ط ٣ ـ ٣٨ خواند آن (پاره هارا در حاليكه‌آنها دور بودند)

(المُنادِي) اسم فاعل : نداكننده .

« فانّه ينادي مناد يوم القيمة » ط ١٧٤ ط ٧ ـ ١٣ بتحقيق نداكند نداكننده در روز قيامت (كه هركشت كننده امتحان خواهد شد در كشت خود)

(النِداء) :الدعاء و ـ الصوت‌المجرّد (اقرب) : خواندن . صداى خالص .

« ولاتسمع نداء » ط ١٦١ ط ٣٦ ـ ١٣ ونمي‌شنيدي صدائي‌را .

(النَدَى) : المطر والكلاو ـ ما اصاب من البلل وماسقط في آخر الليل (اقرب) : باران . چراگاه . آنچه از رطوبت مي رسد . و آنچه درآخر شب از شبنم فرود آيد

«وارسی قوائمها علی آلندی والیبس» ط ۱۸۳ ط ۱۶ـ ۳۱ استوار گردانید دست و پای آنها (پرنده ها) را درآب و خشکی .
(آلنّدِیّ) : مجلس القوم و متحدثهم نهارا و قیل المجلس ماداموا مجتمعین فیه (اقرب) : مجلس جماعت و محل مذاکرهٔ آنها در روز. گفته شد مجلس مادامی که درآن گرد هم هستند .
« وفرّق ندیّکم» ط ۲۲۸ ط ۴۴ ـ ۱۰ (گویا مرگ ناگهان بشما رسیده) وپراکنده ساخته محلّ اجتماع و مجلس شمارا .

(آلندی وآلروایات)

قال شارح آلدیوان المنسوب الی امیرالمؤمنین (ع) یقال آن آلنبیّ (ص) نودی فی یوم احد

ناد علیّا مظهر العجائب
تجده عونا لک فی آلنوائب
کلّ همّ وغمّ سینجلی
بولایتک یاعلی یاعلی یاعلی

سفینة البحار ندی

نَذَرَ : اوجب علی نفسه ما لیس بواجب (اقرب) : برنفس خود چیزی راواجب کرد که براو واجب نبود .
(أنْذَرَهُ) بالأمر : اعلمه و حذّره من عواقبه قبل حلوله و ـ خوّفه فی ابلاغه (اقرب): اورا برامرآگاه ساخت و از عواقبش اوراترسانید اورا در رساندن ترسانید
« وانذرکم بین یدی عذاب شدید» ط ۸۴ ط ۳۹ـ ۹ ترسانید شمارا پیش از (رسیدن)عذاب سخت .
(آلنّذِیر) : اسم بمعنی الانذار و ـ المنذر (اقرب) : ترسانیدن . ترساننده
«فانا نذیر لکم ان تصبحوا صرعی باثناء هذا آلنهر» ط ۱۳۶ ط ۱۵۳ـ ۱ من ترساننده ام شمارا از اینکه برگردید کشته و افتاده باشید در اطراف این نهر.
(آلنُّذُر) : جمع نذیر (اقرب) : ترسانندگان
«وازدجروا بآلنذر البوالغ» ط ۸۳ط ۱۱۴ـ ۳ منزجر شوید باز ایستید (ازگناهان) با بیم دهندگان رساننده .
«وبلغ المقطع عذره ونذره» ط ۸۹ ط ۳ـ ۹۲ به نهایت رسید عذر او در عذاب گناهکاران و ترساندن او از آتش سوزان .
(المُنْذِر) المخوّف و ـ المعلّم آلذی یعرّف القوم بمایکون بعدهم من عدو اوغیره (اقرب) : ترساننده . آگاه کننده ای که شناسائی میکند آنچه را که میباشد بعد از حملهٔ آنها از دشمن و غیرآن .

«والاعتبار منذر ناصح» ح ۳۵۶ ح ۴۰۰ـ ۹ عبرت گرفتن (از روزگار) ترساننده و پنددهنده است .

(آلنذر وآلروايات)

يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا ـ آلدهر نزلت هذه آلسورة في نـذر اهل بيت آلطهارة صوم ثلثة ايّام لعافيـة الحسنين (ع) من المرض .

نذر امرأة من بني اود لما اقبل الحسين (ع) الى العراق ان قتل الحسين (ع) تنحر عشر جزور فلمّا قتل (ع) وفت بنذرها .

روى انّ رجلا كان من اهل الجزيـرة ونذر جارية لبيت آلله فعلمه الباقـر (ع) ان يبيعها وينظر من حجّ من اهل بلاده وعجزعن نفقته فيعطيه حتّى يقوى على العـود الى بلده .

عن انس انّ آلنبي (ص) رجلا تهادى بين ابنيه او رجلين فقال ماهذا قالوا نـذر ان يحجّ ماشيا فقال انّ آلله عزّوجلّ غنـيّ عن تعذيب نفسه مروه فليركب وليهد سفينة البحار نذر .

(آلنرجـس)

طب آلنبي (ص) قال شمّوا آلنرجـس ولو في اليوم مرّة ولو في الاسبوع مرّة و لو في آلشهر مرّة ولو في آلدهر مرّة ولو في آلسنة مرّة فانّ في القلب حبّة من آلجنون والجـذام والبرص شمّه يقلعها .

كانت نرجس امّ الحجّة عليها آلسلام مليكة بنت يشوعا ابن قيصر ملك آلروم و امّها من ولد الحواريّين تنسب الي شمعـون وصيّ المسيح (ع) و كانت تعرف الخطّ وتعرف لغة العرب و لمّا اسرت سمّت نفسها نرجـس لئلّا يعرفه آلشيخ آلذي وقعت اليه ولمّا اعتراه آلنور والجلا بسبب الحمل المنوّر سمّيت صقيلا ولمّا ولدت ابنها سلم (ع) عليها .

وفي ک انّها سألت ابامحمّـد (ص) ان يدعولها بان يجعل منيتها قبله لمّا اخبرها (ع) بما تجرى على عياله فماتت قبلـه في حيوة ابي محمّد (ص) وعلى قبرها لوح مكتوب هذا قبر ام محمّد (ع)

(آلنـرد)

سئل آلصادق (ع) عن آلشطرنـج وآلنرد فقال لاتقربهما .

عن آلنبي (ص) قال من لعب بآلنرد فقد عصى آلله وآللاعب بآلنرد كمثل آلـذي يأكل لحم الخنزير ومثل آلذي يلعب بها من غير قمار كمثل آلذي يضع يده في آلدم ولحم الخنزير و مثل آلذي يلعب في شئ من هـذه الاشياء كمثل آلذي مص على الفرج الحـرام

واتق اللّعب بالخواتيم والاربعة عشر وكلّ قمار حتّى لعب الصبيان بالجوز واللّوز والكعـــاب سفينة البحار : نرد

نَزَحَ : الشيء ع ض : بعد (اقرب) : چيز دور گرديد.

(النّازحة) : البعيدة (عبده) : دور

« نازحة الاعلام » ط ۲۵۴ ـ ۷ بـــه مرتبه اى خودرا بردى كه آن ادّعاى خلافـت است) دو راست نشانه هاى آن (يعنى در تو هيچ نوع لياقت اين مقام ديده نمى‌شود)

نَزَرَ : ر : قلّ (اقرب) : اندک شد

(المَنْزُور) : اسم مفعول : اندک

« منذورا اكله » ط ۱۹۱ ط ۱۴ ـ ۲۲ اندک باشد خوردن او

نَزَعَهُ : من مكانه ض : قلعه و ــ يده : اخرجها من جيبه و ــ الدلو : جذبهاواستقى بها و ــ المريض: اشرف على المــــوت و ــ الامير عامله عن عمله: عزله.

(اقرب) : اورا از جايش كند. دست خودرا از آستين خود بيرون آورد. دلـــو را كشيد و بآن آب بيرون آورد. بيمار بجان ــ سپردن نزديک گرديد. امير كارگزار خودرا از عمل خود بركنار كرد.

« فرحم اللّه امرء نزع عن شهوتـه » ط ۱۷۴ ط ۷ ـ ۴ خداوند بيامرزد و رحم نمايد مردى را كه از خواهش خود دل بركند.

(نَازَعَهُ) : خاصمه و ــ فلانا الثوب : جاذبه ايّاه و ــ نفسي الى هواها : غالبتنــــى (اقرب) : باوى مجادله كرد. با فلانى لباس را كشمكش نمود يعنى هريک آنرا به طرف خود كشيد. نفسم برمن پيروز گشت.

« ونازع اللّه رداء الجبريّة » ط ۱۹۰ ط ۲ ـ ۱۰ با خدا درجامهٔ عظمت و بزرگى (كه اختصاص به او داشت) نزاع نمود و بــــه آن گردن فراز كرد.

(تَنَازَعُوا) : اختلفوا و ــ في الشئ : تخاصموا و ــ الشئ : تناولوه و تجاذبـوه و ــ الكأس : تعاطوه (اقرب) : اختلاف كردنددر چيز باهم مجادله كردند. چيز را از دســـت همديگر ربودند. كاسه را از دست همديگـــر گرفتند.

« فلمّا مضى (ع) تنازع المسلمــــون الأمر من بعده » ر ۶۲ ر ۲۴۷ ـ ۲ چــــون او (پيامبر) درگذشت مسلمانها در امر خلافت با هم نزاع وجدال كردند (هريک از سردمداران صحابه خواست خلافت را تصاحب كند)

(اِنْتَزَعَهُ) من مكانه : اقتلعـــــه و ــ الشي : كفّ عنه و امتنع و ــ بالاية والشعـــر :

استنبط معنی جیّد (اقرب) : او را از جایش کند . از آن خودداری و امتناع نمود . از آیه و شعر معنی خوبی درآورد .

"فینتزع حجلها" ط ۲۷ ط ۲۲ ـ ۷ (بمن خبر رسید یکی از لشگریان بـــه زن مسلمان یااهل ذمّة داخل میشده) پس‌خلخال اورا میکنده .

(نَزْعُ الْحَيَاة) : قلعها (اقـــرب) : کنده شدن‌زندگی

«النَّزْعُ فِي الْقَوْس» : مدّها (عبده) کشیدن تیر درکمان .

« واغرق لکم بالنزع الشدید»ط۱۹ ط ۲ـ ۲۹ (برای گمراه ساختن شما تیـــر شرّ به زه گذاشته) آنرا سخت به طرف‌شماکشیده .

(النَّزَعَة) : جمع نازع (اقـــرب) : کشندگان

«وکلّت‌النزعة باشطان‌الرکی»ط۱۱۹ ط ۶۲ـ ۵ و کشندگان آب از چاهها باریسمانها خسته و ناتوان شدند (مارا امیدی به هدایت و رستگاری این قوم نیست)

(النُّزُوع) :الکف و الانتهـــاء عن الشيء (اقرب) : خودداری و باز ایستادن‌از چیز .

«بل جعل نزوعک عن الذنب‌حسنة» ر ۳۱ ط ۲۴۰ـ ۷۹ بلکه خودداری ترا از گناه حسنة قرار داد .

(النِّزَاع) : المخاصمة (اقـــرب) : مجادله وباهم دشمنی کردن .

«ومن کثر نزاعه بالجهل دام عماه عن الحقّ» ح ۳۱ ح ۲۲۲ـ ۱۲ هرکسیکه‌بحث وجدل او بنادانی بیشتر باشد نابینائـــی او از حقّ دائمی است (هیچ گاه راه سعـادت را نمی‌یابد)

(المُنَازَعَة) : المخاصمة (اقـــرب): باهم مجادله و دشمنی کردن .

«واجمعوا علی منازعتی امراهو لی» ط ۱۷۰ ط ۷۲ـ ۶ در امر خلافت که اختصاص بمن داشت بامن دشمنی و مخالفت کردند .

(التَّنَازُع: مصدر (اقرب) : بحث‌و نزاع کردن .

« علی التعمق والتنازع والزیـــــغ والشقاق» ح ۳۱ ح ۲۲۲ـ ۱۱ (کفر بر چهار پایه استوار است) بر کنجکاوی زیاد بخیـــال طلب‌اسرار بربحث وجدال نمودن‌برای‌تحمیل فکر خود بر دیگری نه برای روشن شدن حقّ‌بر انحراف از حق وبرمخالفت ورزی .

(النَّزُوع) صفة : برکننده

« ملبسة نزوع» ط ۲۲۸ ط ۴۴ ـ ۱۵ (دنیا) پوشاننده‌است و بازکننده است (یعنی ثروت مقام و همه چیز را به انسانها مانـــند لباس میدهد و بازمیستانند)

(المَنْزَع) : الکفّ والانتهـــاء عن المعاصي (عبده) : خودداری‌و بازایستادن‌از گناهان .

« فانّ هذه النّفس ابعد شي منزعا »
ط ۱۷۴ ط ۷ــ ۴ بتحقیق این نفس دورترین چیزی است از نظر باز ایستادن از گناه (باید زیاد مراقبت کرد تا نفس را از گناه‌برگرداند)
(النّوازِع) جمع نازعة (اقــرب) : نزاع کنندگان و محرّکات که به تجاذب‌فکرهای مختلف بینجامد .
«ولم ترم الشکوک بنوازعها عزیمـة ایمانهم» ط ۸۹ ط ۳ــ ۵۳ و نینداخت شکّهـا بمحرکات فاسدهٔ خود محکمی ایمان ایشـان‌را (شکها و تردیدها ایمان آنهارا نتوانسـت هدف قرار دهد)

النَّزْغ الکلام الّذی یغری به النّاس (اقرب) . گفتاری که مردم را به بدبینـی یکدیگر وادار سازد .
(نزغة الشیطان) حثه علی المعاصی ووساوسه و نخسه فی‌القلب بما یسول للأنسان من المعاصی (اقرب) . ترغیب نمودن شیطان انسان را برگناهان .
(النّزغات) . جمع نزغة (اقرب) .
«ونزغة من نزغات الشیطان» ر ۴۴ ر ۲۹۱ــ ۳ (از ابی‌سفیان وسوسه و خطـوری بود از وسوسه ها و خطورات شیطان (که‌میگفت من نطفهٔ زیاد را دررحم مادرش گذاشته‌ام)
(النّوازِغ) فاسد کنندگان .

«ولم ترم الشکوک بنوازعها عزیمـة ایمانهم» ط ۸۹ ط ۳ــ ۵۳ و نینداخت شکّها بمحرکات فاسدهٔ خود محکمی ایمان آنان‌را .

نَزَفَ : ماء البئر : نزحه کلّـه و ــ فلان دمه : استخرجه بحجامة اوفصد (اقرب) : تمامی آب چاه را کشید . فلانی خون خود را بحجامت یا خون گرفتن بیرون آورد .
(المُستَنزِف) اسم فاعل‌من استنزف الدمع ای استخرجه کلّه (اقرب) : بیــرون آورندهٔ تمامی اشک .
«وبحر لاینزفه المستنزفون» ط ۱۹۶ ط ۱۲ــ ۳۲ (کتاب خدا) دریائی است آب کشندگان نمیتوانند تمامی آب آنرا بکشند و تهی نمایند .

النَّزَقات : الطیش (عبده) : سبکی‌و بدر رفتن عقل‌هنگام خشم .
«فهمد بعد نزقاته» ط ۸۹ ط ۳ــ ۷۷ پس‌آب از سبک‌سری و سرکشی آرام گرفت‌وفرو نشست .

(النزق والروایــات)

کا عن ابیحمزة عن علیّ‌بن الحسین

(ع) قال وددت واللّه انّي افتديت خصلتين في الشيعة لنا ببعض لحم ساعدي: النزق وقلّة الكتمان سفينة البحار نزق.

نَزَلَ : من علوّ الي سفل ض : انحدر و ـ به الامر: حلّ و ـ القوم وبالقوم : حلّ (اقرب) : از بلندی به پائین فرود آمد. امر براو فرود آمد. به جماعت فرود آمد.

«فغیر موصوف ما نزل بهم» ط ۱۰۷ ط ۸ــ ۲۰ پس قابل وصف وتعریف نیست آنچه بآنان فرود آمد.

(أَنْزَلَ) الشي :جعله نازلا و ـ الکلام: اوحي به و ـ الغیث : جعله نازلا (اقرب). چیزرا فرودآورد. خداوندگفتارراوحی‌کرد. باران را نازل‌کرد. «رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ» ط ۱۵۸ ط ۹ــ ۱۶ پروردگارا من به‌آنچه فرو میفرستی از نیکی (از طعام) محتاجم.

(تَنَزَّلَ) : نزل في مهلة (اقرب) : بتدریج فرود آمد.

«تتنزّل علیهم الملائکة» ط ۱۷۴ ط ۷ــ ۱۹ فرود آیند برآنان ملائکه‌ها.

(اِسْتَنْزَلَهُ) بمعنی انزله و ـ عن رأيه: طلب نزوله و (اُسْتُنْزِلَ) فلان : حطّ عن مرتبته (اقرب) : اورا فرود آورد. ازاوخواست تا از رأی خود پائین آید. فلانی از مقام خود فرود آمد.

«استنزلوا الرزق بالصدقة» ح ۱۳۷ ح ۲۷۳ــ ۱ روزی را با صدقه دادن فرود آورید.

(النُزُول) : مصدر (اقرب) : فرود آمدن ورسیدن.

«فحقّقوا علیکم نزوله» ط ۱۹۴ ط ۱۳۳ــ ۷ ــ پس محقّق ویقین نمائیدبرخودتان آمدن آن (مرگ) را.

(النُزُل) : ماهيّئ للضیف ان ینزل علیه (اقرب) : آنچه برای مهمان آماده‌شده تابرآن فرود آید.

«واکرم لدیک نزله» ط ۱۰۴ ط ۳۴ــ ۹ گرامی دار نزد خودت ماحضر مهمانی‌اورا.

(المَنْزِلَة) : موضع النزول و ـ الرتبة و ـ الدار (اقرب) : جای فرود آمدن. مقام و شأن. خانه.

«وصغّروا عظیم منزلتي» ط ۱۷۰ ط ۷۲ــ ۵ حقیر و کوچک شمردند بزرگی شأن و مقام مرا.

(المُنازَلَة) : المقاتلة و نزول کلّ واحد في مقابلة الاخر (اقرب) : کارزارنمودن یکی بادیگری و فرود آمدن هریک در برابر دیگری برای کارزار نمودن

«فقد قعد به الضعف عن قتال الاقران ومنازلة الشجعان» ر ۴۵ ر ۲۴۲ــ ۱۸ (چون این مقدار باشد غذای پسر ابوطالب) بتحقیق نشانده است اورا ضعف از جنگ کردن باهم

نبردان و قرار گرفتن در برابر دلیران .
(اَلتَّنْزِیل) : مصدر و ـ حدر اَلشیء من علوّ الی سفل (اقرب): فرودآوردن . فرود آمدن چیز از بلندی به پائین .
«وامینا علی اَلتنزیل» ط ۲۶ ط۱۱۱
ـ ۱ (پروردگارعالم محمّد (ص) را برانگیخت) امین برای وحی که آنرا نازل می کرد
(اَلنَّازِل) اسم فاعل : فرود آینده .
(اَلنَّازِلِین) جمع نازل .
« وانزلوا فیها غیر نازلین» ط ۱۸۶ ط ۸۶ـ ۴ فرود آورده شدند درآن (قبرها) درحالیکه نبودند فرود آیندگان (باميـــل خودشان نیامدند و برای آمدن آنها وسائـل راحتی قبلا آماده نشده بود)
(اَلنَّازِلَة) موتث اَلنازل و ـ المصیبة اَلشدیدة تنزل بالناس (اقرب) : فرودآینده مصیبت سختی که به مردم فرود آید .
«واعطفهم علیه عند نازلة اذانزلت به» ط ۲۳ ط ۵۲ ـ ۱۰ (خویشاونـــــدان) مهربانترین مردمند هنگام رسیـــدن بلای سخت اگر فرود آید بروی .
« وعن ابنتک اَلنازلة فی جـوارک » ط ۲۰۰ ط ۱۲۳ ـ ۱ (سلام برتو ای پیامبر خدا از من) و از دخترت که فرودآینده اسـت در همسایگی تو .
(اَلنَّوَازِل) جمع نازلة (اقـــرب) : سختیها .

«تعرکین باَلنوازل» ط ۴۷ ط ۲۱۷ـ۱ مالیده و پایمال شوی با حادثه های سخت .
(اَلنُّزَّال) : جمع نازل :فرودآیندگان
«حیث لایظعن اَلنزال» ط ۱۰۷ط ۸ ـ ۳۵ (آنانرا در سرای خود جاوید کـــرد) جائیکه فرود آیندگان کوچ نکنند .
(اَلمَنْزِل) : مکان اَلنزول و ـ اَلدار (اقرب) : جای فرود آمدن . خانه
«ولامنزلکم اَلذی خلقتم له» ط ۱۷۱ ط ۵۰ ـ ۹ (این دنیا) نیست آن منزل شماکه برای آن آفریده شده اید
(اَلمَنَازِل) جمع منزل
« ومنازل متفاوتات» ط ۸۳ ط ۱۱۴ـ ۶ (بهشت) منزلهای مختلف است (بتفاوت واختلاف کردارها)

(اَلنزل واَلروایـــات)

بنا عن ابن عبّاس قال رأیت حسّان بن ثابت واقفا بمنی واَلنبیّ (ص) واصحابــــه مجتمعین فقال اَلنبی (ص) معاشر المسلمیـــن هذا علیّ بن ابیطالب سیّد العرب والوصـــیّ الاکبر منزلته منّی بمنزلة هرون من موسی الّاانّه لانبیّ بعدی لاتقبل اَلتوبة من تائب الّا بحبّه یا حسّان قل فیه شیئا فانشأ حسان بن ثابـت یقول .

لاتقبل التوبة من تائب
الا بحب ابن ابيطالب
اخي رسول الله بل صهره
والصهر لايعدل بالصاحب
ومن يكن مثل علي و قد
ردت له الشمس من المغرب
ردت له الشمس في ضوئها
بيضا كان الشمس لم تعزب

روى حديث المنزلة بطرق كثيرة عن سعدبن ابي وقاص رواه عنه ابناؤه عامر وابراهيم ومصعب و بنوسعد عنه و روته عائشه بنته عنه.

مد باسناده عن قيس قال سأل رجل معوية عن مسألة فقال سل عنها علي بن ابيطالب (ع) فانه اعلم قال يا امير المؤمنين قولك احب الي من قول علي قال بئسما قلت ولؤم ماجئت به لقد كرهت رجلا كان رسول الله (ص) يغره العلم غرا لقد قال رسول الله (ص) انت مني بمنزلة هرون من موسى الا انه لانبي بعدي و لقد كان عمربن الخطاب يسأله ويأخذ عنه ولقد شهدت عمرا اذا اشكل عليه شئ قال هيهنا علي قم لااقام الله رحليك ومحى اسمه من الديوان.

(عين ابي نيزر و بغيبغه)

في المستدرک نقلا من كامل المبرد في اسناد اخره ابونيزر و كان ابونيزرمن ابناء ملوک الاعاجم قال وصح عندي بعد انه من ولد النجاشي فرغب في الاسلام صغيرا فاتى رسول الله فاسلم وكان معه في بيوته فلماتوفي رسول الله (ص) صار مع فاطمة و ولدها عليهم السلام.

قال ابونيزر جائني علي بن ابيطالب (ع) و انا اقوم بالضيعتين عين ابي نيزر والبغيبغة فقال هل عندک من طعام ؟ فقلت طعام لا ارضاه لاميرالمؤمنين (ع) قرع من قرع الضيعة صنعته باهالة سنخة (الدسم الذي تغير) فقال علي به فقام الى الربيع و هو جدول فغسل يده ثم اصاب من ذلک شيئا ثم رجع الى الربيع فغسل يده بالرمل حتى انقاهما ثم ضم يديه كل واحدة منهما الى اختها فشرب بهما حسا (شيئا بعد شئ) من ماء الربيع ثم قال يا ابانيزر ان الاكف انظف الانية ثم مسح ندى ذلک الماء على بطنه وقال من ادخله بطنه في النار فابعده الله ثم اخذ المعول وانحدر في العين فجعل يضرب وابطأ عليه الماء تخرج وقد تنضح جبينه (ع) عرقا فانتكف العرق عن جبينه ثم اخذ المعول وعاد الى العين فاقبل يضرب فيها و جعل يهمهم فانثالت كانها عنق جزور فخرج مسرعا وقال اشهد الله انها صدقة علي بدواة وصحيفة.

قال فعجلت بهما اليه فكتب بسم الله الرحمن الرحيم هذا ماتصدق به عبدالله علي

امیرالمؤمنین تصدّق بآلضیعتین المعروفتین بعین‌ابی‌نیزر والبغیبغة علی فقراء اهل‌المدینة وابن آلسبیل لیقی آللّه بهما وجهه حرّ آلنار یوم القیمة لاتباعا ولاتوهبا حتّی یرثهما آللّه وهو خیر الوارثین آلّا ان یحتاج الیهما الحسن والحسین فهما طلق لهما ولیس لاحد غیرهما قال محمّدبن هشام رکب الحسین (ع) دین فحمل الیه معویة بعین ابی نیزرماتی‌الف‌دینار فابی ان یبیع و قال انّما تصدّق بها ابی لیقی آللّه بها وجهه حرّ آلنار ولست بایعهما بشیء؛ سفینة البحار نزل

نَزِهَ – ل ر – تباعد عن کلّ مکروه (اقرب) : از هر ناخوش‌آیندی دور شد.

(نَزَّهَ) نفسه عن القبیح: نحاها وباعدها وآللّه عن آلسوء : بعده و قدسه (اقرب) : نفس خودرا از زشتی دور گردانید. خدارا از بدی دور گردانید و پاک شمرد.

«ولم ینزّه نفسه و دینه عنها فقد احلّ بنفسه فی آلدنیا الخزی» ر ٢٦ ر ٢٥٧– ٨ – وپاک نساخت نفس و دین خود را از آن (خیانت) بتحقیق فرود آورده بنفس خود در دنیا خواری را.

(آلنَزَاهَة) : البعد عن آلسوء (اقرب): دوری از بدی.

«بعده عمن‌تباعد عنه زهد ونزاهة» ط ١٩١ ط ١٤– ٣٠ دوری او از کسیکه دوری جسته از او زهد و پاکی است.

(آلتَنْزِیه) مصدر (اقرب) :دور قرار دادن

«وآلصلوة تنزیها عن الکبر» ح ٢٥٢ ح ٣٦١– ١ (خداوند واجب گردانید) نمازرا برای دور قرار دادن (بشر) از تکبر و گردنکشی.

(النُزّاه) : جمع نازه: دور شوندگان

«وکونوا عن آلدنیا نزّاها» ط ١٨٩ط ٢٣– ١٤ از دنیا دور شوندگان باشید (به‌آن شیفته‌نشوید وبه آن حرص و ولع‌نشان‌ندهید)

(الْمُتَنَزِّهُون) اسم فاعل جمع من تنزّه عنه ای تباعد وتصوّن (هو یتنزّه عن المطامع و ملائم الاخلاق) ای یترفّع عما یذمّ منها و– خرج الی الارض للنزهة (اقرب) : دورشوندگان.

«والمتنزّهون فی مذاهبهم» ط ١٢٧ ط٨٣– ٥ (کجایند) دورشوندگان (از شبهه‌ها وقیاسها و استحسانات) در مذهبهایشان (همواره سعی داشتند به یک مذهب خیالی معتقد نباشند)

النَّزْوَة : الوثبة: برجستن.

«ولنزوتک عند الحفیظة واقما قامعا» ر ٥٦ ر ٣٠٣ – ٣ (میباش) برای بر جستن

خودت در وقت خشم کردن قهر کننده و خوار کننده و شکننده .

(النَّزَوات) : الوثبات (عبده) : برجستنها .

«حتّى ترد الحرث في نزواتها» ط ١٨٣ ط ١٦ــ ٢٨ تا آنکه بیاید بکشت زار در برجستنهای خود .

المَنْسَأة : التأخير (اقرب) : درازی

«ومنساة في الاجل» ط ١٠٨ ط ٨٩ــ ٤ (بهترین چیزیکه نزدیکی جویند بآن بخدا صلهٔ ارحام است) آن سبب درازی عمر است

نسبه . ن ض : وصفه و ذکر نسبه و ــ الی فلان : عزاه (اقرب) : نسب اورا ذکر کرد و توصیف نمود . اورا به فلانی نسبت داد .

(النِّسْبَة) : مصدر و ــ القرابة (اقرب) : خویشاوندی .

«لانسبنّ الاسلام نسبة لم ینسبها احد قبلی» ح ١٢٥ ح ٣٤٨ــ ٦ اسلام راچنان وصف نمایم که کسی پیش از من وصف ننموده است .

(المُناسَبَة) : المشاكلة والمماثلة والملائمة والمشاركة في النسب (اقرب) : هم شکل و هم مثل و موافق و شریک بودن در نسب .

«والمناسبة لقوائم العرش اكتافهم» ط ١ ط ٥ ــ ٢١ ودوشهای آنان با پایه های عرش موافق می باشد .

(النَّسَب) : مصدر و ــ القرابة (اقرب) : وصف کردن خویشی . خویشاوند

«لايثبت بها نسب» ر ٤٢ ر ٢٩١ ــ ٤ " ثابت نمیشود بآن (سخن ابوسفیان در باره زناکردن او با مادر زیاد) نسبی

(المَنْسُوب) : اسم مفعول : نسبت داده شده .

«والي غيره منسوب» ط ١٦١ ط ٣٦ ــ ٩ (حد و نهایت) به غیر او (خداوند) نسبت داده می شود (زیرا او است آفرینندهٔ تمامی اینها)

(المُناسِب) : القريب (اقرب) : خویشاوند

«والصاحب مناسب» ر ٣١ ر ٢٤٠ــ ١٣٠ مصاحب شخص بمنزلهٔ خویش آن شخص است .

(النسب والروايات)

قوله تعالى هُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمٰاءِ

بَشَرًا فَجَعَلَهُ نَسَبًا وَصِهْرًا مد عن ابن عباس انّه قال انّ الاية نزلت في النبيّ (ص) حين زوّج عليًّا ابنته و هو ابن عمّه فكان له نسبا وصهرا.

روى انّ كلّ سبب و نسب ينقطع يوم القيمة الّا نسب رسول الله و صهره وسببه.

ما نسب من عظائم الأمور الى انبياء الله ورسله و حججه (ع) فنسبوا يوسف (ع) الى انّه همّ بالزنا وايّوب (ع) الى انّه ابتلى بذنبه وداود (ع) الى انّه تبع الطير و موسى (ع) الى انّه عنّين و هكذا وقد تقدّم في لسن

وجاء في حديث المعراج عن الباقر (ع) انّه قال لمّا عرج بالنبي (ص) وعلّمه الله سبحانه الاذان والاقامة والصلوة فلمّا صلّى امره سبحانه ان يقرء في الركعة الاولي بالحمد والتوحيد وقال له هذا نسبتي و في الثانية بالحمد وسورة القدر و قال يا محمّد هذه نسبتك ونسبة اهل بيتك الى يوم القيمة.

يج في حديث عن الصادق (ع) لما نزلت قل هوالله احد خلق لها اربعة الف جناح فما كانت تمرّ بملأ من الملائكة الّا خشعوا لها وقال (قالوا) هذا نسبة الرب تبارك وتعالى.

(النسيبة)

فس في قصّة غزوة احد وفرار الاصحاب قال ولم يبق مع رسول الله (ص) الّا ابودجانه واميرالمؤمنين (ع) و كلّما حملت طائفة على رسول الله (ص) استقبلهم اميرالمؤمنين (ع) فيدفعهم عن رسول الله (ص) و يقتلهم حتّى انقطع سيفه و بقيت مع رسول الله (ص) نسيبة بنت كعب المازنيّة و كانت تخرج مع رسول الله (ص) في غزواته تداوى الجرحى و كان ابنها معها فاراد ان ينهزم و يتراجع فحملت عليه فقالت يا بنيّ الى اين تفرّ عن الله و رسوله فردّته فحمل عليه رجل فقتله فاخذت سيف ابنها فحملت على الرجل فضربت على فخذه فقتلته فقال رسول الله (ص) بارك الله عليك يانسيبة و كانت تقي رسول الله (ص) بصدرها وثدييها حتّى اصابتها جراحات كثيرة.

قال الواقدى انّ النسيبة قاتلت يومئذ وابليت بلاء حسنا فجرحت اثني عشر جرحا بين طعنة برمح او ضربة بسيف و انّها كانت باليمامة يوم مسيلمه يوم قتل ابي دجانة وقطعت يدها حيث دخلت الحديقة ارادت مسيلمة قال وكان ضمرة بن سعيد يحدّث آبائه عن جدّته و كانت قد شهدت احد اتسقي الماء قال سمعت رسول الله (ص) يقول يومئذ لمقام نسيبة بنت كعب اليوم خير من مقام فلان وفلان و كان يراها يومئذ تقاتل اشدّ القتال حتّى جرحت ثلثة عشر جراحات قال ابن ابي الحديد ليت الراوى لم يكنّ هذه الكناية و كان يذكر من هما باسمائهما حتّى لايترامى الظنون الى امور مشتبهة.

قال المجلسي ان آلراوی لعله كـان معذورا في آلتكنية باسم آلرجلين تقيّة و كيف كان يمكنه آلتصريح باسمهما سفينةالبحار نسب

نَسَجَ : آلثوب ن ض نسجا: حاكه و ــ الكلام: لخصه و ــ آلشعر : نظمه (اقــرب) : لباس را بافت . گفتار را خلاصه کرد . شعر را بنظم درآورد .

« فهو من لبس آلشبهات فـی مثل نسج العنكبوت » ط ۱۷ ط ۵۱ ــ ۷ پس درخلط نمودن شبهات (بیکدیگر برای فریب عـوام) مانند تنیدن تار عنکبوت است (بـرای صید مگس چنانچه عنکبوت بلعاب دهن خود تاری بافته که پایهٔ محکمی ندارد و بهوزیدن نسیمی ازهم جدا می‌شود سخنان بی معنی این مردهم چون مبنای صحیحی ندارد بایک اشکال کردن ازبین میرود)

(آلنَّسّاج) : آلذی ینسج آلثیــاب والكلام و ــ الكذّاب (اقرب) : کسیکه لباسها و گفتار را می‌بافد دروغگو

(آلمَنْسَج) : اداة يمدّ عليه آلثــوب لینسج و ــ موضع آلنسج (اقرب) : آلتی است لباس برروی آن کشیده می‌شود تا بافته شود . کارگاه بافندگی .

« وآلنساج الى منسجه » ح۱۹۹ح۳۳۹ ــ ۱۱ (مانند برگشتن) بافنده به کارگاه خود

(آلنَّسائِج) جمع نسيجة و هوالمنسوج (اقرب) : بافته شده .

« ونسائج هذا القزّ » ر ۴۵ ط ۲۴۲ ــ ۱۱ (واگر بخواهم راه میبرم) به بافته‌شده‌های این جامهٔ ابریشم .

نَسَخَ آلشیء ع: ازالهٔ و ــ فــلان آلشي: ابطله و اقام شیئا آخر مقامهو ــ الكتاب: نقل صورته المجردة الى كتاب آخر (اقرب) : چیز را زایل کرد . فلانی چیز را باطل نمود و چیز دیگر را بجای او قرار داد صورت خالص کتاب را به کتاب دیگر منتقل کرد .

« كلّما نسخ آلله الخلق فرقتين جعله في خيرهما » ط ۲۱۲ ط ۷۳ ــ ۳ هر وقت خداوند مخلوقات را در صلبها ورحمها به دوفرقه تغییر داد او (محمّدص) را در بهترین آن دو فرقه قرار داد .

(تَناسَخا) : نسخ احدهما الاخــر و تناسخوا آلشي تتابعوه و تداولوه (اقرب) : یکی ازآن دو دیگری را باطل ساخت . چیز را دست بدست پشت سرهم گرفتند .

(تَناسَخَتْهُمْ) : تناقلتهم (عبده) : انتقال داد

« تناسختهم كرائم الاصلاب » ط ۹۲ ط ۷۷ ــ ۳ آنان (پیامبران) را از صلبهــای نیکو برحمهای پاک انتقال داد (پدر و مـادر

پیامبران از حضرت آدم تا خاتم پیامبران مشرک وزنازاده نبوده‌اند)

(النَّسخ) : مصدر و ـ قسم من التناسخ و يفسّر بنقل النفس الناطقة من بدن انسانيّ الي بدن انسانيّ (اقرب) : باطل و زايل كردن . منتقل شدن نفس انسانی به بدن انسان دیگر.

«ومعلوم في السّنّة نسخه» ط ۱ ط ۵ ـ ۴۹ (چیزیکه در کتاب خدا وجوب آن ثابت گشته) و در سنّت (اخبار رسولخدا (ص) رفع و نسخ آن معلوم گردیده)

(النَّاسِخ) اسم فاعل و ـ من صنعته نسخ الكتب (اقرب): باطل و برطرف کننده . از کارهای او (خداوند) نسخ کردن کتابها است .

(المَنْسُوخ) : اسم مفعول : نسخ شده

«وناسخه و منسوخه» ط ۱ ط ۵ ـ ۴۸

(آنحضرت کتاب خدارا در دسترس شما قرار داد) نسخ کننده و نسخ شده آنرا (بشمابیان نمود)

(النسخ والروايات)

مَا نَنْسَخْ مِنْ آيَةٍ اَوْ نُنْسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا اَوْ مِثْلِهَا قد ورد في الاخبار في تفسير هذه الاية انّ المراد بها ذهاب امام و نصب بعده .

ما عن عيسي بن عبدالله انّه قال لابيعبدالله (ع) جعلت فداک ما العبادة ؟ قال حسن النّيّة بالطاعة من الوجوه الّتي يطاع اللّهبها (منها) اما انک يا عيسي لاتكون مؤمنا حتّي تعرف النّاسخ من المنسوخ قال قلت جعلت فداک و ما معرفة النّاسخ من المنسوخ ؟ قال فقال اليس تكون مع الامام مّوطنا نفسک علي حسن النّيّة في طاعته فيمضي ذلک الامام ويأتي امام آخر فتوّطن نفسک علي حسن النّيّة في طاعته؟ قال قلت هذا معرفة النّاسخ من المنسوخ .

كا عن ابن شبرمة قال ماذكرت حديثا سمعته عن جعفربن محمّد (ص) الّا كاد ان يتصدّع قلبي قال حدثني ابي عن جدّي عن رسول الله (ص) و قال ابن شبرمة واقسم بالله ماكذب ابوه علي جدّه ولاجدّه علي رسول الله (ص) قال قال رسول الله (ص): من عمل بالمقاييس فقد هلک واهلک و من افتي و هو لايعلم الناسخ من المنسوخ والمحكم من المتشابه فقد هلک و اهلک .

ن عن الحسن بن عليّ الجهم قال قال المأمون للرضا (ع) يا ابا الحسن ما تقول في القائلين بالتناسخ ؟ فقال الرضا (ع) من قال بالتناسخ فهو كافر بالله العظيم يكذب بالجنّة والنار سفينة البحار نسخ

× × ×

اَلْمَنْسِر : الخیل مابین الثلاثین الی الاربعین او من المائة الی المأتین و ـ قطعة من الجیش تمرّ قدّام الجیش الکبیر و قیل الجیش الّذی لایمرّ بشیٍ الّا اقتلعه (اقرب) :
سواران ازسی عدد تا چهل یا از صدتا دویست قسمتی از لشگرجلو لشگر بزرگ . لشگری که به چیزی نمیگذرد مگر آنرا برمیکَنَد .
(اَلْمَناسِر) : جمع منسر
«اکلّما اطلّ علیکم منسر من مناسر اهل الشام اغلق کلّ رجل منکم بابه» ط ۶۷ ط ۱۳۶ـ۲ آیا سزاوار است هرگاه لشگری از لشگرهای اهل شام بشما مشرف و نزدیک شود هرمرد ازشما (ازترس) دَرِخانهٔ خودرا می‌بندد و در گوشهٔ پنهان می‌شود .
(اَلنُّسُور) : جمع نسر و هو طائرحاد البصر واشدّ الطیور وارفعها طیرانا واقواها اجناحا تخافه کلّ الجوارح وهو شره نهم رغیب ولیس فی سباع الطیر اکبرجثّة منه (اقرب) :
مرغ تیزبین بلند پرواز ترین و وقوی‌ترین پرندگان است .
«والدور المزخرفة الّتی لها اجنحة کاجنحة النسور» ط ۱۲۶ ط ۶۸ـ۳ (وای بر کوچه های آباد) و خانه های آراستهٔ شما که دارای بالها (کنگره ها) است مانند بال های کرکسان .

× × ×

نَسَفَ : الریح التراب والحصی : قلعته و فرقته (اقرب) : باد خاک و سنگریزه را کند و پراکنده ساخت .
«وقلع جبالها ونسفها» ط ۱۰۷ ط ۸ـ۳۲ کوههای آنرا از جا کنده وپراکنده‌سازد .

نَسَقَ : الدر ن : نظمه علی السواء و ـ الکلام : عطف بعضه علی بعض و ـ الشی : نظمه (اقرب) : در را برابر بنظم درآورد . بعض گفتار را به بعض دیگر برگرداند . چیز منظم قرار داد .
«ونسقها علی اختلافها فی الاصابیع» ط ۱۶۳ ط ۱۱ـ۶ منظم نمود آنها (مرغان) را با اختلاف آنان در رنگهای گوناگون (با قدرت لطیفهٔ خود)

اَلنُّسّاك : جمع ناسک و هو العابد المتزهّد (اقرب) : عبادت کنندگان وزاهدان .
«ونسّاکا بلاصلاح» ط ۱۰۶ ط ۲۴ ـ ۱۰ (چیست مرا که می‌بینم شمارا) عبادت کنندگان بیصلاحیّت (بدون پرهیزگاری)
(اَلْمَنْسَک) بکسر السین و فتحها : موضع الذبح والعباده و ـ کلّ حقّ للّه تعالی وشرعة النسک (اقرب) : محلّ ذبح . عبادت .

هر حقّي كه مخصوص خداوند عالـــم است .
طريقه عبادت .
﴿اتجرّ رجلها الي المنسك﴾ ط ۵۳ ف ۳ ج ۱ ص ۱۰۳ ـ كه بكشد پاى خودرا به محل سربريدن حيوانات
﴿ولحق بكلّ منسك اهله﴾ ط ۲۲۱ ط ۲۱۸ ـ ۲ به هر طريقه اهل آن مي پيوندد .

نَسَلَ : الولد وبالولد ن ولـــده و ـ فلان كثر ولده و ـ آلصوف وآلريش:انتفـــش وسقط (اقرب) : فرزند را زائيد . فرزنـــد فلاني زياد شد : پشم و پربازشده وافتاد .
﴿ علي ذلك نسلت القرون﴾ ط ۱ ط ۵ ـ ۴۲ به همين ترتيب قرنها پشت سرهم پديد آمد .
(تَناسَلُوا) : انسل بعضهـــم بعضا و ـ توالدوا (اقرب) : بعضي ديگرى را زائيـــد . فرزند آوردند .
﴿لايتفاخرون ولايتناسلون﴾ ط ۱۵۹ ط ۴۹ ـ ۱۴ بهمديگر فخر و ناز نمي كننـــد و فرزند نمي‌آورند .
(آلنَّسْل) : مصدر و ـ الخلـــق و ـ الولد و ـ آلذّريّة (اقرب) : فرزنـــد آوردن . آفريده شده . فرزند . فرزند زادگان
﴿لئلّا ينقطع بهما نسل رسول اللّه ص﴾ ط ۲۰۵ ط ۲۲۸ ـ ۲ تا به مرگ اين دو (حسن و حسين ع) نسل رسول خدا بريده نشود .

نَسَمَ : آلريح: تحرّكت و هبّت و ـ آلشيء : تغير (اقرب) : باد حركت نمـــود و وزيد . چيز تغيير يافت .
(تَنَسَّم)آلريح : تشمّمها ووجدنسيمها و ـ تنفّس و تنسّم : تجسّد و تمّ و صار نسمـــة (اقرب): باد و عطر را بوئيد و عطر و لطافـــت آنرا دريافت . مجسّم و تمام گشته برگشـــــت انسان كامل شد و نفس كشيد .
﴿يتنسّمون بدعائه روح آلتجاوز﴾ ط ۲۲۰ ط ۳۵ ـ ۱۶ استشمام و بو مي كننـــد با خواندن او (خدا) راحتي د ر گذشتـــن (از گناهان را)
(آلمُتَنَسَّم) موضع آلتنفّس (شــــرح خوئي) محلّ نفس كشيدن .
﴿واعدّالهواء متنسّما لساكنها﴾ ط ۸۹ ط ۳ ـ ۸۱ مهيا نمود هوارا محلّ نفس كشيدن براى ساكنين آن .
(آلنَّسَمَة) : نفس آلروح و ـ الانسان (اقرب) : نفس كشيدن . انسان
﴿واليك مصير كلّ نسمة﴾ ط ۱۰۷ ط ۸ ـ ۷ بازگشت هر انسان بسوى تست .
(آلنَّسيم) : ابتداء كلّ ريح قبـــل ان تقوى و ـ كلّ ريح لاتحرّك شجر اولاتعفي اثرا و ـ آلروح و ـ العرق (اقرب) : آغاز هـــر باد

پیش از آنکه نیرومند باشد. هر بادی کـه درختی را تکان ندهد و اثری را محو ننماید.
روح. رگ

«یخرج منه النسیم» ط ۱۲۲ ط ۲۹ ــ ۱۷ (آنان از موقفهای فتنه زایل نشوند مگر بعداز زدن نیزه های پی درپی) که خارج شود از آن (بجهت گشادگی) نسیم.

(المَناسِم) جمع منسم: طرف. خفّ البعیر والنعامه و الفیل والحافر و قد تطلق علی المفاصل (اقرب): پای شتر و مرغ شتر. فیل و سم

«ووطئتهم بالمناسم» ط ۱۰۹ ط ۱۸ ــ ۱۹ لگدکوب کرد ایشان را باپاها

نَسِیَ: الشی: ضدّ حفظه قال الراغب: النسیان ترک الانسان ضبط ما استودع امّا لضعف قلبه او عن قصد حتّی ینحذف عن القلب ذکره (اقرب): چیز را فراموش نمود.

«ولکنّکم نسیتم ما ذکّرتم» ط ۱۱۴ ط ۹۵ ــ ۵ ولکن شما فراموش کردید آنچه را که پند داده ویادآور شدید.

(أنْسَاه) ایّاه: حمله علی نسیان (اقرب): آنرا از یاد وی برد.

«وامّا طول الامل فینسی الاخرة» ط ۴۲ ط ۱۴۴ ــ ۲ و امّا درازی آرزو آخرت را از یاد می برد.

(النِسْیان): ترک الانسان ضبط ما استودع امّا لضعف قلب او عن قصد حتّی ینحذف عن القلب ذکره (مفردات راغب): فراموش کردن.

«وانّه لیمنعه من قول الحقّ نسیان الاخرة» ط ۸۲ ف ۱۶ ج ۱ ص ۱۴۷ ــ هر آینه باز میدارد او (این نابغه) را از گفتار حق فراموشی آخرت.

(النَاسُون) فراموش کنندگان

(المُتَنَاسُون) خودرا بفراموشی ــ زنندگان

«وبقی الناسون والمتناسون» ط ۱۴۷ ط ۷ ــ ۳۴ باقی ماند فراموش کنندگان یا خود را بفراموشی زنندگان

(المَنسِیّ). ما نسی و ــ التافه الحقیر و ــ الذی اصیب نساه (اقرب): فراموش شده حقیر وبی ارزش. کسی که با زنان او بی عفّتی انجام یافته

«ویذکّروهم منسیّ نعمته» ط ۱ ط ۵ ــ ۳۸ نعمت (توحید فطری) فراموش شده او را یادآوریشان کنند.

(المَنْسَأة) محلّ النسیان والتاء للتکثیر: (شرح خوئی) جای فراموشی تا برای زیادت است.

«ومجالسة اهل الهوی منساة لک للایمان» ط ۸۴ ط ۳۹ ــ ۱۴ هم نشینی باهوا ــ پرستان (معصیت کاران) محلّ فراموشی ایمان

است .

(آلنساء) جمع: المرأة من غير لفظها (اقرب) : زنان .

« فعند ذلک یکون آلسلطان بمشورة آلنساء » ح ۱۰۲ ح ۳۷۱ـ۲ در این هنگام پادشاه بمشورت زنان می‌باشد (امور سلطنت بنظر آنان اداره می‌شود)

(آلنساء وآلروایات)

عن امیرالمؤمنین قال (ع) معاشر آلناس لاتطیعوا آلنساء علی حال ولا تأمنوهنّ علی مال ولاتذروهن یدبّرن امر العیال فانّهنّ ان ترکن وماأردن اوردن المهالک و عدون امر المالک .

وعنه (ع) قال اتّقوا شرار آلنساء وکونوا من خیارهن علی حذر ان امرنکم بالمعروف فخالفوهن کیلا یطمعن منکم فی المنکر .

و عن ابیعبداللّه (ع) قال اتّقوا آللّه فی آلضعیفین یعنی بذلک الیتیم وآلنساء .

عنه (ع) قال : خمس من خمسة محال : آلنصیحة من الحاسد وآلشفقة من العدوّ والحرمة من الفاسق والوفاء من المرأة و الهیبة من الفقیر محال .

ورد انّ الخلوة بآلنساء والاستمتاع منهنّ والاخذ برأیهنّ مفسدة للقلوب .

وقال امیرالمؤمنین (ع) للمرأة عشر عورات فاذا زوّجت سترت لها عورة واذا ماتت سترت عوراتها کلّها .

عن آلصادق (ع) قال فی کتاب علیّ (ع) آلذی املی رسول‌اللّه (ص) ان کان آلشوم فی شیء ففی آلنساء .

و عن آلنبی (ص) اکمل المؤمنین ایمانا احسنهم خلقا و خیارکم خیارکم لنسائه .

روی انّ آلشوم فی ثلثة : المرأة و آلدابّة وآلدار و انّ اربعة من قواصم آلظهر احدیها زوجة یحفظها زوجها و هی تخونه کجار سوء فی دار مقام .

قال آلنبی (ص) ایّاکم و خضراء آلدمن سئل (ع) ماهی ؟ قال المرئة الحسناء فی منتب آلسوء خبر بنی غنّام الاخوة آلثلثة و کان اصغرهم شیخا کبیرا لانّ زوجته کانت زوجة سوء بعکس الاخ الاکبر منهم و قد تقدّم فی ثلث .

مکا عن ابن ابی یعفور عن آلصادق ع قال قلت له انّی ارید ان اتزوّج امرأة وانّ ابوی اراد غیرها قال تزوّج آلتی هویت ودع آلتی هوی ابواک .

آلنبوی (ص) خیر نسائکم الولود الودود العفیفة الغریزة فی اهلها آلذلیلة مع بعلها المتبرّجة مع زوجها الحصان عن غیره آلتی تسمع قوله و تطیع امره و اذا خلا بها بذلت له ما اراد منها آلروایات فی الامر

بتزويج الابكار و انّه لا امرأة كابنة العـــم والنبوى (ص) اختاروا لنطفكم فانّ الخال احد الضجيعين وتزوّجوا الزرق فانّ فيهنّ يمناواذا اراد احدكم ان يتزوّج المرأة فليسأل عن شعرها كما يسأل عن وجهها فانّ الشعر احدالجمالين

قال اميرالمؤمنين (ع) عليكم بالبكر وان بارت والجادّة وان دارت و بالمدينة وان جارت.

وقال (ع) خيار خصال النساء شرار خصال الرجال: الزهو والجبن والبخـل فاذا كانت المرأة ذات زهو لم تمكّن من نفسهاواذا كانت بخيلة حفظت مالها و مال بعلهـا و اذا كانت بخيلةحفظت مالها ومال بعلها واذاكانت جبانة فرقت من كلّشئ يعرض لها.

ل عن الصادق (ع) عن ابيه (ع) انّ الله تبارك و تعالى جعل للمرء صبر عشـــرة رجال فاذا حملت زادها قوّة عشرة رجال اخرى

جع قال رسول الله (ص) من قـــذف امرأة بالزنا خرج من حسناته كما تخرج الحيّة من جلدها وكتب له بكلّ شعرة على بدنه الف خطيئة.

وعنه (ع) قال انّي اتعجّب ممّن يضرب امرأته وهو بالضرب اولى منها لاتضربوانسائكم بالخشب فانّه فيه القصاص ولكن اضربوهـــنّ بالجوع والعرى حتّى تربحوا في الدنيـــــا والاخرة وايّما رجل تتزيّن امرأته و تخرج من باب دارها فهو ديوث ولايأثم من يسمّيه ديّوثا والمرأة اذا خرجت من باب دارها متزيّنـــة متعطّرة والزوج بذلک راض يبني لزوجها بكلّ قدم بيت في النار فقصّروا اجنحة نسائكـــم ولاتطوّلوها فانّ في تقصير اجنحتها رضـــى و سرورا ودخول الجنّة بغير حساب احفظـــوا وصيّتي في امر نسائكم حتّى تنجوا من شـــدّة الحساب ومن لم يحفظ وصيتي فما اسوء حاله بين يدى الله.

وقال (ع) النساء حبائل الشيطـــان

النوادر قال رسول الله (ص) النساء عـــورة احبسوهنّ في البيوت واستعينوا عليهنّ بالعرى

النبوى (ص) لاتمنعوا اماء الله مساجد الله و ليخرجن تفلات اى غير متطيّبات و هو بالتاء المثنّاة من فوق والفاء المكسورة.

ل عن ابيجعفر (ع) قال ليس علــى النساء اذان ولا اقامة ولاجمعة ولاجماعـة ولا عيادة المريض ولااتّباع الجنازة...

وتقدّم في شيع انّ النبي (ص) مشى مع جنازة فنظر الى امرأة تبعها فوقف (ص) حتّى رجعت المرأة ثمّ مضى (ص)

عن النبي (ص) قال ايّما امرأة رفعت من بيت زوجها شيئا من موضع يريد به صلاحا نظرالله عزّوجلّ اليها و من نظر اليه لم يعذّبه وانّه سمّي النساء نساء لانّه لم يكن لادم انس غير حوّا.

مع قال رسول الله (ص) ليس للنساء سراة الطريق ولكن جنباه يعني بالسراة وسطه

في وصايا النبي (ص) لعليّ (ع) يا علي ليس على النساء جمعة ولاجماعة و لا اذان ولا اقامة ولا عيادة مريض ولا اتباع جنازة ولاهرولة بين الصفا والمروة ولا استلام الحجر ولاحلق ولاتولّى القضا ولاتستشار ولاتذبح الّا عند الضرورة ولاتجهر بالتلبية ولاتقيم عند قبر ولاتسمع الخطبة ولاتتولّى التزويج ولاتخرج من بيت زوجها الّا باذنه فان خرجت بغير اذنه لعنها الله و جبرئيل و ميكائيل ولاتعطي من بيت زوجها الّا باذنه ولا تبيت وزوجها عليها ساخط و ان كان ظالما لها.

ف قال رسول الله (ص) اذا كان امرائكم شراركم و اغنيائكم بخلائكم و امورکم الى نسائكم فبطن الارض خير لكم من ظهرها.

قال الصادق (ع) النساء ثلث فواحدة لك فواحدة لك و عليك وواحدة عليك لالك فامّا التي هي لك فالمرأة العذراء واما التي هي لك وعليك فالثيّب فامّا التي هي عليك فهي المتبع التي لها ولد من غيرك.

قال اميرالمؤمنين (ع) في وصيّته للحسن (ع) و اياك و مشاورة النساء فانّ رايهنّ الى الافن وعرفهنّ الى الوهن واكفف عليهنّ من ابصارهنّ بحجابك اياهنّ فانّ شدّة الحجاب خير لك ولهنّ من الارتياب وليس خروجهنّ باشدّ من دخول من لايوثق به عليهنّ و ان استطعت ان لايعرفن غيرك من الرجال فافعل الى ان قال ولاتطل الخلوة مع النسوة فيمللنك وتمللنهنّ واستبق من نفسك بقيّة فانّ امساكك عنهنّ و هنّ ترين انّك ذواقتدار خير من ان يعثرن عليك على انكسار واياك والتغاير في موضع الغيرة فانّ ذلك يدعوا الصحيحة منهنّ الى السقم.

نهج قال عليّ (ع) بعد حرب الجمل في ذمّ النساء معاشر الناس انّ النساء نواقص الايمان نواقص الحظوظ نواقص العقول فامّا نقصان ايمانهنّ فقعودهنّ عن الصلوة والصيام في ايّام حيضهنّ وامّا نقصان عقولهنّ فشهادة امرأتين منهنّ كشهادة الرجل و امّا نقصان حظوظهنّ فمواريثهنّ على الانصاف من مواريث الرجال فاتّقوا شرار النساء و كونوا من خيارهنّ على حذر ولاتطيعوهنّ في المعروف حتّى لايطمعن في المنكر.

قال الشاعر

فان تسألوني بالنساء فانّني
خبير بادواء النساء طبيب
يرون ثراء المال حيث وجدنه
وشرخ الشباب (اوله) عند
هنّ عجيب اذا شاب رأس المرء اوقلّ
ماله وليس له في ودّهنّ نصيب.

درجهان از زن وفاداری که دید
غير مكّاري و عيّاري چه ديد

وتقدّم في بلس سؤال يحيى (ع) ابليس لعنه الله ايّ الأشياء اقرّ لعينك وجوابه:

آلنساء هنّ فخوخي ومصائدي فانّي اذا اجتمعت عليّ دعوات آلصالحين ولعناتهم صرت الى آلنساء فطابت نفسي بهنّ .

كا عن ابيجعفر(ع) قال خرج رسول آلله(ص) يوم آلنحر الي ظهر المدينة على جمل عاري الجسم فمرّ بآلنساء فوقف عليهنّ ثمّ قال يا معاشر آلنساء تصدّقن واطعن ازواجكنّ فانّ اكثركنّ في آلنار فلمّا سمعن ذلک بكين ثمّ قامت اليه امرأة منهنّ فقالت يارسول آلله(ص) فيآلنار مع الكفّار وآلله مانحن بكفّار فنكون من اهل آلنار فقال لها رسول آلله(ص) ان كنّ كافرات بحق ازواجكنّ .

جعل آلنبيّ (ص) امر نسائه الي اميرالمؤمنين (ع) في حيوته وبعد وفاته .

آلطبّ عن احمدبن رباح المتطبّب وذكر انّه عرض على الامام لعرق آلنساء قال تاخذ قلامة ظفر من به عرق آلنساء فيعقدها علي موضع العرق فانّه نافع باذن آلله سهل حاضر آلنفع .

(آلنسائي)

آلنسائي هو ابوعبدآلرحمن احمدبن عليّ بن شعيب احد كبراء المحدّثين منالعامّة صاحب كتاب الخصائص و كتاب آلسنن احد صحاح آلستّ حكي انّه لمّا اتي دمشق وصنّف كتاب الخصائص في مناقب امير المؤمنين (ع) انكر عليه ذلک وقيل له لم لاصنّفت في فضائل آلشيخين فقال دخلت علي دمشق والمنحرف بها عنعليّ(ع) كثير فصنّفتكتاب الخصائص رجاء ان يهديهم آلله تعالي به فدفعوا في حضنيه واخرجوه من المسجد ثمّ مازالوا به حتّي اخرجوه من دمشق الي آلرملة فمات بها و قيل انّه قال احملوني الى مكّة فحمل اليها فتوفّي بها و هو مدفون بينآلصفا والمروة وكانت وفاته سنه ۳۰۳ و نسائيمنسوب الي نسا بفتح اوّله و القصر وهو اسم بلد بخراسان بينها و بين سرخس يومان .

(آلنسيان و آلروايات)

مكا عن عليّ بن ابيطالب (ع) قال قال رسول آلله (ص) خمس يذهبن بآلنسيان ويزدن في الحفظ ويذهبن بالبلغم : آلسواک و آلصيام وقرائه القرآن والعسل وآللبان .

قال ابوجعفر(ع) انّما قصّ الاظفار لانّها مقيل آلشيطان ومنه يكون آلنسيان .

ل عن ابي الحسن الاوّل (ع) قال تسعةيورثآلنسيان : اكل آلتفاح يعنيالحامض والكزبرة والجبن واكل سؤر الفار و البول في الماء الواقف و قرائة كتابة القبور و المشي بين امرأتين والقاء القملة والحجامة فيآلنقرة .

ذكر المحقّق آلطوسي ممّا يورث آلنسيان كثرةالمعاصي و كثرة الهموم والاحزان فياموآلدنيا و كثرة الاشتغال والعلائقوآلنظر الي المصلوب والمرور بين القطار من الجمل .

مكا عن آلصادق (ع) اذا انساک آلشيطان شيئا فضع يدک علي جبهتک و قل

اَللّهم انّي اسئلک یامذکّر الخیر وفاعله والامر به ان تصلّي علي محمّد وآل محمّد و تذکّرني ماانسانیه اَلشیطان و روی اَلصلوه علي محمّد وآل محمّد (ص) یورث اَلذکر سفینة البحار نسي .

نَشَأَ : اَلشي ع حیی وحدث و تجدّد و ــ اَلطفل : ربي و شبّ و حقیقته ارتفع عن حدّ اَلصبا وقرب من الادراک (اقرب) : زنده وحادث و پیدا شد . کودک به حدّ ادراک رسید .

«مازال اَلزبیر رجلا منّا اهل البیت حتّي نشاء ابنه المشئوم عبداَللّه» ح ۲۵۲ ح ۳۴۱ــ ۱۳ همواره زبیر مردی از (خویشان) ما اهل بیت بود تا پسر شوم او عبداَللّه بزرگ شد (زبیر پسرعمّه امیرالمؤمنین (ع) وازصحابه بود و پسر او عبداَللّه دشمن بني‌هاشم بود .

(اَنْشَأَهُ) : انشاء : ربّاه و ــ اَلشئي : احدثه و ــ اَللّه اَلشي : خلقه (اقرب) : او را تربیت کرد . چیز را پدید آورد . خداوندچیز را آفرید .

«انشأ الخلق انشاء» ط۱ط۵ــ۸ــ مخلوقات را بیافرید یکنوع آفریدني .

(اَلنَّاشِئُ) اسم فاعل و ــ الغلام والجاریة : جاوز حدّ اَلصغر و شبا و ــ کلّ ماحدث باَللیل و بدا (اقرب):پدید آینده . پسر و دختر از حدّ صغیری گذشت و بجواني رسیدند . هرچه در شب پدید آید وظاهرشود

(اَلنَّاشِئَة) مونّث ناشئ و ــ مصدر و ــ اوّل اَلنهار واَللیل (اقرب) : ظاهر شدن اوّل روز و شب .

«حتّي انشألها ناشئة سحاب تحیي مواتها» ط ۸۹ ط ۲ــ ۸۲ تا برای آن ابری ظاهر شده ایجاد فرمود که مرده های آنرازنده مي‌کند .

(اَلْمُنْشِيء) : اسم فاعل من انشاء : المحدث و الموجد والمحیي : پدید آورنده ، ایجاد کننده ، زنده کننده .

«المنشي اصناف الاشیاء بلا رویّةفکر» ط ۸۹ ط ۲ــ ۳۱ بوجود آورنده صنفهای اشیاء بدون بکار گرفتن فکری که به آن رجوع‌نماید .

(اَلْمُنْشَاء) اسم مفعول : پدید آورده شده

«والمُنشاء المرعی في‌ظلمات‌الارحام» ط ۱۶۱ط ۳۶ــ ۱۲ ای پدید آورده شده‌محفوظ در رحمهای تاریک .

(اَلْمَنْشَاء) موضع اَلنشأة (اقرب) : جای پدید آمدن

«وابعد منشأها» ط ۱ ط ۵ ــ ۱۴ ــ مبدء تکوینش را دور گردانید .

(اَلنَّشأَة) : مصدر (اقرب) : پیدایش

«وعجبت لمن انکر اَلنشأة الاخری وهویری اَلنشأة الاولی» ح ۱۲۶ ح ۳۵۶ ــ ۵ــ

شگفت دارم برای کسیکه انکار نماید پیدایش معاد وبازگشت درقیامت را و حال آنکه پیدایش از نطفه را می بیند.

نَشِبَ : الشیء فی الشیء ل : علق و ــ الحرب بین القوم : ثارت و اشتبکت و ــ الامر فلانا : لزمه (اقرب) : چیز در چیزی چسبید. جنگ میان جماعت برانگیخت ودر گرفت.

« ونشبت الجوامع » ط ۱۸۱ ط ۱۵ــ ۲۴ (چگونه خواهی بود زمانیکه) زنجیرهای آتشین بچسبد (برگردنها)

(تَنَشَّبَ) فیه : تعلّق و ــ فی قلبه حبّ فلان : اخذ به (اقرب) : چسبید. دوستی فلان اورا فرا گرفت.

«وفینا تنشّبت عروقه» ط ۲۳۱ ط ۱۶۴ــ ۲ ریشه های آن (گفتار) درمانژادها فرو رفته و چسبیده است.

نَشَجَ . الباکی ص : غص بالبکاء فی حلقه من غیر انتخاب و ــ الحمار ، ردّدصوته فی صدره (اقرب) : گریه کننده بدون نحیب زدن با گریه در گلو گلوگیر شد. خر صدای خودرا در سینهٔ خود برگردانید.

« نشجوا نشیجا » ط ۲۲۰ ط ۳۵ــ۱۲ در سینه گریه را گردانیدند یکنوع گلوگیر ــ شدنی در اثر گریستن سخت.

نَشَدَ . الضالّة ن : نادی و سأل عنها و ــ طلبها و عرفها و ــ فلانا : عرفه معرفة و ــ زید اللّه و باللّه : استحلفه (اقرب): ندا سرداد و از گمشده پرسید. آنرا جستجو کرد و تعریف نمود. فلانی را شناخت. از زید خواست بخدا سوگند بخورد.

«لانّک نشدت غیر ضالّتک» ر ۶۴ ر ۲۴۹ــ ۹ زیرا طلب کردی گمشده‌ای را که مال تو نیست

« فمن نشدناه شهادة فلیقل بعلمه فیها» ط ۱۲۰ ط ۶۳ــ۱ از هرکس گواهی بخواهم پس شهادت دهد بمقتضای دانش خود درآن.

« وانّی انشدک اللّه ان لاتکون امام هذه الامّة المقتول» ط ۱۶۲ ط ۴۶ ــ ۱ من ترا بخداسوگند میدهم که کشته شدهٔ این امت نباشی.

(النشد والروایات)

خبر المناشدة ــ ل عن عامربن واثلة قال کنت فی البیت یوم الشوری فسمعت علیّا

(ع) و هو يقول استخلف النّاس ابابكر وانا واللّه احقّ بالامر واولي به منه واستخلف ابوبكر عمر و انا واللّه احقّ بالامر واولي به منه الّا انّ عمر جعلني مع خمسة انا سادسهم لايعرف لهم عليّ فضل ولو اشاء لاحتججت عليهم بمالايستطيع عربيّهم ولاعجميّهم المعاهد منهم والمشرک تغيير ذلک ثمّ قال نشدتکم باللّه ايّها النفر هل فيکم احد وحّد اللّه قبلي ؟ قالوا اللّهمّ لا ، قال نشدتکم باللّه هل فيکم احد قال له رسول اللّه (ص) انت منّي بمنزلة هارون من موسي سفينة البحار نشد

نَشَرَ : الثوب والکتاب ن : بسطه خلاف طواه و ـ اللّه الموتي : احياهم و ـ الموتي : حيوا (اقرب) : جامه و کتاب را باز نمود خلاف در نورديد . خداوند مرده ها را زنده ساخت . مرده‌گان زنده شدند .

«وقد نشروا دواوين اعمالهم» ط ۲۲ ف ۱۴ ط ۲۵ ـ ۱۱ (اگر مجسّم کني حال آنها را) بتحقيق نامه هاي کرده هاي خود را باز کرده اند (براي حساب دادن آماده‌شده‌اند)

(اِنتَشَرَ) الخبر : ذاع و فشا و ـ الابل : تفرّقت عن غرّة من راعيها و ـ النهار : امتدّ وطال (اقرب) : خبر پخش و پراکنده شد . شتر از جهت غفلت چراننده‌ٔ خود پراکنده گشت . روز کشيده شد دراز گشت .

« فکلّما جمعت من جانب انتشرت من آخر » ط ۳۴ ط ۵۸ ـ ۴ (شما مانند شتراني مي‌باشيد که ساربانشان ناپيدا شده) هرگاه از طرفي گرد آورده شوند از طرف ديگر پراکنده شوند .

« اللّهمّ انشر علينا غيثک » ط ۱۴۱ ط ۵۷ ـ ۱۲ پروردگارا بارانت را برما پراکنده کن (بفرست)

(النُشْر) : مصدر و ـ الريح الطيّبة و ـ الجرب و ـ القوم المتفرّقون لايجمعهم رئيس (اقرب) : پراکندگي . باد صاف . خارش جماعت پراکنده که رئيسي آنانرا گرد نياورد

« ويضمّ نشرکم » ط ۹۸ ط ۲۱۴ ـ ۵ ـ (خداوند بوسيلهٔ صاحب الامر ع) پراکندگي شمارا گرد آورد و بهم پيوندند .

(النُشْرَة) رقية يعالج بها المجنون والمريض (اقرب) : افسوني است ديوانه‌وبيمار باآن معالجه مي‌شوند .

« والطيب نشرة » ح ۴۰۰ ح ۴۰۱ ـ ۴ استعمال بوی خوش افسوني است کهاندوهها را ميزدايد .

(النُشور) : مصدر و ـ يوم البعث (اقرب) : پراکندگي . روز برانگيخته شدن .

« وازف النشور » ط ۸۱ ط ۴ ـ ۱۰ ـ برانگيخته شدن مردم (قيامت) نزديک‌شد .

(الانتِشار) : مصدر : پراکندگي .

« وانتشار من الامور » ط ۸۷ ط ۸۱ ـ ۱ (اورا برانگيخت

۱ (اورا برانگیخت) برهنگام پراکندگی از امور (اجتماعات)

(اَلنّاشِر) اسم فاعل (اقــــرب) : پراکنده کننده و پراکنده شونده .

«الحمدلله الناشر في الخلق فضله» ط ۹۸ ط ۲۱۴ ـ ۱ ستایش خدائیرا سزااستکه پراکنده کننده است در میان خلق فضل و کرم خودرا .

(اَلمَنشُورَة) مونّث المنشور وهو اسم مفعول و ـ ماكان غير مختوم منكتب السلطان (اقرب) : بازگردیده آنچه از نامه های پادشاه مهرنشده باشد

« والصحف منشورة » ط ۹۲ ط ۷۷ ـ ۹

(شما درجائی هستید) نامه های عملها بــاز است (هرکار خواستید میتوانیــــد انجــام می دهید)

(المُنتَشِرَة) اسم فاعل من انتشر : (اقرب) : پراکنده

« واهواء منتشرة » ط ۱ ط ۵ ـ ۴۴ ـ

(مردم زمین در آنروز دارای)هواهای پراکنده بودند (هرکس مطابق خواهش نفس خــود مخالف دیگری اقدام میکرد)

(النشر والروايات)

سن عن الصادق (ع) عن ابيه عن جدّه (ع) قال النشرة في عشرة اشياء: فـــي المشي والركوب والارتماس في الماء والنظرة الى الخضرة والاكل والشرب والجماع والسواك وغسل الرأس بالخطمي والنظر الى المرئـــة الحسناء ومحادثة الرجال سفينةالبحار نشر

نَشَزَ الرجل في مكانه ن ض : ارتفع وامتنع و ـ المرأة بزوجها : ارتفعت عليـــه وابغضته (اقرب) : مرد در جای خویش خود را بلند داشت و زیر بار نرفت . زن به شوهر خود برتری نموده اورا دشمن داشت .

(اَلنُّشُوز) : مصدر (اقرب) :خودرا بلند داشتن و زیر بار نرفتن (وما ارتفع من الارض) (عبده) بلندیهای زمین .

«وجبل جلاميدها و نشوز متونهـــا و اطوادها» ط ۲۰۹ ط ۹۲ ـ ۴ وآفریــــد سنگهای زمین و بلند پشته ها و تلهاوکوههای استوار آنرا .

(الاَنشاز) جمع نشز و هو المكـــان المرتفع (اقرب) : جای بلند .

«واطال انشازها» ط ۲۰۹ ط ۹۲ـ ۶ دراز گردانید و کشید بلندیهای آن (زمین) را در اطراف زمین مانند کوهها و تپه ها .

روى انّ الناشزة احدى الثمانية التي لاتقبل لهم صلوة: سفينة البحار نشز.

× × ×

روی انّ النّاشزة احدی الثّمانیة الّتی
لاتقبل لهم صلوة سفینة البحار نشز.

نَشِطَ : الرجل نَشاطا : طابت نفسه
للعمل و غیره (اقرب) : مرد برای کار وغیرآن
دلشاد شد .
«ونشاطا فی هدی» ط ۱۹۱ ط ۱۴ –
۱۹ (می بینی برای او) در هدایت ورستگاری
یک دلشادی .

(النّشط والرّوایات)

قوله تعالی وَ النّازِعاتِ غَرْقًا
وَالنّاشِطاتِ نَشْطًا اختلف فی معناه علی وجوه
والّذی نقل عن امیرالمؤمنین علیّ (ع) انّه
الملائکة الّذین ینزعون ارواح الکفّار عن
ابدانهم بالشّدّة کما یغرق النّازع فی القوس
فیبلغ بها غایة المدّ والنّاشطات الملائکةالّتی
تنشط ارواح الکفّار مابین الجلد والاظفار حتّی
تخرجها من اجوافهم بالکرب والغمّ والنّشط
الجذب .
نهج وخادع نفسک بالعبادة وارفق
بها ولاتقهرها وخذ عفوها ونشاطها الّا ما کان
مکتوبا علیها من الفریضة فانّه لابدّ من قضائها
وتعاهدها عند محلّها و ایّاک ان ینزل بک
الموت وانت آبق من ربّک فی طلب الدّنیا
سفینة البحار نشط

نَصَبَهُ ، الهَمّ ن اتعبه و ـ المرض فلانا :
اوجعه و ـ فلان الشی : وضعه وضعا ثابتاکنصب
الرمح والبناء والحجر (اقرب) : انـدوه او را
خسته کرد وبیماری فلانی را بدرد آورد . فلانی
چیز را بطور ثابت برقرار نمود مانند نیزه‌سنگ
و بنا .
(نَصِبَ) الرجل ل نصبا : اعیا و ـ
فی الامر: جد واجتهد (اقرب) : مرد خسته
شد و برنج افتاد در کار کوشش نمود .
« من ظفر به نصب» ح ۷۲ ح ۳۹۱–۱
هرکس بروزگار و اموال دنیا پیروز شد (برای
نگهداری و افزونیش) برنج افتاد .
« من نصب نفسه للنّاس اماما فلیبدء
بتعلیم نفسه قبل تعلیم غیره» ح ۷۳ ح ۳۹۱
ـ ۲ هرکس خودرا پیشوای مردم قرارداد باید
پیش از یاد دادن بدیگری نخست به تعلیم
نفس خویش بپردازد .
(اِنْتَصَبَ) : مطاوع نصب و ـ الحرف
دخله النّصب و ـ فلان للحکم : قام له (اقرب) :
قبول نصب شدن کرد به حرف نصب داخل شد
فلانی برای حکم قیام کرد .
« و رکوع لاینتصبون» ط ۱ ط ۵ –۱۸

گروهی (از ملائکه ها) در حال رکوع هستند برپا نمیایستند.

(اَلنَّصْب) : مصدر و ـ البلاء و ـ الداء و ـ العلم المنصوب و ـ الغایة (اقرب): رنجوری. گرفتاری. درد علامت نصب شده. آخر.

« واعمال العباد فی عاجلهم نصب اعینهم فی آجلهم » ح ۶ ح ۳۵۹ ـ ۳ وکردار بندگان در دنیاشان درآخرت جلوچشمهاشان است.

(اَلنَّصَب) : اَلتعب (اقرب) : رنج

« فانّ حسن الظن یقطع عنک نصبا طویلا » ر ۵۳ ر ۲۳۹ ـ ۴۶ بتحقیق حسن ظن رنج و زحمت کشیدن دراز را قطع میکند.

(اَلنَّصِبُ) . التعب (عبده) : رنج کشنده.

« وکان رسول اللّه (ص) نصبا بالصلوة » ط ۴۳ ـ ۷ بود رسول خدا (ص) رنج کشنده بنماز (زیاد نماز میخواند)

(اَلنِّصاب) : الاصل و ـ اوّل کلّ شیء و ـ المرجع (اقرب) : ریشه : اول هر چیز بازگشت.

« ویرجع الباطل الی نصابه » ط ۲۲ ط ۱۰۴ ـ ۱ تا باطل به اصل خود برگردد (همانطور که سابقا حکومت میکرد بازهم بکند)

(اَلمَنْصَبَة) : الکدّ والجهد (اقرب) : کوشش و رنج.

« والخالق من غیر منصبة » ط ۱۸۱ ط ۱۵ ـ ۱ آفریدگاریست بدون بردن رنج.

(المُناصَبة) : المقاومة والمعاداة واظهارها (اقرب) : ایستادگی دشمنی وآشکار نمودن آن.

« وافسدتم فی الارض مصارحة للّه بالمناصبة » ط ۱۹۰ ط ۲ ـ ۶۱ در زمین تباهکاری نمودید از روی آشکار نمودن دشمنی باخدا.

(الاِنْتِصاب) : الاستقامة : راست ایستادن.

« وانتصاب قطبها ومدار رحاها » ط ۱۴۹ ط ۳۱ ـ ۶ (درنگ کنید) هنگام راست ایستادن قطب و گردش آسیای آن (فتنه)

(اَلنَّصیب) : الحظّ والحصّة من الشیء (اقرب) : بهره و سهم از چیز.

« ولاینقص لهم نصیب من لذة » ر ۲۷ ر ۲۴۳ ـ ۷ برای آنان بهره از خوشی وآسایش کم نمیشود

(الاِنْصاب) : مصدر : الاتعاب (عبده) رنجور نمودن و به مشقّت انداختن.

« واسهلت له الصعاب بعد انصابها » ط ۱۹۶ ط ۱۲ ـ ۱۱ آسان نمود برای او دشواریها را بعداز مشقت انداختن آنها.

(الاَنْصاب) جمع نَصْب و هو مصدر و العلم المنصوب و ـ کلّ ما عبد من دون اللّه (اقرب) : رنج : علامت نصب شده . هر آنچه

براو پرستش شود از غیر خدا .

« فلاتكونوا انصاب الفتن » ط ۱۴۹ط

۳۱ـ ۱۸ پرچمها ونشانه های فتنه ها نباشید (عامل تباهکاریها نباشید)

(المَنْصُوبَة) مونث منصوب وـ الحیلة (اقرب) : نصب شده . چاره جوئی .

« الاصنام فیکم منصوبة » ط ۲۶ط۱۱۱

ـ ۳ بتها در میان شما نصب کرده شده (آنها را می پرستید)

(المُناصِبین) اسم فاعل جمع : دشمنی کنندگان .

« اصبحتم لهم مناصبین » ط ۱۹۰ ط

۲ـ ۴۶ برگردید برای آنان آشکارا عداوت کنندگان شدید .

(النصب والروایات)

ثو عن ابي بصير قال قال ابوعبداللّه (ع) مد من الخمر کعابد الوثن والناصب لآل محمّد (ص) شرّ منه قلت جعلت فداک و من شرّ من عابد الوثن فقال انّ شارب الخمر تدرکه الشفاعة یوماما وانّ الناصب لوشفّع له اهل السموات والارض لم یشفّعوا .

ثو عن ابیجعفر (ع) قال لو انّ کلّ ملک خلقه اللّه عزّوجلّ وکلّ نبيّ بعثه اللّه وکلّ صدیق وکلّ شهید شفعوا في ناصب لنا اهل البیت ان یخرجه اللّه عزّوجلّ من النار ما اخرجه اللّه ابدا واللّه عزّوجلّ یقول في کتابه ماکثین فیه ابدا .

الصادقي (ع) ولو انّ اهل السموات السبع والارضین السبع والبحار السبع شفّعوا في ناصبي ماشفّعوا فیه .

عن ابیعبداللّه (ع) قال لیس الناصب من نصب لنا اهل البیت لانّک لاتجد رجلا یقول انا ابغض محمّدا وآل محمّد (ع) ولکنّ الناصب من نصب لکم وهو یعلم انّکم تتولّونا وانّکم من شیعتنا .

زید النرسي في اصله عن ابیعبد اللّه (ع) في حدیث قال فامّا الناصب فلا یرقّن قلبک علیه ولاتطعمه ولاتسقه وان مات جوعااو عطشا ولاتغثه و ان کان غرقا او حرقا فاستغاث فغطّه ولاتغثه فانّ ابي نعم المحمّدی (ص) کان یقول من اشبع ناصبا ملأ اللّه جوفه نارا یوم القیمة معذّبا کان او مغفورا .

سر عن ابیعبداللّه (ع) قال خذ مال الناصب حیث وجدت وابعث لنا الخمس

سفینة البحار نصب .

نَصَتَ . له ض : سکت مستمعالحدیثه (اقرب) : ساکت شد در حالیکه گوش دهنده بود به خبر .

(اَنْصَتَ) سکت مستمعا و هو اعلي من

نصت (اقرب) : ساکت شد در حالیکه گوش دهنده بود و آن از معنی نصت بالاتراست .
«وانصتوا لقولی» ط ۱۲۰ ط ۶۳ ـ ۱ برای شنیدن گفتار من خاموش باشید .

نَصَحَهُ : و ـ نصح له ع : وعظه واخلص له المودّة (ونَصَحَ) الشی : خلص (اقرب): اورا پند داد دوستی برای وی خالص گردانید . چیز خالص شد .
«ونصحت لکم فلم تقبلوا» ط ۹۵ ط ۲۶ ـ ۴ پس پند دادم شمارا قبول نکردید .
(اِسْتَنْصَحَهُ) : عدّه ناصحا (اقرب): اورا پند دهنده بحساب آورد و از او پند خواست .
« ایّها النّاس من استنصح اللّه وفّق» ط ۱۴۵ ط ۳۰ ـ ۱۴ ای مردم کسیکه از خداوند پند و اندرز طلب کند و اورا پند دهنده و خیرخواه بداند (بهرکار نیک) راه و توفیق یافته .
(نَاصَحَهُ) : نصح کلّ منهما الاخر (اقرب) :هریک بدیگری پند داد .
(تَنَاصَحُوا) : همدیگر را پند دادند .
« ولاتتناصحون» ط ۱۱۱ ط ۵۴ ـ ۱۰ همدیگرا پند نمیدهید
(النّاصِحُ) اسم فاعل و ـ الخالص من العسل و غیره (اقرب) : پند دهنده . خالص از عسل و غیرآن
(النُّصْح) : مصدر : (اقرب) : پند دادن .
« حتّی ارتاب النّاصح بنصحه» ط ۳۵ ط ۱۱۷ ـ ۴ تا اینکه (در اثر اصرار شما بر مخالفت) نصیحت کننده در نصیحت خود به شکّ افتاد .
(النَّصِیحَة) اسم مصدر من نصح و ـ الدعاء الی مافیه الصلاح والنهی عما فیه الفساد (اقرب): اخلاص و تصفیة: دعوت کردن بسوی آنچه در آن صلاح باشد و نهی کردن از آنچه در آن فساد است .
«واقبلوا نصیحة اللّه» ط ۱۷۴ ط ۷ ـ ۱ اندرز خدارا بپذیرید .
(المُنَاصِحَة) : مصدر من ناصحه (اقرب) : پند دادن
« فاعینونی بمناصحة خلیّة من الغشّ» ط ۱۱۶ ط ۲۰۲ ـ ۲ یاری نمائید بمن با نصیحت کردن خالی از عیب و خیانت
(التَّنَاصُح) : مصدر : پند دادن همدیگر
«فعلیکم بالتناصح فی ذلک» ط ۲۱۴ ط ۱۷ ـ ۱۵ برشما باد نصیحت کردن همدیگر در این (امر بمعروف و نهی از منکر)
(المُتَنَصِّح) : المتشبه بالناصح (اقرب): و ـ المبالغ فی النصح لمن لاینتصح (عبده) : زیاده روی کننده در پند دادن برای

کسیکه پند قبول نمی‌کند.

«وقد یستفید الظنة المتنصح» ر ۲۸ ط ۲۴۱ـ ۲۸ اول هذا الشعر هکذا (وکم سقت في آثارکم من نصیحة) یعني چه بسیار پند بشما گوشزد کردم) و گاه باشد که بسیار پند دهنده تهمت و بدگماني بدست آورد.

(المُسْتَنْصَح) اسم مفعول: المعدّ من النصحاء او الذی یطلب منه النصیحة: کسیکه از پند دهندگان شمرده شود یا کسیکه از آن نصیحت طلب می‌شود.

« وغشّ المستنصح» ر ۳۱ ر ۲۴۰ ـ ۱۰۹ خیانت‌کند کسیکه ازاو پنددادن‌خواسته می‌شود.

(الأنْصَح) :تفضیل: پند دهنده تر خالص‌تر

« عباد الله ان انصح الناس لنفسه اطوعهم‌لربّه» ط ۸۴ ط ۳۹ ـ ۱۱ ای بندگان خدا پند دهنده ترین مردم برای نفس خود اطاعت کننده ترین آنان است برای پروردگار خویش.

(النصح والروایات)

لی عن الصادق (ع) من رأی اخاه علی امر یکرهه فلم یردّه عنه و هو یقدر علیه فقد خانه.

ف عن ابی الحسن الثالث (ع) قال لبعض موالیه عاتب فلاناً وقل له انّ الله اذا اراد بعبد خیرا اذا عوتب قبل.

ن قال امیرالمؤمنین (ع) من غشّ المسلمین بمشورة فقد برئت منه.

شی عن علي عن رسول الله (ص) قال من استشاره اخوه المؤمن فلم یمحضه النصیحة سلبه الله لبّه.

کا عن سفیان بن عیینة قال سمعت اباعبدالله (ع) یقول علیک بالنصح لله فی خلقه فلن تلقاه بعمل افضل منه.

و اصل النصح في اللغة الخلوص والنصیحة لکتاب الله هو التصدیق به والعمل بمافیه و نصیحة رسول الله (ص) التصدیق بنبوّته و رسالته والانقیاد لما امر بهو نهي عنه ونصیحة الائمة ان یطیعهم في الحقّ و نصیحة عامّة المسلمین ارشادهم الی مصالحهم.

عن ابیعبدالله (ع) قال یجب للمؤمن علی المؤمن ان یناصحه.

کا عنه (ع) یجب للمؤمن النصیحة له في المشهد والمغیب.

کا عن ابیجعفر (ع) قال قال رسول الله (ص) لینصح الرجل منکم اخاه کنصیحته لنفسه.

المراد بنصیحة المؤمن ارشاده الی مصالح دینه و دنیاه و تعلیمه اذا کان جاهلا وتنبیهه اذاکان غافلا والذبّ عنه و عن

اعراضه ان کان ضعیفا وتوقیره و ترک حسده وغشّه و دفع الضرر عنه و جلب النفع الیه و لولم یقبل نصیحته سلک به طریق الرفق حتّي یقبلها ولوکانت متعلّقة بامر الدین سلک به طریق الامر بالمعروف والنهي عن المنکر.

ینبغي للأنسان قبول النصح من الناصح کلّ من کان کما انتصح نوح نصیحة ابلیس.

عن الصادق (ع) اذا تاب العبد توبةً نصوحا (خالصا) احبّه الله فستر علیه في الدنیا والاخرة: سفینة البحار نصح

نَصَرَ: المظلوم ن: اعانه و ــ فلانا علي عدوّه ومن عدوه: نجّاه منه و خلصه واعانه وقوّاه علیه و ــ فلانا: اعطاه (اقرب): ستمدیده را یاری کرد. فلاني را از دشمنش نجات داد. به فلاني بخشش کرد.

(اِنْتَصَرَ) منه: انتقم منه و ــ علیه: استظهر و ــ امتنع من ظالمه (اقرب): ازاو انتقام گرفت. بروی پیروز شد. از ستمکار خود امتناع نمود.

«والّذي نصرهم وهم قلیل لاینتصرون» ط ۱۳۲ ط ۱۹۳ کسیکه (خداوندی که) یاري کرد آنان را در حالیکه آنها اندک بودند نمي‌توانستند انتقام بکشند.

(اِسْتَنْصَرَهُ): استمدّه و طلب نصرته و فلانا علي فلان: سأله ان ینصره علیه و ــ بفلان: استغاث به (اقرب): از او یاری خواست. از او درخواست کرد تا اورا برعلیه وی یاری دهد. به فلاني پناهنده شد.

«فلم یستنصرکم من ذلّ» ط ۱۸۱ ط ۱۵–۲۹ از راه خواری و ذلّت از شما یاری نخواست.

(النَّصْر): مصدر و ــ جمع الناصر (اقرب): یاری کردن. یاری دهندگان.

«ولا اطمع في نصرکم» ط ۲۹ط ۱۱۲ ــ ۶ به یاری شما طمع نمي‌بندم

(الإنْتِصار): الانتقام (اقرب): انتقام گرفتن.

«ولایزال بلاؤهم حتّي لایکون انتصار احدکم منهم الّا کانتصار العبد من ربّه» ط ۹۱ ط ۴۱–۱۱ همواره بلا و تسلط بر قرار است بطوریکه انتقام گرفتن یکی از شما از ایشان مانند غلام از آقای خود مي‌باشد.

(النّاصِر): اسم فاعل) اقرب): یاری دهنده

«وناصر جنده» ط ۱۴۴ ط ۸۴–۲ (خداوند) یاری دهندهٔ لشگر خودش هست.

(الأنْصار) جمع ناصر (اقرب): یاری دهندگان

«اوّل عوض الحلیم من حلمه انّ الناس انصاره علي الجاهل» ح ۲۰۶ ح ۳۲۹– ۸ عوض بردبار ازبردباریش اینست مردم یاران

او می باشند (هنگام زدوخورد) بر علیه نادان .

(اَلنَّصِير) : اَلناصر (اقرب) : یاری دهنده .

«ولیس معه نصیر» ط ۱۶۲ ط ۴۶ـ۱۰ که باوی یاری کننده نیست .

(المُنْتَصِرَة) : یاری دهنده و انتقام گیرنده

«وحریّ اذا اصبحت له منتصرة ان تمسي له متنكّرة» ط ۱۰۹ ط ۱۸ـ۷ شایسته است که در اول بامداد یاور انسان بوده اورا همراهی نماید و در شب تغییر یافته دشمنش گردد .

(المُتَناصِر) : یاری دهنده همدیگر «والسيوف متناصرة» ط ۱۹۰ ط ۲ـ۱۴۶ شمشیرها کمک یکدیگر بودند .

(اَلنصر واَلروايات)

ب عن اَلصادق (ع) عن ابيه (ع) قال لايحضرنّ احدكم رجلا يضربه سلطان جائر ظلما وعدوانا ولامقتولا ولا مظلوما اذا لم ينصره لانّ نصرة المؤمن على المؤمن فريضة واجته اذاهو حضره والعافية اوسع مالم يلزمك الحجّة الظاهرة .

روى اَلصدوق عن عمربن قيس المشرقي قال دخلت على الحسين (ع) اناوابن عمّ لي وهو في قصر بني مقاتل فسلّمنا عليه فقال له ابن عمّي يا اباعبداَلله هذاالّذي ارى خضاب اوشعرك فقال خضاب واَلشيب اليناسا بني هاشم يعجل ثمّ اقبل علينا فقال جئتماني لنصرتي فقلت انّي رجل كثير العيال وفي يدي بضايع للنّاس ولاادري مايكون واكره ان اضيع امانتي وقال له ابن عمّي مثل ذلك قال لنا فانطلقا فلاتسمعالي واعية ولاترياني سوادا فانّه من سمع واعيتنا اورأى سوادنا فلم يجبنا ولم يغثنا كان حقّا على اَلله عزّوجلّ ان يكبّه اَلله على منخريه في اَلنار .

روى عن اَلصادق (ع) انّه جلد بعض الاحبار في قبره جلدة من عذاب اَلله فامتلى قبره نارا لانّه صلّى يوما بغير وضوء و مرّ على ضعيف فلم ينصره .

نقل عن مقاتل انّه لما نزل هذه السورة اعني اَلنصر فرح اصحاب اَلنبي (ص) الّا العبّاس فانّه بكى و قال للنّبي (ص) اظنّ انّه قد نعيت اليك نفسك يارسول اَلله فقال انّه لكما تقول فعاش بعدها سنتين مارُؤى فيهما ضاحكا مستبشرا قال و هذه اَلسورة تسمّى سورة اَلتوديع و قال ابن عبّاس لمّانزلت اذا جاء نصراَلله قال (ص) نعيت الى نفسي بانّها مقبوضة في هذه اَلسنة واختلف في انّهم من ايّ وجه علموا ذلك وليس في ظاهره نعي فقيل لانّ اَلتقدير فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ فانك حينئذ لاحق باَلله و ذائق

الموت كما ذاق من قبلك من الرسل و عند الكمال يرقب الزوال كما قيل اذا تمّ امردنى نقصه توقّع زوالا اذاقيل تمّ وقيل لانّه سبحانه امر بتجديد التوحيد واستدراك الفائت بالاستغفار وذلك مايلزم عند الانتقال من هذه الدار الى دار الابرار.

وعن امّ سلمة قالت كان رسول الله (ص) باخره لايقوم ولايقعد ولايجي ولايذهب الّاقال سبحان الله و بحمده استغفرالله واتوب اليه فسألناه عن ذلك فقال انّي امرت بها ثمّ قرء اذاجاء نصرالله والفتح.

لي عن الربيع صاحب المنصور قال قال للصادق (ع) حدّثني بحديث اتّعظ به ويكون لي زاجر صدق عن الموبقات فقال الصادق (ع) عليك بالحلم فانّه ركن العلم واملك نفسك عند اسباب القدرة.

روى انّه اصاب الناس في البرّ خلقا ملقي فجاوا به الى المنصور فطلب المنصور الصادق (ع) فسأله عن الهواء مافيه فقال فيه موج مكفوف فيه سكّان و هم خلق ابدانهم ابدان الحيتان ورؤسهم رؤس الطيرولهم غرفة كاغرفة الديكة ونغانغ (اللحمة في الحلق عند اللهازم) كنغانغ الديكة واجنحة كاجنحة الطير من الوان اشدّ بياضا من الفضّة المجلوّة فجيء بذلك الخلق فاذا هو كما وصفه الصادق (ع) فاذن له بالانصراف فلمّا خرج قال ويلك ياربيع هذا الشجي المعترض في خلقي من اعلم الناس.

وروى عن يونس بن ابي يعفور عنه (ع) قال لمّا قتل ابراهيم بن عبدالله بن الحسن بباخمرى وحشرنا من المدينة فلم يترك فيها منّا محتلم حتّى قدمنا الكوفة فمكثنافيها شهرا نتوقّع فيها القتل ثمّ خرج الينا الربيع الحاجب فقال اين هولاء العلويّة ادخلوا على اميرالمؤمنين (ع) رجلين منكم من ذوى الحجى قال دخلنا اليه انا و حسن بن زيد فلمّا صرت بين يديه قال انت الّذى تعلم الغيب قلت لايعلم الغيب الّا الله قال انت الّذى يجبى اليک هذا الخراج ؟ قلت اليک يجبى يااميرالمؤمنين الخراج قال اتدرون لم دعوتكم ؟ قلت لاقال اردت ان اهدم رباعكم واعور قليبكم واعقر نخلكم وانزلكم بالشرّاة لايقربكم احد من اهل الحجاز واهل العراق فانّهم لكم مفسدة فقلت له يا اميرالمؤمنين انّ سليمان اعطى فشكر وانّ ايّوب ابتلى فصبر و انّ يوسف ظلم فغفر وانت من ذلك النسل قال فتبسّم وقال اعد علىّ فاعدت فقال مثلك فليكن زعيم القوم وقد عفوت عنكم ووهبت لكم جرم اهل البصرة.

ختص امر ابوالحسن موسى (ع) شيعته في ايّام الدوانيق بامساک السنتهم والتقيّة على انفسهم و دينهم و دفع شرّه بالدعاء عليه ففعلوا ودعوا عليه فخرج المنصور في تلک السنة الى مكّة فمات عند بئر ميمون قبل

ان يقضي نسكه واراحهم الله تعالى منه .

كتب المنصور العبّاسي الى ابيعبدالله جعفرالصادق (ع) لم لاتغشانا كما يغشانا الناس فاجابه ليس لنا من الدنيا مانخافك عليه ولا عندك من الاخرة مانرجوك له ولا انت في نعمة فنهنّيك بها ولافي نقمة فنعزّيك بها فكتب المنصور اليه تصحبنا لتنصحنا فكتب اليه ابوعبدالله (ع) من يطلب الدنيا لاينصحك ومن يطلب الاخرة لايصحبك .

(نصيرالدين القاشي)

قال السيّد حيدر الاملي في كتاب منبع انوار في مقام نقل اعتراضات ارباب الاستدلال بعجزهم عن الوصول الى مرتبة تحقيق الحال اني سمعت هذا الكلام مرارا من العليم العامل والحكيم الفاضل نصيرالدين الكاشي وكان يقول غاية ماعلمت في مدّة ثمانين سنة من عمري انّ هذا المصنوع يحتاج الى صانع و مع هذا يقين عجائز اهل الكوفة اكثر من يقيني فعليكم بالاعمال الصالحة ولا تفارقوا طريقة الائمّة المعصومين (ع) فانّ كلّ ماسواه فهوهوى ووسوسة ومآله الحسرةوالندامة والتوفيق من الصمد المعبود توفّي في المشهد الغروي سنة ۷۵۵ سفينة البحار نصر

×××

النَّصّ : مصدر و ــ من كلّ شئ منتهاه (نصل الحقاق : منتهى بلوغ العقل (اقرب): بالابردن واظهار كردن . نهايت هرچيز غاية بلوغ عقل .

« اذابلغ النساء نصّ الحقاق فالعصبة اولى » ج۲۶۲ ح ۳۱۸ــ ۴ هرگاه زنان (دختران) بحدّ كمال رسند (هنگام زناشوئى و تصرّف آنها در حقوقشان برسد) پس خويشان پدرى (از خويشان مادرى بـه شوهـر دادن او) سزاوارترند .

نَصَفَهُ ۥُنُ : بلغ نصفه و ــ القوم:اخذ منهم النصف و ــ الشي :اخذ نصفه و ــ الشيء بين الرجلين : قسّمه نصفين (اقرب) :به نيم آن رسيد . نيم از جماعت را دريافت كرد . نيم چيز را اخذ كرد . چيز را ميان دو مرد نصف كرد .

(اَنْصَفَ) فلان : عدل و ــ الخصمين : سوّى بينهما و عاملهما بالعدل و ــ الشي :اخذ نصفه (اقرب) : فلانى عدالت كرد . ميان دو دشمن با برابرى و عدالت رفتار كرد . نصف چيز را اخذ كرد .

« وايم الله لانصفنّ المظلوم من ظالمه » ط ۱۳۴ ط ۲۰۴ــ ۲ بخدا سوگندهرآينه حكم بانصاف ميكنم درحق مظلوم ازظالم او

(اِنْتَصَفَ) : انتقم منه لطلب العدل

و ـ النهار : بلغ النصف و ـ طلب النصفة (اقرب) : از او برای درخواست انصاف انتقام گرفت . روز به نصف رسید . انصاف خواست

«وينتصف منک للمظلوم» ر۵۳ ر۲۳۹ ـ ۱۸۵ انتقام کشیده می‌شود از روی عدل از تو برای ستم رسیده .

(اَلنَّصَفَة) : الانصاف و العدل . (اقرب) : انصاف و دادگری

«وبالنصفة يكثر المواصلون» ح ۲۲۴ ح ۳۵۴ ـ ۳ بعدل و انصاف پیوستگان‌ودوستان بسیار گردند .

(الإنصاف) : العدل : دادگری

«الانصاف العدل» ح ۲۳۱ ح ۳۹۸ ـ ۴ ص ۱۸۷ ـ معنی‌انصاف رفتارکردن‌باعدالت است .

(اَلتَّناصُف) : انصاف القوم بعضهم بعضا (اقرب) : با عدالت رفتارکردن‌جماعت بعضی ازآنان با بعض دیگر .

«واضيقها فی التناصف» ط ۲۱۴ ط ۱۷ ـ ۲ (حق) تنگترین چیزها است در وقت انصاف دادن باهم .

(اَلنِّصف) : احد شقّی الشیء و ـ العدل والانصاف (اقرب) : یکی از دو شقّ چیز . عدالت و انصاف .

«والتودّد نصف العقل» ح ۱۴۲ ح ۳۷۳ ـ ۵ دوستی کردن و حسن معاشرت بامردم نصف عقل است

(اَلنَّصِف) العدل او العادل (عبده) عدالت یا عادل .

«ولاجعلوا بينی و بينهم نصفا» ط ۲۲ ط ۱۰۴ ـ ۲ میان من و خودشان انصاف و یا حاکم‌عادل قرار ندادند (اگر با عدالت رفتار میکردند بطلان ادّعای آنان آشکار می‌شد)

(اَلنَّصَف) :اسم‌من الانصاف (اقرب) :

«ولاجعلوا بينی و بينهم نصفا» ط ۱۳۵ط ۶۷ـ۱ میان من و آنان عدالت‌وانصاف را برقرار نکردند

(الإنْصاف) : نصف قرار دادن

«واما نقصان حظوظهن فمواريثهن علی الانصاف» ط ۷۸ ط ۲۲۹ ـ ۳ امّا ناقص بودن بهرهٔ آنان ارث آنان نصف ارث‌مردان است .

(المُنْصِف) اسم فاعل من انصف : اجراکنندهٔ عدالت و باانصاف .

«ولايضعّف فيه الّا المنصف» ح ۱۰۲ ح ۳۷۱ ـ۱ـ ضعیف‌شمرده‌نشود مگر شخص با انصاف و رفتار کننده باعدالت .

(النصف والروايات)

يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَآنُ قَوْمٍ أَلَّا تَعْدِلُوا

اِعْدِلُوا هُوَ اَقْرَبُ لِلتَّقْوٰی :المائده .

ل قال رسول الله (ص) من واسی الفقیر وانصف الناس من نفسه فذلک المؤمن حقّا .

ل فیما اوصی به النبی (ص) علیّا علیهما السلام یاعلیّ سیّد الأعمال ثلث خصال انصافک الناس من نفسک ومواساة الاخ فی الله عزّوجلّ وذکرک الله تبارک و تعالی علی کلّ حال .

یاعلیّ ثلث من حقایق الأیمان الانفاق من الاقتار وانصاف الناس من نفسک و بذل العلم للمتعلّم .

کا عن الصادق (ع) قال سیّد الأعمال ثلثة انصاف الناس من نفسک حتّی لاترضی بشئ الّا رضیت لهم مثله و مواساتک الاخ فی المال وذکر الله عزّوجلّ علی کلّ حال لیس سبحان الله والحمدلله ولااله الّا الله فقط ولکن اذا ورد علیک شئ امرالله عزّوجلّ به اخذت به واذا ورد علیک شئ نهی الله عزّ وجلّ عنه ترکته .

کا جاء اعرابیّ الی النبیّ (ص) و هو یرید بعض غزواته فاخذ بغرز (رکاب الرحل) راحلته فقال یارسول الله (ص) علّمنی عملا ادخل به الجنّة فقال ماا حببت ان یأتیه الناس الیک فأته الیهم وماکرهت ان یأتیه الناس الیک فلاتأته الیهم خلّ سبیل الراحلة :

کا قال ابوعبدالله (ع) من انصف الناس من نفسه رضی به حکما لغیره .

کا عن الصادق (ع) ما تداری اثنان فی امر قطّ فاعطی احدهما النصف صاحبه فلایقیل منه الّا ادیل منه (ای جعلت الغلبة والنصرة له علیه سفینة البحار نصف

النَّصْل : مصدر و حدیدة السهم والرمح والسیف والسکّین مالم یکن له مقبض فاذا کان له مقبض فهو سیف (اقرب) : ثابت وخارج شدن پیکان . آهن تیر پیکان . شمشیرو کارد مادامیکه آنرا دستگیره نباشد اگر دستگیره داشته باشد آنرا شمشیر گویند .

« ثمّ لیشحذنّ فیها قوم شحذ القین النصل » ط ۱۴۸ ط ۵۶ـ ۶ پس از آن تیز ساخته شود درآن فتنه های خونخوار ذهنهای گروهی از برای فراگرفتن علوم و اسرار همچو تیز ساختن آهنگر شمشیر را

(السَّهْم النَّاصِل) :الخارج منه نصله وذونصل جاع بمعنیین متضادّین (اقرب) :تیر بدون پیکان و با پیکان

« ومن رمی بکم فقد رمی بافوق ناصل » ط ۲۹ ط ۱۱۲ــ ۵ و هرکس تیراندازد با شما بتحقیق باتیر شکسته فاق بی پیکان (بهسوی دشمن) تیرانداخته (همانطوریکه تیر شکسته فاق وبدون پیکان بطرف دشمن نمیرود و اگر برود اثر نمی‌کند همچنین شماهم بسوی دشمن

نميرويد واگر برويد جنگ نميکنيد)
(آلنِصَال) جمع نصل (اقــرب) :
دمهای تیز شمشیر و نیزه وپیکانهای تیر
«قد عرفت مواقع نصالهافي اخيـك وخالكـوجدّك واهلك» ر ۲۸ ر ۲۴۱ــ ۳۳ ــ بتحقيق که شناختی جاهای تیزیهای شمشیر و نیزه و تیر که بکار رفته در برادرت (حنظلة) ودائیت (وليدبن عتبة) و جدّت (عتبة بن ربيعة پدر هند مادر معویه که هرسه در جنـگ بدر کشته شدند و خویشانت .

النَّاصِيَة :قصاص آلشعر ایحيثتنتهي نبته من مقدمه او مؤخّره و ــ آلناصية (اقرب) : موهای پیشانی . پیشانی .
«بيدك ناصية كلّ دابّة» ط ۱۰۷ ط ۸ ــ ۶ موی پیشانی هر جنبنده دردستقدرت تست
(آلنَوَاصي) : جمع ناصية .
«وقرن آلنواصي بالاقدام» ط ۱۰۷ط ۸ــ ۳۶ موهای پیشانی را به قدمها پیوستـه و نزدیک گرداند .

نَضَبَ : الماءُ ن : سال و ــ غـار في الارض و سفل و ــ الخير : قل و ــ القــوم : بعدوا (اقرب) : آب روان شد . آب در زمین فرو رفت . نیکوئی اندک شد . جماعـت دور شدند .
«ولا دعنّ مقلتي كعين ماء نضـب معينها» ر ۴۵ ر ۲۴۲ــ ۳۰ (از بسیاری گریه کاسهٔ چشمم را (بحال خود گذارم کـــه اشکهایش تهی شود) مانند چشمه ای که آبش فرو رفته است (آنقدر بگریم که اشکم نماند)
«وعيون لاينضبها الماتحون»ط۱۹۶ ط ۱۳ــ ۳۲ (قرآن) چشمه هائی اسـت که کشندگان آب آنرا کم نگرداند .
(آلنُضُوب) : مصدر : فرو رفتن .
«وتفجّرت عليه آلنعم بعد نضوبها» ط ۱۹۶ ط ۱۳ــ ۱۲ نعمتها براو روان شد پس از فرو رفتن آن .

النَّاضِح :اسم فاعل و ــ البعيريستقي عليه و ــ البعير (اقرب) : ترسأزنـدهٔ . شتـر آبکش . شتر .
«يا بن عباس مايريد عثمـان الّا ان يجعلني جملا ناضحا بالغرب» ط ۲۳۸ ظه۲۱ ــ ۱ ای پسر عباس عثمان نمي خواهــد مگر اینکه مرا مانند شترآبکش قرار دهد با دلـو بزرگ (بیایم وبروم پیش از این به سـوی من فرستاد به ینبع بروم حالا فرستاده برگردم)

×××

نَضَّدَهُ : تنضيدا : نظمه و رتّبه (عبده) : جعل بعضه فوق بعض و ـ ضمّ بعضه الي بعض (اقرب) : آنرا نظم و ترتيب داد . برخي را بالاي بعضي قرار داد ، بعضي را به بعضي پيوند داد .

«ونضّد الوانه في احسن تنضيد» ط ۱۶۳ ط ۱۱ـ۸ رنگهاي آن (طاوس) را در ـ نيكوترين نظم و ترتيب مرتّب ومنظّم قرارداد .

نَضَرَ : الشجر والوجه واللّون وكلّ شي ن ل : نعم و حسن (اقرب) : درخت وصورت ورنگ و هرچيز نرم ولطيف و زيبا گشت .

(النّاضِر) : الحسن و ـ الطحلب و ـ الشديد الخضرة و يبالغ به في كلّ لون يقال اصفر ناضر معناه الناعم الّذي له بريق في صفائه (اقرب) : زيبا . زمين پرگياه سبز . سخت سبز لطيفي كه در شفّافي آن يك نوع برّاقي باشد .

«ناضرًا اورقها» ط ۱۱۲ ط ۵۵ ـ ۸ ـ برگ آن تر و تازه سبز باشد .

(النّاضِرَة) : مونّث الناضر : باطراوت وسبز بارنگ و رونق .

«وسجدت له بالغدوّ والاصال الأشجار الناضرة» ط ۱۳۱ ط ۹۸ ـ ۲ درختهاي خرّم و باطراوت در بامداد و شبانگاه براي او سجده مي‌كنند .

(النّواضِر) جمع ناضرة

«كلحت الوجوه النواضر» ط ۲۱۹ ط ۱۲ـ۲۱ صورتهاي شگفته و شاداب زشت و درهم كشيده گرديد .

(النضر والروايات)

قب الكلبي كان النضر بن الحرث يتّجر فيخرج الي فارس فيشتري اخبار الاعاجم ويحدّث بها قريشا و يقول انّ محمّدا (ص) يحدّثكم بحديث عاد و ثمود وانا احدّثكم بحديث رستم و اسفنديار فيستملحون حديثه و يتركون استماع القرآن فنزل : وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ : لقمن ـ ۵

و نقل انّ في ايّام الشعب كان من دخل مكّة من العرب لايجسران يبيع من بني هاشم شيئا و من باع منهم شيئا انتهبوا ماله وكان النضر ورفيقاه و ابوجهل يخرجون من مكّة الي الطرقات الّتي يدخل مكّة فمن رآوه معهم ميرة نهوه ان يبيع من بني هاشم شيئًا ويحذّرون ان باع منهم شيئا ان ينهبوا ماله .

× × ×

(بنـوا النضيـر)

بنو النضير قبيلة كبيرة من اليهـود وكان بينهم و بين رسول الله (ص) عهد و مدّة فتقضوا عهدهم وكان سبب ذلك انّ رسول الله (ص) خرج اليهم يستسلفهم (يستقرضهـم) دية الرجلين العامريّين اللذين قتلهمـا عمروبن اميّة الضمرى قال علىّ بـن ابراهيم القمّى و كانّ قصد كعب بن الاشرف لمّا دخـل على كعب قال مرحبا يا ابا القاسم و اهلا وقام كانّه يصنع له الطعام و حدث نفسه انّه يقتـل رسول الله (ص) و يتبع اصحابه فنزل جبرئيل (ع) فاخبره ذلک فرجع رسول الله (ص) الى المدينة وقال لمحمّدبن مسلمة الانصارى اذهب الى بنى النضير فاخبرهم انّ الله عزّوجلّ قد اخبرنى بماهممتم به من الغدر فامّاان تخرجوا من بلدنا وامّا ان تاذنوا للحرب فقالوا نخرج من بلادكم.

فبعث اليهم عبدالله بن ابىّ لاتخرجوا وتقيموا و تنابذوا محمّدا الحرب فانّى انصركم انا وقومى و خلفائى فان خرجتم خرجت معكم وان قاتلتم قاتلت معكم فاقاموا واصلحوا حصونهـم وتهيّأوا للقتال و بعثوا الى رسول الله (ص) انّا لانخرج فاصنع ماانت صانع فقام رسول الله (ص) وكبّر وكبّر اصحابه و قال لاميرالمؤمنين (ع) تقدّم الى بنى النضير فاخذ اميرالمؤمنين (ع) الرأية وتقدّم و جاء رسول اللّـه (ص) و احاط بحصنهم وغدّر بهم عبدالله بن ابىّ و كان رسول الله (ص) اذا ظفر بمقدّم بيوتهم حصنوا مايليهم وضربوا مايليه و كان الرجـل منهم ممّن كان له بيت حسن خرّبه و قـد كان رسول الله (ص) يقطع نخلهم فجزعوا مـن ذلک وقالوا يا محمّد (ص) انّ اللّـه يأمرک بالفساد ان كان لک فخذه وان كان لنا فلا تقطعه فلمّا كان بعد ذلک قالوا يا محمّد (ص) نخرج من بلادک و اعطنا مالنا فقال لا و لكن تخرجون ولكم ماحملت الابل فلم يقبلـوا ذلک فبقوا ايّاما قالوا نخرج و لنا ما حملـت الابل فقال (ص) لا ولكن تخرجون ولا يحمل احد منكم شيئا فمن وجدنا معه شيئا مـن ذلک قتلناه فخرجوا على ذلک ووقع قوم منهـم على فدک ووادى القرى وخرج قوم منهـم الى الشام فانزل الله فيهم هُوَ الَّذِي أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ دِيَارِهِمْ لِأَوَّلِ الْحَشْرِ ... سورة الحشر: ۲

النّضيض: مصدر و ـ الماء القليـل و ـ القليل (اقرب): اندک اندک روان شدن آب.

«ونضيض وفره» ط ۳۲ ط ۴۰ـ۳ ـ

(برخى ازآنان را از فساد باز نمى‌دارد) مگر كمى مال او.

نَضَلَهُ ؛ سبقة و غلبه في آلنضـــــال (اقرب): در تیراندازی بروی پیشی گرفــت و پیروز گشت .

(نَاضَلَهُ) : باراه في رمي آلسهام و ــ عنه حامي و جادل و دافع و تکلّم عنه بعذره (اقرب) : در تیراندازی با او مسابقه داد . از او حمایت و دفاع مجادله نمود و از جانب او گفتگو کرد .

«والصبر يناضل الحدثان" ح ۲۱۱ ح ۲۹۶ــ ۲ شکیبائی باتیراندازی با حــوادث روزگار نبرد می‌کند .

(إِنْتَضَلَ) الابل في آلسير : رمـت بایدیها و ــ سهما من الکنانة : اخرجه (اقرب) : شتر در رفتار دستهای خودرا انداخت . تیررا از تیردان بیرون آورد .

"انّما انتم في هذه آلدنیا غــــرض تنتضل فيه المنايا" ط ۱۴۳ ط ۱۲۷ــ ۱ ــ جز این نیست شما دراین دنیا نشانه و هدفید که مرگها درآن تر میاندازند .

(آلنِضَال)مصدر من‌ناضل تیراندازی برای مسابقه .

«کما ازالوکم حسًّا بالنضال »ط ۱۰۵ ط ۱۶۰ــ ۳ (لشگر شام را از مواضعشـــان دور می‌کنید) همچنانچه آنها شمارا دور کردندار روی بریدن با تیراندازی (در بعضی نسخه ها نصال آمده آنوقت معنی چنین باشد : از روی بریدن با شمشیرها)

«اوداعي مسدّده الي آلنضال »ر ۲۸ ط ۲۴۱ــ ۲ تو دراین‌خبردادنت از نعمت‌های خدا دربارهٔ ما (مانند این هستی که کســی اوستاد خود و تعلیم دهنده اش را دعوت‌کند براینکه بهمدیگر تیراندازی کنند و یـــا در تیراندازی باهم مسابقه دهند)

أَنضَیٰ : بعیره : هزله بکثرة آلسیر و ــ فلانا : اعطاه حیوانا مهزولا و ــ آلثوب :اخلقه وابلاه (اقرب): شتر خودرا با زیاد راه بردن لاغر کرد . به فلانی حیوان لاغر داد . لباس را کهنه نمود .

«وانضيت الابدان »ر ۱۵ ط ۲۹۹ــ۱ وبدنها (مان) لاغر و نزار گردیده‌است .

(إِنْتَضَیٰ) آلسیف : استلّه من غمده (اقرب) : شمشیر را از غلاف خود بیرون‌کشید

«تنتضي فيه آلسيوف» ط ۱۳۷ط۲۰۵ ــ ۲ (بعداز این می بینید) درآن (امــــر خلافت) شمشیرها کشیده می‌شود

(آلنِضْو) : المهزول من الابل وغيره (اقرب) : شتر لاغر و غیرآن .

«وتثاقلتم تثاقل آلنضوالادبر »ط۳۹ ط ۱۱۳ــ ۳ وگرانی نمودید در کار زار و سست جنبیدید درآن امر چون‌گرانی شتر لاغر پشت ریش در رفتار .

النُّطْفَة : الماء الصافي و ــ قليل ماء ج نطاف و ماء الرجل والمرأة و ــ البحــر (اقرب) : آب صاف . آب اندک . نطفه مرد و زن . دریا .

«وليمهلها عند النطاف» ر ۲۵ ط ۲۴۴ــ ۱۸ باید آنها (حیوانات صدقــه) را نزد آبهای صاف مهلت دهد و واگذارد (تا آب بخورد)

«مالابن آدم والفخر اوله نطفةوآخرة جيفة» ح ۴۵۴ ح ۳۴۱ــ ۱۱ پسرآدم رابافخر ونازیدن چه‌کار در حالیکه اول او نطفه وآخر او مردار گندیده است

«مصارعهم دون النطفة» ط ۵۹ ط ۱۴۵ــ ۲ مواضع افتادن وهلاک شدن آنان نزد آب نهروانست .

(النُّطَف): جمع نطفه

« كلا والله انهم نطف في اصــلاب الرجال و قرارات النساء » ط ۵۹ ط ۱۴۵ــ ۴ــ نیست این چنین بخدا سوگند آنان نطفه‌هائی هستند در پشتهای مردان و رحمهای زنان .

نَطَقَ : الرجل ض : تكلم به صوت و حروف تعرف بها المعاني و ــ الكتاب : بيّــن وأوضح (اقرب) : مرد سخن گفت . کتاب آشکار وبیان نمود .

«ونطق الضالون المكذبون» ط ۱۵۲ ط ۶۹ــ ۲ دروغگویان و گمراهان بسخن گفتــن آغاز کردند .

(أَنْطَقَهُ) : جعله ينطق (اقرب) : او را گویا گردانید .

«فما انطق مادحه حتى اسكته»ط۴۴ ط ۲۱۶ــ ۱ هنوز مدح کننده را ویا نکرد تا او را خاموش گردانید (پس از انجام کار نیــک بلافاصله کار زشت را مرتکب گردید)

(إِسْتَنْطَقَهُ) : كلمه و طلب منه النطق (اقرب) : اورا به گفتار واداشت وازاوخواست تا سخن گوید

«ولو استنطقوا عنهم عرصات تلــك الديار الخاوية» ط ۲۱۹ ط ۱۲ــ ۵ اگربپرسند از آنان از عرصه های آن خانه های خواب و سقف افتاده (هرآینه به زبان حال در جواب گویند رفتند در زیر زمین گم شدگان)

(النِّطاق) : مايشد به الوســـط (اقرب) : چیزیکه کمر بآن بسته میشود .

« فاما الان فقد اتسع نطاقه» ح ۱۶ ح ۳۸۷ــ ۵ اما حالا پس کمربند آن (اســلام) گشاد گردیده (به همه جا منتشر شد)

(النُّطْق) : مصدر (اقرب) : سخن گفتن

«ومن تكلم سمع نطقه» ط ۱۰۷ ط ۸ ــ ۲ هرکس سخن گوید خداوند گفتــار او را می‌شنود .

(المَنْطِق) : الكلام (اقرب) :گفتار
«فحيل بين احدهم و بين منطقه ؟»
ط ۱۰۲ ظ ۸– ۲۱ پس میان یکی از آنـــان و میان گفتارش حائل گردیده شد
(از گفتار بازماند)
(النّاطِق) اسم فاعل (اقــرب) : سخن گوینده.
(النّاطِقَة) مونّث النّاطق (اقـرب): گویا
«وناطقة بكماء» ط ۱۰۶ ط ۲۴ – ۱۱
(چه شده مرا می‌بینم شمارا) گویا چون لال
(از جهاد کردن با زبان و اظهار حق زبان می‌بندید)
(النُّطُوق) : مصدر (اقرب) : سخن گفتن
«وصامتة بعد نطوق» ط ۷۹– ۷ –
(بزودی می‌بینید تنم‌را) پس از گفتارخاموش گردیده)

(النطق والروايات)

وَيَوْمَ يُحْشَرُ أَعْدَاءُ اللَّهِ إِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ حَتَّىٰ إِذَا مَا جَاءُوهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَارُهُمْ : السجدة.

روى انّ الائمّة (ع) يعلمون منطــق الطّير والبهائم.

وفي حديث الصّادق (ع) اعطـــى سليمان بن داود مع علمه معرفة النّطــق بكلّ لسان و معرفة اللّغات ومنطق الطّير والبهائـم وكان اذا شاهد الحروب تكلّم بالفارسيّة واذا قعدلعمّاله وجنوده و اهل مملكته تكلّم بالرّوميّة واذا خلا بنسائه تكلّم بالنّبطيّة و اذا قام في محرابه لمناجات ربّه تكلّم بالعربيّة و اذاجلس للوفود والخصماء تكلّم بالعبرانية.

في توحيد المفضّل قال الصّادق (ع) تأمّل يامفضل ما انعم اللّه تقدّست اسمائـه به على الانسان من هذا النّطق الّذى يعبّر بـه عمّا في ضميره و ما يخطر بقلبه و ينتجة فكره و به يفهم من غيره مافي نفسه ولولا ذلك كـان بمنزلة البهائم المهملة الّتى لاتخبرعن نفسها بشئ ولاتفهم عن مخبر شيئا.

وكذلك الكتابة الّتى بها يقيّداخبار الماضين للباقين واخبار الباقين للاتين وبها تخلد الكتب في العلوم والاداب وغيرها وبها يحفظ الانسان ذكر مايجرى بينه و بين غيـره من المعاملات والحساب ولولاه لانقطع اخبار بعض الازمنة عن بعض واخبار الغائبين عــن اوطانهم ودرست العلوم وضاعت الاداب وعظم مايدخل على النّاس من الخلل في امورهـــم و معاملاتهم ومايحتاجون الى النّظر فيه من امر دينهم وماروى لهم ممّالايسعهم جهله.

من كلام ارسطاطاليس اذا اردت ان تعرف هل يضبط الانسان شهواته فانظـر الى

ضبطه منطقه
اذا المرء لم يخزن عليه لسانه
فليس على شئ سواه بخزّان
سفينة البحار نطق

نَظَرَهُ و اليه ن ل : ابصره و تأمّله بعينه و ـ مد طرفه اليه رآه اولم يره و ـ في الامر : تدبّره و تفكّر فيه يقدّره و يقيسه و قال بعضهم انّ نظر يتعدّى الى المبصرات بنفسه والى المعاني بفي (اقرب): اورا ديد وبا چشمش اورا زير نظر قرار داد . نگاه خودرا به سوى او كشيد ببيند يا نبيند در امر انديشه نمود آنرا اندازه گيرى مى كرد . (نظر) بـه چيزهاى ديده شده بنفسه متعدّى مى شود و به معانى بافى متعدى مى شود .

« انّ اولياء اللّه هم الّذين نظروا الى باطن الّدنيا اذا نظر الّناس الى ظاهرها » ح ۴۳۲ ح ۳۸۶ـ۱ بتحقيق دوستان خدا آنانند كه به باطن (نيست شدن) دنيا بنگرند هنگامى كه مردم بظاهر (زينت وآرايش) آن مى نگرند .

(اَنْظَرَهُ) الّدين : اخّره و امهله و ـ فلانا : مكّنه من الّنظر (اقـرب) : اورا درادا قرض مهلت داد . فلانى را از ديدن متمكّن ساخت .

« وانظروا فلهوا » ط ۸۱ ط ۴ ـ ۵۰ـ (كجايند آنانكه) مهلت داده شدند و غفلت ورزيدند مشغول لهو و لعب شدند .

(اِنْتَظَرَهُ) : ترقّبه و توقّعه و ـ فلانا : تأنّى عليه (اقرب) : اورا منتظر شد بر فلانى منتظر گشت .

« وانتظرنا بماله و فوره » ط ۴۴ ط ۲۱۶ ـ ۲ منتظر زياد شدن مال او ميگرديديم .

(لَم تُناظَرُوا) مبنيّ للمجهول اى لا ينظر اليكم بالكرامة لامن اللّه لامن الّنـاس (عبده) : بابزرگوارى رعايت نمى شويد نـه از جانب خدا نه از جانب مردم

« فانّه ان ترك لم تناظروا » ط ۲۵۲ ـ ۸ : اگر آن ترك شود بشما عنايت نمى شود .

(اَلّنَظَر) : مصدر و ـ استعمال الّنظر في البصر اكثر عند العامّة و في البصيرة اكثر عند الخاصّة و ـ الملاحظة والاعتبار : (اقرب): ديدن و زيرنظر گرفتن استعمال نظر درديدن چشم نزد عموم مردم زياد است و نزد خاصّه استعمال آن درتأمّل معانى زياد است . ملاحظه و قياس نمودن

« انظروا الى الّدنيا نظر الّزاهدين فيها » ط ۱۰۱ ط ۹۹ـ ۱ به دنيا نگاه كنيد مانند نگاه كردن اعراض كنندگان از آن .

(اَلّنَظْرَة) : المّرة والّلمحة بالعجلة و ـ الّرحمة و ـ الّتاخير والامهال في الامـر (اقرب): يک مرتبه نگاه كردن . با شتاب نگاه كردن . رحمت . مهلت دادن و تأخيرانداختن

در امر .

«واس بینهم فی اللّحظة والنّظرة» ر ۲۷ ر ۲۴۳ــ ۱ در نگریستن زیر چشمی وخیره شدن در میان آنان یکنواختی قرار ده .

(الإنظار) : مهلت دادن

«کلّ معاجل یسأل الانظار» ح ۲۸۴ ح ۳۳۱ــ ۱۴ هر شتابیده شده مهلت میخواهد

(الإنتظار) منتظر شدن

«وانتظر بالغیر انتظار المجدب المطر» ط ۱۵۰ ط ۵۹ ــ ۱۰ ما انتظار تغییر اوضاع و گردش روزگار را (برای ترویج دین اسلام) داشتیم مانند قحطی کشیده و خشکسالی دیده باران را

(النّاظِر) اسم فاعل و ــ العین و ــ السواد الاصغر الّذی فیه انسان العین (اقرب): نگرنده . دیده . سیاهی کوچک که در آن مردمک چشم قرار دارد .

«وناظرها بعینها» ط ۱۲۶ ط ۶۸ــ ۴ نظرکنندهٔ آن (دنیا) هستم بچشم او (با دیده ایکه مناسب دیدن آنست که تمامی ظاهر وباطن آنرا نشان دهنده است)

(النّاظِرین) : جمع ناظر (اقرب) : الظاهر بعجائب تدبیره للنّاظرین " ط ۲۱۱ط ۱۴۱ــ ۱ بشگفتیهای تدبیر خود برای بینایان آشکار است .

(النّاظِرَة) مونّث ناظر «وناظرة عمیاء» ط ۱۰۶ ط ۲۴ــ ۱۱ (چه شده می بینم شمارا) بینا چون نابینا و کور

(النّظیر) : المثل والمساوی (اقرب) : «ولانظیر له فیساویه» ط ۱۸۴ ط۶ــ ۲۷ اورا مثل و مانندی نیست تا برابر و همتای او باشد (زیرا اگر برای او مانندی فرض نمائیم اگر آن ممکن الوجود باشد در وجودش متأخّر از او میباشد و اگر واجب الوجود باشد با احدیّت و یکتابودن او منافات دارد زیرا لازمهٔ این فرض وجود مابه الامتیاز و مابه الاشتراک است وآن با ترکیب ملازم است و واجب الوجود مرکب نمی باشد)

(النّظائِر) : جمع نظیر

«متی اعترض الرّیب فیّ مع الاول منهم حتّی صرت اقرن الی هذه النّظائر» ط۳ ط ۲۸ــ ۱۱ چه وقت بااوّل از آنان (که ابوبکر بود) در من شکّ عارض شد (که او لایق خلافت است یا من) تا برگشتم با چنین مانندها همردیف شدم (که من بخلافت لایقم یا یکی از این شش نفر)

(النّظراء) : جمع ناظر (اقرب) : «واین نظراؤهم من اخوانهم الّذین تعاقدوا علی المنیّة» ط ۱۸۰ ط ۱۰ــ ۳۳ ــ کجایند مانند های آنان از برادرانشان که بر مردن درراه دین باهم پیمان بسته بودند .

(النّواظِر) جمع ناظرة و هو العین و ــ عروق فی الرّاس تتّصل بالعینین فیها ماء البصر (اقرب) : دیده ها . رگ هائی است در

سر به چشمها پیوند می‌شود که در آنست آب چشم .

﴿ولاتراه النواظر﴾ ط ۱۸۳ ط ۱۶ـ ۱ دیده ها اورا نمی‌بینند (زیرا دیده شدن از لوازم جسم است و خداوند جسم نیست)

(المَنْظَر) مانظرت الیه فاعجبک او ساءک (اقرب) : آنچه که به آن‌نگاه کنی ترا خوش‌آید یا بد آید .

﴿ وسوء المنظر في الاهل و المـال﴾ ط ۴۶ ط ۲۳۲ـ ۱ (خداوندا بتو پناه‌میبرم) از بدی آنچه نگاه می‌کنم در اهل و مال (به آنها آفتي و بلائي برسد و از این جهـت نگاه کردن من به آنها سبب ناراحتی من گردد)

(المَناظِر) : جمع منظر (اقرب) :

﴿وزخارف مناظرها﴾ ط ۱۶۳ ط ۱۱ـ ۳۱ (اگر دیده‌ات را بیندازی به آنچه وصف کرده شده از بهشت نفس تو اعراض می کند) از آرایش و زینتهای منظره‌های آن (دنیا)

(المُنْظَر) اسم مفعول : مهلت داده شده .

﴿ فقال انّک من المنظرین﴾ ط ۱ ط ۵ ـ ۳۲ فرمود بتحقیق توازمهلت داده‌شدگانی

(النَظِرَة) : التاخیر والامهـــال فی الامر (اقرب) : مهلت دادن و تاخیرانداختن در امر

﴿فاعطاه اللّه النظرة﴾ ط ۱ ط ۵ـ ۳۱ خداوند به او مهلت داد

(المَنْظُور) : اسم مفعول : نظر کرده شده

﴿ومنظور الي عمله﴾ ط ۲۳۵ ط ۱۵۲ ـ ۳ نگاه کرده شده است بسوی عمل او (یعني عمل او مورد نظر است)

(المُنْتَظِر) اسم فاعل :انتظارکشنده

﴿واني الی لقاء اللّه وحسن ثوابـه لمنتظر راج﴾ ر ۶۲ ط ۲۴۷ـ ۹ من به ملاقات خدا (کشته شدن در راه او) مشتاق بودن و نیکوئی پاداش اورا منتظر و به‌آن امیدوارم .

(النظر والروايـــــات)

ب عن الصادق (ع) من نظـــر الی امرئة فرفع بصره الی السماء او غمض بصـــره لم یرتدّ الیه بصره حتّی یزوّجه اللّه عزّوجـلّ من الحور العین .

فقال اوّل النظر لک والثانية علیـک ولالک والثالثة فیها الهلاک .

نقل من کتاب زهد النبيّ (ص) عنه (ص) اشتدّ غضب اللّه علی امرءة ذات بعـل ملأت عینها من غیر زوجها .

ثو عن الصادق (ع) قال النظر سهم من سهام ابلیس مسموم و کم من نظرة اورثت حسرة طویلة .

سن قال الصادق (ع) ما اعتصم احد

بمثل ما اعتصم بغض البصر فان البصر لايغضّ عن محارم الله الّا وقد سبق الي قلبه مشاهدة العصمة والجلال .

العيسوى ايّاكم والّنظرة فانّها تـزرع في قلب صاحبها الّشهوة و كفي بها لصاحبها فتنة .

روى انّ الّنظر الي عليّ (ع) عبادة وكذلک الّنظر الي الامام المقسط والي العالم والي الوالدين برأفة و رحمة و الي الاخ فـي اللّه والي الّصحيفة والي الكعبة .

و ان كان ذو عسرة فنظرة الي ميسرة وان تصدّقوا خيرلكم ان كنتم تعلمون .

ما عن وحمدبن جعفر عن ابيـه عن محمّدبن على (ع) عن ابى لبابة ابن عبـد المنذر انّه جاء يتقاضي ابا البشر دينا له عليه فسمعه يقول قولوا له ليس هو هنا فصـاح (اى ابالبابة) ابا البشر اخرج اليّ فخرج اليه فقال العسر يا ابالبابة سمعت رسول اللّه (ص) يقول من احبّ ان يستظلّ من فور جهنم فقلناكلّنا نحبّ ذلک قال فلينظر غريما اوليدع معسرا .

روى انّ المنتظر لّلثاني عشر منهـم (ع) كالّشاهر سيفه بين يديه (ع) بل كالّشاهر سيفه بين يدى رسول اللّه (ص)

روى انّ انتظار الفرج احبّ الاعمـال وافضل العبادة وافضل الاعمال الي اللّـــه عزّوجلّ .

الباقرى (ع) واعلموا انّ المنتظــر لهذا الامر له مثل اجر الّصائم القائم .

الّسجادي (ع) انّ اهل زمان غيبتـه القائلون امامته المنتظرون لظهوره افضل اهل كلّ زمان لانّ اللّه تعالي ذكره اعطاهـــم من العقول والافهام والمعرفة ماصارت به الغيبـة عندهم بمنزلة المشاهدة و جعلهم فـي ذلک الّزمان بمنزلة المجاهد بين يدى رسول اللّـه (ص) بالّسيف .

في كتاب العسكرى (ع) الي علي بن بابويه و عليک بالّصبر وانتظار الفرج فـانّ الّنبي (ص) قال افضل اعمال امّتي انتظـــار الفرج .

كش عن هشام بن سالم قال كنّا عند ابيعبداللّه (ع) جماعة من اصحابه فورد رجل من اهل الّشام فاستأذن فاذن له فلمّـا دخل سلم فامره ابوعبداللّه (ع) بالجلوس ثـمّ قال ماحاجتک ايّها الّرجل؟ قال بلغني انک عالم بكلّ ماتسأل عنه فصرت اليک لاناظرک فقـال ابوعبداللّه (ع) فيماذا؟ قال في القرآن وقطعه واسكانه و خفضه ونصبه ورفعه .

وملخّصه انه (ع) احاله علي حمـران فقال ان غلبت علي حمران فقد غلبتني فغلبه حمران ثمّ قال الّشامي للّصادق (ع) اناظرک في العربيّة فقال يا ابان بن تغلب ناظره فناظره فماترک الّشامي يكشر (يبدى اسنانه كما يكون في الّضحک وغيره) ثمّ قال الّشامي اريـد ان اناظرک في الفقه فقال يا زرارة ناظره فناظره

فماترک آلشامي يكشر ثم قال اريد اناظرک في الكلام فقال يا مؤمن آلطاق ناظره فناظـــــره فسجل الكلام بينهما ثم غلبه مومن الطاق ثم قال اريد ان اناظرک في الاستطاعـــة فقال للطيّار (محمدبن عبداللّه او حمزة ابنه)كلّمه فماترک يكشر فقال اريد ان اناظـــــرک في آلتوحيد فقال لهشام بن سالم كلّمه فسجـــل الكلام بينهما ثمّ خصمه هشام فقال اريـد ان انكلّم في الامامة فقال لهشام بن الحكم كلّمه ياابا حكم فكلّمه ماترک يرتم (يتكلّم) ولايحلي ولايمرّ فبقي يضحک ابوعبداللّه (ع) حتّـــى بدت نواجده فقال آلشامي كانّک اردت ان تخبرني ان في شيعتک مثل هولاء آلرجال قال هو ذلک الى ان قال فقال آلشامي قد اقلـــع من جالسک وقال اجعلني من شيعتک و علّمني فقال ابوعبداللّه (ع) لهشام علّمــــه فانّي احبّ ان يكون تلماذا لک سفينة البحار نظر

(آلنظف وآلروايات)

نوادر آلراوندي قال رسول اللّه (ص) اتاني جبرئيل فقال يا محمّد كيف ننزل عليكم وانتم لاتستاكون ولاتسنجون بالماء ولاتغسلون براجمكم .

قال آلنبي (ص) نقّوا افواهكم بالخلال فانّها مسكن الملكين : سفينة البحار نظف

نَظَمَ : آلشيء الى آلشيء ض: ضمّــه وآلفه و ــ الامر : اقامه (اقرب) : چيزرا بهچيز پيوند و ترتيب داد . امر را برپاداشت .

«ولادسار ينضمها» ط ۱ ط ۵ــ ۱۷ــ بدون مسمار و يا ريسماني كه آنها رابهم پيوند داده منضم كند .

(اِسْتَنْظَمَهَا) : اورا بنظم درآورد «تستنظم وصفه اقوال الواصفين» ط ۱۶۳ ط ۱۱ــ ۲۷ (چگونه) سخنان وصف ــ كنندگان چگونگي آنرا بنظم ميآورد .

(آلنَّظْم) : مصدر و ــ المنظوم و ــ الكلام الموزون (اقرب) : پيوند و كنارهمگرد آوردن . بنظم آورده شده . كلام موزون .

«بتقوى اللّه و نظم امركم» ر ۴۷ ر ۲۵۲ــ ۳ (شمارا سفارش ميكنم) بهپرهيزكاري ومرتب نمودن و بهم پيوستن كارتان .

(آلنِظَام) : مصدر و ــ الخيط آلذى ينضمّ به آللؤلؤ ونحوه (اقرب) : بهم پيوند دادن . نخي كه باآن لؤلؤ و مانند آن ترتيب داده ميشود .

« فجعلها نظاما لالفتهم» ط ۲۱۴ط ۱۷ــ ۹ پس آن حقوق را سبب نظم از بــراى الفت آنها قرار داد .

× × ×

(آلنظم وآلروايات)

آلنظّام صاحب تفسير الكبيرالمعروف بتفسيرآلنيسابوری من علماء رأس المأة آلتاسعة وذكر عنه انّه قال نصّ آلنبي (ص) علـــى انّ الامام عليّ و عيّنه و عرفت آلصحابة ذلـــك ولكنّه كتمه عمر لاجل ابيكبر رضي آللّه‌عنهمـا وقال انّ ع م ر ضرب بطن فاطمة يوم البيعـة حتّى القت المحسن‌من بطنها و قال الاجمـاع ليس بحجّة في آلشرع و كذلك القيـاس ليس بحجّة و انّما الحجّة قول الامام المعصوم (ع) سفينة البحار نظم

النَّعت : آلصفة و وصف آلشي بما فيه من حسن (اقرب) : صفت . وصف‌كردن چيزى بچيزى كه در آنست از نيكوئى .

« وقعد بها عن تأدية نعته »ط ۱۶۳ ط ۱۱ـ ۲۹ ناتوان نموده است آنها (زبانها) را از اداء حقّ وصف كردن او .

نَعَرَ : الحمار و الفرس ل : دخـــل آلنعرة في انفه واضطرب (اقرب): فريـــاد در دماغ خر و اسب داخل شد و مضطرب گشت .

«حتّى اذا نعر الباطل نجمت‌نجوم قرن الماعز» ط ۱۸۲ ط ۲۲۱ـ ۲ تا هنگامى كه باطل نعره و فرياد برآورد ظاهر شدى مانـنـد ظاهر شدن شاخ بز .

نَعَشَهُ اللّه (ع):رفعه و اقامـه و ـ تداركه من هلكة (اقرب) : خداوند اورا بلند نموده برپاداشت . اورا هلاكت دريافت ونجات داد .

«ونعشنابها آلذليل» ر ۱۷ ط ۲۵۵ـ ۶ و برداشتيم و بلند ساختيم بوسيلـــهٔ آن (باقيماندهٔ نبوت) هر خوارى را .

(آلنّعش) : مصدر:آلرفع (اقرب) : بلند كردن

«وآلنعش لسنته» ط ۱۶۷ ط ۱۲۰ـ ۵ (حقّ شمابرما) بلندكردن (منتشر ساختن) احكام او است .

نَعَقَ : آلراعي بغنمه ض ل : صاح‌بها وزجرها و ـ المؤذّن : رفع صوته‌بالاذان (اقرب): چوپان به گوسفند خود بانگ زد و زجر نمود : موذن صداى خودرا به اذان بلند نمود .

« قد نعق بآلشام» ط ۹۹ ط ۸۲ـ ۵ (مى‌بينم گمراهى را) بتحقيق بانگ برآورده درشام (مردم را به گرد خود جمع كرده مراد عبدالملک مروان است)

(اَلنّاعِق) : اسم فاعل :بانگ‌زننده
«ولاتلتفتوا الي ناعق نعق» ط ۱۲۰
ط ۶۳ـ ۳ به سوی فریاد کننده ای که فریادزد (معاویه و عمروعاص که قرآن را سرنیزه زدند) متوجّه نشوید.

اَلنَّعْل : الحذاء وهو ماوقيت بهالقدم من الارض و تسمّي الان تاسومة (اقرب) :کفش
«فقال لي ماقيمة هذا النعل» ط ۳۳
ط ۹۳ـ ۱ بمن فرمود قیمت این کفش چه قدر است.

نَعَمَ : الرجل ن ع ل : رفـــه و ـ عيشه : طاب ولان واتّسع (اقرب) : مرد در رفاه قرار گرفت. زندگی او گوارا ملائم و فراخ گردید.
(نِعْمَ) فعل لانشاء مدح غير متصرّف (اقرب) فعل است برای انشاء مدح.
«ونعم الحكم اللّه» ر ۴۵ ر ۲۴۲ـ۷
خداوند عالم چه نیکو داوری است.
«اعباداللّه این الّذین عمّروا فنعموا» ط ۸۱ ط ۴ـ ۴۹ بندگان خدا کجایند کسانیکه عمر داده شدند پس به ناز و نعمت‌گذراندند.
(اَنْعَمَهُ) بالنعمة ای احسن و اوصلها اليه و ـ افضل و زاد و ـ في الامر: بالغ و ـ الشي: جعله ناعما (اقرب) : نیکوئی نمــود. نعمت را براو رسانید. کرم و زیاد انعام کرد. در امر بررسي كامل نمود. چیز را نرم ولطیف قرار داد.
(اَلنِعْمَة) :بالکسر : الصنيعة و المنّة و ـ ما انعم به علیک من رزق و مال و غیره و ـ المسرّة (اقرب) : نیکوئی کردن . منّت ـ گذاری . آنچه از روزی مال و غیر آن بتوداده شده است. شادی.
«واستصلح كلّ نعمة انعمها اللّـــه علیک» ر ۶۹ ر ۲۴۶ ـ ۹ هر نعمتی را کــه خداوند عالم آنرا بتوبخشیده اصلاح کـــن و تباه مساز.
(اَلإِنْعام) مصدر انعم و ـ ماينعم به (اقرب): بخشش
«والحمدللّه غير مفقود الانعام» ط ۴۸ ط ۱۶۸ـ ۱ حمد و ستایش خداوندی‌راسزا است که بخشش او تمامی ندارد.
(اَلنَعِيم) : رغد العيش و ـ الدعـة و ـ المال و ـ نعيم‌اللّه : عطيته (المنجد) . فراوانی زندگی . مال . بخشش خداوند.
«وانّ زينتها و نعيمها الي زوال» ط ۹۷ ط ۵۳ ـ ۷ زیور و آرایش آن و نعمـــت‌آن (دنیا) بسوی زوال است.
(اَلنِعَم) :جمع نعمة (اقرب) :نعمتها
«ولاتنسوا عند النعم شكركم» ط ۷۹ ط ۱۹۹ـ ۱ شکرگزاری خودتان را نزد نعمت‌ها

فراموش نکنید.
(اَلنَّعَم) بالتحریک و تسکن عینه: الابل والشاة والمال الراعی (اقرب): شتر و گوسفند و مال چراکننده
«کانّکم نعم اراح بها سائم الی مرعی وبیّ ومشرب دویّ» ط ۱۷۳ ط ۱۰۹–۲ گویاشما چهارپایانید که چوپان آنهارا برده است به چراگاه وبا امیر و آبشخور دردانگیز.
(اَلنَّعَم) حرف جواب: معناه التصدیق ان وقع بعد الماضی والوعد ان وقع بعد المستقبل (اقرب): حرف جواب است.
«نعم انّه لاحکم الا للّه» ط ۴۰ ط ۱۲۹–۱ آری حکمی نیست مگر مخصوص است برای خدا (اینجا می‌بینی سخن خوارجرا که می‌گفتند حکمی نیست مگر خدارا در جواب فرمود بلی چنین است ولی معنی سخن اینها اینست که امارتی نیست مگر برای خدادرحالی که این مطلب درست نیست بلکه باید برای مردم امیری از خودشان باشد)
(اَلنَّعامَة): حیوان مرکّب من خلقة الطیر والجمل (اقرب): شترمرغ
«او نعامة جاثمة» ط ۱۳ ط ۱۰۵–۵ (گویا می‌بینم مسجد بصره درآب فرو رفته) مانند شتر مرغیکه که برسینه خوابیده باشد.
(اَلنَّعام): جمع نعامه (اقرب): شتر مرغها
«وهذا حمام وهذا نعام» ط ۱۸۳ ط ۱۶–۳۲ این کبوتر است و این شترمرغان است.
(اَلنُّعْمیٰ): الخفض و ـ المال (اقرب) فراخی عیش: مال
(اَلمُنْعَم) اسم مفعول: نعمت داده شده
«وربّ منعم علیه مستدرج بالنعمی» ح ۲۷۳ ح ۳۶۲–۵ بسا کسی که نعمت داده شده ای بسبب فراخی و افزونی نعمت کم کم بعذاب و کیفر نزدیک میگردد (هربار که معصیتی را مرتکب گردد خداوند او را نعمت تازه ای میدهد تا یکدفعه خدارا فراموش کند هنگامیکه گناه او از حدّ گذشت ناگهان به‌عذاب الهی دچار گردد)
(اَلنَّعْماء): الرخاء والسعة (عبده): راحتی و فراخی نعمت و خوشیها.
«ولاتکن عند النعمه بطرا» ر ۳۳ ر ۲۷۵–۵ هنگام خوشیهای فراوان‌زیادشادمان مباش.
«ونعمائه علیکم» ط ۱۸۶ ط ۸۶–۱ (شمارا سفارش میکنم به بسیاری ستودن خدا برای) بخششهایش برشما
(الاَنْعُم): جمع نعمت (اقرب): نعمتها
«انعمه علیکم العظام» ط ۵۲ ط ۹۴–۱۱ (اگر منتها کوشش خودرا در شکرگزاری خداوند بجا آورید برابری‌نمی‌کند) بانعمتهای

بزرگ خداوندی که برشما عطافرموده.

(الأنعام) جمع نعم (اقـــرب): حیوانات چراکننده.

«ومدرجا للهوامّ والانعام» ط ۱۶۹ ط ۱۴۰ـ ۲ (ای پروردگاریکه زمین را قـــرار دادی) محلّ رفت وآمد برای حشرات وچهارـ پایان و حیوانات.

(النَّواعِم) جمع ناعمة: الثوب اللّيّن الملمس و ـ عيش ناعم: ذو نعمة و (جاريـــة ناعمة) حسنة العيش والغذاء والروضة (اقرب): لباس نرم. زندگی پرنعمت. دخترخوش غذا و زندگی. باغ.

«وخوت الاجساد النواعم» ط ۲۱۹ ط ۱۲ـ ۲۱ آن بدنهای نرم و پرورده شده با نعمت بخاک افتاد.

(المُنْعِم): مولى النعمة و ـ مولـــى العتاقة (اقرب): نعمت دهنده. آزادکنندهٔ غلام.

«وان انعم عليك منعم» ر ۲۵ ر ۴۴ ـ ۵ اگر آری گوینده بتو آری گفت (گفـــت زکوة هست بهمراه او برو بدون اینکـــه اورا بترسانی)

(المُتَنَعِّمون): جمع متنعّم و هو المرفّه و ـ للجعول ناعمًا (اقرب): کسیکـه دارای وسائل عیش و دنیا باشد. کسیکه مشغـــول خوشگذرانی گردد.

«فهم والجنّة كمن قدرآها فهم فيها منعّمون» ط ۱۹۱ ط ۱۴ـ ۶ پس آنان (پرهیزـ کاران و یقینشان) و بهشت مانند کسی است که آنرا دیده پس آنان درآن مشغول خوش ـ گذرانی هستند.

(الأنعَم) من انعم الله صباحك من النعومة: جعله ذار فاقيّة (شرح خوئی) جلد ۶ ص ۴: آسوده تر

«ا ظافرا بفرحة البشرى و راحـــة النعمى فى انعم نومه» ط ۸۱ ط ۴ـ ۳۵ در حالیکه پیروز است به شادی مژده‌دادن ملائکه به بهشت وآسایش‌بسیار درآسوده تریـــن خواب خود

(النُّعمان بن عجلان) من ســادات الانصار ومحبّي اميرالمؤمنين عليّ (ع)

«امّا بعد فانّي قد ولّيت نعمـان‌بن عجلان الزرقي على البحرين» ر ۴۲ ر ۲۹۳ـ ۱ پس ازستایش خداوند من نعمان پسرعجلان را به بحرین حاکم و والی قرار دادم.

(النعم والروايات)

مهج عن ابي الوضّاح محمّدبن عبدالله النهشلي عن ابيه قال سمعت الامام اباالحسن موسى بن جعفر (ع) يقول التحدّث بنعم الله شكر وترك ذلك كفر فارتبطوا نعم ربكم بالشكر وحصّنوا اموالكم بالزكوة وادفعوا البلاء بالدعاء

فانّ الدعاء جنّة منجية تردّ البلاء و قد ابرم ابراما : النبوی (ص) انّ ضغطة القبر للمؤمن كفّارة لماكان به من تضييع النعم .

وَ اِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللّٰهِ لاٰ تُحْصُوهٰا قال الرازی اعلم انّ الانسان اذا اراد ان يعرف انّ الوقوف علی اقسام نعم الله تعالی ممتنع فعليه ان يتأمّل فی شئ واحد ليعرف عجزنفسه ونحن نذكر منه مثالين المثال الاوّل انّ الاطباء ذكروا انّ الاعصاب قسمين . . . المثال الثانی اذا اخذت اللقمة الواحدة لتضعها فی الفم فانظر الی ماقبلها ومابعدها .

امّا الامور الّتی قبلها انّ تلك اللقمة من الخبز لاتتم ولاتكمل الّا اذا كان هذاالعالم بكلّيّته قائما علی الوجه الاصوب لانّ الحنطة لابدّ منها وانّها لاتنبت الّا بمعونة الفصول الاربعةوتركيب الطبايع وظهور الارياح والامطار ولايحصل شئ منها الّا بعد دوران الافلاك واتّصال بعض الكواكب ببعض علی وجوه مخصوصة فی الحركات و فی كيفيّتها فی الجهة وفی السرعة والبطوء ثمّ بعد تكوّن الحنطةلابدّ من الات الطحن والخبز وهی لاتحصل الّاعند تولّد الحديد فی ارحام الجبال ثمّ انّ الالات الحديديّة لايمكن اصلاحها الّا بالات اخری حد يديّة سابقة عليها ولابدّ من انتهائها الی آلة حديديّة هی اوّل هذه الالات ثم اذا حصلت تلك الالات فانظر انّه لابدّ من اجتماع العناصر الاربعة حتّی يمكن طبخ الخبز من ذلك الدقيق .

و امّا النظر فيمابعد حدوثها فتأمّل فی تركيب بدن الحيوان و هو انّه تعالی كيف خلق هذه الابدان حتّی يمكنها الانتفاع بتلك اللقمة ولايمكنك ان تعرف ذلك الّا بمعرفةعلم التشريح والطبّ فظهر بالبراهين الباهرةصحّة قوله تعالی وَ اِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللّٰهِ لاٰ تُحْصُوهٰا .

سعدی

ابر و باد و مهو خورشيد و فلك در كارند
تا تو نانی بكف آریّ و بهٔغفلت نخوری
همه از بهر تو سرگشته و فرمان بردار
شرط انصاف نباشد كه تو فرمان نبری

و قد تقدّم فی خبز و شكر مايتعلّق بذلك لی عن ابی‌هاشم الجعفری قال‌اصابتنی شديدة فصرت الی ابی الحسن علی بن محمّد (ع) فاذن لی فلما جلست قال يا اباهاشم‌ایّ نعم الله عزّوجلّ عليك تريد ان تؤدّی شكرها قال‌ابوهاشم فوجمت فلم‌ادرما اقول له فابتدء (ع) فقال رزقك الايمان فحرّم به بدنك علی النار و رزقك العافية فاعانتك علی الطاعة ورزقك القنوع فصانك عن التبذّل يا ابا هاشم انّما ابتدأتك بهذا لانّی ظننت انّك تريد ان تشكوا لیّ من فعل بك هذا و قد امرت لك‌بمأة دينار فخذها .

ما عن ابی الحسن الثالث عن آبائه عن موسی بن جعفر (ع) قال انّ رجلا جاء الی سيّدنا الصادق (ع) فشكی اليه الفقرفقال

ليس الامر كماذكرت وما اعرفك فقيرا قال والله
ياسيّدي مااستبنت وذكر من الفقر قطعة
والصادق (ع) يكذّبه الى ان قال خبّرني لو
اعطيت بالبرائة منّا مأة دينار كنت تأخذ ؟ قال
لا الى ان ذكر (ع) الوف دنانير والرجل يحلف
انّه لايفعل فقال (ع) له من معه سلعة يعطى
بها هذا المال لايبيعها و هو فقير .

ما عن عايشة قالت قال رسول الله
(ص) من لم يعلم فضل نعم الله عليه الّا في
مطعمه و مشربه فقد قصر عمله ودنا عذابه .

وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً
عن الكاظم (ع) في هذه الاية نعمة ظاهرة اى
الامام الظاهر وباطنة اى الامام الغائب .

قال رسول الله (ص) من اصبح وامسى
وعنده ثلث فقد تمّت عليه النعمة في الدنيا
من اصبح وامسى معافا في بدنه آمنا في سربه
عنده قوت يومه فان كانت عنده الرابعة فقد
تمّت عليه النعمة في الدنيا والاخرة وهوالايمان

وردت الروايات الكثيرة في انّ عليّا
(ع) هو النعمة والفضل والرحمة و انّ الائمّة
(ع) ايضا هو النعيم .

ن الحسين ابن احمد البيهقى عن
محمّد بن يحيى الصولى عن ابن ذكوان القسم
بن اسمعيل عن ابراهيم بن العباس الصولى
قال كنّا يوما بين يدى عليّ بن موسى الرضا
(ع) فقال ليس في الدنيا نعيم حقيقيّ فقال له
بعض الفقهاء ممن يحضره فيقول الله عزّ وجلّ
ثُمَّ لَتُسْئَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ امّا هذا النعيم
في الدنيا الماء البارد فقال له الرضا (ع)
وعلا صوته كذا فسّرتموه انتم و جعلتموه على
ضروب فقالت طائفة هوالماء البارد و قال غيرهم
هو الطعام الطيّب وقال آخرون هو النوم
الطيّب و لقد حدّثني ابى عن ابيه ابيعبدالله
(ع) انّ اقوالكم هذه ذكرت عنده في قول الله
عزّوجلّ لتسئلنّ يومئذ عن النعيم فغضب وقال
انّ الله عزّوجلّ لايسأل عباده عمّا تفضّل عليهم
به ولايمنّ بذلك عليهم والامتنان بالانعام
مستقبح من المخلوقين فكيف يضاف الى
الخالق عزّوجلّ مالايرضى المخلوقين به ولكنّ
النعيم حبّنا اهل البيت و موالاتنا يسأل الله
به عزّوجلّ عنه بعد التوحيد و النبوّة لانّ العبد
اذاوفى بذلك ادّاه الى نعيم الجنّة الذى
لايزول .

ولقد حدّثني بذلك ابى عن ابيه عن
محمّد بن عليّ عن ابيه عليّ بن الحسين عن
ابيه الحسين بن علي عن ابيه علي (ع) انّه
قال قال رسول الله (ص) ياعليّ انّ اوّل مايسئل
عنه العبد بعد موته شهادة ان لااله الّاالله
وانّ محمّدا رسول الله (ص) وانّك وليّ المؤمنين
بماجعله الله و جعلته لك فمن اقرّ بذلك وكان
يعتقد صار الى النعيم الذى لازوال له فقال لي
ابن ذكوان بعد ان حدّثني بهذا الحديث
مبتدء من غير سئوال احدّثك بهذا من جهات
منها لقصدك لي من البصرة و منها انّ عمك

افادينه ومنها انّي كنت مشغولا باللغة والاشعار ولااعول على غيرهما فرأيت النبيّ (ص) في النوم والناس يسلّمون عليه فيجيبهم فسلّمت فماردّ عليّ فقلت ماانا من امتك يا رسول الله فقال بلى ولكن حدّث الناس بحديث النعيم الّذي سمعته من ابراهيم .

قال الصادق (ع) لابيحنيفة في قوله تعالى ثُمَّ لَتُسْئَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ نحن اهل البيت النعيم الّذي انعم الله بنا على العباد .

قال الرازى النّعامة اذا اجتمع لها من بيضها عشرون او ثلثون قسّمتها ثلثة اثلاث فتدفن ثلثا منها في التراب و ثلثا تتركها في الشمس وثلثا تحتضنه فاذا خرجت الفراريخ كسرت ماكان في الشمس و سقت تلك الفراريخ مافيها من الرطوبات الّتي ذوبتها الشمس ورقّقها فاذا قويت تلك الفراريخ اخرجت الثاني الّذي دفنته في الارض و ثقبتها و قد اجتمع فيها من النمل والذباب والديدان والحشرات فتجعل تلك الاشياء طعمة لتلك الفراريخ فاذا تمّ ذلك فقد صارت تلك الفراريخ قادرة على الرعي و الطلب ولا شكّ انّ هذا الطريق حيلة عجيبة في تربية الاولاد

(النعمان بن بشير)

النعمان بن بشير انصاري كان من المنحرفين عن عليّ (ع) وكان من امراء يزيد لعنه الله بعثه معاوية للغارة في الفي رجل على اعمال عليّ (ع) و بعد قتل عثمان اخذ اصابع نائلة امرأة عثمان الّتي قطعت و قميص عثمان الّذي قتل فيه و هرب به فلحق بالشام فكان معوية يعلّق قميص عثمان وفيه الاصابع فاذارأوا ذلك اهل الشام ازدادوا غيظا وجدّوا في امرهم وابوه بشيربن سعد اول من تابع ابابكر من الانصار يوم السقيفة ثمّ توالت الانصار فبايعته .

(النعمان بن المنذر)

كان النعمان ملك العرب ذكروا انّ المتمنّاة ابنة النعمان بن المنذر دخلت على بعض ملوك الوقت فقالت انّا كنّا ملوك هذه البلدة يجبى الينا خراجها ويطيعنا اهلها فصاح بنا صايح الدهر فشقّ عصانا وفرّق ملأنا و قد اتيتك في هذا اليوم اسئلك ما استعين به على صعوبة الوقت فبكى الملك فامر لها بجايزة حسنة .

(النعيمان البدرى)

كان النعيمان رجلا مزّاحا و له قصص في مزاحه منها انّه سمع مخزمة بن نوفل و قد كفّ بصره يقول الارجل يقودني حتّى ابول فاخذ نعيمان بيده فلما بلغ مؤخر المسجد

قال‌هيهنا قيل‌فبال فصيح به فقال‌من قادني ؟
قيل نعيمان قال لله عليّ ان اضربه بعصاي
هذه فبلغ نعيمان فاتاه فقال هل لك في
نعيمان ؟ قال نعم فاتي به عثمان و هو يصلّي
فقال دونك الرجل فجمع يديه بالعصاثمّ ضربه
فقال الناس اميرالمؤمنين فقال من قادني ؟
قالوا نعيمان قال لاأعود الي نعيمان ابدا .
ورأى نعيمان مع اعرابيّ بمكّة عسل
فاشتراها منه و جاء بها الي بيت عايشة في
يومها وقال خذوها فتوهم النبي (ص) انّه
اهداها له و مرّ نعيمان والاعرابيّ علي الباب
فلمّا طال قعوده قال ياهولاء ردّوها عليّ ان
لم تحضر ثمنها فعلم رسول الله (ص) القصّة
فوزن له الثمن وقال لنعيمان ماحملك علي
مافعلت فقال رأيت رسول الله (ص) يحبّ
العسل ورأيت الاعرابي معه العكّة فضحك النبي
(ص) ولم يظهر له نكرا : سفينة البحار نعم

نَعَاهُ : له ع : اخبره بموته و ـ
القوم : دعاهم الي دفن ميّته .
«ونعت نفسها و اهلها» ح ۱۳۱ ح
۳۳۸ـ ۸ خبر مرگ خود و اهلش راداده‌است .
(النّاعي) اسم فاعل و ـ الّذي يجئ
بخبر الموت (اقرب) : خبر مرگ دهنده .
کسيکه خبر مرگ مي‌آورد .
« يسمع النّاعي» ط ۱۴۶ ط ۱۴۸ـ۵
گوش فرا ميدارد خبر مرگ‌دهنده را (سپس
عبرت نميگيرد)

النُّغَب : جمع نغبة و هو الجرعة
(اقرب) :خوردن آبي لحظه اي بعد از
لحظه‌اي .
« وجرّعتموني نغب التّهمام انفاسا»
ط ۲۷ ط ۳۲ ـ ۱۵ جرعه جرعه داديد و
خورانيديد بمن جرعه‌هاي درد و اندوه را
نفسي بعداز نفسي و در زماني بعداز زماني
(يعني‌هيچ‌وقتي ازآزار من دست‌برنداشتيد)

نَغَصَ : الرجل : منع نصيبه من الماء
(اقرب):سهم آب اورا منع نمود .
(نَغَّصَ) الله عيشه و ـ عليه‌العيش:
كدّره و ـ فلانا : كدّر عيشه (اقرب) : زندگي
اورا آلوده به اندوه نمود
«ومحلّة تنغيص»ط ۱۹۴ ط ۱۳۳ـ ۲
(دنيا جاي) كدورت وآلوده به اندوه است .
(المُنَغَّصَة) : آلوده شده به اندوه و
با كدورت
«والعاجلة المنغّصة» ط ۱۲۷ ط۸۳ـ
۶ آيا كوچ نكردند تمامي آنها از اين دنياي
پست و شتابندهٔ كدورت آميز وآلوده به غم
واندوه .

(المُنَفِّص) اسم فاعل : تیره و آلوده کننده

«ومنغّص الشهوات» ط ۹۷ ط ۵۳ - ۳ بیادآورید) تیره و آلوده کننده لذت ها را (که آن مرگ است)

نَفَثَ : الراقي في العقدة اونفث عليه عند الرقية و هو البصاق اليسير و - فلانا : سحره و - الله الشي في القلب:القاه و بزق ولاريق معه (اقرب) : افسونگر در گره پف کرد . به فلاني جادو کرد .خداوند چیز را به دل او انداخت . دمید .

«ونفث في الأذان نجيا» ط ۸۱ ط ۴ - ۳۷ در گوشها بطور رازگوئی دمید .

(النَّفث) : مصدر (اقرب) : دمیدن

«ونفثا في اسماعكم» ط ۱۹۰ ط ۲ - ۷۴ بجهت دمیدن در گوشهای شما (آنها را مترجم خود قرار داده)

(المُنَافَثَة) : المسارة والمكالمة (اقرب)، و - المحادثه (عبده) : رازگوئی و گفتگو وباهم حدیث گفتن .

«واكثر مدارسة العلماء و منافثة الحكماء» ر ۵۳ ر ۲۳۹ - ۵۰ فراگرفتن از علماء و گفتگو کردن با حکیمانرا بسیار کن (تا علم و اخلاق تو پیشرفت کند)

(النَّفثَة) كالنفخة : يراد مايمازج النفس من الريق عند النفخ (عبده) ذرات آب دهنیکه هنگام دمیدن بیرون میجهد .

«الا كنفثة في بحر لجّي» ح ۳۷۴ ح ۳۱۹ - ۱۵ (تمامی عملهای نیک در نزد امر بمعروف و نهی از منکر نیست) مگر مانند جهیدن ذرات آب دهن هنگام دمیدن دردریای پهناور .

(النَّفَثَات) : جمع نفثة و هو المرة من نفث (المنجد) : دمیدنها در افسون . شعرها . وسوسه‌های شیطان .

«فاصدفوا عن نزعاته و نفثاته» ط ۱۱۹ ط ۲۶ - ۱۲ - پس از وسوسه ها فساد ها و افسونها و دمیدنهای شیطان روگردانید (فریب اورا نخورید بدستور او عمل ننمائید)

نَفَجَ : الشيء ن : رفعه و عظمه و - الانسان : فخر بما ليس عنده و - الثدي القميص : رفعه (اقرب) : چیز را بلند و بزرگ نمود : انسان به چیزیکه در نزد او نیست فخر نمود . پستان پیراهن را بلند نمود .

(النَّافِج) اسم فاعل (اقرب) : بلند کننده و فخر کننده .

«الى ان قام ثالث القوم نافجا حضنيه بين نثيله و معتلفه» ط ۳ ط ۲۸ - ۱۴ تا سوم قوم (عثمان برای اشغال مقام خلافت) برخاست در حالیکه بلند کننده بود (از تکبر

ویا از پرخوری) هردو پهلو و جانب خــود را میان بیرون دادن و خوردنش (یعنی هــم و غمّ او خوردن و سرگین انداختن بود)

نَفَحَ : اَلطیب ع : انتشرت رائحتـه (اقرب) : بوی عطر پراکنده شد.
(نَافَحَهُ) : کافحه و خاصمـــه و عن فلانٍ : حاصم عنه (اقرب) : باوی مخاصمـه و زدوخورد کرد و از او دفاع نمود.
«وان تنافح عن دینک» ر ۲۷، ۲۴۲ — ۱۷ (سزاواری براینکه) از دین و کیشـت دفاع کنی.
«ونافحوا بالظبا» ط ۶۴ ط ۱۱۵ — ۲ بانوک و دم شمشیر ها زدوخورد نمائید.

نَفَخَ : بفمه ن : اخرج منه الریح و ــ فی النار و فی الزق و ــ شدقیه : تکبّـــر و ــ الشیطان فی انفه : تطاول الی مالیس لـــه (اقرب) : از دهنش باد بیرون آورد. در آتش ومشک دمید. سرکشی نمود. به سوی چیزی که اورا نیست گردن کشید.
«وینفخ فی الصور» ط ۱۹۳ ط ۴۷ — ۱۵ دمیده شود در صور
(مَنافخ) الشیطان: وساوسه (عبده) : وسوسه های شیطان و نفس زدنهای او
«فانّه ملاقح الشنان ومنافخ الشیطان التی خدع بها الامم الماضیة» ط ۱۹۰ ط ۲ — ۶۳ بتحقیق کبر تولید کنندهٔ دشمنی و مواضع نفس زدن و وسوسه های شیطان است.

نَفَدَ : الشی ل : فنی و ذهب وانقطع وفرغ (اقرب) : چیز فانی گشت رفت بریـده شد. فارغ گشت.
«وجمعها ینفد» ط ۱۱۱ ط ۵۴ — ۴ وگرد آمده‌هایش فانی و نابود میگردد.
(اَنْفَدَ) فلان الشی : افناه و ــ القوم: حزقهم و ــ القوم : فنی زادهم و ذهبـــت اموالهم (اقرب) : چیز را نابـــود ساخت. جماعت را شکافت. توشهٔ جماعت فانـــی شد مالهای آنها ازبین رفت.
«الانفدنا علیک ماء الشئون» ط ۲۳۳ ط ۱۶۵ — ۳ (اگر به صبر امر نمی کـــردی) هرآینه تمام میکردیم برآب چشمی کــــه از درزهای کاسهٔ سر که قریب بجانب‌جاجب‌است تمام میکردیم.
(اِسْتَنْفَدَ) الشی : افناه و ــ وسعه و ــ استفرغه (اقرب) : چیز را نابود کرد. اورا فراخ گردانید. اورا خالی کرد
«ولایستنفده سائل» ط ۱۹۳ ط ۴۷ — ۹ خواستار کننده نعمتش را تمام نمی‌کند.
(النَّفاد) : مصدر (اقرب) : فنـا و

نابودی.

﴿وبؤسها الی نفاد﴾ ط ۹۷ ط ۳ـ ۸ـ و سختی و رنج آن بسوی تمام شـدن ونابودی است.

(اَلنّافِدَة) :اسم‌فاعل: فانیة (عبده) نابود شونده.

﴿نافدة بائدة﴾ ط ۱۰۹ ط ۱۸ ـ ۲ـ (دنیا) نابود و تباه شونده است.

نَفَذَ : اَلشي اَلشي ن ، جاز عنه و ـ خرقه و خلص منه و ـ اَلسهم : اَلرمیّـة و فیها و منها : خالط جوفها و خرج طرفه من اَلشـقّ الاخر (اقرب) : چیز از چیز گذشت وآن را درید و از آن بیرون آمد . تیر به‌اندرون‌هدف آمیخته شد یک طرف آن از جانب‌دیگر بیرون آمد.

﴿الا و انّ ابصر الابصار مانفـذ فی الخیر طرفه﴾ ط ۱۰۲ ط ۴۲ـ ۹ آگاه باشیـد بیناترین چشمها چشمی است نظر او در خیـر نفوذ کند و فرو رد (خیر را بشناسد و انجـام دهد) .

(اَنفَذَ) اَلسهم اَیاه: جمله ینفذهـا و ـ الکتاب الی فلان : ارسله و ـ الوالی‌الامر: قضاه و اجراه (اقرب) :تیر را از آن گذراند. کتاب را به فلانی فرستاد. حاکم امر را گذراند و اجرا نمود.

﴿وانفذ امره﴾ ط ۸۹ ف ۱۹۴ ج ۱ ص ۱۷۷ـ و اجرا کرد امر خودرا

(اَلنّفاد) : مصدر: الاجرا واَلتجاوز

﴿ماضیا علی نفاذ امرک﴾ط ۷۰ط ۷۵ ـ ۵ اقدام کننده بود بر اجرای امر تو.

(الإِنفاذ):الاجراء

﴿ ارسله لانفاذ امره﴾ ط ۸۱ ط ۴ـ۳ فرستاد او (پیامبر) را برای اجرای‌امرشریعت خود.

(اَلتَنفیذ) مصدر: الاجراء

﴿ولاعتورته‌فی‌تنفیذ‌الامور و تدابیر المخلوقین ملالة ولافترة﴾ ط ۸۹ ط ۳ـ ۱۰۵ـ در اجرای امور و تدبیر مخلوقات او سستی و ملالتی فرا نرفته است.

(اَلنّافِذَة) اسم‌فاعل موّنث والماضی فی جمیع اموره و ـ الخرق فی الحائـط و ـ کلّ‌سم یوصل الی‌اَلنفس فرحا او ترحا (اقرب) : فرورونده. گذرنده در جمیع اموراتش. شکاف در دیوار، هر زهر به نفس سرور رسانـد یا مرگ.

﴿والبصائر نافذة﴾ط ۱۹۰ط۲ـ۱۴۶ بصیرتها بینائیها فرو رونده است (درشبهه‌ها آنهارا میفهمد و اجتناب میکند)

نوافذ الفطنة ماکان من افکار نافذة ای مصیبة للحقیقة (عبده) اندیشه هائی که به حقیقت رسنده است.

﴿فتحیّرت نوافذ فطنته﴾ ط ۲۱۹ ط

۱۲ــ ۳۷ پس حیران گشت اندیشه های مصیب زیرکی او
(المَنْفَذ) : موضع نفوذ الشـــــی
(اقرب) : جای فرورفتن چیز.
«ومنها منفذ السنة» ط ۱۶ ط ۶۱ ــ ۱۰ و از آن (جادهٔ عدالت) است موضـــع نفوذ و خروج طریقه و سنت
(الأنْفَذ) تفضیل : نفوذ کننده تر
« ربّ قول انفذ من صول» ح ۳۹۴ ط ۳۲۷ــ ۱ بسا گفتاری است که اثرش بیشتـــر است از حمله نمودن و برجستن.

نَفَرَت : الدابة من کذا ن ض:جزعت وتباعدت و ــ القوم:تفرّقوا و ــ عن کذا :اعرضوا وصدّوا و ــ من کذا:اتّقوا وکرهوه (اقـــرب) : چهارپا رمید و دور شد. جماعت پراکنده شد روگردان شدند از این ننگ داشته و آنـــرا ناخوش گرفتند.
«دعاهم ربّهم فنفروا وولّوا» ط ۱۴۲ ط۷۱ــ ۱۳ پروردگارشان آنهارا (براه رستگاری) دعوت فرموده آنان رمیده و پشت گردانیدند
(إستَنْفَرَ) الظبی : شرد و ــ فـــلان الظبی و غیره : نفره و ــ الامام الرعیة : کلّفهم ان ینفروا (اقرب):آهو رمید. فلانی آهـو و غیر آن را رمانید. امام رعیّت را مکلّف نمـود کوچ کنند

«استنفرتکم للجهاد فلم تنفروا» ط ۹۵ ط ۲۶ــ ۳ از شما خواستم برای جهاد کوچ نمائید پس نرفتید
(أنْفَرَ) فلانا:جعله نافرا (اقرب) : اورا رمانید.
(النُّفُور) : مصدر (اقرب) :رمیدن :
«وانتم تنفرون عنه نفور المعزی من وعوعة الاسد» ط ۱۲۹ ط ۹۷ ــ ۲ (شمارا به طرف حق دعوت میکنم) شما از آن رم می‌کنید مانند رم کردن بز از آواز شیر
(النِّفار) : مصدر (اقرب) :رم کردن
«فلاتنفروا من الحقّ نفار الصحیـــح من الاجرب» ط ۱۴۵ ط ۳۰ــ ۱۶ دوری نکنید ازحق مانند دوری کردن صحیح المزاج ازشخصی که ناخوشی جرب دارد.
(المُنافَرة) :المفاخرة اوالمحاکمة فی النسب (اقرب) : بهمدیگر فخر نمودن. یادر حسب و نسب محاکمه کردن که حسب و نسب کدام ما بهتر است
«وعرّجوا عن طریق المنافرة» ط ۵ط ۱۴۲ــ ۱ از راه مخالفت عدول نمائید (بسوی سلامت)
(النّافِر) : اسم فاعل : نفرت کننـــده
«حتّی اذا انس نافرها» ط ۸۱ ط ۴ــ ۷ تا هنگامیکه انس گیرد نفرت کنندهٔ آن (با پای خود اورا لگدکوب کند)
(النَّفُور) صفة: رمنده و وحشی

«فتكون كالصعب النفور» ر ۳۱ ر ۲۴۰
ــ ۲۴ پس باشی مانند شتر سخت وحشی رم کننده .
(المُنافِر) . المفاخر (اقرب) . فخر کننده «ولاضدّ منافر» ط ۶۳ ط ۸۸ ــ ۶ ــ
نیافرید آنچه را که آفرید) برای غلبه بر ضد فخر کننده
(المُنَفِّر) اسم فاعل : رماننده .
«فلاتكن منفّرا ولامضيّعا» ر ۵۳ ر ۲۳۹
ــ ۱۴۷ پس مباش تو رماننده مردم از نماز (بسبب طول دادن) و نه ضایع کننده نماز (با ترک نمودن واجبات)

نَفِسَ : به ل : ضن و ــ علیه بخیر : حسده علیه و ــ علیه الشی لم یره اهلا لــه (اقرب) : به آن بخل ورزید ، بروی برای خیر حسد نمود ، اورا برآن اهل ندید .
(نَافَسَ) فی الشی : رغب فیه علی وجه المباراة فی الکرم و ــ بالغ فیه و غالی وزاید (اقرب) : درچیزی بروجه مبارات رغبت نمود . در او مبالغه نمود و قیمت زیادی پرداخت و زیادتی و گران .
«ولاتنفس بمن نافس فیها» ط ۱۷۶ ط ۶۴ ــ ۶ به کسیکه به آن دنیا شیفته شده بخل نمیورزد .
(تَنَفَّسَ) : ادخل النفس الی رئته و اخرجه منها (اقرب) : نفس را به ریهٔ خود داخل نمود و از آن خارج نمود .
«ويتنفّس من خرم» ح ۷ ح ۲۵۹ ــ ۴
از شکافی (بینی) نفس میکشد
(تَنَافَسَ) بمعنی نافس : رغبت نمود
«فلاتنافسوا فی عزّ الدنیا و فخرها»
ط ۹۷ ط ۵۳ ــ ۵ پس شیفته نشوید به عزت و فخر دنیا .
(التَّنَافُسَة) : الحسادة (اقرب) : حسد بردن
«فاغترّه عدوّه نفاسة علیه بدارالمقام»
ط ۱ ط ۵ ــ ۳۳ دشمنش اورا فریب داد برای حسدی که براو میبرد برای اینکه او در سرای جاودانی بود .
(التَّنْفِیس) مصدر من نفّس عنه کرتبه : ای فرّجها و لطّفها (اقرب) : بر طرف ساختن اندوه .
«فالرای القبول منهم والتنفیس عنهم» ط ۱۲۰ ط ۶۳ ــ ۲ پس رای صحیح آن است خواهش آنانرا قبول کنیم و غم آنها را برطرف سازیم .
(المُنَافَسَة) مصدر من نافس : الرغبة (اقرب) : رغبت نمودن .
«اللهم انک تعلم انّه لم یکن الذی کان منّا منافسة فی سلطان» ط ۱۲۹ ط ۹۷ ــ ۳
پروردگارا بحقیقت تو میدانی که آنچه واقع شد از ما (از تمایل به قبول خلافت) برای رغبت در سلطنت نبود .

(اَلتَنَفُّس) مصدر من تنفّس (اقرب):
نفس کشیدن
« وفي متنفّسه قبل ان يوخذ بكظمه »
ط ۸۴ ط ۳۹ـ ۲ (عمل کننده از شما باید عمل کند) پیش از آنکه گرفته شود راه نفس او (یعنی بمیرود)
(المُتَنافِس) اسم مفعول من تنافس
رغبت شده.
« متنافس السبقة » ط ۱۰۴ ط ۳۴ ـ ۵
جایزهٔ تعیین شده برای سبقت در اسلام بقدری نیکو و نفیس است همه به آن رغبت دارند.
(اَلنَفَس) : مصدر و ـ نسیم الهواء
وریح یدخل ویخرج من فم الحيّ ذي الرئة وانفه حال التنفّس (اقرب) : بخل ورزیدن . باد خفیف . فضا . بادی است در حال نفس کشیدن صاحب ریه داخل وخارج می‌شود.
« نفس المرء خطاه الی اجله » ح ۷۴
ح ۳۹۱ ـ ۴ نفس کشیدن مرد کام او است به سوی مرگ وی.
(اَلنَفْس) : مصدر و ـ الروح و ـ الشخص (اقرب) : بخل ورزیدن . روح وذات
« وكلّ نفس معها سائق وشهيد » ط ۸۳ ط ۱۱۴ ـ ۵ باهر کسی راننده ای و گواهی است
(النُفوس) : جمع نفس (اقرب):
شخص‌ها.
« فارحموا نفوسکم » ط ۱۸۱ ط ۱۵ ـ ۲۱ به نفسهای خودتان رحم کنید.

(الاَنْفُس) جمع نَفْس و نَفَس (اقرب):
نفس ها و نفس‌ها
« ولا انفس خاطرتم بها للّذي خلقها »
ط ۱۱۵ ـ ط ۲۱۱ ـ ۱ نه نفسهائی را بسرای آن کس که آنهارا آفریده به خطر انداختید (درراه خدا جهاد نکردید)
(الاَنْفاس) جمع نَفَس (اقرب): نفسها
« وجرّعتموني نغب التهمام انفاسا »
ط ۲۷ ط ۳۲ ـ ۱۵ جرعه جرعه دادید و خورانیدید بمن درد و اندوه را نفسی بعد از نفسی در زمانی بعداز زمانی.

(النفس والروايات)

وَيَسْئَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا : الاسری
اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا فَيُمْسِكُ الَّتِي قَضَى عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأُخْرَى إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ : الزمر
الدرّ المنثور عن ابن عباس في الاية الثانية قال سبب ممدود مابين المشرق والمغرب بين السماء والارض فارواح الموتى و ارواح الاحياء تأوى الى ذلك السبب فتعلّق النفس الميّتة بالنفس الحيّة فاذا اذن لهذه الحيّة بالانصراف الى جسدها تستكمل رزقها

امسک النّفس المیّتة وارسلت الاخری.
عن کشکول شیخنا البهائی ره و قال المحقّق القاشانی فی الصحائف الالهیّة بعد نقل الاقوال فی النّفس فالحقّ انّها جوهر لطیف نورانیّ مدرک للجزئیّات والکلّیات حاصل فی البدن متصرّف فیه غنیّ عن الاغتذاء بریّ عن التحلّل والنما ولم یبعد ان یبقی مثل هذا الجوهر بعد فناء البدن و یلتذّ بما یلایمه ویتألّم بما یباینه هذا تحقیق ماتحقّق عندی من حقیقة النّفس.
الرضوی (ع) سألنی رجل عمّا یجتمع خیر الدنیا والاخرة فقلت خالف نفسک.
مص قال الصادق (ع) من رعی قلبه عن الغفلة ونفسه عن الشهوة و عقله عن الجهل فقد دخل فی دیوان المنتهین ثمّ من رعی عمله عن الهوی ودینه عن البدعة وماله عن الحرام فهو من جملة الصالحین.
قال رسول الله (ص) طلب العلم فریضة علی کلّ مسلم و مسلمة و هو علم الانفس.
مص قال الصادق (ع) طوبی لعبد جاهد نفسه و هواه و من هزم جند هواه ظفر برضا الله و من جاوز عقله الامّارة بالسوء بالجهد والاستکانة والخضوع علی بساط خدمة الله فقد فاز فوزا عظیما ولاحجاب اعظم واوحش بین العبد وبین الربّ من النفس والهوی ولیس لقتلهما فی قطعهما سلاح و آلة مثل الافتقار الی الله والخشوع والجوع والظماء بالنهار والسهر باللیل الی ان قال وکان رسول الله (ص) یصلّی حتّی یتورّم قدماه ویقول افلا اکون عبدا شکورا اراد ان یعتبر به امّته فلاتغفلوا عن الاجتهاد والتعبّد والریاضة بحال الّا وانّک لووجدت حلاوة عبادة الله ورأیت برکاتها واستضاءت بنورها لم تصبر عنها ساعة واحدة ولوقطعت اربا اربا فما اعرض من اعرض عنها الّا بحرمان فوائد السبق من العصمة والتوفیق قیل لربیع بن خیثم مالک لاتنام باللیل ؟ قال لانّی اخاف البیات من خاف البیات لاینام.
عدة الداعی قال امیرالمؤمنین (ع) واعلموا عباد الله انّ المؤمن لایصبح ولایمسی الّا ونفسه ظنون عنده فلایزال زاریا علیها ومستزیدا لها فکونوا کالسابقین قبلکم والماضین امامکم قوّضوا من الدنیا تقویض الراحل واطووها طیّ المنازل.
قال رسول الله (ص) من مقت نفسه دون مقت الناس آمنه الله من فزع یوم القیمة.
کا عن ابی الحسن (ع) انّ رجلا فی بنی اسرائیل عبدالله تعالی اربعین سنة ثمّ قرّب قربانا فلم یقبل منه فقال لنفسه وما اتیت الّا منک وما الذنب الّا منک فاوحی الله الیه ذمّک لنفسک افضل من عبادتک اربعین سنة.
ف الکاظمی (ع) اجعلوا لانفسکم حظّا من الدنیا باعطائها مایشتهی من الحلال

ومالايثلم المروّة ومالا سرف فيه واستعينوا بذلک علي امور الدين فانّه روي ليس منّا من ترک دنياه لدينه او ترک دينه لدنياه .

الصادقی (ع) اتّقوا اللّه وانظروا لانفسكم فانّ احقّ من نظر لها انتم عن ابيعبداللّه (ع) النفساء تبعث من قبرها بغير حساب لانّها ماتت في غمّ نفاسها .

عن النبي (ع) قال ايّما امرأة مسلمة ماتت في نفاسها لم ينشر لها ديوان يوم القيمة .

وعنه (ص) كماعن لبّ اللباب النفاس خيرلهن من عبادة سبعين سنة صيام نهارها وقيام ليلها .

(النفيسة)

النفيسة هي السيّدة الجليلة التي وردت روايات في مدحها حكي الشيخ محمّد الصبان في اسعاف الراغبين عن كتاب حسن المحاضرة انّ السيدة نفيسة بنت الحسن بن زيد بن الحسن المجتبي (ع) لمّا توفت بمصر اراد زوجها وهو الاسحق المؤتمن ابن الامام جعفربن محمّد الصادق (ع) نقلها الي المدينة ودفنها بالبقيع فسأله اهل مصر في تركها عندهم للتبرّک وبذلوا له مالا كثيرا فلم يرض فرأي النبيّ (ص) فقال له يا اسحق لا تعارض اهل مصر في نفيسة فانّ الرحمة تنزل عليهم ببركتها .

وحكي عن الشعراني انّ الشيخ ابا المواهب الشاذلي رأي النبي (ص) فقال يامحمّد اذاكان لک الي اللّه حاجة فانذر لنفيسة الطاهرة ولوبدرهم يقضي اللّه تعالي حاجتک .

وفي اسعاف الراغبين ايضا انّها كانت قد حفرت قبرها بيدها و صارت تنزل فيه وتصلّي وقرأت فيه ستّة الاف ختمة وانّها ماتت بمصر في شهررمضان سنة ثمان ومأتين احتفرت وهي صائمة فالزموها الفطرفقالت واعجبا انّي منذثلثين سنة اسأل اللّه تعالي ان القاه وانا صائمة افطر الأن هذا لايكون ثمّ قرأت سورة الانعام فلمّا وصلت الي قوله تعالي لَهُمْ دَارُ السَّلَامِ عِنْدَ رَبِّهِمْ ماتت سفينةالبحار نفس .

نَفَضَ :المريض من مرضه ن : برِئ منه و ــ الطريق : طهّر من اللصوص و ــ الثوب : ذهب بعض لونه و ــ الحمي فلانا : ارعدته و ــ الثوب : حرّكه ليزول عنه الغبار (اقرب) : بيمار از بيماريش شفا يافت . راه را از دزد ها پاک نمود . قسمتي از رنگ لباس رفت . تب فلاني را لرزاند . لباس را تكان داد تا گرد را از آن برطرف سازد .

« الا وانّكم قد نفضتم ايديكم من حبل الطاعة » ط ۱۹۰ ط ۲ ــ ۱۶۰ آگاه باشيد بتحقيق شما دستهاي خودرا رها كرديد از

ریسمان اطاعت (از خدا و رسول اعـــراض نمودید)

(آلنَّفْض) مصدر و ـ عند الفقهـــاء : آلتناثر

(آلنَّفَض) ماتسقط من الورق و الثمر (اقرب) : تکان دادن . ساقط شدن چیزی پی دربی . آنچه از برگ و میوه ساقط می‌شود .

«واَللّه لئن بقیت لهم لانفضنّهم نفض آللحّام الوذام آلتربة» ط ۷۵ ط ۲۲۰–۱ بخدا سوگند اگر باقی ماندم و تسلّط یافتـــم آنها (بنی امیة) را بدور اندازم مانـــند دور انداختن گوشت‌فروش پاره‌های جگر یا شکنبـــه خاک آلود را .

(آلنُّفاضَة) ماسقط من المنفوض و ـ ماینفض من بقیّة آلزاد (اقرب) : آنچـــه از تکان داده شده می‌افتد . آنچه افشانده‌میشود از باقیماندهٔ توشه .

«اونفاضة کنفاضة العکم» ط ۱۰۶ ط ۲۰۴– ۱۴ (درآن روز از شما مسلمانان باقی نمیماند) مگر خوردهٔ چون خرده دانه‌ای که در تَوجوال میماند .

نفطویــه

نفطویه ابوعبداللّه ابراهیم بن‌محمّد بن عرفة الواسطی آلنحوی العالم البـــارع المتوفّی ببغداد سنة ۳۲۳ کان تلمیذ ثعلب و المبرّد وکان قد حفظ القرآن و یبتدیٔ بالقرآن المجید فی‌مجلس درسه ومن کتبه کتاب اعراب القرآن کتاب امثال القرآن و من کلامه المنبیٔ عن استبصاره انّه قال انّ اکثر الاحادیـــث الموضوعة فی فضائل آلصحابة انّما ظهرت فی دولة بنی امیّة ووضعوها لاجل آلتقرّب الیهم .

حکی انّه والقاضی احمدبن سریـــح و ابوبکر محمّدبن داود آلظاهری خرجوا الـــی ولیمة دعوا لها فافضی بهم آلطریق الی مکان ضیّق فاراد کلّ واحد منهم صاحبه ان یتقـدّم علیه فقال ابن سریح ضیق آلطریق یورث سوٴ الادب وقال ابن داود لکنّه یعرّف مقادیـــر آلرجال فقال نفطویه اذا استحکمت المـــودّه بطلت التکالیف سفینه البحار نفط

نَفَعَهُ : یکذا ع : ضدّ ضرّه (اقـرب) : به او با این سود رسانید .

«آنفعه عمله» ط ۲۸ ط ۱۰۶– ۴ (هر کس در روزهای آرزوی پیش از حاضـــر شدن اجلش کار کند) تا عملش اورا سودبخشد .

(اِنْتَفَعَ) به و ـ منه : حصل لـــه منفعة منه (اقرب) : با او و از او بهره‌مندشد .

«وانتفعوا بآلذکر والمواعظ» ط ۸۳ ط ۱۱۴– ۳ با پند و یادآوری (پند دهندگان) بهره‌مند شوید

(آلنَّفْع) : ضدّ آلضرّ و ـ الخیـــر (اقرب) : سود رسانید . خیر

«اموٴمّل لنفعه» ط ۱۸۰ ط ۱۰– ۳ (از

او یاری می‌طلبم مانند یاری خواستن کسیکه) به سود رسانیدن او آرزومند باشد .

(الإِنْتِفاع) : مصدر : بهره‌مند شدن

«ولاله بطاعة شئ انتفاع» ط ۱۶۱ ط ۳۶ـ ۱۰ با اطاعت‌چیزی از او اورا بهره و نصیبی نیست .

(المَنْفَعَة) : اسم‌من النفع و ـ کل شئ ینتفع به (اقرب) : نامی از سود است هر چیزی که باآن سودمند می‌گردد .

«ولااستعملتهم لمنفعة» ط ۱۰۷ ط ۸ ـ ۳ ازآنان عمل نخواستی برای سود بردن خودت (بلکه سود عمل بندگان به خودشان میرسد)

(المَنافِع) : جمع منفعة (اقرب) : سودها

«ولم تعرف سبل منافعها» ط ۱۶۱ ط ۳۶ـ ۱۴ هنوز راههای سود آن (دنیا) را نشناخته بودی .

(النّافِع) اسم فاعل : سود دهنده

«ووقفوا اسماعهم علی العلم النافع لهم» ط ۱۹۱ ط ۱۴ـ ۴ گوشهای خود را به علمی که سود رساند آنانرا فرا داشتند .

(النّافِعَة) مونث النافع

«واسقنا سقیا نافعة مرویّة» ط ۱۴۱ ط ۵۷ ـ ۱۲ (پروردگارا) بما آب ده چنان آبی که سودهنده و سیراب‌کننده باشد .

(النّوافِع) : جمع نافعة : نفع دهندگان

«فاتعظوا عباداللّه بالعبر النوافع» ط ۸۳ ط ۱۱۴ـ ۳ ای بندگان خدااز عبرتهای سوددهنده پند بپذیرید .

(الأنْفَع) تفضیل سودمندتر و سوددهنده تر

«واحسنوا تلاوته فانّه انفع القصص» ط ۱۰۸ ط ۸۹ـ ۹ خواندن قرآن را نیکو گردانید (با تدبر و تفکر بخوانید) زیرا آن سودمندترین داستانهاست .

(النّفع والرّوایات)

کا عن ابیعبداللّه (ع) قال سئل رسول‌اللّه (ص) من‌احبّ النّاس الی اللّه‌تعالی قال انفع النّاس للنّاس

کا عن ابیعبداللّه (ع) فی قول اللّه عزوجل وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَمَا كُنْتُ قال نفّاعا .

قال رسول اللّه (ص) خیر النّاس‌من انتفع به النّاس .

(النّافع بن الازرق)

وهو قد کبس اهل المدینة و قتل مقاتلهم و فضح نسائهم وقد حذّرهم الباقر (ع) بقوله قبل ذلک بعام کیف انتم ان‌جائکم رجل یدخل‌علیکم مدینتکم هذه فی اربعة آلاف حتّی یستعرضکم بالسیف ثلثة ایّام .

فس عن ابی الرّبیع قال حججت مع

ابیجعفر (ع) فی السنة التی حجّ فیها هشام بن عبدالملک وکان معه نافع بن الازرق مولی عمر بن الخطاب فنظر نافع الی ابیجعفر (ع) فی رکن البیت وقد اجتمع علیه الناس فقال یا امیرالمؤمنین من هذا الذی تکافئ (تدافع) علیه الناس فقال هذا نبیّ اهل الکوفة هذا محمّدبن علیّ بن الحسین بن علیّ بن ابیطالب (ص) اجمعین فقال نافع لاتینّه فلأسالنّه عن مسائل لایجیبنی فیها الّا نبیّ او وصیّ نبیّ فقال هشام فاذهب الیه فسله لعلّک تخجله فجاء نافع حتّی اتّکی علی الناس فاشرف علی ابیجعفر (ع) فقال یا محمّدبن علی انّی قد قرأت التوریة والانجیل والزبور والفرقان و قد عرفت حلالها وحرامها و قد جئت اسألک عن مسائل لایجیبنی فیها الّا نبیّ او وصیّ نبیّ او ابن وصیّ نبیّ فرفع الیه ابوجعفر رأسه فقال سل ثمّ سئله عن قوله تعالی: وَاسْأَلْ مَنْ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُسُلِنَا . . . فتلا ابوجعفر (ع) آیة سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَىٰ بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ الَّذِي بَارَكْنَا حوله ثمّ اجابه.

ثمّ سأله نافع عن قوله تعالی يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَاوَاتُ فاجابه (ع) ثمّ سأله ابوجعفر (ع) عن اصحاب النهروان فلم یجبه فولّی عنه و هو یقول انت واللّه اعلم الناس حقّاً حقّا ثمّ اتی هشام بن عبدالملک فقال له ماصنعت قال دعنی من کلامک هو واللّه اعلم الناس حقّاً حقّاً وهو ابن رسول اللّه (ص) حقّاحقّا ویحقّ لا صحابه ان یتّخذوه نبیّا.

شی عن معویة بن وهب قال سمعته (ع) یقول الحمدللّه نافع عبد آل عمر کان فی بیت حفصة فیاتیه الناس وفودا ولایعاب ذلک علیهم ولایقبح علیهم و انّ اقواما یأتونا صلةلرسول اللّه (ص) فیأتونا خائفین مستخفین یعاب ذلک ویقبح علیهم ولقد قال اللّه تعالی فی کتابه وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً فما کان رسول اللّه الّا کاحد اولئک جعل اللّه له ازواجا و جعل له ذرّیة ثمّ لم یسلم مع احد من الانبیاء من اسلم مع رسول اللّه (ص) من اهل بیته اکرم اللّه بذلک رسوله (ص) سفینة البحار نفع

نَفَقَ : الشي : نفد وفنی او قلّ و ــ السلعة والمرأة کثر طلّابها (اقرب) : چیزفانی و یا اندک شد. خواهان متاع وزن زیاد شد

(أَنْفَقَ) ماله : صرفه و انفده و ــ الرجل : افتقر وفنی زاده و ــ السلعة روّجها. مال خودرا خرج نمود. نابود کرد. مردبی‌چیز شد و توشه او تمام گردید متاع را رواج‌داد.

" و انفق الفضل من ماله" ح ۱۲۳ح ۳۴۸ــ۳ فزونی از مال خودرا (درراه خدا) خرج نماید

"وینفقوا به اعلاقهم" ط ۱۹۲ ط۶۵

ـ ۱۱ کالای کاسد شان را (که نفیس و پاکیزه می‌پندارند) بآن (یأس) رواج دهند (در بعضی نسخه ها (بنفّق) از باب تفعیل است، آنهم به معنی رواج دادن است.

(النِّفَاق) مصدر من نافق في الدين: ای ستر کفره بقلبه و اظهر ایمانه بلسانه (اقرب): ظاهر کردن ایمان پنهان نمودن کفر "واحذّركم اهل النفاق" ط ۱۹۲ ط ۶۵ ـ ۵ (از کفر و نیرنگ مردم) دور وبظاهر مسلمان و در باطن کافر برحذر میدارم.

(المُنَافِق) اسم فاعل من نافق (اقرب): کسیکه اظهار اسلام نماید ودر باطن کافر باشد.

" یاعلی لایبغضک مؤمن ولایحبّک منافق " ح ۴۵ ح ۳۶۴ ـ ۴ یا علی مومن تو را دشمن نمیدارد و منافق ترا دوست نمیدارد.

(الأنْفَق): تفضیل: الاروج (عبده) رواج‌تر

"ولا انفق منه اذا حرّف عن مواضعه" ط ۱۴۵ ط ۳۰ ـ ۶ (ودرآن زمان) چیزی از قرآن رواج‌تر نمی‌باشد هرگاه در معانی آن تحریف و تغییر داده شود (آنرا طبق امیال و اغراض شخصی تفسیر نمایند)

(النفق والروایات)

ل حریز قال قلت لابیعبد الله (ع) من الذي اجبر علیه و تلزمني نفقته قال الوالدان والولد والزوجة.

اِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ :المنافقون ۱۰

جا عن جعفر عن آبائه (ع) قال قال رسول الله (ص) خلّتان لایجتمعان في منافق: فقه في الاسلام و حسن سمت في الوجه خص

قال الصادق (ع) اربع علامات النفاق: قساوة القلب وجمود العين والاصرار على الذنب والحرص على الدنیا.

کا عن ابیعبدالله (ع) قال قال رسول الله (ص) ثلث من کنّ فیه کان منافقا وان صام وصلّی وزعم انّه مسلم من اذا ائتمن خان واذا حدث کذب و اذا وعد اخلف.

اعلم انّه کما یطلق المؤمن والمسلم علی معان فکذلک المنافق یطلق علی معان منها یظهر الاسلام و یبطن الکفر و هو المعنی المشهور ومنها الریاء و منها ان یظهر الحبّ و یکون فی الباطن عدوّا او یظهر الصلاح ویکون في الباطن فاسقا وقد یطلق من یدّعی الایمان ولم یعمل بمقتضاه ولم یتّصف بالصفات التي ینبغی ان یکون المؤمن علیها فکان باطنه مخالفا لظاهره فکانّه المراد هنا.

نهج من خطبة لامیرالمؤمنین (ع) یصف فیها المنافقین و فیها اوصیکم عبادالله بتقوی الله واحذّرکم اهل النفاق فانّهم الضالّون

المضلّون والزالّون المزلّون يتلوّنون الوانا ويفتنون افتنانا ويعمدونكم بكلّ عماد ويرصدونكم بكلّ مرصاد قلوبهم دويّة و صفاحهم نقيّة... قد اعدّوا لكلّ حقّ باطلا و لكلّ قائم مائلا ولكلّ حيّ قاتلا ولكلّ باب مفتاحا و لكلّ ليل مصباحا... فهم لمّة الشيطان و حمّة النيران اولئك حزب الشيطان الا انّ حزب الشيطان هم الخاسرون.

مص قال الصادق (ع) المنافق قدرضي ببعده عن رحمة الله تعالي لانّه يأتي باعماله الظاهرة شبيها بالشريعة وهولاغ باغ لاه بالقلب عن حقّها مستهزئ فيه الي ان قال و قدوصف الله تعالي المنافقين في غير موضع فقال عزّ من قائل. وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَىٰ حَرْفٍ ... و قال في صفتهم وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ.

وقال النبي (ص) المنافق اذا وعد اخلف واذا فعل افشي واذا قال كذب واذا ائتمن خان و اذا رزق طاش واذا منع عاش و قال (ص) من خالفت سريرته علانيته فهو منافق تقدّم في كبر خبر من اربع من كنّ فيه فهو منافق.

لي عن علي بن الحسين (ع) قال المؤمن خلط علمه (عمله) بالحلم و ذكر (ع) صفات المومن الي ان قال والمنافق ينهي ولاينتهي ويامر بمالاياتي اذا قام في الصلوة اعترض واذاركع ربض واذا سجد نفر واذاجلس شغر وهمّه الطعام وهو مفطر ويصبح و همّه النوم ولم يسهر ان حدّثك كذبك وان وعدك اخلفك وان ائتمنته خانك وان خالفته اغتابك

قال الشيخ المفيد انّه كان في اصحاب النبيّ (ص) منافقون يبتغون له الغوائل و يتربّصون به الدوائر.

قال المنافقون من اصحابه صلّي الله عليه وآله عند قرائته (ص) عليهم آية المودّة: امايكفي محمّد (ص) ان يكون قهرنا عشرين سنة حتّي يريد ان يحمل اهل بيته علي رقابنا ما انزل الله هذا و ما هو الّا شئ يتقوّله.

كنز عن موسي بن جعفر (ع) قال كنت عند ابي يوما في المسجد اذاتاه رجل فوقف امامه و قال يابن رسول الله (ص) اعيت عليّ آية في كتاب الله عزّوجلّ سألت عنها جابربن يزيد فارشدني اليك فقال وماهي؟ قال قوله عزّوجلّ اِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ اَقَامُوا الصَّلَوٰةَ وَآتَوُا الزَّكَوٰةَ وَاَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ: الحج:۴۲ قال نعم فينا نزلت وذلك انّ فلانا وفلانا و طائفة معهم وسمّاهم اجتمعوا الي النبيّ (ص) فقالوا يارسول الله (ص) الي من يصير هذا الامر بعدك فوالله لئن صار الي رجل من اهل بيتك انّا لنخافهم علي انفسنا ولوصار الي غيرهم لعلّ غيرهم اقرب وارحم بنامنهم فغضب رسول الله (ص) من ذلك غضبا شديدا ثمّ قال اما والله لو آمنتم بالله ورسوله ما ابغضتموهم

لانّ بغضعهم بغضي و بغضي هوالكفر باللّه .

العلوی (ع) لقد سمعت رسول اللّه (ص) یقول انّی لااخاف علی امّتی مؤمنا ولا مشركا امّا المؤمن فیمنعه اللّه بایمانه و امّا المشرک فیخزیه اللّه بشركه ولكنّی اخاف علیكم كلّ منافق عالم اللّسان یقول ماتعرفون ویفعل ماتنكرون .

وقال النبی (ص) من سرّته حسناته و ساءته سیّئاته فذلک المؤمن حقّا و قد كان یقول خصلتان لاتجتمعان فی منافق : حسن سمت ولافقه فی سنّة .

مع عن عبداللّه بن سنان قال كنّا جلوسا عند ابیعبداللّه (ع) اذ قال رجل من الجلساء جعلت فداک یابن رسول اللّه (ص) اتخاف علیّ ان اكون منافقا ؟ قال فقال لهاذا خلوت فی بیتک نهارا اولیلا الیس تصلّی ؟ فقال بلی ، قال فلمن تصلّی ؟ فقال للّه عزّوجلّ ، قال فكیف تكون منافقا وانت تصلّی للّه عزّوجلّ لالغیره . سفینه البحار نفق .

النَّوافِل : جمع نافلة : ما تفعله ممّالایجب و ـ العطیّة و ـ ولد الولد (اقرب) : عمل مستحب . بخشش . نوه .

((لاقربة بالنوافل اذااضرّت بالفرائض))

ح ۳۹ ح ۴۰۱ ـ ۵ با مستحبات بخدا نزدیک شدن روا نیست هرگاه بواجبات ضرر رساند (انجام عمل مستحبی سبب ترک واجبات شود) .

نَفَاهُ : عنه (ص): نحّاه و دفعه وازاله و ـ من بلده: اخرجه و سیّره منه الی بلد آخر و ـ فلان الشی : جحده و انكره (اقرب) : او را اوآن كنار ودفع و زایل نمود . او را ازشهرش بیرون نمود و به شهر دیگر روانه كرد . فلانی چیز را انكار نمود .

((فانّهما ینفیان الفقر)) ط ۱۰۸ ط ۸۹ ـ ۴ بحقیقت آن دو (حج و عمرة) پریشانی را میزدایند .

(النَّفْی) مصدر: دور نمودن .

((فكان اوّل عدله نفی الهوی عن نفسه)) ط ۸۵ ط ۱۹ ـ ۱۰ اول مرحلهٔ عدالت او این بود هواپرستی را از نفس خود دور كرد .

(المَنْفِیّ) : المنحّی والمدفوع والمزال وعند اهل العربیّة خلاف الموجب (اقرب) : دور كرده شده كنار گذاشته شده زایل شده خلاف مثبت .

((فالكتاب یومئذ واهله منفیّان طریدان)) ط ۱۴۵ ط ۳۰ ـ ۷ پس قرآن واهل آن (كه ائمه اطهار (ع) وپیروانشانست) دورشدگان ورانده شدگان هستند (از اجتماع و مصادر امور)

× × ×

نَقَبَ :الحائطن : خرقه و ــ الثوب جعله نقبة و ــ علی القوم : صار نقیبا لهم (اقرب) : دیوار سوراخ نمود و شکافت .

(النِقاب) جمع نَقْب و هو الثقب و الخرق و القناع علی مارن الانف تستربه المرأة وجهها (اقرب) : سوراخ و شکاف . روبند .

«واقام رصدا من الشهب الثواقب علی نقابها» ط ۸۹ ط ۲ــ ۳۹ برپا نمود دیده‌بانهارا از شهابهای درخشان برراهها و منفذهای آن .

(النُقَب :الجرب وقیل القطع المتفرقة منه (اقرب) : خارش . پاره های پراکنده‌شده از آن

(النَقِب) : الاجرب : جرب دار

«ولیستان بالنقب والظالع» ر۲۵ ر ۲۴۴ ــ ۱۶ باید تاني کند و انتظار کشد به جربدار و لنگ وامانده .

(النقب والروایات)

بایع لرسول الله (ص) لیلة العقبة من الانصار اثنی عشر نقیبا وهم اسعد بن زرارة والبراء بن معرور و عبدالله بن حزام ابوجابربن عبدالله ورافع بن ملک و سعدبن عبادة والمنذربن عمر وعبدالله بن رواحه و سعدبن الربیع و عبادة بن الصامت هولاء من الخزرج وابوالهیثم بن التیهان و اسیدبن حضیر وسعدبن‌حیثمة من الاوس اشار الیهم جبرئیل و امر النبي (ص) باختیارهم عددنقبا موسی (ع) من بنی‌اسرائیل .

لی عن سعیدبن جبیر قال اتیت عبدالله بن عبّاس فقلت له یابن رسول الله (ص) انّي جئتک اسألک عن عليّ بن‌ابیطالب واختلاف الناس فیه فقال ابن عبّاس‌یابن‌جبیر جئتني تسألني عن خیر خلق الله من الامّة بعد محمّد نبيّ الله (ص) جئتني تسألني‌عن رجل کانت له ثلثة آلاف منقبة في لیلةواحدة وهي لیلة القربة (لیله القربة اشارة الی لیلة بدر)حیث ذهب (ع) لیأتي بالماء ومناقبه سلام‌جبرئیل‌علیه في‌الف من‌الملئکه ومیکائیل‌في‌الف‌واسرافیل‌في‌الف فکان کل سلام‌من‌الملئکه منقبه وحمل‌الخبر علی‌انّ‌کلّا من‌الثلثه محسوبون‌الالف‌ویویّده الایه‌فتفطن قلت‌مرادمن‌الایه‌قوله‌تعالی‌اَلَنْ یَکْفِیَکُمْ اَنْ یَمِدَّکُمْ رَبُّکُمْ بِثَلاثَةِ‌الافٍ مِنَ المَلٰئِکَةِ مُنْزَلِینَ .

و اشار الی‌هذه المناقب السیّد الحمیری في قوله: ذلک الذی سلّم في لیلة علیه‌میکال و جبریل .

قب من معجزات امیرالمؤمنین (ع) تسخیر الجماعة اضطرارا لنقل فضائل مع مافیها من الحجّة حتّی ان انکره واحدردّعلیه

صاحبه وقال هذا في آلتواريخ وآلصحـــــاح وآلسنن والجوامع وآلسير والتفاسير ممّا اجمعوا علي صحّته فان لم يكن في واحد يكن في‌آخر سفينة البحار نقب

نَقَدَ :آلدراهم وغيرها :ميّزهاونظرها ليعرف جيّدها من رديئها و ـ لفلانَ آلثمـن : اعطاه آيّاه نقدا معجّلا و ـ الكلام : اظهر ما به من العيب (اقرب) : درهم و غير آن راازهم جدا و به آنها نظر کرد تا نیک آنرا از بـدش بشناسد . به فلاني پول را نقدا داد . عيـب گفتار را آشکار ساخت .

«ونقدت آلثمن من غير حلالك» ر ۳ ر ۲۴۸ ـ ۲ یا بهاء آنرا از غیر حلال داده باشی .

(آلنَّقْد) : مصدر و ـ خلاف آلنسيئة و ـ آلدرهم (اقرب) : پرداختن قیمت .اظهار عیب . پرداخت کردن درحال .

«فجعل خوفه من العباد نقدا» ط ۱۵۸ ط ۹ـ ۱۲ ترس خودرا از بندگان نقـد گردانید (و از خداوند نسیه قـــرار داده (امورات مربوط به‌بندگان را ثمربخش دانسته در آنها کوشش بخرج می‌دهد و امورات مربوط به خدارا بی‌ثمر و نسیه فرض کرده به سستـی انجام میدهد)

×××

نَقَذَهُ : منه ن : خلّصه و نجّـاه و ـ آلرجل : نجا (اقرب) : اورا از آن رها نمود . نجات داد . مرد نجات یافت .

(أنْقَذَهُ) : خلّصه و نجاه (اقرب) : اورا رها نمود و خلاص کرد .

« فهو آلذی انقذه اللّه من الهلكة» ر ۵۸ ر ۲۵۸ـ ۷ او کسی است که خداوند اورا از هلاکت رهائی‌داده و خلاص کرده

(إسْتَنْقَذَهُ) : خلّصه و نجّاه (اقرب): اورا خلاص نموده رها ساخت .

« ما استودع آللّه امرًا عقـــــلا آلّا استنقذه به يوماما» ح ۳۰۷ ح ۳۲۷ ـ ۱۳ ـ خداوند عقل را در مردی ودیعه نگذاشت (به او نبخشید) مگر آنکه اورا با آن روزی‌از روزها (از فتنه و هلاکت‌رهائی بخشد)

(آلناقـــوس)

عن الحرث الاعور قال بينا انا اسير مع اميرالمؤمنين (ع) في الحيرة اذا نحـــن بديراني يضرب بآلناقوس قال فقال علـي‌بن ابيطالب (ع) يا حارث اتدري ما يقـــول‌هذا آلناقوس؟ قلت‌آللّه ورسوله وابن عم‌رسول‌آللّه اعلم قال انّه يضرب مثل آلدنيا و خرابهـــا و يقول لااله آلا آللّه حقّا حقّا صدقا صدقا انّ آلدنيا قد غرّتنا وشغلتنا واستغوتنايابن‌آلدنيا

مهلامهلا یابن‌آلدنیا دقّادقّا . . . سفینةالبحار نقس.

نقش: آلشوکة من رجله: استخرجها و ــ مربض الغنم: نقّاه ممّا یؤذیها من حجارة او غیره و ــ عن آلشیء: استقصی کشفه (اقرب) :خار را از پایش در آورد. جای‌خواب گوسفند را از سنگ و غیر آن پاک نمود. در کشف کردن چیز کوشش نمود.

(ناقَشَهُ) الحساب و ــ فی الحساب: استقصی فی حسابه و ــ فلانا: جادله و ماحکه (اقرب): درحساب اودقّت نموده و تنگ گرفت بافلانی بحث و جدل نمود و اورا تجربه‌کرد.

«ولم یناقشک بالجریمة» ر ۳۱ ر ۲۴۰ ــ ۷۸ بسبب گناه ترا در تنگی قرار نداد.

(آلنِقاش): المناقشه الاستقصاء فی الحساب (عبده): دقت و تنگ گرفتن و موشکافی درحساب

" او ماتخاف نقاش الحساب " ر ۴۱ ر ۲۴۵ ــ ۹ آیا از موشکافی در حساب‌نمیترسی

(آلناقِشُ) اسم فاعل بیرون آورنده

«کناقش آلشوکة بآلشوکة وهو یعلم ان ضلعها معها» ط ۱۱۹ ط ۶۲ ــ ۴ (یاری ــ خواستن من از شما برعلیه دشمن مانندبیرون آورندهٔ خار با خار است درحالیکه می داند میل او با وی است (این مثلی است برای آنکس زده می‌شود که از کسی بر دفع دشمن یاری خواهد که میل او بادشمن‌است میگویند لاتنقشوا آلشوکة مع آلشوکة فانّ ضلعها معها.

نَقَصَ: آلشی والحظّ ن: ذهب منه شئ بعد تمامه (اقرب): قسمتی از چیز بعداز آنکه تمام بود رفت

«وزائدا حتّی نقص» ط ۶۱ ط ۱۸۸ ــ ۱ (دنیا نزدصاحبان خرد مانند سایه‌ایست) آنرا زیاد ببینی تا کم گردد

(أَنْقَصَهُ) بمعنی نقصه

(النَقْص) مصدر (اقرب): کم شدن وکم کردن

«ولیهی بماتعدک من نزول البلاء بجسمک وآلنقص فی قوّتک اصدق و اوفی‌من ان تکذّبک او تغرّک» ط ۲۲۱ ط ۲۷ ــ ۱۳ دنیا بوعده‌هائیکه به تو میدهد از قبیل رسیدن درد با نداست و کم شدن توانائیت راستگوتر و وفادارتر است از آنکه بتو دروغ گوید یا ترا بفریبد (بلکه بااین گونه حالات ترا به فناء دنیا و رفتن بدار بقا آگاه می‌سازد)

(آلنُقْصان) مصدر و ــ اسم للقدر آلذاهب من المنقوص (اقرب): کم شدن و کم کردن. نامی است برای مقدار چیزی که از کم شده رفته است.

«اونقصان فی عمی» ط ۱۷۴ ط ۷ ــ

۸ (از پیش قرآن برنمیخیزد مگر) باکم‌نشدن در کوری و گمراهی.

(المَنْقَصَة) : النقص (اقرب) :

« فانّ الفقر منقصة للدين » ح ۳۱۹ ح ۳۲۶ـ ۸ بیچیزی کمبودی در دین است (بسا تنگدستی باعث می‌شود شخص به خیانت و چاپلوسی و سایر پستی ها تن در دهد)

(النَّاقِصُ) کم « ناقص العقل » ط ۲۳۲ ط ۱۷۷ـ ۲ (خوش منظر) و کم عقل است.

(النَّوَاقِص) جمع ناقصة : ناقصها

« انّ النساء نواقص الايمان » ط ۷۸ ط ۲۲۹ـ ۱ بحقیقت زنان از عقل‌کم بهره‌اند

(المَنْقُوص) اسم مفعول : نقصان‌یافته

« اجل منقوص » ط ۱۲۷ ط ۸۳ ـ ۲ ـ عمری است نقصان یافته.

(اِنْتَقَصَ) الشي : نقصه و ـ الشيء نفسه : نقص (اقرب) : چیز را کم کرد و آن کم شد.

(المُنْتَقِص) اسم مفعول کاهش یافته

« اذ كلّ معط منتقص سواه » ط ۸۹ ط ۳ـ ۲ زیرا هر بخشش کننده غیراز او کم‌کننده است مال خودرا.

نَقَضَ : البناء ن : هدمه و ـ العظم: کسره و ـ الحبل : حله و ـ العهد والامر ضد ابرمه و افسده بعد احكامه (اقرب) : بناء را خراب‌کرد. استخوان را شکست. ریسمان‌راباز کرد. پیمان و امر را بعداز استوار نمودن شکست.

« ونقضت الايّام قواه » ط ۲۱۹ ط ۲۱۲ـ ۳۱ روزگار قوای اورا درهم شکست.

(اِنْتَقَضَ) البناء والحبل : انتكث وانحلّ ابرامه و ـ الطهارة : بطلت و ـ الامر بعد التئامه : فسد و ـ عليه البلد : تغيّرعليه اهله وخلعوا الطاعة (المنجد) (اقرب) : بنا وریسمان شکست و باز شد. طهارت باطل‌شد. امر پس از بهم پیوستن تباه گردید. اهل‌شهر بروی تغییر یافته و از اطاعت سرباز زدید.

« فانّک ان شخصت من هذه الارض انتقضت عليک العرب من اطرافها و اقطارها » ط ۱۴۴ ط ۸۴ ـ ۵ اگر تو از این زمین (مدینه) بیرون روی برعلیه تو عربها از اطراف‌ونواحی فرود آیند.

(النَّقْض) : مصدر (اقرب) : خرابی ودرهم شکستن بنا . . .

« فما خير دار تنقض نقض البناء » ط ۱۱۱ ط ۵۴ ـ ۵ چه چیز است نیکوئی خانه‌ای شکسته و خراب میگردد مانند خراب شدن بنا وخانه.

(الإنْتِقَاض) : مصدر درهم‌شکستن

« وانتقاض من المبرم » ط ۱۵۶ط ۱۰۳

ـ ۱ (پیامبر را فرستاد هنگام) شکسته شدن ریسمان محکم شریعت پیشینیان

(المَنْقُوضَة) : اسم مفعول مونث

«وقد ترون عهود الله منقوضة فلاتفضبون» ط ۱۰۴ ط ۳۴ـ ۱۲ و می بینید پیمانهای خدا شکسته شده و بخشم نمی آئید (معاویه و اهل شام برخلاف دستورخدارفتار می‌نماید شما بخشم نمی‌آئید)

نَقَعَ : الماء العطش: سکنه وقطعه و ـ الماء فی بطن الوادی: اجتمع وطال مکثه و ـ الرجل : رفع صوته و ـ الجیب : شقه و ـ فلانا: قتله و ـ الموت : کثر و ـ بالشراب : اشتفی (اقرب) : آب تشنگی را فرو نشاند . آب در وسط بیابان جمع شد و مدت درازی‌ماند . مرد صدای خودرا بلند کرد . یخه را پاره کرد . فلانی را کشت . مرگ زیاد شد . بشربت شفا یافت .

« وشارب لاینقع » ط ۱۱۲ ط ۲۰ ـ ۱۲ دنیا آشامنده ایست (خون مردم را) سیراب نمی‌شود .

(السَمّ النَاقِع) : القاتل (اقرب) : کشنده

« والسم الناقع فی جوفها » ح ۱۱۹ ح ۳۴۷ـ ۵ زهر کشنده در اندرون او (دنیا) است .

(الرِیّ النَاقِع) فرونشاننده عطش

«والری الناقع » ط ۱۵۴ ط ۲۵ ـ ۱۰ (کتاب‌خدا) سیراب شدنی است برطرف‌کننده تشنگی (برای کسانیکه تشنه علوم حقه هستند)

(النُقَاعَة) اسم مانقع فیه الشی واقرب)نام آن چیزی است که در آن‌چیز جمع شود .

« او نقاعة دم و مضغة » ط ۸۹ ط۳ـ ۱۰۴ (خداوند عالم است به همه چیز رحم و قرارگاه نطفه باشد) ویامحل جمع شدن خون‌و پاره گوشت باشد .

(النقع والروایات)

اعلام الدین قدم علی الرشید رجل من‌الانصار یقال‌له‌نقیع وکان عارفا فحضریوما باب‌الرشید وتبعه عبدالعزیزبن‌عمربن عبد العزیز وحضرموسی‌بن‌جعفر(ع) علی حمار فتلقاه الحاجب‌بالاکرام‌والاجلال واعظمه من کان‌هناک وعجل له الاذان .

فقال نقیع من هذا الشیخ فقال له او ما تعرفه هذا شیخ آل ابیطالب هذا موسی بن جعفر(ع) فقال نقیع ما رأیت اعجب من هولاء القوم یفعلون‌هذا برجل لویقدر علی زوالهم عن السریر لفعل اما ان خرج لاسوئنه فقال له عبدالعزیز لاتفعل فان هولاء اهل‌بیت

قلّما تعرّض لهم احد بخطاب الّا وسموه في الجواب و سمة يبقى عارها عليه ابد آلدهر وخرج موسى (ع) فقام اليه نقيع فاخذ بلجام حماره ثمّ قال من انت؟ قال يا هذا ان كنت تريد آلنسب فانا ابن محمّد حبيب آللّه ابن اسمعيل ذبيح اللّه ابن ابراهيم خليل آللّه وان كنت تريد البلد فهو آلذى فرض آللّه عزّوجلّ عليک و على المسلمين ان كنت منهم الحجّ اليه و ان كنت تريد المفاخرة فو آللّه مارضي مشركوا (مشركي) قومي مسلمي قومک اكفاء لهم حتّى قالوا يا محمّد اخرج لنا اكفاءنا من قريش خلّ عن الحمار فخلّى عنه و يده ترتعد وانصرف بخزي فقال له عبدالعزيز الم اقل لک سفينة البحار نقيع .

نَقَفَ : هامّة آلرجل ن : كسرها عن آلدماغ و ـ ضربه ابسرآلضرب و ـ البيضة : نقبها و ـ عن آلشي : بحث عنه و ـ بظفره : ضربه كجاني الحنظل فان صوّتت علم انّها مدركة فاجتناها (اقرب) : دماغ مردرا شكست . ضربة سبكترى به او زد . از چيز جستجو كرد . با ناخن زد اگر صدا دهد رسيده است پس او را مى‌چينند .

نَقَلَ : آلشيء ن حوّله من موضع الى موضع و ـ خفّ البعير : رفعه و ـ الكلام عن قائله : رواه عنه و ـ الكتاب : نسخه (اقرب) : چيز را از جائى بجائى انتقال داد . پاى شتر را برداشت . گفتار را از گوينده اش روايت كرد . كتاب را استنساخ كرد .

«ثمّ يخرج الى آللّه لامالاحمل ولابنا نقل» ط ۱۱۲ ط ۲۰ ـ ۱۳ سپس بسوى خداوند ميرود (از دنيا رخت برمى‌بندد) نه مالى با خود برداشته و نه ساختمانى را به آنجا انتقال داده .

(اِنْتَقَلَ) انتقالا من مكان الى آخر : تحوّل وسار سيرا سريعا و ـ فلان الى رحمة آللّه : مات (اقرب) : از جائى به جائى منتقل شد . فلانى مرد

«واضاعوا ما اليه انتقلوا لاعن قبيح يستطيعون انتقالا» ط ۱۸۶ ط ۸۶ ـ ۶ ضايع و تباه ساختند آنچيز (اعمال آخرت) را كه به سوى آن منتقل شدند نه از كار زشت ميتوانند (بسوى كارهاى خوب) انتقال يابند .

(آلنُقْلَة) اسم بمعنى الانتقال و ـ النميمة تنقلها (اقرب) : نامى است به معنى انتقال . سخن چينى كه آنرا نقل كنى

«وامنوا نقلة الاسفار» ط ۱۶۳ ط ۱۱ ـ ۳۵ خاطرجمع شدند از (رنج) نقل وانتقال سفرها (ازجائى به‌جائى‌رفتن)

(آلنَاقِل) اسم فاعل : نقل كننده

«فكنت فى ذلک كناقل آلتمر الى

هجر» ر ۲۸ ر ۲۴۱ـ ۲ (تو که شروع کرده ای از آن نعمتها که خداوند بما داده خبر میدهی) دراین کار مانند آن کسی هستی که خرما بسوی (شهر) هجر بار کرده‌ببرد. هجر شهری است در بحرین نخلستان‌زیادی‌دارد معدن خرما است شخصی از جای دیگر خرما خریده وبرد آنجا بفروشد و و سود برد دید آنجا از خرما کسادتر چیزی نیست این مثلی شد برای کساني که چیزی را به معدن‌آن‌ببرد)

(المَنَاقِل) جمع منقل و هو الطریق في الجبل او جمع لمنقله و هو المرحلة من مراحل السفر (اقرب):راهها و منزلها.

«فاجراهما فی‌مناقل مجراهما» ط ۸۹ ط ۳ـ ۴۱ روان گردانید این دو (ماه و آفتاب) را در منازل و راههای مواضع جریان خود

(المُنْتَقَل) : موضع انتقال

«الا ان اذ رجع الحق الي اهله و نقل الی‌منتقله» ط ۲ ط ۳۷ ـ ۱۶ الان حق به اهلش برگشت و بموضع انتقالش منتقل گردید.

نَقَمَ : منه ض : عاقبه و ــ علیه امره و ــ منه کذا : انکره علیه و عابه و کره اشد الکراهة لسوء فعله (نَقَمَ فلان وِتْرَهُ)ای‌انتقم (اقرب) : اورا مجازات نمود. او را به سختی انکار و عتاب‌و سرزنش نمود برای بدی‌کارش. از او انتقام گرفت.

«فقالوا ثمّ نقموا فغیّروا» ط ۴۳ ط ۱۵۴ـ ۳ (عثمان کارهائی کرد) و مردم هم دراین باره گفتند عتاب و سرزنش کردندسپس تغییر دادند (اورا کشتند و دیگری را به‌جای او نصب کردند)

(اِنْتَقَمَ) منه : عاقبه (اقرب) : اورا عذاب نمود.

«وسینتقم اللّه ممّن ظلم» ط ۱۵۶ ط ۱۰۳ـ ۶ بزودي خداوند عالم از آنانکه‌ستم می‌کنند انتقام می‌کشد.

(اَلنِقْمَة) بکسر اَلنون و فتحها و فتح اَلنون و کسر قاف :اسم من الانتقام (اقرب) : نامی از انتقام است.

«هوالّذي اشتدّت‌نقمته علی‌اعدائه» ط ۸۸ ط ۷۶ـ ۸ او (خداوند) وجودی است عذاب او بردشمنانش سخت گردید.

(اَلنِقَمْ) بفتح اَلنون و کسر قاف و بالعکس : جمع نقمة (اقرب) :عقوبتها

«ولو انّ اَلناس حین تنزل بهم اَلنقم» ط ۱۷۶ ط ۶۴ـ ۸ اگر مردم درآن‌زمان که عقوبتها برآنان فرود می آید (بمخداپناه برند آنانرا رها میسازد)

(اَلنِقَمَات) : جمع نقمة(اقرب) : عقوبتها.

«واحتصد من احتصد بالنقمات» ط

۱۴۵ ط ۳۰ــ ۴ و درويد و مستأصل ساخت کسی را که مستاصل نمود با عذابهای هائلة.
(الإنتِقام) : کینه کشیدن
« احين اعجز عن الانتقام » ح ۱۹۴ ح ۳۳۹ــ ۳ (کی خشم خودرا فرو نشانم هنگامی که خشمناکم) و یا زمانی که از انتقام عاجز باشم.
(النّاقِم) : اسم فاعل (اقرب) : انتقام کشنده.
« وعلی عدوّنا شدیدا ناقما » ر ۳۴ ط ۲۶۷ــ ۳ بردشمن ما سخت گیرنده وانتقام کشنده بود.
(المُنتَقِم) اسم فاعل : انتقام کشنده
«وکفی بالله منتقما و نصیرا» ط ۸۱ ط ۴ــ ۳۶ بس است که خداوند عالم انتقام کشنده و یاری کننده است.

نَقِیَ : الشیء ل : نظف وحسن وخلص (اقرب) : چیز پاکیزه و زیبا وخالص گردید.
(إنتَقاهُ) : اختاره (اقرب) : او را برگزید.
«فکانوا کتفاضل البذر ینتقی» ط ۲۱۲ ط ۷۳ (پس آنان) مانند برتری تخم و دانه هستند که برگزیده و پاک می شود. (آنچه نیکو است برداشته می شود وآنچه بد است

بدور انداخته می‌شود)
(النَّقِیّ) : النظیف (اقرب) : پاکیزه
«وهو نقیّ الراحة من دماء المسلمین واموالهم» ط ۱۷۴ ط ۷ــ ۲۶ (هرکس بتواند) درحالیکه دستش پاک باشد از خونهای مسلمان ومال آنها (باید چنین کند)
(النَّقِیَّة) موتّث نقی (اقرب) : پاکیزه
« قلوبهم دویّة و صفاحهم نقیّة» ط ۱۹۲ ط ۶۵ــ ۶ دلهای آنها فاسد است و صفحه های روهای آنان پاک ونظیف است.
(المُنقِیات) جمع منقیة من انقی الابل : سمنت و صار فیها نقی (اقرب) : فربه . مغزدار
«حتّی تاتینا باذن الله بدنامنقیات» ر ۲۵ ط ۲۴۴ــ ۱۸ تا باذن خدا آنهارا فربه مغزدار پیش ما بیاوری.
(الأنقَی) تفضیل پاکیزه تر
«وانقاهم جیبا» ر ۵۳ ر ۲۳۹ ــ ۶۵ (فرمانده قرار ده از لشگریانت) پاکیزه‌ترین آنهارا از نظر گریبان و دامن (یعنی صاحب امانت و عادل باشد)

نَکَأَ : القرحة ع : قشرها قبل ان تبرء فندیت و ـ العدو و ـ فی العدو: قتل فیهم وجرح واثخن (اقرب): پوست روی زخم را

پیش از بهبودی برداشت پس تر شد . دشمن را کشت . در دشمن زخمی و کشتارزیاد بجا گذاشت .

«ویکاد اصلبهم عودا تنکؤه اللحظة» ح ۳۴۳ ح ۳۴۵ــ ۵ نزدیک باشد که سختترین آنان از نظر چوب (خردمندیش) که استوار است اورا تغییر دهد وتاثیر کند در او یــک نگاه به گوشهٔ چشم .

نَكِبَ ؞عن الطریق ل :عدل (اقرب) : از راه منحرف شد .

(نَكَبَ) الدهر فلانا :اصابته بنکبة و ــ عنه : مال (اقرب) : روزگار به فلانــی مصیبتی رساند .

"فتلقهم بشخصک فتنکب" ط ۱۳۲ ط ۱۹۳ــ ۲ ف ۱ ج ۲ ص ۱۸ (اگر تو به‌جنگ قیصر روم و کسری بروی) و خودت با ایشان روبرو شوی و برتو صدمه ای برسد (پس از تو مرجعی نمیماند مسلمانها بهاو پناه ببرند)

(نَكَّبَ)عن الطریق :عدل و تنحّی و ــ الشي : نحّاه (اقرب) : عدول کرد و کنار شد . چیز را کنار نمود .

«من نکّب عنها جار عن الحقّ وخبط في التیه» ر ۳۰ ر ۲۷۹ــ ۳ هرکس از آن راه پرت شود از راه حق بیرون رفته و ندانسته پا در بیابان گمراهي نهاده

(تَنَكَّبَ) عنه : عدل و ــ تجنّبه واعتزله (اقرب) : عدول کرد از او پرهیز و کناره گیری نمود .

«وتنکّب المخالج عن وضح السبیل» ط ۸۱ ط ۴ــ ۳۴ کناره جوئی کرد از چیزهائی که شاغلست از راه روشن .

(النَّكْبَةُ) : المرّة و ــ المصیبة (اقرب) : دفعة واحدة، مصیبت .

«لایکون الصدیق صدیقاحتّی یحفظ اخاه في ثلاث : في نکبته و غیبته و وفاته» ح ۱۳۴ ح ۳۴۳ ــ ۲ دوست دوست حقیقـی نمی‌باشد تابرادر خودرا در سه‌حالت‌نگهدارد در مصیبت او و غایب شدن او و مرگ او .

(النَّاكِبِين) : العادلین عن طریق الحقّ (عبده) از راه حق عدول کنندگان .

«ولانادمین ولاناکبین» ط ۱۰۴ط۳۴ ــ ۱۰

(المَنْكُوب) : المصاب بنکبة (اقرب): کسیکه به او مصیبتی رسیده است .

«وموفورها منکوب» ط ۱۰۹ ط ۱۸ ــ ۱۵ و ثروتمند آن (دنیا) به نکبت رسیـده است .

(المَنْكِب) : مجتمع رأس الکتف والعضد (اقرب) : محل جمع سر شانه وبازو .

«غیر شدید المنکب» ر ۶۱ ر ۲۸۹ــ ۴ نیستی سخت دوش (صاحب قوّت و قدرت نیستی)

«حملا علی المناکب» ط ۱۳۰ ط ۷۸ — ۶ (فرا می‌گرفتند آن (جنازه) را مردان از مردان) برای برداشتن بردوشها .

(النکب والروایات)

محص قال امیرالمومنین (ع) انّ للنکبات غایات لابدّان ینتهی الیها فاذا حکم علی احدکم بها فلیطأطألها و یصبرحتّی یجوز فانّ اعمال الحیلة فیها عند اقبالها زائد فی مکروهها .

و من عظیم مایحکی من نکبات الزمان وتصاریف الحدثان وانکان القلیل منها اکثر من ان یحصی ماذکره عبدالله بن عبدالرحمن صاحب الصلوة بالکوفة قال دخلت الی امّی فی یوم اضحی فرأیت عندها عجوزا فی اطمار رثّة وذلک فی سنة تسعین و مأة فاذالها لسان وبیان فقلت لامّی من هذه فقالت خالتک عبابة امّ جعفربن یحیی البرمکی فسلّمت علیها وتحفّیت بها و قلت اصارک الدهر الی ما اری فقالت نعم یابنیّ انّا فی عواری ارتجعها الدهر منّا فقلت فحدّثینی ببعض شأنک فقالت خذه جملة لقد مضی علیّ اضحی وعلی رأسی اربعمأة وصیفة وانا ازعم انّ ابنی عاقّ و قد جئتک الیوم اطلب جلدتی شاة اجعل احدیهما شعارًا او الاخر دثارًا قال فرققت لحالها و وهبت لها دراهم فکادت تموت فرحا و تقدّم فی نعم عن ابنة النعمان ماینا سب ذ لک سفینة البحار نکب .

نَکَثَ : العهد والبیع ن ض: نقضه ونبذه و — الحبل والکساء : نقضه (اقرب) : پیمان و معامله را شکست و ترک کرد . ریسمان و عبارا نقض کردند .

«ونکثا بیعتی» ط ۱۳۵ ط ۶۷ — ۸ — آنان پیمان و بیعت مرا شکستند .

(اِنْتَکَثَ) الحبل و غیره: انتقض و — السواک : تشعّث رأسه و — فلان من حاجة الی اخری :انصرف (اقرب) : ریسمان وغیرآن باز شد . سر مسواک پراکنده شد . فلانی از حاجتی به دیگری منصرف شد .

«الی ان انتکث فتله» ط ۳ ط ۲۸ — ۱۶ تااینکه ریسمان تابیده او باز شد .

(النَّکْثُ) مصدر: (اقرب) : پیمان شکنی

«الا وقد امرنی الله بقتال اهل البغی والنکث» ط ۱۹۰ ط ۲ — ۱۶۹ بتحقیق خداوند مرا امر نموده با ستمگران و پیمان — شکنان (اهل شام و اهل جمل) جنگ کنم .

(النّاکِثُون) جمع ناکث و هو اسم مفعول پیمان شکن .

«واما الناکثون فقد قالت» ط ۱۹۰

ط ۲ــ ۱۷۰ امّا پیمان شکنان (طلحه و زبیر) پس با ایشان جنگیدم .

نَکَحَ : المرأة ن ع : تزوّجها و ــ المرأة اذا تزوّجت (اقرب) : زن را تزویج کرد . زن ازدواج کرد .

«وتنکح آلنساء» ر ۴۱ ط ۲۴۵ ــ ۱۱ ازدواج می‌کنی زنان را

(آلنِکَاح) : مصدر : ازدواج کردن .

«وآلنکاح فی نسائهم» ح ۱۲۰ ح ۳۴۷ ــ ۸ (دوست‌میداری) زناشوئی بازنانشان‌را

(آلنکح وآلروایات)

ولا ولایة لاحد علی الابنة الّا لابیها مادامت بکر افاذا صارت ثیّبا فلا ولایــة له علیها وهي املک بنفسها واذا کانت بکرا وکان له اب وجدّ فالجدّ احقّ بتزویجها مــن الاب مادام حیّا فاذامات الاب فلاولایة للجدّ علیها لانّ الجدّ انّما یملک امرها فی حیوة ابنه لانّه یملک ابنه فاذا مات ابنه بطلت ولایته .

عن ابیجعفر (ع) قال خطب رجل الی قوم فقالوا ماتجارتک ؟ قال ابیع آلــداوابّ فزوّجوه فاذا هو یبیع آلسنانیر فاختصموا الی علیّ بن ابیطالب (ع) فاجاز نکاحه و قــال آلسنانیر دوابّ .

قال آلصادق (ع) الکفوان یکون عفیفا وعنده یسار .

من لاط بغلام لاتحلّ له اختــه فی آلتزویج ابدا ولا ابنته عن احدهما سئـل عن رجل یفجر بامرأة ایتزوّج ابنتها قال ولکن اذا کانت عنده امرأة ثمّ فجربامّها او اختها لــم تحرم آلتی عنده .

آلصادق (ع) انّ اهل الجنّةمایتلذّذون بشیٔ فی الجنّة اشهی عندهم من آلنکــاح لاطعام ولاشراب .

کا جائت امرأة عثمان بن مظعون الی آلنبیّ (ص) فقالت یارسول آللّه (ص) انّ عثمان یصوم آلنهار ویقوم آللیل فخرج رسول آللّه (ص) مغضبا یحمل نعلیه حتّی جاء الی عثمان فوجده یصلّی فانصرف عثمان حین رٲی رسول آللّــه (ص) فقال له یاعثمان لم یرسلنی آللّه تعالی بآلرهبانیّة ولکن بعثنی بالحنیفیّة آلسهلــة آلسمحة اصوم واصلی والمس اهلی فمن احبّ فطرتی فلیستنّ بسنتی و من سنّتی آلنکــاح سفینة البحار نکح .

نَکِدَ : العیش ل : اشتدّوعسر (اقرب) : زندگی سخت و دشوار گردید .

(آلنکَدُ) : آلشده والعسر (اقرب) : سختی و دشواری .

«ونکدالمعاش» ط ۱۹۰ ط ۲ــ ۱۵۱ ــ (فرزندان اسماعیل را تبعید می کردنــد به

حجاز) به سختي و دشواري معاش.

نَكِرَ: الامر ل: جهله و ـ الرجل: لم يعرفه

(نَكُرَ) الامر: صعب و اشتدّ (اقرب): به امر نادان شد. مرد را نشناخت. امرسخت ودشوار شد.

(اَنْكَرَهُ): جهله و ـ حقّه: جحده و ـ عليه فعله: عابه و نهاه (اقرب): بـه او نادان شد. حق اورا انكار نمود. كارشرا بروى عيب گرفت و اورا از آن بازگردانيد.

«حتّي يعرف ما انكر» ط ۱۷۴ ط ۷ ـ ۳۱ تا بشناسد آنچه را كه نمي‌دانست و نمي‌شناخت.

(المُنْكَر): اسم مفعول و ـ ماليس فيه رضي اللّه من قول او فعل و المعروف ضـدّه (اقرب): آنچه درآن خوشنودي خداونـد نيست.

«واللّه ما انكروا علىّ منكرا» ط ۲۲ ط ۱۰۴ ـ ۲ ـ بخدا سوگند كار خلاف دستورات الهي و زشت را بمن عيب نگرفتند.

«وعجبت لمن انكر النشأة الاخرى وهو يرى النشأة الاولى» ح ۲۶ ح ۳۵۷ ـ ۵ ـ و شگفت دارم براى كسيكه انكار كند آفريدن دوم را (كه آن معاداست) در حاليكه اوآفريدن اول را (از نطفه آفريده شدن را) مي بيند.

"وينهون عن المنكر" ط ۲۲۰ ط ۳۵ ـ ۸ از ناپسند (گفتار و كردار زشت) نهـي مي‌كنند و باز ميدارند.

(المُتَنَكِّرَة) اسم فاعل من تنكّـر الرجل: تغيّر عن حال تسرّه الي حال يكرهها او تغيّر عن حاله حتّي بنكر و ـ فلان: سـاء خلقه (اقرب): تغيير يابنده و ناخـوش ـ شمرنده.

«و حرىّ اذا اصبحت له متنصّرة ان تمسي له متنكّرة» ط ۱۰۹ ط ۱۸ ـ ۷ ـ سزاوار است زماني‌كه بامداد كند اورا دادگيرنده آنكه شبانگاه كند اورا تغيير يابنده وناخوش‌شمرنده

(الاَنْكَر) تفضيل: دشوارتر. سختتر انكاركننده تر زشت‌تر.

«وهم اكثروامكر وانكر» ح ۱۲۰ ح ۳۴۷ ـ ۱ آنان (بني مخزوم) از نظر شمار بيشترند مكر كننده ترند. زشت‌ترند

«ولاعندهم انكر من المعروف» ط ۱۷ ط ۵۱ ـ ۴ در نزد آنان چيزي زشت تـر از معروف (خوبي‌ها) نيست.

(النكر والروايات)

قَالَ إِنِّي لِعَمَلِكُمْ مِنَ الْقَالِينَ: الشعراء

نهج قال اميرالمؤمنين (ع) الراضي بفعل قوم كالداخل فيه معهم وعلي كلّ داخل

في باطل اثمان : اثم العمل و اثم الرضا بـــه و قال لمّا اظفره اللّه تعالي باصحاب الجمـــل و قد قال بعض اصحابه وددت انّ اخي فلانـــا كان شاهدنا ليرى مانصرک اللّه علي اعدائک فقال اهوى اخيک معنا ؟ قال نعم ، قال فقـــد شهدنا ولقد شهدنا في عسكرنا هذا قـــوم في اصلاب الرجال وارحام النساء سيرعف بهـــم الزمان و يقوى بهم الايمان .

عن ابيجعفر (ع) قال العدل شهادة ان لااله الّا اللّه والاحسان ولاية اميرالمؤمنين علي (ع) والفحشاء الاوّل والمنكر الثانـــي والبغي الثالث .

انّ العبد اذا دخل حفرته يأتيه ملكان احدهما منكر والاخر نكير فاوّل مايسألانـــه عن ربّه و عن نبيّه و عن وليّه فان اجاب نجي وان تحيّر عذّباه .

شف في خبر لايبقي ميّت في شـــرق ولافي غرب ولافي برّ ولا في بحر الّا و منكـــر ونكير يسالانه عن ولاته اميرالمؤمنين (ع) بعد الموت يقولان للميّت من ربّک و مادينک و من نبيّک ومن امامک : سفينة البحار نكر

نَكَسَ : رأسه : طأطأه من ذلّ (اقرب): سر خودرا از خواری پائين انداخت .

(النَّاكِس) اسم فاعل و ـــ الرجـــل المطأطأ رأسه (اقرب) : مردی كه ســـرش را به پائين اندازد .

«وبادروا بالاعمال عمرا ناكسا» ط ۲۲۸ ط ۴۴ـ ۱۳ بشتابيد بسوی عبادت درزيست كردن واژگون شده

(النَّاكِسَة) مونّث ناكس: پيشوپائين افتاده

«ناكسة دونه ابصارهم» ط ۱ ط ۵ ـ ۲۲ در برابر آن (عرش) چشمهايشـــان (از جهت خضوع در برابر عظمت الهی) به زيـــر و پائين افتاده .

(الانكاس) جمع نكس و هو الّذی الخسيس (عبده) : فرو مايگان .

«ويخالفها الانكاس» ر ۳۰ ر ۲۷۹ـ ۲ مخالفت ميكند با آن (راههای حـــق) فرومايگان سفلگان .

نَكَصَ : عن الامر ن ض : نكأكاء عنه واجحم وانقدع و ـــ علي عقبه : رجع عما كان عليه من خير و قيل عامّ (اقرب) : از امـــر ترسيد بيم زده شد برپاشنهٔ خود ازآنچه از امر خير بود برگشت .

« ومن هاله مابين يديه نكص علـــی عقبيه » ح ۳۰ ح ۲۲ـ ۱۵ كسی را كه آنچه در پيش دارد (جهاد و كوشش در راه حـــق) بترساند بعقب برميگردد (در كار های خـــود بجائی نرسد)

(اَلنُکُوص) : مصدر: اَلرجوع علی العقبین و ـ اَلنکاکُ . . . (اقرب) : عقب گرد کردن و ترسیدن .

« قد قدّم للوثبة یدا و اخّر للّنکوص رجلا » ط ۶۴ ط ۱۱۵ ـ ۶ (شیطان یعنی معاویه درگوشهٔ آن چادر پنهان است) برای برجستن دستی پیش داشته و برای برگشتن پا پس نهاده (در کارزار ثابت‌قدم نیست اگر شما دلیر باشید فرار خواهد کرد)

نَکَفَ

نَکَفَ : اَلدمع : نحاّه عن خدّه باصبعه (اقرب) : اشک را از صورت خود با انگشتش کنار نمود .

(اِسْتَنْکَفَ) اَلرجل : استکبر و ـ الاثر بمعنی نکفه و ـ منه امتنع انفة و حميّة واستکبارا (اقرب) : مرد گردنکشی کرد . اثر را دور نمود . از روی حمیّت و تکبّر ازاوخود‌داری کرد و ننگ نمود .

« وجاهل لایستنکف ان یتعلّم » ح ۳۷۲ ح ۳۱۹ ـ ۵ (قوام دنیا) با نادانی است ننگ نداشته باشد از اینکه یادگیرد .

(المُسْتَنْکَفُ) اسم مفعول : ننگ‌داشته شده .

« ولامستنکف عن عبادته » ط ۴۵ ط ۱۱۵ ـ ۱ کسی ننگ ندارد از پرستش‌او (یعنی عبادت او سبب سربلندی و عزت می گردد بخلاف پرستش سایر موجودات که موجب ننگ عار پرستندگان می‌گردد)

نَکَلَ

نَکَلَ : عنه و منه ن ض : نکص و جبن و ـ عن العدوّ و عن الیمین و عن الجواب : اراد ان یصنع شیئا فهابه (اقرب) : ازاو برگشت و ترسید . از دشمن و سوگند و جواب برای فراگرفتن ترس برگشت .

« ولاینکل عن الاعداء ساعات الروع » ر ۳۸ ر ۲۶۵ ـ ۳ ـ در اوقات ترس از دشمن باز نمیگردد و نمیترسد .

(نَکّلَ) بفلان : صنع به صنیعا یحذر غیره اذا رآه (کاری به او کردی) هنگامی که غیر اورا ببینند بترسد .

(نَکّلَ) عن الشی : صرفه (اقرب) : اورا از آن برگردانید .

« فنکلّوا من تناول منهم ظلما عن ظلمهم » ر ۲۸۵ ـ ۴ برگردانید کسی را که دست درازی کند از آنها ظلمی راازظلم آنها

(اَلنَکال) مانکلت به غیرک کائنا ماکان و ـ اسم مایجعل عبرة للغیر (اقرب) : آنچه عذاب کنی با او غیر خودرا هرچه باشد نام آنچه برای غیر عبرت داده‌می‌شود

« ونکال العقاب » ط ۸۱ ط ۴ ـ ۱۳ ـ (گوشها بلرزه درآید) از انواع عقاب و کیفر

(اَلنّاکِلُ) اسم فاعل و ـ الجبان

آلضعيف (اقرب) : بازگردنده. ترسو ناتوان
«غير ناكل عن قدم» ط ۷۰ ط ۷۵ـ
۴ بازگردنده نبود از پيش افتادن و اقـــدام نمودن.

(آلنَّاكِلِينَ) : جمع ناكل
« متى الفيت بني عبدالمطّلب عن الاعداء ناكلين» ر ۲۸ ط ۲۴۱ ــ ۳ ــ چه‌وقت فرزندان عبدالمطلب ديده شده واپس رفتگان از دشمن.

تَنَمَّر : تشبّه بآلنمر في خلقه‌اوفي لونه و ــ لفلان : تنكّر و تغيّر و اوعده و ــ تمدّد في آلصوت عند الوعيد (اقرب): به در خلق و رنگ خود به پلنگ مانند شد : براى فلانـــى متغيّر شد و اورا ترسانيد. هنگام ترسانيـدن صداى خودرا طول داد.

«وقد بلغني تنمّرك لبني تميم» ر ۱۸ ر ۲۶۹ـ ۲ بدخوئى كردن تو براى بنى تميم بمن رسيد.

النَّمْرُقَةُ : بفتح آلنون وآلراء وكسرهما و ضمّهما : الوسادة آلصغيرة يتّكاء عليهــــا والبساط (اقرب) : بالش كوچک بر آن تكيــه داده مى‌شود : فرش.

«نحن آلنمرقة الوسطى بها يلحـــق آلتالي واليها يرجع الغالي» ح ۱۰۹ ح ۳۹۴ـ ۱ ما (اهل بيت پيامبر) پشتى هستيم كه در ميانه قرار گرفته باشد از هر دو طرف به‌اوتكيه داده مى‌شود (ما برحدّ اعتداليم و متوسّطيم ميان افراط و تفريط) به آن لاحق مى شـــود مقصّر (آنكس كه در شناسائى ما كوتاهى‌كرده) اگر بخواهند از آتش نجات يابند به ما ملحق شوند) غلوّكننده بسوى آن باز ميگردد (آنكس كه ما را از حدّ بشريّت بالا برده بايد بر گردد بدستور ما در معرّفى خود گوش كند)

(النَّمارِق) : جمع نمرقة (اقرب) : فرش ها و بالش‌ها.

«فاستبدلوا بالقصور المشيّـــدة وآلنمارق الممهّدة» ط ۲۲۴ ط ۷۴ ــ ۷قصرهاى افراشته و ساختمانهاى استوار و فرش هـــاى گسترده‌را (به‌سنگهاى سخت و قبرهاى‌چسبيده به لحد تبديل نمودند)

(آلنَّمَط) : آلصنف وآلنوع من آلشي و ــ جماعة من آلناس امرهم واحد و ــ ضرب من البساط و ــ آلطريقة (اقرب) : نوع و صنف از چيز. جماعتى از مردم‌كه امر آنهايكى باشد يكنوع فرش است. طريقة و آئين.

«وخيرآلناس فيّ حالا آلنمط الاوسط» ط ۱۲۴ ط ۴۸ ــ ۸ بهترين مردم در بارهٔ من حال آن جماعت است كه ميانه رو باشـــد (نه به الوهيت من قائل شود و نه مرا از مقام امامت پائين بداند بلكه دربارهٔ من به‌آن‌مقام

قائل شود که خدا بمن داده)

نَمَّقَ :الکتاب : حسّنه و زیّنه‌بالکتابة (اقرب) : کتاب را با نوشتن نیکو نموده و زینت داد.

«نمّقتها بضلالک» ر ۷ ر ۲۹۴ــ ۱ آن نامه را بانوشتن (کلمات) گمراهی خودزینت داده بودی.

النَّمْل : بفتح المیم و ضمّها: حیوان حریص علی جمع الغذاء (اقرب) : مورچه «ولادبیب‌النمل علی‌الصفا» ط ۱۷۶ ط ۶۴ ــ ۲ (پنهان نمی‌شود برخداوند آنچه باد در هوا پراکنده می‌کند (و نه حرکت مور بر سنگهای سخت.

(النَّمْلَةَ) : موئّث نمل (اقــرب) : مورچه

« واللّه لواعطیت الاقالیم السبعــة بماتحت افلاکها علی ان اعصی اللّه فی‌نملة» ط ۲۲۰ ط ۶۰ــ ۱۲ بخدا سوگند اگر هفــت اقلیم باهرچه در زیرآسمانهای آنها است‌بمن دهند برای اینکه خدارا دربارهٔ مورچــــه (که پوست جوی ازآن بربایم) نافرمانـــی نمایم نمیکنم.

(الأنامِل): جمع انملة و هــو رأس الاصابع (اقرب) : سرهای انگشتها.

«واساکا بالانامل» ط ۱۳۰ط ۷۸ــ۶ (تابوت حمل شده را مردم) با انگشتهـانگاه می‌داشتند.

(النمل والروایات)

من کلام امیرالمؤمنین (ع) واللّـــه لواعطیت الاقالیم السبعة بماتحت افلاکهـا علی ان اعصی اللّه فی نملة اسلبها جلــب شعیرة مافعلته وانّ دنیاکم عندی لاهــون من ورقة فی فم جرادة تقضمها ما لعلیّ و نعیم یفنی ولذّة لایبقی.

فی توحید المفضّل قال (ع) یا مفضّل تامل وجه الذّرة الحقیرة الصغیرةهل‌تجدفیها نقصا عمّافیه صلاحها فمن این هذا التقدیــر والصواب فی خلق الذّرة الّا من التدبیرالقائم فی صغیر الخلق وکبیره.

انظر الی النمل واحتشادها

فی جمع القوت و اعداده فانّـک تری الجماعة منها اذانقلت الحبّة الی زبیتهـــا بمنزلة جماعة من الناس ینقلون الطعام‌اوغیره بل للنّمل فی ذلک من الجدّ والتشمیر مالیس للنّاس مثله اما تریهم یتعاونون علی النقــل کما یتعاون الناس علی العمل ثمّ یعمدون الی الحبّ فیقطعونه قطعا لکیلا ینبت‌فیفسدعلیهم

فان اصابه ندى اخرجوه فنشروه حتّى يجفّ ثمّ لايتّخذ آلنمل آلزبية آلّا في نشز (المرتفع) من الارض كي لايفيض آلسيل فيغرقهـا فكلّ هذا بلاعقل منه ولاروّية بل خلقة خلق عليها لمصلحة لطفا من آللّه عزوجل .

قال آلزمحشري روى انّ قتادة دخل الكوفة والتفّ عليه آلناس فقال سلوا عماشئتم وكان ابوحنيفة حاضرا وهو غلام حدث فقال سلوه عن نملة سليمان اكانت ذكر ام انثى فسألوه فافحم فقال ابوحنيفة كانت انثى بدليل قوله تعالى قَالَتْ نَمْلَةٌ قال ابن الحاجب في بعض تصانيفه انّ تأنيث مثل آلشاة وآلنملة والحمامة من الحيوانات تانيث لفظيّ و لذلك كان قول من زعم انّ آلنملة في قوله تعالى قَالَتْ نَمْلَةٌ انثى لورودتاء آلتانيث في قالت وَهَمًا لجواز ان يكون مذكّرا في الحقيقة وورد تاء آلتانيث كورودها في فعل المونّث آللفظي ولذا قيل افحام قتاده خير من جواب ابي حنيفة سفينة البحار نمل :

(آلنمم وآلروايات)

ولاتطع كل حلاف مهين همّاز مشّاء بنميم .

لي عن ابيعبدآللّه (ع) قال اربعة لايدخلون الجنّة : الكاهن والمنافق و مدمن الخمر والقتات و هو آلنمام .

لي قال آلصادق (ع) للمنصورلاتقبل في ذي رحمك واهل آلرعاية من اهل بيتك قول من حرّم آللّه عليه الجنّة و جعل مأواه آلنار فانّ آلنمام شاهد زور و شريك ابليس في الاغراء بين آلناس فقد قال آللّه تعالى يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَيَّنُوا . .

نهي آلنبي (ص) عن آلنميمة والاستماع اليها و قال لايدخل الجنّة قتّات يعني نمّاما و قال يقول آللّه عزّوجلّ حرّمت الجنّة على المنّان والبخيل والقتات وهو آلنمام .

في خبر عن آلنبي (ص) قال لمّا اسرى بي رأيت امرأة رأسها رأس خنزير وبدنها بدن الحمار وعليها الف الف لون من العذاب فسئل ماكان عملها فقال انّها كانت نمّامة كذّابة .

كا قال اميرالمؤمنين (ع) شراركم المشّاؤن بآلنميمة المفرّقون بين الاحبّة المبتغون للبرّا المعائب .

ينبغي لكلّ من حملت اليه آلنميمه سته امور (۱) ان لايصدّقه لانّه فاسق مردود آلشهاده قال آللّه تعالى إِنْ جَاءَكُمْ فاسق ...... (۲) ان ينهاه عن ذلك و ينصحه و يقبّح له فعله قال تعالى وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ (۳) ان يبغضه في آللّه فانّه بغيض عندآللّه (۴)

ان لاتظنّ باخيک آلسوء بمجرّد قولـــه لقوله تعالي اِجْتَنِبُوا كَثِيرًامِنَ اَلظَّنِّ (٥)ان لايمملک ماحکي لک علي اَلتجسّس والبحث للتحقّـــق لقوله‌تعالي‌وَلاتَجَسَّسُوا (٦) ان لاترضي لنفسک مانهيت آلنمام عنه فلاتحکي نميمته فتقـــول فلان قد حکي لي کذا و کذا فتکون بـــه نمّامـــا ومغتابا .

وقد روي عن اميرالمؤمنين (ع) انّ رجلا أتاه يسعي اليه برجل فقال يا هذا نحن نسئل عمّاقلت فان کنت صادقا مقتناک و ان کنت‌کاذبا عاقبناک وان‌شئت ان نقيلک‌اقلناک قال اقلني يا اميرالمؤمنين .

وقال الحسن (ع) من نمّ اليـک ثمّ عليک‌فينبغي ان‌يبغض‌آلنمام ولايوثق‌بصداقته وکيف لايبغض وهو لاينفکّ من الکذب والغيبة والغدر والخيانة والغلّ والحسد وآلنفـــاق والافساد بين آلنّاس والخديعة و هو ممن سعي في قطع ما امرآلله تعالي به ان‌يوصل‌وبالجملة فشرّ آلنمّام عظيم ينبغي ان يتوقي .

قيل باع بعضهم عبدا وقال‌للمشتري مافيه عيب الّا آلنميمة قال رضيت به فاشتراه فمکث الغلام ايّاما ثمّ قال لزوجة مـــولاه انّ زوجک لايحبّک وهو يريد ان يتسرّي عليـــک فخذ الموسي واحلقي من قفاه شعرات حتّـــي اسحر عليها فيحبّک ثمّ قال للزّوج انّ امرأتک اتّخذت خليلا وتريد ان تقتلک فتناوم لهـــا حتّي تعرف فتناوم فجاءته المرئةبالموسي فظنّ انّها تقتله فقام فقتلها فجاء اهل المرئـــة وقتلوا آلزوج فوقع القتال و طال الأمـــر تقدّم في عذب وعيب مايناسب ذلک .

قال‌آلصادق (ع) في‌رسالته‌للّنجاشي والي اهواز ايّاک وآلسعاة و اهل آلنمائـــم فلايلتزقنّ منهم بک احد ولايراک آللّـــه يوما وليلة وانت تقبل منهم صرفا ولا عدلافيسخط آلله عليک ويهتک سترک .

في حديث آلزنديق و الصـادق (ع) قال (ع) انّ من اکبرآلسحرآلنميمه‌يفرّق بهـا بين المتحابّين و يجلب العداوة علـــــي المتصافّين و يسفک بها آلدماء و يهـــدم بها آلدور ويکشف آلستور و آلنمام شرّ من وطـئ الارض بقدم .

عن‌ابن‌عباس قال‌مرّ رسول الّله (ص) بقبرين فقال انّهما ليعذّبان و مايعذّبان فـــي کثير امّااحدهما فکان‌يمشي بآلنميمة وامّاالاخر فکان لايستتر من بوله . . . سفينةالبحار نمم

نَماَ : آلشي ن (واوي) : زاد و کثـــر (اقرب): چيز بيشتر و زياد گرديد .

«فاصبحوا في فجوات قبورهـــــم لاينمون» ط ٢١٩ ط ١٢ــ ١٠ پس برگشتند در شکاف قبرهاشان جامد و بسته شده کـــه نموّ و حرکت و زيادشدن ندارند .

(اَلمَنْمَاة) مصدر: زياد شدن

«وصلة الرحم منماة للعدد» ح ۲۵۲ ح ۲۶۱ــ ۳ صله‌ٔ رحم (پیوند بخویشان) را (سبب) زیاد شدن عدد قرار داد (چون صله رحم بجا آورده شود خداوند یاوران وفرزندان را زیاد گرداند)

(اَلنَّامِی) اسم فاعل (اقرب) : نمو کننده .

« ثم یتلاحق نامیا حتی یعود کهیئه قبل سقوطه» ط ۱۶۳ ط ۱۱ــ ۲۴ ــ سپس پشت سرهم میروید تا بصورت پیش از ریختـن باز می‌گردد .

(اَلنَّوَامِی) جمع نامیة و ــ القوة التی فعلها النمو (اقرب) : نمو کنندگان . نیروئی که کار آن روئیدن است .

«ونوامی برکاتک علی محمد» ط ۷۰ ط ۷۵ــ۲ (قرارده) نموکننده ترین (افزونترین) برکتهای خودرا برمحمد (ص)

(الانْمیٰ) تفضیل : نمو کننـــده‌تر (بیشتر)

«ورب یسیرانمی من کثیر» ر ۳۱ ر ۲۴۰ــ ۱۱۳ بسا مال اندک که برکـت آن از (مال) بسیار بیشتر باشد .

النَّهْب : مصدر الغلبة علی المال و ــ القهر والغلبة (اقرب): گرفتن مال پیروزشدن برمال . غلبه و پیروزی .

«ونهب وعطب» ط ۱۸۹ ط ۲۳ ــ ۱۹ (دنیا سرای گرفتن مال و تاراج نمودن و تباه ساختن است .

۴۶۶ ص ۴۶۵

نَهَجَ : الطریق و الأمر : ابانه وضحه و ــ الطریق : سلکه و ــ الثوب : بلی (اقرب): راه و امر را آشکار و واضح نمود . راه راپیمود . لباس کهنه گردید .

«وامضوا فی الذی نهجه لکم» ط ۲۴ ط ۲۳۱ــ ۲ درآن راه (شریعتی که) بـرای شما روشن و واضح نموده بروید .

(النَّهْج) : مصدرو ــ الطریق الواضح (اقرب) : روشن‌گری و واضح نمودن . راه‌روشن

«فخذوا نهج الخیر تهتدوا» ط ۱۶۵ ط ۱۱۹ــ ۱ راه نیک را پیش گیرید (به خداو رسول) هدایت شده راه ببرید .

(النَّهْجَة) الواضحة (عبده) : روشن

«ومحجة نهجة» ر ۳۰ ط ۲۷۹ ــ ۲ــ (برای اطاعت) جاده ایست روشن وهویدا

(المَنْهَج) بفتح الهاء و کســرها : الطریق الواضح (اقرب) : راه روشن .

«اصطفی الله تعالی منهجه» ط ۱۵۰ ط ۵۹ ــ ۱۳ راه روشن آن (اسلام) رابرگزید .

(المِنْهَاج) : الطریق الواضح (اقرب): راه روشن .

«سبیل ابلج المنهاج» ط ۱۵۴ ط ۲۵

ـ ۴ راه ایمان (گرویدن بخدا و رسول) روشنترین راه است .

(المَناهِج) : جمع منهج

« فهو ابلج المناهج » ط ۱۰۴ ط ۳۴ـ ۵ پس آن (اسلام) روشن ترین راهها و آشکار ترین مذاهب است .

نَهَدَ : الثدی ن : کعب و انتبر (اقرب) : پستان بلند شد و بالا آمد .

(اَنْهَدَتْ) المرأة : اشرف ثدیها وکعب و ــ العطیّة عظّمها (اقرب) پستان زن جلو و بالا آمد . بخشش را بزرگ قرارداد .

« فانهد جبالها عن سهولها » ط ۲۰۹ ط ۹۲ ــ ۵ آن کوهها را از زمینهای هموار و پست بلند گردانید .

(یَنْهَدُ) : ینهض للحرب (عبده) : برای جنگ برخیزد .

« فانّک ان فرّطت حتّی ینهدّ الیک عبادالله » ر ۶۵ ر ۲۵۴ ـ ۱۰ زیرا اگر تقصیر و کوتاهی کردی تا هنگامیکه بندگان خدا بهسوی تو (برای جنگ) برخیزند .

النَّهر : الماء الجاری المتّسع ثمّ اطلق النهر علی الاخدود مجازا للمجاورة (اقرب) : آب روان سپس مجازا برای همجواری با رودخانه گفته شده است .

« فانا نذیرکم ان تصبحوا صرعی باثناء هذا النهر » ط ۳۶ ط ۱۵۲ ـ ۱ من شمارا میترسانم از اینکه برگردید در اطراف این نهر هلاک شده بزمین بیفتید .

(الاَنْهار) : جمع نهر (اقرب) : رودخانه ها

« او اثناء الانهار » ر ۱۱ ر ۲۶۸ ـ ۱ (باید لشگرگاه شما) در کنارهای رودخانه ها باشد .

(النَّهار) : ضیاء مابین طلوع الفجر الی غروب الشمس او من طلوع الشمس الی غروبها (اقرب) : روشنائی میان طلوع شفق تا پنهان شدن خورشید یا از ظاهر شدن خورشید تا غروب آن یعنی روز

« واما النها فحلماء علماء ابرار » ط ۱۹۱ ط ۱۴ ـ ۱۳ اما در روز (پرهیزکاران) دانایان بردباران و نیکوکارانند .

(النهر والروایات)

کا قال ابوجعفر (ع) یمصّون الثماد (الماء القلیل) و یدعون النهر العظیم قیل وما النهر العظیم ؟ قال (ع) رسول الله (ص) والعلم الذی اعطاه الله سفینة البحار نهر

× × ×

نَهَزَ : رأسه: حرّکه (اقرب) : سرخود را جنبانید.
(اَنْهَزَهُ) : دفعه و ــ انهضه (اقرب): اورا کنار نمود وبرخیزاند
(اِنْتَهَزَ)الفرصته : اغتنمها (اقرب): فرصت را غنیمت شمرد بکسی نداد.
«ولا انهزهم الفرصة» ط ۶۶ط ۲۱۹ ــ ۱ به ایشان فرصت را نمی داد (تا لشکر آماده کنند و مصر را به تصرف خود درآورند) در لغت معنی مناسبی برای انهز نیافتم شاید نسخهٔ اصلی انتهز باشد.
«لحطام ینتهزه» ط ۳۲ ط ۴۰ ــ ۵ برای متاعی (حطام دنیوی) که به غنیمت برباید آنرا.

نَهَضَ : للأمر ع : قام و ــ عن مکانه: ارتفع عنه و ــ الی عدوّه: اسرع الیه و ــ النبت : استوی و ــ فلانا : ظلمه (اقرب): برای امر برخواست . از جایش بلند شد، به سوی دشمن خود شتابید . به فلانی ستم نمود.
«افلح من نهض بجناح» ط ۵ط ۱۴۳ ــ ۲ رستگارشد آنکس که با پروبال (بایاروپاور) برخواست.
(اَنْهَضَهُ) : حرکه للنهوض و اقامه و ــ الریح السحاب: ساقته و حملته (اقرب): او را برای قیام جنبانید و برپا نمود. باد ابر را راند وبرداشت.
«فانهضهم معکم الی عدوّکم» ط ۴۸ ط ۱۶۸ ــ ۲ وآنهارا باشما بسوی دشمنتان برپا نمایم.
(اَلنُّهُوض) : مصدر (اقرب): قیام کردن.
«وقعوده اغنی من نهوضه» ر ۴ ر ۳۰۶ ــ ۳ (کسیکه به کاری مائل نیست) نشستن او سودمندتر از برخاستن وی است (زیرا چنین شخصی دیگران را از فعالیت باز می دارد)
(المُنْهِض) : اسم فاعل من انهض: برپادارنده.
«ولاقام من انت منهضه» ط ۱۳۳ ف ۵ ج ۲ ص ۱۹ ــ برنخواست کسیکه تو برپا دارندهٔ او هستی.

نَهَكَ :الحمی فلانا : اضننته وجهدته ونقصت لحمه و هزلته (اقرب) : تب فلانی را لاغر و ناتوان نمود و گوشت اورا آب نمود.
«حتّی نهکتکم الحرب» ط ۲۰۶ ط ۱۹۴ ــ ۱ (همواره امر من با شما موافق میل بود) تا جنگ شمارا ناتوان کرد.
(اِنْتَهَكَتْهُ) الحمی : اضننته وجهدته و ــ فلان الحرمة: تناولها بمالایحلّ و ــ الشي :

اذهب حرمته و ـ فلانا : نقض عرضه و ذهب بحرمته (اقرب) : تب اورا لاغر کرد . فلانی چیزی را که حلال نبود مرتکب شد . فلانی احترام چیز را برد . احترام فلانی‌را شکست‌و آنرا برد .

«ونهاکم عن اشیاء فلاتنتهکوها» ح ۱۰۵ ح ۳۹۳ـ ۱ شمارا خداوند از چیزهائی (زنا شراب . . .) نهی و منع نموده پس احترام آنهارا ندرید (به آنهامرتکب‌نوشید)

(الإنتِهاک) مصدر پرده دری

(أنتِهها کالحریمه) ط ۱۹۰ ط۲ـ۱۶۴ (میخواهید اسلام را وارونه نمائید) بجهت هتک حرمت آن .

(النَّواهِک) جمع ناهکة و هو اسم فاعل و ـ المبالغ فی جمیع الاشیاء (اقرب) : لاغرکنندگان .

«وابلت النواهک جدّته» ط ۸۱ ط۴ـ ۲۹ تازگی و توانائی جسم او را لاغر کنندگان پوساند .

(المَنهَکة) : ما یحمل علی النهک (اقرب) : آنچه به لاغری می‌کشاند .

«ومنهکة للدین» ر ۵۳ ر ۲۳۹ ـ۱۷ (این) سبب ضعف و سستی دین است .

(الأنهَک) تفضیل ضعف رساننده تر

«وهی لعدوکم انهک» ط ۲۰۶ ط ۱۹۴ ـ۱آن (جنگ) دشمنانتان را ناتوان‌کننده‌تر است .

×××

نَهِلَتِ :الابل ل : شربت اوّل الشرب و ـ عطشت ضدّ (اقرب) : آشامیدن اول را آشامید . تشنه شد .

(النَّهَل) مصدر :الشرب الاوّل

«فشرب نهلا» ط ۸۵ ط ۱۹ـ ۳ پس آشامیدن اول را آشامید (یعنی همانطوری که شتر در اوّل تشنگی به آب که رسید می آشامد و سیر می‌شود دیگر به شرب دوم احتیاجی نمی‌باشد همچنین این شخص هم از علم که سیراب شد دیگر تشنه نمی‌شود)

(المَنهَل) : المورد و ـ الشرب و ـ الموضع الّذی فیه الشرب (اقرب) : محلّ‌ورود آشامیدن . جای آبخوری .

«حتّی اورده منهل الحقّ» ط ۱۳۴ ط ۲۰۴ـ ۳ (ستمکار را با حلقه‌ء بینی او می‌کشم) تا اورا بآبخور حق وارد سازم .

(المَناهِل) جمع منهل (اقرب) : آبشخورها

«اولئک سلف غایتکم و فرّاط مناهلکم» ط ۲۱۹ ط ۱۲ـ ۹ آنان مردگان پیش رفتگان پایان کار شمایند و پیش روندگان به آبشخورهایتان (منازل قبر و برزخ) هستند (فرّاط کسانی‌را گویند که‌پیشرو قافله برای تعیین آب و منزل می روند تا جماعت بیایند به آنها برسند)

×××

(النهل والروایات)

جع عن المنهال قال دخلت علی علیّ بن الحسین (ع) فقلت السلام علیکم کیف اصبحتم رحمکم الله قال انت تزعم انک لنا شیعة وانت لاتعرف صباحنا و مسائنا اصبحت فی قومنا بمنزلة بنی اسرائیل فی آل فرعون یذبّحون الابناء ویستحیون النساء .

جا عن المنهال بن عمرو عن محمّد بن علیّ الحنفیّة قال سمعته یقول مالک من عیشک الّا لذّة تزدلف بک الی حمامک ویقرّبک الی نومک فایّ اکلة لیس معها غصص او شربة لیس معها شرق فتأمّل امرک فکانّک قدصرت الحبیب المفقود والخیال المخترم اهل الدنیا اهل سفر لایحلّون عقد رحالهم الّا فی غیرها سفینة البحار نهل .

نَهَمَ : فلان فی الشی : بالغ همّته فیه وزادت رغبته فیه (اقرب) : رغبت فلانی در چیز بیشتر شد و همّت خودرا درآن از حدّ گذراند .

(النَّهْمَة) : مصدر و ـ مرّة و ـ الحاجة و ـ بلوغ الهمّة والشهوة فی الشی (اقرب) : اظهار رغبت . یک مرتبة میل نمودن . رسیدن به شهوت در چیز .

« فتکون فی اموالهم نهمته » ط ۱۲۹ ط ۹۷ ـ ۷ (پیشوای مسلمانها نباید شخص بخیل باشد) تا حرص و رغبت او در اموال آنان باشد .

(المَنْهُوم) اسم مفعول و ـ ذوالنهم و المولع بالشیء و ـ الذی یمتلی بطنه ولاتنتهی نفسه (اقرب) : رغبت شده . صاحب حرص . حریص . کسیکه شکم او پر می شود و نفس او باز نمیایستد .

«ومنهوما باللذة» ح ۱۴۷ ح ۳۲۳ ـ ۱۲ (می یابم) یا حریص به لذّت دنیوی را .

«منهومان لایشبعان» ح ۴۵۷ ح ۳۴۱ ـ ۱۵ دو حریصند سیر نمی‌شوند (جوینده علم وجوینده دنیا)

تَنَهْنَهَ : کفّ و ـ السبع : صاح به لیکفّ (اقرب) : باز ایستاد به درنده فریاد زد تا باز ایستد

«واطمان الدین و تنهنه» ر ۶۲ ر ۲۴۷ ـ ۶ (دراین حادثه ها قیام کردم) تا دین آرام گرفت و از اضطراب باز ایستاد .

(المُتَنَهْنِهِین) اسم فاعل جمع من نهنه عن الأمر کفّه و زجره عن اتیانه (عبده) بازدارندگان .

«ولئن کان مظلوما لقد کان ینبغی له اذیکون من المتنهنهین عنه» ط ۱۷۲ ط ۱۲۱ ـ

۳ اگر عثمان مظلوم بود سزاوار بود برای او (طلحه و زبیر) از بازدارندگان باشند از او (از کشتن عثمان جلوگیری کنند)

نَهاهُ : عنه ع : زجره عنه بالفعل او بالقول و منعه عنه و ــ امره به ضدّ (اقرب) : بافعل و گفتار اورا از آن منع کرد و نهی‌نمود. اورا به آن امر کرد.

«ونهاهم تحذیرا» ح ۷۸ ح ۳۷۹ ــ ۲ آنهارا نهی فرمود از جهت ترسانیدن (از عذاب نه از راه اجبار)

(اَنْهیٰ) الرجل الشيء : بلغ نهایته و ــ الامر الی الحاکم : اعلمه به (اقرب) : مرد به آخر چیز رسید. امر را به حاکم خبر داد.

«وانهی الیکم علی لسانه محابّه من الاعمال ومکارهه» ط ۸۴ ط ۳۹ ــ ۷ رسانیده بسوی شما برزبان او (پیامبر) دوست داشته خودرا از کارها و ناخوش داشته شده آنهارا.

(اِنْتَهیٰ) الشي : بلغ نهایته و ــ عن الشي: کفّ و ــ الیک المثل : بلغ (اقرب) : برآخر چیز رسید. از چیز بازایستاد مثل به سوی تو رسید.

« حتّی انتهیت الی العرج» ط ۲۳۴ ط ۲۲۸ ــ ۱ تا رسیدم به عرج (موضع مخصوصی است میان مکه و مدینه)

(تَناهیٰ) عن الشي : کفّ و ــ القوم عن المنکر: نهی بعضهم بعضا عنه و ــ الشي: بلغ نهایته (اقرب) : از چیز بازایستاد. جماعت بعضی بعضی را از آن منع نمود. به آخر چیز رسید.

«لاتعدوا اذا تناهت الی امنیّة اهل الرغبة فیها والرضا بها» ط ۱۰۹ ط ۱۸ ــ ۴ ــ دنیا از این تجاوز نمی‌کند وقتی که آرزوی راغبین بدنیا که بآن خوشنود هستندبنهایت رسید (می‌باشد همچنانکه خداوند عالم فرموده زندگانی دنیا مانند آبی است از آسمان فرو فرستادیم گیاه زمین بآن آمیخته شد. برگشت خشک گردید...

(اَلتَّناهي) : مصدر: باز ایستادن

(اَلنَّهْي) : مصدر و عند النّحاة طلب ترک الفعل (اقرب) : منع نمودن. در نزد نحوی‌ها درخواست ترک کار.

« فانّما امرتم بالنّهي بعد التناهي» ط ۱۰۳ ط ۴۲ ــ ۱۷ جز این نیست مامور شده اید به نهی کردن غیر پس‌از بازایستادن خود از آن.

(اَلنّاهین) : جمع ناهي اسم فاعل : نهی کننده

«والناهین عن المنکر العاملین به» ط ۱۲۷ ط ۸۳ ــ ۹ خداوند لعنت کند نهی از منکرکنندگان و عمل کنندگان به آنرا.

(اَلنَّواهي) جمع ناهیة و هو الکافّة

(اقرب) : بازدارنده (ماتنهاه عنّا ناهيـة) ماتكفه كافة بازدارنده ای اورا باز نميدارد

« ونواهيه واوامره » ط ۸۴ ط ۳۹ – ۸ (خداوند بشمارسانيد) نهيها وامرهای خودرا .

(النِّهايَة) : غاية الشي و آخرمواقصى مايمكن ان يبلغه (اقرب): انتها و آخر چيز آخر آنچه امكان دارد يک چيز برسد

« انّ لكم نهاية فانتهوا الى نهايتكم » ط ۱۷۴ ط ۷ – ۱۶ بتحقيق شما را نهايت و آخری است (آن بهشت است) پس خودرا به آن برسانيد (بسوی عملهائيكه شمارا به آن ميرساند بشتابيد)

(النِّهايات) جمع نهاية اطراف واواخر چيز .

« ليس بذى كبر امتدّت به النهايات فكبّرته تجسيما » ط ۱۸۳ ط ۱۶ – ۶ (پروردگار عالم) صاحب آن نوع بزرگی نيست كه اطراف و اواخر به او كشيده شود پس نهايات و اطراف اورا بزرگ گرداند در حالتی كه صاحب جسم باشد

(الإنْهاء) : مصدر : الابلاغ والاعلام رسانيدن و آگاهی دادن

« ارسله لانفاذ امره و انهاء عـذره » ط ۸۱ ط ۴ – ۳ پيامبر را فرستاد برای اجرای امر شريعت خود و اعلام عذر خويش .

(الإنْتِهاء) : مصدر من انتهـی : رسيدن به آخر و تمام شدن .

« وكلّ مدّة فيها الى انتهاء » ط ۹۷ ط ۵۲ – ۸ هر مدت درآن (دنيا) بسوی آخر رسيدن و تمام شدن است .

(النّاهِي) اسم فاعل بازدارنده

(المَنْهِيّ) اسم مفعول بازداشته‌شده

« وكنت امس ناهيا فاصبحت اليوم منهيّا » ط ۲۰۶ ط ۱۹۴ – ۲ ديروز بازدارنده بودم (مردم از من فرمانبرداری می كردند) امروز برگشته بازداشته شده قرار گرفتم (مردم اراده خودرا بازور بمن تحميل ميكنند)

(المُنْتَهَى) : النهاية (اقـرب) : آخر

« انّما الدنيا منتهى بصر الاعمى » ط ۱۳۱ ط ۹۸ – ۵ جز اين نيست دنيا آخرين حدّ بينائی كوردل است .

(المُتَناهِيَة) اسم فاعل من تناهـی به آخر رسيد . بازداشته شده

« وتحتها ريح هفّافة تحبسها على حيث انتهت من الحدود المتناهية » ط ۸۹ ط ۳ – ۱۰ در زير آن علمها است بادی كه ساكن است باز ميدارد آن علمها را بر مكانـی كه منتهی شده از حدّهای تمام شده وبه آخر رسيده

(النهي والروايات)

لَوْلا يَنْهٰيهُمُ الرَّبّانِيّونَ وَالأَحْبارُ عَنْ

قَوْلِهِمِ ٱلإِثْمَ وَأَكْلِهِمِ ٱلسُّحْتَ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ : المائدة

وقال تعالی كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ و قال تعالی فی قصّة اصحاب السبت وَ قَالَتْ أُمَّةٌ لِمَ تَعِظُونَ قَوْمًا اللّٰهُ مُهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا قَالُوا مَعْذِرَةً إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ أَنْجَيْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ وَأَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَذَابٍ بَئِيسٍ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ .

ثو عن ابیجعفر (ع) فی قول اللّه عزّوجلّ فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ قال كانوا ثلثة اصناف صنف ائتمروا وامروا فنجوا و صنف ائتمروا ولم يأمروا فمسخوا ذرّا وصنف لم يأتمروا ولم يأمروا فهلكوا .

من كلام الحسین (ع) و روی عن امیرالمؤمنین (ع) اعتبروا ایّها النّاس بما وعظ اللّه به اولیائه من سوء ثنائه علی الاحبار اذ یقول لَوْلَا يَنْهَاهُمُ الرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْإِثْمَ وقال لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ الی قوله لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ .

و انّما عاب اللّه ذلک علیهم لانّهم كانوا یرون من الظّلمة الّذین بین اظهرهم المنكر والفساد فلاینهونهم عن ذلک رغبة فیما كانوا ینالون منهم ورهبة مما یحذرون واللّه تعالی یقول فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَاخْشَوْنِي و قال تعالی الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ و ینهون عن المنكر فبدء اللّه بالأمر بالمعروف والنّهی عن المنكر فریضة منه لعلمه بانّها اذا ادّیت واقیمت استقامت الفرائض كلّها هیّنها وصعبها .

ما عن امیرالمومنین (ع) قال لاتتركوا الأمر بالمعروف والنّهی عن المنكر فیولّی اللّه اموركم شراركم ثمّ تدعون فلایستجاب لكم دعائكم .

ثو عن ابی عبداللّه (ع) ما اقرّ قوم بالمنكر بین اظهرهم لایغیّرونه الّا اوشک ان یعمّهم اللّه عزّوجلّ بعقاب من عنده تقدّم مایتعلّق بذلک فی عرف .

شی عن ابیعبداللّه (ع) فی قوله تعالی كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ . . . قال اما انّهم لم یكونوا یدخلون مداخلهم ولایجلسون مجالسهم ولكن كانوا اذا لقوهم ضحكوا فی وجوههم وانسوابهم .

نهج انّ اللّه سبحانه لم یلعن القرن الماضی بین ایدیكم الّا لتركهم الأمر بالمعروف والنّهی عن المنكر فلعن السّفهاء لركوب المعاصی والحكماء لترک التّناهی .

كتاب الغارات عن شهربن حوشب ان علیا قال لهم انّه لم یهلک من كان من الامم الّا بحیث ماأتوا من المعاصی ولم ینههم الرّبّانیون والاحبار فلما تمادوا فی المعاصی ولم ینههم الربانیون والاحبار عمّهم اللّه بعقوبة فامروا بالمعروف وانهوا عن المنكر قبل

ان ينزل بكم مثل الّذى نزل بهم واعلموا انّ الأمر بالمعروف والنهي عن المنكر لايقرّبان من اجل ولاينقصان من رزق فانّ الامر نزل من السماء الي الارض كقطر المطر الي كلّ نفس بماقدّرالله لها .

سر الصادق (ع) قال للحرث بن المغيرة مايمنعكم اذابلغكم عن الرجل منكم ماتكرهونه ممّايدخل به علينا الأذى والعيب عند الناس ان تؤتوه فتؤنّبوه وتعظوه و تقولوا له قولا بليغا قال الحرث اذالايقبل منّا ولايطيعنا قال فاذا فاهجروه عند ذلك واجتنبوا مجالسته .

لي عن ابيجعفر (ع) قال وجدنا في كتاب عليّ (ع) قال قال رسول الله (ص) اذا ظهر الزنا كثرموت الفجأة واذا طفف المكيال اخذهم الله بالسنين والنقص واذا منعوا الزكوة منعت الارض بركاتها من الزرع و الثمار والمعادن كلّها واذا جاروا في الاحكام تعاونوا علي الظلم والعدوان واذا نقضوا العهود سلّط الله عليهم عدوّهم واذاقطعوا الارحام جعلت الاموال في ايدى الاشرار و اذا لم يأمروا بالمعروف ولم ينهوا عن المنكر ولم يتّبعوا الاخيار سلّط الله عليهم شرارهم فيدعوا عند ذلك خيارهم فلايستجاب لهم .

كا العلوى (ع) انّ الله تعالي ذكره لم يرض من اوليائه ان يعصي في الارض و هم سكوت مذعنون لايأمرون بمعروف و لاينهون عن منكر

(قال (ع) لعن الله الامرين بالمعروف والتاركين له والناهين عن المنكر العاملين به .

روى انه سيخ بشيخ ناسک كان يعبد الله في بني اسرائيل لانّه بصر بغلامين صبيّين قد اخذا ديكا و هما ينتفان ريشه فاقبل علي عبادته ولم ينههما عن ذلك .

ما عن ابيعبدالله (ع) انّ الله تعالي اهبط ملكين الي قرية ليهلكهم فاذا هما برجل تحت الليل قائم يتضرّع الي الله و يتعبّد قال فقال احد الملكين للأخر انّي اعاود ربّي في هذا الرجل وقال الاخر بل تمضي لما امرت ولاتعاود ربّي فيما قد امر به قال فعاود الاخر ربّه في ذلک فاوحي الله الي الذى لم يعاود ربّه ان اهلكه معهم فقد حلّ به معهم سخطي انّ هذا لم يتمعّر وجهه قطّ غضبا لي و الملک الذى عاود ربه فيما امر سخط الله عليه فاهبط في جزيرة فهو حيّ الي الساعة فيها ساخط عليه ربّه وتقدّم في دهن وژاى ماينا سب ذلک .

نهي رسول الله (ص) من الاكل علي الجنابة و قال انّه يورث الفقر و عن تقليم الاظفار بالاسنان و عن السواک في الحمّام والتنخّع في المساجد واكل سور الفار و البول تحت شجرة مثمرة او علي قارعة الطريق و في الماء الراكد وان يبول و فرجه باد للشمس او للقمر والاكل بالشمال و متّكئا و تجصيص

المقابر والصلوة فيها والشرب كرعا و من عند عروة الاناء والمشي في فرد نعل.

والتنعّل قائما والرّنّة عند المصيبة والنياحة والاستماع اليها و اتباع النساء الجنائز ومحو شئ من كتاب اللهتعالي بالبزاق وان يكتب منه و الكذب في الرّؤيا والتصاوير واحراق شئ من الحيوانات بالنار وسبّ الديک والدخول في سوم الاخ المسلم و اكثار الكلام عند المجامعة و تبييت القمامة في البيت و ان يبيت الانسان و يده غمرة و ان تستنجي بالروث.

و ان تخرج المرئة من بيتها بغير اذن زوجها وان تتزيّن لغير زوجها وان تتكلّم عند غير الزوج والمحارم باكثر من خمس كلمات ممّا لابدّ لها وان تباشر المرئة المرئة ليس بينهما ثوب وان تحدّث المرئة المرئة بماتخلو به مع زوجها وان يجامع الرّجل اهله مستقبل القبلة وعلي طريق عابر.

و نهي (ص) عن ايتان العراف و قال من اتاه و صدّقه فقد برء مما انزل اللّه علي محمّد (ص) ونهي عن اللّعب بالنرد والشطرنج والكوبة والعرطبة يعني الطبل والطنبوروالعود ونهي عن الغيبة والاستماع اليها والنميمة و قال لايدخل الجنّة قتّات يعني نمّاما.

و نهي عن اجابة الفاسقين الى طعامهم ونهي (ص) عن اليمين الكاذبة وعن الجلوس علي مائدة يشرب عليها الخمر و ان يدخل الرّجل حليلته الي الحمّام و نهي عن المحاقلة يعني بيع التمر بالرطب والعنب بالزبيب وما اشبه ذلک و عن بيع ماليس عندک و عن بيعين في بيع و عن بيع مالم يضمن و عن مصافحة الذمّي وان ينشد الشعر او تنشد الضالّة في المسجد وان يسلّ السيف في المسجد و عن ضرب وجوه البهائم وان ينفخ في طعام او شراب او في موضع السجود وعن قتل النحل وعن الوسم في وجوه البهائم وان يحلف بغير اللّه او بسورة من كتاب اللّه والحجامة يوم الاربعاء والجمعة والتختّم بخاتم صفر اوحديد وان ينقش شئ من الحيوان علي الخاتم وعن صيام ستّة ايّام يوم الفطر و يوم الشکّ و يوم النحر وايّام التشريق والبزاق في البئر الذى يشرب منها و ان يستعمل اجير حتّي يعلم ماا جرته...

ب عن جعفر عن ابيه عليهما السلام انّ رسول اللّه (ص) امرهم بسبع و نهاهم عن سبع : امرهم بعيادة المرضي و اتّباع الجنائز وابرار القسم و تسميت العاطس و نصر المظلوم وافشاء السلام و اجابة الداعي و نهاهم عن التختّم بالذهب و الشرب في آنية الذهب والفضّة وعن المياثر الحمر وعن لباس الاستبرق (الديباج الغليظ) والحرير والقزّ والارجوان (الصبغ الاحمر) و نهي (ص) عن تقصيص القبور وهو التجصيص و ذلک انّ الجص يقال له القصّة.

و نهي (ص) عن قيل و قال و كثرة السؤال و اضاعة المال و نهي عن عقوق الامهات ووأد البنات و نهي ان يدبج الرجل في الصلوة كما يدبج الحمار و معناه ان يطأطئ الرجل رأسه في الركوع حتى يكون اخفض من ظهره و نهي عن الجداد (صرام النخل) في الليل لان المساكين لايحضرونه سفينة البحار نهي .

ناواه : فاخره و عارضه و عاداه لان كلا من المعاديين ينوء الى صاحبه اي ينهض (اقرب) با او مفاخره ومعارضه و دشمني كرد براي اينكه هريك از دشمن بسوى صاحب خود قيام ميكند .

« ومذل من ناواه » ط ۸۸ ط ۷۶ ـ ۹

آنكس را كه باوى مفاخره و معارضه كند خوار ـ كننده است .

(المناوي) : المخالف المعاند (عبده) مخالف و دشمني كننده .

« وبالسيرة العادلة يقهر المناوى » ح ۲۲۴ ح ۳۵۴ ـ ۴ با روش عادلانه دشمني كننده مغلوب مي‌شود .

(الانواء) جمع نوء : احد منازل القمر يعدها العرب ثمانية و عشرين و يغيب منها عن الافق (عبده) مصدر و ـ المطر و ـ النجم مال للغروب و اصل النوء سقوط نجم بالغد في المغرب و طلوع نجم بحياله من ساعته في المشرق في كل ليلة الى ثلثة عشر يوما و كانوا يضيفون الامطار والرياح و الحر والبرد الى الساقط منها (اقرب) : قيام كردن باران . غروب كردن ستاره .

« وماتسقط من ورقة تزيلها عن مسقطها عواصف الانواء » ط ۱۸۰ ط ۱۰ ـ ۱۱

و براو پنهان نميماند آنچه ساقط مي شود از برگها كه زايل ميكند آنرا از محل افتادنش بادهاى تند ستارگان غروب كننده .

اين جمله طبق عقيده مردمان جاهليت بادهاى سرد و گرم را به ستاره هاى مخصوص طلوع و غروب كننده نسبت مي‌دادند و اسلام اين عقيده را ابطال نموده بلكه فرموده تمامي اينها از اراده الهي حادث مي شود هرچندكه بدون اسباب هم واقع نمي‌شود .

(النوء والروايات)

مع عن ابيجعفر محمد الباقر (ع) قال ثلثة من عمل الجاهلية : الفخر بالانساب والطعن في الاحساب والاستسقاء بالانواء .

عن ابي عبيد قال سمعت عدة من اهل العلم يقولون ان الانواء ثمانية و عشرون نجما معروفة المطالع في ازمنة السنة كلها من الصيف والشتاء والربيع والخريف يسقط منها

في كلّ ثلث عشرة ليلة نجم في المغـرب مع طلوع الفجر و يطلع آخر يقابله في المشـرق من ساعته و كلاهما معلوم مسمّى وانقضـاء هذه الثمانية والعشرين كلّها مع انقضاء السنة ثـمّ يرجع الامر الى النجم الاوّل مع استيناف السنة المقبلة .

و كانت العرب في الجاهليّة اذاسقط منها نجم و طلع آخر قالوا لابدّ ان يكون عند ذلک رياح و مطر فينسبون كلّ غيث الى ذلک النجم الذى يسقط فيقولون مُطِرْنابنوء الثريّا والدبران والسماک وماكان من هذه النجـوم فعلى هذا فهذه هي الانواء واحدها نوء و انّما سمّي نوء لانّه اذا سقط الساقط منها بالمغرب ناء الطالع بالمشرق بالطلوع و هو ينوء نـوء و ذلک النهوض هو النوء فسمّى النجم بـه و كذلک كلّ ناهض ينتقل بابطاء فانّه ينوء عند نهوضه قال اللّه تعالى لَتَنُوءُ بِالْعُصْبَةِ اُولِي الْقُوَّةِ: سفينة البحار نوء

ناب : عن زيد : قام فيه مقامه و ـ اليه : رجع مرّة بعد اخرى و ـ نابه امر: اصابه (اقرب):بجاى زيد در فلان امر قيام كرد . به سوى او يكمرتبه پس از ديگرى برگشت . امـرى به او رسيد .

(أناب) زيد عنه وكيلا في كذا : اقامه فيه مقامه و ـ اليه : رجع مرّة بعد مرّة و ـ الى اللّه :اقبل و تاب (اقرب) : زيد در چنين امر از او نائبى برقرار نمود. بسوى او يک مرتبـه پس از مرتبهء ديگر برگشت . بسوى خـدا رو آورد و برگشت .

«ولاتنوبهم الافزاع» ط ۱۰۸ ط ۸ ـ ۳۵ خوفها به ايشان نرسد .

« واناب اليه مؤمنا» ط ۱۸۰ ط۱۰ ـ ۳ بسوى او بازگشت و رو آورد درحاليكه گرونده بود .

(الإنابة) : مصدر: الرجوع : بازگشت نمودن

«واتوكّل على اللّه توكّل الانابة اليه» ط ۱۵۹ ط ۴۹ ـ ۶ توكل مى كنم بر خـــدا (امورات خودرا به او واگذار مى‌نمايم) توكل رجوع كردن به خدا .

(النائبة) مؤنث النائب و ـ النازلة و ـ المصيبة (اقرب) : بازگشت‌كننده .كسيكه نائب ديگرى باشد . حادثه و مصيبت .

«فاذا نزلت به نائبة جرى اليهـا » ح ۲۵۷ ط ۳۴۴ ـ ۸ چون فرود آيـد بر وى مصيبتى (براى دفع كردنش) بسوى آن روان شود .

(النوائِب) : جمع نائبة(اقـرب) : حادثه هاى ناگوار

«وضعضعتهم بالنوائب»ط ۱۰۹ ط۱۸ ـ ۱۹ مضطرب ساخت آنان را با حادثـه هاو پيش آمدهاى ناگوار .

(ٱلنوب وٱلروایات)

ٱلصادقي (ع) ٱلحُرّ حرّ علي جمیع احواله ان نابته نائبة صبر لها والباقری (ع) من لایعدّ الصبر لنوائب ٱلدهر یعجز.

ٱلنّواب الاربعة: عثمان بن سعید ومحمّدبن عثمان وابوالقاسم حسین بن روح و علی بن محمّد السمری رضی ٱللّه عنهم اجمعین سفینة البحار نوب

ٱلنُّوتيّ : فی کلام اهل ٱلشام ٱلملاّح فی البحر خاصّه کانّه یمیل ٱلسفینة من جانب الي جانب (اقرب) : کشتیبان.

« کانه قلع داریّ عنجه نوتیّـــه »
طاوس هنگام آمدن بطرف ماده دم خود را از سوئی بسوئی میل می‌دهد) گویا آن‌دم مانند بادبان (کشتی داری است که کشتیبان آنراز جانبی بجانبی میگرداند) (دارین جزیره‌ای بوده از سواحل قطیف از شهرهای بحرین که در گذشته لنگرگاه بوده و کشتی داشته.

ٱلنَّوائح : جمع نائحـــة اسـم فاعل للمؤنّث (اقرب) : زن گریه کننده با فریاد و صیحة.

« و انّما الایّام بینکم و بینهم بواک و نوائح علیکم » ط ۲۱۹ ط ۱۲ ـ ۸ همانا روزها میان شما و آنان گریه کننده و ناله سر دهنده است (یعنی روزها همان علل مصیبت آنـان را حفظ کرده و هرآن می بیند در حق هریـک آنـها بمرحله وقوع در می‌آید لذا به شماوآنان گریان است ولی شما خودتان بی‌خبرید)

(ٱلنوح وٱلروایات)

کان اسم نوح عبدالغفّار و انّمـا سمّي نوحا لانّه کان ینوح علي نفسه.

ذُرِّيَّةَ مَنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا ـ الاسری

روی عن ٱلصادقین (ع) انّ نوحًا کان اذا اصبح وامسي

قال ٱللّهمّ انّي اشهدک ما اصبح و امسي بي من نعمة في دینٍ او دنیـًا فمنک وحدک لاشریک لک لک الحمد ولک ٱلشکر بها عليّ حتّي ترضي و بعد ٱلرضا فهذا کان شکره.

عن عليّ بن الحسین (ع) قال اخذ ٱلنـــاس ثلثة من ثلثة اخذ وٱلصبر عن ایّوب و ٱلشکـر عن نوح والحسد عن بني یعقوب سفینةالبحار نوح

×××

أَناخَ : الرجل الجمل : ابركه و ــ فلان بالمكان : اقام به و ــ بفلان البلاء و ــ الذل : اقام عليه و ــ به الحاجة : انزلها به (اقرب) : مرد شتر را خواباند . فلانی درمحلّ ثابت ماند . بلا و خواری بر فلانی ثابت ماند احتیاج را بروی فرود آورد

« واناخت بكلاكلها » ط ۱۸۸ ط ۲۲ـ ۱۱ (قیامت گویا) فروخوابانیده سینه های خودرا (که عبارت از برقراری و بی آمدهای سخت آنست)

(المُنيخ) اسم فاعل : اقامت کننده

« منيخون بين حجارة خشن و حيّات صمّ » ط ۲۶ ط ۱۱۱ ــ ۲ در میان سنگهای سخت ومارهای پرزهر (که از آوازها نمی‌رمیدنـــد گویا کر هستند) اقامت داشتید

(المُناخ) : مبرك الابل و ــ محلّ الاقامة (اقرب) : محل خواب شتر . جای اقامت

« ومناخ ركابها و محطّ رحالها » ط ۹۱ ط ۴۱ ــ ۴ (بخدا سوگند از من از حوادث آینده تا قیامت سئوال نمی کنید مگربشماخبر میدهم) از محلّ فرود آمدن شتران بارگیر ایشان و جای فرود آوردن بارها با پالان‌های آنان .

×××

نارَ : ن : اضاء (اقرب) : روشن شد

(أَنارَ) الشيء : اضاء وحسن و ــ البيت : اضاءه و ــ المسئلة : اوضحها (اقرب) : چیز نورانی و زیبا گردید . خانه را روشن ساخت . مسئله را آشکار ساخت .

« وانار طرقه » ط ۱۵۵ ط ۳۲ ــ ۹ ــ راههای آن (حق) را روشن گردانیده (در قرآن و فرمایشات پیامبران آشکار ساخته)

(نَوَّرَ) الشيء : اضاء و ــ المصباح : ازهره و ــ الصبح : ظهر نوره (اقرب) : چیز روشن شد . چراغ را روشن ساخت . نور صبح آشکار شد .

« و نوّرت لهم الا الظلمة » ط ۱۰۹ ط ۳۱۹ ــ ۱۱ (آیا دنیا) روشن کرد برای‌ایشان غیراز تاریکی .

(النُّور) : الضوء ايّا كان و هو خلاف الظلمة و ــ الذی يبيّن الاشياء (اقرب) : روشنی . آنچه موجودات را ظاهر سازد .

(النّائِرَة) : العداوة والشحناء مشتقة من النار (اقرب) : دشمنی و کینه از آتش جدا گشته .

« باطفاء النائرة » ط ۲۵۸ ــ ۳ ــ با خاموش کردن دشمنی .

النَّوائِر جمع نائرة « واطفأوا به النوائر » ط ۱۵۹ ــ ۴ خاموش کرد بآن دشمنیها را .

«و مضيت بنور الله حين وقفوا» با نور خدا هنگاميكه آنها عاجز ماندند.

(از تاريكيهاى جهل) گذشتم (هر مجهول نزد من معلوم بود) زمانيكه آنها از نادانى حيران مانده بودند.

(الأَنْوار) جمع نور (اقــرب) : روشنائيها

«وحليةما سمطت به من ناضرانوارها» ط ۸۹ ف ۱۹۱ ج ۱ ص ۱۷۶ (آن زمين تفاخر و تكبر مينمايد) به زيور آنچه با نظم آويخته شده از شكوفه هاى با طراوت و روشن.

(الأَنْوَر) اسم تفضيل و ــ الظاهــر الحسن و ــ الابين (اقرب) : روشنتر.كسيكه بدن او نورانى و برّاق باشد. ظاهر تر.

«انوار السراج» ط ۱۵۴ ط ۲۵ ــ ۴ــ (راه گرويدن به خدا) تابانترين چراغ است.

(النَّيِّر) :المنير (اقرب) :نوردهنده

«ونيّر برهانه» ط ۱۸۰ ط ۱۰ــ ۱ ــ (ستايش خدائيراست) بر برهان و دليــل روشن كنندهٔ او (بر يگانگى و حقيقت دين)

(النَّيِّرَة) : مونث نير (اقــرب) : نوردهنده

«وان السنن لنيّرة لها اعلام» ط ۱۶۲ ط ۴۶ ــ ۸ بتحقيق سنّتهاى شريعت تابـان و درخشانند نشانه هاى هدايت براى آنهااست

(النَّيِّرات) جمع نيّرة (اقــرب) : درخشندگان

«واقام موضحات الاعلام و نيّـرات الاحكام» ط ۷۰ ط ۷۵ــ ۶ برپا نمودنشانه‌هاى راه نماينده و احكام روشنى دهنده را.

(المَنار) : موضع النور و ــ العلــم يجعل للطريق و ــ محجّة الطريق و ــ مايوضع بين الشيئين من الحدود (اقرب) : محــلّ روشنائى . نشانه اى كه براى راه‌يابى گذارده مى‌شود راه راست. آنچه از حدود ميــان دو چيز گذارده مى‌شود.

«قد درست منار الهدى» ط ۸۷ ط ۸۱ ــ ۳ نشانه هاى هدايت محو و نابود شــده بود.

(المُنِير) اسم فاعل و ــ الحســن اللون المشرق (اقرب) :روشن و روشنى دهنده زيبارنگ درخشنده.

«الا ومن ادركها منّا يسـرى بسراج منير» ط ۱۴۸ ط ۵۶ــ ۴ آگاه باشيد كســى كه از ما (امام زمان ع) آن فتنه ها را دريابد با چراغى روشن (بانور امامت و ولايت) سيــر مى‌كند.

(المُسْتَنار) من استنار به : استمــدّ شعاعه و ــ عليه ظفر به و غلبه (اقــرب): شعاع اورا جويا شد بروى دست يافت.

« ومن قبل ان تشغلوا بانفسكـم عن مستنار (مستثار) العلم من عند اهله» ط ۱۰۳ ف ۲۶ ج ۱ ص ۲۰۲ــ پيشى گيريد به يادگرفتن علم) پيش از آنكه مشغول باشيد به نفسهاى

خود از دریافتن علم از نزد اهل آن (در بعضی نسخه ها مستثار نوشته شده‌است‌ومعنی آن مستوفات‌است بمعنی اخذ وتمام دریافت کردن است و در کلمه ثور توضیح‌داده شد .

(آلنار) جوهر لطیف مضیّ محـرق (اقرب)، مادّهٔ لطیفی است نور دهنـده و سوزاننده

« فاحذروا نارا قعرها بعید » ر ۲۷ر ۲۴۳ ـ ۱۲ بترسید از آتشی که گـودی آن بی اندازه ژرف است .

(آلنیران) : جمع نار (اقـرب) . آتش ها

« و اوار نیران موقدة » ط ۱۹۶ ط ۱۳ ـ ۹ (اطاعت پروردگار عالم پناهگاه است‌از) گرمی و افروختگی آتشهای شعله ورشده .

(آلنور وآلروایات)

فس عن ابی خالد الکابلـی قال سألت اباجعفر (ع) عن قوله تعالی فَآمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ وَالنُّورِ الَّذِی أَنْزَلْنَا مَعَهُ فقال یا اباخالد آلنور وآلله الائمّة من آل محمّد (ص) الی یوم القیمة هم وآلله نور آلله آلذی انزل و هـم وآلله نور آلسموات والارض وآلله یا ابا خالـد لنور الامام فی قلوب المؤمنین انورمن آلشمس المضیئة بآلنهار و هم وآلله ینوّرون قلـوب المؤمنین و یحجب آلله نورهم عمّن‌شاء فتظلم قلوبهم وآلله یا اباخالد لایحبّنا عبدویتولینا حتّی یطهّر آلله قلبه ولایطهّرآلله قلب عبـد حتّی یسلم لنا و یکون سلما لنا فاذا کان سلما لنا سلّمه آلله من شدید الحساب و آمنـه من فزع یوم القیمة الاکبر .

فر عن ابیجعفر محمدبن علی (ع) فی قول آلله تعالی : مثل نوره کمشکوة فیهامصباح المصباح قال العلم فی صدر رسول آلله (ص) فی زجاجة قال آلزجاجة صدر علیّ بن‌ابیطالب (ع) کَأَنَّهَا کَوْکَبٌ دُرِّیٌّ یُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَکَةٍ زَیْتُونَةٍ قال نورالعلم لاشرقیة ولاغربیـة قال من ابراهیم خلیل آلرحمن الی محمّـد رسول آلله (ص) الی علی بن ابیطالب لاشرقیّة ولاغربیّة لایهودیّة ولانصرانیّة یَکَادُ زَیْتُهَا یُضِیءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ عَلَىٰ نُورٍ قال یکاد العلم من آل محمد یتکلم بالعلم قبل ان یسئل .

روی انّ‌محمّد (ص) والائمّة (ع) خلقوا من نور واحد .

آلنبوی (ص) فما کان من نـور علیّ (ع) فصار فی ولد الحسن و ماکان مـن نوری صار فی ولد الحسین (ع) فهو ینتقـل فی الائمّة من ولده الی یوم القیمة .

لی عن آلصادق (ع) عن آبائه (ع) قال قال رسول آلله (ص) انّ آلله جلّ جلالـه اوحی الی آلدنیا ان اتعبی من خدمک‌واخدمی من رفضک‌وانّ العبد اذا تخلّی بسیّده فی جوف

اللّيل المظلم وناجاه اثبت اللّه النّورفي قلبه.

كا عن احمدبن علي بن محمّد بن عبداللّه بن عمربن عليّ بن ابيطالب عن ابي‌عبداللّه (ع) قال انّ اللّه كان اذ لاكان (كائن) فخلق الكان والمكان وخلق‌نورالانوار (لعلّه نور النّبي‌ص) الّذى نوّرت منه الانوار واجرى فيه من نوره الّذي نوّرت منه الانوار وهو النور الّذى خلق منه محمّدا و عليّاعليهما وآلهما السّلام فلم يزالا نورين اوّلين اذلاشئ كون قبلهما فلم يزالا يجريان‌طاهرين‌مطهّرين في الاصلاب الطّاهرة حتّى افترقا في اطهر طاهرين عبداللّه وابيطالب (ع)

قال الرّاغب في مفرداته النّور الضوء المنتشر الّذي‌يعين على‌الابصار و ذلك‌ضربان دنيوىّ و اخروىّ فالدنيوىّ ضربان ضرب‌معقول بعين البصيرة و هو ما انتشر من الامورالالهيّة كنورالعقل و نور القرآن ومحسوس بعين البصر وهو ما انتشر من الاجسام النّيّرة كالقمرين والنّجوم والنّيران فمن النّور الالهيّ قوله عزّوجلّ قَدْ جٰائَكُمْ مِنَ اللّٰهِ نُوْرٌ وَ كِتٰابٌ مُبِينٌ و قال وَ جَعَلْنٰا لَهُ نُوْرًا يَمْشِى بِهِ فِى النّٰاسِ وقال وَلٰكِنْ جَعَلْنٰاهُ نُوْرًا نَهْدِى بِهِ مَنْ نَشٰاءُ مِنْ عِبٰادِنٰا الي ان قال و من النور الاخروى قوله يَسْعٰى نُورُهُمْ بَيْنَ اَيْدِيهِمْ وقوله اُنْظُرُونٰا نَقْتَبِسْ مِنْ نُورِكُمْ.

دعاء النّور لفاطمة الزّهراء (ع) برواية الدلائل للطّبرى بسم اللّه النّور بسم اللّه الّذى يقول للشّيء كن فيكون بسم اللّه الّذى يَعْلَمُ خٰائِنَةَ الْاَعْيُنِ وَ مٰاتُخْفِى الصُّدُوْرُ بسم اللّه الّذى خلق النّور مِنَ النّور بسم اللّه الّذى هو بالمعروف مذكور بسم اللّه الّذى انزل النّور على الطّور بقدر مقدور في كتاب مسطور على نبيّ محبور.

(القاضي نوراللّه ره)

القاضي نور اللّه بن شريف الدين الحسيني المرعشيّ الشوشترى صاحب كتاب احقاق الحقّ و مصائب النّواصب و الصّوارم المهرقة كان ره معاصرا للشّيخ البهائي ره قتله اهل السّنّة في اكبرآباد هند و كيفيةقتله على مانقل من التذكرة للفاضل الشيخ‌عليّ الحزين المعاصر للمج و هو من علماء هند ماخلاصته انّ السيدالجليل المذكور كان‌يخفي مذهبه و يتّقي عن المخالفين و كان ماهرافي المسائل الفقهيّة للمذاهب الاربعة و لهذا كان السّلطان اكبرشاه و اكثر النّاس يعتقدون تسنّنه ولمّا رأى السلطان علمه وفضله و لياقته وجعله قاضي القضاة.

و قبل السّيد على شرطان يقضى في الموارد على طبق احد المذاهب الاربعة بما يقتضي اجتهاده و قال له لما كان لي قوّة النّظر والاستدلال لست مقيّدا باحدها ولااخرج من جميعها فقبل السّلطان شرطه

وكان يقضي على مذهب الامامية فاذا اعترض عليه في مورد يلزمهم انه على مذهب احد الاربعة وكان يقضي كذلك ويشتغل في الخفية بتصانيفه الى ان هلك السلطان وقام بعده ابنه جهانگيرشاه والسيد على شغله الى ان تفطن بعض علماء المخالفين المقربين عند السلطان انه على مذهب الامامية فسعى الى السلطان و استشهد على اماميته بعدم التزامه باحد المذاهب الاربعة وفتواه في كل مسالة بمذهب من كان فتواه مطابقا للامامية فاعرض السلطان عنه و قال لايثبت تشيعه بهذا فانه اشترط ذلك في اول قضاوته فالتمسوا الحيلة في اثبات تشيعه واخذ حكم قتله من السلطان و رغبوا واحدا في ان يتلمذ عنده و يظهر تشيعه ويقف على تصانيفه فالتزمه مدة و اظهر التشيع الى ان اطمئن به و وقف على كتابه مجالس المؤمنين وبعد الالحاح اخذه واستنسخه وعرضه على طواغيته فجعلوه وسيلة لاثبات تشيعه وقالوا للسلطان انه ذكر في كتابه كذا وكذا واستحق لاجراء الحد عليه فقال ماجزاؤه فقال ان يضرب بالدرة العدد الفلاني فقال الامر اليكم فقاموا فاسرعوا في اجراء هذه العقوبة عليه فمات رحمه الله شهيدا وكان ذلك في اكبرآباد من اعاظم بلاد هند ومرقده هناك يزار و يتبرك به و كان عمره قريبا من سبعين

×××

(النار اعاذنا الله منها)

فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ـ البقرة

فَالَّذِينَ قُطِّعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِنْ نَارٍ ـ البقرة

فَالَّذِينَ كَفَرُوا قُطِّعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِنْ نَارٍ ـ الحج.

وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَٰئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ المومنون.

نَارُ اللَّهِ الْمُوقَدَةُ الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْأَفْئِدَةِ.

فس عن الصادق (ع) في خبر المعراج قال قال النبي (ص) سمعت صوتا افزعني فقال لي جبرئيل تسمع يامحمد قلت نعم، قال هذه صخرة قذفتها عن شفير جهنم منذ سبعين عاما فهذا حين استقرت قالوا فما ضحك رسول الله (ص) حتى قبض.

قال (ص) فصعد جبرئيل و صعدت حتى دخلت سماء الدنيا فمالقيني ملك الا وهو ضاحک مستبشر حتى لقيني ملک من الملئكة لم ار اعظم خلقا منه كريه المنظر ظاهر الغضب فقال لي مثل ماقالوا من الدعاء الا انه لم يضحک ولم ار فيه الاستبشار مارأيت ممن ضحک من الملئكة فقلت من هذا يا جبرئيل

فانّي قد فزعت منه فقال تجوز ان تفزع منه فكلّنا نفزع منه انّ هذا مالک خازن آلنـار لم يضحک قطّ ولم يزل منذ ولّاه آللّه جهنّم يزداد كلّ يوم غضبا وغيظا على اعداء آللّه واهل معصيته فينتقم آللّه به منهم ولوضحک الي احدكان قبلک اوكان ضاحكا الي احد بعدک لضحک اليک لكنّه لايضحک فسلّمت عليه فردّ آلسلام علىّ و بشّرني بالجنّة فقلت لجبرئيل وجبرئيل بالمكان آلّذى وضعه آللّه مُطَاعٌ ثَمَّ اَمِينٌ الاتأمره ان يريني آلنار فقال جبرئيل يا مالک آرِ محمّدا (ص) آلنار فكشفت منها غطائها وفتح بابا منها فخرج منهالهيب ساطع في آلسماء و فارت وارتفعت حتّى ظننت ليتناولني ممّا رأيت فقلت يا جبرئيل قل له فليردّ عليها غطائها فامرها فقال لها ارجعى فرجعت الي مكانها آلّذى خرجت .

آلصادقي (ع) انّ ناركم هذه جزء من سبعين جزء من نار جهنّم و قد اطفئت سبعين مرة .

نهج قال اميرالمؤمنين (ع) و اعلموا انّه ليس لهذا الجلد آلرقيق صبر على آلنار فارحموا نفوسكم فانّكم قد جرّبتموهافي مصائب آلدنيا فرأيتم جزع احدكم من آلشوكة تصيبه والعثرة تدميه وآلرمضاء تحرقه فكيف اذا كان بين طابقين من نار ضجيع حجر وقرين شيطان اعلمتم انّ مالكا اذا غضب على آلنار حطم بعضها بعضا لغضبه واذازجرها توثّبت بين ابوابها جزعا من زجرته ايّها اليفن الكبير آلّذى قد لهزه القتير كيف انت اذا التحمت اطواق آلنار بعظام الاعناق و نشبت الجوامع حتّي اكلت لحوم آلسواعد فآللّه آللّه معشر العباد وانتم سالمون في آلصحّة قبل آلسقم وفي الفسحة قبل آلضيق فاسعوا في فكاک رقابكم من قبل ان تغلق رهائنها .

وفي دعاء سيّد آلساجدين (ع) بعد صلوةآللّيل آللّهم انّي اعوذ بک من نارتغلّظت بها على من عصاک و توعّدت بها على من صدف عن رضاک و من نار نورها ظلمة وهيّنها اليم وبعيدها قريب و من نار يأكل بعضها بعض و يصول بعضها على بعض و من نار تذر العظام رميما و تسقى اهلها حميما و من نار لاتبقى على من تضرّع اليها ولاترحم من استعطفها ولاتقدر على آلتخفيف عمّن خشع لها واستسلم اليها تلقى سكّانها باحرّمالديها من اليم آلنكال و شديد الوبال و اعوذبک من عقاربها الفاغرة افواهها وحيّاتها آلصالقة بانيابها وشرابها آلّذى يقطع امعاء و افئدة سكّانها و ينزع قلوبهم واستهديک لما باعد منها واخّر عنها .

قال آللّه تعالى تَصْلَىٰ نَارًا حَامِيَةً تُسْقَىٰ مِنْ عَيْنٍ آنِيَةٍ لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ اِلَّا مِنْ ضَرِيعٍ ففي الخبر لو انّ قطرة من آلضريع قطرت في شراب اهل آلدنيا لمات اهلها من نتنهافكيف بمن هو طعامه ليس له طعام غيره .

روی لو انّ رجلا بالمشرق و جهنّــم بالمغرب ثمّ کشف عن غطاء منها لغلت جمجمته

وروی انّ لجهنّم ساحلا کساحل البحر فیه هو امّ حیّات کالبخت و عقارب کالبغـال الدهم نعوذ بالله منها.

و عن ابیجعفر (ع) قال انّ فی جهنّم لواد یقال له غسّاق فیه ثلثون و ثلثمـأة قصر فی کلّ قصر ۳۳۰ بیت و فی کلّ بیت ۳۳۰ عقرب فی حمله کلّ عقرب ۳۳۰ قلّة سمّ.

النبوّی (ص) مامن عبد یقول کلّ یوم سبع مرّات اسئل الله الجنّة و اعوذ به من النار الّا قالت النار یاربّ اعذه منی.

ل عن ابیعبدالله (ع) قال السنّة فی النورة فی کلّ خمسة عشر یوما فمن اتت علیه احد و عشرون یوما ولم یتنوّر فلیستــدن علی الله ولیتنوّر ومن اتت علیه اربعون یومـا ولم یتنوّر فلیس بمؤمن ولامسلم ولاکرامة.

مکا عن النبی (ص) من کـان یؤمـن بالله والیوم الاخر فلایترک عانته فوق اربعین یوما ولایحلّ لامرأة تؤمن بالله و الیوم الاخر ان تدع ذلک منها فوق عشرین یوما.

وروی کراهة النورة یوم الاربعاء وروی انّ من اطلی فتدلک بالحناء من فرقه الی قدمه نفی الله عنه الفقر.

کا فی حدیث عن ابی الحســن عن ابائه (ع) قال قال رسول الله (ص) من دخل الحمام فاطلی ثم اتبعه بالحناء من قرنه الی قدمه کان امانا له من الجنون والجذام والبرص والاکلة الی مثله من النورة.

عن الرضا (ع) و من اراد دخــول حمام للنورة فلیجتنب الجماع قبل ذلــک باثنی عشر ساعة وهو تمام یوم وقال من اراد ان یأمن احراق النورة فلیقلل من تقلیبهــا ولیبادر اذا عمل فی غسلها: سفینة البحار نور

النّاس : یکون من الانس والجنّ لکن غلب استعماله فی الانس و هو جمع انس اصله اناس (اقرب): مردم

« معاشر الناس انّ النساء نواقــص الایمان » ط ۷۸ ط ۲۲۹ـ ۱ ای مردم بتحقیق زنها از ایمان کم بهره‌هستند.

(ابونــواس)

هو ابو علیّ الحسن بن هانی الشاعر المشهور ولد بالبصرة و نشاء بها ثمّ خرج الی الکوفة.

انّ المأمون لمّا جعل علیّ بن موسی الرضا (ع) ولیّ عهده و انّ الشعــراء قصدوا المامون و وصلهم باموال جمّة حیــن مدحوا الرضا (ع) و صوّبوا رأی المأمون فی الاشعـار دون ابی نواس فانّه لم یقصده ولم یمدحــه ودخل علی المأمون فقال له یا ابانــواس قد

علمت مکان علي بن موسى آلرضا (ع) منّـــي
وما اکرمته فلماذا اخّرت مدحه وانت شاعر زمانک
وقریع دهرک فانشاء یقول .
قیل لي انت اوحد آلناس طـــرّا
في فنون الکلام آلنبیـــــه
لک من جوهر الکـــلام بدیـــع
یثمر آلدرّ في یدی مجتنیه
فعلی ماترک مدح ابن موســـي
والخصال آلتي تجمّعن فیه
قلت لااهتدی لمدح امـــــام
کان جبریل خادما لابیـــه
فقال له المأمون احسنت و وصلـه من
المال بمثل آلذی وصل به کافّة آلشعراء وفضّله
علیهم .
و من اشعاره في مدح آلرضا (ع)
مطهّرون نقیّات جیوبهم تتلی
آلصلوة علیهم اینما ذکـــروا
من لم یکن علویّا حین تنسبه
فماله في قدیم آلدهـــر مفتخر
والله لمّابرأ خلقا فاتقنـــــه
صفاکم واصطفاکم ایّها البشـــر
فانتم الملأ الاعلی و عندکم
علم الکتاب وماجائت به آلسور
روی انّه لما انشدها قال آلرضا (ع)
قد جئتنا بابیات ماسبقک احد الیها یا غلام
هل معک من نفقتنا شئ فقال ثلثمأة دینار فقال
اعطها ایّاه ثمّ قال یا غلام سق الیه البغلة .

وفي کشکول شیخنا البهائـــي رُؤِیَ
ابونواس في المنام بعد موته فقیل له ما فعـل
الله بک فقال لي غفرني و تجاوز عنّي لبیتین
قلتهما قبل فوتي وهما من انا عند اللـه حتّی
اذا اذنبت لایغفر لي ذنبي العفو یرجی مـن
بني آدم فکیف لاارجوه من ربي .
سفینة البحار نوس

۶۴۸ ـ ۶۴۶

تَنَاوَشَ : آلشي : تناولـه (اقرب) :
اورا اخذ کرد
«وتناوشوهم من مکان بعید» ط ۲۱۹
ط۱۲ـ ۲ آنهارا از جای دور اخذکردند (باید
از جسدهای پوسیدهٔ زیرخاک عبرت گرفـــت
نه اینکه آنهارا مایهٔ فخر و مباهات قرارداد)

الْمَنَاص : مصدر و ـ الملجاء و المفرّ
(اقرب) : فرار کردن . پناهگاه و فرارگاه
«هل من مناص او خلاص» ط ۸۱ ط
۸۱ ـ ۵۰ آیا جای گریز و رهائي هست .

نَاطَهُ : ن :علقه و ـ آلدار: بعـدت
و ـ آلشيء : اقتضبه برأیه لابمشورة (اقرب) :
آنرا درآویخت . خانه دور شد . چیز را بارأی
خود بدون مشورت قطع کرد .

«وناط بها زينتها من خفيّات دراريها» ط ۸۹ ط ۳ــ ۴۲ آويخت به آن و منوط ساخت بآن (فلک) زينت آن (آسمان) را ازستاره ــ هائی مانند درّ سفيد (که‌بواسطهٔ دوری آنها از کرهٔ زمين) پنهان شده اند .

(النَّوْط) بالفتح مصدر و ــ العلاوة بين عدلين و ــ ماعلّق من شيء سمّي بالمصدر (اقرب) : آويخته شدن : باريکه ميان‌دوعدل گذاشته مي‌شود . چيزيکه بر بارکش آويختــــه مي‌شود .

«والمتعلّق بها کالواغل المدفّــــع والنوط المذبذب» ر ۴۴ ر ۲۹۱ــ ۴ (کسي‌که بچنين سخن نادرست دل بندد بشخصي‌ماند که ناخوانده خودرا درميان شرابخواران‌درــ آورد و پيوسته اورا دفع نموده ودور سازنـــدو بکاسهٔ چوبيني‌ماند (که بر بارکش‌مي‌آويزند) وقرارنگرفته مي‌جنبد .

«والاشدّون برسول اللّه (ص) نوطا» ط ۱۶۰ ط ۱۰۷ــ ۳ (ما از جهت اتصـــــال ونزديکي) برسولخدا (ص) استوارتريم .

(النِّياط) : مصدر و ــ عرق غليـــظ نيط به القلب الي الوتين فاذاقطـــــع مات صاحبه و ــ الفؤاد (اقرب) : آويخته شدن . رگ سفتي است دل به آن آويخته شده هرگاه بريده شود صاحب آن بميرد . دل .

«لقد علّق بنياط هذا الانسان بضعة هي اعجب مافيه» ح ۱۰۸ برگی از (رگهای) اين انسان‌پارهٔ گوشتي آويخته شده کـــه‌آن شگفت‌ترين‌چيزی است که در اوست .

الأَنْواع : جمع نوع و هو مصــدر و ــ کلّ ضرب من الشي و کلّ صنف من کلّ شـــئ (اقرب) : ميل نمودن . هرقسم از چيز و هــر صنفي از هرچيز .

«ولکنّ اللّه يختبر عبـــــاده بانواع الشدائد» ط ۱۹۰ ط ۲ــ ۱۱۸ ولکن خداونـــد عالم بندگان خودرا به سختيهای گوناگــــون مي‌آزمايد .

النَّوْف : مصدر و ــ السنام العالـــي و ــ الصوت (اقرب) : بلند شدن و از بـــالا متوجه بودن .کوهان بالا . صدا واسم شخص‌من انصار اميرالمؤمنين عليّ (ع):نام يکي‌ازياران عليّ (ع) است .

« يانوف اراقد انت ام رامق» ح ۱۰۴ ح ۳۷۲ــ ۱ ای نوف آيا خوابيده‌ای‌يابيداری .

(عَبْدمناف) ابوهاشم (اقـــرب) : پدر هاشم است که يکي از اجداد پيامبراسلام است .

«واَمّا قولک انا بنو عبدمناف» ر ۱۷ ر ۲۵۵ــ ۴ و امّا گفتار تو که ما فرزنـــــــدان عبدمناف‌هستيم (ولي‌ابوسفيان مثل‌ابيطالب

نیست . . .)

(آلنوف وآلروایات)

لی عن نوف البکالی قال اتیت امیر المؤمنین (ع) و هو فی رحبة مسجد الکوفة فقلت آلسلام علیک یاامیرالمؤمنین ورحمةالله وبرکاته فقال و علیک آلسلام یانوف ورحمةالله وبرکاته فقلت له یا امیرالمؤمنین عظنی فقال یانوف احسن یحسن الیک فقلت زدنی یا امیرالمؤمنین فقال یانوف ارحم ترحم فقلت زدنی یا امیرالمؤمنین قال یانوف قل خیرا تذکر بخیر فقلت زدنی یا امیرالمؤمنین قال اجتنب الغیبة فانّها ادام کلاب آلنار ثمّ قال قال (ع) یانوف کذّب من زعم انّه ولد من حلال وهو یحبّ آلزنا و کذّب من زعم انّه یعرف الله عزّوجلّ وهو مجتر علی معاصی آلله کلّ یوم ولیلة یانوف اقبل وصیّتی لاتکوننّ نقیبا ولاعریفا ولاعشّارا ولابریدا .

یانوف صل رحمک یزید آلله فی عمرک وحسّن خلقک یخفّف الله فی حسابک یانوف ان سرّک ان تکون معی یوم القیمة فلاتکن للظّالمین معینا یانوف من احبّنا کان معنا یوم القیمة ولو انّ رجلا احبّ رجلا لحشره الله معه یانوف ایّاک ان تتزیّن للنّاس و تبارز الله بالمعاصی فیفضحک الله یوم تلقاه یا نوف احفظ عنّی ماأقول لک تنل به خیر آلدنیا والاخرة .

قال الجوهری نوف البکالی کان حاجب علیّ (ع) ل عن نوف قال بتّ لیلة عند امیرالمؤمنین (ع) فکان یصلّی آللیل کلّه ویخرج ساعة بعدساعة فینظر الی آلسماء ویتلوا القرآن قال فمرّ بی بعد هدوّ من آللیل فقال یانوف اراقد انت ام رامق ؟ قلت بل رامق ارمقک ببصری یا امیرالمؤمنین (ع) قال یانوف طوبی للزّاهدین فی آلدنیا آلراغبین فی الاخرة اولئک آلذین اتّخذوا الارض بساطا وترابها فراشها و مائها طیبا والقرآن دثارا وآلدعاء شعارا وقرضوا من آلدنیا تقریضا علی منهاج عیسی بن مریم (ع)

انّ آلله عزّوجلّ اوحی الی عیسی بن مریم قل للملاء من بنی اسرائیل لایدخلون بیتا من بیوتی الّا بقلوب طاهرة و ابصار خاشعة واکفّ نقیّة وقل لهم اعلموا انّی غیر مستجیب لاحد منکم دعوة ولاحد من خلقی قبله مظلمة ویقرب منه مافی نهج ثمّ قرضوا آلدنیا قرضا علی منهاج المسیح .

یانوف انّ داود (ع) قام فی مثل هذه آلساعة من آللیل فقال انّها ساعة لایدعو فیها عبد ربه الّا استجیب له الّا ان یکون عشّارا او عریفا او شرطیّا او صاحب عرطبة وهی آلطنبور او صاحب کوبة و هی آلطبل .

روی المسعودی فی مروج آلذهب ان

المهتدي بالله كتب هذا الخبر بخطّه وكان بسمع منه في جوف اللّيل وقد خلا بربّه و هو يبكي ويقول يانوف طوبى للزّاهدين في الدّنيا الرّاغبين في الاخرة الى ان كان من امره مع الاتراک ماكان .

تقدّم في بكاء ورواه نوف و حبّة العرني عن عبادة اميرالمؤمنين (ع) و سهره و بكائه فراجعه و اكتبه وتأمّل فيه حتّى يخرج الكرى عن عينک والغفلة عن قلبک

فسانه ها همه خواب آورد فسانهٔ من
زچشم خواب ربايد فسانهٔ عجبی است

سفينة البحار نوف

النّاقة : الأنثى من الابل (اقرب) : شتر ماده .

«فاذا اخذها امينک فاوعز اليه الّا يحول بين ناقة وبين فصيلها» ر۲۵ ر۲۴۴ ـ ۱۵ چون آنهارا امين تو (براى آوردن نزد ما) گرفت باو سفارش كن كه بين شتر و بچهٔ شيرخواره اش جدائى نيندازد .

(النوق والروايات)

وَإِلَىٰ ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ هَٰذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةً فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ .

ص عن ابيعبدالله (ع) في قوله تعالى كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِالنُّذُرِ فَقَالَ هٰذا لمّا كذّبوا صالحا وما اهلک الله قوما قطّ حتّى يبعث الله اليهم الرسل قبل ذلک فيحتجّوا عليهم فاذا لم يجيبوهم اهلكوا و قد كان بعث الله صالحا (ع) فدعاهم الى الله تعالى فلم يجيبوه و عتوا عليه فقالوا لن نؤمن حتّى تخرج لنا من هذه الصخرة ناقة عشراء وكانت صخرة يعظمونها ويذبحون عندها في رأس كلّ سنة و يجتمعون عندها فقالوا له ان كنت كما تزعم نبيّا رسولا فادع الله يخرج لنا ناقة منها فاخرجها لهم كما طلبوا منه و اوحى الله تعالى الى صالح ان قل لهم انّ الله جعل لهذه الناقة شرب يوم ولكم شرب يوم فكانت الناقة اذا شربت يومها شربت الماء كلّه فيكون شرابهم ذلک اليوم من لبنها فيحلبونها فلايبقى صغير ولاكبير الّا شرب من لبنها ذلک فاذا كان اللّيل واصبحوا غدوا الى مائهم فشربوا هم ذلک اليوم ولاتشرب (بو) الناقة فمكثوا بذلک ماشاء الله حتّى عتوا ودبّروا في قتلها .

فبعثوا رجلا احمر اشقرا ازرق لايعرف له اب ولد الزنا يقال له قدّار ليقتلها فلمّا توجّهت الناقة الى الماء ضربها ضربة ثمّ ضربها اخرى فقتلها فمرّ فصيلها حتّى صعد الى

جبل فلم يبق منهم صغير ولاكبير الّا اكل منها فقال لهم صالح اعصيتم ربّكم انّ اللّه تعالى يقول ان تبتم قبلت توبتكم و ان لم ترجعوا بعثت اليكم العذاب فى اليوم الثالث فقالوا يا صالح ائتنا بماتعدنا ان كنت من الصادقين قال انّكم تصبحون غدا وجوهكم مصفرّة واليوم الثاني محمرّة واليوم الثالث مسوّدة فاصفرت وجوههم فقال بعضهم ياقوم قد جائكم ما قال صالح فقال العتاة مانسمع مايقول صالح ولوهلكنا وكذلك في اليوم الثاني والثالث فلمّا كان نصف اللّيل اتاهم جبرئيل فصرخ صرخة خرقت اسماعهم وفلقت (قلقلت) قلوبهم فماتوا اجمعين في طرفة عين صغيرهم وكبيرهم ثمّ ارسل اللّه عليهم نارا من السّماء فاحرقتهم .

اهدى الى رسول اللّه (ص) ناقتان فقال للصّحابة هل فيكم احد يصلّي ركعتين ولم يهتمّ فيهما بشئ من امور الدنيا ولايحدّث قلبه بفكر الدنيا اهدى اليه احدى هاتين الناقتين فلم يجبه احد الّا اميرالمؤمنين (ع) فصلي فاعطاه رسول الله (ص) كلتيهما .

ثو عن الصادق (ع) قال قال علي بن الحسين (ع) لابنه محمّد (ع) حين حضرته الوفاة انّني قدحججت على ناقتي هذه عشرين حجة فلم اقرعها بسوط قرعة فاذا نفقت فادفنها لاتأكل لحمها السباع فانّ رسول اللّه (ص) قال مامن بعير يوقف عليه موقف عرفة سبع حجج الّا جعله اللّه من نعم الجنّة و بارک فى نسله فلمّا نفقت حفرلها ابوجعفر (ع) و دفنها وروى انّه لمّا مات عليّ بن الحسين (ع) خرجت ناقته فاتت قبره و تمرّغت عليه و ضربت بجرانها عليه و رغت وهملت عيناها فلم تلبث الّا ثلثة حتّى نفقت سفينة البحار نوق

نَالَهُ وـ له العطيّة وبالعطيّة ن : اعطاه ايّاه وـ المرأة بالحديث والحاجة اى سمحت او همّت وـ له بشئ : جاد (اقرب) : بخشش را بخشيد . زن خبر و احتياج را قصد كرد . براى او چيزى را بخش نمود .

« من نال استطال » ح ۲۱۶ ح ۳۹۷ ـ ۴ هركس بخشيد برترى كرد (يعنى بخشش نمودن سبب بزرگى و برترى مى‌شود)

(تَنَاوَلَ) الشئ : اخذه (اقرب) : چيز را اخذ كرد .

« فنكّلوا من تناول منهم ظلما عن ظلمهم » ر ۶۰ و ۲۵۸ ـ ۴ هركس از آنها (لشگريان) ستمي را اخذ نمايد (از راه ستم مالي را بردارد) اورا از ستمشان دور نمائيدو بكيفر رسانيد

(التّنَاوُل) مصدر دريافتن .

« ومن تناوله بحدود المخلوقين ابعد » ط ۱۶۱ ط ۳۶ ـ ۱۶ از دريافتش بوسيله حدود و صفات آفريده ها دورتر است (كسيكه به چگونگى آفريده شده پى نبرد چگونه به

آفریننده‌ٔ آن پی خواهد برد)

(اَلنَّوال) : العطاء وَالنصیب (اقرب): بخشش و سهم .

«ونوال الثواب» ط ۸۱ ط ۴ ـ ۱۳ـ (گوشها) برای بخشیدن ثواب (بلرزه‌درآید)

(اَلنّائِل) : اسم فاعل و ـ مصدر و ـ العطیة (اقرب) : بخشش کننده . بخشش ـ کردن . بخشش شده .

«ولاینقصه نائل» ط ۱۸۰ ط ۱۰ـ۱۴ بخشش (خزانهٔ نعمت) اورا کم‌نمیگرداند .

نامَ :الرجل ل : نعس اورقد و ـ عن حاجته: غفل عنها و ـ السوق : کسدت (اقرب) : مرد خوابید . از حاجت‌خودبیخبر شد . بازار کساد گردید .

« الا وانّی لم ار کالجنّة نام‌طالبها» ط ۲۸ ط ۱۰۶ـ ۶ آگاه باش من (نعمتی)مانند بهشت ندیدم که جویندهٔ آن درخواب‌غفلت باشد (عملهائیکه به بهشت می رساند انجام ندهد)

(اَلنَّوم) :مصدر: خوابیدن

« نوم علی یقین خیر من صلوة فی شکّ» ح ۹۷ ح ۳۵۶ ـ ۳ خوابیدن بر یقین (به خدا و امام) باور داشته باشد)بهتراست از نمازگزاردن درحالت شکّ و تردید .

(اَلإِسْتِنامَة) : السکون الیه سکون النائم و ـ الاستیناس به (اقرب) : آرمیدن بسوی او و انس گرفتن‌باوی .

«ثمّ لایکن اختیارک ایّاهم علی فراستک‌واستنامتک» ر ۵۳ ر ۲۳۹ـ ۱۱۵ پس برگزیدن تو آنان‌را (برای امورات دولت) نباید‌برفراست ومأنوس بودن و آرمیدن‌خودت باشد (زیرا مردان فراستهای والیها را می‌شناسند باتصنّع میل آنها رابخود جلب می‌کنند)

(اَلنّائِم) اسم فاعل (اقرب) : خواب کننده

«و النائم یستیقظ» ط ۱۷۸ ط ۸۵ـ ۸ (بشما شناساندم آنچه را که نمی‌دانستید) کاش خواب کننده و غافل بیدار می‌شد (یعنی آنچه در دست امکان بود گفتم اگر متنبّه نشدید تقصیر من نیست)

(النِیام) جمع نائم (اقرب) : خواب کنندگان

« اهل الدنیا کرکب یساربهم و هم نیام» ح ۶۴ ح ۳۹۰ ـ ۴ اهل دنیا مانند کاروانی هستند که آنانرا راه می برند در حالیکه خوابند

(اَلنُّوَمَة) : الکثیر النوم و ـ المغفل والخامل (اقرب) : بسیار خواب‌کننده . غافل و گمنام .

«وذلک زمان لاینجو فیه الّا کل مؤمن نومة» ط ۱۰۱ ط ۹۹ـ ۱۰ آن زمانی است

نجات نمی‌یابد درآن مگر مؤمن گمنام بی نام و نشان (زیرا اگر میان جامعه مشهور باشد یا بالاجبار بامیل حکّام جور رفتار می‌کنداینوقت دین او از بین می‌رود وگرنه اورا ازبیـــن می‌برند)

(النُوَّم) جمع نائم (اقـــرب): خواب کنندگان

«وایقاظا نوّما» ط ۱۰۶ ط ۲۴ ــ ۱۱

بیداران خواب رفتگان (زیرا مانند بیداران عمل نمی‌کنید)

(النوم والروایات)

جامع البزنطی عن الصادق (ع) قال انّی لامقت الرّجل یکون قد قرء القرآن ثـــم ینام حتّی یصبح لایسمع اللّه منه شیئا.

قال امیرالمؤمنین (ع) من خـــاف البیات قلّ نومه.

ل عن الصادق (ع) ثلـــث فیهـنّ المقت من اللّه عزّوجلّ: نوم من غیرسهروضحک من غیر عجب واکل علی الشبع.

قال ابوجعفر(ع) قال موســـی (ع) یاربّ ایّ عبادک ابغض الیک؟قال جیفةباللّیل بطّال بالنهار.

مکا عن الصادق (ع) قال انّ اللـــه یبغض کثرة النوم و کثرة الفراغ و قال ایضـــا کثرة النوم مذهبة للدین والدنیا.

ختص قال رسول اللّه (ص) ایّاکـــم وکثرة النوم فانّ کثرة النوم یدع صاحبه فقیرا یوم القیمة.

النبوی (ص)قالت امّ سلیمان بـن داود لسلیمان یابنیّ ایّاک و کثرة النوم باللّیل فانّ کثرة النوم باللّیل تدع الرّجل فقیرا یوم القیمة قال الشیخ النظامی

مخفت ای دیده چندان غافل و مست
چه هشیاران برآورد درجهان‌دست
که چندان خفت خواهی در دل خاک
که فراموشت کند دوران افـــلاک

الحدیث القدسی یابن عمران کذب من زعم انّه یحبّنی فاذا جنّه اللّیل نام.

فی خبر سلمان قال سمعت حبیبـی رسول اللّه (ص) یقول من بات علی طهرفکانّما احیی اللّیل کلّه فانا ابیت علی طهر.

مکا عن ابیعبداللّه (ع) قال من تطهّر ثمّ اوی الی فراشه بات و فراشه کمسجده فان ذکر انّه علی غیر وضوء فلیتمّم من دثاره کائنا ماکان فان فعل ذلک لم یزل فی الصلوة و ذکر اللّه عزّوجلّ.

قال امیرالمؤمنین (ع) لاینام الرّجل و هو جنب ولاینام الّا علی طهور فان لم‌یجد الماء فلیتمّم بالصعید فانّ روح المؤمـن ترفع الی اللّه تعالی فیقبلها و یبارک علیهـا فان کان اجلها قد حضر جعلها فی کنوز رحمتـــه

وان لم يكن اجلها قد حضر بعث بها مع امنائه من الملئكة فردّوها في جسدها .

النبوىّ (ص) من نام علـى الوضـوء ان ادركه الموت ليله فهو عنداللّه شهيد

روى انّ الارض يعجّ من نــوم قبل طلوع الشمس وانّه والنوم بين العشائين يورث الفقر .

يب قال الصادق (ع) نومة الغــداة مشومة تطرد الرزق و تصفر اللّون و تغيّــره وتقبحه وهو نوم كلّ مشوم انّ اللّه تعالي يقسم الارزاق مابين طلوع الفجر الي طلوع الشمس وايّاكم بتلك النومة وكان المنّ والسلوى ينزل على بني اسرائيل من طلوع الفجر الـي طلوع الشمس فمن نام تلك الساعة لم ينزل نصيبــه وكان اذا انتبه فلايرى نصيبه احتاج الــى السئوال والطلب .

الاربعمأة قال اميرالمؤمنين (ع) لاينام الرجل على المحجّة وقال لاينام الرجل على وجهه ومن رأيتموه نائما على وجهه فانبهـوه ولاتدعوه .

عن الصادق (ع) عن ابيه (ع) قــال النبي (ص) اذاأوى احدكم الي فراشه فليمسحه طرف ازاره فانه لايدرى مايحدث عليه ثم ليقل اللهم ان امسكت نفسي في منامي فاغفرلهــا وان ارسلتها فاحفظها بماتحفظ به عبــادك الصالحين .

روى انّه يتخوّف من النوم في البيت وحده الجنون وانّ النبىّ (ص) لعن ثلثة الاكل زاده وحده والراكب في الفلاة وحده والنائم في البيت وحده ولولم يكن له بدّ مــن ذلك فليقل اللهم آنس وحشتي و اعنّي علي وحدتي واعنّي علي وحدتي و ينبغي ان يعرض نفســه قبل النوم علي الخلاء وان لايبيت ويده غمرة ولايبيت في سطح غير محجّرة فمن بـــات فاصابه شئ فلايلومن الّا نفسه و قال رسول اللّه (ص) اغسلوا صبيانكم من الغمر فانّ الشيطان يشمّ الغمر فيفزع الصبي في رقاده و يتأذّى به الكاتبان .

طب عن ابيعبداللّه (ع) انّ رجـــلا قال له يابن رسول اللّه ان لي جارية يكثــر فزعها في المنام وربّما اشتدّ بها الحال فــلا تهدء وياخذها حذر في عضدها و قد رأهـــا بعض من يعالج فقال انّ بها مسّ من اهل الارض وليس يمكن علاجها فقال (ع) مرها بالفصـد وخذلها ماء الشبيب المطبوخ بالعسل و تسقى ثلثة ايّام قال ففعلت ذلك فعوفيت باذن اللّه عزّوجلّ .

قال احمدبن اسحق لابيمحمّد (ع) سيدي روى لنا عن آبائك انّ نوم الانبياء على اقفيتهم ونوم المؤمنين على ايمانهــم ونوم المنافقين علي شمائلهم و نوم الشياطين على وجوههم فقال كذلك هو .

روى من قرء التوحيد احدى عشر مرّة حين يأخذ مضجعه يحفظه اللّه في داره و دويرات

حوله او مأة مرة ليغفرالله له ذنوب خمسين سنة و من استغفر الله حين يأوي الى فراشه مأة مرّة تحاتت ذنوبه كما تسقط ورق الشجرولو قال لااله الا اللهمأة مرّة بني الله له بيتا في الجنّة ويسبّح تسبيح الزهراء (ع)

ومن قرء آية الكرسي عند منامه لم يخف الفالج ولوقرء قُلْ اِنَّمَا اَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ الى آخر السورة كان له نورا من مضجعه الى بيت الله الحرام و يستيقظ في الساعة التي يريد وهو من المجربات.

وروى من اصابه فزع عند منامهفليقرء اذا أوى الى فراشه المعوّذتين وآية الكرسي.

و في الصحيح عن ابيعبد الله (ع) قال من قال حين يأخذ مضجعه ثلث مرّات الحمدلله الذى علا فقهر والحمدلله الذى بطن فخبر والحمدلله الذى ملك فقدروالحمد لله الذى يحيي الموتي ويميت الاحياء و هو على كلّ شيء قدير خرج من الذنوب كيوم ولدته امّه.

وروى من قال عند نومه ثلثايفعل الله مايشاء بقدرته ويحكم مايريد بعزّته فقد صلّى الف ركعة.

ومن قرء آية السخرة (و هو آيه ۵۲ الى ۵۵ من سورة الاعراف اوّله ان ربكم وآخر المحسنين) عند نومه حرستهالملئكةوتباعدت عنه الشياطين.

وعن النبي (ص) من قال حين يأوى الى فراشه ثلثمرّات استغفرالله الذى لااله الّا هو الحيّ القيّوم واتوب اليه غفر الله تعالى ذنوبه وان كان مثل زبد البحر و رمل عالج او مثل ايّام الدنيا.

و روى من قرء آية شهدالله‌عندمنامه خلق الله تعالي له سبعين الفملک يستغفرون له الى يوم القيمة.

عن علي (ع) اذا اراد احدكم النوم فليضع يده اليمنى تحت خدّه الايمن وليقل بسم الله وضعت جنبى لله على ملّة ابراهيم ودين محمّد (ص) وولاية من افترض الله طاعته ماشاء الله كان ومالم يشأ لم يكن فمن قال ذلك عند منامه حفظه الله تعالى من اللصّ المغير والهدم وتستغفر له الملئكة.

عن ابيعبدالله (ع) من قرء سورة انّا انزلناه في ليلة القدر احدى عشر مرّة عند منامه وكّل الله به احد عشر ملكا يحفظونه من كلّ شيطان حتّى يصبح.

وكان النبي (ص) اذا آوى الى فراشه قال باسمک اللهم اموت واحيي واذااستيقظ قال الحمدلله الذى احيانا بعدماامانتنا و اليه النشور.

عن الصادق (ع) قال ما استيقظ رسول الله (ص) من نومه قطّ الّا خرّ للّهساجدا

عن الجعفريات عنه (ص) من انتبه من فراشه فقال اشهد ان لااله الّا اللّهآمنت بالله وكفرت بالطاغوت غفرالله جميع ذنوبه.

روی انّه کان ابوعبداللّه اذاقام آخر اللیل رفع صوته یسمع اهل الّداریقول اللّهم اعنی علی هول المطّلع ووسّع علیّ المضجع وارزقنی خیر ماقبل الموت وارزقنی خیر مابعد الموت .

وعن النبیّ (ص) قال الرّؤیاالصالحة من اللّه فاذا رأی احدکم مالایحبّ فلا یحدث بها احدا فانّها لن تضره .

مکا وکان رسول اللّه (ص) ینام علی الحصیر لیس تحته شیء غیره وکان یستاک اذا اراد ان ینام ویأخذ مضجعه وکان اذا آوی الی فراشه اضطجع علی شقّه الایمن و وضع یده الیمنی تحت خدّه الیمنی ثمّ یقول اللّهم قنی عذابک یوم تبعث عبادک وکان له اصناف من الاقاویل یقولها اذا اخذ مضجعه وکان یقرء آیة الکرسی عند منامه .

ختص قال الصادق (ع) اذا کان العبد علی معصیة اللّه عزّوجلّ واراد اللّه به خیرا اراه فی منامه رؤیا تروّعه فینزجربها عن تلک المعصیة وانّ الرویا الصادقة جزء من سبعین جزء من النبوّة .

لی عن ابیعبداللّه (ع) قال انّ المؤمن لیهول علیه فی منامه فیغفر له ذنوبه و انّه لیمّهن فی بدنه فیغفر ذنوبه .

مع قال ابوعبدالله (ع) طوبی لعبد نُوَمَةٍ عرف النّاس فصاحبهم ببدنه ولم یصاحبهم فی اعمالهم بقلبه فعرفوه فی الظاهر و عرفهم فی الباطن .

نهج وذلک زمان لاینجوا فیه الّا کلّ مؤمن نُوَمَةٍ ان شهد لم یعرف و ان غاب لم یفتقد اولئک مصابیح الهدی و اعلام السری لیسوا بالمساییح ولا المذاییع البذر اولئک یفتح الله لهم ابواب رحمته و یکشف عنهم ضرّاء نقمته سفینة البحار نوم .

النِّینان : جمع نون و هو الحوت (اقرب) : ماهیها .

« و اختلاف النینان فی البحار الغامرات » ط ۱۹۶ ط ۱۳ــ ۱ (خداوند عالم می داند) آمد و رفت ماهیها را در دریا های عمیق پرآب .

(النون والروایات)

قال الدمیری فی حیوه الحیوان عن معروف الکرخی قال بلغنا انّ ذا النون المصری خرج ذات یوم یرید غسل ثیابه فاذاهو بعقرب قد اقبل علیه کاعظم مایکون من الاشیاء قال ففزع منها فزعا شدیدا واستعاذ باللّه منها فکفی شرّها فاقبلت حتّی وافت النیل فاذاهی بضفدع قد خرج من الماء فاحتملها علی ظهره وعبر بها الی الجانب الآخر فقال ذو النون

فاتّزرت بمئزری ونزلت فی الماء فلم ازل ارقبها الی ان اتت الی الجانب الاخر فصعدت ثمّ سمت وانا اتّبعها الی ان اتت شجرة كثيرة الاغصان كثيرة الظلّ واذا بغلام امرد ابيض نائم تحتها وهو مخمور فقلت لاقوّة الّا باللّه اتت العقرب من ذلک الجانب للدغ هـــذا الفتی فاذا انا بتنين قد اقبل يريد قتل الفتی فظفرت العقرب به ولزمت دماغه حتّی قتلته ورجعت الی الماء و عبرت علی ظهر الضفدع الی الجانب الاخر فانشد ذوا النون يقـــول ياراقدا والجليل يحفظه من كلّ سوء يكون فی الظلم كيف تنام العيون عن ملک تأتيک منه فوائد النعم قال فانتبه الفتی علی كـلام ذی النون فاخبره الخبر فتاب و نزع لباس اللّهو ولبس اثواب السياحة وساح ومات علی تلـــک الحاله سفينة البحار نون.

نَوىَ : الشی ض (واوىّ يائی) : قصده وعزم عليه و ـ القوم منزلا بكذا : قصـــدوه (اقرب) : چيزرا قصد كرد و بروی‌تصميم‌گرفت جماعت منزل فلانی را قصد كردند.

« وتنوی غرّتهم عن فيئهم » ر ۴۱ ر ۲۴۵ ـ ۵ فريب دادن ايشان را از غنيمت آنها را قصد می‌كنی.

(النِيَّة) : مصدر و ـ عزم القلب علی امر من الامور (اقرب) : قصد كردم . تصميم دل برامری از امور.

«وقامت النيّة مقام اصلاته لسيفه» ط ۱۸۸ ط ۲۲ ـ ۲۳ تصميم گيری (بركار نيـک) جای شمشير كشيدن اورا ميگيرد.

(النِيّات) : جمع نيّـة (اقـــرب): تصميمات.

« فكانت النيات مشتركة » ط ۱۹۰ ط ۲ ـ ۹۹ (اگر پيامبران صاحب قدرت بودند) نيّتهای خلق‌غير خالص می‌شد (بعضی‌ازترس بعضی از ميل ايمان می‌آوردند نه خالصا برای خدا)

(النَوى) : مصدرو ـ البعد و ـ الوجه الذی يذهب فيه و ينويه المسافر و ـ الـــدار (اقرب) : قصد كردن . دوری . جهتی كـــه مسافر آنرا قصد می‌كند و می‌رود . خانه.

«اخرج عنّا ابعداللّه نواک» ط ۱۳۲ ط ۲۰۳ ـ ۲ (از مجلس ما) بيرون شوخداوند مقصد ترا دور گرداند.

(النوی والروايات)

كا عن الثمالی عن علی بن الحسين (ع) قال لاعمل الّا بنيّة (ای‌لاعمل‌صحيحة) قال المحقّق الطوسی فی بعض‌رسائله النيّة هی‌القصد الی الفعل و هی واسطة بيـــن العلم والعمل اذ مالم يعلم الشی لـــم يمكن

قصده ومالم يقصده لم يصدر عنه ثمّ لمّا كان غرض السّالک العامل الوصول الي مقصد معيّن كامل علي الاطلاق وهو اللّه تعالي لابدّ من اشتماله علي قصد التقرّب .

كا عن ابيعبداللّه (ع) قال قال رسول اللّه (ص) نيّة المؤمن خير من عمله و نيّة الكافر شرّ من عمله و كلّ عامل يعمل على نيّته و قد قيل فيه وجوه (۱) المراد بنيّة المؤمن اعتقاده الحقّ (۲) النّيّة بلاعمل خير من العمل بلانيّة (۳) طبيعتها خيرمن طبيعته لانّه يثاب عليها ولايترتّب عليها عقاب (۴) انّها من عمل القلب الّذي هو افضل من الجوارح فكذا عمله (۵) بعض الاعمال الشاقّة خير من بعض الاعمال الخفيفة كنيّة الحجّ من تلاوة آية مثلا

كا عن ابيعبداللّه (ع) قال انّ العبد المؤمن الفقير ليقول يارب ارزقني حتّي افعل كذا وكذا من البرّ و وجوه الخير فاذا علم اللّه عزّوجلّ ذلک منه بصدق نيّة كتب اللّه له من الاجر مثل مايكتب له لو عمله انّ اللّه واسع كريم .

كا قال ابوعبداللّه (ع) انّما خلد اهل النّار في النّار لانّ نيّاتهم كانت في الدّنيا ان لوخلدوا فيها ان يعصوا اللّه ابدا و انّما خلد اهل الجنّة في الجنّة لانّ نيّاتهم كانت في الدّنيا ان لوبقوا فيها ان يطيعوا اللّه ابدا فبالنّيات خلد هولاء وهولاء ثمّ تلاقوله تعالي

قُلْ كُلٌّ يَعْمَلُ عَلٰى شاكلته قال علي نيّته .

عن زيد الشحام قال قلت لابيعبداللّه (ع) انّي سمعتک تقول نيّة المؤمن خيرمن عمله فكيف تكون النّيّة خير من العمل قال لانّ العمل ربّما كان ريا المخلوقين والنّيّة خالصة لربّ العالمين فيعطي عزّوجلّ علي النّيّة مالايعطي على العمل قال ابوعبداللّه (ع) انّ العبد لينوى من نهاره ان يصلّي باللّيل فيغلبه عينه فينام فيثبت اللّه له صلوته و يكتب نفسه تسبيحا ويجعل نومه عليه صدقة .

ونروى نيّة المؤمن خير من عمله لانّه ينوى من الخير مالا يطيقه ولايقدر عليه .

مص قال الصادق (ع) صاحب النّية الصّادقة صاحب القلب السّليم لانّ سلامة القلب من هواجس المحذورات بتخليص النّيّة للّه في الامور كلّها قال اللّه يَوْمَ لاٰيَنْفَعُ مٰالٌ وَلاٰبَنُونَ إِلاّٰ مَنْ اَتٰى اللّٰهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ .

وقال النبي (ص) نيّة المؤمن خيرمن عمله وقال انّما الاعمال بالنّيّات و لكلّ امرئ ما نوى فلابدّ للعبد من خالص النّيّة في كلّ حركة وسكون .

في المجمع عن النّبيّ (ص) من كانت نيّته الدنيا فرّق اللّه عليه امره و جعل الفقر بين عينيه ولم يأته من الدّنيا الّا ماكتب له ومن كانت نيّته الاخرة جمع اللّه شمله و جعل غناه في قلبه و اتته الدّنيا وهي راغمة.

وروى عن الصادق (ع) في قوله تعالي

إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللّهِ . . . واللّه ماقالـــوا هذا الهم ولكنّهم اضمروه في انفسهم فاخبـر اللّه باضمارهم .

قال رسول اللّه (ص) لابي ذرياباذر ليكن لک في كلّ شئ نيّة حتّى في آلنــوم والاكل .

بشا عن عطية العوفي قال خرجت مع جابربن عبدآللّه الانصاري ره زائرن قبـــر الحسين بن عليّ بن ابيطالب (ع) فلمّا وردنا كربلا دنا جابر من شاطئ الفرات فاغتسل ثمّ ائتزربازار وارتدى بآخر ثمّ فتح صرّة فيهاسعد فنثرها على بدنه ثمّ لم يخط خطوة آلا ذكـر اللّه حتّى دنى من القبر قال المسنيه فالمسته فخرّ على القبر مغشيّا فرششت عليه شيئـا من الماء فافاق ثمّ قال ياحسين ثلثا ثمّ قال حبيب لايجيب حبيبه ثمّ قال و انّى لک بالجواب وقد شحطت اوداجک على اثباجک وفرّق بين بدنک ورأسک .

ثمّ ذكر بعض مناقبه وكانّه كان هــذا زيارته له ثمّ زار آلشهداء بآلسلام عليهم ثمّ قال وآلذى بعث محمّدا (ص) بالحقّ لقـــد شاركناكم فيما دخلتم فيه قال عطيّة فقلت لجابر وكيف ولم نهبط واديا ولم نعل جبلا ولـــم نضرب بسيف والقوم قد فرّق بين رؤسهـــم وابدانهم واوتمت اولادهم وارملـت الازواج فقال لي ياعطيّة سمعت حبيبي رسول اللّه (ص) يقول من احبّ قوما حشر معهم ومن احب عمل قوم اشرک في عملهم وآلذى بعث محمّــــدا (ص) بالحقّ نبيّا انّ نيّتي و نيّة اصحابـــي على مامضى عليه الحسين (ع) واصحابه .

سفينة البحار نوى

النّاب : آلسنّ خلف آلرباعيـه و ـ آلناقة المسنّة (اقرب) : دندان پشت دندان رباعي . شتر پير

«كالّناب آلضروس» ط ۹۱ ط۴۱ـ۱۰ (هرآينه بعدازمن بني اميّه را زمامداران بدى خواهيد يافت) مانند شتر گزنده هنگـــام دوشيدن

«ونابين بهما تقرض» ط ۱۸۳ط۱۶ـ ۲۶ (قرارداد براى او) دو دنـدان با آن دو ميبرد (گياه را)

(الأنياب) : جمع ناب (اقـــرب) : دندانها

«غضّت الفتنة ابناءها بانيابها» ط ۹۹ ط ۸۲ـ ۷ فتنه و بلا فرزندان خود را بـا دندانهايش گزيد (مردمان فتنه جو در اثـر اعمال بدشان به قتل و بلا گرفتار شدند)

نَالَ : مطلوبه ض ل: اصابه (نالني من فلان معروف) : وصل اليّ منـــه معروف (نال من عرض فلان) : سبّه و ـ آلرحيـــل :

حان ودنا (اقرب) : به او رسید . از فلانـــی
بمن نیکوئی رسید . به فلانی دشنـــام داد .
کوچ نمودن نزدیک شد .

«لاتنالون منها نعمة الّابفراق اخری»
ط ۱۴۳ ط ۱۳۷ــ ۲ به هیچ نعمتی ازآن (دنیا)
نمیرسید مگر دیگری را از دست می دهیدوهر
نوبت‌که غذا می‌خوری دستگاه گوارش بـــرای
هضم آن مقداری از استعداد خویش راازدست
میدهد وفرسوده می‌شود و همچنین در سایر
نعمتها)

(تَناوَلَ) : اخذ : گرفت

«و ان کان آلرجل لیتناول المرأة فی
الجاهلیّة بالفهر او الهراوة فیعیّر بها و عقبه
من بعده» ر ۱۴ ر ۲۷۵ــ ۳ اگر مردی بود که
میگرفت و میزد زنی را در جاهلیّت بسنگریزه
وعصا پس توبیخ کرده میشد آن‌مرد و نســل و
اولاد او بعداز وی .

(اَلنَّیْل) مصدر (اقرب) : رسیدن .

«فقد کذّب القرآن واستغنی عـــن
الاعانة بالقرآن فی نیل المحبوب» ط ۷۷ ط
۱۳۰ــ ۲ (هرکس ترا تصدیق نماید) بتحقیق
قرآن را تکذیب نموده و خودش را بی نیـــاز
دانسته از یاری خواستن از خدا در رسیـــدن
بامر محبوب .

(نَلْ) فعل امر (اقرب) : اخذ کن .

«ومایقنت بطیب وجوهه فنل منه»
ر ۴۵ ر ۲۴۲ــ ۳ آنچه را که به پاکی راههـــای
کسب آن یقین کردی از آن تناول کن .

هـ

ه

هَبَّ : الرّيح ن : ثارت و هاجت و ـ الرجل من النوم : انتبه واستيقظ وزيد عمرا من نومه : ايقظه و ـ الرجل : غاب (اقرب) : باد وزيد و برانگيخت مرد از خواب بيدار شد زيد عمر را از خوابش بيدار كرد .

«فلمّا قرعته بالحجّة في الملاء الحاضرين هبّ» ط ۱۷۰ ط ۷۲ ـ ۴ هنگامي كه او را درميان جماعت حاضرين بادليل گرفتم از خواب غفلت بيدار شد (ندانست چه جوابم بدهد)

«ان لم تكوني الّا انت تهبّ اعاصيرك» ط ۲۵ ط ۱۰۱ ـ ۱ (اى كوفه) اگر نباشد مرا جز تو وگردبادهاى توهم بوزد (فتنه و فساد دروني و نفاق تو برانگيخته شود) (خدازشت گرداند ترا)

(المَهَبّ) : موضع هبوب الريح (اقرب) : محل وزيدن باد

«فانّما كنا في افياء اغصان ومهبّ رياح» ط ۱۴۷ ط ۷۹ ـ ۶ جز اين نيست مابوديم درسايه ها شاخه ها ومحل وزش بادها (يعني دنيا مانند اينها زود فاني شدني است)

هَبَطَهُ : من الجبل ن : انزله و ـ المرض لحمه : هزله و ـ بلدا كذا : دخله (اقرب) : از كوه پائين آمد . مرض گوشت اورا آب كرد . به شهر چناني داخل شد .

«ملأ يهبط وملأ يعرج» ط ۱۹۵ ط ۱۱۰ ـ ۵ گروهي (از ملائكه) فرود مي آمد وگروهي بالا ميرفتند

(اَهْبَطَهُ) : انزله و ــ الثمن : نقّصه (اقرب) : اورا فرود آورد . قیمت‌راکم‌کرد .

«فاهبطه الی دار البلیّة» ط ۱ ط ۵ ــ ۳۵ پس او (آدم) را به سرای (دنیا) پسر محنت و بلا فرود آورد

(الهُبُوط) مصدر : النزول (اقرب) : فرودآمدن .

«وهبوطها وصعودها» ط ۸۹ ط ۳ ــ ۴۳ (ستارگان را جاری ساخت برمجاری آنها) از فرود آمدن آنها و بالارفتن آنها .

(الهابِطین) اسم فاعل جمع : فرودآیندگان

«وذلک للهابطین بامره» ط ۸۹ ط ۳ ــ ۳۷ برای (ملائکه های) فرود آیندگان (که حاملین رحمت او هستند) با امر او رام‌وآسان نمود .

(المَهْبِط) : موضع الهبوط (اقرب): محل فرود آمدن .

«ومهبط وحی الله» ح ۱۳۱ ح ۳۳۸ ــ ۷ زمین محلّ فرود آمدن وحی‌خداوند عالم است .

(المَهابِط) جمع مهبط (اقرب) : جاهای فرودآمدن .

«واتّقوا مدارج الشیطان و مهابط العدوان» ط ۱۴۹ ط ۳۱ــ ۱۹ از راهها و بالا آمدن (فریبهای) شیطان وجاهای فرودآمدن دشمنی بپرهیزید .

هَبِلَتْهُ : امه : ثکلته (اقرب) ؛مادرش در عزایش نشست .

(الهَبُول) : المرأه الثکول (اقرب) : زن فرزند مرده .

«هبلتهم الهبول» ط ۲۲ ط ۱۰۴ــ۷ مادرشان به عزایشان بنشیند

(اِهْتَبِلْ هَبْلَکَ) ای علیک بشأنک (اقرب): مراقب شان خودت باش.

(اِهْتَبَلَ) الصید : طلبه و ــ کلمة الحکمة : اغتنمها (اقرب) : صید رابی‌گیری کرد . کلمهٔ حکمت راغنیمت شمردند

«فاهتبلوا هبلها» ط ۱۳۰ ط ۷۹ــ۹ اهتمام کنید اهتمامی که لایق شان‌آن (تقوی) باشد (مراقب شأنش باشید)

(الهبل والروایات)

قال ابوسفیان یوم احد اعل هبل فقال رسول الله (ص) لامیرالمؤمنین قل‌له الله اعلی واجلّ وفی قصة النوق المحملة ثیاب دیباج سجد ابوجهل لهبل و قال‌اسألک ان تجعل النوق تخاطبنی ولایشمت بی محمّد وانا اعبدک اربعین سنة وما سألتک حاجة فان اجبتنی هذا لاضمنّ لک قبّة من لؤلؤ ابیض

وسوارين من ذهب سفينة البحار هبل .

إِسْتَهْتَرَ : فلان : اتّبع هواه فلا يبالي بمايفعل (اقرب) : به خواهش نفس‌خودپیروی کرد باک نمی‌کند به آنچه می کند .
(أُسْتُهْتِرَ) بکذا مجهولا : صارمولعا به لايتحدّث بغيره ولايفعل غيره (اقـرب) : برگشت برآن حریص و راغب گردید .
«ولا يرجع به الاستهتار بلزوم طاعته الّا الي موادّ من قلوبهم» ط ۸۹ ط ۳ ــ ۶۵ ــ حرص و محبّت بلزوم طاعت او ومتلبس شدن بفرمان برداری او آنان را باز نمی گرداندمگر بسوی مادّه‌های دوستي از دلهای ایشان .

هَتَفَتِ : الحَمَامَةُ ض صاتـت او مدت صوتها و ــ فلان بفلان : صاح به (اقـرب) : کبوتر صدا بلند کرد یا صدای خودراطول‌داد فلانی به فلانی فریاد زد .
«واستيقظوا ان هتف بكم» ط ۱۰۶ ط ۲۴ــ ۱۸ اگر شمارا صدا زدند بیدارشوید .

(الهثم والروايات)

كان هيثم بن الاسود عثمانيّـا من اتباع‌معوية و كانت امرأته علويّة الرأى تحبّ عليّا (ع) و تكتب باخبار معاوية في اعنّـــة الخيل فتدفعها بعسكره (ع) في صفّين فتباع كذا عن الغارات .

قل حكي ابوهلال العسكرى في كتاب الاوائل عند ذكر ابي الهيثم بن التّيّهان انّه اوّل‌من‌ضرب علي‌يد رسول اللّه (ص) في‌ابتداء امر نبوّته ثم قال باسناده انّ ابا الهيثـم قام خطيبا بين‌يدى اميرالمؤمنين‌عليّ‌بن‌ابيطالب (ع) فقال انّ حسد قريش ايّاک علي وجهين الي ان قال و كنت واللّه احق قريش بشكـــر قريش نصرت نبيّهم حيّا و قضيت عنه‌الحقوق ميّتا .

واللّه مابغيهم الّا علي انفسهـم ولا نكثوا الّا بيعة اللّه يداللّه فوق ايديهـم فيها و نحن معاشر الانصار ايدينا و السنتنا معـــک فايّدتنا علي من شهد والسنتنا علي من اعاب (غات ح ل)

جا عن الحسن بن سلمة قال لمّا بلغ اميرالمؤمنين (ع) مسير طلحة والزبيـر من‌مكّة الي البصرة نادي الصلوة‌جامعة فلمّا اجتمـــع الناس حمداللّه واثني عليه و ذكرماجرى عليه من المنافقين الّذين انتزعوا منه سلطـان ابن عمّه وما فعل الناكثان فقام الهيثم بن‌التّيّهان فقال يااميرالمؤمنين انّ حسد قريش ايّاک علي وجهين امّا خيارهم فحسدوک مناقشةفي‌الفضل وارتفاعا في الدرجة وامّا شرارهم فحســـدوک

حسدا احبط الله به اعمالهم واثقل بهاوزارهم الي ان قال و نحن انصارک واعوانک فمرنا بامرک ثمّ انشاء يقول:

انّ قوما بغوا عليک وكادوک و عابوک بالامور القباح

ليس من عيبها جناح بعوض فيک حقّا ولاكعشر جناح

... فجزاه اميرالمؤمنين (ع) خيرا ثمّ قام النّاس بعده فتكلّم كلّ واحد بمثل مقاله.

اقول ابوالهيثم بن التّيهان اسمه مالک وهو من السّابقين الّذين رجعوا الى اميرالمؤمنين (ع) ويظهر من ل ج غاية اخلاصه ومن جا وغيره مايدلّ على جلالته وانّه شهد بدرا واحدا والمشاهد كلّها و انّه كان من النّقباء وقتل مع عليّ (ع) بصفّين.

نهج قال اميرالمؤمنين في خطبة له ايّها النّاس انّي قد بثثت لكم المواعظ الّتى وعظ بها الانبياء اممهم وادّيت اليكم ما ادّى الاوصياء الي من بعدهم وادّبتكم بسوطي فلم تستقيموا وحدوتكم بالزواجر فلم تستوثقوا الله انتم اتتوقّعون اما ماغيرى يطاء بكم الطريق ويرشدكم السبيل.

الا انّه قد ادبر من الدنيا ماكان مقبلا واقبل منها ماكان مدبرا وازمع الرحال عباد الله الاخيار وباعوا قليلا من الدنيا لايبقى بكثير من الاخرة لايفنى ماضرّ اخواننا الّذين سفكت دماؤهم بصفّين الّا تكونوا اليوم احياء يسيغون الغصص ويشربون الرنق قدوالله لقوا الله فوفّيهم اجورهم واحلّهم دارالامن بعد خوفهم اين اخواني الّذين ركبوا الطريق ومضوا علي الحقّ اين عمّار و اين ابن التّيهان واين ذوالشهادتين واين نظراؤهم من اخوانهم الّذين تعاقدوا علي المنيّة وابرد برؤسهم الى الفجرة.

قال ثمّ ضرب (ع) يده على لحيته و اطال البكاء ثمّ قال اوّه علي اخواني الّذين تلوا القرآن فاحكموه و تدبّروا الفرض فاقاموه واحيوا السّنّة واماتوا البدعة ودعوا للجهاد فاجابوا ووثقوا بالقائد فاتّبعوا ثمّ نادى باعلى صوته الجهاد الجهاد عبادالله الا وانّي معسكر في يومى هذا فمن اراد الرواح الى الله فليخرج قال نوف وعقد للحسين (ع) في عشرة الاف ولقيس بن سعد ره في عشرة آلاف ولابي ايّوب الانصارى عشرة الاف ولغيرهم على اعداد آخر وهو يريد الرجعة الي صفّين فما دارت الجمعة حتّى ضربه ابن ملجم لعنه الله فتراجعت العساكر فكنّا كاغنام فقدت راعيها تخطفها الذئاب من كلّ مكان سفينة البحار هثم.

هَتَكَ: الستر وغيره: خرقه و قيل جذبه فقطعه من موضعه و ـ الثوب: شقه طولا و ـ الله ستر الفاجر: فضحه (اقرب): پردهو

غیر آن را پاره کرد . گفته شده اورا کشید از جایش پاره کرد . لباس را بدرازا درید . خداوند بدکار را رسوا کرد .

«ولاتهتکوا استارکم عند من یعلم اسرارکم» ط ۲۰۱ ط ۱۷۴ـ ۱ پرده های‌خودرا (با نافرمانی خدا) در نزد خداوندی که پنهانیهای شمارا میداند ندرید .

(المَهْتُوک) اسم مفعول : دریده‌شده

«مهتوک ستره» ر ۳۹ ر ۲۹۰ـ ۱ ـ پردهٔ او (در اثر کارهای ناشایست) دریده شده است .

هَتَنَت . السماء ص : صبّت (اقرب) : آسمان باران ریخت

«ولم تطلّه فیها دیمة رخاء الّاهتنت علیه مزنة بلاء» ط ۱۰۹ ط ۱۸ـ ۷ تر ناساخت اورا در دنیا باران نرم آسانی مگر اینکه ابر بلاء براو بارید و ریزان شد .

التَّهَجُّدُ : مصدر و ـ صلوة اللیل (اقرب) : بیداری و یا خوابیدن در شب . نماز شب .

«واسهر التهجد غرار نومه» ط ۸۱ ط ۴ـ ۳۲ خواب اندک‌اورا عبادت بیدارگردانیده

×××

هَجَرَهُ : ن : صرمه و قطعه : ضدّوصله و ـ الشی : ترکه و ـ اعرض عنه و ـ زوّجه : اعتزل عنها ولم یطلّقها و ـ فی نومه خلط وهذی (اقرب) : اورا برید . چیز را رها کرد . از او اعراض نمود . از زنش کناره گیری کرد . درخواب خود بیهوده گفت

«وهجروا السبب الّذی امروا بمودته» ط ۱۴۸ ط ۵۶ـ ۱۰ بریدند و برکنارزدندسببی (اهل‌بیت پیامبر) را که (از جانب خدا) به دوستی و پیوند آنان مأمور شده بودند .

(اَهْجَرَ) فی منطقه و ـ بفلان : استهزء به (اقرب) : در گفتارش بیهوده و یا دشنام گفت . به فلانی استهزاء نمود .

«من اکثر اهجر» ر ۳۱ ر ۲۴۰ـ ۱۰۷ هرکس بسیار گوید هذیان گوید

(هاجَرَ) من بلد : خرج منه الی بلد آخر (اقرب) : از شهری به شهر دیگر بیرون رفت .

«وهاجر طائعا» ح ۳۷ ح ۳۶۴ ـ ۱ـ درحال فرمانبرنده هجرت کرد (از شهر مکه در راه اسلام به مدینه بیرون آمد)

(تَهاجَرُوا) : تقاطعوا (اقرب) : از هم دیگر بریدند .

«وتهاجروا علی الّدین» ط ۱۰۶ ط ۲۴ـ ۲۰ بردین از همدیگر بریدند و دوری گزیدند (با نیکان دوری گزیدند)

(الهِجرَة) بکسرالها وضمّها : الخروج من ارض الی اخری و ــ آلنوع و ــ الاسم من آلتهاجر (اقرب) : بیرون آمدن از زمینی به جای دیگر نوع بیرون آمدن . نامی از همدیگر بریدن .

«وهجرته بطیبة» ط ۱۵۹ ط ۴۹ ــ ۲ وهجرت او (محمّدص) : به مدینهٔ طیّبةاست

(الهَجَر) : مدینة بالبحرین کثیرة آلنخیل (عبده) : شهری است در بحرین درخت‌خرما درآن زیاد است .

« کناقل آلتمر الی هجر» ر ۲۸ر۲۴۱ ــ ۲ (تو در خبر دادن شان پیامبر ما برما) مانند برندهٔ خرما هستی بسوی شهر هجر(که خرما درآن فراوان است)

(الهَجْر) بالفتح مصدر و ــ ترک مایلزمک‌تعهّده و ــ نصف آلنهار و ــ شدّةالحر (اقرب) : بریدن .رهاکردن آنچه‌را که‌تعهدش برتو لازم است . نصف روز. سختی گرما .

«وبجانب الهجر و هم اخلاّء» ط۲۱۹ ط ۱۲ــ ۱۶ ومایل بدوریند و حال آنکه دوستانند .

(المُهاجِر) اسم فاعل :هجرت‌کننده از شهری به شهری.

«ولا المهاجر کالّطلیق» ر ۱۷ ر۲۵۵ ــ ۱۰ هجرت کننده (در راه اسلام از مکّه به مدینه) با آزاد شده (که معویةوابوسفیان‌است که در فتح مکه پیامبر آنانرا آزاد کرد) برابر نیست .

(الهَواجِر) جمع‌هاجرة : نصف‌آلنهار فی القیظ خاصّة عند زوال آلشمس مع آلظهر و ــ شدّة الحرّ و ــ اسم فاعل و ــ الفائق (اقرب) : سختی گرما هنگام ظهر. سختی‌گرما دوری کننده. برتری کننده برغیر.

«واظمأت هواجرهم» ط ۱۱۲ ط۲۰ــ ۹ (تقوی و عبادت) تشنه ساخت روزهای گرم ایشان را (در روزهای گرم روزه‌دار شدند)

(الهجر وآلروایات)

قول امیرالمؤمنین (ع) فی کتابه الی معویة فکنت فی ذلک کناقل تمر الی هجر قال ابن میثم واصل هذا المثل انّ رجلا قدم‌من هجر الی البصرة بمال اشتری به شیئا للّربح فلم یجدفیها اکسد من آلتمر فاشتری بماله تمّرا وحمله الی هجر وادّخره فی البیوت منتظربه آلسعر فلم یزده الاّ رخصا حتّی فسد جمیعه وتلف ماله فضرب به مثلا لمن یحمل آلشی‌الی معدنه لینتفع به فیه و هجر معروفة بکثرةآلتمر حتّی انّه ربّما یبلغ سعر خمسین جلة بدینار ووزن الجلة مأة رطل فذلک خمسة آلاف‌رطل .

اِنَّ آلَّذینَ آمَنُوا وَهاجَرُوا وَجاهَدُوا بِاَمْوالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ فِی سَبیلِ اللّهِ . . .

روی انّ فی اوّل لیلة من‌شهر ربیع

الاوّل هاجر النّبي (ص) من مكّة الى المدينة سنة ١٣ من مبعثه وفيها كان مبيت عليّ (ع) على فراشه و كانت ليلة الخميس في ليلة الرابع منه و كان خروجه من المدينة كذا في المصباح و خلّف عليّا (ع) لقضاء ديونه وردّ الودايع الّتي كانت عنده و دخل المدينة يوم الاثنين الثاني عشر من ربيع الاوّل مع زوال الشمس فنزل بقباو وكان نازلا على بني عمروبن عوف فاقام عندهم بضعة عشر يوما وكان ينتظر عليّا (ع) و كتب اليه كتابا يامره بالمسير اليه و قلّة التلوّم و كان الرسول اليه ابا واقد الليثي .

فلمّا اتاه كتاب رسول الله (ص) تهيّأ للخروج والهجرة فاذن من كان معه من ضعفاء المؤمنين فامرهم ان يتسلّلوا و يتخفّفوا اذاملاء الّليل بطن كلّ واد الى ذي طوى و خرج اميرالمؤمنين (ع) بفاطمة بنت رسول الله (ص) وامّه فاطمة بنت اسد و فاطمة بنت الزبير بن عبدالمطّلب وقد قيل هي ضباعة و تبعهم ايمن بن امّ ايمن مولى رسول الله (ص) و ابو واقد رسول رسول الله (ص)

وسار فلمّا شارف ضجنان ادركه الطلب سبع فوارس من قريش مستلئمين وثامنهم مولى الحرث بن امية يدعى جناحا فاقبل عليّ (ع) على ايمن وابي واقد فقال لها انيخا الابل واعقلاها وتقدّم حتّى انزل النسوة ودنى القوم فاستقبلهم عليّ (ع) منتضيا سيفه فاقبلوا عليه فقالوا ظننت انّك يا غدّار ناج بالنسوة ارجع لاابالك ودنوا من النسوة ليثوّروها فحال عليّ (ع) بينهم وبينها فاهوى له (ع) جناح بسيفه فراغ عليّ (ع) عن ضربته ثمّ ضربه عليّ (ع) على عاتقه فاسرع السيف مضيا فيه حتّى مسّ كاثبة فرسه ثم شدّ عليهم بسيفه و هو يقول خلّوا سبيل الجاهد المجاهد آليت لااعبد غير الواحد فتصدّع القوم عنه ثمّ اقبل على صا حبيه ايمن وابوواقد فقال لهما اطلقامطايا كما ثمّ سار ظاهرا قاهرا حتّى نزل ضجنان فتلوّم بها قدر يوم و ليلة ولحق به نفر من المستضعفين من المؤمنين و فيهم امّ ايمن مولاة رسول الله (ص)

فصلّي ليلته تلك هو والفواطم يصلّون لله ليلتهم و يذكرونه قياما و قعودا و على جنوبهم فلن يزالوا كذلك حتى طلع الفجر ثمّ سار بوجهه وهم يصنعون ذلك منزلا بعدمنزل يعبدون الله عزّوجلّ حتّي قدم المدينة وقد نزل الوحي بماكان من شأنهم قبل قدومهم : اَلَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللّٰهَ قِيَاماً وَ قُعُوداً وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ الى قوله تعالي فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ اِنِّي لَا اُضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِنْكُمْ مِنْ ذَكَرٍ اَوْ اُنْثَىٰ . . .

نهج قال اميرالمؤمنين (ع) فلا تبرّوا منّي فانّي ولدت على الفطرة وسبقت الى الايمان والهجرة .

العلوى (ع) و يقول الرجل هاجرت ولم يهاجر انّما المهاجرون الّذين يهجرون

آلسيئات ولم يأتوا بها ويقول آلرجل جاهدت ولم يجاهد انّما الجهاد اجتناب المحارم و مجاهدة العدوّ و قد يقاتل اقوام فيحبّون القتال لايريدون الاّ آلذكر.

كا عن البرقي رفعه قال في وصيّة المفضّل سمعت اباعبدآللّه (ع) يقول لايفترق رجلان على الهجران الاّ استوجب احدهما البراثة وربّما استحق ذلک كلاهمافقال له معتب جعلني آللّه فداک هذاآلظالم فما بال المظلوم قال لانّه لايدعوا اخاه الى صلته ولايتعامس له (لايتغافل) عن كلامه سمعت ابي (ع) يقول اذا تنازع اثنان فعازّ احدهما الاخر فليرجع المظلوم الى صاحبه حتّى يقول لصاحبه اي اخي انا آلظالم حتّى يقطع الهجران بينه وبين صاحبه فانّ آللّه تبارک و تعالى حكم عدل يأخذ للمظلوم من آلظالم.

كا عن ابيعبدآللّه (ع) يقول قال ابي قال رسول آللّه (ص) ايّما مسلمين تهاجروافمكثا ثلثا لايصطلحان الاّ ماتا خارجين عن الاسلام ولم يكن بينهما ولاية فايّما سبق الى كلام اخيه كان آلسابق الى الجنّة يوم الحساب.

كا عن ابيجعفر (ع) قال انّ آلشيطان يغرى مابين المومنين مالم يرجع احدهم عن دينه فاذا فعلوا ذلک استلقى على قفاه وتمدّد ثمّ قال فزت فرحم آللّه امرءً آلف بين وليّين لنا يا معشر المومنين تآلفوا وتعاطفوا

كا عن ابيعبدالله (ع) قال لا يزال ابليس فرحاماًاهتجر المسلمان فاذا التقيا اصطكّت ركبتاه و تخلّعت اوصاله و نادي ياويله (اى ياويلي) مالقي من آلثبور.

ل قال رسول آللّه (ص) لايحلّ لمسلم ان يهجر اخاه فوق ثلث.

مع عنه (ص) لايحلّ للمؤمن ان يهجر اخاه فوق ثلث.

ل عن ابيجعفر (ع) قال مامن مؤمنين اهتجرا فوق ثلث الاّ وبرئت منهما في آلثالثة فقيل له يابن رسول آللّه هذا حال آلظالم فما بال المظلوم فقال مابال المظلوم لايصير الى آلظالم فيقول انا آلظالم حتّى يصطلحا.

سفينة البحار هجر

هَجَعَ: آلرجل ع: نام ليلا او الهجوع مطلق آلنوم (اقرب): مرد شب خوابيد يا هجوع بهرگونه خواب گفته مى‌شود.

« فيأكل عليّ من زاده فيهجع » ر۴۵ ر ۲۴۲ــ ۳۱ آيا علي (هم مانند حيوانات) ازتوشهٔ خود بخورد مانند چهارپايان بخوابد (از درد بيچارگان بى‌خبر باشد)

(الهَجْعَة): بفتح الهاء المرّةوبكسرها آلنوع (اقرب): غفلت و خواب اندک. يک نوع غفلت.

« وطول هجعة من الامم » ط۸۷ط۸۱ ــ۱ (پيامبر را فرستاد) در زمان درازى غفلت

از اُمّتها (تمامي آنها از انسانيّت وحقيقت‌امر بی‌خبر بودند)

هَجَمَ : عليه ن : انتهي اليه بغتة علي غفلة منه او دخل بغير اذن و ـ البيت : انهدم و ـ البرد : اسرع (اقرب) : يكباره و بدون اذن بوی رو آورد . خانه خراب شد . سردی شتاب كرد .

(هجم بهم العلم علي حقيقة البصيرة) ح ۴۷ ح ۳۲۳ ـ ۱۷ علم و دانش با بينائي حقيقي يكباره به‌ايشان رو آورد .

(الهُجُوم) بناگهان رو آوردن .

(وتختلف الاهواء عند هجومها) ط ۱۴۹ ط ۳۱ ـ ۱۱ هنگام رو آوردن آن فتنه‌ها خواهشها و ميلها مختلف می‌شود .

الهَجينَة : العيب والقبح

(والقوا الهجينة علي ربّهم) ط ۱۹۰ ط ۲ ـ ۶۷ عيب و زشتي را بر پروردگار خود انداختند (در اثر تكبّر هركار زشت كه‌انجام ميدادند می‌گفتند خدا اينجور خواسته‌بوده)

هَدَأَ : ع : سكن يكون السّكون في الحركة والصّوت و غيرها و ـ بالمكان : اقام و ـ فلان : مات و ـ الصبي : جعل يضرب عليه بكفّه و يسكّنه لينام و ـ الرجل : انحنى (اقرب) : آرام شد : در محلّ ساكن گشت . فلاني مرد . دست خودرا برای طفل بهم‌ميزد و اورا ساكن می‌كرد تا بخوابد .

(فاصبروا حتّي يهدأ النّاس) ط ۱۶۶ ط ۱۰۸ ـ ۴ (در خونخواهي عثمان) شكيبا باشيد تا مردم آرامش يافته دلها درجای‌خود قرار گيرد .

(الهُدُوء) : مصدر و ـ من الّليل : النومة (اقرب) : آرامش . خواب‌كردن درشب .

(ليعظكم هدوّی) ط ۱۴۷ ط ۷۹ ـ ۸ سكونت من (بعداز مردن) بايد برای شما پند دهنده باشد)

(الهادِئَة) :اسم فاعل : آراميده .

(والحال هادئة) ط ۲۲۸ ط ۴۴ ـ ۳ (عمل كنيد) در حاليكه حال شخص (از اضطراب مرگ) آراميده است .

الهَيْدَب : السّحاب المتدلّي الّذی يدنو مثل هدب القطيفة (اقرب) : ابر مايل و آويزان مانند سلك قطيفة نزديك می شود .

(قد اسفّ هيدبه) ط ۸۹ ط ۳ ـ ۸۴ بتحقيق كه‌بسبب سنگيني مائل به پائين‌آمدن بود به زمين نزديك شد .

× × ×

هَدَجَ : الرجل ض : مشى مشية الشيخ و ـ الظليم : مشى في ارتعاش (اقرب): مرد مانند پير راه رفت . مظلوم درحالت لرز راه رفت .

«وهدج اليها الكبير» ط ٢٢٧ ط ٢٠٦ ـ ٤ و براه افتادند لرزان بسوى بيعت من پيران .

هَدَّ : البناء ن : هدمه شديد او ضعضعه و كسّره بشدّة صوت (هددته) المصيبة : اوهنت ركنه (هدّده) : خوّفه و توعّده بالعقوبة (اقرب) : آنرا بسختى خراب نمود ولرزانيد يا صداى سخت شكست . مصيبت نيروى او را سست گردانيد . اورا ترسانيد و به وى وعدهٔ عذاب داد .

«املكوا عنّي هذا الغلام لايهدّني » ط ٢٠٥ ط ٢٣٨ ـ ١ به عوض من اين جوان را ممانعت نمائيد (از رفتن بجنگ) تا آنكه بنيه بدن مرا نشكنند .

« لقد كنت وما اهدّد بالحرب» ط ٢٢ ط ١٠٤ ـ ٧ بتحقيق من هرگز تهديد به جنگ نمى‌شدم .

هَدَرَ : الدم وغيره : بطل و ـ فلان الدم و غيره : ابطله و ـ الحمام: قرقر وكركر صوته في حنجرته و ـ الشراب : غلا و ـ البعير: صوّت في غير شقشقة (اقرب) : خون وغير آن باطل شد . فلانى خون و غير آن را باطل ساخت . كبوتر صداى خودرا در گلوى خود برگردانيد . شراب جوشيد . شتربدون كف نمودن صدا بلند كرد .

« وهدر فنيق الباطل بعد كظوم » ط ١٠٦ ط ٢٤ ـ ٢٠ شرّ خموش باطل بعد از ساكت بودن بصدا درآمد

«فقال هيهات يابن عبّاس تلك شقشقة هدرت ثمّ قرت" ط ٣ ط ٢٨ ـ ٢٣ (اى ابن عباس چه‌دور است (از اينكه مانند آن سخنان ديگرگفته شود) شقشقة شترى بود كه از سينه ام جوشيد باز در جاى خودقرارگرفت .

المُسْتَهْدَفَة : اسم مفعول : المنتصبة و ـ المرتفعة (اقرب) : نصب شده . بلندگرديده

«وانّما اهلها فيها اغراض مستهدفة» ط ٢٢٤ ط ٧٤ ـ ٣ جزاين نيست اهل آن (دنيا) نشانه هايند هدف قرار گرفته و نصب شده‌اند

هَدَلَ : فلان الشيء ض :ارسله الى اسفل (اقرب) : فلانى چيز را به پائين رها كرد .

(تَهَدَّلَتْ) : آلشفة : استرخت و ـ آلثوب استرسل و ـ اغصان آلشجرة و آلثمرة تدلّت (اقرب) : لب پائین افتاد. لباس پائین رها شد. شاخه های درخت و میوه: آویزان شد

«وعلینا تهدّلت غصونه» ط ۲۳۱ ط ۱۶۴ ـ ۲ شاخه هایش برما گسترده شده است.

(الهَدِيل) : صوت الحمـــام و ـ فرضها (اقرب) : صدای کبوتر. جوجه کبوتر (هدیل الحمام) صوته فی بکائه لفقد الفه (عبده)

«ودعوتم بهدیل الحمام» ط ۵۲ ط ۹۴ ـ ۶ فریاد و ناله کنید مانند صدای کبوتر (که از دست دادن جفت خود ناله میکند)

(المُتَهَدِّلَة) اسم فاعل من تهدّلت آلثمرة : آویخته شونده

«وثمارها متهدّلة» ط ۱۵۹ ط ۴۹ ـ ۲ میوه های (شجرهٔ نبوت) آویزان اســـت (خواهان آن می‌تواننـــد بآســـانی آنها را بچینند)

هَدَمَ : البناء ض : نقضه و اسقطه ثم استعیر فی جمیع الاشیاء (اقرب) : بناء راشکاند ویران کرد سپس برای شکستن تمامی چیزهـــا بکار برده شده است.

« وهدم ارکان آلضلالة برکنه» ط ۱۹۶ ط ۱۳ ـ ۱۵ پایه های گمراهی را با پایـــه نیرومند خود ویران کرد.

(الهَدْم) : مصدر و ـ المهـــدّر من آلدماء (اقرب) : ویران کردن. خونهـــای بیهوده ریخته شده.

«ولایعمّر معمّر منکم یوما من عمره آلّا بهدم آخر من اجله» ط ۱۴۳ ط ۱۳۷ ـ ۲ ـ زندگانی داده نمی‌شود از شما هیچ درازعمری روزی مگر به ویران کردن دیگری از مدت عمراو (رسیدن به فردا ممکن نیست مگر به گذشتـــن امروز وبا گذشتن آن هم به مرگ نزدیـــک می گردد)

والإنْهِدام) : الانتقاض (اقرب) : شکسته شدن و ویران شدن

«ولا انهدام لاساسه» ط ۱۹۶ ط ۱۳ ـ ۱۷ برای پایهٔ آن (اسلام) خرابی وجودندارد

(الهَادِم) : اسم فاعل : ویران کننده

«الا فاذکروا هادم آللذات» ط ۹۷ ط ۵۳ ـ ۱۳ (هنگام شتاب به کارهای زشت) آگاه باشید پس ویران کنندهٔ لذتها (مرگ) را بیاد آورید (که چگونه شمارا از لذتها بریده وبه جزای کارهایتان دچار میکند)

(الأَهْدام) جمع هِدم : آلثـــوب البالی وقیل المرقع (اقرب) : لباسهای کهنه و وصله دار پاره.

«ولبسنا اهدام البلی» ط ۲۱۹ ط ۱۲ ـ ۲۱ لباسهای کهنه و پاره پوشیدیم (ازخاک قبر و کفنهای پاره شده)

(الـهدم وآلروايات)

فر عن زيد بن عليّ بن‌الحسين (ع) قال ايّها آلناس انّ آللّه بعث فـي كلّ زمـان خيرة الي ان قال الستم تعلمون انا ولدنبيكم المظلومون المقهورون فلاسهم وفينا ولا تراث اعطينا ومازالت بيوتنا تهدم و حرمنا تنتهک وقاتلنا يعرف يولد مولودنا في الخوف وينشؤ ناشئنا بالقهر ويموت ميّتنا بآلذلّ
سفينة البحار هدم

الْهُدْنَة : المصالحة و آلدعةوآلسكون (اقرب) : آشتي . آرامش
«عم بمافي عقد الـهدنة» ط ١٧ ط ٥١ – ۴ به آنچه در بستن و قرار دادن صلح‌و آشتي دادن است‌كور است (نمي بينند كـه چقدر مصالحي درآن وجود دارد)

هَدَاهُ : ض : ارشده فاسترشـد و هو ضدّ آلضلال و ـ آلطريق : ارشده و ـ الـي الايمان و للايمان : ارشده اليه (اقرب) : اورا رهنمائي‌كرد . راه را دريافت . ضدّ گمراهـي است . به راه اورا هدايت كرد . به ايمان او را رهنمائي كرد .
«انّه لايضلّ من هداه» ط ٢ ط ٣٧ – ٢ زيرا كسيراكه او هدايت نمايد گمراه‌نميشود
(اِهْتَدٰى) : مطاوع هدى و ـ العروس الي زوجها : زفّها اليه (اقرب) : هدايـت يافت . عروس را بسوى شوهرش بردند .
«وهديتم ان اهتديتم» ط ٢٠ ط ١۶۶ – ٢ (بسوى راه حق) رهنمائي شديد اگـر قبول هدايت كنيد .
(اَهْدٰى) العروس الي بعلها : زفهـا اليه و ـ لفلان و ـ الي فلان كذا : بعث بـه اليه واتحفه به اكراما و ـ آلشي : فرّقه (اقرب) : عروس را بسوى شوهرش بردند . به‌سوى فلانى اين چيز را فرستاد براى عزيز داشتـن به‌او تحفه داد . چيز را از هم جدا كرد .
«واقبلوا آلنصيحة ممّن‌اهداها اليكم» ط ١١٩ ط ۶٢ – ١٢ از كسيكه (امام‌ع) پند و اندرز را بشما هديه و ارمغان ميدهد قبـول كنيد (و آنرا حفظ نمايند)
(اِسْتَهْدٰى) فلان : طلب الـهدى و ـ آلشي : طلب ان يهدى اليه (اقرب) : فلانى رهنمائي‌جست : چيز را خواست بسوى‌اوارمغان فرستاده شود .
«واستهديه قريبا هاديا» ط ٨١ ط ۴ – ٢ از او هدايت ميطلبم (كه او به همـه چيز نزديک و رهنما است)
(الْهُدٰى) : آلرشاد و البيـان و ـ

الدلالة ضدّ الضلال و ـ النهار (اقـرب) :
استقامت امر . بیان . رهنمائی . روز
«فانّه لاسواء امام الهدی و امـام
الردی» ر ۲۷ ر ۲۴۳ ـ ۲۰ بتحقیـق پیشوای
رستگاری (امام ع) و پیشوای تبهکاری (معاویه)
یکسان نیست .
«وهداه ایّاکم للایمان» ط ۵۲ ط ۹۴
ـ ۱۱ (اگر از چشمهایتان خون بیایـد . . .)
مساوی راهنمائی نمودن او شمارا به سوی ایمان
نمیگردد .
(الهُدَی) : مصدر و ـ الطریقـة و ـ
السیرة (اقرب) : رهنمائی . طریقة . سیرة .
«وظننت انّک تتّبع هدیه» ر ۷۱ ر
۲۸۶ ـ ۱ گمان کردن تو طریقه پدر ترا پیروی
میکنی .
(الهِدَایَة) : مصدر (اقـرب) :
راهنمائی کردن .
«فان کان الذنب الیه ارشـادی
وهدایتی له فربّ ملوم لاذنب له» ر ۲۸ ر ۲۴۱
ـ ۷ اگر باشد (گناه من نسبت به ارشـاد و
رهنمائی من) اورا پس بسا ملامت کرده شـده
ایست که گناهی براو نیست .
(الهِـدَایَات) جمـع هدایـت :
راهنمائیها
« فلیس ذلک بنکر من هدایاتک» ط
۲۲۵ ط ۱۴۲ ـ ۶ این کار از راهنمائیهـای تو
ناشناس و ناشایسته نیست .

(الاِهْتِدَاء) : مصدر : راه یافتن
«واقام اعلام الاهتداء» ط ۱۸۳ ط ۱۶
ـ ۱۰ نشانه های راه یافتن را برپا نمود .
(الهَدِیَّة) : ما اتحف به ای بحـث
به اکراما و سمّیت لانّها تقدّم امام الحاجة و ـ
شیٔ یعطی للمودّة یراد بها وجه الله تعالـی
بلاشرط الاعانه (اقرب) : چیزی اسـت برای
عزیز داشتن فرستاده می شود . برای دوستی
داده میشود و از آن رضای خدا اراده میشود
بدون اینکه یاری شرط شده باشد .
«ولکنّها هدیّة» ط ۲۲۲ ط ۶۰ ـ ۱۰
(لکن این هدیّة است (چون نظر از این رشوه
بود لذا آنرا رد نمود)
(الهَادِی) اسم فاعل و المتقـدّم
(اقرب) : رهنما کننده کسیکه جلو افتاده
«واخذ بحجزة هادفنجا» ط ۷۴ ط
۱۷۰ ـ ۱ کمربند راهنما (پیامبـر و ائمه
معصومین ع) را بگیرد (از سختیهای دنیـا و
آخرت نجات یابد)
(المُهْتَدِین) جمع مهتدی راه یافته .
«لقد ضللت اذاوما انامن المهتدین»
ط ۵۸ ط ۱۸۷ ـ ۲ (در این هنگام که اگر بـر
کفرخود اقرار کرده باشم) بتحقیق گمراه شده ام
و در این حال من از راه یافتگان نمی باشم .
(الاَهْدَی) : هدایت کننده تر
«واستنّوا بسنّة نبیّه فانّهـا اهدی
السنن» ط ۱۰۸ ط ۸۹ ـ ۷ و بسنّت وطـریقه

او رفتار نمائید زیرا طریقهٔ او هدایت‌کننده‌ترین سنّتها و روشها است .

(الهدى والروايات)

ل عن الرضا (ع) عن آبائه (ع) قال قال رسول الله (ص) نعم الشى الهديّة مفتاح الحوائج.

ن عنه (ص) نعم الشي الهديّة تذهب الضغائن من الصدور.

ما عن ابى قتادة قال قال ابوعبدالله (ع) اتتهادون ؟ قال نعم يابن رسول الله (ع) فاستديموا الهدايا بردّ الظروف الى اهلها.

نوادر الراوندى قال رسول الله (ص) من تكرمة الرجل لاخيه المسلم ان يقبل تحفته او يتحفه ممّا عنده ولايتكلّف شيئا .

كا عن ابيعبدالله (ع) قال قال رسول الله (ص) لو اهدى الىّ كُراع (پاچه) لقبلت وكان ذلك من الدين ولو انّ كافرا او منافقا اهدى الىّ وسقا ماقبلت وذلك من الدين ابى الله تعالى لى زبد (الرفد والعطاء) المشركين والمنافقين وطعامهم .

كا عن ابيعبدالله (ع) قال كانت العرب في الجاهلية على فرقتين الحلّ والحمس فكانت الحمس قريشا و كانت الحلّ ساير العرب فلم يكن احد من الحلّ الّا وله حرميّ من الحمس ومن لم يكن له حرميّ من الحمس لم يترك ليطوف بالبيت الّا عريانا .

وكان رسول الله (ص) حرميّا لعياض بن حمار المجاشعي و كان عياض رجلا عظيم الخطر وكان قاضيا لاهل عكاظ في الجاهليّة فكان عياض اذا دخل مكّة القى عنه ثياب الذنوب والرجاسة واخذ ثياب رسول الله (ص) لطهرها فلبسها فطاف بالبيت ثمّ يردّها عليه اذا فرغ من طوافه فلمّا ان ظهر رسول الله (ص) اتاه عياض بهديّة فابى رسول الله (ص) ان يقبلها وقال ياعياض لو اسلمت لقبلت هديّتك انّ الله عزّوجلّ ابى لى زبد المشركين ثمّ انّ عياض بعد ذلك اسلم وحسن اسلامه فاهدى الى رسول الله (ص) هديّة فقبلها منه .

(قال الجزرى الحمس جمع الاحمس وهم قريش ومن ولدت قريش و كنانة و جديلة قيس سمّوا حمسا لانهم حمسوا في دينهم اى تشدّدوا .

قال جبرئيل (ع) لرسول الله (ص) انّ الله تعالى ارسلني اليك بهديّة لم يعطها احدا قبلك قال وماهي ؟ قال الصبر و احسن منه قال ماهو قال الرضا و احسن منه .

النبويّات : منها الهديّة تذهب السخيمة الهديّة تورث المودّة و تجدّد الاخوّة وتذهب الضغينة تهاد وتحابّوا نعم الشي الهديّة امام الحاجة اهد لمن يهديك الهديّة

تفتح الباب المصمت انّ هذه القلـوب تمـلّ كما تملّ الابدان فاهدوا اليها طرائف الحكم .

منية المريد قال آلنبي (ص) ما اهدى المرء المسلم الى اخيه هدّية افضل من كلمـة حكمة يزيده آللّه بها هدى و يرّده عن ردى

وَمَنْ اَحْسَنُ قَوْلاً مِمَّنْ دَعَا اِلَى اللّـهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ اِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ :السجدة

ير عن ابيعبدآللّه (ع) قال معلّم الخير يستغفر له دوابّ الارض و حيتان البحر و كـلّ صغيرة و كبيرة في ارض آللّه و سمائه .

ير عن ابيبصير قال سمعت اباعبدآللّه (ع) يقول من علّم خيرا فله بمثل اجـر من عمل به قلت فان علّمه خيرا يجرى ذلك لـه قال ان علّمه آلناس كلّهم جرى له قلت فان مات ؟ قال وان مات .

ثو عن ابيعبدآللّه (ع) قال لايتكلّم آلرجل بكلمة حقّ يؤخذ بها آلا كان لـه مثل اجر من اخذ بها بها و لايتكلّم بكلمة ضـلال يؤخذ بها آلا كان عليه مثل وزر من اخذبهـا و تقدّم في ضلل ماينا سب ذلك .

نوادر آلراوندى عن عليّ (ع) قال لمّابعثني رسول آللّه (ص) الى اليمن قال يا علي لاتقاتل احدا حتّي تدعوه الى الأسلام و ايم آللّه لئن يهدى آللّه على يديك رجلا خيرلك ممّا طلعت عليه آلشمس و لك ولائه و في رواية اخرى خير من ان يكون لك حمر آلنعم .

وردت آلروايات الكثيرة في انّ آلناس لايهتدون آلّا بالائمّة المعصومين (ع) روى عن ابيجعفر (ع) في قوله تعالى اِنِّي لَغَفَّارٌ لِمَـنْ تَابَ وَ آمَنَ وَ عَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدٰى قال الى ولايتنا .

(الامام آلثاني عشر ع)

و هو بقيّة آللّه في ارضه وحجته على عباده كاشف الاحزان و خليفة آلرحمن المهدى من آل محمّد (ص) الحجّة بن الحسـن (ع) صاحب آلزمان صلوات آللّه عليه و على آبائه المعصومين (ع)

صاحب العصر الامام المنتظـر
من بمايأباه لايجرى القـدر
حجّة آللّه على كلّ البشـر
خير اهل الارض في كل الخصال
شمس اوج المجد مصباح آلظـلام
صفوة آلرحمـن من بيـن الانـام
الامام ابن الامام الامـام
قطب افلاك المعالي و الكمـال
فاق اهل الارض في عزّ و جـاه
فارتقى في المجد اعلى و مرتقـاه
لو ملوك الارض حلوا في ذراه (ملجاه)
كان اعلى صفّهم صفّ آلنعـال
يا امين آللّه يا شمس الهـدى
يا امام الخلـق يا بحر آلنـدى

عجّل عجّل فقد طال المدى واضمحلّ
الدين واستولى الضلال

(ولادته)

كا ولد للنّصف من شعبان سنة خمس و خمسين ومأتين .

عن موسى بن محمّد ابن القاسم بن حمزة بن موسى بن جعفر قال حدّثني حكيمة بنت محمّد بن عليّ بن موسى بن جعفر بن محمّد بن علي بن الحسين بن عليّ بن ابيطالب (ع) قالت بعث الى ابومحمّد الحسن بن عليّ (ع) فقال ياعمّة اجعلي افطارك اللّيلة عندنا فانّها ليلة النصف من شعبان فانّ الله تبارك و تعالى سيظهر في هذه اللّيلة الحجّة و هو حجّته في ارضه قالت فقلت له و من امّه؟ قال لي نرجس قلت له والله جعلني الله فداك مابها اثر فقال هو ما اقول لك قالت فجئت فلمّا سلّمت و جلست جائت تنزع خفّي وقالت لي ياسيّدتي كيف امسيت فقلت بل انت سيّدتي وسيدة اهلي قالت فانكرت قولي و قالت ماهذا ياعمّة؟ قالت فقلت لها يابنيّة انّ الله تبارك وتعالى سيهب لك في ليلتك هذه غلاما سيّدا في الدنيا والاخرة قالت فجلست واستحيت (واستحت خ ل) فلمّا ان فرغت من صلوة العشاء الاخرة افطرت واخذت مضجعي فرقدت فلمّا ان كان في جوف اللّيل قمت الى الصلوة ففرغت من صلوتي و هي نائمة ليس بها حادث ثمّ جلست معقّبة ثمّ اضطجعت ثمّ انتبهت فزعة وهي راقدة ثم قامت فصلت قالت حكيمة فدخلتني الشكوك فصاح بي ابومحمّد (ص) من المجلس فقال لاتعجلي يا عمّة فانّ الامر قد قرب قالت فقرأت الم السجدة ويس فبينما انا كذلك اذا انتبهت فزعة فوثبت اليها فقلت اسم الله عليك ثمّ قلت لها تحسّين شيئا ؟ قالت نعم يا عمّة فقلت لها اجمعي نفسك واجمعي قلبك فهو ماقلت لك .

قالت حكيمة ثمّ اخذتني فترة واخذتها فترة فانتبهت بحسّ سيدي فكشفت عنه فاذا انا به (ع) ساجدا يتلقّى الارض بمساجده فضممته اليّ فاذا انا به نظيف منظف فصاح بي ابومحمّد (ع) هلمّي الى ابني يا عمّة فجئت به اليه فوضع يديه تحت اليتيه وظهره و وضع قدميه على صدره ثمّ ادلى لسانه في فيه و امرّ يده على عينيه و سمعه و مفاصله .

ثمّ قال تكلّمي يا بنيّ فقال اشهد ان لااله الا الله وحده لاشريك له و اشهد انّ محمّدا صلّى الله عليه وآله رسول الله ثمّ صلّى على اميرالمؤمنين (ع) وعلى الائمّة الى ان وقف على ابيه ثمّ احجم قال ابومحمّد (ع) ياعمّة اذهبي به الى امّه ليسلّم عليها وائتني به فذهبت به فسلّم عليها ورددته ووضعته في المجلس ثمّ قال يا عمّة اذا كان يوم السابع فاتينا .

قالت حكيمة فلمّا اصبحت جئت لاسلّم على ابي محمّد (ع) فكشفت السّتر لافتقد (اطلب الضّالة) سيّدى فلم اره فقلت له جعلت فداک مافعل سيّدى فقال يا عمّة استودعناه الّذى استودعته امّ موسى (ع) قالت حكيمة فلمّا كان في اليوم السّابع جئت و سلّمت وجلست فقال هلمّي اليّ ابني فجئت بسيّدى في الخرقة ففعل به كفعلته الاولى ثمّ ادلى لسانه في فيه كانّه يغذيه لبنا او عسلا.

ثمّ قال تكلّم يا بنيّ فقال اشهد ان لااله الّا الله وثنّى بالصلوة على محمّد وعلى اميرالمؤمنين وَالأئمّة (ع) حتّى وقف على ابيه (ع) ثم تلاهذه الاية بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ وَنُرِيدُ اَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْاَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ اَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ وَ نُمَكِّنَ لَهُمْ فِي الْاَرْضِ وَ نُرِيَ فِرْعَوْنَ وَ هَامَانَ وَ جُنُودَهُمَا مِنْهُمْ مَاكَانُوا يَحْذَرُونَ قال موسى فسألت عقيد الخادم عن هذا فقال صدقت حكيمة.

مولده (ع) ليلة النّصف من شعبان سنة خمس و خمسين و مأتين و امّه امّ ولد يقال لها نرجس وكان سنّه عند وفاة ابيه خمس سنين آتاه الله فيه الحكمة وفصل الخطاب وجعله آية للعالمين و آتاه الحكمة كما آتاها يحيى (ع) صبيّا و جعله اماما كما جعل عيسى بن مريم (ع) في المهد نبيّا وله قبل قيامه غيبتان احديهما اطول من الاخرى جائت بذلک الاخبار فامّا القصرى منها فمنذ وقت مولده الى انقطاع السّفارة بينه و بين شيعته وعدم السّفراء بالوفاة وامّا الطولى فهي بعد الاولى وفي آخرها يقوم بالسّيف.

روى فى خبر انّه (ع) سمّى المهدى لانّه يهدى لامر خفيّ يستخرج التّورية و ساير كتب الله من غار بانطاكية فيحكم بين اهل الكتاب بكتابهم وفي رواية اخرى لانّه يهدى الى امر خفيّ حتّى انّه يبعث الى رجل لايعلم النّاس له ذنب فيقتله حتّى انّ احدهم يتكلّم في بيته فيخاف ان يشهد عليه الجدار.

مع سمّى القائم قائما لانّه يقوم بعد موت ذكره.

روى محمّد بن عجلان عن ابيعبدالله (ع) قال اذا قام القائم (ع) دعا النّاس الى الاسلام جديدا وهداهم الى امر قد دثر وضلّ عنه الجمهور وانّما سمي القائم (ع) مهديّا لانّه يهدى الى امر مضلّون عنه و سمّى القائم لقيامه بالحقّ.

قد وردت روايات كثيرة في انّه لايحلّ ذكره (ع) باسمه و في بعض الّروايات يحرم عليه تسميته و في التّوقيع من سمّانى في مجمع من النّاس باسمي فعليه لعنة الله.

وعن ابيعبدالله (ع) قال صاحب هذا الامر رجل لايسمّيه باسمه الّا كافر.

مل عن ابيعبدالله (ع) في حديث الاسراء بالنّبي (ص) و اخبار الله تعالى ايّاه بانّه يختبره في ثلث كماتقدّم صدره في جوع

فمّا اخبره صلّي اللّه عليه وآله مايلقي اهل بيته من بعده من القتل ثمّ ذكر مايلقي اخاهو ابنته من امّته وانّه يقتل ابناهما احدهما غدرا ويسلب و يطعن والاخر يقتلونه صبرا و يقتلون ولده ومن معه من اهل بيته ثمّ يسلبون حرمه قال ثمّ أُخْرِجُ من صلبه ذكرا به انصرک و انّ شبحه عندی تحت العرش من احسن آلنّاس صورة واطيبه ريحا والنور يسطع من فوقه و من تحته فدعوته فاقبل اليّ وعليه ثياب آلنّور و سيماء كلّ خير حتّي قبّل بين عيني و نظرت الي ملئكة قد حفّوا به لايحصيهم الّا اللّه جلّ و عزّ.

ک عن ابي الحسن آلرضا (ع) عن آبائه (ع) قال آلنبي (ص) وآلذی بعثني بالحقّ بشيرا ليغيبّن القائم من ولدی بعهد معهود اليه متّي حتّي يقول اكثر آلناس مالِلّه في آل محمّد (ع) حاجة و يشکّ آخرون في ولادته فمن ادرک زمانه فليتمسّک بدينه ولايجعل للّشيطان اليه سبيلا بشكّة فيزيله عن ملّتي و يخرجه من ديني فقد اخرج ابويكم من الجنّة من قبل وانّ اللّه عزّوجلّ جعل آلشياطين اولياء للّذين لايؤمنون.

ک عن عبدالعظيم الحسني عن ابيجعفر آلثاني عن آبائه عن اميرالمؤمنين (ع) قال للقائم منّا غيبة امدها طويل كانّي بآلشيعة يجولون جولان آلنعم في غيبته يطلبون المرعي فلايجدونه الا فمن ثبت منهم علي دينه لم يقس قلبه لطول امد غيبة امامه فهو معي في درجتي يوم القيمة ثمّ قال انّ القائم منّا اذا قام لم يكن لاحد في عنقه بيعة فلذلک تخفي ولادته و يغيب شخصه.

تقدّم ما يتعلق بذلک في وصف ک

عن الحسين بن عليّ عليهما آلسلام قال منّا اثني عشر مهديّا اوّلهم اميرالمؤمنين عليّ بن ابيطالب (ع) وآخرهم آلتاسع من ولدی وهو الامام القائم (ع) بالحقّ يحيي اللّه به الارض بعد موتها و يظهر به دين الحق علي آلدين كله ولو كره المشركون له غيبة يرتد فيها اقوام ويثبت علي آلدين فيها آخرون.

حا عن ابي خالد الكابلي قال قال لي عليّ بن الحسين (ع) يا اباخالد لياتينّ فتن كقطع آلليل المظلم لاينجو آلا من اخذ آللّه ميثاقه اولئک مصابيح الهدی و ينابيع العلم ينجيهم اللّه من كل فتنة مظلمة كانّي بصاحبكم قد علا فوق نجفكم بظهر كوفان في ثلثمأة و بضعة عشر رجلا جبرئيل عن يمينه و ميكائيل عن شماله و اسرافيل امامه معه راية رسول اللّه (ص) قد نشرها لايهوی بها الي قوم آلا قد اهلكهم آللّه عزّوجلّ تقدّم في غيب مايتعلّق بذلک.

ک عن عبدالعظيم الحسني قال قلت لمحمّدبن عليّ بن موسي (ع) انّي لا ارجو ان تكون القائم من اهل بيت محمّد (ص) آلذی يملأ الارض قسطا وعدلا كماملئت ظلما و جورا

فقال يا اباالقاسم مامنّا الا قائم بامرالله عزّ وجلّ وهاد الي دينه ولكنّ القائم آلذى يطهّر الله بهالارض مناهل الكفر و الجحود ويملأها عدلا وقسطا هو آلذى يخفي على آلناس ولادته ويغيب عنهم شخصه و يحرم عليهم تسميته و هو سميّ رسول الله (ص) و كنيّه و هو آلذى تطوى له الارض و يذلّ له كلّ صعب يجتمع اليه اصحابه عدة اهل بدر ثلثمأة و ثلثة عشر رجلا من اقاصي الأرض و ذلك قول الله عزّوجلّ أَيْنَمَا تَكُونُوا يَأْتِ بِكُمُ اللَّهُ جَمِيعًا إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ فلايزال يقتل اعداء الله حتّى يرضى الله عزّوجلّ قال عبدالعظيم فقلت له ياسيّدى وكيف يعلم انّ الله قد رضي قال يلقى فى قلبه آلرحمةفاذاوصل اخرج اللّات والعزّى فاحرقهما .

ک عن ابي هاشم الجعفري قال سمعت اباالحسن صاحب العسكر (ع) يقول الخلف من بعدى ابني الحسن فكيف لكم بالخلف فقلت ولم جعلني الله فداک فقال لأنّكم لاترون شخصه ولايحلّ لكم ذكره باسمه قلت فكيف تذكره قال قولوا الحجّة من آل محمّد (ص)

(معجزات المهدى ع)

غط جماعة عن الحسين بن عليّ بن بابويه قال حدّثني جماعة من اهل بلدنا المقيمين كانوا ببغداد في آلسنة آلّتي خرجت القرامطة على الحاجّ وهي سنة تناثر الكواكب انّ والدى رضى الله عنه كتب الى آلشيخ ابى القاسم بن روح قدس الله روحه يستأذن في الخروج الى الحجّ فخرج في الجواب لا تخرج هذه آلسنة فاعاد و قال هو نذر واجب افيجوز لي القعود عنه فخرج في الجواب ان كان لابدّ فكن فى القافلة الاخيرة فكان في القافلة الاخيرة فسلم بنفسه وقتل من تقدّمه في القوافل الاخر .

ک عن جعفر الفزارى عن محمّد بن معوية بن حكيم و محمّدبن ايّوب بن نوح و محمّدبن عثمان العمرى قالوا عرض علينا ابومحمّدالحسن بن عليّ (ع) ابنه (ص) ونحن في منزله و كنّا اربعين رجلا فقال هذا امامكم من بعدى وخليفتي عليكم اطيعوه ولاتتفرّقوا من بعدى و خليفتي عليكم اطيعوه ولاتتفرّقوا من بعدى فتهلكوا في اديانكم اما انّكم لاترونه (اى اكثركم) بعد يومكم هذا قالوا فخرجنا من عنده فما مضت الّا ايّام قلائل حتّى مضى ابوعبدالله (ع) و ممّن تشرّف بزيارته (ع) ابن مهزيار و يأتي الاشاره اليه في هزر و ابوراجح الحمّامي و قد تقدّم في حمم .

تقدّم في غيب مايتعلّق بغيبته (ع) وروى عن المفضّل بن عمر قال سمعت اباعبدالله (ع) قال انّ لصاحب هذا الأمر غيبتين احديهما يطول حتي يقول بعضهم مات ويقول بعضهم قتل و يقول بعضهم ذهب حتّى لايبقى على امره من اصحابه الّا نفر يسير لايطّلع على

موضعه احد من ولده ولا غيره الّا المولى الّذی يلي امره.

و روی انّه (ع) يشهد و يری النّاس ولايرونه.

ک عن الصادق (ع) قال يفقد النّاس امامهم فيشهدهم الموسم فيراهم ولايرونه.

(علامات ظهوره ع)

ک عن محمّد بن مسلم قال سمعت اباجعفر (ع) يقول القائم منصور بالرّعب مؤيّد بالنّصر تطوی له الارض و تظهر له الكنوز ويبلغ سلطانه المشرق والمغرب ويظهر اللّه عزّ وجلّ بهدينه ولو كره المشركون فلا يبقى في الارض خراب الّا عمر و ينزل روح اللّه عيسى بن مريم فيصلّي خلفه.

فقلت له يابن رسول اللّه (ص) متى يخرج قائمكم؟ قال اذا تشبّه الرّجال بالنّساء والنّساء بالرّجال واكتفي الرّجال بالرّجال والنّساء بالنّساء و ركب ذوات الفروج السّروج و قبلت شهادات الزّور وردّت شهادات العدل واستخفّ النّاس بالدّماء وارتكاب الزّنا و اكل الرّبا واتّقي الاشرار مخافة السنتهم و خرج السّفياني من الشّام واليماني من اليمن وخسف بالبيداء و قتل غلام من آل محمّد (ص) بين الرّكن والمقام اسمه محمّد بن الحسن النّفس الزّكيّة وجائت صيحة من السّماء بانّ الحقّ فيه وفي شيعته فعند ذلک خروج قائمنا فاذا خرج اسند ظهره الى الكعبة واجتمع اليه ثلثمائة و ثلثة عشر رجلا و اوّل ماينطق به هذه الاية: بَقِيَّةُ اللّهِ خَيْرٌ لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ثم يقول انا بقيّة اللّه في ارضه فاذا اجتمع اليه العقد وهو عشرة آلاف رجل خرج فلايبقى في الارض معبود دون اللّه عزّوجلّ من صنم وغيره الّا وقعت فيه نار فاحترق و ذلک بعد غيبة طويلة ليعلم اللّه من يطيعه بالغيب ويؤمن به.

و قد تقدّم في ظهر ما يتعلّق بذلک عن ابيعبداللّه (ع) قال قدّام القائم (ع) موتان موت أحمر و موت أبيض حتّى يذهب من كلّ سبعة خمسة الموت الاحمر السّيف والموت الابيض الطّاعون.

ک عنه (ع) قال قبل قيام القائم (ع) خمس علامات محتومات اليماني و السفياني والصيحة وقتل النّفس الزّكية والخسف بالبيداء

ل عن ابيعبداللّه (ع) قال يخرج قائمنا يوم الجمعة...

عن ابيجعفر (ع) قال يخرج القائم (ع) يوم السّبت يوم عاشوراء اليوم الّذی قتل فيه الحسين (ع)

ک عن ابيعبداللّه (ع) قال انّ اوّل من يبايع القائم (ع) جبرئيل (ع) ينزل في صورة طير ابيض فيبايعه ثمّ يضع رجلا على بيت اللّه الحرام و رجلا على بيت المقدّس ثمّ ينادی بصوت ذلق تسمعه الخلائق اَتى اَمْرُ

اللّه فلاتستعجلوه.

غط عن ابيجعفرالثاني (ع) قال كانّي بالقائم (ع) يوم عاشورا يوم السبت قائما بين الركن والمقام بين يديه جبرئيل (ع) ينادي البيعة للّه فيملأها عدلا كما ملئت ظلما وجورا.

(سيَره واخلاقه ع)

شا روى المفضّل بن عمر قال سمعت اباعبداللّه (ع) يقول انّ قائمنا اذا قام اشرقت الارض بنور ربّها واستغنى العباد عن ضوء الشمس و ذهبت الظلمة الى ان قال و سمعت اباعبداللّه (ع) يقول اذا اذن اللّه عزّوجلّ للقائم في الخروج صعد المنبر و دعا النّاس الى نفسه و ناشدهم باللّه و دعاهم الى حقّه وان يسير فيهم بسيرة رسول اللّه (ص) ويعمل فيهم بعمله فيبعث اللّه جلّ جلاله جبرئيل حتّى يأتيه فينزل على الحطيم ثمّ يقول الى ايّ شيء تدعو فيخبره القائم (ع) فيقول جبرئيل انا اوّل من يبايعك ابسط يدك فيمسح على يده وقد وافاه ثلثماة وبضعة عشر رجلا فيبايعونه ويقيم بمكّة حتّى يتمّ اصحابه عشرة آلاف انفس ثمّ يسير منها الى المدينة تقدّم في سير ما يناسب ذلك.

شا ابوبصير عن ابيجعفر (ع) في حديث طويل انّه قال اذا قام القائم (ع) سار الى الكوفة فهدم بها اربعة مساجد و لم يبق مسجد على الارض له شرف الّا هدمها وجعلها جمّا و وسع الطريق الاعظم و كسر كل جناح خارج عن الطريق و ابطل الكنف و الميازيب الى الطرقات ولايترک بدعة الّا ازالها ولاسنّة الّا اقامها و يفتح قسطنطنية والصين و جبال الديلم فيمكث على ذلک سبع سنين مقدار كلّ سنة عشر سنين من سنيّكم هذه ثمّ يجعل اللّه مايشاء.

قال قلت له جعلت فداک فيكف يطول السنون؟ قال يامر اللّه تعالى الفلک باللّبوث و قلّه الحركة فتطول الايّام لذلک والسنون قال قلت له انّهم يقولون انّ الفلک اذا تغيّر فسد قال ذلک قول الزنادقة فامّا المسلمون فلاسبيل لهم الى ذلک و قد شقّ اللّه القمر لنبيه و ردّ الشمس من قبله ليوشع بن نون و اخبر بطول يوم القيمة و انّه كالف سنة مما تعدّون.

نی عن ابيعبداللّه (ع) قال ليعدّ احدكم لخروج القائم (ع) ولوسهما فانّ اللّه اذا علم ذلک من نيّته رجوت لان ينسى في عمره حتّى يدركه و يكون من اعوانه وانصاره.

ک عن ابيبصير قال قلت للصادق (ع) جعفربن محمّد (ص) يابن رسول اللّه سمعت من ابيک انّه قال يكون بعد القائم اثنى عشر مهديّا فقال انّما قال اثنى عشر مهديّا ولم يقل اثنى عشر اماما ولكنّهم قوم من شيعتنا يدعون النّاس الى موالاتنا و معرفة حقّنا.

غط عن ابي عبدالله (ع) في حديث طويل انّه قال يا اباحمزة ان منا بعد القائم احد عشر مهديّا من ولد الحسين (ع)

شا ليس بعد دولة القائم (ع) لاحد دولة الّا ماجائت به الرواية من قيام ولده انشاء الله ذلك ولم يرد على القطع والثبات واكثر الروايات انّه لن يمضي مهديّ الأمّة الّا قبل القيمة باربعين يوما يكون فيها الهرج و علامة خروج الاموات و قيام الساعة للحساب والجزاء والله اعلم.

عن ابيعبدالله (ع) عن آبائه عن اميرالمؤمنين (ع) قال قال رسول الله (ص) في الليلة التي كانت فيها وفاته لعليّ (ع) يا اباالحسن احضر صحيفة ودواة فاملى رسول الله (ص) وصيّته حتّى انتهى الى هذاالموضع فقال يا عليّ انّه سيكون بعدى اثنى عشر اماما ومن بعدهم اثني عشر مهديّا فانت ياعلي اوّل الاثني عشر الامام و ساق الحديث الى ان قال وليسلّمها الحسن الى ابنه م ح م د والمستحفظ من آل محمّد (ص) فذلك اثنى عشر اماما ثم يكون من بعده اثنى عشر مهديّا فاذا حضرته الوفاة فليسلّمها الى ابنه اوّل المهديّين له ثلثة اسامي كاسامي و اسم ابي و هو عبدالله واحمد والاسم الثالث المهدى وهو اول المؤمنين و يمكن ان يكون هولاء المهديّون من اوصياء القائم (ع) بعد موته (ع)

×××

(المولى مهدي النراقي)

وهو ابن ابي ذر الكاشاني النراقي عالم فاضل نحرير نقل انّه كان في ايّام التحصيل في نهاية الفقر والفاقة حتّى انّه في بعض الاوقات ليس له قدرة على تحصيل السراج ويستفيء بسراج بيت الخلاء و يطالع هناك وكلّما جاء احد يتنحنح لئلّا يطّلع عليه احد و بعد المراجعة والفراغ من التحصيل توطّن في بلدة كاشان و كان خاليا من العلماء وببركة انفاسه الشريفة صار مملوا من العلماء و الفضلاء الكاملين و صار مرجعا و محلّا للمشتغلين وبرز من مجلسه جمع من العلماء الاعلام توفّي في سنة ١٢٩٧ و دفن في النجف الاشرف في الصحن المقدّس.

(آية الله السيّد محمّد مهدي بحرالعلوم)

في المستدرك قال كان العالم الجليل السيّد جواد العاملي صاحب مفتاح الكرامة يتعشّى ليلة اذا طارق طرق الباب عليه عرف انّه خادم السيّد بحر العلوم فقام الى الباب عجلا فقال له انّ السيّد قد وضع بين يديه عشاؤه وهو ينتظرك فذهب اليه عجلا فلمّا لاح السيّد قال له السيّد اما تخاف الله اما تراقبه اما تستحيي منه؟ فقال ما الذي

حدث فقال له انّ رجلا من اخوانك كان يأخذ من البقّال قرضا لعياله كلّ يوم قسبا (التمـــر الزاهدي) ليس يجد ذلك فلهم سبعة ايام لم يذوقوا الحنطة والارز ولا اكلوا غير القسب وفي هذا اليوم ذهب ليأخذ قسبا لعشائهم فقال له البقّال بلغ دينك كذاوكذا فاستحيى من البقّال ولم يأخذ منه شيئا وقد بات هو و عياله بغير عشاء وانت تتنعّم و تأكل و هو ممّن يصل الى دارك و تعرفه وهو فلان فقال واللّه مالي علم بحاله فقال السيّد لوعلمت بحاله و تعشّيـــت ولم تلتفت اليه لكنت يهوديّا او كافـرا و انّما اغضبني عليك عدم تجسّسك عن اخوانـــك وعدم علمك باحوالهم فخذ هذه الصينيّـــة يحملها لك خادمي يسلّمها اليك عند بـــاب داره و قل له قد احببت ان اتعشّى معك اللّيلة وضع هذه الصرّة تحت فراشه او حصيره وابق له الصينيّة فلاترجعها وكانت كبيرة فيها عشـــاء و عليها من اللّحم والمطبوخ النفيس ما هـــو مأكل اهل التنعّم والرفاهية وقال السيّد اعلم انّي لا اتعشّى حتّى ترجع اليّ فتخبرني انّه قد تعشّى وشبع فذهب السيّد جواد و معه الخادم حتّى وصلوا الى دارالمؤمن فاخذ من يدالخادم ماحمله ورجع الخادم و طرق الباب و خـــرج الرجل فقال له السيّد احببت ان اتعشّى معك اللّيلة فلمّا اكلا قال له المؤمن ليس هذا زادك لانّه مطبوخ نفيس لايصلحه العرب ولاتأكلـــه حتّى تخبرني بامره فاصرّ عليه السيّـــد جواد بالأكل واصرّهو بالامتناع فذكر له القصّة فقال واللّه ما اطّلع عليه احد من جيرتنا فضلاعمن بعد وانّ هذا السيد لشيء عجيب ومافي الصرّة كان ستّين شوشيّا كلّ شوشي يزيد على قرانين .

عن العالم الربّاني صاحب الكرامات الباهرة المولى زين العابدين السلماســي قال لمّا اشتدّ المرض بالسّيد الجليل بحر العلـــوم طاب ثراه قال لنا و كنّا جماعة احبّ ان يصلّـــى عليّ الشيخ الجليل الشيخ حسين نجف المضروب بكثرة زهده و عبادته المثل و لكن لايصلّـــى عليّ الاجناب العالم الربّاني الامرزا مهـــدي الشهرستاني و كان له صداقة تامّة مع السيـــد رحمه اللّه فتعجّبنا من هذه الاخبار لانّ الامرزا المذكور كان ح في كربلا و توفّي بعد هذا الاخبار بزمان قليل فاخذنا في تجهيزه و ليس عـــن الامرزا المذكور خبر ولااثر وكنت متفكّرا لانّي لم اسمع مدّة مصاحبتي معه قدس سرّه كلامـــا غير محقّق ولااخبرا غير مطابق للواقع و كـــان رحمه اللّه من خواصّ اصحابه وحامل اســـراره قال فتحيّرت في وجه المخالفة الى ان غسلناه وكفّناه وحملناه و اتينا به الى الصحن الشريف للصلوة والطواف و معنا وجوه المشايخ و اجلّة الفقهاء كالبدر الازهر الشيخ جعفر و الشيـــخ حسين نجف وغيرهما وحان وقت الصلوة فضاق صدري بماسمعت منه فبينا نحن كذلـــك واذا بالناس ينفرجون عن الباب الشرقي فنظـــرت فاذا بالسيّد الاجلّ الشهرستاني و قد دخـــل

الصحن الشريف وعليه ثياب السفر وآثار تعب المسير فلمّا وافى الجنازة قدمّة المشايخ لاجتماع اسبابه فيه فصلّى عليه و صلّينا معه و انا مسرور الخاطر منشرح الصدر شاكراللّه تعالى بازالة الريب عن قلوبنا ثمّ ذكر لنا انّه صلّى الظهر في مسجده بكربلا و في رجوعهالى بيته في وقت الظهيرة وصل اليه مكتوب من النجف الاشرف وفيه يأس الناس عن السيد قال فدخلت البيت و ركبت بغلة كانت لي من غير مكث فيه وفي الطريق وصادف دخولي في البلد حمل جنازته رحمهما اللّه تعالى .

كانت اخت السيد الاجلّ بحرالعلوم من النساء العابدات العارفات المشهورات بالورع والعقل والديانة و ممّا اشتهر من كرامات بحر العلوم انّها كانت مريضة في ايّام السيّد اخيها المعظم فعادها ثمّ قال لها لاتخافي من هذا المرض فانّك تعافين ثمّ تحظين بشئ اتمنّى ان احظى به فلا اوّفق له فقالت له انت انت و تقول هذا فما هذا الشي فقال لها انا اذامتّ لم يصلّ عليّ الشيخ حسين و انت اذامتّ صلّي عليک فكان كما قال امّا سبب عدم صلوة الشيخ عليه فقد مرّ وامّا اخته فانّها توفيت في ايّام الطاعون وكان الشيخ يومئذ جليس بيته لشدّة كبره و عجزه فلمّا توفّيت لم يبق في النجف احد الّا وحضر جنازتها وصارالبلد ضجّة واحدة فلمّا سمع الشيخ النياح والصراخ سئل عن السبب فلم يكن احدفي بيته يجيبه الى ان جاء السقّاء واتي بالماء فسئل عنه قال توفّيت اخت السيد فلمّا اخبره قال احملوني واخرجوا بي اليها حتّى اصلّي عليها فحملوه علي دابّة السقّاء واتوا به اليها فصلّى قدّس اللّه ارواحهم .

(السيّدمهدي القزويني)

وهوالسيّدالاجلّ سيّدالفقهاء الكاملين ابن اخ السيّد البحر العلوم تشرّف ثلث مرّات بلقاء مولانا الصاحب الامر و انّه بعد ماهاجر الى الحلّة واستقرّ فيها و شرع في هدايةالناس وايضاح الحقّ وابطال الباطل صار ببركةدعوته من داخل الحلّة واطرافها من طوائف الاعراب قريبا من مأة الف نفسشيعيّاامامّيا مخلصا مواليا لاولياء اللّه و معاديا لاعداء اللّه بل حدّثني طاب ثراه انّه لمّا ورد الحلّة لم يكن في الذين يدّعون التشيّع من علائم الاماميّة و شعارهم الّاحمل موتاهم الى النجف الاشرف ولايعرفون من احكامهم شيئا حتّى البراءة من اعداء اللّه و صاروا بهدايته صلحاء ابرارا اتقياء علماء و هذه منقبة اختصّ بها بين من تقدّم عليه و اخّره .

ومن كمالات نفسانيّته الصبر والتقوى وتحمّل اعباء العبادة و سكون النفس والاشتغال بذكراللّه تعالى و كان لايسئل في بيته عن احد من اهله و اولاده و خدمه مايحتاج اليه من

الغذاء والعشاء والقهوة و الغليان وغيرهـا ولايأمرهم بشئ منها ولولاالتفاتهم و مواظبتهم لمرّ عليه اليوم والليلة من غير ان يتنـاول شيئا منها مع ماكان عليها من التمكن والثروة والسلطة الظاهره كجدّه الاكرم (ص) يجـيب الدعوة ولكن يحمل له كتبا فيقعد في ناحيـة ويشتغل بالتصنيف ولاعلم له بما فيـه اهل المجلس ولايخوض معهم في حديثهـم الّا ان يسئل عن امر دينيّ فيجيبهم .

وكان دأبه في شهر الصيام ان يصلّي بالناس في المسجد و يصلّي بعده النوافـل المرتبة في شهر رمضان ثمّ يأتي منزله و يفطر و يرجع اليه ويصلّي العشاء بهم ثمّ يأتـي بنوافلها المرتّبة ثمّ يرجع الي منزلهومعهخلق كثير فيجلس و يجلسون فيشرع واحـد من الحفّاظ فيتلوبصوت حسن رفيع آيات منكتاب اللّه في التحذير والترغيب والوعد والوعيـد ثمّ يقرء آخر خطبة من خطب نهج البلاغة ثمّ يقرء آخر بعض مصائب اهل البيت (ع) ثـمّ يشرع واحد من الصلحاء في قرائة ادعية شهر رمضان و يتابعه الاخرون الي وقت السحـور فيتفرّقون توفي ره في الثاني عشر من ربيـع الاوّل سنة ١٢٠٠ قبل الوصول الي سماوة بخمس فراسخ تقريبا سفينة البحار هدى .

هَذَبَ : الشجر و غيـره ض : قطعه ونقّاه واخلصه و اصلحه و ـ النخله : نقّى عنها اللّيف (اقرب) : درخت وغير آن را بريـد و پاكيزه و خالص و شايسته گردانيد : درخـت خرمارا از ليف پاكيزه گردانيد .

(هَذَّبَ) بمعنى هذب شدّد للتكثير «وهذّبه التمحيص» ط ٢١٢ ط ٧٣ ـ ٨ آزمايش آنرا پاكيزه گردانيده است (آنـان مردماني هستند برگزيده وانتخاب شده)

(ابوالهذيل العلّاف)

قال ابن ابي الحديد فـي وصف اميرالمؤمنين (ع) فامّا الجراحة الّتـي جرحها (عليّ ع) يوم الخندق الي عمروبن عبـدود فانّها اجلّ من ان يقال جليلة و اعظم مـن ان يقال عظيمة وماهي الّاكماقال شيخناابوالهذيل وقد سأله سائل ايّما اعظم منزلة عنداللّـه عليّ ام ابوبكر؟ فقال يابن اخي واللّه لمبارزة عليّ يوم الخندق بعدل اعمال المهاجرين والانصار وطاعاتهم كلّها وتربي عليها فضلا عن ابيبكر وحده سفينة البحار هذل

هَرَبَ : من مكان كذا الي مكـان كذا : فرّ و ـ في مشيه : أسرع و ـ في الارض : ابعد (اقرب) :از جائي چنين به جائي چنين فرار كرد ، در راه رفتنش شتاب كرد ، در زمين دور

شد .

«تهرب منها الاكياس» ط ۱۴۹ ط ۳۱

ـ ۵ خردمندان وزیرکان ازآن (فتنه) بگریزند

(الهَرَب) : مصدر : فرار کردن

«والهرب منه موافاته» ط ۱۴۷ ط ۷۹

ـ ۱ گریختن ازآن (مرگ) رسیدن به آن است .

(الهارِب) اسم فاعل : گریزان

«ولاکالنار نام هاربها» ط ۲۸ ط ۱۰۶

ـ ۶ (من ندیدم) مانند آتش (جهنّم) که گریزان از آن درخواب و بیهوشي باشد (در فکر و تصمیم از آتش میگریزد ولکن کارهائی که منجر به آتش است انجام می‌دهد)

(الهارِبُون) جمع هارب (اقرب) : گریزندگان

«وانّ السعداء بالدنیا هم الهاربون منها الیوم» ط ۲۲۱ ط ۲۷ـ ۱۷ و نیکبختان اهل دنیا در فردا (قیامت) ایشانند که گریزندگانند از آن (دنیا) امروز (در اثر شیفته شدن به آن گناه انجام می‌دهند)

(المَهارِب) جمع مهرب : مصدر و ـ الموضع الّذی یهرب الیه (اقرب) : گریختن . جای فرار

«واعجزت مهاربها» ط ۱۸۹ ط ۲۳ـ ۲۰ (گریزگاههای آن ناتوان کننده است) (مردم درآن گریزگاهي نیافته دستشان بجائی بند نمی‌شود)

× × ×

هَرَّ : الکلب الیه ض : صات دون نباح من قلّة صبره علی البرد و ـ الشئ . کرهه و ـ الحرب : کرهه (اقرب) : سگ بدون فریاداز سرماصدانمود . چیز وجنگ را ناخوش‌داشت .

«یهرّ بعضها بعضا» ر ۳۱ ر ۲۴۰ ـ ۹۳ (اهل دنیا مانند سگان فریاد کنندمانند) بعضي از آنها (اهل دنیا) به بعض دیگر (برای‌بدست‌آوردن‌جیفهٔ دنیا) فریادمیزند .

(الهریر و الروایات)

وصف لیلة الهریر روی نصربن‌مزاحم في کتاب صفّین عن عمّاربن ربیعة ما ملخّصه قال غلس عليّ (ع) صلوة الغداة یوم الثلثاء عاشر شهر ربیع الاول سنة سبع و ثلثین وقیل عاشر صفر ثمّ زحف الي اهل الشام بعسکر العراق والناس علی رأیاتهم و اعلامهم وزحف الناس‌بعضهم‌الی‌بعض‌فارتمّوابالنمل والحجارة حتّي فنیت ثمّ طاعنوا بالرماح حتّي تکسّرت واندقّت ثمّ مشي القوم بعضهم الي بعض بالسیوف و عمد الحدید فلم یسمع السامعون الّا وقع الحدید بعضه علی بعض لهو اشدّ هولاً في صدور الرجال من الصواعق و من جبال‌تهامة یدکّ‌بعضها بعضا وانکسفت‌الشمس بالنقیع وثار القتام والقسطل فضلّت‌الالویة

والرايات .

واخذ الاشتر يسير فيما بين الميمنةو الميسرة فيأمر كلّ قبيلة او كتيبة من القـــرار بالاقدام على آلتي تليها فاجتلدوا بآلسيوف وعمد الحديد من صلوة الغداة من اليـــوم المذكور الى نصف آلليل لم يصلّوا للّهآلصلوة فلم يزل الاشتريفعل ذلک حتّى اصبحوالمعركة خلف ظهره وافترقوا على سبعين الف قتيل في ذلک اليوم وتلک آلليلة وهي ليلة الهريـــر المشهورة وكان الاشتر في ميمنة وعلي (ع) في القلب وآلناس يقتتلون ثمّ استمرّ القتـال من نصف آلليل آلثاني الى ارتفاع آلضحى والاشتر يقول لاصحابه وهو يزحف بهم نحو اهـــل آلشام ازحفوا قيد رمحي هذا و يلقي رمحهفاذا فعلوا ذلک سألهم مثل ذلک حتّى ملّ اكثـــر آلناس من الاقدام .

وروى عن عمار بن ربيعة قال مرّ بـي الاشتر فاقبلت معه حتّى رجع الى المكان آلذى كان به فقام في اصحابه فقال شدّوا فداء لكم عمّي و خالي شدّة ترضون بها آللّه و تعزّون بها آلدين اذا انا حملت فاحملوا ثمّ نزل يضـرب وجه دابته وقال لصاحب رأيته اقدم فتقـــدّم بها ثمّ شدّ على القوم و شدّ معه اصحابهفضرب اهل آلشام حتّى انتهى الى معسكرهم فقاتلوا عند المعسكرقتالا شديدا و قتل صاحب رأيتهم واخذ عليّ (ع) لمّا راى آلظفر قد جاء من قبله يمدّه بآلرجال فلمّارای ذلک معوية دعاعمروبن العاص فاستدعى منه حيلة لذلک قال ادعهـم الى كتاب آللّه حكما فيما بينک و بينهم فانّک بالغ به حاجتک في القوم و انّي لم ازل ادّخر هذا الامر لوقت حاجتک اليه فعرف معويةذلک وقال له صدقت .

فعن تميم بن خزيم قال لمّا اصبحنا من ليلة الهرير نظرنا فاذا اشباه آلرّايات امام اهل آلشام في وسط الفيلق حيال موقف علـىّ ومعوية فلمّا اسفرنا اذا هي المصاحف قد تربّطت في اطراف آلرماح و ربطوا عليها مصحف المسجد الاعظم ثمّ نادوا يا معشر العرب اللّه آللّه في آلنساء والبنات والابناء من آلروم والاتـــراک واهل فارس غدا اذافنيتم اللّه آللّه في دينكم هذا كتاب آللّه بيننا و بينكم فقال علـىّ (ع) آللهم انّک تعلم انّهم ما الكتاب يريــــدون فاحكم بيننا و بينهم انّک انت الحكم الحـقّ المبين .

فاختلف اصحاب عليّ (ع) في آلرأى فطائفة قالت القتال وقالت طائفة المحاكمةالى الكتاب ولايحلّ لنا الحرب و قد دعينا الـــى حكم الكتاب فعند ذلک بطلت الحرب و وضعت اوزارها .

كشف قيل في وصف قتال اميرالمؤمنين (ع) في ليلة الهرير فما لقي شجاعا آلّا اراق دمه ولا بطلا آلّا زلزل قدمه الى ان قيل وكان (ع) كلما قتل فارسًا اعلن بآلتكبير فاحصيت تكبيراته ليلة الهرير فكانت خمسماة و ثلثـــة

وعشرين قتيلا من اصحاب السعير وقيل انه في تلك الليلة فتق نيفق درعه لثقل ماكان يسيل من الدم على ذراعه وقيل ان قتلاه عرفوا في النهار بان ضرباته كانت على وتيرة واحدةان ضرب طولا قدا وعرضا قط وكانت كانها مكواة بالنار.

(ابوهريرة)

ابوهريرة الدوسي صحابي معروف اسلم بعد الهجرة بسبع سنين و قال ابوجعفر الاسكافي و ابوهريرة مدخول عند شيوخنا غير مرضي الرواية ضربه عمر بالدرة وقال قداكثرت من الرواية و احريك ان تكون كاذبا على رسول الله (ص)

كان ابوهريرة يلعب بالشطرنج قال الدميري والمروي عن ابي هريرة من اللعب به مشهور في كتب الفقه ويلعب ابوهريرة السدر والسدر لعبة يقامر بها و كانت عايشة تتهم بوضع الحديث وترد ماروا‌ها و من ارادالاطلاع على ذلک فعليه بكتاب عين الاصابة فيما استدركته عايشة على الصحابة.

و لما بلغ عمران اباهريرة يروى بعض مالايعرف قال لتتركن الحديث عن رسول الله او لالحقنك بجبال دوس.

فروى عن ابي هريرة قال ماكنا نستطيع ان نقول قال رسول الله (ص) حتى قبض عمر:

و عن الفائق للزمحشري و غيره قال ابوهريره استعمله عمر على البحرين فلما قدم عليه قال يا عدوالله وعدو رسوله سرقت من مال الله فقال لست بعد والله ولاعدو رسوله ولكني عدو من عاداهما ماسرقت ولكنها سهام اجتمعت و نتاج خيل فاخذ منه عشرة آلاف درهم فالقاها في بيت المال.

و عن شعبة قال ابوهريرة كان يدلس

و عن ربيع الابرار للزمحشري قال و كان يعجبه اى اباهريرة المضيرة (طعام يطبخ باللبن المضر) جدا فيأكلها مع معوية واذاحضرت الصلوة صلى خلف علي فاذا قيل لهقال مضيرة معوية ادسم واطيب والصلوة خلف علي (ع) افضل فكان يقال له شيخ المضيرة وقال ايضا كان ابوهريرة يقول اللهم ارزقني ضرساطحونا ومعدة هضوماودبرا نثورا.

و حكي عن ابي حنيفة انه سئل فقيل له اذا قلت قولا وكتاب الله تعالى يخالف قولك قال اترک قولي بكتاب الله فقيل له اذا كان الصحابي يخالف قولک قال اترک قولي بجميع الصحابي لا ثلثة منهم ابوهريرة وانس بن مالک و سمرة بن جندب.

و روى انه سأله (اباهريرة) اصبغ بن نباته في محضر معوية فقال يا صاحب رسول الله (ص) اني احلفک بالله الذى لااله الا هو عالم الغيب والشهادة وبحق حبيبه محمد المصطفى (ص) الا اخبرتني اشهدت غدير خم ؟ قال

بلي شهدته قلت فما سمعته يقول في علىّ قال سمعت يقول من كنت مولاه فعلىّ مولاه اللهمّ وال من والاه و عاد من عاداه وانصر من نصره واخذل من خذله قلت له فانت اذا واليت عدوّه و عاديت وليّه فتنفس ابوهريرة صعداء وقال انّا للّه وانّا اليه راجعون .

قال ابن ابي الحديد روى ابو يوسف قال قال ابوحنيفة الصحابة كلّهم عدول ماعدا رجالا ثمّ عدّ منهم اباهريرة وانس بن مالك .

قال و روى عن علىّ (ع) قال اكذب الناس على رسول اللّه (ص) ابوهريرة الدوسي

روى انّه لمّا دخل معوية الكوفة دخل ابوهريرة المسجد فكان يحدّث و يقول قال رسول اللّه (ص) فجاءه شابّ من الانصار فقال لابي هريرة انشدك باللّه سمعت النبي (ص) يقول لعلىّ (ع) من كنت مولاه فعلىّ مولاه اللهمّ وال من والاه و عاد من عاداه قال ابوهريرة نعم فقال له الفتى لقد واللّه واليت عدوّه وعاديت وليّه فتناول بعض الناس الشاب بالحصى وخرج ابوهريرة فلم يعد الي المسجد حتّى خرج من الكوفة .

وذكر ابن ابي الحديد في الجزء الرابع من شرحه على النهج عن شيخه ابي جعفر الاسكافي انّ معوية وضع قوما من الصحابة وقوما من التابعين على رواية اخبار قبيحة في علىّ (ع) تقتضي الطعن فيه والبراءة منه و جعل لهم على ذلك جعلا يرغب في مثله فاختلفوا ما ارضاه .

منهم ابوهريرة و عمرو بن العاص والمغيرة بن شعبة الي ان قال و روى الاعمش قال لمّا قدم ابوهريرة العراق مع معوية عام الجماعة جاء الي مسجد الكوفة فلمّا رأى كثرة من استقبله من الناس جثا على ركبتيه ثمّ ضرب صلعته مرارا وقال يا اهل العراق اتزعمون انّي اكذب على اللّه وعلى رسوله واحرق نفسي بالنار واللّه لقد سمعت رسول اللّه (ص) يقول انّ لكلّ نبيّ حرما و انّ حرمي بالمدينة مابين عير الي ثور فمن احدث فيها حدثا فعليه لعنة اللّه والملائكة والناس اجمعين و اشهد باللّه انّ عليّا احدث فيها فلمّا بلغ معوية قوله اجازه و اكرمه وولّاه امارة المدينة .

قب ذكر فيه من حسن خلق اميرالمؤمنين (ع) انه جاء ابوهريرة وكان تكلّم فيه و اسمعه في اليوم الماضي و سأله حوائجه فقضاها فعاتبه اصحابه على ذلك فقال (ع) انّي لاستحيي ان يغلب جهله علمي و ذنبه عفوي ومسالته جودي .

كنز الكراجكي باسناده عن ابي هريرة قال كنت عند النبي (ص) اذا اقبل علىّ بن ابيطالب (ع) فقال النبيّ (ص) تدري من هذا ؟ قلت هذا علىّ بن ابيطالب فقال النبي (ص) هذا البحر الزاخر هذا الشمس الطالعة اسخى من الفرات كفّا و اوسع من الدنيا قلبا و من ابغضه فعليه لعنة اللّه .

حديث شريف رواه ابوهريرة عن النبي

(ص) في النصّ على الائمّة الاثني عشر (ع) ينبغي هنا نقله نص باسناده عن ابي هريرة قال كنت عند النبيّ (ص) و عمرو الفضل ابن العبّاس وزيدبن حارثة و عبداللّه بن مسعود اذدخل حسين بن علي (ع) فاخذه النبي (ص) وقبلّه قال خرقة خرقة ترقّ عين بقة و وضع فمه على فمه وقال اللّهم انّي احبّه فاحبّه واحبّ من يحبّه ياحسين انت الأمام ابن الأمام ابو الائمّة تسعه من ولدك ائمّة ابرار فقال عبداللّه بن مسعود ماهولاء الائمّة الذين ذكرتهم في صلب الحسين (ع)

فاطرق (ع) مليّا ثمّ رفع رأسه فقال ياعبداللّه سألت عظيما ولكنّي اخبرك انّ ابني هذا و وضع يده على كتف الحسين (ع) يخرج من صلبه ولد مبارك سميّ جدّه عليّ (ع) يسمّى العابد ونور الزهّاد و يخرج اللّه من صلب عليّ (ع) ولدا اسمه اسمي واشبه الناس بي يبقر العلم بقرا وينطق بالحقّ ويأمر بالصواب ويخرج اللّه من صلبه كلمة الحقّ و لسان الصدق فقال له ابن مسعود فما اسمه يا رسول اللّه قال (ع) يقال له جعفر (ع) الصادق (ع) في قوله وفعله الطاعن عليه كالطاعن عليّ والرادّ عليه كالرادّ عليّ ثمّ دخل حسان بن ثابت وانشد في رسول اللّه (ص) شعرا وانقطع الحديث فلمّا كان من الغد صلّى بنا رسول اللّه ثمّ دخل بيت عايشة و دخلنا به معه انا و عليّ ابن ابيطالب (ع) و عبداللّه بن العبّاس وكان (ع)

من دأبه اذاسئل اجاب واذالم يسئل ابتداء فقلت له بابي انت و امّي يا رسول اللّه الاتخبرني في الخلفاء من صلب الحسين (ع) قال نعم ياباهريرة يخرج اللّه من صلب جعفر (ع) مولود انقيّا طاهرا اسمه سميّ موسى بن عمران.

ثمّ قال له ابن عبّاس ثمّ من يا رسول اللّه قال يخرج من صلب موسى عليّ ابنه يدعي بالرضا موضع العلم و معدن الحلم ثمّ قال (ص) بابي المقتول في ارض الغربة ويخرج من صلب عليّ ابنه محمّد المحمود اطهر الناس خلقا و احسنهم خلقا و يخرج من صلب محمّد عليّ ابنه طاهر الحسب صادق اللهجة و يخرج من صلب عليّ الحسن الميمون النقيّ الطاهر الناطق عن اللّه ابو حجة اللّه و يخرج اللّه من صلب الحسن قائمنا اهل البيت يملأها قسطا و عدلا كما ملئت ظلما وجورا له هيبة موسى و حكم داود وبهاء عيسى ثمّ تلا (ع) ذرّيّة بعضها من بعض واللّه سميع عليم فقال له عليّ بن ابيطالب (ع) بابي انت و امّي يارسول اللّه (ص) من هولاء الذين ذكرتهم قال يا علي اسامي الاوصياء من بعدك والعترة الطاهرة والذرّيّة المباركة.

ثمّ قال والذى نفس محمّد بيده لوانّ رجلا عبداللّه الف عام ثمّ الف عام ما بين الركن والمقام ثمّ اتاني جاحدا لولايتهم لاكبّه اللّه في النار كائنا من كان قال عليّ بن محمّد

بن همام العجب كلّ العجب من ابي هريرة انّه يروى مثل هذه الاخبار ثمّ ينكر فضائل اهل البيت (ع) سفينة البحار هرر

(هرقل)

هرقل ملك الرّوم روى انّه بعث رجلا من غسّان وامره ان يأتيه بخبرمحمّد (ص) وقال له احفظ لي من امره ثلثا انظر على اىّ شيء تجده جالسا و من على يمينه فان استطعت ان تنظر الى خاتم النبوة فافعل فخرج الغسّانى فاتى النبى (ص) فوجده جالسا على الأرض وعلى يمينه علىّ بن ابيطالب و نسى الغسّاني الثالثة فقال له النبىّ (ص) تعال فانظر الى ماامرك به صاحبك فنظر الى خاتم النبوّة فانصرف الى هرقل فاخبره فقال هرقل هذا الّذى بشّربه عيسى بن مريم (ع) انّه يركب البعير فاتّبعوه وصدّقوه ثمّ قال للّرسول اخرج الى اخى فاعرض عليه انّه شريكي في الملك فقلت له فماطاب نفسه عن ذهاب ملكه . . .

سفينة البحار هرقل

هَرِمَ : الّرجل ل : ضعف و بلغ اقصى الكبر (اقرب) : مرد ناتوان شد و به نهايت پيرى رسيد .

«ولايهرم خالدها» ط ۸۳ ط ۱۱۴ـ ۶ جاويد درآن (بهشت) پير نمي‌شود .

(الهَرَم) : مصدر (اقرب) : پيرى .

«والهمّ نصف الهرم» ح ۱۴۳ح۳۷۳ ـ ۵ گرفتارى و اندوه نصف پيرى است (و نيم ديگر فزونى عمر مى‌باشد همانطوريكه فزونى عمر موجب پيرى است همچنين اندوه موجب پيرى مى‌باشد)

(الهَرِمَة) مونّث هرم (اقرب): پير كارفتاده .

«ولاتاخذنّ عوداولاهرمة» ر ۲۵ ر ۲۴۴ـ ۱۲ (بابت زكوة) شتر سالخورده و پير كارافتاده را نگير .

(الهرم والّروايات)

قال الّصادق (ع) اربعة تهرم قبل او ان الهرم: اكل القديد والقعود على النداوة و الصعود في الّدرج و مجامعة العجوز .

الكاظمى (ع) كثرة الهمّ يورث الهرم

الاهرام من عجائب ابنية الّدنيا و هي قبور لملوك ارادوا ان يتميّزوا على سايرالملوك بعد مماتهم كماتميّزوا عليهم في حيوتهم .

سفينة البحار هرم .

هرن : هارون اخو موسى الكليم

(اقرب) : هارون برادر موسی کلیم است .
«ولقد دخل موسی بن عمران ومعه اخوه هارون ع» ط ۱۹۰ ط ۲ــ ۸۸ بتحقیق موسی پسرعمران بابرادرش هارون (برفرعون) وارد شد .

(الهرن والروايات)

تقدّم فيرشد مايتعلّق بهرونالرشيد
قب انّ سهل الخراساني قال للصادق (ع) ما الّذي يمنعک ان يكون لک حقّ تقعد عنه وانت تجد من شيعتک مأة الف يضربون بين يديک بالسيف فامر (ع) بان يسجرالتنور ثمّ قال يا خراساني قم فاجلس في التنور فقال ياسيّدي لاتعذبني بالنار اقلني اقالک الله قال قد اقلتاک فبينا كذلک اذا قبلهرون المكيّ ونعله في سبابته فقال له الصادق (ع) الق النعل واجلس في التنور فالقي النعل وجلس في التنور و اقبل الامام يحدّث الخراساني بحديث خراسان حتّي كانّه شاهدلها ثمّ قال يا خراساني وانظر مافي التنور فقام الخراساني الي التنور فشاهده متربّعا فقال الامام كم تجد بخراسان مثل هذا فقال والله لاواحدا فقال اما انّا لانخرج في زمان لانجد فيه خمسة معاضدين لنا نحن اعلم بالوقت .
يج روی ابوبصير قال دخلت المسجد مع ابيجعفر (ع) والناس يدخلون و يخرجون فقال لي سل الناس هل يرونني فكلّ من لقيته قلت له رأيت اباجعفر (ع) يقول لا وهو واقف حتّي دخل ابوهرون المكفوف (ای الاعمی)

قال سل هذا فقلت هل رايات اباجعفر (ع) قال اليس هو بقائم ؟ قال وماعلمک ؟ قال وكيف لااعلم وهو نور ساطع .

الهِراوَة : العصا او الضخمة كهراوة الفأس و المِعول (اقرب) : عصا و يا دستگيره داس و كلنگ .
« وان كان الرجل ليتناول المرأة في الجاهليّة بالفهر او الهراوة» ر ۱۴ ر ۲۷۵ــ۳ اگر بود مرد درجاهليّت كه زن را مي گرفت و با سنگ و عصا ميزد (خود او و نسلوی توبيخ كرده ميشد)

هَزَءَ : به و ــ منه ل : سخر منه (اقرب) : از او مسخره كرد .
(الهُزُوُ) : مصدر : مسخره كردن
« فهو ممن كان يتخذ آيات الله هزوا» ح ۲۲۸ ح ۳۵۴ــ ۱۰ (كسيكه قرآن بخواند و بعداز مرگ به آتش برود) پس او از كساني است كه آيه های خدارا استهزاء نموده

(زیرا اگر از روی حقیقت می‌خواند عمل می‌کرد و هرکس هم بدستور قرآن عمل نماید به آتش نمیرود) .

(الهزء والروایات)

اَللّٰهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ : البقرة (ای یجازیهم علی استهزائهم سمّی جزاء الاستهزاء باسمه کما سمّی جزاء السیئة سیّئة .

خمسة نفر من کفّار الجاهلیّة یستهزؤن برسول الله (ص) کفی الله ایّاهم عن النبیّ (ص) وهم الولید بن المغیرة اصابه شظیة من نبل فانقطع اکحله حتّی ادماه فمات والاسود بن المطلب اعمی الله بصره و اثکله ولده والاسود عبدیغوث استظلّ بشجرة فاتاه جبرئیل فاخذ رأسه فنطح به الشجرة فقتله و العاص بن وائل ادخل فی اخمص رجله شوکة فقتلته او تدهده تحته حجر فسقط فقطع قطعة قطعة والحارث بن الطلاطلة خرج من بیته فی السموم فتحول حبشیّاً فرجع الی اهله لم یعرفوه فغضبوا علیه فقتلوه .

قب حکی الحکم بن العاص مشیة رسول الله (ص) مستهزء فقال کذلک فلتکن فکان یرتعش حتّی مات .

سفینة البحار هزء

هَزَّهُ :و به ض: حرکه (اقرب) : او را جنبانید .

«حتّی یهزّوا مناکبهم » ط ١٩٠ ط٢- ١٠٩ تا دوشهای خودرا (از روی فروتنی) بجنبانند .

اَلتَّهْزِیع : التکسیر (اقرب) : شکستن و تغییر دادن .

«ثمّ ایّاکم وتهزیع الاخلاق وتصریفها» ط ١٧٤ ف ٥٨ ج ٢ ص ٩٣ - سپس بر حذر باشید از شکستن و برگردانیدن خلق و خو ها (اگر راستی یا عدالت به دروغ و ظلم تبدیل شود شکسته شد و از مسیر خود برگردانده شده)

هَزَلَ : فلان ض فی کلامه : مزح وهذی وضدّ جد (اقرب) :فلانی در گفتارش شوخی کرد و بیهوده گفت و جدّی نگرفت .

(الهَزل) : مصدر مزاح و مسخرة

«وجدّها هزل» ط ١٨٩ ط ٢٣- ١٨ جدّ و همّت آن سخریه است .

(الهُزال) : قلّة اللحم والشحم نقیض السمن (اقرب) : لاغری

«الهزاله و تشذّب لحمه» ط ١٥٨ ط

۹ــ ۱۷ (سبزی تره از پردهٔ شکم حضرت موسی) (برای لاغری و کمی گوشت او دیده می‌شد) .

(الهزیل) : الکثیر الهزل (بسیار لاغر .

« من بین هزیل الحبّ » ط ۱۰۶ ط ۲۴ــ ۱۵ (برگزیند مؤمن را از میان شما مانند برگزیدن مرغ دانهٔ چاق را) از میان دانهٔ لاغر .

هَزَمَ : العدوّ ض : کسّرهم و فلّهم و ــ الشی : غمزه بیده فصارت فیه حفرة (اقرب) : دشمنان را شکست داد وآنانرا فراری داد . چیز را با دستش فشار داد تا درآن گودی به وجود آمد .

«وهزموا الالوف» ط ۱۸۰ طه۱ــ ۲۴ (کجایند آنان که) هزاران (نفر لشگر را) شکست دادند .

(الهَزیمَة) اسم من هزم (اقرب) : شکست و فراری دادن .

« فاذا کانت الهزیمة باذن الله» ر۱۴ ر ۲۷۵ــ ۲ هرگاه به اذن خداوند عالم شکست وفراری دادن شد فرار کننده را نکشید .

×××

(الهزم وآلروایات)

کا عن مهزم الاسدی قال قال ابو ــ عبدالله (ع) یا مهزم شیعتنا من لایعد وصوته سمعه ولاشحناؤه یدیه ولایمتدح بنا معلنا ولایجالس لنا عایبا ولایخاصم لنا قالیا ان لقی مؤمنا اکرمه وان لقی جاهلا هجره . . .

سفینة البحار هزم .

الهَوازِن : اسم قبیلة فی العرب : نام گروهی است درعرب .

« فکنت وآیاکم کما قال اخواهوازن» ط ۱۱۷ــ ۵ مثل من و شما دراین (داستان حکمین)مانند (دریدبن آلصمّة) برادرهوازن بود (که برادر او به قبیلهٔ هوازن تاخت غنیمتی بدست‌آورد هنگام برگشتن در بیابانی خواست شب بماند برادرش درید صلاح ندید اوهم قبول نکرد صبح همان شب درآن بیابان هوازن هجوم آوردند اورا کشته اسیران‌را پس گرفتند)

هَشَّ : فلان :ارتاح و تبسّم و خفّ للمعروف و نشط ض ل (اقرب) : فلانی مسرور شد . تبسّم‌کرد وبرای نیکوئی‌خوشحال‌وشگفته

گردید.

«تهش معها الي القرص اذا قدرت عليه مطعوما» ر ۴۵ ط ۲۴۲ـ ۲۹ (نفس خود راچنان‌رياضتي خواهم داد) كه باآن رياضت شگفته و شاد كرد و هرگاه برآن (قرص جـو) از نظر خوردني دست يابد.

هَشَمَ : آلشيء ض كسّره و ــ كلّ شيء : كسّره (اقرب) : چيز شكست . هرچيزراشكست

«ويهشم عظمه» ط ۳۴ ط ۵۸ ــ ۸ـ استخوان اورا مي‌شكند.

(الهَشِيم) :المهشوم و ــ نبت‌يابس متكسّر اويابس كلّ كلا و شجر (اقرب) :شكسته شده گياه‌خشك‌شكسته‌گرديده ياخشك‌هردرخت و گياه.

« يذري آلروايات اذراء آلريـــــح الهشيم» ط ۱۷ ط ۵۱ ــ ۹ (بدون توجه بـه صحت و بطلان) روايات را پراكنده مي كند و مي‌افشاند (هرچه ديد مي گويد) مانـنـــــد پراكنده كردن باد گياه شكسته و خشك را.

(الهَاشِم) اسم فاعل و اسم احـــد اجداد رسول الله (ع) : شكننده: نام يكي از اجداد پيامبر خدا است.

«انّ الائمة من قريش غرسوا في هذا البطن من هاشم» ط ۱۴۲ ط ۷۱ ــ ۵ به‌تحقيق امامان‌امّت ازتيرهٔ قريشند كه نشانده شده‌اند در اين بطن از هاشم (كه بعداز هاشـــم به عبدالمطّلب‌منتقل‌شده‌وبعداز او به پيامبرخدا وبعداز آن به عليّ (ع) ويازده امامان ديگـــر اختصاص يافته و به غير آن شايسته نيســـت زمامداري كنند).

(الهَاشِمِيّة) : المنسوب الي الهاشم چيز و كسيكه به تيرهٔ هاشم نسبـــــت‌داده مي‌شود.

« قد صحبتهم ذريّة بدريّة و سيوف هاشميّة» ر ۲۸ ر ۲۴۱ــ ۳۳ فرزندان (كساني كه در جنگ بدر حاضرند) شمشيرهاي‌بني‌هاشم باآنان همراهست.

(الهشم وآلروايات)

هاشم بن عبدمناف اسمه عمروالعلي وكان يكسي العريان و يطعم الجايع ويفرّج‌عن المعسر و يوفّي عن المديون و من اصيب بدم دفع عنه وكان بابه لايغلق عن صادر ولاوارد تزوّج سلمي بنت عمرو من اهل يثرب و له في تزويجه اياها حكاية طويلة و مات بغـــزّة شام و قبره هناك معروف.

ثمّ عزم عبيده و غلمانه‌علي‌آلرحيل باموالـه وساروا حتّي اشرفوا علي يثرب فبكـوا بكاء شديدا ونادوا واهاشماه واعزاه و خـــرج آلناسو خرجت سلمي و عشيرتها فنظروا فاذا

بخيل هاشم قد جزوا نواصيها وشعورها و عبيد هاشم يبكون فلمّا سمعت سلمى بموت هاشم مزّقت اثوابها و لطمت خدها و قالت واهاشماه مات والله لفقدک الکرام .

(هاشم بن عتبة المرقال)

كان من افضل اصحاب النبيّ (ص) وكان على ميسرة اميرالمؤمنين (ع) بصفّين؛

اخبر هاشم اميرالمؤمنين (ع) عمّا في نفسه من البصيرة في الدين و ثباته في نصرة اميرالمؤمنين (ع) و رغبته الى الجهاد و الى الاخرة قال والله مااحبّ انّ لي ما على الارض ممّا اقلت و ما تحت السماء ممّا اظلت وانّي واليت عدوّا لک او عاديت عدوّا لک قال اميرالمؤمنين (ع) له اللهمّ ارزقه الشهادةفي سبيلک والمرافقة لنبيّک .

روى انّ في الصفّين كان عمّار لايمرّ بواد من اودية صفّين الّا تبعه من كان هناک من اصحاب رسول الله (ص) ثمّ جاء الى هاشم بن عتبة بن ابي وقّاص و هو المرقال وكان صاحب راية عليّ (ع) فقال ياهاشم اعورًا اوجبنا لاخير في اعور لايغشى الناس اركب يا هاشم فركب و مضى معه و هو يقول اعور يبغي اهله محلّا قد عالج الحيوة حتّى ملّا و عمّار يقول تقدّم ياهاشم الجنّة تحت ظلال السيوف والموت تحت اطراف الاسل و قد فتحت ابواب السماء وزيّنت الحور العين اليوم القي الاحبة محمّدًا وحزبه .

روى انّ المرقال جاهد في صفّين و قاتل قتالا شديدا فبينا هو في اصحابه اذ خرج عليهم فتى شابّ و شدّ يضرب بسيفه و يلعن ويشتم فقال له هاشم و انّ هذا الكلام بعده الخصام وانّ هذا القتال بعده الحساب فاتّق الله فانّک راجع الى ربّک فسائلک عن هذا الموقف و مااردت به .

قال فانّي اقاتلكم لانّ صاحبكم لايصلّي كما ذكر لي وانّكم لاتصلّون و اقاتلكم لانّ صاحبكم قتل خليفتنا و انتم وازرتموه على قتله فقال له هاشم و مانت و ابن عفّان انّما قتله اصحاب النبيّ (ص) و قرّاء الناس حين احدث احداثا وخالف حكم الكتاب واصحاب محمّد (ص) هم اصحاب الدين واولى بالنظر في امور المسلمين .

و اما قولک انّ صاحبنا لايصلّي فهو اول من صلّى لله مع رسول الله (ص) وافقه في دين الله وامّا من ترى معهم فكلّهم قارئ الكتاب لاينام الليل تهجّدا فلايغررک عن دينک الاشقياء المغرورون قال الفتى ياعبدالله انّي لاظنک امرء صالحا اخبرني هل تجدلي من توبة قال نعم تب الى الله يتب عليک قال الراوى فذهب الفتى راجعا فقال رجل من اهل الشام خدعک العراقي قال لاولكن نصحني .

و قاتل هاشم و اصحابه قتالاشديدا

و حمل علیه الحرث بن المنذر فطعنه فسقط و بعث الیه علیّ (ع) أن قدّم لوائک فقال للرسول انظر الی بطنی فاذا قد انشق فاخذ الرایة رجل من بکربن وائل و رفع هاشم رأسه فاذاهو بعبیدالله ابن عمر قتیلا الی جانبه فجثی حتّی دنامنه فعضّ علی ثدیه حتّی تبیّنت فیه انیابه ثمّ مات هاشم و هو علی صدر عبیدالله وضرب البکری فوقع فابصر عبیدالله فعضّ علی ثدیه الاخر و مات ایضا فوجدا جمیعا ماتا علی صدر عبیدالله.

ولما قتل مرقال جزع النّاس علیه جزعا شدیدا واصیب معه عصابة من اسلم من القرّاء فمرّ بهم علیّ (ع) و هم قتلی حوله فقال (ع)

جزی الله خیرا عصبة اسلمیّة
صباح الوجوه صرعوا حول هاشم

(ابوهاشم الجعفری)

روی ابوهاشم انّ ابا الحسن الهادی (ع) مصّ حصاة ثمّ رمی بها الی ابی‌هاشم فوضعها فی فمه فمابرح من عنده حتّی تکلّم بثلثة و سبعین لسانا اوّلها الهندیة.

یج کان ابوهاشم منقطعا الی الهادی (ع) فشکی الیه ما یلقی من الشوق الیه و کان ببغداد وله برذون ضعیف فقال (ع) قواک الله یا اباهاشم و قوّی برذونک قال الراوی و کان ابوهاشم یصلّی الفجر ببغداد و یسیر علی ذلک البرذون فیدرک الزوال من یومه ذلک فی عسکر سرّمن رای و یعود من یومه الی بغداد اذا شاء علی ذلک البرذون وکان هذا من اعجب الدلائل التی شوهدت.

کشف من دلائل الحمیری عن ابی‌هاشم الجعفری قال کتب الی ابی محمّد (ع) بعض موالیه یسأله دعاء فکتب (ع) الیه ان ادع بهذا الدعاء یا اسمع السامعین و یا ابصر المبصرین و یا عزّ الناظرین و یا اسرع الحاسبین و یا ارحم الراحمین و یا احکم الحاکمین صلّ علی محمد وآل‌محمد و اوسع لی فی‌رزقی ومدّلی فی عمری وامنن علیّ برحمتک واجعلنی ممّن تنتصر به لدینک ولاتستبدل بی غیری قال ابوهاشم فقلت فی نفسی اللهمّ اجعلنی فی حزبک وفی زمرتک فاقبل علیّ ابومحمّد (ع) فقال انت فی حزبه و فی زمرته اذکنت بالله مؤمنا ولرسوله مصدّقا و لاولیائه عارفا ولهم تابعا فابشر ثمّ ابشر.

(هشام بن الحکم)

هو ابومحمّد مولی کندة عین‌الطائفة ووجهها و متکلّمها وناصرها من ارباب‌الاصول وله‌نوادر و حکایات ولطائف مناظرات کان مولده بالکوفة ومنشأه واسط و تجارته بغداد ثمّ انتقل‌الیها فی‌آخر عمره ونزل قصر وضّاح:

و روى عن ابيعبدالله (ع) و ابى الحسن (ع) و كان ثقة فى الروايات حسن التحقيق بهذا الامر و رويت مدائح له جليلة عن الامامين الصادق والكاظم (ع) و كان ممن فتق الكلام فى الامامة و هذب المذهب بالنظر وكان حاذقا بصناعة الكلام حاضر الجواب مات سنة ١٧٩ بالكوفة فى ايام الرشيد و ترحم عليه الرضا (ع) وان هشام بن الحكم ماقهره احد فى علم التوحيد لدعاء الصادق (ع) له و تقدم احتجاجه على عمروبن عبيد فى الامامة فى عمر.

و بلغ من مرتبته و علوه عند ابيعبدالله جعفربن محمد (ص) انه دخل عليه بمنى و هو غلام اول ما اختط عارضاه و فى مجلسه شيوخ الشيعة كحمران بن اعين و قيس الماصر و يونس بن يعقوب و ابيجعفر الاحوال وغيرهم فرفعه على جماعتهم وليس فيهم الا من هو اكبرسنا منه فلما رأى ابوعبدالله ان ذلك الفعل كبر على اصحابه قال هذا ناصرنا بقلبه و لسانه و يده.

وقال له ابوعبدالله (ع) و قد سأله عن اسماء الله تعالى و اشتقاقها فاجابه ثم قال له افهمت يا هشام فهما تدفع به اعدائنا الملحدين مع الله عزوجل قال هشام نعم قال ابوعبدالله (ع) نفعك الله عزوجل به وثبتك قال هشام فوالله ماقهرنى احد فى التوحيد حتى قمت مقامى هذا سئل يحيى بن خالد البرمكى فى حضور الرشيد هشام بن الحكم عن على (ع) و العباس لما اختصماالى ابيبكر فى الميراث ايهما كان المحق و من المبطل فتحير هشام فى انه مايجيب فان قال المحق هوالعلى يذهب نفسه والا يذهب دينه فتذكر هشام قول الصادق (ع) يا هشام لاتزال مويدا بروح القدس مانصرتنا بلسانك فاجابه بانهما كانا محقين اراد اليفهما ابابكر بطلان امره وله نظير قد نطق القرآن فى قصة داود . . .

عن يونس بن عبدالرحمن قال كان يحيى بن خالد البرمكى قد وجد على هشام بن الحكم شيئا من طعنه على الفلاسفة واحب ان يغرى بههرون فقال لهرون انى قداستبطنت امر هشام فاذا هو يزعم ان لله اماما غيرك مفروض الطاعة ويزعم انه لوامره بالخروج لخرج فقال هرون ليحيى فاجمع عندك المتكلمين واكون انا من وراء الستر لئلا يفطنوا بى ولايمتنع كل واحد منهم ان يأتى باصله لهيبتى.

قال فوجه يحيى فاشحن المجلس من المتكلمين و كان فيهم ضرار بن عمر وسليمان بن حزير و عبدالله بن يزيدالاباضى ومويد بن مويد ورأس الجالوت فتناظروا وتقاطعوا وتناهوا الى شاذ الكلام كل يقول لصاحبه لم تجب و يقول قد اجبت وكان ذلك عن يحيى حيلة على هشام.

فلما تناهوا الى هذا الموضع قال لهم

يحيى اترضون فيما بينكم هشاما حكما قالواقد رضينا ايّها الوزير فانّى لنا به و هو عليل فقال يحيى فانا اوجّه اليه فارسل اليه فاشخصه فحكم لبعض على بعض و كان من المحكومين عليه سليمان ابن حزير فحقدها على هشام ثمّ انّ يحيى سأل هشاما ان يبين عن فساد اختيار النّاس الامام و انّ الامامة في آل بيت الرّسول (ع) دون غيرهم فلمّا كلّم هشام وناظرهم في ذلك ليحيى تمعّر وجه هرون وقال شدّيدك بهذا واصحابه و بعث الى ابى الحسن موسى (ع) فحبسه فهرب هشام فصار مختفيّا و مات في دار ابن شرف بالكوفة فبلغ هذا المجلس محمّدبن سليمان النّوفلي وابن ميثم وهما في حبس هرون فجرى بينهما في ذلك كلمات وفي اخره ثمّ قال عليّ بن اسماعيل انّالله وانّااليه راجعون على مايمضي من العلم ان قتل فلقد كان عضدنا وشيخنا و المنظور اليه فينا.

وذكر هشام في هذا المجلس من اوصاف الامام بان يكون معروف الجنس معروف القبيلة معروف البيت وان يكون من صاحب الملّة والدعوة وان يكون معصوما من الذنوب كلّها و ان يكون اشجع النّاس واسخى النّاس و اعلم النّاس بفرائض الله و سننه و احكامه وكان هرون من وراء ستره فسمع ما قال وقال اعطانا والله من جراب النّورة (هذا مثل يضرب لكل مكروه) ثمّ عضّ على شفته و قال مثل هذا حيّ ويبقى ملكي ساعة فوالله للسان هذا ابلغ في قلوب النّاس من مأة الف سيف فخرج يحيى الى هشام فغمزه فعلم هشام انّه قد اتي فقام يريهم انّه يبول او يقضي حاجة فلبس نعليه وانسلّ ومرّ ببنيه وامرهم بالتوارى وهرب و مرّ من فوره نحو الكوفة و نزل على بشير النّبال وكان من حملة الحديث من اصحاب الصادق (ع) فاخبره الخبر ثمّ اعتلّ علّة شديدة فقال له بشير آتيك بطبيب قال لا انا ميّت (قيل ادخل عليه الاطبّاء قال لهم علّتي فزع القلب مما اصابني من الخوف.

فلمّا حضره الموت قال لبشير اذا فرغت من جهازى فاحملني في جوف الليل وضعني بالكناسة واكتب رقعة وقل هذا هشام بن الحكم الذى طلبه اميرالمؤمنين مات حتف انفه وكان هرون قد بعث الى اخوانه و اصحابه فاخذالخلق به فلمّا اصبح اهل الكوفة رأوه وحضر القاضي وصاحب المعونة والعامل والمعدّلون بالكوفة و كتب الى الرشيد بذلك فقال الحمد لله الذى كفانا امره فخلّى عمّن كان اخذبه.

كش في انّ هشاما كان في اوّل امره يذهب في الدين مذهب الجهمية فدخل على الصادق (ع) و سأله الصادق (ع) من مسألة فحار فيها فسأله هشام ان يؤجّله فيها فاجّله (ع) فذهب هشام فاضطرب في طلب الجواب ايّاما فلم يقف عليه فرجع على ابيعبدالله فاخبره ابوعبدالله (ع) بها وسأله عن مسائل

اخری فیها فساد اصله و عقیدته فخـرج هشام من عنده متحیّرا مغتمّا فبقی ایّاما لایفیـق من حیرته الی ان ترک مذهبه ودان بدین الحـقّ وفاق اصحاب ابیعبداللّه (ع) کلّها .

عن ابی هاشم الجعفـری قال قـلت لابیجعفر (ع) محمّدبن علیّ الثانی (ع) ماتقول جعلت فداک فی هشام ابن الحکـــم فقال رحمه اللّه ماکان اذبّه عن هذه النّاحیة .

سفینة البحار هشم . ۸

ف ٤٥٤ س ١٦٨

الهِضاب : جمع هضبة و هـو الجبل المنبسط علی وجه الارض و ـ کلّ جبل خلـق من صخرة واحدة (اقرب): کوههای گسترده‌بر زمین که در بالای آن پهناوری بود و از زمین زیاد بلند نباشد .

«ومناکب الهضاب» ر ۱۱ ر ۲۶۸ـ۲ (برای خودتان) در لای تپه های مسطــح (پاسبانان و نگهبانان بگمارید)

(اَهاضِیب) جمع هضبة و هـوالمطرة (اقرب) : باران

«تمریه الجنوب درراهاضیبه» ط ۸۹ ط ۳ـ ۸۴ باد جنوب (مانند دوشیدن شیر از پستان حیوانات) باران بهم ریخته و پی‌درـ پی آنرا بیرون می‌آورد .

×××××

الهَضْم : کسر الشی و ـ الظلــــم والغضب و ـ الهجوم (اقرب) : شکستن‌چیز . ستم و غضب کرد . هجوم کردن .

«وستنبّئک ابنتک بتضافر امّتک علی هضمها» ط ۲۰۰ ط ۱۲۳ـ ۵ بزودی دختـرت ترا خبر میدهد از اجتماع و بهم پشت شـدن امّتت بر ستم کردن بروی و شکستن استخـوان بدن او .

(الاَهْضَم) تفضیل من هضم الغـلام ل : خمص بطنه و لطف کشحه ودقّ و قلّ‌انجفار جنبیه (اقرب) : شکم و پهلوی لاغر و باریک گردید .

«اهضم اهل الدّنیا کشحا» ط ۱۵۸ط ۹ـ ۲۴ (در اثر کم خوردن) از جهت پهلـو لاغرترین اهل دنیا بود .

(الاَهْضام) : جمع هضم : المطمئنّ من الارض و ـ بطن الوادی (اقرب) : زمیـن هموار میان بیابان

«وباهضام هذا الغائط» ط ۱۵۳ط۳۶ ـ ۱ (من شمارا میترسانم از اینکه برگردید) در میان این زمینهای پست و بلند (کشتـه و افتاده باشید)

هَطَعَ : الرّجل ع : اسرع مقبلاخائفا و ـ اقبل ببصره علی الشی فلم یرفعـه عنه

(اقرب) : مرد شتابانه و ترسان روآورد . با دیده اش به چیز روآورد و دیده اش را از او برنداشت .

(اَهْطَعَ) البعیر: مدّ عنقه و صوب رأسه و ــ فی السیر: اسرع و ــ نظر بخضوع (اقرب) : شتر گردن خودرا کشید . در رفتار شتاب کرد . با فروتنی نگاه کرد .

"فاهطعوا باسماعکم الیها" ط۱۸۹ط ۲۳ــ ۱۰ با گوشهایتان بسوی (شنیدن وصف تقوی) بشتابید و به چیز دیگری توجه ننمائید .

(المُهْطِعُون) : المسرعون (عبده): شتاب کنندگان .

« وانّماهم اهل الدنیا مقبلون علیها ومهطعون الیها » ر ۷۰ ر ۲۷۱ــ ۳ جز این نیست آنان اهل دنیا هستند براو روآورندگان و بسوی آن شتابندگانند .

هَطَلَ : المطر ش : مطر متتابعا متفرقا عظیم القطر (اقرب) : باران بی دربی و پراکنده و درشت دانه بارید

«وهطلت علیه الکرامة بعدقحوطها» ط۱۹۶ ط۱۳ــ ۱۱ ــ کرامت و لطف (خداوند) بعداز نایابی آن براو ریزان شده فروبارید .

(اَهْطَلَ) : جعله یهطل : آنرا بی دربی باراند .

" فاهطل دیمها " ط ۱۸۳ ط۱۶ــ ۳۲ باران نرم بی رعد و برق آن (ابر) راباراند

(الإنْهِطال) : مصدر : باریدن

«لتزیلها عن مسقطها عواصف الانواء وانهطال السماء» ط ۱۸۰ ط ۱۰ــ ۱۱ بادهای تند جهنده و باریدن تند آسمان آن برگها را ازجای خود زایل و دور میگرداند .

(الهاطِلَة) اسم فاعل بارندهٔ بی دربی

«مدراراهاطلة» ط ۱۱۳ ط ۵۵ ــ ۱۱ (برای ما بفرست باران) بارندهٔ بسیارریزان

تَهافَتَ : علی الشیء : تساقط و تتابع و ــ الناس علی الماء : ازدحموا و ــ تساقط قطعة قطعة و ــ القوم : تساقطوا علی الموت و ــ الثوب : بلی و تساقط (اقرب) : بی دربی ریخته شد . مردم برآب اجتماع و ازدحام نمودند . پاره پاره فرو ریخت . جماعت پشت سرهم برمرگ مبادرت کردند : لباس کهنه و پاره‌پاره شد .

«لواحبّنی جبل لتهافت» ح ۱۱۱ ح ۳۹۴ ــ ۲ اگر کوهی مرا دوست دارد تکه تکه فرو ریزد (این گرفتاری دراثر دوست داشتن آنحضرت از الطاف الهی است تا به وسیلهٔ گرفتاریها برای رسیدن به اعلی درجات بهشت لیاقت پیدا نماید)

(التَّهافُت) التساقط قطعة قطعة

(اقرب) : تکه تکه فرو ریختن .
«ومنعها من التهافت والانفراج»
ط ۱۸۴ ط ۶ــ ۲۲ آنرا از شکافته شدن وپاره پاره ریختن بازداشت .

ریح هَفّافَة　طیبة ساکنة سریعة المرور فی هبوبها (اقرب) : باد خوشبو آرام در وزیدن خود زود گذر
«وتحتها ریح هفافه» ط ۸۹ ط ۳ ــ ۵۷ در زیر آن (قدمهایشان) باد خوش وزنده سبک وآرام .

الهَفْوَة : السقطة والزلة (اقرب) : افتادن و لغزیدن .
«وهفوة من العمل» ط ۹۲ ط ۷۷ ــ ۷ پیامبر را برای رسالت برانگیخت درزمان لغزش و الخراف (عمل کنندگان) از عمل (از عمل کردن به خیالات و افتخارات بی اثر پرداخته بودند)
(الهَفَوات) جمع هفوة : الزلات (اقرب) : لغزشها
«وهفوات اللسان» ط ۷۶ ط ۱۹۱ــ ۳ (پروردگارا برای من ببخشای) لغزش های زبان را (که در نافرمانی تو بکار رفته است)
(المَهافي) جمع مهفی من هفت الریح بالصوفة حرکتها و ذهبت بها (اقرب) : جاهای وزیدن باد
«ومهافی الریح» ط ۱۹۰ ط ۲ ــ ۱۵۱ (پادشاهان آنانرا از کنار فرات به حجاز) جاهای وزیدن باد دور میکردند .

تَهَکَّمَت : البئر ونحوه : انهدمت (اقرب) : چاه و مانند آن ویران شد .
«وتهکمت علینا الربوع الصموت» ط ۲۱۹ ط ۱۲ــ ۲۲ ویران شد برما منزلهای خاموش (قبرها) در بعضی نسخه ها (تهکمت) نوشته شده بمعنی سکونت و آرامش و اقامت است ولی تهکمت صحیح است .

(المهلبی)

کان وزیر معز الدولة الدیلمی فی بغداد وکان وسیع الصدر عالی الهمة فاضلا ادیبا کاملا وکان قبل ان یتصل بالوزارة فقیرا بحیث اشتهی لحما فلم یتمکن منه فتمنی الموت وقال

الاموت یباع فاشتریه
فهذا العیش لاخیر فیه
الاموت لذید الطعم یأتی
یخلصنی من الموت الکریه

اذا ابصرت قبرا من بعيد
ودت لو انني مما يليه
الارحم الهيمن نفس حر
تصدّق بالوفاة علي اخيه

توفّي سنة ۳۵۲ و هي آلسّنة آلتي الزم معزّ آلدولة اهل بغداد في يوم عاشورا بالمأتم وآلنوح علي الحسين (ع) بن علي (ع) سفينة البحار هلب .

طب عن الحسين بن عليّ (ع) لوعلم آلناس مافي الهليلج الاصفر لاشتروها بوزنها ذهبا .

هَلَسَهُ : المرض: هزله (اقرب): بيماري اورا لاغر كرد .

«لوصلت اليك منّي قوارع تقرع العظم وتهلس آللحم » ر ۷۳ ر ۲۸۷ـ ۳ كوبندهمائي (سختيهاي جنگ) از جانب من بتو هر آينه ميرسد) استخوان را ميكّنند و گوشت را آب مي‌كند .

(المَهْلُوسَة) : آلذي يأكل ولايرى اثر ذلک في جسمه (اقرب) و ــ آلضعيفة (عبده) : حيواني كه ميخورد و اثر آن در بدن او ديده نمي‌شود . حيوان ناتوان

«ولامهلوسة ولاذات عوار» ر ۲۵ ر ۲۴۴ـ ۲ (بابت زكوة مگير) حيوان ضعيف و افتاده و معيوب را .

هَلَكَ : آلرجل : مات ولايكون آلافي ميتة سوء (اقرب) : مرد هلاک گشت و مُرد گفته نمي‌شود مگر در مردن بد .

«ياكميل هلک خزّان الاموال و هم احياء » ح ۱۴۷ ح ۳۲۳ـ ۷ اي كميل گردآورندگان دارائيها مردند و به هلاكت رسيدند در حاليكه آنان زنده اند (در اثر طغيان رسم و نامشان‌را از بين بردند)

(اَهْلَكَهُ) : جعله يهلک و ــ المال : باعه (اقرب) : اورا نابود گردانيد . مال را فروخت .

« فانّما اهلک من كان قبلكم » ر ۷۹ ر ۳۱۷ـ ۱ (منع كردن مردمان از حقّشان) جز اين نيست آنان‌را كه پيش از شمابودند هلاک گردانيد .

(المَهْلِک) مصدر (اقرب) : هلاک‌شدن

«وبمهلک من يهلک» ط ۱۷۳ ط ۱۰۹ـ ۶ بپيامبر (تباه شدن آنكس را كه هلاک ميگردد) بمن خبر داده است .

(الهُلْک) مصدر : الهلاک (عبده) : مردن .

« اقرار علي انفسنا بالهلک» ح ۹۹ ح ۲۵۶ـ ۵ (گفتن مااناّ للّه . . .) اعتراف است بر تباه شدن و مردن نفسهاي ما .

(الهَلاک) : مصدر (اقرب) : تباه‌شدن

«ولا آلشیطان فی هلاک آلناس الّا طمعا» ط ۱۲۷ ط ۸۳ـ ۲ شیطان در هلاکت مردم (زیاد نمیگرداند دراین زمان) مگر طمع را (زیرا می بینید مردم را یکی پس ازدیگری از راه حق منحرف میسازد)

(الهَلَکَة) : الهلاک واحدة الهلک و هوآلشیء آلذی یهوی و یسقط و ـ آلسنون الجدبة و ـ جیفة آلشی الهالک (اقـرب) : هلاک شدن . چیزیکه میافتد . سالهای‌خشک . مردار چیز هلاک شده .

« ونجاة من کلّ هلکة» ط ۲۲۸ ط ۴۴ ـ ۱ (پرهیزکاری رهائی یافتن از هر هلاکت است)

(الهَلَکَات) جمع هلکة (اقـرب) : هلاکتها

«وارتبک فی الهلکات» ط ۱۵۵ ط ۳۳ ـ ۴ (هرکس نفس خودرا بغیر نفس‌خودمشغول ساخت) در تباهکاریها و تباهیها گرفتـار و دامنگیر وآمیخته گردد .

(الهالِکِینَ) اسم فاعل جمع : هلاک شوندگان

« فتکون من الهالکین» ط ۸۹ ط ۳ـ ۱۲ (بزرگی خداوند را با غفلت نسنج) در این از هلاک شدگان میباشی .

(المُهلِکَات) اسم فاعل جمـع من اهلک هلاک کنندگان .

« وانّ المبتدعات المشتبهات هـنّ المهلکات» ط ۱۵۷ ط ۱۲۰ـ ۲ ـ به تحقیق بدعتها که تشبیه شده‌اند به دین آنهاینـد هلاک‌کنندگان (چیزهائی را بنام دین‌جلوه‌گر نموده بنام دین میان مردم رواج میدهند)

(المَهالِک) جمع مهلکه مثلّث اللّام : موضع الهلاک (جاهای هلاکت)

«واوردتک المهالک» ر ۳۰ ر ۲۷۹ـ ۵ (نفس ترا) به جاهای هلاکت وارد کـرد (که بیرون آمدن ازآن بسیار دشوار است)

(الهلک وآلروایات)

ل عن آلنبیّ (ص) قال ثلث مهلکات وثلث منجیات فالمنجیات خشیة آللہ عزّ وجلّ فی آلسرّ والعلانیة والقصد فی الغنی والفقـر والعدل فی آلرضا والغضب وآلثلاث المهلکات : شحّ مطاع وهوی متّبع واعجاب المرء بنفسـه . سفینة البحار هلک .

هَلَّلَ : المؤمن : قال لااله آلّا آللہ .
« حتّی یهزّوا مناکبهم ذللا یهلّلون للّه حوله» ط ۱۹۰ ط ۲ـ ۱۰۹ تا آنکه حرکت دهند دوشهای خودرا و از روی فروتنی بـرای خدا در اطراف آن لااله آلّا آللّه گویند .

×××

(الهلل وآلروايات)

ق عن اميرالمؤمنين قال علّمنـــي حبيبي رسول آللّه (ص) مالا احتاج معــه الي دواء الاطباء قيل و ماهو يا اميرالمؤمنين (ع) قال سبع و ثلثون تهليلة من القرآن من اربع و عشرين سورة من البقرة الي المزّمل ماقالها مكروب الافرّج آللّه كربه ولامديون الاّ قضي آللّه دينه ولاغائب الاّ ردّ آللّه غربته ولا ذو حاجة الاّ قضي آللّه حاجته ولاخائف الاّ آمن آللّــه خوفه .

الصدوق في فضائل الاشهر الثلاثـة باسناده عن الاصبغ عن اميرالمؤمنين (ع) قال يأتي علي آلناس زمان يرتفع فيه الفاحشة الي ان قال فاذا كان ذلک آلزمان انتفخت الاهلّة تارة يري هلال ليلتين وخفيت تارة حتّـــي يفطر شهر رمضان في اوّله و يصام العيـد في اخره فالحذر الحذر حينئذ من اخذ آللّه علي غفلة فانّ من وراء ذلک موت ذريع يختطـف آلناس اختطافا حتّي انّ آلرجل ليصبح سالمـا و يمسي دفينا ويمسي حيّا و يصبح ميّتا فاذا كان ذلک آلزمان وجب آلتقدّم في الوصيّـــة قبل نزول البليّة و وجب تقديم آلصلـوة في اوّل وقتها خشية فوتها في آخر وقتها فمن بلغ منكم ذلک آلزمان فلا يبيتنّ ليلة الاّ علي طهر و ان قدران لايكون في جميع احواله الاّطاهرا فليفعل سفينة البحار هلل .

هَلُمَّ : كلمة بمعني آلدعاء الي آلشيء كتعال فتكون لازمة ومتعدّية ويستوي فيه آلتذكير وآلتانيث والمفرد والجمع (اقرب) : دعوتــ كردن بسوي چيزي .

﴿والقائلين لاخوانهم هلمّ الينا﴾ ر ۲۸ ط ۲۴۱ــ ۲۶ (خداوند ميداند آنان را كه مسلمانهارا از جنگ باز ميدارند) و به برادران خودشان ميگويند بسوي ما بيائيد (بــه سوي پيامبر و جهاد نرويد)

الهَمَجَة : ضرب من البعوض و ــ قيل ذباب صغير يقع علي وجوه الحمير واعينهـا وقيل دود يتفقاء عن ذباب (اقرب): نوعي از پشه‌ها است . گفته شده پشه كوچكي است بـر صورت و چشمهاي اولاغها مينشيند . گفته‌شده كرمي است از پشه به وجود مي‌آيد .

﴿وسبحان من ادمج قوائـــم آلذرّة والهمجة الي مافوقهما﴾ ط ۱۶۳ ط ۱۱ــ ۲۹ــ منزّه است پروردگاري كه محكم ساخت پاهـاي مورچه و پشه كوچک را با آنچه فوق آنهـــا است (از خلق كردن فيل و ماهي . . .)

(الهَمَج) جمع همجه (اقــــرب) : پشه ها

«وهمج رعاع» ح ۱۴۷ ح ۳۲۳ـ۲ـ
(دسته ای از مردم) مگسان چندنــــد به پلیدیها آلوده‌اند .

هَمَدَ : القوم : ماتوا والنار : طفئت وشجر الارض: بلي وذهب و ـ الارض: لم یکن لها عود ولاحیوة (اقرب) : جماعت مردند . آتش خاموش گشت . پوسید و ازبین رفــت . زمین را درختی و حیاتی نبود .
«وهمدت القلوب في صدورهم بعد يقظتها» ط ۲۱۹ ط ۱۲ـ ۲۶ دلها در سینه های آنان (مردگان) پس از آن همه بیداری آنها مردند .
(الـهامِدَة) اسم فاعل والمكان الّذي لانبات فيه (اقرب):خاموش. جائیکه در آن گیاهي نباشد .
«اصبحت اصواتهم هامدة» ط ۲۲۴ ط ۷۴ـ ۶ برگشت صداهاشان خاموش گشــت (دیگر سخن نمیگویند)
(الـهَوامِد) جمع هامدة: الاراضــي الّتي لانبات فيها (عبده):زمینهائي که‌درآن گیاهي نباشد .
«اخرج به من هوامد الارض النبات» ط ۸۹ ط ۳ـ ۸۶ از جاهای بی گیاه زمیــــن بواسطهٔ آن باران گیاه بیرون آورد .
×××

الهَمْز ، مایهمز به (اقـــسرب) : چیزیکه بسبب‌آن عیب گرفته میشود وبدگوئي مي باشد .
«لم يكن لاحد فيّ مهمز» ط ۳۷ ط ۱۲۸ـ ۳ هیچ کس را در شأن من جای عیب و نقص وعار نبوده .

الهَمْس : مصدر و ـ الصوت الخفيّ و ـ كلّ خفيّ او اخفى مايكون من صوت القدم (اقرب): پنهان کردن صدا . صدای پنهــان . هر نهان یا پنهانترین چیزیکه از صدامیباشد
«ولاهمس قدم في الارض الّا بحقّه» ط ۲۲۱ ط ۲۷ـ ۲۰ (جزا داده نشود) آهسته قدم برداشتن در زمین مگر براستي‌وعدالت .

هَمَلَتْ : عينه ن ض : فاضــت و ـ السماء : دام مطرها في سكون (اقرب):دیدهٔ او اشکبار شید . باران آسمان در آرامي‌مستدام بارید .
«اذا ذكرالله هملت اعينهم» ط ۹۵ ط ۲۶ـ ۲۰ هرگاه خداوند بیاد آورده شـــود چشمهای آنان اشک میریزد .
«او اترک سدى او اهمل عابثا» ر ۴۵ ر ۲۴۲ـ ۱۷ (آفریده نشده‌ام برای اینکه مرا

خوردنیها مشغول‌سازد) یا باطل رها کرده‌شوم ویا واگذاشته شوم باطل .

(الهَمَل) مصدر و ـ الابل : السدی المتروک لیلا ونهارا یرعی بلا راع (اقرب) : رهاکردن . شتر رها کرده شده شب و روزبدون چراننده چرا میکند .

«ولم یر سلکم هملا» ط ۱۹۳ ط ـ ۶ شمارا واگذاشته بسرخود رها نکرده (مانند چهارپایان بلاتکلیف نگذاشته)

(الهامِلَة) : المسترسلة (عبده) چهارپای رها کرده شده بدون چراننده‌میچرد

«اذا اقتدی بعد السنین المتطاولة بالبهیمة الهاملة» ر ۴۵ ر ۲۴۲ـ ۳۲ در این هنگام بعداز سالهای دراز به چهارپایان رها کرده شده پیروی نموده (بدون چراننده‌هرجا خواست چرا کند)

(المُهْمَل) : المخلّی بینه وبین‌نفسه اوترکه ولم یستعمله عمدا او نسیانا (اقرب): واگذاشته شده میان او و نفسش . یا اورا رها نمود و دانسته یا ندانسته اورابکارنگماشت .

«والخناق مهمل» ط ۸۱ ط ۴ـ ۵۲ـ (الان بندگان خدا) گلوگاه (کههنگام‌احتضار بامرگ‌خفه خواهد شد) رها کرده شده است (بامرگ‌خفه نشده است)

(المُهْمَلَة) مونث مهمل : وا گذاشته شده بسر خود

«ووحشک المهملة» ط ۱۱۲ط ۵۵ـ ۱۰ (از برکتهای بی‌پایان خود) برحیوانات وحشي واگذاشته بسر خود (شامل‌گردان)

هَمَّ ؛ الامر فلانا : اقلقه و حزنه و ـ السقم : جسمه : اذابه واذاب لحمه و ـ بالشيء : نواه واراده وعزم علیه و قصده ولم یفعله (اقرب) : امر فلانی را اندوهگین و مضطرب ساخت . بیماری بدن و گوشت اورا آب کرد . چیز را اراده و قصد نمود و انجام نداد .

«ولهمّت کلّ امرئ نفسه» ط ۱۱۴ ط ۹۵ ـ ۵ هر مردي از شمارا نفس وی اندوهگین و مشغول سازد .

« وهمّوا بنا الهموم» ر ۹ ر۲۵۱ ـ۱ اراده کردند (قریش) بما غم ها و آلام‌را (برسانند)

(اَهَمَّ) الأمر فلانا : اقلقه و حزنه‌و ـ الشیخ : صار همّا (اقرب) : امر فلانی‌را مضطرب و اندوهگین ساخت . شیخ پیر ناتوان شد .

«واکثرالاستعانة بالله یکفکماأهمّک» ر ۳۴ ر ۲۸۳ـ ۲ یاری خواستن از خدارا زیاد گردان آنچه را که ترا اندوهگین ساخته او ترا کفایت می‌کند .

(الاهتمام بالأمر) الاقدام علیه والقیام به (اقرب): « آلا بالاهتمام» ر۲۳۹ـ ۶۳ مگر با قیام کردن به آن .

(الهَمّ) مصدر و ـ الحزن اندوهگین شدن . اراده نمودن . اندوه .

« الهمّ نصف الهرم » ح ۱۴۳ ح۳۷۳ ـ ۵ غم و اندوه نصف پیری است .

« انّ البهائم همّها بطونها » ط ۱۵۱ ط ۳۸ـ ۱۷ بتحقیق حیوانات قصد و اشتغال آنها (پرکردن) شکمهایشان است .

(الهُمُوم) جمع همّ : غصّه ها،غمها

« وهمّوا بنا الهموم » ر ۲۵۱ ـ ۱معنی این جمله گذشته است .

(الهِمّة) : ماهمّ به من امر لیفعل او اوّل العزم و ـ العزم القویّ و ـ توجّه القلب بجمیع قواه الروحانیّة الی جانب الحقّ لحصول الکمال له او لغیره (اقرب) : آنچه از کار اراده شده تا انجام گیرد . اول اراده . ارادهٔ قوی . توجه دل با تمامی نیروهای روحانی بسوی حقّ برای بدست آوردن کمال برای خود و یا غیر آن .

« قدر الرجل علی قدر همّته » ح ۴۷ ح ۳۶۴ـ ۶ مقام و مرتبهٔ مرد به اندازه همّت اواست (اگر قصد و اراده او قوی و به کارهای پر ارزش تعلّق گیرد مقام او ارجمند است و آلا نه)

(الهِمَم) جمع هِمّة

« فتبارک اللّه الّذی لایبلغه بعد الهمم » ط ۹۲ ط ۷۷ـ ۱ بزرگ است خداوندی که دوری ارادهها و توجهات فکری (به درک حقیقت او) نمیرسد .

(هَمَامَة النَّفْس) : اهتمامها بالامر وقصدها الیه (عبده) : توجّه و قصد نفس به سوی امر .

« ولاهمامة نفس أضطرب فیها » ط ۱ ط ۵ ـ ۹ (مخلوقات را آفرید) بدون اینکه توجه و ارادهٔ نفسی باشد که درآن (مانند انسانها) مضطرب شده باشد .

(التَّهْمام) : الهمّ (عبده) غم و اندوه

(التَّهْمِیم) مصدر (اقرب) :اندوهگین شدن .

« جرّعتمونی نغب التّهمام انفاسا » ط ۲۷ ط ۳۲ـ ۱۵ نفسی بعداز نفسی پیدرپی غم واندوه بمن خورانیدید .

(الإهْتِمام) : الاغتمام (اقرب): غم خواری

« والاهتمام بماورائی » ر ۳۱ ر۲۴۰ـ ۴ (پشت کردن دنیا و روآوردن آخرت به سوی من مرا باز میدارد) از غم خواری به‌آنچه از پس فوت منست (از راحتی و یاناراحتی بهشت و جهنم)

(الهَامَّة) اسم فاعل و ـ ماله سمّ کالحیّة (اقرب) : قصد کننده . حیوان زهردار مثل مار « وهماهم کلّ نفس هامّة » ط ۸۹ ط۳ـ ۱۰۲ (خداوند آگاه است) از آوازهای پنهانی هر نفس تصمیم گیرنده .

(الهَوامّ) جمع هامّة ماله سمّ و ــ الحشرات (اقرب) : حیوانات زهردار. حشرات مثل قمل و سایر حشرات.

«وقد ارتسخت اسماعهم بالهــوامّ فاستكّت» ط ۲۱۹ ط ۱۲ــ ۲۴ پس گوشهــای آنان با جانوران زمین (از مور مار) پرشد پس کر گشت.

(المُهِمّ) : الامر الشدید و ــ ماهمّ به من امر (اقرب) : امر سخت. آنچه از امر به آن اهمیّت داده شده است.

«فكم من مهمّ من جوابه عرفــه فتى عن ردّه» ط ۲۱۹ ط ۱۲ــ ۳۷ چه بسیار پاسخ پرسش مهمّی را دانسته از برگرداندن وردّ آن ناتوان گشته.

(المُهِمّات) جمع مهمّة و هــی مؤنث مهمّ.

«وتعویلهم فی المهمّات علــــی ارائهم» ط ۸۶ ط ۱۱۶ــ ۶ (در کار های مهم معارف‌الهی)اعتمادشان بر رایهای (نادرست) خودشان است (در نسخه های معروف به جای میمّات مبهمات) نوشته شده بنابراین معنــی آن (امور پوشیده) می‌باشد.

(الاَهَمّ) اسم تفضیل مهمّتر

«حتّی یکون ماتدع وراءک مــــن العورات اهمّ الیک ممّابین یدیک» ط ۱۴۴ ط ۸۴ــ ۵ تا کار بجائی میرسد که حفظ ونگهبانی سرحدّها که در سر پشت گذاشته ای نزد تو از رفتن بکار زار مهمّتر می‌گردد.

(الهَمّام) : من اذاهمّ بشیٔ امضاه و ــ النمّام (اقرب) : واسم احد من اصحـــــاب امیرالمؤمنین علی (ع) کسیکه هرگاه به چیزی توجه و قصد نماید اجرا میکند. سخن چین. نام یکی از یاران امیرالمؤمنین (ع) میباشد.

«یاهمّام اتّق اللّه واحسن» ط ۱۹۱ــ ط ۱۴ــ ۱ ای همّام از خدا بترس ونیکوئی‌کن.

(الهمم والروایــات)

ثو قال رسول اللّه (ص) من اصبــح وامسی والاخرة اکبر همّه جعل اللّه له الغنــاه فی قلبه و جعل له امره ولم یخرج من الدنیــا حتّی یستکمل رزقه و من اصبح و امسی والدنیا اکبر همّه جعل اللّه الفقر بین عینیه و شتّــت علیه امره ولم ینل من الدنیا الّا ماقسّم له.

دعوات الراوندی عن النبیّ (ص)

انّ من الذنوب ذنوبا لایکفّرها صلوة ولاصدقة قیل یارسول‌اللّه (ص) فما یکفّرها ؟ قال‌الهموم فی طلب المعیشة.

و روی انّ داود (ع) قال الهـــــی امرتنی ان اطهّر وجهی و بدنی و رجلی بالماء فبماذا اطهّر لک قلبی ؟ قال بالهموم‌والغموم.

وقال رسول اللّه (ص) لیأتــی علی الرجل منکم زمان لایکتب علیه سیّئــة و ذلک

انّه مبتلي بهم المعاش و قال انّ اللّهيحبّ كلّ قلب حزين و سئل اين اللّه تعالى فقال عند المنكسرة قلوبهم .

و قال ابوعبداللّه (ع) انّ الهمّ ليذهب بذنوب المسلم وقال اميرالمؤمنين (ع) مااكتحل احد بمثل مكحول الحزن .

كا عن الصادق (ع) من لم يهتمّ بامور المسلمين فليس بمسلم .

كا عنه (ع) انّ النبي (ص) قال من اصبح لايهتمّ بامور المسلمين فليس منهم ومن سمع رجلا ينادي ياللمسلمين فلم يجبه فليس بمسلم .

و قال اميرالمؤمنين غسل الثياب يذهب بالهمّ والحزن وهو طهور للصلوة .

و قال ابوعبداللّه من وجد همًّا فلايدري ماهو فليغسل رأسه و قال اذا توالت الهموم فعليك بلاحول ولاقوّة الّا باللّه .

وقال اميرالمؤمنين (ع) ما اهمّني ذنب امهلت بعده حتّى اصلّي ركعتين .

و روى انّ السفرجل يذهب بهم الحزين .

همّام رجل من اصحاب اميرالمؤمنين (ع) كان من اصحاب البرانس عابدا مجتهدا وكان ابن اخي الربيع بن خثيم طلب من اميرالمؤمنين (ع) ان يصف له المتّقين فلمّا ذكر (ع) اوصاف المتّقين صعق همّام صعقة كانت فيها نفسه و قد اشير اليه في شيع .

سفينة البحار همم .

هَمْهَمَ : تكلّم كلاما خفيّا و ـ ردّد الزئير في صدره من الهمّ (اقرب) : آهسته سخن گفت . همهمه را در سينه‌اش برگردانيد .

«وهمهمت بذكر ربّهم شفاههم» ر ۴۵ و ۲۴۲ ـ ۳۵ لبهايشان به ذكر و ياد پروردگارشان آهسته گويا است .

(الهَماهِم) جمع همهمة و هو مصدر و ـ نحو اصوات البقر والفيلة و ـ كلّ صوت معه بحح (اقرب) : آهسته سخن گفتن مانند صداهاى گاو و فيل . هر صدا كه با آن از اندوه يک گرفتگى باشد .

«وردع خطرات هماهم النفوس عن عرفان كنه صفته» ط ۱۹۳ ط ۴۷ ـ ۲ خطورات انديشه‌هاى نفسهارا از شناختن حقيقت صفت او بازداشت (صفتهاى خداوند عالم مانند ذات او بى پايان است و انديشهٔ بشر مانند ذاتش پايان پذير است چيز محدود نامحدود را نتواند درک نمايد (اين است مانع شدن خداوند عالم از اينكه انديشه ها او را درک نمايند)

هَنَأَ : الطعام الرجل و ـ له ض ع ر : صار هنيئا و ساغ (اقرب) : غذا برمرد گوارا

شد.

« وبتمجيلها آلتهنؤ » ح ۱۰۱ ح ـ ۳۵۶ـ ۷ (برآورده شدن حاجتها کامـــل نمی‌شود مگر) با شتاب انجام دادن آن تاگوارا باشد.

(آلمَهْنَأ) : ما اتاک بلامشقّه (اقرب) : آنچه بدون رنج ترا حاصل آید.

« فیکون المهناء لغیره » ط ۱۰۷ ط ۸ ـ ۲۳ پس گوارائی و بدون رنج حاصل شــدن برای غیر (ورثه) میباشد

(الهَنِیء) : آلسائغ و ـــ مـــا اتاک بلا مشقّة (اقرب) : گوارا . آنچه بدون رنج ترا بدست آید.

(الهَنیئة) : مونّث هنیء

« هنیئة مریعة » ط ۱۱۳ ط ۵۵ ـ ۷ـ (مارا باران فرست) گوارا گیاه آور

الهَن : کنایة عن کل اسم جنس معناه شیء اصلها هنو و ـ آلشی المنکر آلذی یستهجن ذکره من العورة و الفعل القبیح و غیر ذلـــک (شرح خوئی) ج ۳ ص ۷۳ : چیز بمعنی عموم چیز غیر معروف که زشت باشد ذکرآن عورتین باشد یا کار زشت دیگر.

« ومال الاخر لصهره مع هن و هن » ط ۳ ط ۲۸ـ ۱۳ (مرد دیگر) از رجال شوری که عبدآلرحمن بن عوف است) از مــن اعراض کرد برای دامادی و خویشی که باعثمان داشت (که او شوهر خواهر مادری عثمان بود) با چیز زشت و چیز زشت کـــه آن بغـض و کینـــه امیرالمؤمنین (ع) بود با طمع دروصول خلافت که بعد انقضاء عثمان به او واگذار کند یا سایر اغراض که ذکر آن زشت است.

(الهَنَات) جمع هنة : آلشي الیسیر والعمل الحقیر والمراد به صغائر آلذنـــــوب (عبده) گناهان کوچک

« فظلم العبد نفسه عنــــــد بعض الهنات » ط ۱۷۴ ط ۷ـ ۳۷ (اما ظلمی کـــه خداوندمیامرزد) ستم‌کردن بنده است برنفس خود در بجا آوردن بعضی گناهان کوچک.

(الهند وآلروایـات)

هند آکلة الاکباد بنت عتبة بن ربیعة زوجة ابی سفیان امّ معویة احوالها مشهـــورة و کانت تحرّض المشرکین علی قتل المسلمیـن وکانت فی وسط العسکر کلّما انهزم رجـــل من قریش دفعت الیه میلا و مکحلة و قالت انّما انت امرأة فاکتحل بها واعطت وحشیّا عهدا لئــن قتلت محمّدا (ص) او علیّا او حمزة لاعطینّک رضاک فلما قتل حمزة اخذت کبده فـــی فمها وقطعت اذنیــه و جعلتهما خرصتیــن (حلقـة آلذهب والفضّة) و شدّتهما فی عنقها و قطعت

يديه و رجليه . . . و قصّة هند مع مسافــر بن عمروبن اميّة مذكورة في كتاب الزام آلنواصب .

روى آلطبرسي ره انّه لمّاكان يوم فتــح مكّة جائت آلنساء يبايعن رسول اللّه (ص) ونزلت يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ عَلَىٰ أَن لَّا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ . . . فاخذ رسول اللّه (ص) عليهم هذا آلشروط فلمّا قال ولايسرقن فقالت هند انّ اباسفيان رجــل ممسک وانّي اصبت من ماله هنات (اشياء) فلا ادري ايحلّ لي ام لا فقال ابوسفيان ما اصبت من مالي فيما مضى وفيما غبر فهو لک حلال فضحک رسول اللّه (ص) وعرفها فقال لها و آنک لهند بنت عتبه قالت نعم فاعف عمّــا سلــف يا نبيّ اللّه عفى اللّه عنک فقال (ص) لايزنيــن قالت اوتزني الحرّه فتبسّم ابن الخطّاب لما جرى بينه و بينها في الجاهليّة .

(الهندب)

كا عن ابيعبداللّه (ع) من بات و في جوفه سبع طاقات من الهند باء (كاسنى) امن من القولنج ليلته تلک انشاء اللّه تعالى

كا عنه (ع) قال عليک بالهنــد باء فانّه يزيد في الماء و يحسن الوليد و هــو حارّ ليّن يزيد في الولد آلذكورة .

ومنه عن محمّد بن اسمعيل قال سمعت آلرضا (ع) يقول اكل الهند باء شفاء من كــلّ داء مامن داء في جوف ابن آدم الّاقمعه الهندباء و منه عن ابيعبداللّه (ع) قــال نعم

البقلة الهندباء ليس من ورقة آلّا وعليها قطرة من الجنّة فكلوها ولاتنفضوها عند اكلها قــال وكان ابي ينهانا ان ننفضه اذا اكلناه .

مكا عن آلنبيّ (ص) قال مــــن اكل الهندباء آلّا و عليها قطرة من ماء الجنّــة فيه شفاء من كل داء .

في القاموس الهندباء بكسر الهـــاء و فتح آلدال و قد يكسر مقصورة و تمــدّ معروفة معتدلة نافعه للمعدة والكبد وآلطحــال اكــلا وللسعة العقرب ضمادا باصولها و طابخها اكثر حظا من غاسلها .

و عنه (ع) اما يرضى احدكم ان يشبع من الهندباء ولايدخل آلنار .

في بعض آلروايات من اكثــر من اكل الهندباء ايسر .

عن الرضا (ع) قال الهندبــاء شفــاء من الف داء ومامن داء في جوفه آلّاقمعه الهندباء

آلدعوات روى عن بعض آلصالحيــن انّه قال صعب عليّ بعض الاحايين القيــام الى صلوة آلّليل و كان احزنني ذلک فرأيت صاحب آلزمان (ع) في آلنوم وقال لي عليــــک بماء الهندباء فانّ آللّه يسهّل ذلک عليک قــــال فاكثرت من شربه فسهل عليّ ذلک .

و روى عنهم (ع) في معالجــة جملة من الامراض بالهندباء بمائه وقد وردت روايات كثيرة في آلنهي عن نفض الهندباء

سفينة البحار هندب

الهَوادَة: اللين والرفق و ما يرجى به الصلاح بين القوم و الرخصة و المحاباة (اقرب): نرمي و مدارا. آنچه بآن اميدواري مي‌شود که ميان قوم آشتي واقع گردد. اجازه. سهل انگاري و ياري نمودن.

« ماكانت لهما عندي هوادة » ر ۴۱ ر ۱۶ ط ۲۴۵ـ ۱۴ (بخدا سوگند اگر حسن و حسين ميکردند آنچه را که تو کرده اي) براي آنان نزد من وسيلهٔ آشتي وجود نداشت.

(اليَهُودِيَّة): المنسوب الى اليهود (اقرب): کسيکه بگروه‌يهود نسبت‌داده‌شود.

« لاحاجة لي في بيعته انها كف يهوديّة » ط ۷۱ ط ۱۵۸ـ ۱ مرا به بيعت او (مروان) نيازي نيست زيرا آن (دست مروان) دست يهودي است (که به مکر وحيله و پيمان شکني مشهور است)

(الهود والروايات)

روى انّ هودا (ع) كانت زوجته عدوّته وكان هود يدعو لها بالبقاء و يقول ما خلق الله مؤمنا الّا وله عدو يوذيه فلان تكون عدوّتي ممن املكه خير من ان يكون عدوّي ممن يملكني سئل علّامة اليهود عمر اعن ثلث

و ثلث وواحدة فارجعه عمر الى اميرالمؤمنين على بن ابيطالب (ع) كان لرسول الله (ص) صديقان يهوديّان فلما قبض (ص) دخلا المدينة و سألا عن الخليفة فارشدا الى ابيبكر ثمّ سألاه فارشدهما الى عمر فلمّا اتياه و سألاه قالادلّنا على من هو اعلم منک فارشدهما الى اميرالمؤمنين علىّ بن ابيطالب (ع)

روى انّ بعض اليهود جاء الى ابى بكر فقال له انت خليفة رسول الله (ص) على الامّة فقال نعم فقال انّا نجد في التورية انّ خلفاء الانبياء اعلم امّتهم فخبّرني عن الله اين هو في السماء هو ام في الارض فقال له في السماء على العرش قال اليهودى فارى الارض خالية منه فاراه على هذا القول في مكان دون مكان فقال له ابوبكر هذا كلام الزنادقة اغرب عنّي و الّا قتلتک فولّى الرجل متعجّبا يستهزئ بالاسلام فاستقبله اميرالمؤمنين (ع) فقال له يا يهوديّ قد عرفت ما سألت عنه و ماجبت به وانّا نقول انّ الله عزّوجلّ أيّنَ الأيْنَ فلااين له وجلّ ان يحويه مكان وهو في كلّ مكان بغير مماسّة ولامجاورة يحيط علما بمافيها ولايخلو شئ من تدبيره تعالى وانّي مخبرک بماجاء في في كتاب من كتبكم يصدّق بما ذكرته لک فان عرفته اتؤمن به؟ قال اليهودى نعم قال الستم تجدون في بعض كتبكم انّ موسى بن عمران كان ذات يوم جالسا اذجاءه ملک من المشرق فقال له من اين جئت؟ قال من عندالله عزّوجلّ ثمّ

جائه‌ملک من المغرب فقال له من این جئت ؟ قال من‌عنداللّه ثمّ‌جاء ملک آخر فقال من این جئت قال قد جئتک من الّسماء الّسابعــة من عنداللّه عزّوجلّ و جاء ملک آخر قال‌قدجئتک من الارض الّسابعة الّسفلی من‌عنداللّه‌عزّوجلّ فقال‌موسی سبحان من‌لایخلو منه‌مکان‌ولایکون الی مکان اقرب من مکان فقال الیهودی‌اشهد انّ هذا هو الحقّ المبین و انّک احق بمقــام نبیّک ممّن استولی علیه : سفینةالبحار هود

ج ۵۵۵ ص ۷۰۷ ؟

اِنْهارَ : البنــاء : انهدم‌و‌ـ الخرق : انصدع و سقط (اقرب) : بنا . ویران گردید . شکاف قطعه قطعه شد و فرو ریخت .

« فانهارت دعائمه » ط ۲ ط ۳۷ـ ۹ ستونهای آن (ایمان) ویران شده فروریخت .

(الهٰار) اسم فاعل مخفف‌من‌الهائر المنهدم او المشرف علی الانهدام (اقرب) : خراب شده یا آنچه نزدیک بــه خــراب‌شدن است .

« فانّ الّنازل بهذا المنزل نــازل بشفاجرف هار » ط ۱۰۳ ط ۴۲ـ ۱۲ بتحقیــق فرود آینده به این منزل (دنیا) فرود آینده است‌به کنارروی (که از مرو رسیل‌زیرآن تهی گشته) شکافته نزدیک به انهدام وویران شدن است .

××××

هٰالَهُ : الامر ن : افزعه وعظم علیــه (اقرب):امر اورا ترسانید و بروی بزرگ آمد .

« ومن هاله مابین یدیه نکص علــی عقبیه » ح ۳۱ ط ۳۲۲ـ ۱۵ کسیرا آنچــه که پیش دارد (جهاد و کوشش درراه حــــق) بترساند بعقب برمیگردد (در کارهای‌خودباز ایستد)

(الهَوْل) :مصدر‌و‌ـ المخافة من الامر لایدری مایهجم علیه منه (اقرب) : ترسیدن . ترسیدن از امریکه نمیداند چه چیز ازآن‌بروی هجوم می‌کند .

« والّشکّ علی اربع شعب علی‌الّتماری والهول والتردّد والاستسلام » ح ۳۱ ح ۳۲۲ـ ۱۴ شک (دودلی بر چهارقسمت‌است: گفت و شنود (بباطل و نادرستی) ترسیــــدن (از اقدام برحق)سرگردانی و تن دادن (بگمراهی وکوشش ننمودن درراه رستگاری)

(الاهْوال) جمع هول

« لایفزعهم ورود الاهوال » ط ۱۹ ط ۲۱ـ ۱۲ــ ۱۱ واردشدن (اسباب) ترسهاوسختیهای (دنیا) آنها (مردگان) را نمیترساند

(الاهٰاویل)جمع اهوال

« ونذّخرها لاهاویل مایلقانا » ط ۲ ط ۳۷ـ ۴ ذخیره میکنیم ایمان به آنرا بــــرای ترسها و سختیهای آنچه (درقیامت) بمامیرسد

(الهٰائل) اسم فاعل : ترساننده

«وقصيف هائل گط ١٠٧ ط ٨ــ ٣٧ــ
(اهل جهنّم درعذاب) صداى سختى ترساننده
(قرار ميگيرند)

(المَهُولَة) : الخوفة ذى الهول
(اقرب) : ترسناک و صاحب ترس
« ومنازل مخوفة مهولة» ط ٢٠٢ ط
١٥١ــ ٢ (دربرابر شما) منزلهاى ترس آور
هولناک است (از قبر و برزخ و عقبات ديگر)

(الهول والروايات)

مع عن ابى عبيد يرفعه الى النبىّ
(ص) قال اتى عمر رسول الله (ص) فقال انا
نسمع احاديث من يهود تعجبنا فترى ان نكتب
بعضها؟ فقال امتهوّكون انتم كما تهوّكت
اليهود والنصارى لقد جئتكم بها بيضاء نقيّة
ولوكان موسى حيّا ماوسعه الّا اتباعى (قوله
ص) متهوّكون اى متحيّرون انتم فى الاسلام
لاتعرفون دينكم حتّى تأخذوه من اليهود
والنصارى وقوله بيضاء نقيّة اراد الملّة الحنيفيّة.
سفينة البحار هوك

الهَامَ : جمع هامة و هو رأس كلّ شئ
و رئيس القوم (بنات الهام) مخ الدماغ
(اقرب) : سر هرچيز . رئيس جماعت . خلط
دماغ .

« تطير منه فراش الهام » ط ٣٤ ط ٥٨
ــ ٩ (زدنى است با شمشير) كه از آن (زدن)
استخوانهاى سرها بپرد و از بدن جدا گردد .
«وانتم معاشر اخفّاء الهام» ط ٣٦ ط
١٥٣ــ ٣ شما جماعتى هستيد سبک مغزان
(کم عقل)

(الهَامَات) جمع هامّ (اقرب) سر ها
«وصبّت السيوف على هاماتهم» ط
١٧٩ ط ١٣٢ــ ١ (هنگاميكه) شمشيرها
برسرهايشان فرود آورده شد (آن وقت نادم
مى شوند)

(الهِيْم) : الابل (عبده) : شترها
«وردوهم ورود الهيم العطاش» ط ٨٥
ط ١٩ــ ١٨ وارد شويد به آنان (عترت
پيامبر) مانند وارد شدن شتران تشنه (بر سر
آب زيرا فضائل نفسانى آنها مانند دريا
است شماهم از آنها دورنشويد تاتشنه نمانيد)

هَانَ : عليه الامر ن لان وسهل و ــ
الرجل : ذلّ و حقر وضعف وسكن وقرّ (اقرب) :
امر بروى آسان و ملايم شد . مرد خوار كوچک
ناتوان و آرام شد .
« وهانت عليه نفسه من امّر عليها
لسانه» ح ٢ ح ٣٤١ ــ ٧ نزد خويش خوار است
كسيكه زبانش را حكمران خود گرداند (هر چه

بزبانش آمد بدون تامل بگوید)
(اَهانَهُ) : استخف به (اقرب) : به‌او اهانت کرد و اورا خوار شمرد .
« فان قال اهانه فقد کذب والعظیم » ط ۱۵۸ ط ۹ـ ۳۵ اگر بگوید اورا خوار شمرده بخدا سوگند دروغ گفته است .
(هَوَّنَ) علیه الامر : سهّله وخففه و ـ الشي : استخفّ به (اقرب) : بروی آسان و سبک گرفت . چیز را خوار شمرد .
« وهوّن الشدید » ط ۸۵ ط ۱۹ـ ۲ ـ سختي (مرگ و قبر) را آسان گردانید .
(اِسْتَهانَ) به : استحقره و استهزء به واستخفّ : اورا خوار شمرد به وی مسخره نمود و استخفاف نمود .
« ومن استهان بالامانة » ر ۲۶ ر ۲۵۷ ـ ۸ هرکس امانت (دستور الهي) راخواردارد (به آن اهمیّت ندهد در دنیا رسوائي‌رابخود رواداشته)
« واستهون خلق الصلصال » ر ۱ ط ۵ ـ ۳۱ آفریده‌شده ازگل خشک را خوار وکوچک شمرد .
(المَهانَة) : مصدر و ـ الخزی (اقرب) : ملایمت ناتواني : خواری
« منهم من لایمنعه الفساد الا مهانة نفسه » ط ۳۲ ط ۴۰ـ ۳ ـ برخي از مردم کسی است اورا ازفساد باز نمیدارد مگر خواری‌نفس او .

(الهَوْن) : مصدرو ـ السکینة والوقار والاقتصاد والتأنّي (اقرب) آسان گرفتن و ملایمت . آرامي وقار میانه روی
« احبب حبیبک هونا ما » ح ۲۶۸ ط ط ۳۲۴ـ ۴ دوست‌دار دوستت‌را دوست‌داشتن بنرمي و بطریق میانه روی (یعني به تمامی اسرارخود مطّلع مساز شاید روزی ترا دشمن باشد)
(الهَوان) : مصدر (اقرب) :خواری وناتواني و ملایمت .
« من هوان الدنیا علی الله انّه لایعصی الّا فیها » ح ۳۸۵ ح ۳۳۷ـ ۴ـ از ـ نشانه های خواری دنیا برخداوند آن است بخدا نافرماني نمیشود مگر درآن (دنیا)
(التَهاوُن) : الاستحقار والاستهزاء والاستخفاف (اقرب):کوچک شمردن ، مسخره نمودن ، سبک و سهل انگاشتن .
« وتهاونا ببطشه » ط ۱۹۰ ط ۲ـ ۱۶۷ (عذاب اورا دیر مهندارید)از جهت سهل ـ انگاشتن و کوچک شمردن سخت گیری او .
(الهَیّن) السهل و ـ الضعیف والذلیل (آسان ناتوان و خوار
« هیّنا علی الله فناؤه » ح ۳۶۷ ح ۳۶۳ـ ۴ فاني و نابود کردن آن بر خداوند آسان است .
(الاَهْوَن)اسم تفضیل و ـ صفة بمعني الهیّن (اقرب) :خوارتر وآسانتر .خواروآسان .

«ترک الذنب اهون من طلب التوبة»
ح ۱۷۰ ح ۳۷۵ـ ۱ رها کردن گناه آسانتراست از جست جوئی توبه (زیرا بعد از ارتکاب گناه روح انسان به مریضی میماند که به فکر معالجه بیفتد مسلم است جلوگیری از مرض راحت تر است از معالجهٔ آن ممکن است معالجـه مفید واقع شود یانشود وانسان هلاک گردد)
والهُوَیْنیٰ) تصغیر هوني مونث اهون (عبده) :آسان .
«وماهي بالـهوینی الّتي ترجوا» ر ۶۳ ر ۲۶۴ـ ۴ آن (فتنهٔ جمل چنان آسان نیست که تو پنداری)

هَوَیٰ : سقط من علوّ الي اسفـل و ـ الرجل :صعد وانحدر ومات و ـ العقاب انقضّت علي صیداوغیره و ـ یدی له : امتدت وارتفعت چیز از بلندی به پائین افتاد . مرد بالارفت . پائین آمد . مرد . باز به صید فرودآمد . دست من به او کشیده شده و بلندگردید .
«ومقصّر في النار هوی» ط ۱۶ ط ۶۱ ـ ۹ و کوتاهي کننده (در اجرای اوامر الهي) در آتش سرنگون شد .
«یهوی مع الغافلین» ط ۱۵۱ ط ۳۸ ـ ۱ او (معصیتکار) در مهلت است از خدا به پستي گناه فرو مي‌افتد با بي‌خبران .
(اِسْتَهْوَاهُ) :ذهب بعقله واذلّه فحیّره (عبده) خرد اورا برد و اورا خـوار و حیران نمود .
«متي استهوتک» ح ۱۳۱ ط ۳۲۸ـ ۲ چه زماني (دنیا) ترا حیران ساخت .
(الهَوَیٰ) مصدر هَوِیَ : العشق یکون في الخیر والشرّ وارادة النفس و ـ المهـوی محمودا کان او مذموما ثم غلب استعمالـه في المذموم (اقرب) : دوستي و رغبت . علاقهٔ زیاد درخیر یا در شرّ . خواسته شده در شرّ و در خیر سپس استعمال در شرّ غلبه یافته .
«وانّ اخوف ماخاف علیکـم اتّباع الـهوی وطول الامل» ط ۲۸ ط ۱۰۶ـ ۷ بتحقیق ترسناکترین چیزیکه برشما میترسم پیـروی خواهش نفس (که شمارا ازراه حقّ بازمیدارد) ودرازی آرزو (که آخرت را از یادشمامیبرد)
(الاَهْوَاء) جمع هوی
«قد استهوتهم الاهوء» ط ۹۳ ط ۱۹۲ ـ ۲ خواهشهای نفساني آنان را حیران ساخته (راه حق را نمي بینند)
(الهَوَاء) : بالفتح : الجوّ و ـ الشي الخالي و ـ الجبان و ـ السیّال الذی نستنشقه (اقرب) : فضا . چیز خالي . ترسو . چیزروان که آنرا فرو میکشیم .
«وکیف علّقت في الهواء سموانک» ط ۱۵۸ ط ۹ـ ۷ چگونه در فضا آسمانهای خود را در هوا آویخته ای .
(المَهْوَای والمَهْوَاة) : الجوّو ـ ما بین

الجبلين ونحو ذلک (اقرب) : فضا و میان‌دو کوه و مانند این (از گودیها)

«والکاذب علی شرف مهواة ومهانة» ط ۸۴ ط ۳۹- ۱۵ دروغگو برکنار گودال هلاکت (که نزدیک به افتادن است)وخواری است .

(المَهاوِی) جمع مهوی (اقرب) : پرتگاهها .

«وامم القیتهم فی المهاوی» ر ۴۵ ط.۲۴۲- ۲۵ (کیفر الهی را در حق آن اجرا مینمودم) درحق امتانی‌که آنهارا درپرتگاههای (سقوط) انداختی (با نیرنگهای‌خود آنهارا فساد و سقوط اخلاق و دین کشاندی)

(الهوی والروایات)

وَ اَمّا مَنْ خافَ مَقامَ رَبِّهِ وَ نَهَی النَّفْسَ عَنِ الْهَوی فَاِنَّ الْجَنَّةَ هِیَ الْمَأْوی : النازعات

ل عن ابیجعفر(ع) قال انّ اللّه عزّوجلّ یقول بجلالی وارتفاعی وجمالی وبهائی وعلائی وارتفاعی لایوثر عبد هوای علی هواه الّاجعلت غناه فی نفسه وهمّه فی آخرته و کففت عنه ضیعته و ضمنت السموات والارض رزقه وکنت له من وراء تجارة کلّ تاجر.

ل قال رسول اللّه (ص) انّ اخوف ماخاف علی امتی الهوی وطول الامل امّا الهوی فانّه یصدّ عن الحقّ وامّا طول الامل فینسی الاخرة.

مع قال امیرالمؤمنین (ع) اشجع النّاس من غلب هواه قال الجواد (ع) من اطاع هواه اعطی عدوّه مناه.

کا قال ابوعبداللّه (ع) احذروا اهوائکم کما تحذرون اعدائکم فلیس شئ اعدی للرّجال من اتّباع اهوائهم وحصائد السنتهم .

قال الرّاغب الهوی میل النّفس الی الشهوة ویقال ذلک للنّفس المائلة الی الشهوة وقیل سمّی بذلک لانّه یهوی بصاحبه فی الدنیا کلّ داهیة وفی الاخرة الی الهاویة وقد عظّم اللّه ذم اتباع الهوی فقال اَفَرَاَیْتَ مَنْ اِتَّخَذَ اِلٰهَهُ هَواهُ وَ قالَ وَلاتَتَّبِعِ الْهَوی فَیُضِلَّکَ عَنْ سَبیلِ اللّهِ وَاتَّبَعَ هَواهُ وَکانَ اَمْرُهُ فُرُطًا .

قال المجلسی ینبغی ان یعلم انّ ماتهواه النفس لیس کلّه مذموما وکذ لک العکس بل المعیار انّ کل مایرتکبه الانسان لمحض الشهوة النفسانیّة و اللّذة الجسمانیّة والمقاصد الدنیویّة ولم یکن اللّه مقصودا له فی ذلک فهو من الهوی المذموم وان کان مشتملا علی زجر النفس عن بعض المشتهیات ایضا کمن یترک لذیذ المأکل والملبس ویقاسی الجوع و الصوم والسهر للاشتهار بالعبادة وجلب قلوب الجهّال ومایرتکبه الانسان لاطاعة امر اللّه

سبحانه و تحصيل رضاه وان كان ممّا تشتهيه نفسه وتهواه فليس من الهوى المذموم كمن يأكل ويشرب لامره تعالى بهما او لتحصيل القوة على العبادة كمن يجامع الحلال لتحصيل ولد صالح او لعدم ابتلائه بالحرام فهؤلاء وان حصل لهم الالتذاذ بهذه الامور لكن ليس مقصودهم محض اللّذة بل لهم في ذلك اغراض صحيحة او صدقتهم انفسهم ولو لم يك غرضهم من ارتكاب تلك اللذات هذه الامور فليسوا بمذمومين في ذلك اذا كان حلالا لكن اطاعة النفس في اكثر ما تشتهيه قد ينجرّ الى ارتكاب الشبهات والمكروهات ثمّ الى المحرّمات وما حام حول الحمى اوشك ان يقع فيه.

فظهر انّ كلّ ما تهواه النفس ليس ممّا يلزم اجتنابه فانّ كثيرا من العلماء قد يلتذّون بعلمهم اكثر ممّا يلتذّ الفسّاق بفسقهم وليس كلّ ما لا تشتهيه النفس يحسن ارتكابه كأكل النيران والزنا بالجارية القبيحة ويطلق ايضا الهوى على اختيار ملّة او طريقة او رأى لم يستند الى برهان قطعيّ او دليل من الكتاب والسّنة كمذاهب المخالفين وآرائهم و بدعهم انتهى ملخّصا.

عن حبّة عن عليّ قال لو صمت الدهر كلّه و قمت اللّيل كلّه و قتلت بين الركن والمقام بعثك اللّه مع هواك بالغا ما بلغ ان في جنّة ففي جنّة وان في نار ففي نار.

ورد في جملة من الروايات في قوله تعالى وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنِ اتَّبَعَ هَوَاهُ بِغَيْرِ هُدًى مِنَ اللَّهِ يعني من اتّخذ دينه رأيه بغير هدى امام من ائمة الهدى

(سنائی)

ای هواهای تو خدا انگیز
وی خدایان تو خدا آزار
ره رها کرده‌ای از آنی گم
عزّ ندانسته از آنی خوار
علم کز تو تورا نه بستاند
جهل از آن علم به بود صد بار
غول باشد نه عالم آنکه از او
بشنوی گفت و نشنوی گفتار
ده بود آن نه دل که اندروی
گاو و خر باشد وضیاع وعقار

تقدّم في نفس ما يتعلّق بذلك.

وروی انّ زرارة و هشاما اختلفا في الهواء اهو مخلوق ام لا فرفع بعض موالي جعفر بن محمّد (ع) اليه ذلك فقال له (ع) انّي متحيّر واری اصحابنا يختلفون فيه فقال (ع) ليس هذا بخلاف يودّي الى الكفر والضلال واعلم انّه (ع) انّما اعرض عن بيان ذلك لانّ اولياء اللّه الموكّلين بايضاح سبله و تثبيت خلقه على صراطه المستقيم لايلتفتون بالذات الّا الى احد امرين احدهما ما يودّي الى الهدى اداء ظاهرا واضحا والثاني ما يصرف عن الضلال ويردّ الى سواء السبيل و بيان انّ الهواء مخلوق لايفيد كثرة فائدة في امر المعاد فلا يكون

الجهل به مما یضرّ فی ذلک فکان ترک بیانه والاشتغال بماهو منه اولی .

طبّ الرضوی (ع) واعلم یاامیرالمؤمنین انّ قوّة النفوس تابعة لامزجة الابدان وانّ الامزجة تابعة للهواء وتتغیّر بحسب تغیّر الهواء فی الامکنة فاذا برد الهواء مرّة وسخن اخری تغیّرت بسببه امزجة الابدان و اثرذلک التغییر فی الصور فاذاکان الهواء معتدلا اعتدلت امزجة الابدان وصلحت تصرّفات الامزجة فی الحرکات الطبیعیّة کالهضم والجماع و النوم والحرکة وسایر الحرکات تقدّم فی النجم الذنوب التی تظلم الهواء : سفینةالبحار هوی

هَاءَ : الرجل ض ل ل ر : صار حسن الهیئة (اقرب) : برگشت نیک شکل شد .

(هَیَّأَهُ) : اصلحه و اعدّه (اقرب) : اورا اصلاح کردو آماده نمود .

«فان نزلت به احدی المبهمات هیّأ لها حشوارثا من رأیه ثمّ قطع به» ط ۱۷ط ۵۱ ـ ۷ اگر به او یکی از مشکلات دینی عرضه‌شود (درپاسخ) از رأی بیهوده و بیمعنی خود جوابی آماده میکند سپس برآن قطع می کند .

(الهَیْئَة الهِیئَة) : حال الشی وکیفیّته وشکله و صورته (اقرب) : حال و چگونگی و شکل و صورت چیز .

«الا و انّ بلیتکم قد عادت کهیئتها یوم بعث اللّه نبیّکم ص» ط ۱۶ ط ۶۱-۲ ـ آگاه باشید بتحقیق محنت و بلای شما بشکل ومانند آن روز که خداوند پیامبر شما را برانگیخت بازگشته (همانطور که آغاز بعثت پیامبر با کفّار روبرو شده و مبارزه می کرد ، هم‌چنین امروز که من حکومت اسلام‌را بدست گرفته ام با اشخاصی که باطنا کافرو ظاهرا مسلمان هستند روبرو شده مبارزه می‌کنم)

(الهَیْئات):جمع هیئة

« فانّما یدرک بالصفات ذووالهیئات والادوات» ط ۱۸۰ ط ۱۰ـ ۱۸ جز این نیست صاحبان شکلها و ابزارها (مانند بشر وغیره) باصفتها درک می‌شوند (نه خداوند عالم که از این‌گونه لوازم ممکنات مبرّا است)

هَابَهُ : خافه واتّقاه و حذره و وقّره وعظّمه (اقرب) : از او ترسید ازاو پرهیز کرد واز او برحذر شد . اورا توقیروتعظیم نمود

«اذاهبت امرا فقع فیه» ح ۱۷۵ ح ۳۷۵ـ ۶ هرگاه از کاری ترسیدی خودرا در آن افکن (زیرا سختی حذر کردن و پائیدن بزرگتر است ازآنچه ازآن ترس داری)

«ویهابکم من لایخاف لکم سطوة» ط ۱۰۴ ط ۳۴ـ ۱۲ شمارا تعظیم میکند کسیکه از تسلّط و غلبه‌ شما نمیترسد .

(المَهِیب) : باهیبت

«ولامهيب الجانب» ر ٦١ ر٢٨٩-٤
نه باهيبت است جانب و كنار تو(تا از تو بترسند)

(الهَيْبَة) مصدر و - المخافة و - التقيّة و - ضدّ الانس (اقرب)، ترسكارى ترسيدن . نگهداشتن . مأنوس نشدن .

«قرنت الهيبة بالخيبة» ح ٢٠ ح - ٢٨٨-٣ ترسكارى به نوميدى پيوسته شده و مقرون گشته است .

(الهيب والروايات)

روى عن الحلبي عن الصادق (ع) قال دخل الناس على ابي عبدالله (ع) قالوا ما حدّ الامام ؟ قال حدّه عظيم اذا دخلتم عليه فوقّروه وعظّموه وآمنوا بماجاء من شئ وعليه ان يهديكم وفيه خصلة اذا دخلتم عليه لم يقدر احد ان يملاء عينه منه اجلالا و هيبة لانّ رسول الله (ص) كذلك كان و كذلك يكون الامام .

روى انّ هشام بن الحكم لم ينطلق لسانه ولم يقدر ان يتكلّم بكلمة عند الصادق (ع) من الرعب والهيبة .

اضطرب قتاده فقيه اهل البصرة قدّام ابيجعفر الباقر (ع) و قوله (ع) في ذلك تقدّم في بيت .

عن اميرالمؤمنين (ع) قال في خبر دخلت على رسول الله (ص) و كانت له جلالة وهيبة فلمّا قعدت بين يديه افحمت فوالله مااستطعت ان اتكلّم .

كانت هيبة الحسن (ع) بحيث اذا جلس على باب داره انقطع الطريق فما مرّ احد اجلالا له وكان في طريق الحجّ ماشيا فكلّ من رآه نزل حتّى سعدبن ابي وقّاص .

تقدّم في عوج قول للصادق (ع) ماينطق لساني بين يديك فانّي شاهدت العلماء وناظرت المتكلمين فماتداخلني هيبة قطّ مثل ماتداخلني من هيبتك .

البرسي في المشارق عن الحسين حمدان عن ابي الحسن الكرخي قال كان ابي بزّازا في الكرخ فجهّزني بقماش الى سرّ من راى فلمّا دخلت اليها جائني خادم فناداني باسمي واسم ابي و قال اجب مولاك قلت ومن مولاى حتّى اجيبه فقال ماعلى الرسول الّا البلاغ قال فتبعته فجائني الى دار عالية البناء لاشكّ انّها الجنّة واذا رجل جالس على بساط اخضر ونور جماله يغشي الابصار فقال لي انّ فيما حملت من القماش حبرتين الي ان قال فقال لي اجلس فجلست لااستطيع النظر اليه اجلالا لهيبته .

نهج قال (ع) اذاهبت امرًا فقع فيه فانّ شدّة توقّيه اعظم مماتخاف منه .

تقدّم في عدي وصف عدى بن حاتم

هيبة اميرالمؤمنين (ع) لمعوية سفينة البحار هيب .

هاجَ : آلشي ض : ثار و تحرّك وانبعث و ــ البحر : أضطرب و تحرّك و ــ آلرجل : اضطرب و تحرّك من حمقه و ــ شجع و تقحّم و ــ آلشي و به : اثاره و بعثه و ــ آلنبت : يبس (اقرب) : چيز برانگيخت و جنبيد . دريا مضطرب شده و متحرّک شد . مرد از بی‌خردی خود مضطرب و متحرّک شد . مرد دلير شد و حمله نمود . چيز را برانگيخت . گياه‌خشكيد .

«وان هاج به آلطمع اهلكه الحرص» ح ۱۰۸ ح ۳۶۵ــ ۲ اگر طمع اورا برانگيزاند حرص او رغبت شديد اورا تباه سازد .

(هَيَّجَ) آلشي : اثاره و بعثه (اقرب) : «ولاحرّك بحارّ الّا هيّج برودة» ط ۲۱۹ ط ۱۲ــ ۳۳ حركت نداد (وبيرون نراند از بدن مرض سردی را) با دواء گرم مگرسردی را برانگيخت (يعنی هنگامی كه عمر به‌پايان رسيد دواء عوض اينكه بهبودی بخشد دردرا برانگيزد)

(الهَيْج) : مصدرو ــ الحرب (اقرب) : برانگيخته شدن : جنگ .

«وسكن هيج ارتمائه» ط ۸۹ ط ۳ ــ ۷۴ هيجان‌مدافعه و زيرورشدن آن (ب) : آرام گرفت .

(الهِيَاج) : مصدر (اقرب) : به‌جوش و خروش آمدن

«وترغو زبدا كالفحول عندهياجها» ط ۸۹ ط ۳ــ ۷۴ (آب) كف می انداخت‌مانند شتران نر هنگام هيجان آنها .

(الهَيْجاء) : الحرب (اقرب) : جنگ

«لبّث قليلا يلحق الهيجا حمل» ر ۲۸ ر ۲۴۱ــ ۳۰ اندكی درنگ‌كن به جنگ برسد حمل (ابن بدر) آخر اين شعر اين‌است لاباس بالموت اذ الموت نزل در جاهليّت شتران حمل‌بن‌بدررا بيغما بردند او رفت بعداز جنگ آنهارا باز گرداند و اين شعر را سرود و آن برای تهديد بجنگ مثل‌گرديد)

المَهْيَع : آلطريق الواسع البيّن (اقرب) : راه فراخ آشكار

«فاتّقوا البدع و الزموا المهيع» ط ۱۴۳ ط ۱۳۷ــ ۶ از بدعتها (دستورات‌خلاف دين) بپرهيزيد درراه روشن قدم نهيد (از روش رسولخدا (ص) پيروی نمائيد)

الهَيْنَمَة : آلصوت الخفي (اقرب) : صدای پنهان .

«ومافارقت‌سمعي هينمة منهم» ط ۱۹۵ ط ۱۱۰ــ ۵ صداهای پنهانی و همهمه ازآنان

(ملائکمها) از گوش من جدا نشد (بر پیامبر نماز میخواندند)
(المُهَیْنِمَة)اسم فاعل : صدای‌پنهان شونده .
« و خشعت الاصوات مهینمة» ط ۸۱ ط ۴ــ ۱۲ صداها فروتنی و خشوع کـــرده‌در حالی که (از ترس) پنهان کننده بود .

المُهَیْمِن : من اسماء اللّه تعالـی فی معنی المؤمن من آمن غیره من الخـوف و ــ بمعنی الامین او المؤتمن او الشاهد او القائم علی خلقه باعمالهم و ارزاقهم وآجالهــم (اقرب) :ازنامهای خداوند عالم خاطرجمع‌ــ کننده غیر خودرا از ترس. امین . محــــل اطمینان . گواه بر کارها و روزیها و عمـر های خلق خود قیام کننده.
« ومهیمنا علی المرسلین» ر ۶۲ ر ۲۴۷ــ ۱ (محمد (ص) را) بر پیامبران گواه قرار داد.

هامَ : عطش و ــ علی وجهه: ذهب من العشق‌اوغیره لایدری‌این یتوّجه" (اقرب) : تشنه‌شد . برطریق خود رفت ازعشق‌نمیدانست کجا رو آورد .
« وهامت دوآبنا» ط ۱۱۳ ط ۵۵ ــ۱ چهارپایان ما تشنه شدند .

اِسْتَهامَ : تحیّر ولایدری ان یتوّجه : حیران ماند . ندانست کجا روآورد .
«لقد استهام بکم الخبیث» ط۱۳۱ ط ۹۸ــ ۱۲ شیطان ناپاک شمارا (با فریبهای خود) حیران کرده نمی‌دانید چه می کنید و صلاح شما درچیست)

هَیْهاتَ : مثلثة الاخر: اسم معناه : بعد (اقرب) : دور گشت .
« هیهات لایخدع اللّه عن جنته » ط ۱۲۷ ط ۸۳ــ ۹ چه دور و نادرست اســت اندیشهٔ شما) خدارا برای رفتن به بهشت او (باکردار زشت وگفتن خدا کریم‌ورحیم است) نمی‌توان فریب داد (باید عمل‌انجام‌داد)

و

وَأَدَ : بنته : دفنها في القبروهي حية (اقرب) : دختر خودرا در قبر دفن كرد در حاليكه زنده بود .

(المَوْءُودَة) اسم مفعول : دختر زنده در گور شد .

«من بنات موءودة» ط ۱۹۰ط۲-۱۵۳

(حال آنان مختلف بود) از دختران زنده در گور شده (و ساير بلاهائي كه مردم جاهليت به آن گرفتار بودند .

(الواد والروايات)

وَإِذَا الْمَوْؤُدَةُ سُئِلَتْ بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ

التكوير : ۸

قال الطبرسي في هذه الاية المؤودة هي الجارية المدفونة حيا و كانت المرئة اذاحان وقت ولادتها حفرت حفرة و قعدت على رأسها فان ولدت بنتارمت بها في الحفرة وان ولدت غلاما حبسته اى يسئل فيقال لها باىّ ذنب قتلت و قيل يسئل قاتلها باىّ ذنب قتلت .

و روى عن ابيجعفر (ع) و اذ المؤدة سئلت بفتح الميم والواو و روى ذلك ابن عباس فالمراد بذلك الرحم والقرابة وانّه يسئل قاطعها .

و روى عن ابيجعفر (ع) قال من قتل في مودّتنا و عنه (ع) ايضا يعني قرابة رسول الله (ص) و من قتل في جهاد وفي رواية اخرى و من قتل في ولايتنا و مودّتنا سفينة - البحار واد

×××

وَئَلَ : الرجل من کذا : طلب النجاة و ـ فلانا : اتخذه موئلا و ـ الیه : لجاء وخلص و ـ الی الله رجع (اقرب) : مرد از چنین چیزی نجات خواست. فلانی را پناهگاه اخذ کرد. به سوی او پناهنده شد و خلاص شد. به سوی خدا برگشت.

(وئل) : خلص : خلاص شد.

«ولا یئل من عاداه» ط ۲ ط ۳۷ ـ ۲ کسیکه با او (خداوند) دشمنی نماید نجات نمی‌یابد و رستگار نمی‌شود.

(المَوْئِل) :المرجع والملجاء (اقرب) : بازگشت. پناهگاه

«وموئل حکمه» ط ۲ ط ۳۷ ـ ۱۲ ـ (آل پیامبر مرجع حکمتهای او (خداوند) هستند مردم برای آگاهی یافتن از حکم‌های الهی باید به ائمه هدی رجوع کنند و از آنان یاد گیرند)

«ونظر فی کرّة الموئل» ح ۲۱۰ ح ۳۲۹ ـ ۱۲ : نظر کرد در بازگشت به پناهگاه و مآل امر (مراد برگشتن به سوی خدا و عوالم بعداز مرگ و پناهگاه یافتن از عذاب الهی میباشد)

(الاول والروایات)

کان ابراهیم (ع) اوّل الناس اضاف الضیف واوّل الناس اختتن و اوّل الناس قصّ شاربه واستحدّ (الاحتلاق بالحدید) واوّل من اتّخذ الرایات و اوّل من لعن قاتل الحسین (ع)

عن ابیجعفر (ع) قال اوّل اثنین تصافحا علی وجه الارض ذو القرنین و ابراهیم الخلیل استقبله ابراهیم فصافحه.

اوّل من غیّر دین اسماعیل (ع) فاتّخذ الاصنام و نصب الاوثان بمکّة و بحر البحیرة و سیب السائبة و وصل الوصیلة وحمی الحام عمروبن یحیی و کان قد ملک مکّة.

کان النبی (ص) اوّل من آمن و اجاب فی المیثاق.

اوّل من آمن برسول الله (ص) من الرجال امیرالمؤمنین و من النساء خدیجه رضی‌الله‌عنها قال امیرالمؤمنین (ع) کنت اوّل الناس اسلاما بعث (ص) (ای النبی ص) یوم الاثنین وصلّیت معه یوم الثلثاء و بقیت معه اصلّی سبع سنین حتّی دخل نفر فی الاسلام وتقدّم فی سبق ماینا سب ذلک و هو (ع) اوّل من سجد شکراً لله و اوّل من وضع وجهه علی الارض بعدسجدته من‌هذه‌الامّة بعدالنبی (ص)

من کتاب‌الاوائل لابی هلال‌العسکری

اوّل من قال جعلت فداک علیّ (ع) لمّا دعی عمروبن‌عبدود الی البراز یوم‌الخندق‌ولم‌یجبه احد قال علیّ (ع) جعلت فداک یا رسول الله اتأذن لی قال انّه عمروبن عبدود قال اناعلیّ

بن ابیطالب فخرج الیه فقتله و اخذ آلنــاس منه .

اوّل‌ما نزل من‌القرآن سورة اقرا وقیل المدّثر وقیل الحمد .

آلسجادی (ع) فاوّل ما عصی آللّه به الکبر وهی معصیة ابلیس حتّی ابی و استکبـر وکان من الکافرین : سفینة البحار اول

وَأَیٰ : ض : وعد و ـ آلشی : ضمنـه (اقرب) : وعده کرد ، به چیز ضامن شد .

« وسأفی بآلذی وایت علی نفسی » ر۷۸ ر ۲۶۶ـ ۴ بزودی به آنچه به نفس‌خودم وعده کرده ام وفا می کنم (انجام میدهم)

وَبِئَت ، الارض : کثر فیها الوبـاء (اقرب): مرض وبا درآن زیاد شد .

(أَوبَیٰ) بمعنی وبا

«وان جانب منها اعذوب‌واحلولی امرّ منها جانب فاوبی » ط ۱۰۹ ط ۱۸ـ ۸ اگر جانبی ازآن (دنیا) گوارا و شیرین باشـد جانب دیگر ازآن تلخ و پر وبا (بیمـاری کشنده) میباشد .

(المُوبِئ) : ذوالوباء الکثیر مهلـک (عبده) : صاحب وباء زیاد که آن مرض‌کشنده است .

« یا ایّها آلناس متاع آلدنیا حطـام موبی » ح ۳۶۷ ح ۳۶۳ـ ۱ ای مردم کالای‌دنیا گیاه خشک خورد شده وبا آورنده وتباه‌کننده است .

(أَرْضٌ وَبِیئَةٌ) : کثیرة الوباء (عبده) الوباء هو آلطاعون او المرض العامّ (اقرب) : زمین پروبا . وبا مرض طاعون است یا بیماری عمومی است .

« وانّ الباطل خفیف وبیء » ح ۳۷۶ ح ۳۲۰ـ ۳ باطل (در ظاهر) سبک وآسـان است (ودر باطن) وباآورنده (نابود کننـده است)

(الوبا وآلروایـات)

عن ابی یوسف القندی قال اصـاب آلناس وباء بمکّة و اصابنی فکتبت الـی ابی الحسن (ع) فکتب‌لی‌کل‌آلتفّاح فاکلته‌فعوفیت .

سر عن آلصادق (ع) اذا دخلتم‌ارضا فکلوا من بصلها فانّه یذهب عنکم وباؤها وانّ المشط یذهب بالوباء سفینة البحار وبا

اَلوَبَر : مصدر و ـ هو للابل‌والارانب ونحوها کالتّصوف للغنم (اقرب) : وطـن اخذ کردن . موی شتر و خرگوش

« وحتّي لايبقي بيت مدر ولاوبر الّا دخله ظلمهم» ط ۹۶ ط ۱۰۲ـ ۱ تا اینکه‌باقي نماند خانهٔ از گل ساخته شده اى و نه خیمهٔ از پشم بافته برپا گردیده اى (خلاصه هیچ شهر و ده و بیاباني نیست) مگر آنکه ظلم و ستم درآن داخل شده.

وَبَقَ : ض س بکسر الباء ل : هلک و- الابل في الطين : نشب و- في دينه : نشب (اقرب) : هلاک گرديد. شتر در گل فرو رفت. در قرض خود فرو رفت.

(أَوْبَقَهُ) : اهلکه و- حبسه و- ذلّله (اقرب) :اورا هلاک گردانيد. اورانگهداشت اورا رام گردانيد.

« واوبق دينه» ط ۳۲ ط ۴۰ ـ ۴ ـ دين خودرا تباه ساخت (از دست داده‌است)

(الوَبِقُ) : الهالک (اقرب) :هلاک شونده

« فمنهم الغرق الوبق» ط ۱۹۴ ط ۱۳۳ـ ۴ برخي از آنان غرق و هلاک‌شونده هستند.

(المُوبِقَات) جمع موبق: مصدر و - المهلک و- الموعد و- المجلس و- واد في جهنم و- کلّ شئ حال بين شيئين (اقرب) : هلاک شدن. جاي هلاکت. جاي وعده. محل حبس. بياباني است در جهنّم. هر چيزي که ميان دو چيز مانع باشد.

«وهوّن موبقات العظائم» ط ۸۱ ط ۴ ـ ۳۸ گناهان بزرگ هلاک کننده را آسان‌جلوه مي‌دهند.

وَبَلَتِ : السماء ض: امطرت الوبل (اقرب) : آسمان باران بزرگ قطره را فرو ريخت.

«وبلت عليه البرکة بعد ارذاذها» ط ۱۹۶ ط ۱۳ـ ۱۲ وبرکت مانند باران بزرگ قطره پس از اندک باريدن باو رسيد.

(إِسْتَوْبَلَ) فلان الارض: استوخمها ولم‌توافقه في بدنه وان کان محبّا لها (اقرب): زمين موافق بدن خود نيافت وآخر آن‌را غير موافق دانست.

«لمّا استوبلوا من عواقب الغدر» ر ۵۳ ر ۲۳۹ـ ۱۶۷ (مشرکين وفاء به عهد را ميان خودشان بدون مسلمانان لازم دارند) بجهت‌وبال‌وغيرموافق‌دانستن آنان عاقبتهاي ناگوار حيله و خيانت را

(الوَبَال) :الشدّة و- الثقل والوخامة و- العمل السّيّء وبال علي صاحبه اى سيّئي العاقبة عليه (اقرب) : سختي. سنگيني. غير موافق بودن. سختي و عذاب عمل بد.

«وينفي عنک وباله» ر ۳۱ ر ۲۴۰ ـ ۸۶ (از خداوند چيزي بخواه نيکوئي آن‌براي

تو بماند) وآزار آن از تو برکنار باشد.
(الوابل) اسم فاعل و ـ المطـــر الشديد الضخم القطر و ـ الرجل الجـــواد (اقرب): بارنده. باران سخت بزرگ قطره. مرد بخشش کننده.
«سحا وابلا» ط ۱۱۲ ط ۵۵ ـ ۶ ـ (خداوندا پراکنده کن برما) باران بزرگ‌قطره ریزان.
(الوبيل): الشديد و ـ المرعـــى الوخيم (اقرب): سخت. چراگاه‌غیرموافق
«ويكون مابه الي الحزن الطويـــل والعذاب الوبيل» ط ۱۹۵ ط ۴۹ ـ ۵ بازگشت او (در قیامت) بسوی اندوه دراز و عـــذاب سخت میباشد.

وَتَدَ: الوتد ض: ثبته و ـ الوتـــد: ثبت (اقرب): مسمار را ثابت کرد. مسمـار ثابت شد.
«تدفي الارض قدمك» ط ۱۱ ط ۲۱۳ ـ ۱ قدم خودرا در زمین (مانند میخ کـه در تخته فرو میرود) ثابت کن.
(وَتَّدَ) الوتد: ثبتها و ـ اللهالأرض بالجبال: ثبتها و رجله في الارض ثبتها و ـ في بيته: ثبت و اقام (اقرب): میخ را ثابت کرد. خداوند زمین را با کوهها ثابت کـرد. پای خودرا در زمین ثابت کرد. درخانهٔ خود

ثابت و برقرار ماند.
«ووتد بالصخور ميدان ارضه» ط۱ط ۵ ـ ۳ حرکت و جنبش زمین خود راباسنگهای بزرگ و کوهها ثابت و استوار گردانید.
(الأوتاد) جمع وتد: مارزّ في الأرض او الحائط من خشب و ـ الجبال و ـ الرؤسـاء و ـ الاسنان (اقرب): آنچه از چوب در دیوار یا زمین فرو رفته است. کوهها. رهبـــران. دندانها.
«وجعلها للارض عمادا و آرزها فيها اوتادا» ط ۲۰۹ ط ۹۲ـ ۶ آن کوههـارا برای زمین ستون قرار داد آن کوهها را درآن‌زمین فرو کوبید (به داخل زمین مانند فرو رفتـن میخ در تخته به داخل فرو رفته)

وَتَرَ: ماله و حقه: نقصه ايّـاه و ـ فلانا: ادركه بمكروه (اقرب): آنرا از او کـم کرد. فلانی را با مکروهی دریافت.
«والله معكم ولن يتركم اعمالكـم» ط ۶۴ ط ۱۱۵ـ ۷ خداوند با شما همراه است و هرگز (پاداش)کردارتان را ناقص و کـــم نمی‌گرداند (شمارا در دنیا و آخرت‌رستگـار مینماید)
(واتر) الشئ: تابعه و الصحيح انه لاتكون المواترة بين الاشياء الا اذا وقعـــت بينها فترة والا فهي مداركة و مواصلة (اقرب):

چیز را بی دربی قرار داد.

« فبعث الیهم رسله و واتر الیهم انبیاءه » ط ۱ ط ۵ ــ ۲۸ پیامبران خودرا بسوی آنان فرستاد و آنانرا بی دربی ارسال نمود.

(الوِتْر) الذحل او الظلم فیه و ــ الفرد واکثر مایستعمل فی العداوة بسبب القتل (اقرب) : خون یا ستم درآن. دشمنی .کینه. ضدّ جفت. اکثر آنچه استعمال می شود در عداوت بسبب کشتن است.

« واقطع عنک سبب کلّ وتر » ر ۵۳ ر ۲۳۹ــ۳۲ ازخود رشتهٔ هر انتقام وبازخواستی را جدا کن (عفو و اغماض را برای خود پیشه قرار ده)

(الوَتَر) : شرعة القوس و معلّقها جمع وترة وهو مجری السهم من القوس العربیّة و ــ عقبة المتن (اقرب) : زه کمان.

« الداعی بلاعمل کالرامی بلا وتر » ح ۳۳۷ ح ۳۵۸ ــ ۶ درخواست کننده حاجت (ازخدا) بی طاعت و بندگی مانندتیراندازی است که کمان او بی‌زه باشد (همانطوریکه تیر ازکمان بی‌زه بهدف نرسد همچنین دعــاء بی‌عمل هم مستجاب نمی‌شود)

(الأَوْتار) : جمع وتر (اقــرب) : زهها.

« انّها فتنة فقطّعوا اوتارکم » ط ۲۳۶ ط ۱۳۴ــ ۴ (عبدالله بن قیس با شما دشمن است این همان است که میگفت) آن جنگ با اهل شام فساد است پس زههای کمانهـــای خودرا ببرّید جنگ نکنید.

(الواتِر) اسم فاعل :کشنده خونخواه و کینه جو

« وواتر غیر مطلوب » ط ۲۲۸ ط۴۴ــ ۶ قاتلی است غیر خونخواسته شده.

(تَتْرَی) : واحدا بعد واحد (اقرب): بی دربی

« فیسقط تتری » ط ۱۶۳ ط ۱۱ــ ۲۴ پس پرهای او بی دربی می‌افتد.

(المُوتِر) اسم فاعل من اوتر القوس: شدّ وترها وجعل لها وترا (اقرب):کسیکه تیر بچلّه کمان نهاد و آنرا محکم کشیــــده برای رسانیدن بهدف آماده ساخته.

« فمن الفناء انّ الدهر موتر قوســه » ط ۱۱۲ ط ۲۰ــ ۱۱ از نشانه های فانی شــدن آن است که روزگار تیر خودرا به چلهٔ کمــان نهاده (یک بیک مردم را هدف قرار میدهد)

(صلوة الوتیرة ــ الوتر والروایات)

تم عن الصادق (ع) قال لاتترکـــوا رکعتین بعد العشا الاخرة فانّها مجلبة للرّزق وتقرء فی الاولی الحمد وآیة الکرسی و قـــل یا ایها الکافرون و فی الثانیة الحمد و ثلــث عشر مرّة قل هو الله احد فاذا سلّمت فارفــع

یدیک وقل اللّهم یامن لاتراه العیون ولاتخالطه الظّنون ولایصفه الواصفون یامن لاتغیّره الدهور ولاتبلیه الازمنة ولاتحیله الامور یامن لایذوق الموت ولایخاف الفوت یامن لا تضرّه الذنوب ولاتنقصه المغفرة صلّ علی محمّدوآل محمّد وهب لی مالاینقصک واغفرلی مالایضرّک وافعل بی کذا و کذا و تسال حاجتک وقال من صلّاها بنی اللّه له بیتا فی الجنّة ویستحب ان یقرء فی الوتیرة ماة آیة من القرآن کما فی المتهجّد وغیره: سفینة البحار وتر

وَثَبَ : ض طفر و نهض و قام (اقرب): برحسب نهضت کرد و برپا شد.

«ووثبوا علی شیعتی» ط ۲۱۶ط۲۳۳

ــ ۲ به پیروان من برجستند (آنها را کشتند و بیت المال را ربودند)

(تَوَثَّبَ) طفر: برجست و ــ علی اخیه فی ارضه: استولی علیها ظلما (اقرب): در زمین برادرش بروی غلبه کرد.

«واذا زجرها توثّبت بین ابوابها جزعا من زجرته» ط ۱۸۱ ط ۱۵ــ ۲۳ (چون آنرا زجر کند ــ بر آن بانگ زند ــ ازجهت شکیبائی از دست دادن از زجر کردن او (مالک) میان درهای آن (جهنم) برجهد

(الوَثْبَة) :الطفرة (اقرب): برجستن

« قد قدّم للوثبة یدا» ط ۶۴ ف ۱۹ ط ۱۱۵ ــ ۶ بتحقیق پیش آورد برای برجستن (حمله کردن بشما اگر عقب نشینی کنید) دستی.

(الوَثَبَات) جمع وثبة: برجستن‌ها

«ولبد بعد زیفان و ثباته» ط ۸۹ ط ۳ــ ۷۷ بعداز تبختر کردن برجستن های خود بزمین (دور زمین را گرفت) و به آن چسبید.

وَثِقَ : به س : ائتمنه (اقرب): بروی اعتماد و اطمینان کرد.

« من وثق بماء لم یظماء» ط ۱۲۷ط۴ ــ ۶ هرکس به آب اطمینان نماید تشنه‌نمیشود (هرکس درراه حقّ باشد و برخداونداعتماد و توکّل نماید باک ندارد به هرچه واقع گردد همانطوریکه هرکس آب داشته باشد تشنگی اورا بفزع درنمی‌آورد)

(اِسْتَوْثَقَ) منه: اخذ منه الوثیقة (اقرب): از او چیز معتمد و معتبری اخذ کرد.

«واستوثقت به من الحجّة لنفسی علیک» ر ۵۳ ر ۲۳۹ــ ۱۸۹ من به این عهدنامه حجت خودرا برتو استوار نمودم (تاهنگامی‌که نفس تو بهوا و خواهش شتاب کند بهانه‌ای نداشته باشی)

(الثِّقَة) : مصدر و یوصف به فیقال شاهد وراوٍ ثقة (اقرب): اعتماد و اطمینان کردن گواه و روایت کنندهٔ معتمد و مطمئن.

" ما انتم لي بثقةسجيس اللّيالــي "
ط ۳۴ ط ۵۸ ــ ۳ هیچوقت شما برای من امین نیستید (در امورات سیاسی بشما اعتمـــاد ندارم)

(الثِّقات) جمع ثقة.

«أ كانّ كلّ امرِئ منهم امام نفســه قد اخذ منها فیما یری بعری ثقات» ط ۸۶ط ۱۱۶ ــ ۷ گویا هر مردی از آنان پیشوای نفس خود است بتحقیق فراگرفته (نفس خود) و تمسّک جسته به بندها و دلائل محکم درآنچــــه می‌بیند (یعنی در امور دین هرچه نفس او خواست عمل می‌کند و چنان می‌داند کـه آن حکم الهی است در حالیکه این پیروی از نفس است نه از دستورات خداوند)

(الوَثاق) بفتح الواو وکسرها :مایشد به من قید او حبل و نحوه (اقرب) : چیزی که بآن بسته می‌شود از زنجیر باشد یا ریسمان‌ویا غیره.

«الطامع في وثاق الذلّ» ح ۲۲۶ ح ۳۵۴ــ ۶ آزمند (مانند اسیر) دربند ذلّت و خواری است (همه اورا خوار میشمارند)

(المیثاق) :العهد (اقرب) : پیمان

« واذا المیثاق في عنقي لغیری» ط ۳۷ ط ۱۲۸ــ ۶ (در کار خود بـ باخلفا ــ به دقت نگاه کردم دیدم) ناگاه پیمان درگردنم برای غیر من است (وآن پیامبر اسلام استکه باو پیمان بسته ام که کار در امر خلافـــت به

جنگ و جدال کشد تسلیم شوم تا اسلام‌نابود نشود)

(التَّوثقة) : استوار گردانیدن

«ولاتعوّلنّ علی‌لحن قول‌بعدالتّوکید والتّوثقة» ر ۵۳ ر ۲۳۹ــ ۱۷۱ ــ اعتماد مکـن بر خطای گفتار و میل نمودن به حیله (درآن کردار چون توریة و تعریض درآن) پس‌ازموکّد ساختن و استوار گردانیدن‌آن.

(الوَثیق) :المحکم (اقرب) :استوار

«ولم یلجاؤا الی رکن وثیق» ح ۱۴۷ ح ۳۲۲ــ ۳ بپایه استواری (عقاید حقه کـــه روی‌دو پایه عقل و علم است) پناه نبرده‌اند (آنرا فرا نگرفته اند و پیرو گمراه‌کنندگانند)

(الوَثیقَة) مونّث الوثیق وــ مایعتمد به وــ الاحکام في الامر (اقرب) : استــوار. آنچه‌برآن اعتماد می‌شود. استواری درامر.

«ما انتم بوثیقة یعلق بها» ط ۱۲۳ ط ۶۶ــ ۱ شما طرف اعتماد و اطمینان نیستید که بشود به‌آن تمسک جست (غیرت و همّیتی ندارید تا از شما یاری طلبم)

(الوَثائق) جمع وثیقة

« مع تضییع الحقائق و اطـــراح الوثائق الّتی هی للّه طلبة» ر ۳۷ ر ۳۰۱ــ ۱ (چه سخت است ملازمت تو ای معاویـــه بر خواهشهای نو پدید آمده) با ضایع کـــردن حقیقتها و دور انداختن چیزهائی را که مورد اعتمادند (در شرایع)

(الوَاثِق) اسم فاعل : اعتماد كننده

« كم من واثق بها فجعته » ط ۱۰۹ ط ۱۸ـ ۱۲ چه بسيار اعتماد كننده بدنيا بوده و دنيا اورا (با گرفتاريها و مصيبتهاى خود) دردمند ساخته .

(الأوْثَق) اسم تفضيل : الاشدّ الاحكم (اقرب) : سخت‌تر و استوارتر .

« استمسك من العرى باوثقها » ط ۸۵ ط ۱۹ـ ۶ به محكمترين حلقه ها و بندها و استوارترين ريسمانها (قرآن كريم و عترت سيّد المرسلين) چنگ زده .

(الوُثْقىٰ) مونّث اوثق (اقرب) : محكمتر .

« لكانت الوثقى ولكن بمن والى من » ط ۱۱۹ ط ۲۶ـ ۳ (اگر شمارا به جنگ اهل شام مجبورمي‌كردم خيربود) ولكن بيارى چه كسى و با اعتماد به چه كسى .

(الوثق والروايات)

وحكي عن عبدالله بن المبارك المروزي الزّاهد العارف انّه كان يقول اربع كلمات انتخبن من اربعة الاف حديث : لاتثقنّ بامرأةٍ ولا تغترّنّ بمال ولا تحملنّ معدتك مالا تطيق وتعلّم من العلم ماينفعك فقط سفينة البحار : وثق .

الأوْثان : جمع وثن : الصّنم و قيل ماله جثّة من خشب أو حجر او فضّة جوهر ينحت وكانت العرب تنصب الاوثان و تعبدها (اقرب) : بت .

« ليخرج عباده من عبادة الاوثان الى عبادته » ط ۱۴۵ ط ۳۰ـ ۱ (محمّد (ص) مبعوث نمود) بندگان خودرا از پرستش بتها بسوى پرستش خود بيرون آورد .

وَجَبَ : الشي ض : لزم و ثبت و ــ الحائط : سقط الى الارض (اقرب) : چيزثابت ولازم شد . ديوار به زمين افتاد .

« وكانّ الحق فيها على غيرنا وجب » ح ۱۲۲ ح ۳۴۸ـ ۱ گويا حق (مرگ) در دنيا برغير ما لازم شده

(أوْجَبَهُ) : الزمه (اقرب) : آنرا لازم گردانيد .

« فرض حجّه واوجب حقّه » ط ۱ ط ۵ـ ۵۴ حج آن (كعبه) را واجب كرد حق آن‌را لازم گردانيد .

(إستَوجَبَ) الشي : استحقّه و ــ عدّه واجبا واستلزمه (اقرب) : به چيز سزاوار شد . آنرا واجب به حساب آورد و لازم دانست .

« ولا يستوجب بعضها الّا ببعض » ط

۲۱۴ ط ۱۷ــ ۷ مستحق و لازم نمی‌شود بعضی ازآن حقوق مگر به عوض بعضی .
(الوُجُوب) : مصدر: اللزوم : لازم شدن .
« ارسله بوجوب الحجج » ط ۱۸۳ط ۱۶ــ ۹ اورا با برهانهای لازم (که چنان دلیلها روشن بود باید مردم آنراقبول‌کنند) فرستاد .
(الوَجْبَة) : الاضطراب والخفقان (عبده) مضطرب شدن .
« سمعت لها وجبة قلبه ورجّةصدره » ط ۱۹۰ ط ۲ــ ۱۷۰ (بواسطهٔ صدای مهیبی لرزش دل و حرکت سینهٔ او شنیده شد)
(الإيجاب) : الالزام (اقرب) :لازم گردانیدن
« ومجانبة السّرقة ايجابا للعفّة » ح ۲۵۲ ح ۳۶۱ــ ۴ دوری از دزدی را واجب‌کرد برای واجب و لازم گردانیدن پاکدامنی (از دست درازی بمال مردم)
(الوَاجِب) اسم‌فاعل (واجب‌الوجود) هو الّذي يكون وجوده من ذاته ولايحتاج الى شئ و ــ مايقابل الجائز والممكن والممتنع (اقرب) : عملی که ترک آن جائز نباشد . خداوندی که وجودش از خودش باشد و به‌غیر محتاج نباشند . ضدّ جائز ممکن و ممتنع .
« وواجب في السّنّة اخذه » ط ۱ ط ۵ ــ ۵۰ (بعضی از احکام است) که در سنّت عمل کردن بآن واجب است (و در قرآن نسخ شده مثل نماز گزاردن به بیت المقدس‌درآغاز اسلام)
(الوَاجِبَة) مونّث واجب (اقرب) :
« وايتاء الزّكوة فانّها فريضة واجبة » ط ۱۰۸ ط ۸۹ــ ۳ دادن زکوة است آن سهمیّه است (دادن آن به مستحقّین) واجب‌است .
(المُوجِب) اسم فاعل و ــ الباعث والدّاعي (اقرب) : لازم گرداننده باعث و داعی .
« ولحسن مزيده موجبا » ط ۱۸۰ط ۱ ــ ۲ (ستایش می‌کنم خدارا چنان ستایش که) باعث افزونی بخشش او گردد .
(المُوجِبَة) مونّث الموجب :واجب ــ کننده
« والموجبة على الله حقّكم » ط۱۸۹ ط۲۳ــ ۶ (تقوی کردن شما) واجب‌کننده‌است حق شمارا برخدا (یعنی دربرابر پرهیز کاری شمارا پاداش دهد)
(المُوجِبات) جمع موجبة
« وموجبات منّنه » ط ۸۱ ط ۴ــ ۲۳ــ موجبات (دواعی و بواعث) منّتهای او بر شما (ظاهر وآشکار است)

وَجَدَ : المطلوب ض ل : ادركه واصابه وظفر به بعد ذهابه (اقرب) :خواستهٔ

خودرا یافت و به‌آن رسید و پس از دست‌رفتن به‌آن دست یافت .
«وطالب وجد» ر ۲۳ ر ۲۷۷ــ ۳ ــ (برای‌موت‌نبودم‌مگرمانند) جوینده‌ٔ (مطلوب خود) که آنرا دریابد .
(تَجِدُ) مضارع وجد : می‌یابد .
«ولم تجد له وفاء عندی» ط ۷۶ط ۱۹۱ــ ۲ (خدایا بیامرز آنچه که من با خـود وعده کردم اطاعت و بندگی انجام دهم) در نزد من برای‌آن پیمان وفا نیافتی .
اَوْجَدَ اللّه الشّی ء : جعله موجوداو من العدم ؛ خلقه و ــ فلانا مطلوبه : اظفره به (اقرب) : خداوند چیز را آفرید : از عدم او را آفرید . فلانی را به خواسته‌ٔ خود رسانید .
«واوجد للنّاس مقالا» ط ۴۳ ط۱۵۴ ــ ۳ برای مردم (باکارهای خلاف خود) گفتگو (اعتراض) بوجود آورد .
(الوُجُود) : مصدر و ــ خلاف العدم (اقرب) : موجود شدن . بودن .
«لولا حضور الحاضر و قیام الحجّـة بوجود النّاصر» ط ۳ ط ۲۸ــ ۲۱ اگر نمی‌بـود حضور حاضرین برای بیعت و قائم‌شدن حجت برمن بجهت وجودیاری‌کنندگان (افســار خلافت را برکوهان آن میانداختم مانند شتر آنرا رها میکردم)
(الوِجْدان) : مصدر: (اقـرب) : یافتن .

«الا انّه طلب یسُوک وجدانه» ر ۹ ر ۲۵۱ــ ۱۱ مگر اینکه آن طلب کردنی است یافتن آن ترا بدحال گرداند .
والجِدَة) : مصدر و ــ الیسار والسّعة والقدرة والغنی (اقرب) : یافتن . توانگـری فراوانی مال نیرومندی و بی‌نیازی .
«وافضل علیهم من جدته» ر ۵۳ ط ۲۳۹ - ۷۲ وکرم نماید برآنان (لشگریان) از توانگری خود
(المَوْجِدَة) :الغضب (عبده) : خشم
«انّ فی الفرار موجدة اللّه» ط ۱۲۲ ط ۲۹ــ ۱۳
(الإیجاد) : مصدر (اقرب): بوجود آوردن .
«ولا عرفت‌کیف‌السبیل‌الی‌ایجادها» ط ۱۸۳ ط ۶ــ ۳۰ نمی‌شناسد چگونه است راه بسوی موجود کردن آن .
(الوَاجِد) : اسم فاعل و ــ الغنی . دریابنده . بی‌نیاز .
«وانت واجد منهم خیر الخلف» ر ۵۳ ر ۲۳۹ــ ۳۷ (این چنین وزیران نباید یاور تو باشند) درحالیکه تو بهترین جانشین را (از سایرین) بجای آنها می‌یابی .
(المَوْجُود) : اسم مفعول و ــ خلاف المفقودوالمعدوم اوهو ماوجدته‌احدی‌الحواسّ الخمس أو تصوّره العقل او دلّ علیه الدّلیـل (اقرب) : آفریده شده نایاب نشده . معـدوم

نشده . یا چیزیست که یکی از حواسّ پنجگانه آنرا دریابد یا خود آنرا درک نماید یا دل بر آن دلالت نماید .

(المَوجُودَة) مونّث الموجود

«وامثالهم فی القلوب موجودة» ح ۱۴۷ ح ۳۲۲- ۸ صورتهای آنان (علماء بواسطهٔ ذکر جمیل آنان) در دلها موجودو برقرار است)

الوِجار : بفتح الواو و کسرها : جحر الضّبع و غیرها و ــ الجرف : حفرة السّیل من الوادی (اقرب) : خانه و جایگاه کفتار و غیر آن . گودالی از بیابان که سیل آنرا کنده است .

«ودخل من اشراق نورها علی الضّباب فی وجارها» ط ۱۵۳ ط ۴۵- ۱۰ درخشندگی روشنی آن بر سوسمارها درخانه هایشان درآمد وداخل شد .

(الاَوجِرَة) جمع وجار

«واوجرة السباع» ط ۸۱ ط ۴ - ۱۱- (آنهارا بیرون آورد) از لانهٔ درندگان (اگر ایشان را طعمهٔ خود کرده باشند)

وَجَسَ : فلان ض: فزع ممّا وقع فی قلبه او سمعه من صوت او غیره و ــ الاذن : سمعت حسا (اقرب) : ازآنچه در دلش یادر گوشش یاغیراین دو افتادترسید . گوش حرکتی شنید .

(اَوجَسَ) الرّجل یوجس: احسن واضمر یقال اوجس القلب فزعا احسّ به (اقرب) : مرد احساس کرد و در دل گرفت دل ترسی را دریافت که آنرا احساس کرد .

«لم یوجس موسی (ع) خیفة علی نفسه» ط ۴ ط ۱۲۷- ۵ (حضرت موسی (ع) ترسی را برنفس خودش احساس نکرد (بلکه مراد او ازترس ترسیدن از غلبه یافتن نادانان بود من از جنگ طلحه و زبیر بر نفس خود نمیترسم بلکه از این میترسم آنها بر حکومت غلبه یافته دین را نابود کنند)

الوَجَع : المرض و الالم (اقرب) : بیماری و درد .

"وکان لایشکو وجعا الّا عند برئه " ح ۲۸۹ ح ۳۵۲- ۴ ازدردی (که مبتلا می‌شد) شکایت نمی‌نمود مگر هنگام بهبودیش آنهم نه از باب شکایت بلکه از نظر خبر دادن)

(الاَوجاع) جمع وجع

«وطوارق الاوجاع والاسقام» ط ۸۱ ط ۴- ۴۴ شب را به بیداری به آخر رسید میان) دردهای سخت وبیماریهای شب در ــ آیندگان (چون شبها دردها بیشتر میگردد)

(التَّوَجُّعُ) : التفجّع او التشكّي و ــ الترثّي له (اقرب) : دردمندي و شكايت‌كردن از مصيبت و اندوه خوردن
«وما اصبحنا تجودان لكم ببركتهما توجّعالكم» ط ۱۴۱ ط ۵۷ ــ ۲ (زمين‌وآسمان) بركت خودشان را براي شما براي غمخواري جهت شما نميبخشند (بلكه از جانب خداوند عالم براين كار مامورند)
(المُوجِعَة) مونث الموجع وهوالمولم و ــ في العدوّ المثخن (اقرب) : درد آورنده زياد زخم فرود آورنده دربدن دشمن .
«وانّة موجعة» ط ۸۱ ط ۴ــ ۴۵ــ در نالههاي دردآورنده

وَجَفَ : الفرس و البعير : عدا و هو العنق (اقرب) : شتر و اسب به تندي و با شتاب براه افتادند .
«واوجفوا علي المحجّة" ط ۱۱۴ ط ۹۵ــ ۸ برطريقه‌ء راست و روشن شتافتند .
(الوَجِيف) مصدر شتافتن
«وكان طلحة والزّبير اهون سيرهما فيه الوجيف» ر ۱ ر ۲۷۳ــ ۳ آسان ترين و نرمترين رفتار آن دو (طبحه و زبير در حق عثمان) شتافتن (در كشتن او بود)

×××

وَجِلَ : ل : خاف و ــ استشعر الخوف (اقرب) : ترسيد . ترس را فهميد .
«ووجل فعمل» ط ۸۱ ط ۴ــ ۱۸ (از خداوند عالم و نافرماني او) ترسيد . عمل نيكو بجا آورد .
(الوَجَل) : الخوف (الوَجِل) : الخائف (اقرب) : ترسيدن . ترسو
«وبادر من وجل» ط ۸۱ ط ۴ــ ۳۵ــ از ترس(خدا در راه حق) شتاب كرد .
(الوَجليَنَ) جمع وَجِل : ترسوبان .
« ايّها النّاس ليركم اللّه من النّعمة وجلين »اي مردم بايد خدا شمارا از نعمت‌و بخشش (خود) ترسان ببيند (چنانچه از كيفر و عذاب خويش هراسان مي‌بيند)

الواجمينَ : جمع واجم وهواسم فاعل و ــ العبوس المطرق لشدّة الحزن (اقرب) : كسيكه از سختي اندوه و ترس و اكراه از گفتار بازماند . كسيكه از سختي اندوه ترش رو شده سر به‌زير افكنده باشد .
«ولاتقلبنا واجمين» ط ۱۴۱ ط ۵۷ــ ۱۱ مارا اندوهناك (بخانه هايمان) بازمگردان

وَجَّهَهُ : اليه في حاجة : ارسله و ــ

الیه : ذهب و ـ الامیر فلانا : شرّفه و ـ الشي : اداره الی جهة ما (اقرب) : اورا گسیل داشت به سوی او رفت . امیر فلانی را به شرافت رسانید . چیزیرا به طرف نامعلومی برگردانید .

((کتب عیني بالمغرب انّه وجّه علی الموسم اناس من اهل الشام)) ر ۳۳ ر ۲۷۰ ـ ۱ جاسوس من در (شهر) مغرب بمن نوشته مرا آگاه میسازد بسوی حج مردمی از اهل شام را روانه ساخته .

(تَوَجَّهَ) : اقبل و قصد (اقرب) : رو آورد و قصد کرد .

((توجّهوا الیه بحبّه)) ط ۱۷۴ ط ۷ ـ ۱۱ بوسیله دوستی او (خداوند) بسوی او رو آورید (یعني دوستی اورا که در دل خود جا دادهاید آنرا وسیلهٔ برآورده شدن حاجتهای خود قرار داده درهای رحمت را به روی خود باز نمائید)

(أَوْجَهَهُ) : جعل له وجها (اقرب) : برای آن معني و وجهي قرار داد .

((ویوجهه علی غیر معرفة بمعناه)) ط ۲۰۸ ط ۲۱ ـ ۲۰ آن گفتار رسولخدارا توجیه و معني میکند بدون شناسائی بمعنيآن .

(الوَجْه) اوّل مایبدو للناظرین من البدن وفیه العینان والانف والفم و ـ مستقبل کلّ شي و ـ من الکلام : السّبیل المقصود و ـ سیّد القوم (اقرب) : اوّل چیزیکه برای نگاه کنندگان از بدن ظاهر میشود و درآن دو چشم دماغ و دهان قرار گرفته است روبروشدهٔ هرچیز . راه مقصود از گفتار . آقایجماعت .

(الوُجْه) نفس الشّي و ـ الجاه و ـ الجهة و ـ مایتوجّه الیه الانسان من عمل وغیره و ـ القصد والنیّة والمرضاة (اقرب) : ذات چیز . مقاملا یک طرف . آنچه انسان بسه آن رو آورد از عمل و غیرآن . قصد . تصمیم . خوشنودی .

((وعمي وجه الامر)) ط ۱۴۹ ط ۳۱ ـ ۱۳ رویوجهتامر پوشیده شود (راه رستگاری ناپیدا گشته معلوم نميشود آخر این کارکجا میکشد)

((وانّي انّما جعلت القیام بذلک الی ابني فاطمة ابتغاء وجه اللّه)) ر ۲۴ ر ۲۵۹ ـ ۱ من جز این نیست تصدی این کار را به دوپسر فاطمة (ع) واگذار کردم برای به دست آوردن خوشنودی خداوند عالم .

((ولتکن مقاتلتکم من وجه واحد او اثنین)) ر ۱۱ ر ۲۶۸ ـ ۲ باید کار زار شماازیک سو یا دو سو باشد .

((والرّجل یعرف وجه صاحبه)) ر ۵۲ ر ۲۹۲ ـ ۳ در حالیکه مرد صورت صاحب خودرا بشناسد .

((قد یری الحوّل القلّب وجه الحیله)) ط ۴۱ ط ۱۶۷ ـ ۳ شخص زیرک و کاردان راه ـ چارهٔ هر کار را مي بیند .

(اعرفهم بالامانة وجها) ر ۵۳ ر ۲۳۹

ـ ۱۱۷ (اعتماد کن) به شناخته شده ترین آنان به امین بودن از نظر وجهه و موقعیت (درمیان مردم)

«واصرف الي الاخرة وجهک» ر ۵۵ر ۲۶۱ـ ۵ صورت و قصد خودرا به سوی آخرت بگردان .

(الوُجُوه) جمع وجه (اقرب) :

«لامرحبا بوجوه لاتری الّا عند کلّ سوءة» ح ۲۰۰ ح ۳۳۹ ـ ۱۲ گشاده و خوش مباد صورتهائي که دیده نمي‌شوند مگر درنزد هر کار زشت و رسوائي .

(الجَهَة) مثلّثة الجیم : الجانب والنّاحية و ـ کلّ موضع استقبلته وتوجّهت اليه کوعده وعده بحذف فاء الفعل (اقرب) سمت وطرف . هرجا که به آن رو آوردي و به‌سوی آن متوجّه شدي .

«والجود يخرجها من جهتها» ح ۴۳۷ ح ۳۳۳ ـ ۴ بخشش امور را از سمت و جای خود بیرون می‌کند (درراه غیر أصلي خود قرار می‌دهد)

(الجهات) : جمع جهت

« وتکلّموا من غیر جهات النّطق» ط ۲۱۹ ط ۱۲ ـ ۲۰ از غیر راههای گوش سخن گفتند (مردگان با جدائي خود از جان و مال و فرزند و باخوابیدن در قبرها با زنده ها سخن آغاز کردند که شماهم این‌راه را خواهید پیمود) .

(الوِجْهَة) : الجهة .

« فجازوا عن وجهتهم» ر ۳۲ ر ۲۸۰ ـ ۲ از سمت و راه راستشان تجاوز کردند (به راههای فساد داخل شدند)

(المُتَوَجِّهِين) اسم فاعل جمع من توجّه (ای اقبل و قصد (قصد کنندگان و رو آورندگان)

« متوجّهين بها الي البصرة» ط ۱۷۰ ط ۷۲ ـ ۷ (عایشه زوجهٔ رسوخدا (ص) را مانندکنیزها هنگام خریداری وی می‌کشیدند) اورا باخود میبردند بسوی بصره .

(الوجه والرّوايات)

کلّ شي هالک الّا وجهه و قال ابوجعفر الباقر (ع) في تفسيره نحن واللّه وجهه الّذی قال ولن نهلک الي يوم القيمة بما امر اللّه به من طاعتنا وموالاتنا .

عن خيثمة قال سالت اباعبداللّه (ع) عن قول اللّه عزّوجلّ: كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلَّا وَجْهَهُ قال دينه وکان رسول اللّه (ص) واميرالمؤمنين (ع) دين اللّه ووجهه وعينه في عباده ولسانه الّذی ينطق به ويده علي خلقه و نحن وجه اللّه الّذی يؤتي منه لن نزال في عباده مادامت للّه فيهم رويّة قلت و ما الرّويّة ؟ قال الحاجة فاذالم يکن للّه فيهم حاجة رفعنا اليه فصنع

ماحبّ.

نص عن الصّادق (ع) من زعم انّ للّه وجها كالوجوه فقد اشرک ومن زعم انّ للّـــه جوارح كجوارح المخلوقين فهو كافر باللّـــه فلاتقبلوا شهادته ولاتأكلوا ذبيحته تعالي اللّه عمّا يصفه المشبّهون بصفة المخلوقين فوجـه اللّه انبيائه واوليائه.

العلوی (ع) قال للجاثليـــق الّذی سأله عن وجه الرّبّ اين وجه هذه النّار مشيرا الي نار بين يديه قال هي وجه من جميـــع حدودها.

روی انّ حديثهم (ع) صعب مستصعب وانّ كلامهم (ع) ذووجوه كثيرة.

عن ابن ابيعمير عن ابراهيم الكرخي عن ابيعبداللّه (ع) انّه قال حديث تدريه خير من الف ترويه ولايكون الرّجل منكم فقيها حتّي تعرف معاريض كلامنا و انّ الكلمة من كلامنـــا لتنصرف علي سبعين وجها لنا من جميعهـــا المخرج

ما عن انس بن مالک قال قال رسول اللّه (ص) عليكم بالوجوه الملاح والحدق السّـود فانّ اللّه يستحيي ان تعذّب الوجه المليـــح بالنّار.

عن عيسي (ع) قال انّ الطّعـام اذا تكاثر علي الصّدر فزاد في القدر ذهـــب ماء الوجه واللّحم اذا طبخ غير مغسول يصفر الوجه ويرزق العين روی انّه اذاشبع الانسان ذهـب ماء وجهه.

كاقال ابوعبداللّه (ع) من ذرّ علـــي اوّل لقمة من طعامه الملح ذهب عنـــه بنمش الوجه (نقط بيض واسود تقع في الجلد يخالف لونه)

وجدنا العامة اذا ذكروا عليّا في كتبهم اواجروا ذكره علي السنتهم قالوا كـــرّم اللّه وجهه يعنون بذلک عن عبادة الاصنام.

البخاری وكان لعليّ (ع) وجه (جاه) من النّاس حيوة فاطمة فلمّا توفيت انصرفـــت وجوه النّاس عن عليّ فمكثت فاطمة ستّة اشهر ثمّ توفّيت. سفينة البحار وجه.

وَحَدَ : ض: انفرد بنفســه (اقرب): بنفس خود منفرد شد (از غير قطع رابطـــه نمود)

(وَحَّدَهُ): جعله واحدا (اقرب): او را يكي دانست و قرار داد.

« لانّه وحّد اللّه تعالي » ح ۲۵۳ ح ۳۴۴ـ۲ (اگر بدروغ با ياد كردن توحيـــد الهي بخدا سوگند بخورد خداوند اورا زود به عذاب نرساند) زيرا او خدارا به يگانگـــي ياد كرده است.

(الوَحْدَة): مصدر و : ضدّ الكثـــرة (اقرب): تنهائي گزيدن. تنهائي

« يا اهل الوحدة يا اهل الوحشـــة »

ح ۱۲۰ ح ۲۸۳ـ۱ ای‌اهل تنهائی ای اهل وحشت وترسناکی (شما پیشرو مائید و ما پیرو شمائیم)

(الوَحْدانِیَّة) : حالة‌المتوحّد (اقرب): حالت آن وجود یگانگی را به خود اختصاص داد.

((ونعقت فی اسماعنا دلائله علی وحدانیّته)) ط ۱۶۳ ط ۱۱ـ ۲ دلیلهای‌او (خداوند) بر یگانگی او در گوشهای ما فریاد زد (یعنی برهانهای روشن به یگانگی او بیش از حد است)

(اَلتَّوْحید) مصدر من وحد (اقرب) : یگانه دانستن.

((وشدّ بالاخلاص والتّوحید حقوق المسلمین فی معاقدها)) ط ۱۶۵ ط ۱۱۹ـ ۳ ـ حقوق مسلمانهارا در مواضع پیمان بندی آن حقوق را به اخلاص و یگانگی بست (یعنی هرکس حق مسلمانی را ضایع سازد مثل ریختن خون او و سایرین است گویا خدا را به یگانگی یاد نکرده و در عملهایش خلوص نداشته)

(الوَحْد) مصدر ((یقال هذا علی وحده ای توحّده)) (اقرب) : یگانگی.

((انطلق علی تقوی‌الله وحده‌لاشریک له)) ر ۲۵ ر ۲۴۴ـ ۱ برو برپرهیزکاری و ترس از خدای یگانهٔ بی‌همتا (خدارا در گفتار و کردارت در نظر داشته باش)

(الواحِد) اوّل العدد و ـ بمعنی المتقدّم فی علم او فضیلة او ناس او ـ بمعنی الاحد الّذی لانظیر له او لیس معه غیره و ـ فی الاسماء الحسنی‌هو بهذا المعنی (اقرب) : اوّل شمار (یک دوسه) بمعنی پیشرو و برتر از همه در علم و برتری و مردم بمعنی احدکسیکه اورا مانند یا با او غیر وی نباشد.

((ولکنّه اله واحد کما وصف نفسه)) ر ۳۱ ر ۲۴۰ ـ ۵۳ ولکن او خداوند یگانه‌بی‌مثل ومانند است همانطور که خودش را توصیف نموده.

((وکتابهم واحد)) ط ۱۸ ط ۱۰۰ ـ ۳ کتاب آنان یکی است (در هر جهت از مبانی اسلام یکی هستند با این حال برای جیفه دنیا باهم دشمنی میکنند.

(الواحِدَة) مونّث واحد (اقرب) :

((لانّها بیعة واحدة)) ر ۷ ر ۲۹۴ـ ۳ زیرا آن یک بیعت است (اندیشه درآن دو تا نمی‌شود)

(الوُحْدان) جمع واحد المتفردون (اقرب) : تنها روندگان

((یضیع فی غبارها الوحدان)) ط۱۴۹ ط ۳۱ـ ۱۴ تنها روندگان در غبار آن (فتنه) تباه‌شوند (مراد ازوحدان‌فضلا وپرهیزکارانند)

(الوَحید) : المتوحّد المنفرد بنفسه (اقرب):تنها که بنفس خود منفرد باشد

((فکلّهم وحیدوهم‌جمیع)) ط ۲۱۹ ط ۱۲ـ ۱۶ همگی آنان (مردگان) با اینکه‌یکجا

گردآمده‌اند تنها وبی‌کسند (زیرا مانند زندگان نمی‌توانند باهم مانوس شوندبهمدیگر یاری دهند)

(المُوَحِّد) اسم فاعل من وحّد :کسی که خدارا به یگانگی یاد نماید .

« واخلص له موحّدا » ط ۱۸۰ طه ۱ـ ۴ (تمامی عملهای خودرا) برای او خالص نماید درحالیکه او را به یگانگی یاد کند .

(المُتَوَحِّد) :المنفرد بنفسه و ـ ذو الوحدانيّة (اقرب) : تنها بالذّات . صاحب تنهائی .

« متوحّد اذلاسکن يستأنس به » ط ۱ ط ۵ ـ ۸ منفرد و تنها بوده هنگامی‌که مأنوس شونده ای نبود که بآن انس گیرد .

(الوحد والرّوايات)

عن ابيعبدالله (ع) قال انّ الله تبارک و تعالى اقسم بعزّته وجلاله ان لايعذّب اهل توحيده بالنّار ابدا وقد تقدّم في حديث حديث عليّ بن موسى (ع) بنيسابور ماقاله في کلمة لااله الّا الله حصني . . .

روى انّ الله حرّم اجساد الموحّدين على النّار.

لي عن النّبي (ص) قال والّذي بعثني بالحقّ بشيرا ونذيرا لايعذّب الله بالنّارموحّدا وانّ اهل التّوحيد يشفعون فيشفّعون .

قال بعض المحقّقين اعلم انّ اظهر الموجودات واجلاها هو الّله عزّوجلّ فكان هذا يقتضي ان يكون معرفته اوّل المعارف واسبقها الى الافهام ونرى الامر بالضّدّ من ذلک فلابدّ من بيان السّبب فيه وانّما قلنا اظهرالموجودات واجلاها هوالّله تعالى لمعنى لاتفهمه الّا بمثال هو انّا اذا رأينا انسانا يكتب او يخيط مثلا كان كونه حيّا من اظهر الموجودات فحيوته وعلمه وقدرته للخياطة اجلى عندنا من ساير صفاته الظّاهرة والباطنة اذ صفاته الباطنة كشهوته و غضبه و صحته و مرضه كل ذلک لانعرفه و صفاته الظّاهرة لانعرف بعضها و بعضها نشکّ فيه کمقدار طوله واختلاف لون بشرته وغير ذلک من صفاته بخلاف حيوته و قدرته و ارادته و علمه فانّه جليّ عندنا ثمّ لايمكن ان يعرف حيوته و قدرته و ارادته الّا بخياطته و حركته الى ان قال و جميع مافي العالم شواهد ناطقة وادلّة شاهدة بوجود خالقها ومدبّرها و مصرّفها و محرّكها و دالّة على علمه وقدرته ولطفه وحكمته فان كانت حيوة الكاتب ظاهرة عندنا وليس يشهد له الّا شاهد واحد وهو مااحسسنا من حركة يده فكيف لايظهر عندنا من لايتصوّر في الوجود شئ داخل نفوسنا وهو شاهد عليه وعلى عظمته وجلاله .

اذ كل ذرّة فانّها تنادي بلسان حالها انّه ليس وجودها بنفسها ولاحركتها

بذاتها وانّما يحتاج الي موجود و محرّك لها الي آخر ماقال وفي آخره ولذلک قيل
لقد ظهرت فلاتخفي علي احـــد
الا علي اكمه لايعرف القمرا
لكن بطنت بما اظهرت محتجبـا
فكيف يعرف من بالعرف استترا
وفي كلام سيّد الشّهداء مايرشـــدک الي هذا العيان بل يغنيک عن هذا البيــان حيث قال في دعاء عرفة كيف يستدلّ عليـک بماهو في وجوده مفتقر اليک ايكون لغيرک من الظّهور ماليس لک حتّي يكون هو المظهر لک متي غبت حتّي تحتاج الي دليل يدلّ عليک ومتي بعدت حتّي تكون الاثار هي الّتي توصل اليک عميت عين لاترک و لاتزال عليها رقيبا وخسرت صفقة عبد لم تجعل له من حبّک نصيباً.
تقدّم في قوله تعالي وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ ماينا سب ذلک.
عن ابان تغلب قال قال ابوجعفر (ع) اذا قدمت الكوفة انشاء اللّه تعالي فاروعنّـي هذا الحديث من شهد لااله الّا اللّه وجبت له الجنّة فقلت جعلت فداک يجيئني كلّ صنف من الاصناف فاروي لهم هذا الحديث ؟ قال نعـم يا ابان بن تغلب انّه اذا كان يوم القيمة جمع اللّه تبارک و تعالي الاوّلين والاخرين في روضة واحدة فيسلب لااله الّا اللّه الّا ممّن كان علي هذا الامر (اي الولاية)
ما عن جابربن عبداللّه (ع) قال كنت عند النّبي (ص) انا من جانب و علـــيّ اميرالمؤمنين (ع) من جانب اذا قبل عمر بن الخطاب ومعه رجل قد تلبب به فقـال (ص) ماباله؟ قال حكي عنک يا رسول اللّه (ص) انّک قلت من قال لااله الّا اللّه محمّد رسول اللّــه (ص) دخل الجنّة وهذا اذاسمعه النّاس فرطوا في الاعمال افانت قلت ذلک يارسول اللّــه ؟ قال نعم اذا تمسّک بمحبة هذا و ولايته.
سفينة البحار وحد

وَحَشَ : الرجل ض بثوبه و سلاحـه : رمي به مخافة ان يلحق (اقرب) : مرد لباس واسلحه خودرا از ترس گرفتار شدن انداخت.
(اَوْحَشَ) المنزل : صار وحشاوذهب النّاس عنه و ــ فلانا : جعله يستوحش (اقرب) : منزل برگشت وحشت آور شد و مردم ازآن رفتند فلاني را به وحشت انداخت.
((قد اوحشوا من جانبه)) ط ۱۰۷ ط ۸ ــ ۲۹ درحاليكه وحشت كرد از جانــب او (مرده)
(اِسْتَوْحَشَ) الرّجل : وجد الوحشـة ضدّ استأنس و ــ المكان صار وحشا وذهـب النّاس عنه (اقرب) : مرد در خود وحشـت احساس كرد . جايگاه وحشتزا شد و مردم ازآنجا رفتند.
((وانسوا بمااستوحش منه الجاهلون))

ح ۱۴۷ ح ۳۲۳ ــ ۱۸ با نچه‌نادانان‌بآن‌دوری گزینند اینها انس گرفتند .

(الوَحْشَة) : الخوف من الخلوة و ـ الهمّ والانقطاع و ـ بعدالقلوب عن الموّدات (اقرب) : ترسیدن از تنهائی . انـــدوه . بریده شدن از مردم . دوری دلهاازدوستیها

(الأَوْحَش) اسم تفضیل ترسناکتر

«واوحش الوحشة العجب» ح ۲۸ ح ۳۸۲ ــ ۱ ترسناکترین وحشت خودپســـندی است .

(الایحاش) مصدر من اوحش : ترس وهراس .

« او الی ایناس ازالته الی ایحاش »

ر ۶۸ ر ۳۰۵ ــ ۳ (هرگاه مطمئن شد) به انس وخوگرفتن اورا ازآن زایل گردانید بـه‌سـوی هراسناک شدن (بجهت حوادث ناگواری کـه یکی پس از دیگری به او میرسد)

(التَوَحُّش) صیرورة الرّجل کالوحش وصیرورة المنزل وحشا وذهاب النّـــاس عنه (اقرب) : برگشتن مردمانند وحشی که انـس بگیرد . برگشتن منزل . و ترسناک و رفتن‌مردم ازآن .

«وکان‌نهارهم لیلا توحّشا وانقطاعا»

ط ۱۸۸ ط ۲۲ ــ ۱۶ روزآنان بمنزلهٔ شـــب می‌باشد ازجهت وحشت از خلق و انس‌نگرفتن بامردم و بریده شدن ازآنان‌بسوی‌پروردگار

(المُوحِشَة) اسم فاعل مونّث‌الموجبة للوحشة ضدّ الانس (عبده) : وحشت‌آور عدم انس .

« یا اهل الدّیار الموحشة» ح ۱۳۰ ح ۳۸۳ ــ ۱ ای ساکنین سراهای وحشـــت آور ترسناک .

(المُوحِشین) جمع موحش : ترسانندگان

« بین اهله‌محلة موحشین» ط ۲۲۴ ط ۷۴ ــ ۹ ساکن آن قبرها به غربـــت رونده است) میان اهل محلّه که وحشت آورند وانس گیرنده نیستند .

(المُسْتَوْحِش)اسم فاعل‌من‌استوحش نگران و مضطرب‌و رمنده .

«ولامستوحشا من ایمانی» ط ۲۱۳ط ۱۲۵ ــ ۲ (ستایش خداوندی را سزا است که مرا قرار نداد) نگران از ایمانم (یقین‌دارم‌که ایمان من از روی حقیقت است)

(الوَحْشِیَّة) : مونّث الوحشـــی مفرد الوحش وهومصدر وحیوان البرّ او مالایستأنس (اقرب) : رمنده

« قلوب الرّجال وحشیّة» ح ۵۰ ح ۳۶۰ ــ ۳ دلهای مردان رمنده است (باهـم آشنائی ندارند احتیاج به تحبیب دارد)

(الوَحْش) حیوان البرّ (اقـرب) : حیوانات بیابان

«ووحشک المهملة» ط ۱۱۳ ط ۵۵ ــ ۱۰ (بخشش نما) بر حیوانات وحشی که (در بیابان) رها کرده شده اند (وزاد توشـــه

ندارند)

(الوُحُوش) جمع وحشي (اقـرب) : حیوانات وحشی .

« یعلم عجیج الوحوش فی الفلوات » ط ۱۹۶ ط ۱۳ـ ۱ خداوند عالم به آواز نالهٔ حیوانات وحشی در بیابانها آگاه است .

(الاَوْحَش) اسم تفضیل ترسناکتر .

« ولا وحدة اوحش من العجب » ح ۱۱۳ ط ۳۸۲ـ ۱ هیچ تنهائی ترسناکتر ازخودپسندی نیست .

(الوحش والرّوایات)

روی اکثر من ان تقول سبحان ربّـی الملک القدّوس ربّ الملائکة والرّوح خالـــق السّموات والارض ذی العزّة والجبروت علّمــه النّبی (ص) لمن شکی الیه الوحشة .

الحرث الاعور قال قـال علـیّ (ع) بابی و امّی الحسین المقتول بظهر الکوفـــة واللّه کانّی انظر الی الوحش مادة اعناقها علی قبره من انواع الوحش یبکونه و یرثونه لیــلا حتّی الصّباح فاذاکان ذلک فایّاکم والجفاء .

تقدّم فی خلق انّه لمّا اسلم قال لـه النّبیّ (ص) اوحشیّ ؟ قال نعم قال اخبرنـــی کیف قتلت عمّی فاخبره فبکی (ص) و قال غیب وجهک عنّی : سفینة البحار وحش

الوَحاوِح : جمع وحوح و هـــو صوت الرّجل فیه بحح (اقرب): صدای مرد درآن از غصه غلیظی باشد (وحوح) صوت یصـدر عن المتألّم والمراد حرقة الغیظ (عبده) . صدائی ازدردناک صادرمی شودمرادسوزش غلیظ است .

« ولقد شفی وحاوح صدری » ط ۱۰۵ ط ۱۶۰ـ ۲ بتحقیق شفا داد آوازهای دردنـاک سینهٔ مرا (آنکه دیدم شما آنهارا در آخر کار میراندید)

الوَحْی : مصدر و ـ الرّسالـة و ـ کلّ ما القیته الی غیرک لیعلمه کیف کان ثمّ غلب الوحی فی مایلقی الی الانبیاء من عنـد اللّه تعالی و ـ شرعا کلام اللّه تعالی المنـزل علی نبیّ من انبیائه (اقرب) : اشاره کردن ، رسالة هر آنچه القا کنی به غیر خود تا آنرا بدانـد هرطور که باشد سپس غلبه یافته درآنچه القا می‌شود از نزد خداوند عالم بسوی پیامبران . در شرع گفتار خداوند بزرگ که فرود می آیـد به پیامبری از پیامبرانش

« اری نور الوحی والرّسالة واشمّ ریح النّبوّة » ط ۱۹۰ ط ۲ـ ۱۷۹ نور وحی ورسالت رامی‌دیدم وبوی‌نبوت و پیامبری را می‌بوئیدم (هنگام نزول وحی با آنحضرت بوده وبآنچه نازل میشد بدون تردید ایمان می‌آوردم)

(الوحي والرّوايـات)

وماكان لبشر ان يكلّمه اللّـه الّا وحيا او من وراء حجاب حمعسق . . . اى لايصحّ له ان يكلّمه اللّه الّا الهاما وقذفا في القلوب او القاء في المنام او من وراء حجاب كمـا كلّم موسى (ع) بخلق الصّوت في الطّور و كمـا كلّم نبيّنا صلّى اللّه عليه وآله في المعراج اويرسل رسولا اى ملكا فيوحي باذنه مايشاء فظهـر انّ وحيه‌تعالى منحصر في اقسام ثلثة امّابالالهام والالقاء في المنام او بخلق الصّوت اوبارسال ملک وعلم الملک ايضا يكون على‌هذه‌الوجوه

عد الاعتقاد في نزول الوحـى من عنداللّه عزّوجلّ بالامر والنّهي اعتقادنا فـي ذلک انّ بين عيني اسرافيل لوحا فـاذا اراد اللّه ان يتكلّم بالوحي ضرب اللّوح جبيـن اسرافيل فينظر فيه فيقرء مافيه فيلقيـه الى ميكائيل و يلقيه ميكائيل الى جبرئيل و يلقيه جبرئيل الى الانبياء (ع)

قال الشّيخ المفيد في شرحـه اصل الوحي هو الكلام الخفيّ ثمّ قد يطلق على‌كلّ شئ قصد به الى افهام المخاطب على السّتـر له عن غيره والتّخصيص له به دون من سـواه واذا اضيف الى اللّه تعالى كان فيما يخصّ به الرّسل (ص) خاصّة دون من سواهم على عرف الاسلام وشريعة النّبيّ (ص) قال اللّه تعالـى وَاَوْحَيْنَا اِلَى اُمِّ مُوسَى اَنْ اَرْضِعِيهِ . . . فاتفـق اهل الاسلام على انّ‌الوحي كان رؤيا منامـا وكلاما سمعته ام موسى على الاختصاص.

يد عن زرارة قال قلت لابيعبداللّـه (ع) جعلت فداک الغشية الّتي كانـت تصيب رسول‌اللّه (ص) اذانزل عليه الوحي قال فقال ذلک اذالم‌يكن بينه و بين اللّه احد ذاک اذا تجلّى اللّه له قال ثمّ قال تلک النّبوّةيا زرارة واقبل بتخشّع .

روى صاحب المنتقى‌انّه اذا اوحـى الى رسول اللّه (ص) وهو على ناقته فبركـت ووضعت جرانها بالارض فما تستطيع تتحـرک وانّ عثمان كان يكتب للنّبي (ص) وفخذه‌على فخذ عثمان فغشيه الوحي فثقلت فخذه‌علـى فخذ عثمان حتّى قال خشيت ان ترضّها .

عن‌ابي‌اروى‌الدّوسي قال‌رأيت‌الوحي ينزل على رسول اللّه (ص) و انّه على راحلته فترغوا وتنقل يديها حتّى اظنّ ان ذراعهـا ينقصم فربّما بركت و ربما قامت موبّدة يديها حتّى تسرى عنه ثقل الوحي و انّه لينحدر منه مثل الجمان (العرق مثل اللّؤلو)

و روى انّه كانت عائشة تغسل‌شقّ‌رأس النّبيّ (ص) اذانزل‌عليه‌الوحي في‌امرأة تجادل النّبيّ (ص) في زوجها و تشتكي الى اللّه‌وكان اذانزل عليه اخذه مثل السبات .

عن الحسن بن الجهم قـال‌سمعت ابا الحسن (ع) يقول انّ رجلا في‌بني‌اسرائيل

عبدالله اربعين سنة ثمّ قرّب قربانافلم يتقبّل منه فقال لنفسه وما اوتيت الّا منک وما الّذنب الّا لک قال فاحى الله تعالى اليه ذمّک نفسک افضل من عبادتک اربعين سنة قال المجلسى فاوحى الله يحتمل ان يكون ذلک الرّجل نبيّا ويحتمل ان يكون الوحى بتوسّط نبيّ فى ذلک الزّمان مع انّه لم يثبت امتناع نزول الوحى على غير الانبياء : سفينة البحار وحى

الوَخامَة : الّثقل والرّدائة و الكثافة وعدم الموافقة(اقرب) : سنگينى و بدى و كثافت و غير موافق .

(وآجل وخامة الّظلم) ط ۱۹۰ ط ۲ـ ۱۲۰ (از خدا بترسيد)از عاقبت بدى ظلم در دنيا .

تَواخَى : فلانا : آخاه (اقرب):هريک برگشت دوست و برادر شد و باهم آشتى كردند .

(وتواخى النّاس على الفجور) ط ۱۰۶ ط ۲۴ـ ۲۰ مردم بر عملهاى ناشايست با همديگر آشتى كرده باهم برادر شدند .

(تَوَخّى)الامر: تحرّاه فى الّطلب وتعمّده دون ماسواه (اقرب) :اورا در جستجو برگزيد و جز او كسى را قصد نكرد .

(وتوخّيت لک جميله) ر ۳۱ ر ۲۴۰ ـ ۳۱ وقصد كردم براى تو نيكوئى آنرا .

وَدَّهُ : ل : احبّه و ـ تمنّاه (اقرب) : اورا دوست داشت و اورا آرزو كرد .

(ودّ انّه لم يدركه) ط ۱۴۸ ط ۵۶ـ ۲ دوست داشت اين را آه آرا درنيافته بود

"لوددت انّى لم اركم" ط ۲۷ ط۳۲ ـ ۱۴ ايكاش من شمارا نديده بودم .

(وادّه) : جابه (تَوادّا) : تحابا (اقرب) : بهمديگر دوستى ورزيدند

(ولاتوادون) ط ۱۱۱ ط ۵۴ ـ ۱۰ـ (چيست شمارا) كه بهمديگر دوستى نميورزيد

(الوُدّ) : مثلّثة : الحبّ و ـ المحبّ (اقرب) : دوستى . دوست گيرنده .

(وكان لغيره ودّهم) ط ۱۲۴ ط ۱۴۷ ـ ۴ دوستى آنان براى غير او مى باشد (زيرا او مال خودرا در غير رضاى خدا خرج نموده)

(المَوَدّة) :المحبّةو ـ الكتاب (اقرب): دوستى . نامه

(حسد الصّديق من سقم المودّة) ح ۲۱۸ ح ۳۹۷ـ ۶ رشک بردن دوست از بيمارى دوستى است (زيرا اگر دوستى او صحيح بود به دوست خود رشک نميبرد)

(التَوَدُّد) اجتلاب الودّوطلب مودّته و ـ التحبّب اليه (اقرب) : جلب كردن دوستى

طلب دوست : اظهار دوستی بسوی وی .
«والتّودّد نصف العقل» ح ۱۴۲ ح
۳۷۳ـ ۵ جلب دوستی و حسن معاشرت با مردم نیمی از خرد است (گویا جلب دوستی از علائم خردمندی است زیرا اگر انسان دارای این صفت باشد که دوستی مردم را با زبان و یاری دادن بآنان بخود جلب نماید به سعادت دنیا و آخرت نزدیک میگردد و رضایت خداوند را جلب می‌نماید "العقل ماعبد به الرّحمن"

(الودد والرّوایات)

لاتتّخذوا عدوّی و عدوّکم اولیاء قال ابوعبدالله (ع) لاینبغی للرّجل المؤمن منکم ان یشارک الذّمّی ولایبضعه بضاعة ولایودّعه ودیعة ولایصافیه المودّة .

قال الله تعالی اِنَّ الَّذینَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصّالِحاتِ سَیَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمٰنُ وُدّاً ــ انّها نزلت فی علیّ (ع) ای محبّته فی قلوب المؤمنین فمامن مؤمن الّا وفی قلبه محبّة لعلیّ (ع)

خطب الحسن بن علیّ (ع) فی صبیحة اللّیلة الّتی قبض فیها امیرالمؤمنین و قال فی خطبته انا من اهل بیت فرض الله مودّتهم فی کتابه فقال تعالی قل لااسئلکم علیه اجرا الّا المودّة فی القربی فالحسنة مودّتنا اهل البیت .

قال الصّادق (ع) لاتستصغروا مودّتنا فانّها من الباقیات الصّالحات : سفینة البحار ودد .

وَدَعَ ، یدع الشّی : ترکه (اقرب) : چیز را رها کرد .
«من ضنّ بعرضه فلیدع المراء» ح ۳۶۲ ح ۴۰۰ــ ۶ هرکس به آبروی خویش بخل ورزد (آبرو دوست باشد) باید ستیزگی (در چیزی با دیگری) را رها کند (زیرا ستیزگی آبرو را می‌برد دلهارا براو کینه‌دار می‌کند)
(اَوْدَعَهُ) مالا : دفعه الیه لیکون عنده ودیعة و ــ سرّه : باح له به و سأله الکتمان و ــ کتابه کذا : کتبه فیه (اقرب) : به او مالی تحویل داد تا درنزد او امانت باشد . رازخود را به او آشکار نمود و از او خواست تا او را پنهان نماید . در نامه اش آنرا نوشت .
«مامن احد اودع قلبا سرورا الّا وخلق الله من ذلک السّرور لطفا» ح ۲۵۷ ح ۳۴۴ــ۷ کسی نیست که برقلبی سروری بسپارد مگر خداوند عالم ازاین سرور لطف و مهربانی می‌آفریند .
(اِسْتَوْدَعَهُ) : استحفظه ایّاه ای دفعه له ودیعة یحفظه (اقرب) : به او مالی امانت سپرد تاآنرا حفظ نماید .
«واستودعکم من حقوقه» ط ۸۴ ط ۳۹ ــ ۴ بشما ازحقّهای خود امانت سپرد (تا آنرا

حفظ نمائید و بجا بیاورید)

(دَعْ) فعل امر است: رها کن

«فدع الاسراف مقتصدا» ر ۲۱ر۲۹۷ ـ ۱ پس (در صرف مال) زیاده روی مکن در حالیکه میانه رو باشی

(الوَدیعَة) مونث الودیع و ـ ما اودع من شئ (اقرب): پیمان. آنچه از چیـــز امانت گذاشته میشود.

«فلقد استرجعت الودیعة» ط ۲۰۰ ط ۱۲۳ـ ۴ همانا امانت (فاطمة ع) پس گرفتـه شد.

(الوَدائِع) جمع ودیعة

«واوّل ودیعة ترتجعها مـــن ودائع نعمک عندی» ط ۲۱۳ ط ۱۲۵ـ ۵ (نفس مرا قرار ده) اوّلین امانتـــی از امانتهای نعمتهای تو که در نزد من است آنرا از من برمیگردانی.

(الدَّعَة) اسم من الوداعة و ـ الرّاحة و ـ الخفض و ـ السّعة و ـ خفض العیش و ـ السّکینة (اقرب): نامی از استقرار سکونـت، راحتی آسانی. فراخی. گوارائی زندگـــی. آرامش

«ولادعة مزیحة» ط ۸۱ ط ۴ ـ ۴۸ـ نه آسایشی (وجود دارد) که رنج را بـــرطرف سازد.

(الوادِع): الساکن المستریـــــح (عبده): آرامش یافته و استراحت کننده.

«ویقطع المسافة وان کان مقیما وادعا» ر ۲۱ ر ۲۴۰ـ ۹۷ راه را می پیماید اگرچه در استراحت و آرامش باشد.

(المُوَدِّع) اسم فاعل من ودع فلان فلانا: شیعه عند سفره و ـ خلفه خافضا و هو یودعه اذا سافر ای یترکونه و سفره (اقرب): وداع کننده

«والسّلام علیکما سلام مودّع لا قال ولا سئم» ط ۲۰۰ ط ۱۲۳ـ ۶ و برهردو شمـــا درود باد... وداع کننده (با محبت ودوستی) نه درود خشمگین و رنجیده و دلتنگ.

(المُسْتَوْدَع): اسم مفعول و مکـــان الودیعة والحفظ و ـ مکان الولد من البطـــن (اقرب): امانت گذاشته شده. جای امانـــت و نگهداری. جای بچه از شکم.

«ومستقرّهم ومستودعهم من الارحام» ط ۸۸ ط ۷۶ـ ۷ (شمرد نفسهای آنـــان) و قرارگاه و محلّ حفظ و امانت آنانرا ازرحمهای مادران.

(الودع و الرّوایات)

وَ هُوَالَّذِی اَنْشَاَکُمْ مِنْ نَفْسٍ وٰاحِدَةٍ فَمُسْتَقَرٌّ وَمُسْتَوْدَعٌ: الانعام وردت الرّوایـــات الکثیرة فی انّ المستقرّ هو الایمـــان الثّابت والمستودع المعار.

عن المفضّل عن ابي عبداللّه (ع) قال انّ الحسرة والنّدامة والويل كلّه لمن لم ينتفع بما ابصر ولم يدر الامر الّذي هو عليه مقيم انفع هو له ام ضرر قال قلت فبم يعرف النّاجي قال من كان فعله لقوله موافقا فاثبت له الشّهادة بالنّجاة ومن لم يكن فعله لقوله موافقا فانّما ذلک مستودع.

قال اميرالمؤمنين (ع) لكميل ياكميل انّه مستقرّ و مستودع واحذر ان تكون من المستودعين يا كميل انّما تستحقّ ان تكون مستقرّا اذا لزمت الجادّة الواضحة الّتي لاتخرجک الي عوج ولاتزيلک عن منهج ماحملناک عليه وماهديناک اليه.

تقدّم في زبر انّ الزّبير بن العوام كان ايمانه مستودعا.

كا عن الصّادق (ع) و منهم من يعير الايمان عارية فاذا هو دعا والحّ في الدّعا مات علي الايمان. سفينة البحار ودع

الوَدْق : مصدر و ــ المطر (اقرب): باريدن: باران

«ثدافع الودق منها الودق» ط۱۱۳ ط۵۵ــ۱۱ (بما بفرست) باراني كه باران ديگر را دفع نمايد (قطره آن به تندي قطره ديگر را بشويد و باشتاب ببارد)

×××

الوادي : اسم فاعل و ــ منفرج بين جبال او تلال او آكام يكون منفذا للسّيل و ــ الموضع الّذي يسيل فيه الماء (اقرب): جاري شونده. گشادگي ميان كوهها وپشته ها وتپه‌ها محل جاري شدن سيل مي‌باشد. جائيكه درآن آب جاري مي‌شود.

«فهو ليث غاب غاد خ ل وصلّ واد» ح ۲۸۹ ح ۳۵۲ــ۳ (هرگاه زمان كوشش مي‌آيد) پس او شير شتابنده و ستيزه كننده از غايت خشم و مار و اژدهاي پرزهر بيابان است (حتما كار را انجام ميداد يا در كارزار دشمن را مغلوب مي‌كرد)

(الاَوْدِيَة) جمع وادي (اقرب):

«ليزعزعهم اللّه في بطون اوديته» ط۱۶۴ ط ۷۰ــ۸ خداوندعالم آنان (بني امية) را در ميان دره‌هائي (در مجراي سيلها كنايه از فنا و زوال آنها است كه در برابر سيل بدبيني مردم و قهر الهي قرار ميگيرند) پراكنده مي‌كند.

(الوَدِيَّة) واحدة الودي و هو صغار الفسيل سمّي به لانّه يخرج من النّخل ثمّ يقطع منه فيغرس (اقرب): درختچه‌اي كوچک خرما كه نهال است كنده مي‌شود و يا شاخه كوچكي است بريده مي‌شود و در جاي ديگر كاشته مي‌شود.

«وان لايبيع من اولاد نخل هذه

القری ودّیة حتّی تشکل ارضها غراسا» ر ۲۴ ر ۲۵۹ــ۷ و شرط می‌کند که نهالی از زاده های درخت خرمای این دهها را نفروشد تا اینکه زمین آن نخلستان شبیه‌شود به نخلستان (یعنی پس از انبوهی درختان بفروشد نه پیش از آن)

الوَذَحَة : واحدة الوذح: ماتعلّق باصواف الغنم من البعر و البول و ــ ما یتعلّق من القذر بالیة الکبش و ــ الخنفساء (اقرب) : آنچه به موهای گوسفند از پشکل و بول، آنچه به دنبهٔ گوسفند از پشکل آویزان می‌شود حیوانی است کوچکتر از جعل .

«ویذیب شحمتکم ایها باوذحة» ط ۱۱۲ ط ۹۵ــ ۱۰ (خداوند بشما مسلّط کند جوان ثقیف را) که میگدازد پیه شما را (بی نهایت بشما ستم کند) زیاده کن و بیاور آنچه داری ای پدر جعل (مراد از پدر جعل حجّاج بن یوسف است این لقب را امیرالمؤمنین (ع) از نظر ذمّ نکوهش برای قباحت قیافه و زشتی کردار وی به او فرموده است)

وَذَرَهُ : ض: قطعه (اقرب) :اورا برید (ذره) : دعه (اقرب) : او را رها کن .

« فذروا ماقلّ لماکثر» ط ۱۱۲ ط ۲۰ ــ ۲۲ پس اندک را رهاکنید برای بسیار (دنیای اندک را برای آخرت بسیار رها کنید)

الوِذام : جمع وَذَمَة المِعْی والکرش (اقرب): روده ها و شکنبه ها (که از حیوانات بمنزله معده است از انسان .

« والله لئن بقیت لهم لانفضنّهم نفض اللحّام الوذام التّربة» ط ۷۵ ط ۲۲۰ــ۲ بخدا سوگند اگر باقی بمانم برای (تسلّط یافتن برای بنی امیّة) هرآینه آنها را دور خواهم انداخت مانند دور انداختن گوشت فروش شکنبه و رودهٔ خاک آلود را (یعنی آنها را یکدفعه از حومهٔ خلافت دور خواهم کرد)

وَرِثَ : اباه ض یرثه : انتقل الیه ماله بعد وفاته (اقرب) : مال پس از مرگش بسوی منتقل شد .

« وورثها قوم آخرون» ط ۱۸۰ ط ۱۰ــ ۲۲ــ دیگران آنرا به ارث بردند

(تَوارَثُوا) المال : ورثوا ــ القوم : ورث بعضهم بعضا (اقرب) . مال را به ارث بردند . جماعت بعضی از بعضی ارث برد .

« وتوارثنا الوحشة» ط ۲۱۹ ط ۱۲ــ ۲۲ وحشت و ترس را ارث بردیم .

(اَوْرَثَهُ) :جعله له میراثا و اورث ولده

لم يدخل احدا معه في ميراثه و اورثه السّقم :
اكسبه ايّاه و ـ الشي : اعقبه ايّاه (اقرب) :
آنرا براى وى ميراث قرار داد. فقط براى
پسرش ارث گذاشت .مريضي را براى وى رسانيد
چيز را در پى او قرار داد .
« يورثه من لايحمده» ط ۱۱۸ ط ـ
۱۴۶ ـ ۵ (نام نيكوئي كه خداوند عالم براى
كسي درميان مردم عطا فرمايد بهتر است از
ماليكه) بارث ميگذارد براى كسيكه سپاسگزار
او نباشد
(وَرَّثَهُ) ابوه مالا : جعله ميراثا له و ـ
فلانا : ادخله في ماله على ورثته (اقرب) :
پدرش مال را براى و ى ارث گذاشت .فلانى را
در مالش بر ورثه اش داخل كرد و اورا يكى از
وارثين قرار داد .
« مازال يوصي بهم حتّى ظننا انّه
سيورّثهم» ر ۴۷ و ۲۵۲ ـ ۶ همواره آنسان
(همسايگان) را سفارش مي كرد تا گمان كرديم
كه او آنانرا در ارث همسايه داخل خواهدكرد
(مثل ساير ورثه ـ همسايه را يكى از وارثين
قرار خواهد داد)
(الإرْث) اصله الورث : مصدر :
انتقال المال الى الاخر بعد وفاته (اقرب) :
منتقل شدن مال بكسى پس از وفات او .
«ولايستحقّ بها ارث» ر ۴۴ ر ۲۹۱
ـ ۴ بسبب آن (گفتن ابوسفيان كه من با مادر
زياد زنا كرده‌ام) كسى سزاوار بردن ارث

نمى‌گردد .
(التُّراث) مايخلفه الرّجل لورثته
والتّاء فيه بدل من الواو (اقرب) : آنچه مرد
از مال براى ورثه‌ٔ خود بجا ميگذارد
«وبعث وُرّاثكم يقتسمون تراثكم» ط
۲۲۸ ط ۴۴ ـ ۱۰ ورثه هاى شمارا (مرگ)
برانگيخته تركه‌ٔ شمارا ميان خودشان قسمت
مي‌كنند .
(الوِراثَة) : ارث بردن
« وفيهم الوصيّة والوراثة» ط ۲ط ۳۷
ـ ۱۶ درباره‌ٔ آنان (آل محمّدص) است وصيّت
(كردن پيامبر به امامت آنان) وارث (بردن
آنان علم و خلافت و ساير مختصات پيامبر را
سواى نبوت) را
(الميراث) : تركة الميت (اقرب) :
دارائى بارث مانده‌ٔ مرده .
« وورث ميراثه اهله» ط ۱۲۵ ط ۴۸
ـ ۳ تركه‌ٔ اورا براهلش تقسيم كرد
(المواريث) : جمع ميراث .
« وامّا نقصان حظوظهنّ فمواريثهنّ
على الانصاف من مواريث الرّجال» ط ۷۸ ط
۲۲۹ ـ ۳ اما ناقص بودن بهره ونصيب آنان
ميراث آنان نصف ميراث مردان است .
(الوارِث) :اسم فاعل و ـ الباقي بعد
فناء الخلق (اقرب) : ارث برنده. كسى كه
پس از نابودى خلق باقى ماند
«وثارت اموالهم للوارثين» ط ۱۳۰

ط۸۷ــ ۸ برگشت مالهایشان نصیب ارث برندهها شد .

(الوَرَثة) جمع وارث

(فقسّمها بين الورثة) ح ۲۷۰ ح ۳۲۴

ــ ۸ پس آنرا میان ارث برندگان تقسیم نمود .

(الوُرّاث) : جمع وارث

(وبعث وُرّاثكم) ط ۲۲۸ ط ۴۴ــ ۱۰

ارث برندگان شمارا برانگیخته .

(المُورَث) اسم مفعول : ارث دهنده وباقی گذارنده .

(ولم يلد فيكون موروثا هالكا) ط۱۸۰

ط ۱۰ــ ۴ نزائید (فرزندی نیاورد) تا ارث باقی گذارنده باشد و ازبین برود (زیرازائیدن ونابود شدن وهلاک شدن ودیگری را جانشین قرار دادن از لوازم جسم است و خداوندعالم جسم نیست)

(المُوَرِّث) اسم فاعل من ورّث :وارث قراردهنده .

(ومورّثكم امره) ط ۲۳۹ ط ۲۳۷ ــ ۱

خداوند عالم شمارا به امر خود وارث قرار دهنده است (زیرا خداوند عالم ادارهٔ امور بندگان خودرا به بندگان صالح خودواگذار میکند)

(الورخ والرّوايات)

ان التّاريخ تعيين يوم ظهر فيه امر شايع والشّايع المستعمل في زماننا تاريخ الهجرة في خبر الصّحيفة السّجاديّة مايظهرمنه انّ مبدء التّاريخ من الهجرة ماخوذ من جبرئيل ومستند الى الوحي السّماوي لقول جبرئيل للنّبيّ (ص) تدور رحى الاسلام من مهاجرك فتلبث بذلك عشرا ثمّ تدور رحى الاسلام على رأس خمس و ثلثين من مهاجرك فتلبث بذلك خمسا وهذا يؤيّد ماروى انّ اميرالمؤمنين (ع) اشار عليهم بذلك في زمن عمر عندتحيّرهم .

في كلام اميرالمؤمنين (ع) ما يشعر بحسن المراجعة الى كتب التّواريخ والسّيرفي اخبارالماضين والاعتبارمنهم قال عليهالسّلام في وصيّته لابنه فاحي قلبك بالموعظةالى ان قال واعرض عليه اخبار الماضين وذكّره بمااصاب من كان قبلك من الاوّلين وسر في ديارهم واعتبر آثارهم وانظر مافعلوا واين حلّوا ونزلوا وعمّن انتقلوا فانّك تجدهم انقلبوا عن الاحبّة وحلّوا دار الغربة وكانّك عن قليل قد صرت كاحدهم فاصلح مثواك ولاتبع آخرتك بدنياك

وقال ايضا يا بنيّ انّي وان لم اكن قد عمّرت عمر من كان قبلي فقد نظرت في اعمارهم وفكرت في اخبارهم وسرت في آثارهم حتّى عدت كاحدهم بل كانّي بما انتهى الىّ من امورهم قد عمّرت مع اوليهم وآخرهم فعرفت صفو ذلك من كدره و نفعه من ضرره .

قال الحلبي في كشف الظّنون قدورد في الاثر عن سيّد البشر من ورّخ مؤمنا فكانّما

احیاء سفینة البحار ورخ

وَرَدَ : البعیر وغیره الماء ض یرده : بلغه و داناه من غیر دخول وقد یحصل دخول فیه وقد لایحصل و ــ زید الماء : خلاف صدر عنه (اقرب) : شتر و غیر آن به آب رسید و نزدیک شد . زید به آب وارد شد .

«وهذا اخوغامد قد وردت خیله الانبار» ط ۲۷ ط ۳۲ــ ۶ این برادر غامداست (سفیان عوف ازقبیله غامد بامر معویه) سواران او به شهر انبار وارد شده اند .

(اَوْرَدَهُ) : احضره المورد ثمّ اطلق لمطلق الاحضار و ــ الماء : جعله یرده و ــ الکلام : اخذ فیه ونصّ علیه و ــ علیه الخبر : قصّه و ــ الشّي : ذکره : اورا در محلّ ورود حاضر ساخت . اورا به آب وارد ساخت بهسخن گفتن آغاز کرد و برآن تصریح نمود . خبر را بروی بازگو کرد . چیز را ذکر کرد .

«واعطوا ازمّتها فاوردتهم الجنّة» ط ۱۶ ط ۶۱ــ ۷ (پرهیزکاری مانند شترهای رامی است سوارشده برآن اهلش) که مهارشان (به دست سوارانشان) داده شده سپس آنهارا به بهشت وارد ساخته .

(الوُرُود) مصدر (اقرب): واردشدن

«وردوهم ورود الهیم العطاش» ط ۸۵ ط ۱۹ــ ۱۸ بشتابید و وارد شوید بهسوی آنان (حضور آل پیامبر برای اخذ علوم) مانند وارد شدن و شتاب کردن شتران تشنه (بهکنار آب)

(الوِرْد) الماء یورد للريّ والمراد هنا : الموت والمحشر (عبده) آبیکه برآن وارد می‌شوند برای برابی . مراد اینجا مرگ و قیامت است .

(المَوْرُود) اسم مفعول (اقرب) : جای وارد شدن

«والسّیاقة الی الورد المورود» ط ۸۳ ط ۱۱۴ــ ۴ وراندن به تهدید بسوی در آمدن جائی‌که درآیند درآن (که مراد قیامت‌است)

(الإیراد) مصدر من اورد : رسانیدن

«ولاتقصربه‌الغفلة عن‌ایراد مکاتباتک علیک» ر ۵۳ ر ۲۳۹ــ ۱۱۲ (برای‌نویسندگانت) برای نامه های خودت کسی را برگزین) و فراموشی سبب نشود که کوتاهی کند در رساندن نامه هایت برتو

(الوارِد) :اسم‌فاعل :الجری‌والشّجاع والطّریق (اقرب) : وارد شونده. جرئت کننده. شجاع راه .

«واللّه‌مافجئني‌من‌الموت‌واردکرهته» ر ۲۳ ر ۲۷۷ــ ۳ بخدا سوگند از مرگ نمی‌آید بسوی من آینده ای که ازآن رنجشی داشته باشم .

(الوارِدات والوارِدون) جمع وارد (اقرب):

«اطرح عنک واردات الهموم بعزائم الصّبر وحسن الیقین» ر ۳۱ ر ۲۴۰ – ۱۲۹ – (اندوههائیکه بتو رو آورد با اندیشه های شکیبائی و نیک باوری) (بخدای تعالی) از خود دور کن (بآنچه خدا خواسته تن ده که سعادت و نیکبختی تو در آنست)

(الوُرّاد) جمع وارد

«ومناهل روی بها ورّادها» ط ۱۹۶ ط ۱۲ – ۲۱ آبشخورهائی که واردین به آنها سیراب می‌شوند (پیروان آنها در دنیاو آخرت سعادتمند می‌شوند)

(المَوْرِد) :موضع الورود و – الطّریق الی الماء (اقرب) : جای وارد شدن راه بسوی آب.

«واوردتموه غیر مورده» ط ۱۵۶ ط ۱۰۳ – ۵ (خلافت را) در غیر جای او جا دادید.

(المَوارِد) جمع مورد

«سهّلت له موارده فشرب نهلا» ط ۸۵ ط ۱۹ – ۳ جاهای فرود آمدن او برای آن (آب) آسان گردانیده شد پس اوّل بار آشامیدسیراب شد (از علوم و معارف الهی بهره‌مند گردید وبرای استفاده از آن سرگردان نماند)

(الوَرْدِیّة) مونّث الوردی: ماکان بلون الورد (اقرب) : آنچه برنگ گل باشد.

«او اذاتصفّحت شعرة من شعرات قصبه ارتک حمرةوردیّة» ط ۱۶۳ ط ۱۱ – ۲۵ – هرگاه بدقّت وتأمّل در موئی از موهای پرهای آن بنگری (از رنگ آمیزیها) بتو مینماید (یکبار) سرخ گلرنگ...

(الورد والرّوایات)

مکا عن النّبی (ص) قال انّ ماءالورد یزید فی ماء الوجه وینفی الفقر و من مسح وجهه بماء الورد لم یصبه فی ذلک الیوم بؤس ولافقر ومن اراد التّمسح بماء الورد فلیمسح به وجهه ویدیه ولیحمد ربه ولیصلّ علی النّبیّ (ص)

عن ابیعبداللّه (ع) انّ من ضرب فی وجهه بکف ماء الورد امن ذلک الیوم من الذّلة والفقر ومن وضع علی رأسه من ماء وردا من تلک السّنة من البرسام سفینة البحار ورد

(الوَرْش)

یر عن محمدبن مسلم عن ابیجعفر (ع) قال کنت عنده یوما اذوقع علیه زوج ورشان فهدلا هدیلهما فردّ علیهما ابوجعفر (ع) کلامهما ساعة ثمّ نهضا فلمّا صارا علی الحائط هدل الذّکر علی الانثی ساعة ثمّ نهضا فقلت جعلت فداک ماحال (قال خ ل) الطّیر فقال یابن مسلم کلّ شی خلقه اللّه

من طير او بهيمة او شئ فيه روح هو اسمع لنا واطوع من ابن آدم انّ هذا الورشان ظنّ بانثاه ظنّ السّوء فحلفت له مافعلت فلم يقبل فقالت ترضى بمحمّد بن علىّ (ع) فرضيابي واخبرته انّه لها ظالم فصدّقها .

كا عن ابيعبدالله (ع) قال من اتّخذ طيرا في بيته فليتّخذ ورشانا فانّه اكثر شئ ذكرا لله عزّوجلّ واكثر تسبيحا وهو طير يحبّنا اهل البيت و عنه (ع) انّ الورشان يقول بوركتم بوركتم فامسكوه وهو الحمام الابيض او القماري سفينة البحار ورش

ورّط : (ورّطه) :القاه في الورطة (اقرب): اورا در سختي و هلاكت انداخت .

تورّطت الماشية : وقعت في موحل ومكان لاتتخلّص منه و ـ الرجل : وقع في الورطة او في امر مشكل و ـ هلك (اقرب) : چهارپا در باتلاق و جائيكه از آن رها نمي شود واقع شد . مرد در امر مشكل و سخت واقع شد . هلاك گرديد

«وقد تورّطت بمعاصيه مدارج سطواته» ط ۲۲۱ ط ۲۷ ـ ۵ (چگونه بيدار نمي كند ترا ترس قهر خدا) و حال آنكه فرو رفته وافتاده اى بسبب معصيتهاى او در ورطة پله هاى قهرها و غضبهاى او .

(التّورّط) : مصدر (اقرب) : الوقوع في الموحل : افتادن در باتلاق و مكانيكه از آن رهائي نباشد .

«لا بتورّط الشّبهات» ر ۳۱ ر ۲۴۰ ـ ۳۹ (بايد طلب تو از روى فهم باشد) نه با افتادن در مهلكه شبهات (سخنان درهم برهم)

(الورَطات) جمع ورطة وهو الهوّة الغامضة و ـ كلّ امر شاقّ تعسر النّجاة منه . . . (اقرب) : گودى وغار مشكل . هر امر سخت كه رهائي از آن دشوار باشد .

«واحلّوكم ورطات القتل» ط ۱۹۰ ط ۲ ـ ۴۰ شمارا در غارهاى كشتن فرود آوردند .

(المورِّطة) اسم فاعل المهلكة (عبده) : هلاك كننده

«احذروا الذّنوب المورطة» ط ۸۱ ط ۴ ـ ۵۱ از گناهان هلاك كننده (مانند قتل و . . .) دورى كنيد برحذر باشيد

(الورَع والورْع) التّجنّب من الاثم والكفّ عن المعاصي والتّشبّهات و ـ التّقوى و ـ الجبان (اقرب) : پرهيزكارى و خوددارى نمودن از گناهان وشبهه‌ها . پرهيزكارى . ترسو .

«ولكن اعينوني بورع واجتهاد» ر ۴۵ ر ۲۴۲ ـ ۵ ولى مرا با پرهيزكارى و كوشش كردن (درراه خدا بمن يارى نمائيد)

(المتورّعون) : المتحرّجون عن الاثم (اقرب) : خوددارى كنندگان از گناه و ساير زشتيها .

«وابن المتوّرعون في مكاسبهم» ط ۱۲۷ ط ۸۳ـ ۵ کجایند پرهیزکاران در داد و ستدشان.

(الورع والرّوایات)

کا عن عمروبن سعید الثّقفي عن ابیعبدالله (ع) قال قلت له انّي لاالقاک الّا في السّنین فاخبرني بشئ اخذ به فقال اوصیک بتقوی الله والورع والاجتهاد واعلم انّه لاینفع اجتهاد لاورع فیه.

کا قال ابوالصّباح الکناني لابیعبدالله (ع) مانلقی من النّاس فیک فقال ابو عبدالله (ع) وماالّذی تلقی من النّاس فيّ فقال لایزال یکون بیننا و بین الرّجل الکلام فیقول جعفريّ خبیث فقال یعیّرکم النّاس بي فقال ابوالصّباح نعم قال فما اقلّ والله من یتّبع جعفرا منکم انّما اصحابي من اشتدّ ورعه وعمل لخالقه ورجا ثوا به هولاء اصحابي.

کا عن ابن ابي یعفور قال قال ابو عبدالله (ع) کونوا دعاة للنّاس بغیر السنتکم لیروا منکم الورع والاجتهاد والصّلوة والخیر فانّ ذلک داعیة (للمخالفین الی الدّخول في دینکم)

کا عن ابي الحسن الاوّل قال کثیرا ماکنت اسمع ابي (ع) یقول لیس من شیعتنا من لاتتحدّث المخدّرات بورعه في خدورهنّ ولیس من اولیائنا من هو في قریة فیها عشرة آلاف رجل فیهم من خلق الله اورع منه و تقدّم في عیسی بن عبدالله مایناسب ذلک.

لي سئل امیرالمؤمنین (ع) ماثبات الایمان فقال الورع فقیل مازواله؟ قال الطّمع.

عن الصّادق (ع) قال اورع النّاس من وقف عند الشّبهة.

وفي جملة من الرّوایات عنه (ع) قال علیکم بالورع وصدق الحدیث واداء الأمانة وعفّة البطن والفرج.

ما عن زیدبن عليّ عن ابیه (ع) قال الورع نظام العبادة فاذا انقطع الورع ذهبت الدّیانة کما انّه اذا انقطع السّلک اتبعه النّظام.

مشکوة الانوار عن خیثمة قال دخلت علي ابیجعفر (ع) لاودّعه فقال ابلغ موالینا السّلام عنّا واوصهم بتقوی الله العظیم واعلمهم یاخیثمة انّا لانغني عنهم من الله شیئا الّا بعمل ولن ینالوا ولایتنا الّا بورع و انّ اشدّ النّاس حسرة یوم القیمة من وصف عدلا ثمّ خالفه الی غیره.

سر قال ابوعبدالله (ع) لیس من شیعتنا من قال بلسانه وخالفنا في اعمالنا وآثارنا ولکن شیعتنا من وافقنا بلسانه و قلبه واتّبع آثارنا و عمل باعمالنا اولئک شیعتنا

بشاعنه (ع) انّ احقّ النّاس بالورع آل محمّد (ع) وشیعتهم لي تقتدی الرّعیّة بهم تقدّم

في صفاحكايتان عن ورع صفوان والمقدّس الاردبيلي سفينة البحار ورع .

وَرَقَ : الشّجر ض ظهر ورقه (اقرب): برگ درخت ظاهر شد .

(أَوْرَقَ) الشّجر: ظهر ورقه و — الرّجل : كثر ماله (اقرب) : برگ‌درخت ظاهر شد : مال مرد زياد شد .

«اوّله يحرق وآخره يورق» ح ۱۲۸ ح ۳۵۷ـ ۸ اول سرما مي‌سوزاند و آخـــر آن مي‌روياند .

(إستَوْرَقَ) الشّجر: كثر ورقه . درخت پربرگ شد .

«و تستورق الاشجار» ط ۱۴۱ ط ۵۷ ـ ۱۴ درختان پربرگ باشند .

(الوَرَق) من الشّجر كلّ ما تبّسط تبّسطا وكان‌له عَير في وسطه تنتشرعنه‌حاشيتاه وورق الكتاب معروف (اقرب) : برگ درخت . ورق كتاب

« وانّها لتحتّ الذّنوب حتّ‌الورق » ط ۱۹۷ ط ۴۳ـ ۲ بتحقيق آن (نماز) گناهان را مي‌ريزد مانند ريختن برگ (ازدرخت)

(الوَرِق والوَرْق والوَرَق) : الدّراهـم المضروبة (اقرب): پولهاى سكّة دار

« فاخزن لسانک كماتخزن ذهبــک و ورقک » ح ۳۸۱ ح ۳۲۰ ـ ۱۲ زبانت را (در خزينهٔ دهانت) نگهدار آنطور كه طلا و نقـره را در خزينه نگهميدارى .

(الوَرَقَة) واحدة ورق

«وانّ دنياكم عندى لاهون من ورقة في فم جرادة تقضمها» ط ۲۲۲ ط ۶۰ ـ ۱۲ـ بتحقيق دنياى‌شما در نزد من پست‌تروخوارتر است از برگى كه در دهن ملخي باشـد و آنرا ميجود .

(الأَوْراق) جمع ورق

« و مفرز الاوراق من الافنان» ط ۸۹ ط ۳ـ ۹۹ (خداوند عالم آگاه است از) محلّ رستن برگها از شاخه‌ها .

(الورق والرّوايات)

ابوالحسن الورّاق هو علىّ بن عيسى بن عبداللّه‌الواسطى المعتزلى المعروف بالرّماني النّحوى شارح كتاب سيبويه و غيره المتوفّـي سنه ۳۸۴ ينسب الي قصر الرّمان من نواحـي واسط وفي فهرست ابن النّديم انّه كان آلسّرى الرّفاه جار الابي الحسن الرّماني بسوق‌العطش وكان كثيرا يجتاز بالرّماني و هو جالس علـي باب داره فيستجلسه و يحادثه يستدعيـه‌الي ان يقول بالاعتزال‌وكان آلسّرى يتشيّع فلمّـــا اطال ذلک انشد

اقارع اعداء النّبيّ (ص) وآلـه

فراعا يفلّ البيض عند قراعه
واعلم كلّ العلم انّ وليّهم
سيجزى غداة البعث صاعا بصاعه
فلازال من والاهم فى علوّه
ولازال من عاداهم فى اتّضاعه
ومعتزلي رام عزل ولايتي
عن الشّرف العالي بهم وارتفاعه
فما طاوعتني النّفس في ان اطيعه
ولااذن القرآن لى فى اتّباعه
طبعت على حبّ الوصي ولم يكن
لينقل مطبوع الهوى عن طباعه

وَرَى « الزّند ورى ض : خرج ناره (اقرب) آتش آتش زنه بيرون آمد.

(اورى) الزّند . اخرج ناره (اقرب). آتش زنه آتش خودرا بيرون آورد.

(الأَوْرَى) تفضيل : آتش افروزنده تر «واورى في دنياكم قدحا» ط ١٩٠ ط ٢ـ ٤٥ (پس شيطان برگشت) در دنياى شما از نظر آتش افروزى (فتنه و فساد برپا نمودن) آتش افروزنده تر شد

(وَارَاهُ) : اخفاه (اقرب) : او را پنهان كرد.

«ايصلّون عليه حتّي وارينـاه فى ضريحه» ط ١٩٥ ط ١١٠ـ ٥ (ملائكه ها) بر آن بزرگوار نماز ميخواندند تا او را در قبرش پنهان كرديم.

(تَوَارَى) عنه : استتر (اقرب) : ازاو پنهان گرديد.

«وصلّوا بهم العشاء حين يتوارى الشّفق الى ثلث اللّيل» ر ٥٢ ر ٢٩٢ـ ٣ و با آنان نماز گزاريد هنگاميكه سرخي (از جانب مغرب يا مشرق) پنهان مى‌شود تا آخر سه يک از شب.

(الوَرَاء) مثلثة : الاخر والقدّام واكثر استعماله في المواقيت يقال ورائك برق شديدوقدّامک بردشديدوبمعني سواء (اقرب) : آخر. جلو بيشتر بكار رفتن او در وقتها است گفته مى‌شود پشت سرتو برق سختي‌است. جلو توسرماى‌سختي است . بمعني غير

«العار وراءكم والجنّة امامكم» ط ١٦٩ ط ١٤٠ـ ٥ ننگ در پشت سر شما است (هركه كوتاهي شمارابشنود شماراسرزنش خواهدكرد) بهشت در پيش روى شما است (اگر درراه‌خدا سعي و كوشش نمائيد)

«انّ النّاس ورائي» ط ١٦٢ ط ٤٦ـ ١ بتحقيق مردم در پشت سرمن ميباشند.

(الورى والرّوايات)

قال يهودى لرسول اللّه (ص) ولقد قرأت فى التّورية فضلک حتّي شككت فيه

یامحمّد ولقد کنت امحو اسمک منذ اربعین سنة من التّوریة وکلّما محوته وجدته مثبتا فیهـــا
و روی انّ المهدی (ع) یستخرج التّوریة وسایر کتب اللّه من غارٍ بانطاکیة سفینة البحار وری

(المیـــزاب)

خبر المیزاب الّذی نصبه رسول اللّه (ص) لعمّه العباس تقدّم فی عبس

امر امیرالمؤمنین (ع) اهل الکوفة بان یهدموا کلّ کوّة و میزاب و بالوعة کانـــت الی طریق المسلمین .

و انّ القائم (ع) یسدّ کل کـوّة الی الطّریق وکلّ جناح وکنیف و میزاب الی الطّریق

وحکی ابوالحسین بن الرّاوندی قال مررت بشیخ جالس و بیده مصحف و هــو یقرء وَلِلّهِ میزاب السَّمٰوٰاتِ وَالْاَرْضِ فقلت ومایعنــی میزاب السّموات والارض قال هذا المطر الّذی تری فقلت مایکون التّصحیف الّا اذاکان مثلک یقرء یاهذا انّماهو میراث السّموات والارض فقال اللّهم غفرانا من اربعین سنة اقرءها و هی فی مصحفی هکذا سفینة البحار وزب

وَزَرَهُ : ص : حمله و ـ حمل ما یثقل ظهره من الاشیاء المثقلة و ـ الرّجل : غلبـه (اقرب):آنرا برداشت .از چیزهای سنگیـــن چیزی را برداشت‌که به پشت او سنگینی کرد .
برمرد پیروز شد

(وَزِرَ) الرّجل : اثم (اقرب) : مرد گناه کرد .

(تَوٰازَرَ) : تعاون و تحامل : همدیگررا یاری دادند ، بار همدیگر را برداشتند

«فلاتوازرون ولاتناصحون» ط ۱۱۱ط ۵۴ـ۹ به همدیگر یاری نمی‌کنید و به همدیگر اندرز نمیدهید

(الوِزْر) : مصدر والاثم و ـ الثّقـل (اقرب) : برداشتن . گناه. سنگینی

«والوزر علیک بمانقضت منها» ر ۵۳ ر ۲۳۹ـ ۴۹ و گناه ترا خواهد بود بآنچه آن سنتها را شکست دادی .

(الاَوْزار) جمع وزر: گناهان .

«وحملوا ثقل اوزارهم ظهورهم» ط ۲۲۰ ط ۳۵ـ ۲ گناهان سنگین خود را بـــر پشتهایشان بار کردند .

(المُوٰازَرَة) :المعاضدة (عبــــده) والمعاونة والمحاملة (اقرب) : بهمدیگـر یاری دادن .

«وهربوا الی اللّه من موازرتک» ر ۳۲ ط ۲۸۰ـ ۳ از کمک کردنت بسوی‌خداگریختند (هنگامیکه آنهارا به باطل کشاندی)

(الوَزِیر) حبأ الملک الّذی یحمل ثقله‌ویعینه‌برأیه وتدبیره‌و ـ المعاون (اقرب) : مقام دادن پادشاه است به کسی که کارهـــای

سنگین اورا برمیدارد و اورا به اندیشه وتدبیر او یاری میدهد. یاری کننده.

«وانا لکم وزیرا خیر لکم منّی امیرا» ط ۹۰ ط ۱۷۱ـ ۳ وزیر و مشاور بودن من برای شما بهتر است از اینکه امیر و زمامدار باشم.

(الوُزَرَاء) جمع وزیر

«انّ شرّ وزرائک من کان للأشرار قبلک وزیرا» ر ۵۳ ر ۲۳۹ـ ۳۶ بدترین وزیران تو (که بر شئون مملکت گماشتهٔ از رأی واندیشه اش کمک میطلبی) وزیری است که پیش ازتو برای بدکاران وزیر بوده است.

(المَوْزُور) :المرتکب الاثم و ـ الّذی رمی بالأثم (اقرب) : کسیکه به گناه مرتکب شده. کسیکه به گناه نسبت داده شد.

«ومأزورون علی قطیعتها» ر ۱۸ ر ۲۶۹ـ ۴ (ما) بر قطع صلهٔ ارحام مرتکب گناه شده ایم.

وَزَعَ : الشیء : کفّه و منعه و حبسه (اقرب): چیز را بازداشت. منع نمود و نگهداشت.

«اوماوزع الجهّال سابقتی عن تهمتی» ط ۷۳ ط ۱۹۸ـ ۱ آیا سابقهٔ من در اسلام نادانان را از تهمت زدن بمن منع ننمود.

(یَزَعُهَا) : یکفّها (عبده) :آنرا منع نماید و بازدارد

«ویزعها عندالجمحات» ر ۵۳ر۲۳۹ ـ ۵ و هنگام سرکشیها آن (نفس) را بازدارد (از ارتکاب گناهان)

(الوَزَعَة) جمع اسم فاعل و ـ اعوان الملک وشرطه و ـ الولاة المانعون عن محارم اللّه تعالی (اقرب) : منع کننده. کسیکه امر لشگرراترتیب میدهد. یاران پادشاه. حاکمانی که از حرامهای خداوند مانع می‌شوند.

(المَوْزُوع) : المحکوم (عبده) فرمانبر

«او الموزوع وهم الوزعة» ح ۲۶۱ ح ۳۴۰ـ ۲ (گویا من) بازداشته شده وآنسان بازدارنده هستند و من فرمانبر وآنان فرمانروا هستند

(المُوَزَّع) : الملهم (اقرب) : الهام کرده شده.

«وموزعین بالجور لایعدلون به» ط ۱۲۳ ط ۶۶ـ ۱۰ الهام شدند به ستم ازآن عدول نمی‌کنند.

وَزَنَهُ : من یزنه : رازثقله وخفّته وامتحنه بمایعادله و ـ الشّعر : قطعه و نظمه موافقا للمیزان (اقرب): سنگینی و سبکی آن‌را وزن کرد وباهم برابر آن امتحان کرد. شعر را قطعه قطعه نمود و موافق میزان آنرا به نظم درآورد.

«اعباد اللّه زنوا انفسکم قبل ان توزنوا» ط ۸۸ ط ۷۶ــ ۱۱ ای بندگان خدا نفسهای خود را بسنجید (چه مقدار سنگینی از لحاظ عمل واخلاق را دارا می‌باشید) پیش از آنکه (از جانب خدا در قیامت) سنجیده شوید (اگر قبلا آنرا بسنجید به سبکی آن متوجه شده سنگینش میکنید)

(المیزان) : آلة ذات کفتین یوزن بها الشي ویعرف مقداره من الثقل و ــ العدل و ــ المقدار (اقرب) : آلتی است صاحب دو کفه است بآن چیز سنجیده می‌شود و مقدار سنگینی او شناخته می‌شود . عدالت . مقدار .

«یا بنیّ اجعل نفسک میزانا فیما بینک وبین غیرک» ر ۳۱ ر ۲۴۰ــ ۶۴ ای پسر من نفس خودرا درآنچه میان خود و غیرتست ترازو قرارده (آنچه را که برای خودروامیداری به‌غیر خودت روا بدار)

(المَوازِین) جمع میزان

«وثقلت موازینه» ط ۱۷۶ ط ۶۴ــ ۴ وگران باشد میزانهای او (مقدارهای عمل نیک او)

(المُتَوازِن) : المتعادل (اقرب) : مساوی

«متوازنین في القدرة» ط ۲۲۱ ط ۲۷ ــ ۱۱ (اگر این صفت می‌بود) در دو نفر که درقدرت مساوی‌هم هستند (اوّلین کسی بودی که بر ضرر خودت حکم می‌دادی)

(الوزن والرّوایات)

والوزن یومئذ الحقّ : الاعراف

و روی انّ اهل الشّرک لاینصب لهم الموازین ولاینشر لهم الدّواوین .

کما عن محمّد بن مسلم قال سمعت اباجعفر (ع) یقول انّ اللّه عزّوجلّ ثقل الخیر علی اهل الدّنیا کثقله في موازینهم یوم القیمة وانّ اللّه تعالی خفّف الشّر علی اهل الدّنیا کخفّته في موازینهم یوم القیمة (ثقل الخیر علی اهل الدّنیا لانّه خلاف مشتهیات طباعهم فالحسنات علیهم ثقیلة والشّرور علیهم خفیفة فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ .

ورد في الاخبار انّ الائمّة (ع) هم الموازین القسط وانّ علیّا (ع) هو السّبیل والصّراط والمیزان في القرآن اعلم انّ لکلّ شيّ میزانا یوزن به فالمیزان لمساحة الارض غیر المیزان للاقمشة والذّهب . . . فمیزان اعمال الانسان هوالانسان الکامل في الصّفات الحسنة والاعمال الصّالحة و هو النّبيّ (ص) وعليّ (ع) والائمّة (ع) فیقاس اعمال العباد علی اعمال عليّ وصفاته فمهما وجد شي من صفاته الحسنة واعماله الصّالحة في احد من النّاس فهو بهذا المقدار ثقیل وهکذا .

روی انّ رسول اللّه (ص) وزن مع کلّ الاشیاء فرجّح علیها ثمّ اخرج محمّد (ص) وترک علیّ فی کفّة محمّد (ص) فوزن بسایر امته فرجّح بهم .

وردت الرّوایات الکثیرة انّ الصّلوة علی محمّد وآل محمّد (ص) یثقل المیزان بل هی اثقل مایوضع فی المیزان یوم القیمة : سفینة البحار وزن .

وَزَی : الشّی ض : اجتمع و تقبض (اقرب) : بخود پیچید و جمع شد .

(وازاهُ) : قابله واجهه (اقرب) : با وی برابری کرد و روبرو شد .

((لایوازی فضله)) ط ۱۴۹ ط ۳۱ ــ ۲ برابر کرده نمی‌شود فضل و برتری او (بافضل احدی از مردم زیرا فضل دیگران در برابر فضل او مانند قطره است دربرابر دریا)

وَسَدَ : وسده الوسادة : جعلها تحت رأسه و ــ الامر الی فلان : أسنده الیه (اقرب) : بالش را زیر سر خود گذاشت . کار را برای فلانی اسناد و تکیه داد .

((فلقد وسّدتک فی ملحودة قبرک)) ط ۲۰۰ ط ۱۲۳ ــ ۳ در حالیکه من سرت رابرلحد آرامگاه و قبرت نهادم .

(تَوَسَّدَ) الوسادةَ : جعلها تحت رأسه و ــ ذراعه : نام علیه و جعله کالوسادة له (اقرب) : بالش را زیر سر خود گذارد . بازوی خودرا زیر سر خود نهاد وبرآن خوابید .

((فلقد کان بتوسّد الحجر)) ط ۱۵۸ ط ۹ ــ ۲۰ حضرت عیسی (ع) هنگام خوابیدن) سنگ را زیر سر گذاشته بالش قرار میداد .

(الوسد والرّوایة)

العلوی (ع) لوثنّیت لی الوسادة لقضیت بین اهل التّوریة بتوریتهم وبین اهل الانجیل بانجیلهم وبین اهل القرآن بقرآنهم (ثنی الوسادة کنایة عن التّمکّن فی الأمر لانّ آلناس یثنون الوسائد للامراء والسّلاطین لیجلسوا علیها سفینة البحار وسد

الوَسَطُ : محرّکة المعتدل (شیء وسط) ای بین الجیّد والرّدی وسط الشّی : اسم لمابین طرفیه (اقرب) : حدّ وسط . میان نیک و بد . وسط نام است میان دو طرف چیز .

((فاذا لقیت العدوّ فقف من اصحابک وسطا)) ر ۱۲ ر ۲۷۶ ــ ۴ وهرگاه با دشمن روبرو شدی میانهٔ لشگرخود بایست .

(الاَوسَط) : الوسط ای المتوســط المعتدل و ـ مابین طرفی الشی (اقـرب) : میانه معتدل ، میان دو طرف چیز .

((وخیر النّاس فیّ حالاالنمط الاوسط فالزموه)) ط ۱۲۵ ط ۴۸ـ ۸ بهترین مـردم درباره ٔ من گروه میانه میباشند (که نـه به الوهیّت من قائلند و نه بامن دشمنی دارند) پس باآن گروه همراهی نمائید .

(الاَوساط) جمع اوسط

((فهم حانون علی اوساطهم)) ط ۱۹۱ ط ۱۴ـ ۱۲ پس آنان (پرهیزکاران) خم ـ شوندگانند برمیانها و کمرهای خودشان (رکوع کنندگانند)

(الوُسطی) : مونث الاوسط و ـ الصّلاة الوسطی المتوسّطة بین الطّول والقصر (اقرب): میانه . نماز مابین درازا وکوتاه .

((والطّریق الوسطی هی الجادّة)) ط ۱۶ ط ۶۱ـ ۱۰ (انحراف به چپ (افراط) و راست (تفریط) گمراهی است) راه وســط همان راه راست و جادّه است (درپیمودن راه اسلام نه افراط باشد و نه تفریط)

(الوسط والرّوایات)

شی قال ابوجعفر (ع) لابیعبداللّـه (ع) یا بنیّ علیک بالحسنة بین السّیئتیـن تمحوهما قال و کیف ذلک یا ابه ؟ قال مثل قول اللّه تعالی وَلاتَجْهَرْ بِصلوٰتِکَ وَلاتُخافِتْ بِهـا وَابْتَغِ بَیْنَ ذٰلِکَ سَبیلاً ـ الاسراء: ۱۱۰ و مثل قوله تعالی وَلاتَجْعَلْ یَدَکَ مَغْلُولَةً اِلیٰ عُنُقِکَ وَلاتَبْسُطْها کُلَّ الْبَسْطِ الاسراء : ۳۱ و مثل قوله تعالی وَالَّذینَ اِذٰا اَنْفَقُوا لَمْ یُسْرِفُوا وَلَمْ یَقْتُرُوا فاسرفوا سیّئة واقتروا سیّئة وکان بین ذلـک قواما حسنة فعلیک بالحسنة بین السّیئتین .

الدّرّة الباهرة قال ابومحمّدالعسکری (ع) انّ للسّخاء مقدارا فان زاده علیـه فهو سرف وللحزم مقدارا فان زاد علیه فهو جبن وللاقتصادمقدارا فان زاد علیه فهو بخـل وللشّجاعة مقدارا فان زاد علیه فهو تهوّر

وَسِعَ : الاناء المتاع س یسعه : ضـدّ ضاق علیه و ـ المکان : وسع : ضدّ ضاق وسعت رحمة اللّه کلّ شئ ولکلّ شئ و علی کلّ شیء : احاطت به (اقرب) : ظرف متاع را وسعـت داشت . رحمت خدا بهمه چیز احاطه داشت .

((فو الّذی وسع سمعه الاصوات)) ح ۲۵۷ ح ۳۴۴ـ ۷ سوگند به کسیکه شنوائـی او آوازها و فریادها را احاطه نموده است .

(اَوسَعَهُ الشَّیْ) : جعله یسعه و (اَوسَعَ) النَّفَقَةَ ای کثّرها و ـ الرّجل : صار ذاسعة و ـ اللّه علی فلان : اغناه (اقرب) : چیزاورافراخ قرار داد . مخارج را بیشتر نمود . مرد صاحب

مال زیاد شد. خداوند فلانی‌را بی‌نیازکرد.

«واوسعت یدا حافرها لاضغطها الحجر والمدر» ر ۴۵ ر ۲۴۲ـ ۹ (در حالیکه جایگاه شخص فردا پس از مردن قبر است) که اگر دو دست گورکن در فراخی آن بکوشد سنگ‌وکلوخ آنرا میفشارد.

(وَسَّعَهُ): صیّره و اسعا: ضدّ ضیّقه‌و ـ اللّه علی‌فلان: اغناه (اقرب): اورا فراخ‌قرار داد. خداوند فلانی را بی‌نیاز کرد.

«انّه من وسّع علیه فی ذات یده فلم یرذلک استدراجا فقدامن مخوفا» ح۲۵۷ ح ۳۲۸ـ ۱۱ محقّقا کسیکه فراخ گردد بر او دارائی که در دست دارد و آنرا (سبب بتدریج رسیدن به‌عذاب نبیند (وناسپاسی نماید) از ترسناکی ایمن وآسوده گشته.

(اِتَّسَعَ) المکان: ضدّ ضاق و ـ الرّجل: صار ذاسعه و غنی و النّهار و غیره: امتدّ وطال (اقرب): جا فراخ گردید. مرد صاحب‌ثروت وبی‌نیاز شد. روز و غیر آن‌دراز شد.

«واتّسعت رحمته لاولیائه فی شدّة همّته» ط ۸۸ ف ۱۴ ط ۷۶ـ ۸ رحمت او برای دوستانش در عین سختی عذاب اوفراگرفت.

«وسع النّاس بوجهک» ر ۷۶ ر ۳۱۴ ـ ۱ وسعت بده وتنگ‌مگیر برمردم در مواجه و روبروشدن.

(اَلسَّعَةُ): الاتّساع والجدة و ـ الطّاقة ومنه لینفق ذوسعه من سعته (اقرب): فراخی توانائی.

«ماکنت تصنع بسعة هذه الدّار فی الدّنیا» ط ۲۰۷ ط ۱۲۷ـ ۱ فراخی این خانه را در دنیا چه میکنی (در حالیکه در آخرت به آن محتاجتری)

(اَلتَّوَسُّعُ) ضدّ التضیّق و ـ التّفسّح (اقرب): فراخی.

«وجعل جزاءهم علیه مضاعفة الثّواب تفضّلا منه و توسّعا» ط ۲۱۴ ط ۱۷ـ ۵ پاداش آنانرا برخود افزون کردن ثواب قرار داد از جهت تفضل و وسعت دادن

(الوَاسِعَة) مونّث واسع: ضدّ الضّیق وفی الاسماء الحسنی: الکثیر العطاء الّذی‌یسع لمایسأل او المحیط بکلّ شئ او الّذی وسع‌رزقه جمیع خلقه و رحمته کلّ شئ (اقرب): فراخ. بخشش کننده زیاد که به آنچه سئوال کرده می‌شود وسعت داشته باشد. احاطه کننده به همه‌چیز.

«من برکاتک الواسعة» ط ۱۱۲ ط۵۵ ـ ۱۰ (بما ببخش) از برکتهای بیشمارت.

(الْمُوَسَّع): المجوز.

«وبین مقبول فی ادناه موسّع فی اقصاه» ط ۱ ط ۵ ـ ۵۰ میان چیزی که کم آن مقبول است و بسیار آن شایسته و پسندیده است و تحمیلی دربین نیست.

(المُتَّسَع) اسم مفعول گشادگی فضا

"ولنفسه متّسعا" ط ۱۰۰ ط ۱۳۱ــ ۲ (نیکوحالترین کسی است که) برای نفس خود فضای گشاد و فراخی بیابد.

(الأوسع) تفضیل: فراختر

«فالحقّ اوسع الاشیاء فی التّواصف» ط ۲۱۴ ط ۱۷ــ ۲ و حقّ فراخترین چیزهااست هنگام وصف و گفتگوی با یکدیگر (ولی هنگام عمل سخت‌ترین چیزها است)

(الوسع والرّوایات)

سعد السّعود عن ابراهیم بن عبد ــ الحمید قال کان ابوالحسن موسی (ع) فی دار ابیه فتحوّل منها بعیاله فقلت له جعلت فداک اتحوّلت من دار ابیک فقال انّی احببت ان اوسّع علی ابی انّهم کانوا فی ضیق فاحببت ان اوسّع علیهم حتّی یعلم انّی وسّعت علی عیاله قلت جعلت فداک هذا للإمام خاصّة او للمؤمنین؟ قال هذا للإمام و للمؤمنین مامن مؤمن الّا وهویلمّ باهله کلّ جمعة فان رأی خیراحمداللّه فان رأی خیرا حمداللّه عزّوجلّ وان رأی غیر ذلک استغفرواسترجع سفینة البحار وسع

وَسَقَهُ: ض یسقه: حملــه و جمعه (اقرب) اورا جمع نمود و برداشت.

(إسْتَوْسَقَتْ) الابل: اجتمعت و ــ علیه امر الحبشة: اجتمعوا علی طاعته واستقر امر الملک (اقرب): شتر جمع شد مردم بــر اطاعت او گرد آمدند و امر سلطنت برقرارشد.

«واستوسقت فی قیادها» ط ۱۰۲ ط ۱۳۹ــ ۴ (من از رانندگان لشگر ضلالت بودم تابرگشته) و جمع شدند در ریسمان کشیــدن خودشان (رام شدند)

وَسَلَ: الی اللّه بالعمل ض یســل: رغب و تقرّب (اقرب): بسوی خدا با عمــل میل نمود و نزدیکی جیست.

(تَوَسَّلَ الی اللّه: عمل عملاتقرّب به الیه (اقرب): عملی انجام داد که بــه آن بسوی خدا نزدیکی جست.

«یتوسّلون الی الطّمع بالنّاس» ر ۶۵ ــ ۱۱ ــ نزدیکی جویند بطمع با ناامیدی

(المُتَوَسِّلُون) اسم فاعل جمع: نزدیکی جویندگان.

«انّ افضل ماتوسّل به المتوسّلــون الی اللّه سبحانه الایمان به وبرسوله» ط ۱۰۸ ط ۸۹ــ ۱ برترین چیزی که تقرب جویندگــان بسوی خداوند بآن تقرب جویند گرویدن بخدا وپیامبر او است.

(اَلتَّوَسُّل) الیه: اَلتقرّب الیه بحرمة آصرة تعطفه علیه (اقرب): نزدیکی جستــن

بسوی او باحترام خویشاوندی یا غیر آن که او را به وی مایل گرداند .

((والتّقلّل ولاالتّوسل)) ح ۲۹۶ح ۲۲۷
ـ ۳ باندک راضی شدن و بآن اکتفاکردن (بهتر است) نه وسیلهٔ نزدیکی جستن به توانگران وچاپلوسی کردن بآنان (برای‌بدست آوردن چیزی از حطام دنیا)

(الوَسِیلَة) : مایتقرّب به الی الغیر (اقرب) : چیزیکه بآن به غیر نزدیکی جسته می‌شود

((وآته الوسیلة)) ط ۱۰۴ ط ۳۴ ـ ۹
وسیله به او (محمّد) بده (مراد از وسیله اسباب تقرب به خداوند است و یا مرتبه‌ایست در بهشت هزار پله دارد بالاترین مقام است در بهشت .

(الوسل والرّوایات)

من خطبة الوسیله لامیرالمؤمنین (ع)
یا ایّها النّاس لاشرف اعلی من الاسلام ولاکرم اعزّ من التّقوی ولامعقل احرز من الورع ولاشفیع انجح من التّوبة ولا لباس اجمل من العافیة ولاوقایة امنع من السّلامة ولامال اذهب بالفاقة من الرّضا بالقناعة ولاکنز اغنی من القنوع .
ومنها ایّها النّاس انّه من نظر فی عیب نفسه شغل عن عیب غیره و من رضی برزق اللّه لم یأسف علی مافی ید غیره و من سلّ سیف البغی قتل به ومن حفر بئرا لاخیه وقع فیها ومن هتک حجاب غیره انکشفت عورات بیته ومن نسی زللـه استعظم زلل غیره ومن اعجب برأیه ضلّ ومن استغنی بعقله زلّ ومن تکبّر علی النّاس ذلّ ومن سفه علی النّاس شتم ومن خالط العلماء اوقرو من خالط الانذال حقّر ومن حمل مالایطیق عجز سفینة البحار وسل .

وَسَمَهُ ؛ ض یسمه : کواه و اثّر فیه بسمة وکَیّ (اقرب) : بهآن داغ نهاد و درآن بعلامتی وداغی اثر گذاشت .

((وبماوسمها به من العجز علی قدرته))
ط ۱۸۳ ط ۱۶ـ ۴ (استشهاد کننده است) بر قدرت خود بآنچه علامت زده بآن ازناتوانی .

(تَوَسَّم) الرّجل : طلب کلا الوسمیّ و ـ الشّی . تخیّله و تفرّسه و ـ طلب وسمه و ـ تعرّفه و ـ بالوسمة : تخضّب بها (اقرب) : چراگاه پرگیاهی را جست . چیز را خیال نمود ودریافت . نشانهٔ او را طلب کرد . خواست او را بشناسد باوسمه خضاب نمود .

((واتوسّمکم بحلیة المغترّین)) ط ۴ ط ۱۲۷ ـ ۲ شمارا به زینت فریب‌خوردگان بنشانه می‌یابم (در شما نشانه هائی از فریب شیطان می بینم)

(المُتَوَسِّم) اسم فاعل: دریابنده بفراست.

«وظهرت العلامة لمتوسّمها» ط ۱۰۶ ط ۲۴ـ ۹ نشانه برای دریابنده به فراست ظاهر شد.

(المِيْسَم) المكواة يوسم به الحيوان ويعلم و ـ اسم لاثر الوسم (اقرب): آلت داغ گذاردن که بآن حیوان را داغ گذاشته و نشاندار می شود. نام اثر داغ است.

«وكاد ان يحترق من ميسمها» ط ۲۲۲ ط ۶۰ـ ۷ ص ۲۱۷ ـ ونزدیک بود از اثر آن بسوزد.

(المَوْسِم) المجتمع واكثر استعماله لوقت اجتماع الحاجّ وسوقهم في مكّة (اقرب): جمع شده بیشتر بکار رفتن آن برای گرد آمدن حجّاج وبازار آنان درمكّة می باشد.

«انّه وجّه الى الموسم اناس من اهل الشّام» ر ۳۳ ر ۲۷۰ـ ۱ (جاسوس من در مغرب بمن نوشته) که مردمی از اهل شام بسوی حج گسیل گشته.

(المَوَاسِم والمَيَاسم) جمع ميسم وهو المكواة

«واحمى مواسمه» ط ۱۰۶ ط ۲۴ ـ ۵ آلتهای داغ خودرا داغ کرد (هرجا که زخم مهلکی دید بهمان وسیله داغ میگذارد)

(الوَسْمَة): ورق النّيل او نبات يختضب بورقه وهو العظلم (اقرب): برگ نیل. گیاهی است با برگ آن خضاب می شود و آن عظلم است.

«ومغرزها الى حيث بطنه كصبغ الوسمة اليمانية» ط ۱۶۳ ط ۱۱ـ ۱۹ ـ وجای فرورفتن آن تا زیر شکمش مانند رنگ وسمه یمنی است (که بسیار سبز میباشد)

(السِّمَات) جمع سمة: مصدر و اثر الكيّ و ـ العلامة (اقرب): داغ نهادن. اثر داغ. نشانه.

«وليست على الحقّ سمات» ر ۵۳ ر ۲۳۹ـ ۱۵۱ برحق نشانه هائی نیست (که بآن شناخته شود بلکه با محافظه کاری و آزمایش شناخته میشود.

السِّنَة: الوسن و هو مصدر ـ الحاجة و ـ فتور يتقدّم النّوم و ـ الغفلة والنّعاس (اقرب): فراگیری اوّل خواب. حاجت. سستی که پیش از خواب انسان را می گیرد. بی خبری. خواب سبک.

«ولاسنة مسلية» ط ۸۱ ط ۴ـ ۴۹ ـ (درجهنم) نه چشم برهم زدن و خواب اندکی (وجود دارد) تا اندوهش را بزداید.

وَسْوَسَ: له واليه الشّيطان و نفسه: حدّثه بمالا نفع فيه ولاخير (اقرب) شیطان یا

نفس او به او چیزی را خبر داد که درآن سود وخیری نیست .

(الوّساوِس) : جمع وسواس: اسم من وسوس اليه الشّيطان و ـ الشّيطان و ـ همس الصّائد و ـ مرض يحدث من غلبة السّوداء ويختلط معه الذّهن (اقرب):نام وسوسه شیطان . شیطان . پنهانی صید کننده . بیماری است از غلبه سوداء پدید می آید ذهن بسبب او مختلط می شود .

«وحاول الفكر المبرّاء من خطرات الوساوس ان يقع عليه في عميقات غيوب ملكوته» ط ۸۹ ط ۳ ـ ۱۳ (هرگاه) طلب کند و کنجکاوی کند فکریکه برکنار است از وسوسه شیطان آنکه واقع شود در اسرار عمیقه پنهانیهای پادشاهی او) باز دارد آن فکر و اندیشه را یعنی هیچ راهی برای فهم اسرار پادشاهی او وجود ندارد)

(الوسوس والرّوايات)

كلام الشّيخ المفيد رة في كيفيّة وسوسة الجنّي للانسيّ بانّ الجنّ اجسام رقاق لطاف فيصحّ ان يتوسّل احدهم برقّة جسمه ولطافته الي غاية سمع الانسان و نهايته فيوقع فيه كلاما يلبس عليه اذا سمعه ويشتبه عليه بخواطره لانّه لايرد عليه ورود المحسوسات من ظاهر جوارحه ويصحّ ان يفعل هذا بالنّائم واليقظان جميعا وليس هو في العقل مستحيلا .

مل قال اميرالمؤمنين (ع) اذاوسوس الشّيطان لاحدكم فليتعوّذ باللّه وليقل آمنت باللّه وبرسوله مخلصا له الدّين .

وروى اذاوجدت الشّكّ في صدرك فقل هو الأوّل والاخر والظّاهر والباطن و هو بكلّ شي عليم .

الصّادقي (ع) في كلّ حبّة من الرّمّان اذا استقرّت في المعدة حيوة للقلب و انارة النّفس وتمرض وسواس الشّيطان اربعين ليلة .

عن الصّادق (ع) انّ آدم شكاالي اللّه عزّوجلّ مايلقي من حديث النّفس والحزن فنزل عليه جبرئيل فقال له يا آدم قل لاحول ولا قوّة الّا باللّه فقالها فذهب عنه الوسوسة والحزن .

و روى الكليني ره اخبارا كثيرة في دعاء توكّلت علي الحيّ الّذي لايموت والحمد للّه الّذي لم يتّخذ ولدا ولم يكن له شريك في الملك ولم يكن له وليّ من الذّلّ وكبّره تكبيرا لاداء الدّين ودفع وساوس الصّدر وسعة الرّزق .

مص قال الصّادق (ع) لايتمكّن الشّيطان بالوسوسة من العبد الّا وقد اعرض عن ذكر اللّه واستهان بامره وسكن الي نهيه ونسى اطّلاعه علي سرّه الي ان قال فكن معه اي مع الشّيطان كالغريب مع كلب الرّاعي يفزع الي صاحبه في صرفه عنه و كذلك ان اتاك

الشّيطان موسوسا ليصدّك عن سبيل الحق وينسيك ذكراللّه فاستعذ بربّك وربّه منه و قال ولن يقدر على هذا ومعرفة اتيانه و مذهب وسوسته الّا بدوام المراقبة والاستقامة على بساط الخدمة وهيبة المطلع وكثرة الذكر و امّا المهمل اوقاته فهو صيد الشّيطان لامحالة.

وتقدّم في سدر الصّادقي (ع) من غسل رأسه بورق السّدر صرف اللّهعنه وسوسة الشّيطان سبعين يوما.

عن ابي‌عبداللّه (ع) قال عليكم بالسّواد فانه يذهب بوسوسة الصدر.

قال اميرالمؤمنين (ع) يا كميل اذا وسوس الشّيطان في صدرك فقل اعوذ باللّه القويّ من الشّيطان الغويّ واعوذ بمحمّد (ص) الرّضيّ من شرّ ماقدّر وقضي واعوذ باله النّاس من شرّ الجنّة والنّاس اجمعين تكفي مؤنة ابليس والشّياطين معهم ولو انّهم كلّهم ابالسة مثله وانّ ذكر اهل البيت (ع) شفاء من وسواس الرّيب.

وروى انّ صوم ثلثة ايّام من كلّ شهر يعدلن صوم الدّهر ويذهبن وحر الصّدر (وسوسة الصّدر)

عن ابيعبداللّه (ع) قال جاء رجل الي النّبيّ (ص) فقال يا رسول اللّه هلكت فقال له اتاك الخبيث فقال لك من خلقك فقلت له اللّهفقال من خلقه فقال اي والّذي بعثك بالحقّ لكان كذا فقال رسول اللّه (ص) ذاك واللّه محض الايمان.

و عن يه عن ابيعبيده الحذّاء عن ابيجعفر (ع) قال قلت له جعلت فداك ان انا قمت من آخر الليل ايّ شيء اقول فقال قل الحمدللّه ربّ العالمين واله المسلمين والحمد للّه الّذي يحيي الموتي و يبعث من في القبور فانّك اذاقلتها ذهب عنك رجز الشّيطان ووسواسه انشاء اللّه تعالي.

عن ضا سالت العالم (ع) عن الوسوسة وان كثرت قال لاشيء فيها تقول لااله الّا اللّه واروى انّ رجلا قال للعالم يقع في نفسي عظيم فقال قل لااله الّااللّه وفي خبر آخر لاحول ولاقوّة الّا باللّه.

ضا ونروى انّ اللّه تعالي عفي لامّتي عن وساوس الصّدور ونروى انّ اللّه تجاوز لامّتي عما يحدث به انفسها الّا ماكان يقعد عليه واروى اذاخطر ببالک في عظمته وجبروته اوبعض صفاته شئ من الاشياء فقل لااله الّا اللّه محمّدرسول اللّه و علي اميرالمؤمنين (ع) اذا قلت ذلک عدت الي محض الايمان.

عن علي بن ابيطالب (ع) قال قال رسول اللّه (ص) لكلّ قلب وسوسة (وسواس) فاذافتق الوسواس حجاب القلب و نطق به اللّسان اخذ به العبد واذالم يفتق الحجاب ولم ينطق به اللّسان فلاحرج.

كا عن ابيعبداللّه (ع) قال ثلثة لم ينج منها نبيّ فمن دونه: التفكّرفي الوسوسة

فی الخلق والطّيرة والحسد الّا انّ المؤمـــــن لايستعمل حسده سفينة البحار وسوس

وَاسیٰ : الرّجل : عاونه (اقرب) : به مرد یاری نمود .

((ولقد واسيته بنفسي في المواطـــن التّي تنكص فيها الابطال)) ط ۱۹۵ ط ۱۱۰–۲

وباجان خودم به او (محمّدص) یاری نمـودم در جاهائیکه درآن دلیران به عقب‌برمیگشتند (یعنی در جنگها با دلاوران مبارزه‌میکردم)

(المُواساة) : مصدر : یاری نمودن .

((ولم يكن رجل من اهلي اوثق منک في نفسي لمواساتي و موازرتي)) ر ۴۱ ر ۲۴۵

ــ ۱ در میان خویشانم در نفس من مردی‌نبود درباری دادن و اعانت‌کردن برمن معتمدتر از تو باشد .

(الوسی والرّوايات)

موسی مركّب من اسميـن بالقبطيــة موای الماء وسی ای الشّجر سمّي بذلــک لانّ التابوت الّذی‌کان فيه وجد عند الماء والشّجر وهو موسی بن عمران بن يصهر بن قاهث بن لاوی بن يعقوب (ع) واختلف في اســم امّه والمشهور انه بوخائيد وكان‌موسی (ع) شديـد السّمرة طوالاجعدا كانّه من رجال شنــــوّة (ابوقبيلة و موضع بالبادية) و اخوه‌هرون‌کهل عظيم العين .

فس و کان عمر موسی (ع) مأتيـــــن واربعين سنة و کان بينه و بين ابراهيـم (ع) خمسماة سنة .

لمّا ورد ماء مدين وسقی‌لابنتی‌شعيب وارسل اليه شعيب ودعاه‌جاء عنده قال‌شعيب اجلس یاشابّ فتعشّ فقال له موسی (ع) اعوذ باللّه قال شعيب ولم ذاک الست بجائع ؟ قال بلی ولکن اخاف ان يكون هذا عوضا لماسقيت لهما وانّا من اهل بيت لانبيع شيئا مـن عمل الاخرة‌بملاء الارض ذهبا فقال له شعيب‌لاواللّه ولكنّها عادتي وعادة‌آبائي نقری الضّيــــف ونطعم الطّعام فجلس موسی (ع) يأكل

ک عن ابيجعفر (ع) قال ماخرج‌موسی حتّی خرج قبله خمسون كذّابا من‌بنی اسرائيل كلّهم يدّعي انّه موسی بن عمران .

ک عن الصّادق (ع) قال انّ فرعـون لمّاوقف علي انّ زوال ملكه علي يد موسی (ع) امر باحضار الكهنة فدلّوه علی نسبه و انّه من بنی‌اسرائيل فلم يزل يأمر اصحابه بشقّ بطون الحوامل من بني اسرائيل حتّی قتل في طلبه نيّفا وعشرين الف مولود و تعذّر علمه الوصول الي قتل موسی لحفظ اللّه تبارک و تعالي ايّاه قال وهب بلغني انّه ذبح في طلب موسـي سبعين الف وليد .

في عرايس الثّعلبي انّه كان لفرعون بنت كانت كريمة عليه و كان بها برص شديد شفيت من ريق موسى (ع) حين اخذ من تابوته من النّيل .

فس روى انّه القى موسى عصاه وصارت ثعبانا والتقمت عصا السّحرة انهزم النّاس فقتل في الهزيمة من وطيء النّاس بعضهم بعضا عشرة الاف رجل وامرأة وصبيّ ودارت على قبّة فرعون واحدث فرعون وهامان في ثيابهما وشاب رأسهما وغشي عليهما من الفزع .

قال اميرالمؤمنين (ع) في الخطبة القاصعة انّ اللّه سبحانه يختبر عباده المستكبرين في انفسهم باوليائه المستضعفين في اعينهم ولقد دخل موسى بن عمران ومعه اخوه هرون على فرعون عليهما مدارع الصّوف بايديهما العصا فشرط له ان اسلم بقاء ملكه و دوام عزّه فقال الاتعجبون من هذين يشرطان لي دوام العزّ وبقاء الملك وهما بما ترون من حال الفقر والذّل فهلاّ القى عليهما اساورة من ذهب اعظاما للذّهب وجمعه واحتقارا للصّوف ولبسه

عن ابيجعفر (ع) قال بينا موسى (ع) يمشي على ساحل البحر اذ جاء صيّاد فخرّ للشّمس ساجدا وتكلّم بالشرك ثمّ القى شبكته فخرجت مملوّة ثمّ القاه فخرجت مملوّة ثمّ اعادها فخرجت مملوّة فمضى ثمّ جاء آخر فتوضّأ وصلّى وحمد اللّه واثنى عليه ثمّ القى شبكته فلم يخرج شيئا ثمّ اعاد فخرجت سمكة صغيرة فحمد اللّه واثنى عليه وانصرف فقال موسى (ع) يا ربّ عبدك الكافر تعطيه مع كفره وعبدك المؤمن لم تخرج له غير سمكة صغيرة فاوحى اللّه تعالى اليه انظر عن يمينك فكشف له عمّا اعدّه اللّه لعبده المؤمن ثمّ قال انظر عن يسارك فكشف له عمّا اعدّ اللّه للكافر فنظر ثمّ قال ياموسى مانفع هذا الكافر ما اعطيته ولاضرّ هذا المؤمن مامنعته فقال موسى يا ربّ يحقّ لمن عرفك ان يرضي بماصنعت .

الصّادقي (ع) انّ موسى (ع) مرّ برجل يحفر قبرا فقال الا اعينك على حفر هذا القبر فقال له الرّجل بلى فاعانه حتّى حفر القبر وسوّى اللّحد ثمّ اضطجع فيه موسى بن عمران لينظر كيف هو فكشف له عن الغطاء فرأى مكانه من الجنّة فقال ياربّ اقبضني اليك فقبض ملك الموت روحه مكانه ودفنه في القبر وسوّى عليه التّراب وكان الّذي يحفر القبر ملك في صورة آدميّ ولذلك لايعرف بنو اسرائيل موضع قبر موسى وسئل النّبي (ص) عن قبره فقال عند الطّريق الاعظم عند الكثيب الاحمر وروى انّه قبض موسى (ع) ليلة احدى وعشرين من شهر رمضان .

الصّادقي (ع) قال موسى ياربّ اسئلك ان لايذكرني احد الاّ بخير قال مافعلت ذلك لنفسي تقدّم مايتعلق بذلك في لسن .

× × ×

(الامام آلسابع موسي بن جعفر (ع))

ولد (ع) بالابواء منزل بين مكّة والمدينة يوم الاحد لسبع خلون من صفر سنة ۱۲۸ وامّه حميدة المصفّاة البربرية.

سن عن منهال القصّاب قال خرجت من مكّة وانا اريد المدينة فمررت بالابواء وقد ولد لابيعبداللّه (ع) فسبقته الي المدينة ودخل بعدى بيوم فاطعم النّاس فكنت آكل فيمن يأكل فما آكل شيئا حتّي اعود فاكل فكنت بذلک ثلثا اطعم حتّي ارتفق (اتكاعلى المرفق او المخدّة) ثمّ لااطعم شيئاالي الغد.

روى عن ابيعبداللّه (ع) انه قيل له مابلغ من حبّک ابنک موسى (ع) فقال وددت ان ليس لي ولد غيره حتّي لايشركه في حبّي له احد كانت حميدة من اشراف الاعاجم وكان ابوعبداللّه (ع) يأمر النّساء بالرّجوع اليها في اخذ الاحكام.

علي بن جعفر قال خرجنا مع اخي موسي بن جعفر في اربع عمر يمشي فيها الى مكّة بعياله واهله.

عشا كان ابوالحسن (ع) موسى (ع) اعبد اهل زمانه وافقههم واسخاهم كفّا واكرمهم نفسا.

وروى انّه كان يصلّي نوافل اللّيل ويصلها بصلوة الصّبح ثمّ يعقب حتّي تطلع الشمس ويخرّ للّه ساجدا فلايرفع رأسه من السّجود والتحميد حتّي يقرب زوال الشّمس وكان يدعوا كثيرا فيقول اللّهم انّي اسألک الرّاحة عند الموت والعفو عند الحساب ويكرّر ذلک وكان من دعائه (ع) عظم الذنب من عبدک فليحسن العفو من عندک.

وكان يبكي من خشية اللّه حتّي تخضل لحيته بالدموع وكان اوصل النّاس لاهله ورحمه وكان يفتقد فقراء المدينة في اللّيل فيحمل اليهم الزّنبيل فيه العين والورق والادقّة والتّمور فيوصل ذلک اليهم ولايعلمون من ايّ جهة هو قب كانت لموسي بن جعفر (ع) بضع عشرة سنة كلّ يوم سجدة بعد ابيضاض الشّمس الي وقت الزّوال وكان (ع) احسن النّاس صوتا بالقرآن فكان اذا قرء يحزن وبكى السّامعون لتلاوته.

ابراهيم بن ابي البلاد قال قال لي ابوالحسن (ع) انّي استغفر اللّه في كلّ يوم خمسة الاف مرّة.

كا عن عليّ بن حمزة قال رأيت اباالحسن (ع) يعمل في ارض له قد استنقعت قدماه في العرق فقلت جعلت فداک اين الرّجال فقال يا علي قد عمل باليد من هو خير منّي في ارضه ومن ابي فقلت من هو؟ فقال رسول اللّه (ص) واميرالمؤمنين (ع) كلّهم كانوا قد عملوا بايديهم وهو من عمل النّبيّين والمرسلين والاوصياء والصّالحين.

ب عن الحسين بن موسي بن جعفر (ع) عن امّه قال كنت اغمز قدم ابي الحسن (ع) وهو نائم مستقبلا في السّطح فقام مبادرا يجرّ ازاره مسرعا فتبعته فاذا غلامان له يكلّمان جاريتين له و بينهما حائط لايصلان اليهما فتسمع عليهما ثمّ التفت الىّ فقال متي جئت هيهنا فقلت حيث قمت من نومک مسرعا فزعت فتبعتک قال الم تسمعي الكلام قلت بلي فلما اصبح بعث الغلامين الي بلد وبعث بالجارتين الي بلد آخر فباعهم .

مهج كان جماعة من خاصّة ابي الحسن (ع) من اهل بيته و شيعته يحضرون مجلسه ومعهم في اكمامهم الواح آبنوس لطاف واميال فاذا نطق ابوالحسن (ع) بكلمة وافتي في نازلة اثبت القوم ماسمعوا منه في ذلک .

اعترف مطران اعلم النّاس بعلم النّصرانيّة بكثرة علم موسي بن جعفر (ع) و ان عنده علم الاسلام وعلم التّورية و علم الانجيل والزّبور وكتاب هود وكلّما انزل علي نبيّ من الانبياء (ع)

روى في عبادته (ع) انّه دخل عبد اللّه القزويني علي الفضل بن الرّبيع و كان جالسا علي سطح فقال ادن منيّ واشرف الي البيت في الدّار قال فاشرفت فقال ماتري في البيت قال قلت ثوبا مطروحا فقال انظر حسنا فتأمّلت فقلت رجل ساجد فقال لي تعرفه قلت لا قال هذا مولاک قلت ومن مولاي قال تتجاهل علىّ فقلت ماأتجاهل فقال هذا ابوالحسن موسي بن جعفر (ع) انّي اتفقّده اللّيل والنّهار فلم اجده في وقت من الاوقات الّا علي الحال الّتي اخبرک بها ثمّ ذكر عبادته و سجداته في اللّيل والنّهار .

روى عن الفضل انّه مضي الي منزل ابي ابراهيم (ع) وانّه اتي الي حزبة فيها كوخ من جرائد النّخل ورأى غلاما اسودا بيده مقصّ يأخذ اللّحم من جبينه و عرنين انفه من كثرة سجوده فقال السّلام عليک يابن رسول اللّه اجب الرّشيد .

ن الثّوباني قال كانت لابي الحسن موسي بن جعفر (ع) بضع عشر سنة كلّ يوم سجدة بعد ابيضاض الشمس الي وقت الزّوال قال فكان هرون ربّما سعد سطحا يشرف منه علي المجلس الّذي جلس فيه ابا الحسن (ع) فكان يرى ابا الحسن (ع) ساجدا فقال للرّبيع ماذاک الثوب الّذي اراه كلّ يوم في ذلک الموضع قال يا اميرالمؤمنين ماذاک بثوب وانّما هوموسي بن جعفر (ع) له كلّ يوم سجدة بعد طلوع الشمس الي وقت الزوال قال الربيع فقال هرون اما انّ هذا من رهبان بني هاشم قلت فمالک فقد ضيّقت عليه في الحبس قال هيهات لابدّ من ذلک .

كا قبض ع لستّ خلون من رجب سنة ۱۸۳ و هو ابن اربع او خمس و خمسين سنة وقبض ع ببغداد في حبس السّندي بن شاهک

لعنه اللّه و كان هرون حمله من المدينة لعشر ليال بقين من شوّال سنة ١٧٩ و قد قدم هرون المدينة منصرفه من عمرة شهر رمضان ثمّ شخص هرون الى الحجّ وحمله معه ثمّ انصرف على طريق البصرة فحبسه عند عيسى بن جعفر ثمّ اشخصه الى بغداد فحبسه عند السّندى بن شاهک فتوفّى (ع) في حبسه و دفن ببغداد في مقبرة قريش.

حكى شيخ من العامّة من اهل قطيعة الرّبيع قال جمعنا ايّام السّندى ثمانين رجلا من الوجوه ممّن ينسب الى الخير فادخلنا على موسى بن جعفر (ع) فقال لنا السّندى ياهولاء انظروا هذا منزله و فرشه موسّع عليه غير مضيّق وهو صحيح قال الشّيخ و نحن ليس لناهمّ الّا النّظر الى الرّجل والى فضله وسمته فقال امّا ماذكر من التّوسعه وما اشبه ذلک فهو على ماذكر غير انّى اخبركم ايّها النّفر انّى قد سقيت السّمّ في تسع تمرات وانّى اخضرّ غدا وبعد غدٍ موت قال فنظرت الى السّندى يرتعد فيضطرب مثل السّعفه.

ماروى عن المسيّب بن زهير في وصاياه (ع) له وفيه انّه لمّا مضى (ع) وافى السّندى بن شاهک فواللّه لقد رأيتهم بعينى وهم يظنّون انّهم يغسلونه فلاتصل ايديهم اليه ويظنّون انّهم يحنّطونه ويكفّنونه واراهم لايصنعون به شيئا بل رايت شخصا اشبه الاشخاص به هو يتولّى غسله وتحنيطه و تكفينه وهو يظهر المعاونة لهم وهم لايعرفونه.

اشهدالسّندى بن شاهک عمروبن واقد ونيّفا وخمسين رجلا ممّن يقبل قولهم ويعرفون موسى بن جعفر (ع) على جنازة موسى (ع) وكشف الثّوب عن بدنه الشّريف لترى الجماعة انّه ليس في بدنه اثر ينكرونه و حمله على نعش ونادى عليه هذا امام الرّافضة فاعرفوه.

وقرّ سليمان بن ابيجعفر نعشه (ع) وغسّل وحنّط بحنوط فاخر وكفنه بكفن فيه حبرة استعملت له بالفين و خمسمأة دينار عليها القرآن كلّه وانّه احتفر ومشى في جنازته مسلبا مشقوق الجيب الى مقابر قريش فدفنه هناک

وفى الدرّ النّظيم قال و كان سبب وفاته (ع) انّ يحيى بن خالد سمّه في رطب و ريحان ارسل بهما اليه مسمومين بامر الرّشيد ولمّا سمّ وجّه اليه الرّشيد بشهود حتّى يشهدوا عليه بخروجه عن املاكه فلمّا دخلوا عليه قال يافلان بن سقيت السّمّ في يومى هذا و في غد يصفارّ بدني ويحمارّ وبعد غد يسودّ واموت فانصرف الشّهود من عنده فكان كما قال (ع) وتولّى امره ابنه الرّضا علىّ الرّضا و دفن ببغداد في مقابر قريش في بقعة كان قبل وفاته ابتاعها لنفسه وكانت وفاته في حبس السّندى بن شاهک لستّ خلون من رجب سنة ثلثة وثمانين ومأة وعمره يومئذ خمس وخمسون سنة.

اوصى (ع) لمسيّب بن زهيرفاذا حملت الى المقبرة المعروفة بمقابر قريش فالحدوني

بهاولاترفعوا قبري فوق اربع اصابع مفرجات ولاتاخذوا من تربيتي شيئا لتتبرّكوابه فانّ كلّ تربة لنا محرّمة الاّتربة جدّي الحسين بن علي (ع) فانّ اللّه عزّوجلّ جعلها شفاء لشيعتنا واوليائنا في كتاب شد الازار في حط الاوزار عن زوّار المزار (السيّد الامير احمدبن موسي بن جعفر بن محمدبن علي بن الحسين بن علي المرتضي عليهم السلام المعروف بشاهچراغ.

قدم شيراز فتوفّي بها في ايّام المأمون بعد وفات اخيه عليّ الرضا (ع) بطوس وكان اجودهم جورا وارأفهم نفسا قد اعتق الف رقبة من العبيد والاماء في سبيل اللّه تعالي و قيل استشهد ولم يوقف علي قبره حتّي ظهر في عهد الامير مقرّب الدّين مسعود بن بدر فبني عليه بناء و قيل وجد في قبره كماهو صحيحا طري اللّون لم يتغيّرو عليه لامة (درع واسع) سابغة وفي يده خاتم نقش عليه العزّة للّه احمدبن موسي فعرفوه به ثمّ بني عليه الا تابک ابوبكر بناء ارفع منه ثمّ انّ الخاتون تاش و كانت خيّرة ذات تسبيح وصلوة بنت عليه قبّة رفيعة وبنت بجنبها مدرسة عالية و جعلت مرقدها بجواره في سنة خمسين وسبعمأة رحمة اللّه عليهم اجمعين.

وفيه ايضا السيّد حسين بن موسي بن جعفر الصّادق (ع) له مزار متبرّک (في شيراز) في المحلّة المشهورة بباغ قتلغ قيل ان قتلغ هذا كان اميرا علي اهل شيراز برهة من الدّهر وله هناک بستان كثيره الاشجار غزيرة الانهار يوجد فيها من كلّ الثّمار بينهما ربوة متنزّهة ذات قرار و معين اشرف عليها ناطور متديّن امين فكان يري من ليالي الجمعات انوار اتسطع من تلک الرّبوة علي الجهات فيتعجّب منها و يستكشف ثمّ انهي ذاک الخبر الي اميره ليري الرّاي بحسن تدبيره فجاء الامير وتجسّس هناک فلم يجد من يخبره عن ذاک فامران يبعث التّلّ و يبحث عن ذلک المحلّ فكشفوا عن شخص مهيب ذي وجه منير وجسد طري رطيب في احدي يديه مصحف وفي الاخري سيف مرهف فعرفوه بعلامات ظاهرة وامارات بيّنة باهرة فامر ببناء قبة عليها تكلّ الابصار متي نظرت اليها ثمّ ضربت القبّة وانهارت وارتحلت وسارت.

عن المفضّل بن عمر قال دخلت علي ابي الحسن موسي بن جعفر (ع) و عليّ الرّضا (ع) ابنه (ع) في حجره و هو يقبّله و يمصّ لسانه ويضعه علي عاتقه ويضمّه اليه و يقول يا بي انت ماالطيب ريحک واطهر خلقک وابين فضلک قلت جعلت فداک لقد وقع في قلبي لهذا الغلام من المودّة مالم يقع لاحد الّالک فقال لي يامفضّل هو منّي بمنزلتي من ابي ذرّية بعضها من بعض واللّه سميع قال قلت هوصاحب الامر من بعدک قال نعم من اطاعه رشد و من عصاه كفر.

×××

(ابوموسى الاشعرى)

قال عقيل في حقّ ابي موسى لقد علمت قريش بالمدينة انّه لم يكن بها امرأة اطيب ريحا من قب امّه (بالكسر العظم النّاتي بين الاليتين)

ما عن ابى نخبة قال سمعت عمّار بن ياسر يعاتب اباموسى الاشعرى و يوبّخه على تاخّره عن علىّ بن ابيطالب (ع) وقعوده عن الدّخول في بيعته و يقول له يا اباموسى ما الّذى اخّرك عن اميرالمؤمنين (ع) فواللّه لئن شككت فيه لتخرجنّ عن الاسلام وابوموسى يقول له لاتفعل ودع عتابك لى فانّما انا اخوك فقال له عمّار ما انا لک باخ سمعت رسول اللّه (ص) يلعنک ليلة العقبة وقد هممت مع القوم بما هممت فقال له ابوموسى افليس قد استغفرلي قال عمّار قد سمعت اللّعن و لم اسمع الاستغفار .

كتب ابوموسى من مكّة الى اميرالمؤمنين (ع) امّا بعد فانّي قد بلغني انّك تلعنني في الصّلوة و يؤمّن خلفک الجاهلون وانّي اقول كما قال موسى (ع) رَبِّ بِمَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ فَلَنْ أَكُونَ ظَهِيرًا لِلْمُجْرِمِينَ .

كشف عن مناقب الخوارزمى عن ابى موسى الاشعرى قال اشهد انّ الحقّ مع علىّ ولكن مالت الدّنيا باهلها ولقد سمعت النّبىّ (ص) يقول له ياعلى انت مع الحقّ و الحقّ بعدي معک .

خذل ابوموسى الاشعرى لعنه اللّه اهل الكوفة عن حرب الجمل في نصرة علىّ (ع) وامره ايّاهم بوضع السّلاح والكفّ عن القتال .

قب عبداللّه بن ابي رافع قال حضرت اميرالمؤمنين (ع) وقد وجّه ابا موسى الاشعرى فقال له احكم بكتاب اللّه ولاتجاوزه فلمّا ادبر قال كانّي به وقد خدع قلت يا اميرالمؤمنين فلم توجّهه وانت تعلم انّه مخدوع فقال يابنىّ لوعمل اللّه بعلمه مااحتجّ عليهم بالرّسل .

جاء ابوموسى للتّحكيم من الشّام واجتمع هو وعمروبن العاص بدومة الجندل في امر التّحكيم واحتال عمر له بان اعطاه اوّلا صدر المجلس وكان لايتكلّم قبله و اعطاه التّقدّم في الصّلوة في الطّعام لايأكل حتّى يأكل واذا خاطبه فانّما يخاطبه باجلّ الاسماء و يقول يا صاحب رسول اللّه حتّى اطمأنّ اليه وظنّ له ان لايغشّه قال له عمر واخبرني مارأيک يا اباموسى قال ارى ان اخلع هذين الرّجلين ونجعل الامر شورى بين المسلمين يختارون من يشاؤن وكان ابوموسى يحبّ احياء سنّة عمر فقال عمرو الرّاى واللّه مارايت ثمّ قال تقدّم يااباموسى فتكلّم فقام ليتكلّم فدعاه ابن عباس فقال ويحک واللّه انّي لاظنّه خدعک ان كنتما قد اتّفقتما على امر فقدّمه قبلک ليتكلّم به ثمّ

تكلّم انت بعده فانّه رجل غدّار وكان ابوموسى رجلا مغفّلا فقال ايها عنك انّا قد اتّفقنـــا فتقدّم ابوموسى فخطب ثمّ قال بعد كلام لـه وانّي قد خلعت عليّا و معاوية فولّوا من رأيتموه لهذا الامر اهلا فقام عمر و فحمداللّه واثنـى عليه ثمّ قال انّ هذا قد قال ماسمعتـم وخلع صاحبه وانا اخلع صاحبه كما خلعه واثبـــت صاحبي معوية في الخلافة فانّه ولـــي عثمان والطّالب بدمه واحقّ النّاس بمقامه فقــال له ابوموسى مالک لاوفّقک اللّه قد غدرت وفجرت انّما مثلک كمثل الكلب ان تحمل عليه يلـهث او تتركه يلهث فقال له عمرو انّما مثلک كمثل الحمار.

وكان اميرالمؤمنين (ع) بعدالحكومة اذا صلّى الغداة والمغرب و فرغ من الصّلـوة يلعن معوية وابن العاص و اباموسى و جماعـة اخرى سفينة البحار وسا

وَشَجَ : فلان محمله: شبكه بقدٍّ و نحوه لئلا يسقط منه شيٌ و ـ العروق والاغصان و كل شي : اشتبكت والتفت بعضها على بعـــض (اقرب) : فلاني محمل خودرا با وسيلهٔ چرمى ومانند آن بهم داخل نمود تا چيـــزى ازآن نيفتد رگها و شاخه ها و هرچيز بعضى بهبعض ديگر داخل شد و بهم پيچيد.

(وَشَّجَ) اللّه بين القوم الّف و خلط و ـ اللّه قرابته بكم : شبكها (اقرب) : خداوند ميان جماعت الفت داد وبهم آميخت وخداوند خويشاوندى اورا بشما پيوند داد.

« وشّج بينها و بين ازواجها » ط ۸۹ ط ۳ـ ۳۷ و ميان آن و ميان مانند هايش بهم ربط داد (كرات معلقهٔ در جوّ را بوسيلهٔ قوهٔ جاذبه و دافعه اى كه درآنها ايجاد فــرموده ملازم هم گردانيد)

(الوَشيجة) : مونّث الوشيج و هـــو اشتباک القرابة و ـ عرق الشّجر (اقـــرب) : پيوند خويشى . رگهاى درخت.

« وانت اقرب الى رسول اللّـــه (ص) وشيجة رحم منها » ط ۱۶۲ ط ۴۶ـ ۴ تـــو از جهت پيوند رگهاى خويشاوندى از آن دو (ابوبكر وعمر) برسولخدا (ص) نزديكترى (زيرا عثمان دو دختر رسولخدا (ص) را ازدواج كرده بود)

الوِشاح : كِرّسان من لؤلؤ وجوهـــر منظومان يخالف بينهما معطوف احدهما على الاخر و ـ شبه قلّادة ينسج من اديم عريـض يرصّع بالجوهر تشدّه المرأة بين عاتقهــا وكشحيها (اقرب) : دو قلاده از لؤلؤ و جوهـر بنظم آورده كه ميان آن دو اختلاف مى باشد يكى از آنها برديگرى برگردانده مى‌شود مانند قلّاده‌ايست ازپوست پهن بافته مى‌شود باجوهر مرصّع مى‌شود زن آنرا ميان شانه و تهيگاه خود

می بندد .

((فیقهقه ضاحکا لجمال سرباله واصابیغ وشاحه)) ط ۱۶۳ ط ۱۱ـ ۱۶ اززیبائی پیراهن و رنگهای لباس خود قهقهه می زند درحالیکه خندانست .

(الوشع والرّوایات)

ک عن الصّادق (ع) قال انّ یوشع بن نون قام بالأمر بعد موسی (ع) صابرا من الطّواغیت علی اللّاواء والضّراء والجهدوالبلاء حتّی مضی منهم ثلثة طواغیت فقوی بعدهم امره فخرج علیه رجلان من منافقی قوم موسی بصفراء بنت شعیب امرأة موسی (ع) فی مأةالف رجل فقاتلوا یوشع بن نون فغلبهم و قتل منهم مقتلة عظیمة وهزم الباقون باذن اللّه تعالی ذکره واسر صفراء بنت شعیب و قال لها قد عفوت عنک فی الدّنیا الی ان نلقی نبیّ اللّه موسی فاشکوا مالقیت منک و من قومک فقالت صفراء واویلاه واللّه لوابیحت لی الجنّة لاستحییت ان اری فیها رسول اللّه وقد هتکت حجابه و خرجت علی وصیّه بعده سفینةالبحار وشع اقول ورد عن رسول اللّه (ص) انّ ما وقع فی الامم الماضیه فهوواقع فی امّتی و هذه القضیّة شبیهه بقضیه عایشه وحرب الجمل .

×××

وَشَكَ : الامر : سرع : امر شتاب کرد .

(أَوْشَکَ) الرّجل أسرع السّیرـ اقترن (اقرب) : مرد شتابانه راه پیمود . نزدیک شد

((أفانّ النّاس یوشک ان ینقطع بهم الامل) ط ۱۸۱ ط ۱۵ـ ۱۸ بتحقیق نزدیک است آرزوی مردم بریده شود (ومرگ آنان را دریابد)

(الوَشیک) : القریب والسّریع (اقرب) : نزدیک . شتابنده

((الرّحیل وشیک)) ح ۳۷۶ـ ۶ کوچ ـ کردن (رفتن از دنیا) نزدیک است (خردمند کسی است که توشه بردارد)

الوَشَلَة : الماء القلیل و ـ الماء الکثیر ضدّ (اقرب) : آب اندک . آب بسیار

((وعیون وشلة)) ط ۱۹۰ ط ۲ـ ۱۰۴ـ (بیت خودرا قرار داد) میان چشمه‌های اندک آب .

الوَشْمَة : قطرةمطر و ـ الکلمة (اقرب) : یک قطره باران . گفتار واحد

((واللّه ماکتمت وشمة)) ط ۱۶ ط ۶۱ـ ۵ بخدا سوگند هیچ سخنی را پنهان نکردم (درکار من حیله و فریبکاری وجود ندارد)

الواشي : اسم فاعل : الكــاذب في الكلام والنمّام و ــ السّاعي والنقّاش والمحسن (اقرب) : دروغگو : سخن‌چين . سعايت كننده به سلطان . نقّاش وزيباقرار دهنده .

((ومن اطاع الواشي ضيّع الصّديق))
ح ۲۳۹ ح ۲۴۲ ــ ۹ هركس بگفتار سخن‌چيـن (دوبهمزن) گوش دهد دوست (خويش) را ازدست مي‌دهد .

(المُوشّيّ) : المنقوش المنمنم (اقرب) : نقش و نگار يافته و زينت داده شده .

((وان ضاهيته بالملابس فهو كموشيّ الحلل)) ط ۱۶۳ ط ۱۱ ــ ۱۵ اگر آن (پرهاي طاوس) رابه‌پوشيدنيها تشبيه‌كني پس آن‌مانند حلّه‌هاي زينت داده شده است با طلا .

(المُوَشّاة) : المنقوشة (عبــده) . نقش كرده شده .

((وله في موضع العرف قنزعة خضـراء موشّاة)) ط ۱۶۳ ط ۱۱ ــ ۱۸ و براي‌آن (طاوس) درموضع پس گردن كاكلي است سبز مزيـن‌با نقش و نگار .

(الوشي والروايات)

عن كتاب الاختصاص عن الحسن بن عليّ الوشاه عن ابي الحسن الرّضا (ع) قــال قال لي ماأريك مصفرّا ؟ قال هذه الحمّى الرّبع قد الحفت عليّ قال فدعا بدواة و قرطـاس ثمّ كتب بسم اللّه الرّحمن الرّحيم ابجد هوّزحطّي عن فلان بن فلان ثمّ دعا بخيط فاتي بخيط مبلول فقال ايتيني بخيط لم يمسّه الماء فاتي بخيط يابس فشدّ وسطه و عقد علي الجانـب الايمن اربعة وعقد علي الايسر ثلث عقـــد وقرء علي كل عقد الحمد والمعوّذتيـــن وآية الكرسي ثمّ دفعه اليّ وقال شدّه علي العضـد الايمن ولا تشدّه علي الايسر سفينة البحار وشي

الوَصَب : المرض و ــ الوجع الدّائـم و ــ التّعب والفتور و ــ نحول الجسم من مرض وتعب (اقرب) : بيماري . درد دائمـــي . خستگي . سستي . لاغري بدن از بيمــاري و خستگي .

((ثمّ القي علي الاعواد رجيع وصب)) ط ۸۱ ط ۴ ــ ۴۶ سپس بر روي چوبهـــاي (تابوت) انداخته شد مانند شتر رنج كشيده و خسته از سفر برگشته

(الأوصاب) : جمع وصب

((واوصاب تهرمهم)) ط ۱ ط ۵ ــ ۴۰ بيماريها و رنجهائي كه آنها را پير و فانـــي مي‌سازد .

×××

وَصَفَ : الشّي ص يصفه : نعته بمافيه وحلّاه و يقال الصفة انّما هي في الحـال المتنقلة وآلنعت بماكان في خَلْقٍ او خُلُقٍ (اقرب) : چيزرا تعريف كرد و بهآن زينت داد وبيان نمود .

«يصف الحق ويعمل به» ط ۸۵ط۱۹ ــ ۱۰ حق را بيان مي‌كند و خود به آن عمل مي نمايد .

(اِسْتَوْصَفَ) الغلام : بلغ حدّالخدمة وـ فلاناالشي : سأله ان يصفه له وـ الطّبيب لدائه : سأله ان يصف له مايتداوى به (اقرب) : پسر به حدّ خدمت رسيد . از فلاني خواست تا بيان كند آنچه را كه بآن براى بيماريش معالجه كند .

«وتستوصف لهم الاطبّاء» ح ۱۳۱ ح ۳۳۸ــ ۳ براى آنان از طبيبان صفت داروراكه براى بيمارى آنان مفيد باشد مي‌پرسيدى

(الوَصْف) : مصدر: بيان كردن

«وصفهم دواء» ط ۱۹۲ ط ۶۵ ــ ۷ ــ بيان كردنشان دارو است (ولى كردارشان بيمارى است در زبان مقام تعريف چيزىچنان چاره همه چيز را بيان مي‌كنند ولي طبق آن عمل نمي‌كنند)

(الاَوْصاف) جمع وصف : توصيف و بيان كردن .

«الحمدللّه الّذي انحسرت الاوصاف عن كنه معرفته» ط ۱۵۲ ط ۴۵ــ ۱ سپاس خداوندى را سزا است كه وصفها از حقيقت شناسائى او مانده‌اند .

(الصِّفَة) مصدرو ـ مايقوم بالموصوف كالعلم والسّواد اوهي الامارة والحلية اللّازمة بذات الموصوف الّذي يعرف بها (اقرب) : بيان كردن چيزى . آنچه با موصوف قايم مي‌گردد مانند علم و سياهي

«لم يطلع العقول على تحديدصفته» ط ۴۹ ط ۱ــ ۹ عقلها را برحدّ و نهايت صفت خود آگاه‌نساخته (زيرا براى صفات كه عين ذات او است حدّى نيست)

(الصّفات) جمع صفة

«تعالى عمّا ينحله المحدّدون من صفات الاقدار» ط ۱۶۱ ط ۳۶ــ ۱۶ منزّه‌وپاک است (خداوند) از آنچه نسبت ميدهد به او تعيين‌كنندگان حدّ اندازه ازصفتهاى‌مقدارها .

(التَّواصُف) وصف‌الشي بعضهم لبعض (اقرب) : بيان كردن چيزى بعضي آنهابراى بعضي .

«فالحقّ اوسع‌الاشياء في التّواصف» ط ۲۱۴ ط ۱۷ــ ۲ وحق فراخترين چيزهااست هنگام وصف كردن آن بعضي را براى بعضي و گفتگوى بايكديگر .

(الواصِفين) جمع واصف : وصف كنندگان .

«بل كنت قبل الواصفين من خلقك»

ط ۱۰۷ ط ۸ـ ۳ بلکه بودی پیش از وصف کنندگانی که آفریده ای

(المَوْصُوف) اسم مفعول : وصف‌کرده شده.

«فغير موصوف ما نزل بهم» ط ۱۰۷ ط ۸ـ ۲۰ (پس آنچه از سختیها) به آنان رو آورده بوصف نمی‌آید.

(الوصف والرّوايات)

شي عن مسعدة بن صدقة عن جعفر بن محمّد (ع) عن ابيه (ع) انّ رجلا قال لاميرالمؤمنين (ع) هل تصف ربّنا نزداد له حبّا وبه معرفة فغضب وخطب النّاس فقال فيما قال عليک يا عبدالله بمادلّک عليه القرآن من صفته وتقدّمک فيه الرّسول من معرفته فائتمّ به واستضيء بنور هدايته فانّما هي نعمة وحكمة اوتيتها فخذ ما اوتيت وكن من الشّاكرين وماكلّفک الشّيطان علمه ممّا ليس عليک في الكتاب فرضه ولافي سنّة الرّسول و ائمّة الهداة اثره فكل علمه الي اللّه تعالي ولاتقدّر عليه (علي قدر عقلک) عظمة اللّه (فتكون من الهالكين)

واعلم يا عبداللّه انّ الرّاسخين في العلم هم الّذين اغناهم اللّه تعالي عن الاقتحام علي السّدد المضروبة دون الغيوب اقرارا بجهل ماجهلوا تفسيره من الغيب المحجوب فقالوا آمنا به كلّ من عند ربّنا وقد مدح اللّه اعترافهم بالعجز عن سئوال مالم يحيطوا به علما و سمّي تركهم التّعمق فيما لم يكلّفهم البحث عن كنهه رسوخا.

نهج في وصف الرّسول (ص) و لقد قرن اللّه به من لدن كان فطيما اعظم ملک من ملئكته يسلک به طريق المكارم و محاسن اخلاق العالم ليله و نهاره ولقد كنت معه اتّبعه اتّباع الفصيل اثر امّه يرفع لي في كلّ يوم علما من اخلاقه ويامرني بالاقتداء به.

قيل لاميرالمؤمنين (ع) صف لنا نبيّنا كانّا نراه فانّا مشتاقون اليه فقال كان نبيّ اللّه ابيض اللّون مشر باحمرة ادعج العين سبط الشّعر كثّ اللّحية ذاوفرة دقيق المسربة كانّما عنقه ابريق فضة يجري في تراقيه الذّهب.

فض قيل دخل ضرار صاحب اميرالمؤمنين عليّ بن ابيطالب (ع) علي معاوية بن ابيسفيان بعد وفاته

فقال له معاوية يا ضرار صف لي علي بن ابيطالب و اخلاقه المرضيّة قال ضرار كان واللّه بعيد المدي شديد القوي ينفجر الايمان من جوانبه و تنطف الحكمة من لسانه يقول حقّا ويحكم فضلا فاقسم لقد شاهدته ليلة في محرابه و قد ارخي اللّيل سدوله و هو قائم يصلّي قابضا علي لمّته (لحيته) يتململ تململ السّليم و يانّ انين الحزين و يقول

يا دنيا ابي تعرّضت والىّ تشوّقت غرّى غيرى لاحان حينك اجلك قصير وعيشك حقير و في قليلك حساب و في كثيرك عقاب فقد طلّقتك ثلاثا لارجعة لي اليك آه من بعد الطّريق وقلّة الزّاد قال معاوية كان والله اميرالمؤمنين كذلك وكيف حزنك عليه قال حزن امرأة ذبح ولدها في حجرها قال فلمّا سمع معوية ذلك بكي وبكي الحاضرون وقد تقدّم في عدا وضرر وشمل مايشبه ذلك .

وتقدّم في دأب قول الصّفي الحلّي في وصفه (ع) جمعت في صفاتك الاضداد فلهذا عزّت لك الانداد .

غط عن ابيجعفر (ع) عن جدّه (ع) قال قال اميرالمؤمنين (ع) على المنبر يخرج رجل من ولدى في آخر الزّمان ابيض مشرب حمرة مبدح (الواسع والعريض) البطن عريض الفخذين عظيم مشاش (راس العظم الممكن المضغ) المنكبين بظهره شامتان شامة على لون جلده وشامة على شبه شامة النّبي (ص) له اسمان اسم يخفى و اسم يعلن فامّا الّذي يخفي فاحمد وامّا الّذى يعلن فمحمّد فاذاهزّ رايته اضاء له مابين المشرق والمغرب ووضع يده على رؤس العباد فلايبقى مؤمن الّا صار قلبه اشدّ من زبر الحديد واعطاه الله قوّة اربعين رجلا ولايبقي ميّت الّا دخلت عليه تلك الفرحة في قلبه و في قبره وهم يتزاورون في قبورهم ويتباشرون بقيام القائم (ع)

غط في خبر علي بن ابراهيم بن مهزيار وتشرّفه بلقاء مولينا صاحب الزّمان (ع) قال فدخلت فاذا انابه جالس قد اتّشح ببردة واتّزر باخرى و قد كسر بردته على عاتقه و هو كاقحوانة ارجو ان قدتكاثف عليه النّدى واصابها الم الهواء واذاهوكغصن بان اوقضيب ريحان سمح سخىّ تقىّ نقىّ ليس بالطّويل الشّامخ ولا بالقصير اللّازق بل مربوع القامة مدوّر الهامة صلب الجبين ازجّ الحاجبين اقنى الانف سهل الخدّين على خدّه الايمن خال كانّه فتات مسك على رضراضة عنبر تقدم اوصاف المهدى (ع) في صحب .

في خبر تكلّم ميّت مع سلمان رضي الله عنه قال له سلمان يا عبدالله صف لي الموت كيف وجدته؟ قال مهلا يا سلمان فوالله ان قرضا بالمقاريض و نشرا بالمناشير لاهون علىّ من غصّة الموت .

كلام اميرالمؤمنين (ع) في وصف عمروبن العاص انّه اى ابن النّابغة يقول فيكذب ويعد فيخلف ويسأل فيبخل و يخون العهد ويقطع الآلّ فاذا كان عند الحرب فاىّ زاجر وآمر هو مالم تأخذ السّيوف مأخذها فاذا كان ذلك كان اكبر مكيدته ان يمنح القوم سبّته اما والله يمنعني من اللّعب ذكر الموت وانّه ليمنعه عن قول الحقّ نسيان الاخرة سفينة البحار وصف .

× × ×

وَصَلَ : الشي بالشي ض يصله : لامه وجمعه ضدّ فصله و ــ فلانا بالف دينار : احسن اليه بها و ــ حبله : التأم به و ــ لك اللّه : انعم عليك واعطاك و ــ الشي بالشي والى الشي : بلغه وانتهى اليه و ــ فلانا : التأم وضدّهجره وصرمه ورحمه : احسن الى الاقربين اليه من ذوى النّسب والاصهار وعطف عليهم ورفق بهم وراعى احوالهم وكذلك ان بعدوا اواساووا (اقرب) : چيز را به چيز پيونددادْ. به فلانى با هزار دينار نيكوئى كرد. خداوند بتو نعمت داد و بخشش نمود. چيزى به‌چيزى رسيد وبه آن منتهى شد. با فلانى همبستگى بوجود آورد. به خويشاوندان نيكوئى كرد، خواه نسبى باشد يا زناشوئى، خواه آنها به اين‌نيكوئى‌كنند يابدى.

«لوصلت اليك منّى قوارع» ر ۷۳ ر ۲۷۸ــ ۳ (بخدا سوگند اگر نمى خواستم‌براى حكمتى باقى‌بمانى) از جانب من كوبنده‌هائى بتو ميرسيد (سختيهاى زدوخورد جنگ)

«وصلوا السّيوف بالخطا» ط ۶۴ ط ۱۱۵ــ ۲ شمشيرهارا (كه كوتاه است) به‌پيش نهادن گامها (بدشمن) برسانيد.

(تَوَصَّلَ) : اليه : تلطّف فى الوصول اليه و ــ انتهى اليه و بلغه و ــ الى فــلان بوصلة وسبب : تسبّب اليه بحرمة (اقرب) : در رسيدن به او دقّت عمل بكار برد. به‌اومنتهى شد و به وى رسيد.

(وَاصَلَهُ) ضدّ هاجره و صارمه و ــ الشى و ــ فى الشى : داومه من غير انقطاع (اقرب) : باوى پيوند نمود. رابطهٔ خودرابا وى دائمى كرد.

«وواصل فى حسن الثّناء عليهم» ر ۵۳ ر ۲۳۹ــ ۷۷ پيوند خود را با آنان (لشكريان) دائمى قرار ده با نيكو قراردادن ستايش برايشان.

(الوَصْل) مصدر: پيوستن. رسيدن

«وانقطاع وصلكم» ط ۱۸۵ ط ۹۰ــ۱ (پيش آمدهائيرا منتظر باشيد) از گسيختگى پيوندهاى (دينى و دنيوى) شما

(الصِّلَة) مصدر و ــ العطيّة و ــ الجائزة و ــ الاحسان و ــ البرّ (اقرب) : پيوستن. رسيدن

«نحن مأجورون على صلتها» ر ۱۸ ط ۲۶۹ ــ ۴ باما بر پيوستن به‌آن خويشاوندى پاداش داده شدگانيم.

(الوُصُول) مصدر (اقرب) : پيوستن رسيدن

«فجبل منها صورةذات احناء ووصول» ط ۱ ط ۵ ــ ۲۴ پس از آن خاك شكلى آفريد داراى (استخوانها واعضاء) كج وپيوستن‌بهم (بندها) بود

(الوُصْلَة) مصدر و ــ الاتّصال و ــ مابين الشّيئين المتّصلين و ــ الرّفقة (اقرب):

رسیدن . پیوستن . بهم چسبیدن . میان دوچیز بهم پیوسته .

((ووصلة الی جنّته)) ط ۱۹۰ ط ۲-۱۱۲

(عمل حج را (وسیلهٔ رسیدن به بهشت خود قرار داد)

(آلتّوَاصُل) : ضدّ التّصارم (اقرب) : از همدیگر نبریدن .

((وعلیکم بالتّواصل والتّباذل)) ر ۴۷ ر ۲۵۲- ۹ پیوستن دوستی و بخشیدن بهمدیگر شمارا باد .

(الوَّاصِل)اسم فاعل و الواصلة مؤنّثه (اقرب) : رسنده و پیوند دهنده

((ولا لراحة واصلة الیه)) ط ۱۸۴ ط۶ - ۳۸ (دنیارا پس از ایجاد فانی می سازد) نه برای راحتی که برسد به او .

(المُتَّصِل) اسم فاعل من اتّصل به : التّام ولم ینقطع و ـ بفلان خبر کذا : علمه و ـ فلان بالوزیر : صار فی خدمته و ـ الیه : بلغ وانتهی و ـ الی فلان : انتمی وانتسب (اقرب) : بهم پیوسته .

((متّصل القری)) ط ۱۹۰ ط ۲-۱۱۲- (اگر خداوند میخواست خانهٔ خودرا) میان آبادیهای بهم پیوسته (قرار میداد)

(المُوَاصِلُون) : المحبّون و ضـد مهاجرون ومصارمون (اقرب) : دوستداران پیوستگان .

((وبالنّصفة یکثر المواصلون)) ح ۲۲۴ ح ۳۵۴-۳ وبانصاف و عدالت پیوستگان و دوستان بسیار گردند (هرکس انصاف پیشه کند مردم باو پیوسته می‌شوند)

(المُوَصَّلَة) : الملفّقة من کلام مختلف وصل بعضه ببعض علی التباین کالثوب المرقّع (اقرب) : از گفتارهای مختلف بهم چسبانده شده مانند لباس وصله زده شده از پاره‌های مختلف .

((فقد اتتنی منک موعظة موّصلة)) ر۷ ر ۲۹۴- ۱ سخنان گوناگون بهم پیوند داده شده از تو بمن رسید .

(الأوْصَال) جمع وصل بضمّ الواو وکسرها وهو کلّ عضو علیحده لایکسر ولا یوصل به غیره (اقرب) : هر عضو جداگانه که شکسته نشود وغیر آن به وی نپیوندد .

((قد تزایلت اوصالهم)) ط ۱۵۹ط۴۹ - ۱۲ (از تباه‌شدن مردم روزگار پیش‌دیدید) که بتحقیق عضوهای آنان از هم جداشد .

(الأوْصَل) : نزدیکترین پیوسته‌ترین

((وانقطاعکم عن اوصل اخوانکم)) ط ۱۱۵ط۲۰۱-۲ (عبرت گیرید) به جداشدنتان وبریده‌شدنتان ازنزدیکترین برادران‌ودوستان خود .

(الوصل والرّوایات)

قال الشّهید الثّانی ره صوم الوصال

يتحقّق بامرين احدهما الجمع بين اللّيل والنّهار عن تروك الصّوم بالنّيّة والثّاني تأخير عشائه الى سحوره بالنّية كذلك بحيث يكون صائما مجموع ذلك الوقت واوصال بمعنيه حرام على امّته و مباح له.

وكان رسول اللّه (ص) يواصل صوم الاسبوع والاقلّ والاكثر فيقال في ذلك فيقول انّي لست كاحدكم انّي اظلّ عند ربّي فيطعمني ويسقيني سفينة البحار وصل.

اوصاه : بكذا : عهد اليه و ــ زيد لعمرو : جعل له من ماله شيئا يأخذه بعدوفاته و ــ اليه : اقامه وصيّا (اقرب) : با او پيمان بست . زيد براي‌عمر از مال خودش چيزي‌قرار داد ، آنرا بعداز مردنش بردارد . اورا وصيّ خود قرار داد .

«عباد اللّه اوصيكم بالرّفض لهذه الدّنيا التّاركة لكم» ط ۹۷ ط ۵۳ ــ ۲ بندگان خدا شمارا سفارش ميكنم به ترک اين دنيا که شمارا رهاکننده است .

(اِسْتَوْصَىٰ) بفلان : قبل وصيّة‌من‌وصّى به (المنجد) سفارش آنکس را که آنراسفارش کرد قبول کرد .

«ثمّ استوص‌بالتّجار وذوي‌الصّناعات» ر ۵۳ ر ۲۳۹ ــ ۱۲۰ سپس سفارش درباره‌ٔ سوداگران وصنعتگران‌را بپذير (درباره‌ٔ نيكي کردن بآنان بگماشتگان خود سفارش کن)

(الوَصِيَّة) : اسم من الايصاء و ــ الموصى به (نامي از وصيت‌کردن :آنچه‌وصيت به‌آن شده)

«وفيهم الوصيّة والوراثة» ط ۲ ط ۲۷ ــ ۱۶ درباره آنان (آل محمّدص) است‌وصيّت (کردن پيامبر آنان‌را براُمّت) و ارث بردن (از پيامبر تمامي علوم و مقام و سايرخصايص آنحضرت را سواي پيامبري)

(التَّواصِي) : التّوصية بعضهم بعضا (اقرب) : وصيّت کردن بعضي ببعضي .

«والتحاضّ عليها والتّواصي‌بها» ط ۱۹۰ ط ۲ ــ ۱۳۸ (اختيار کنيد آنچيز را که گذشتگان بسبب آن ارجمند شدند) ازترغيب به الفت و سفارش يکديگر به آن .

(الوَصِيّ) : الموصِي‌والموصى (اقرب): کسي که اورا وصي قرار داده باشند و کسي که ديگري را وصي قرار داده .

«يابن آدم کن وصيّ نفسک‌في‌مالک» ح ۲۵۴ ح ۳۴۴ ــ ۳ اي فرزند وصي‌خويش‌باش

(الاَوْصِياء) جمع وصي (اقرب) :

«واديّت اليکم ماادّت الاوصياء الى من بعدهم» ط ۱۸۰ ط ۱۰ ــ ۲۷ وبشمارساندم آنچه راکه وصي‌هاي (پيامبران)رسانيدند به کسانيکه بعدازآنها بودند .

×××

(الوصي والروايات)

وَوَصَّى بِهَا إِبْرَاهِيمُ بَنِيهِ وَيَعْقُوبُ يَا بَنِيَّ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى لَكُمُ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ : البقرة : ١٢٦

ين قال اميرالمؤمنين (ع) من اوصى ولم يحف ولم يضارّ كان كمن تصدّق بـه في حيوته و قال ما ابالي اضررت بورثتي اوسرفتهم

ورد انّ الحيف في الوصيّة يعني الظلم فيها من الكبائر وروى انّ رجلا من الانصار توفّى وله صبية صغار وله ستّة من الرّقاق فاعتقهم عند موته وليس له مال غيرهم فلمّا علم النّبي صلّى اللّه عليه وآله سئل قومه ماصنعتم بصاحبكم قالوا دفنّاه قال اما انّي لو علمته ماتركتكم تدفنونه مع اهل الاسلام ترك ولده صغارا يتكفّفون النّاس.

دعوات الرّاوندى عن النّبي (ص) قال انّ الرّجل ليعمل بعمل اهل الجنّة سبعين سنة فيحيف في وصيّته فيختم له بعمل اهل النّار وانّ الرّجل ليعمل بعمل اهل النّار سبعين سنة فيعدل في وصيّته فيختم له بعمل اهل الجنّة ثمّ قرء ومن يتعدّ حدود اللّه.

فس فَمَنْ خَافَ مِنْ مُوصٍ جَنَفًا أَوْ إِثْمًا فَأَصْلَحَ بَيْنَهُمْ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ قال الصّادق (ع) اذا اوصى الرّجل بوصيّة فلايحلّ للوصيّ ان يغيّر وصيّته بمضيها على مااوصى الّا ان يوصى بغير ماانزل اللّه تعالى فيعصي في الوصيّة ويظلم فالموصي له جايز ان يردّه الى الحقّ مثل رجل يكون له ورثة فيجعل المال كلّه لبعض ورثته ويحرم بعضا فالوصيّ جايز له ان يردّه الي الحقّ وهو قوله جنفا او اثما فالجنف الميل الي بعض ورثتك دون بعض والاثم ان يأمره بعمارة بيوت النّيران واتّخاذ المسكر فيحلّ للوصيّ ان لايعمل بشيء من ذلك.

هد قال رسول اللّه (ص) اوّل ما يبدء من تركة الميت الكفن ثمّ الدّين ثمّ الوصيّة والميراث.

و قال الصّادق (ع) الوصيّة حقّ على كلّ مسلم و يستحب ان يوصي الرجل لذوى قرابته ممن لايرث بشيء قلّ اوكثر ومن لم يفعل فقد ختم عمله بمعصية وقال ليس للميّت من ماله الّا الثّلث فاذا اوصى باكثر من الثّلث ردّ الي الثّلث واذا أوصى بجزء فهو واحد من عشرة.

قب الاصبغ اوصى رجل و دفع الي الوصيّ عشرة الاف درهم وقال اذا ادرک ابني فاعطه مااحببت منها فلما ادرک استعدى عليه اميرالمؤمنين (ع) قال له كم تحبّ ان تعطيه؟ قال الف درهم قال اعطه تسعة الاف درهم فهي الّتي احببت وخذ الالف.

نزول الوصيّة على رسول اللّه (ص) قرب ارتحاله وهي كتاب مسجّل نزل به جبرئيل مع امناء اللّه تبارک و تعالى من الملائكة وامره

باخراج من عنده الا وصيّه ليقبضها منـــــه فارتعدت مفاصل النّبي (ص) وقال يا جبرئيل ربّي هوالسّلام و منه السّلام واليه السّلام صدق عزّوجلّ وبرّهات الكتاب فدفعه اليه وامره بدفعه الي اميرالمؤمنين عليّ بن ابيطالب (ع) فقال له اقرأه فقرئه حرفا حرفا .

وردت عن النّبي (ص) روايات كثيرة في انّ اميرالمومنين عليّ بن ابيطالب الوصيّ وسيّد الاوصياء وخير الخلق بعد النّبي (ص) وانّ من ابي ذلك او شكّ فيه فهو كافر .

كلام يف في انّ النّبي (ص) الـّذي يأمر بالوصيّة لايتعقّل منه ان يهمل رعيّتـــه ويتركهم بغير وصيّة بالكلّية وقد تقدّم في غدر ماتقله ابن ابي الحديد عن ابي جعفر النّقيب مايتعلّق بذلك .

وصيّة الخضر لموسي (ع) منهـا قوله يا طالب العلم انّ القائل اقلّ ملالـــــة من المستمع فلا تملّ جلسائك اذ احدثتهم واعلم انّ قلبك وعاء فانظر ماتحشوبه وعائك .

منها قوله يا موسي تفرّغ للعلـم ان كنت تريده فانّما العلم لمن تفرّغ له منهـــا يابن عمران لاتفتحنّ بابا لاتدري ماغلقه و لا تغلقنّ بابا لاتدري مافتحه .

عن ابيجعفر (ع) قال لمّا فارق موسي الخضر (ع) قال موسي اوصني فقال الخضـــر الزم مالايضرّك معه شيء كمالاينفعك مــن غيره شئ اياك واللّجاجة والمشي الي غير حاجـــة والضّحک في غير تعجّب يابن عمران لاتغيّرنّ احدا بخطيئة وابک علي خطيئتک قد تقدّم في ربع وصيّة اللّه تعالي لموسي باربعةاشياء .

(وصايا رسول اللّه (ص)

كا عن ابيعبداللّه (ع) قال كـــان رسول اللّه (ص) اذا اراد ان يبعث سريّة دعاهم فاجلسهم بين يديه ثمّ يقول سيروا بسم اللّـه وباللّه وفي سبيل اللّه و علي ملّة رسـول اللّه (ص) ولاتغلوا ولاتمثّلوا ولاتغدروا ولاتقتلـوا شيخا فانيا ولاصبيا ولاامرأة ولاتقطعوا شجرا الّا ان تضطرّوا اليها وايّما رجل من ادنـــي المسلمين وافضلهم نظر الي رجل من المشركين فهو جار حتّي يسمع كلام اللّه فان تبعكـــم فاخوكم في الدّين وان ابي فابلغـــوه مأمنه واستعينوا باللّه عليه (الغلول الخيانه فـــي المغنم والتّمثيل بالقتيل اذا جدع انفه واذنه ومذاكيره او شيئا من اطرافه والنّظر هنا كناية عن الامان ما عن الرّضا ع) عن آبائه (ع) ان رسول اللّه (ص) بعث عليّا الي اليمن فقال له وهو يوصيه يا علي اوصيک بالدّعاء فانّ معـــه الاجابة وبالشّكر فانّ معه المزيد وانهـاک عن المكر فانّه لايحيق المكر السّيّء الّا باهلـــه وانهاک عن البغي فانّه من بغي عليه لينصرنّه اللّه .

عن دعوات الرّاوندي عن ابي ذرقال

اوصاني خليلي رسول اللّه (ص) بخمس اوصاني بطاعة ولاة الامر وان اصل رحمي وان ولّت وان اقول الحقّ وان كان مرّا وان اجالس المساكين وان اكثر من قول لاحول ولاقوّة الّا باللّه.

عن ابي ذر قال اوصاني رسول اللّه (ص) بسبع اوصاني ان انظر الى من هودوني ولاانظر الى من هو فوقي اوصاني بحبّ المساكين والدّنوّ منهم واوصاني ان اقول الحقّ وان كان مرّا واوصاني ان اصل رحمي وان ادبرت واوصاني ان لااخاف في اللّه لومة لائم و اوصاني ان استكثر من قول لاحول ولا قوّة الّا باللّه العليّ العظيم فانّها من كنوز الجنّة.

سن قال رسول اللّه (ص) اوصيک يا عليّ في نفسک بخصال فاحفظها اللّهمّ اعنه الاولى الصّدق فلايخرج من فيک كذب ابدا.

ماروى عن اميرالمؤمنين (ع) قال جاء ابوايّوب خالدبن زيد الى رسول اللّه (ص) فقال يارسول اللّه اوصني واقلل لعلّي ان احفظ قال اوصيک بخمس باليأس عمّا في ايدي النّاس فانّه الغنى واياک والطّمع فانّه الفقر الحاضر وصلّ صلوة مودّع واياک و ماتعتذر منه واحبّ لاخيک ماتحبّ لنفسک.

سن قال رسول اللّه (ص) اوصي الشّاهد من امّتي والغائب ان يجيب دعوة المسلم ولو على خمسة اميال فانّ ذلک من الدّين.

كا ان اميرالمؤمنين (ع) كان اذاحضر الحرب يوصي المسلمين بكلمات فيقول تعاهدوا الصّلوة وحافظوا عليها واستكثروا منها وتقرّبوا بها فانّها كانت على المؤمنين كتابا موقوتا وقد علموا ذلک الكفّار حين سألوا ماسلككم في سقر قالوا لم نک من المسلمين.

نهج من وصيّته (ع) لعسكره قبل لقاء العدوّ بصفّين لاتقاتلوهم حتّى يبدوكم فانّكم بحمداللّه على حجّة و تركّكم ايّاهم حتّى يبدوكم حجة اخرى لكم عليهم فاذا كانت الهزيمة باذن اللّه تعالى فلاتقتلوا مدبرا ولاتصيبوا معورا ولاتجهزوا على جريح ولاتهيجوا النّساء باذى وان شتمن اعراضكم و سببن امراؤكم فانّهنّ ضعيفات القوى والانفس والعقول ان كنّا لنؤمر بالكفّ عنهنّ وانّهنّ لمشركات وان كان الرّجل ليتناول المرأة في الجاهليّة بالفهر او الهراوة فيعيّر بها وعقبه من بعده.

قال ابن ميثم انّه كان يوصي اصحابه في كلّ موطن يلقون العدوّ فيه بهده الوصيّة وزاد بعد قوله ولاتجهزوا على جريح ولاتكشفوا لهم عورة ولاتمثّلوا بقتيل فاذا وصلتم الى رجال القوم فلاتهتكوا سترا ولاتدخلوا دارا الّا باذن ولاتأخذوا شيئا من اموالهم ولاتهيجوا النّساء ... تقدم في زكا وصيّته (ع) للّذين يأخذون الصّدقات.

وصيّة اميرالمؤمنين (ع) لولده الحسن (ع) في نهج البلاغة من الوالد الفاني المقرّ للزّمان ... قال ابي احمد الحسن في كتاب الزّواجر والمواعظ لوكان من الحكم مايجب ان

يكتب بالذهب فكانت هذه.

وصيّةاميرالمؤمنين (ع) للحسين (ع)

يابنيّ اوصيک بتقوى الله في الغنى و الفقر وكلمة الحقّ في الرّضا والغضب والقصد في الغنى والفقر وبالعدل على الصّديق او العدوّ وبالعمل في النّشاط والكسل والرّضا عن الله في الشّدة والرّخاء اى نبيّ ماشرّ بعده الجنّة بشرّ ولاخير بعده النّار بخير وكلّ نعيم دون الجنّة محقور وكلّ بلاء دون النّار عافية واعلم اى بنيّ من ابصر عيب نفسه شغل عن عيب غيره ومن تعرّى من لباس التّقوى لم يستتر بشيء من اللّباس.

باسناده عن سعيد ابن زيد قال لقيت كميل بن زياد و سألته عن فضل اميرالمؤمنين عليّ بن ابيطالب (ع) فقال الاخبرک بوصيّة اوصاني بها هي خير لک من الدّنيا بما فيها فقلت بلى فقال اوصاني يوما فقال لى يا كميل بن زياد سم كل يوم باسم الله ولاحول ولاقوّة الّا بالله توكّل على الله واذكرنا وسمّ باسمائنا وصلّ علينا واستعذ بالله وبنا وادرء بذلک على نفسک وما تحوطه عنايتک تكفّ شرّ ذلک اليوم انشاء الله.

ياكميل انّ رسول الله (ص) ادّبه الله عزّوجلّ وهو ادّبني وانا اؤدّب المؤمنين واورث الادب المكرمين ياكميل مامن علم الّا و انا افتحه وما من سرّ الّا والقائم (ص) يختمه يا كميل ذُرِّيَّةً بَعْضُهَا مِنْ بَعْضٍ وَاللهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ياكميل لاتأخذ الّا عنّا تكن منّا ياكميل مامن حركة الّا وانت محتاج الى معرفة الوصيّة...

قال رجل لاميرالمؤمنين (ع) اوصني فقال اوصيک ان لايكونن لعمل الخير عندک غاية في الكثرة ولالعمل الاثم عندک غاية في القلّة وقال له آخر اوصني فقال لاتحدّث نفسک بفقر ولاطول عمر.

(وصيّة فاطمة ع)

وروى انّه لمّا قبضت صلوات الله عليها كشف اميرالمؤمنين (ع) عن وجهها فاذا برقعة عند رأسها فنظر فيها فاذا فيها بسم الله الرّحمن الرّحيم هذا مااوصت به فاطمة بنت رسول الله (ص) اوصت وهي تشهد ان لااله الّا الله وانّ محمّداً (ص) عبده ورسوله وانّ الجنّة حقّ وانّ السّاعة آتية لاريب فيها و انّ الله يبعث من في القبور...

و انّها (ع) اوصت لازواج النّبيّ (ص) لكلّ واحدة منهنّ باثنتي عشرة اوقية ولنساء بني هاشم مثل ذلک واوصت لامامة بنت ابى العاص بشيء.

مصباح الانوار عن زيدبن على قال اخبرني ابى عن الحسن ابن على (ع) قال هذه وصيّة فاطمة بنت محمّد (ص) اوصت بحوائطها السّبع العواف والدّلال والبرقه والمبيت والحسنى والصّافية ومالامّ ابراهيم

الی علیّ بن ابیطالب فان مضی فالی الحسن بن علیّ والی اخیه الحسین (ع) والی الاکبر فالاکبر من ولد رسول اللّه (ص) ثمّ انّی اوصیک فی نفسی وهی احبّ الانفس الیّ بعد رسول اللّه (ص) اذا انا متّ فغسّلنی بیدک وحنّطنی وکفّنی وادفنّی لیلا ولا یشهدنی فلان وفلان واستودعک اللّه تعالی حتّی القاک جمع اللّه بینی وبینک فی داره وقرب جواره وکتب ذلک علیّ (ع) بیده.

وی (ع) الصّدوق عن ابیجعفر (ع) قال لمّا ماتت فاطمة (ع) قام علیها امیر المؤمنین قال اللّهم انّی راض عن ابنة نبیک اللّهمّ انّها قد اوحشت فآنسها اللّهم انّها قد هجرت فصلها اللّهمّ انّها قد ظلمت فاحکم لها وانت خیر الحاکمین.

(وصایا علیّ بن الحسین ع)

کا قال علیّ بن الحسین (ع) لابنه یا بنیّ اصبر علی النّوائب ولا تتعرّض للحقوق ولا تجب اخاک الی الامر الّذی مضرّته علیک اکثر من منفعته له.

وتقدّم فی ظلم وصیّته لابنه محمّد (ص) بقوله ایّاک و ظلم من لا یجد علیک ناصرا الّا اللّه.

کا عن ابیجعفر (ع) قال (ع) لمّا حضرت ابی علیّ بن الحسین (ع) الوفاة ضمّنی الی صدره وقال یا بنیّ اوصیک بما اوصانی به ابی حین حضرته الوفاة وبما ذکر انّ اباه اوصاه به یا بنیّ اصبر علی الحقّ وان کان مرّا.

(وصایا ابیجعفر الباقر ع)

منها وصیّته (ع) لجابر و قد تقدّم فی جبر.

شا عن ابیعبداللّه (ع) قال لمّا حضرت ابی الوفاة قال یا جعفر اوصیک باصحابی خیرا قلت جعلت فداک واللّه لادعنّهم والرّجل منهم یکون فی المصر فلا یسأل احدا.

وقال یا جعفر اذا انا متّ فغسّلنی وکفّنّی وارفع قبری اربع اصابع ورشّه بالماء و اوصی بثمانمأة درهم لماتمه وکان یری ذلک من السّنّة لانّ رسول اللّه (ص) قال اتّخذوا لآل جعفر طعاما فقد شغلوا.

عن ابیعبداللّه (ع) قال قال لی ابی یا جعفر اوقف لی من مالی کذا و کذا لنوادب تندبنی عشر سنین بمنی ایّام منی.

شا عن ابیعبداللّه (ع) قال انّ ابی استودعنی ماهناک فلمّا حضرته الوفاة قال ادع لی شهودا فدعوت اربعة من قریش فیهم نافع مولی عبداللّه بن عمر فقال اکتب هذا ما اوصی به یعقوب بنیه یا بنیّ انّ اللّهَ اصْطَفی لَکُمُ الدّینَ فَلا تَموتُنَّ اِلاّ وَاَنْتُمْ مُسْلِمونَ و اوصی محمّد بن علیّ الی جعفر بن محمّد (ص) و امره

ان يكفّنه في برده الّذى كان يصلّي فيه يوم الجمعة وان يعمّمه بعمامته وان يربع قبره ويرفعه اربع اصابع وان يحلّ اطماره عند دفنه ثمّ قال للشّهود انصرفوا رحمكم اللّه فقلت يا ابت ماكان في هذا بان يشهد عليه فقال يا بنيّ كرهت ان تغلب وان يقال لم يوص اليه واردت ان تكون لك الحجّة.

(وصايا الصّادق ع)

روى انّ اباعبداللّه (ع) كان يوصي رجلا فقال اقلل من شرب الماء فانّه يمدّ كلّ داء واجتنب الدّواء ما احتمل بدنك الدّاء.

في رسالة الصّادق (ع) الى النّجاشي والي الاهواز ثمّ انّي اوصيك بتقوى اللّه وايثار طاعته والاعتصام بحبله فانّه من اعتصم بحبل اللّه فقد هدى الى صراط مستقيم فاتّق اللّه ولا يؤثر احدا على رضاه وهواه فانّه وصيّة اللّه عزّوجلّ الى خلقه لايقبل منهم غيرها ولايعظم سواها واعلم انّ الخلايق لم يوكلوا بشئ اعظم من التّقوى فانّه وصيّتنا اهل البيت.

عن هشام بن سالم قال سمعت ابا عبداللّه (ع) يقول لحمران يا حمران انظر الى من هو دونك ولاتنظر الى من هو فوقك في القدرة فانّ ذلك اقنع لك بماقسّم لك واحرى ان تستوجب الزّيادة من ربّك واعلم انّ العمل الدّائم القليل على اليقين افضل عنداللّه من العمل الكثير على غير يقين واعلم انّه لاورع انفع من تجنّب محارم اللّه والكفّ عن اذى المؤمنين واغتيابهم ولاعيش اهنا من حسن الخلق ولامال انفع من القنوع باليسير المجزى ولاجهل اضرّ من العجب.

مص قال الصّادق (ع) افضل الوصايا والزمها ان لاتنسى ربّك وان تذكره دائما ولاتعصيه وتعبده قاعدا وقائما ولاتغترّ بنعمته.

كشف ذكر بعض اصحابه (ع) قال دخلت على جعفر (ع) وموسى ولده (ع) بين يديه وهو يوصيه بهذه الوصيّة فكان ممّا حفظت منه ان قال يابنيّ اقبل وصيّتي واحفظ مقالتي فانّك ان حفظتها تعش سعيدا وتمت حميدا يا بنيّ انّه من قنع بماقسّم اللّه له استغنى ومن مدّ عينه الى مافي يد غيره مات فقيرا ومن لم يرض بماقسّم اللّه عزّوجلّ اتّهم اللّه تعالى في قضائه ومن استصغر زلّة نفسه استعظم زلّة غيره ومن استصغر زلّة غيره استعظم زلّة نفسه يابنيّ من كشف حجاب غيره انكشفت عورات نفسه . . .
وفي آخرها قال عليّ بن موسى (ع) فما ترك ابي هذه الوصيّة الى ان مات (ع)

ين عن فضالة عن الفضيل بن عثمان عن ابيعبداللّه (ع) قال قلت له اوصني قال اوصيك بتقوى اللّه وصدق الحديث واداء الامانة وحسن الصّحابة لمن صحبك واذا كان قبل طلوع الشّمس وقبل الغروب فعليك بالدّعاء واجتهد ولاتمتنع من شيء تطلبه من ربّك ولاتقل

(تقول خ ل) هذا مالا اعطاه وادع فانّ اللّه یفعل مایشاء.

من کتاب ابی القاسم بن قولویه عن حمران بن اعین قال دخلت علی ابی‌جعفر (ع) فقلت‌اوصنی فقال اوصیک بتقوی اللّه وایّاک والمزاح فانّه یذهب هیبة الرّجل و ماء وجهه وعلیک بالدّعاء لاخوانک بظهر الغیب فانّه یهیل (یدرّ) الرّزق یقولها ثلثا.

کشف روی انّ موسی بن جعفر (ع) - احضر ولده یوما فقال لهم یا بنیّ انّی‌موصیکم بوصیّة فمن حفظها لم یضع معها ان اتاکم‌آت فاسمعکم فی‌الاذن الیمنی مکروها ثمّ تحوّل الی الاذن الیسری فاعتذر وقال لم اقل شیئا فاقبلوا عذره.

(وصیة ابیمحمّد الحسن العسکری ع)

لشیعته ف قال اوصیکم بتقوی اللّه والورع فی دینکم والاجتهاد وصدق الحدیث واداء الامانة الی من ائتمنکم من برّ او فاجر وطول السّجود وحسن الجوار فبهذا جاء محمّد (ص) صلّوا فی عشائرهم (کم خ ل) واشهدوا جنائزهم (کم خ ل) وعوّدوا مرضاهم وادّوا حقوقهم فانّ الرّجل منکم اذا ورع فی دینه وصدق فی حدیثه وادّی الامانة وحسن خلقه مع النّاس قیل هذا شیعتی فیسرّنی ذلک‌اتّقوا اللّه وکونوا زینا ولاتکونوا شینا جرّوا الینا کلّ مودّة وادفعوا عنّا کلّ قبیح فانّه ماقیل فینامن حسن‌فنحن اهله وماقیل فینا من سوء فمانحن کذلک لنا حقّ فی کتاب اللّه و قرابة من رسول اللّه (ص) و تطهیر من اللّه لایدّعیه احد غیرنا الاّ کذّاب اکثر واذکرااللّه و ذکر الموت و تلاوة القرآن والصّلوة علی النّبی (ص) فانّ الصّلوة علی رسول اللّه (ص) عشر حسنات احفظوا ماوصّیتکم به واستودعکم‌اللّه واقرء علیکم السّلام.

عاش شقّ الکاهن ثلثمأة سنة فلمّا حضرته الوفاة فاجتمع الیه قومه وقالواله‌اوصنا فقد آن ان یفوتنا بک الدّهر فقال تواصلوا ولاتقاطعوا وتقابلوا ولاتدابروا و صلوا الارحام واحفظوا الذّمام وسودوا الحکیم و وقّرو اذا الشّیبة واذلّوا اللّئیم.

عاش عوف بن کنانة الکلبی ثلثمأة سنة فلمّا حضرته الوفاة جمع بنیه فاوصاهم فقال‌یابنی‌احفظوا وصیّتی فانّکم ان حفظتموها سدتم قومکم بعدی الهکم فاتّقوه ولاتخونوا ولاتحزنوا‌ولاتثیروا‌السّباع من مرابضها‌وجاوروا النّاس بالکفّ عن‌مساویهم تسلموا و تصلحوا واعفوا عن الطّلب الیهم لئلاّ تستثقلوا والزموا الصّمت الاّ من حقّ.

وصّیة عبداللّه بن العباس لابنه علی بن عبداللّه لیکن کنزک الّذی تذخره العلم کن به اشدّ اغتباطا منک بکثرة الذّهب‌الاحمر

نقل عن قثم الزّاهد قال رایت راهبا

علي باب بيت المقدس كالواله فقلت له اوصني فقال كن كرجل احتوشته السّباع فهو خائف مذعور يخاف ان يسهوا فتفترسه او يلهو فتنهشه فليله ليل مخافة اذا امن فيه المغترّون ونهاره نهار حزن اذا فرح فيه البطّالون ثمّ انّه ولّى وتركني فقلت زدني فقال انّ الظّمآن يقنع بيسير الماء تقدّم مايقرب منه في رهب .

ک عن عبدالله بن عباس عن ابيه قال قد جمع قسّ بن ساعدة ولده فقال انّ المعاتكفيه البقله و ترويه المذقة و من عيّرک شيئاً ففيه مثله ومن ظلمک وجد من يظلمه تقدّم في قسس بعض هذه الوصيّة .

تقدم في حذف وسعد وسود وحيا و خدج وكثم وياتي في وعظ ووقي مايناسب ذلک سفينة البحار وصي .

(الوضا والرّواية)

ثو عن ابي الحسن موسى (ع) قال من توضّاء للمغرب كان وضوئه ذلک كفارة لما مضى من ذنوبه في نهاره ماخلا الكبائر ومن توضّاء لصلوة الصّبح كان وضوئه ذلک كفّارة لمامضى من ذنوبه في ليلته ماخلا الكبائر .

شي روى زرارة و ابوحنيفة عن ابيبكر بن حزم قال توضّاء رجل فمسح علي خفّيه فدخل المسجد فصلّى فجاء عليّ (ع) فوطاء على رقبته فقال ويلک تصلّي على غير وضوء فقال امرني عمر بن الخطاب قال فاخذ بيده فانتهى به اليه فقال انظر مايروى هذا عليک فرفع صوته فقال نعم انا امرته انّ رسول الله (ص) مسح قال قبل المائدة او بعدها قال لا ادري قال فلم تفتي وانت لاتدري سبق الكتاب الخفّين .

سن عن الصّادق (ع) من تطهّر ثمّ آوى الى فراشه بات و فراشه كمسجده فان ذكر انّه ليس علي وضوئه فيتيمم من دثاره كائنا ماكان لم يزل في صلوة ماذكر الله عزّوجلّ .

ارشاد القلوب و اعلام الدّين للدّيلمي قال قال النّبي (ص) يقول الله عزّوجلّ من احدث ولم يتوضّاء فقد جفاني و من احدث وتوضاء وصلّى ركعتين ودعاني ولم اجبه فيما سألني من أمور دينه و دنياه فقد جفوته ولست بربّ جاف .

نوادر الرّاوندي قال قال عليّ (ع) كان اصحاب رسول الله اذا بالوا توضّاؤا اوتيمّموا مخافة ان تدركهم السّاعة .

عن الصّادق (ع) من توضّاء فذكر اسم الله طهر جميع جسده وكان الوضوء الى الوضوء كفّارة لمابينهما من الذّنوب ومن لم يسمّ لم يطهر من جسده الاّ ماصابه الماء .

قال ايّما مؤمن قرء في وضوئه انّا انزلناه في ليلة القدر خرج من ذنوبه كيوم ولدته امه .

جع عن الباقر (ع) من قرء على اثر

وضوئه آية الكرسي مرّة اعطاه اللّه تعالي ثواب اربعين عاما ورفع له اربعين درجة زوّجه اللّه اربعين حوراء .

الاختيار قال امير المؤمنين (ع) لابي ذر اذا نزل بک امر عظيم في دين او دنيا فتوضّاء وارفع يديک وقل يا اللّه سبع مرّات فانّه يستجاب لک .

عن النبيّ (ص) في حديث قال اذا تمضمض نوّر اللّه قلبه و لسانه بالحكمة فاذا استنشق آمنه اللّه من النّار و رزقه رائحة الجنة .

کا عن ابيجعفر (ع) قال انّما الوضوء حدّ من حدود اللّه ليعلم اللّه من يطيعه و من يعصيه وانّ المومن لاينجسه شئ انّما يكفيه مثل الدّهن سفينة البحار وضاء

وَضَحَ : الامر والكلام ض يضح : بان وانجلي وانكشف (اقرب) :امر و گفتار ظاهر و آشكار وكشف گرديد .

«ووضحت محجّة الحقّ لخابطها» ط ۱۰۶ ط ۲۴ــ ۹ جادهٔ حقّ براي اشتباه كننده آن روشن و آشكار است .

(اَوْضَحَ) الامر : جعله واضحا وــ الامر : ظهر و صار واضحا (اقرب): امر را آشكار قرار داد . امر برگشت آشكار گشت .

« فانّ اللّه قد اوضح لكم سبيل الحقّ »
ط ۱۵۵ ط ۲۳ــ ۹ بتحقيق خداوند راه حقّ (دين) را آشكار نموده (در قرآن و زبان پيامبر تمامي حقايق بيان شده است)

(اِسْتَوْضَحَ) عن الامر : بحث عنه وــ الشّمس: تخاوص اليها و ــ فلانا الامر او الكلام: سأله ان يوضحه له (اقرب) : از امر كنجكاوي كرد . بسوي خورشيد باحتياط نگاه نمود . از فلاني خواست تا امر را براي او آشكار نمايد .

«والوهن عنها اذا استوضحت» ر ۵۳ ر ۲۳۹ــ ۱۸۳ (برحذر باش) از سستي كردن از امور چون (در دسترس قرار گرفتن آن) آشكار گردد .

(الوَضَحُ) : مصدر و ــ بياض الصّبح و الضّوء و ــ البرص و ــ الغرّة و ــ الشّيب (اقرب) : آشكار شدن . سفيدي و روشني صبح بيماري برص . روشني . پيري

«وتنكّب المخالج عن وضح السّبيل»
ط ۸۱ ط ۴ــ ۳۴ كناره جوئي كند از انديشه ها وچيزهائيكه باز دارد از راه روشن .

(الوُضُوح) مصدر : آشكار بودن

«والوضوح بالبهمة» ط ۱۸۴ ط ۶ــ ۴ (نزديک گردانيد) آشكار را با پنهاني (سفيدي را با سياهي)

(الإيضاح) مصدر من اوضح :آشكار گردانيدن و آشكار شدن .

« وايضاح المنهج» ط ۱۸۳ ط ۱۶ــ ۹ (پيامبر را فرستاد) با روشن ساختن راه روشن

(الإتِّضاح) : الانكشاف والانجلاء

والاستبانة (اقرب) : ظاهر وآشکار شدن .
«واصرمهم عند اتّضاح الحکم» ر ۵۳ ر ۲۳۹ــ ۸۷ قاطع ترین مردم است هنگام ظاهر شدن حکم (با قاطعیّت حکم می‌کند)
(الواضح) اسم فاعل (اقرب): آشکار
« ثمّ سلک جددا واضحا » ط ۱۵۱ ط ۳۸ــ ۵ سپس راه برود درراه راست وروشن .
(الواضحة) مونّث واضح
«والایات واضحة» ط ۸۵ ط ۱۹ــ ۱۶ (کجا برمیگردید درحالیکه) نشانه های (راستی) آشکار است .
(الاوضاح) جمع وضح : و هو هنا بیاض الصّبح (عبده) سفیدیهای صبح .
«وبدت اوضاح نهارها» ط ۱۵۳ط۴۵ ــ ۱۰ وظاهرشد روشنیهای‌روز آن (خورشید)
(الموضحات) جمع موضحة اسم‌فاعل مونّث من اوضح : روشن کننده‌ها
«واقام موضحات الاعلام» ط ۷۰ ط ۷۵ــ ۶ برپا نمود نشانه های آشکار سازنده‌ٔ (راه راست را)

الوَضَر : غسالة السّقاء والقصعة وبقیّة الدّسم فی الاناء (عبده) قطره مشک و کاسه و باقیماندهٔ چربی در ظرف .
«لعمر ابیک الخیر یا عمرو انّنی علی وضرمن ذاالاناء قلیل» ط ۲۵ ط ۱۰۱ــ ۲ ای عمر بجان پدر خوب تو سوگند که من رسیده‌ام بچرکی و چربی کمی از این ظرف طعامی که باقی‌مانده است (کنایه از اینکه بهرهٔ من از این مملکت باین پستی و کمی به کوفه منتهی شده است)

وَضَعَ : الشّیء یضعه : اثبته و ـ خلاف رفعه و ـ الشّیء من یده : القاه و ـ منه حطّ عن قدره و ـ عن عزیمة : نقص ممّاله علیه شیئا (اقرب) : چیز را ثابت گردانید . او را پست گردانید . چیز را از دست خود انداخت از مقام او کاست . از مال مدیون خود که برعهدهٔ او بود چیزی کم نمود .
«ووضع الملل برفعه» ط ۱۹۶ط۱۲ــ ۱۵ با بلندکردن آن (اسلام) ملّتها وادیان‌را پست گردانید .
«فوضع کلّ شئ موضعه» ط ۲۰۸ط۲۱ ــ ۱۸ (خاصّ و عام را شناخت) سپس هرچیز را بجای خود قرار داد .
« ومتی اخذه منّا وضع تکلیفه عنّا » ح ۴۰۴ ح ۳۲۷ــ ۱۰ وهرگاه آنچیز (توانائی برآن)را ازما گرفت تکلیف آنرا از مابرمیدارد (دربارهٔ آن مؤاخذه نمینماید)
«ووضعت مخالبها فینا وفیهم » ر ۵۸ ر ۲۵۸ــ ۵ چنگالهای خودرا در ما وایشان‌فرو برد .

(تَواضَعَ) الرّجل: تذلّل و تخاشع وضدّتكبّر و ـ القوم علي الامر: تواطؤو(اقرب): مرد فروتني كرد. جماعت برامر موافقت وبناـ گذاري كردند.

«ومن اتي غنيّا فتواضع (له) لغناه ذهب ثلثا دينه» ح ۲۲۸ ح ۳۵۴ ـ ۹ هر كس نزد توانگري بيايد و براي توانگري او بـر وي فروتني نمايد دوسوّم دين او ميرود (زيـرا اين نوع فروتني ميرساند اين شخص با دل و عمل بغير خدا متوجّه است و خدارانمي‌پرستد دراين‌صورت ازدين‌او فقط اقرار بزبان‌ميماند)

(ضَعُوا) فعل امر است از وضع

«وضعوا تيجان المفاخرة» ط ۵طـ۱۴۳ ـ ۱ (بزمين) بگذاريد تاجهاي فخر كـردن بهمديگر را (از سربزمين) گذاريد.

(الوَضْع) مصدر (اقرب) :قراردادن

«فنقوي علي وضع الحقّ مواضعـه» ر ۵۸ ر ۲۵۸ـ ۳ (بيائيد) تا نيرومند شويم برقراردادن حق برجاهاي خودش.

و (الضِعَة) بكسر الضّاد و فتحهامصدر وفي حسبه ضعة اي انحطاط ولوم و خسـة (اقرب) : قراردادن. درحسب او پستـي و لئامت و خساست.

«ولامن ذلّ وضعة الي عزّ وقـدرة» ط ۱۸۴ ط ۶ـ ۴۱ (دنيارا پس ازآفريـدن نابود مي‌كند) نه از جهت زبوني و پستـي گرايش به سوي ارجمندي و توانائي.

(الإيضاع): الاسراع (عبـده). شتافتن.

«فرارهم من الهدي والحقّ وايضاعهم الي العمي والجهل» ر ۲۰ ر ۲۷۱ـ ۲ گريـز آنان از هدايت و حق است و شتافتنشان بـه گمراهي و ناداني.

(التّواضُع) مصدر: فروتني

«ولاحسب كالتّواضع» ح ۱۱۳ح۳۸۲ ـ ۴ هيچ شرافت‌و بزرگي مانند فروتني نيست (زيرا فروتن را همه از دل دوست دارند)

(الواضِع)اسم فاعل: قرار دهنده

«وليس لواضع المعروف في غير حقّه وعند غير اهله من الحظّ فيما اتي الّا محمدة اللّئام» ط ۱۴۰ ط ۱۶۲ـ ۱ براي آنكس كـه احسان را در غير حقّ آن و در نزد غيراهلش قرار مي‌دهد اورا جز ستايش فرومايگان‌بهره‌اي نيست.

(المَوْضُوع) اسم مفعول نهاده شده

«ومهادتحتهم موضوع» ط ۱طـ۳۹ (زمين) گسترده در زيرآنها قرار داده شده است.

(المُتَواضِعِين) اسم فاعـل: جمع فروتنان.

«اترجوان يعطيك اللّه اجرالمتواضعين وانت عنده من المستكبرين» ر ۲۱ ر ۲۹۷ـ۲ آيا اميدواري به اينكه خداوند ترا پـاداش فروتنان عطا نمايد درحاليكه تو در نزد او از

گردنکشان هستی.

(الأوضع): الادنی (عبده): پستتر

«اوضع العلم ماوقف علی اللسان» ع ۹۲ ح ۳۸۱-۵ پستترین دانش آنست که بر زبان بازمانده باشد (درعمل دیده نشود)

(الموضِع والموضَع): مصدران و مکان الوضع (اقرب): قراردادن جای نهادن

«موضع سرّه ولجاء امره» ط ۲ ط۳۷-۱۳ (آل محمدص) محل قرار گرفتن راز او و پناه امر او هستند.

(المواضع) جمع موضع

«ووضعهم من الدّنیا مواضعهم» ط ۱۹۱ ط۱۴-۲ و آنها از دنیا درجاهای خودشان قرار داد.

(الوضع والرّوایات)

وَعِبَادُ الرَّحْمٰنِ الَّذِینَ یَمْشُونَ عَلَی الْأَرْضِ هَوْنًا: الفرقان.

ج بالاسناد الی ابی محمّد العسکری (ع) قال اعرف النّاس بحقوق اخوانه واشدّهم قضاء لها اعظمهم عندالله شأنا و من تواضع فی الدّنیا لاخوانه فهو عندالله من الصّدّیقین ومن شیعة علیّ بن ابیطالب حقّا ثمّ ذکر ماملخّصه انّه قد ورد علی امیرالمؤمنین (ع) اخوان له مؤمنان اب و ابن فقام الیهما و اکرمهما واجلسهما فی صدر مجلسه و جلس بین یدیهما ثمّ امر بطعام فاحضرفا کلا ثمّ جاء قنبر بطشت وابریق خشب و مندیل فاخذامیرالمؤمنین (ع) الابریق فغسل ید الرّجل بعد ان کان الرّجل یمتنع من ذلک وتمرّغ فی التّراب و اقسمه امیرالمؤمنین (ع) ان یغسل مطمئنّا کما کان یغسل لوکان الصّابّ علیه قنبر ففعل ثمّ ناول الابریق محمّدبن الحنفیّة وقال یا بنیّ لو کان هذا الابن حضرنی دون ابیه لصببت علی یده ولکنّ الله عزّوجلّ یابی ان یسوّی بین ابن وابیه اذا جمعهما مکان لکن قد صبّ الاب علی الاب فلیصبّ الابن علی الابن فصبّ محمّدبن الحنفیّة علی الابن ثمّ قال العسکری (ع) فمن اتبع علیّا (ع) فهو الشّیعیّ حقّا.

مع عن الصّادق (ع) عن آبائه (ع) قال انّ من التّواضع ان یرضی الرّجل بالمجلس دون المجلس وان یسلّم علی من یلقی و ان یترک المراء وان کان محقّا ولایحبّ ان یحمد علی التّقوی.

مافی وصیّة امیرالمؤمنین (ع) عند موته علیک بالتّواضع فانّه من اعظم العبادة.

وردت الرّوایات الکثیرة فی انّ من تواضع للّه رفعه اللّه.

مص قال الصّادق (ع) التّواضع اصل کلّ خیر نفیس و مرتبة رفیعة الی قوله و لاهل التّواضع سیماء یعرفها اهل السّماء من الملائکه واهل الارض من العارفین قال اللّه عزّوجلّ

وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّا بِسِيمَاهُمْ
واصل التّواضع من اجلال الله و هيبته و عظمته
وليس لله عبادة يقبلها و يرضاها الّا و بابها
التّواضع ولايعرف مافي معنى حقيقة التّواضع
الّا المقرّبون المستقلّين بوحدانيّته قال الله
عزّوجلّ وَعِبَادُ الرَّحْمٰنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى
الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا
وقد امرالله عزّوجلّ اعزّ خلقه و سيّد بريّته
محمّد صلّى الله عليه وآله بالتّواضع فقال عزّ
وجلّ وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ
والتّواضع مزرعة الخشوع والخضوع
والخشية والحياء وانّهنّ لايأتين الّا منها وفيها
ولايسلم الشّوق (الشرف ح ل) التّام الحقيقي
الّا للمتواضع في ذات الله تعالى

گر پيشناز قوم بهتر داند
خودرا بيقين ازهمه كمتر داند
شد گود مصلاى امام عالى
تاآنكه مقام خويش پستتر داند

نهج قال اميرالمؤمنين (ع) ما احسن
تواضع الاغنياء للفقراء طلبا لما عندالله
واحسن منه تيه الفقراء على الاغنياء اتّكالا
على الله تقدّم في خضر مايتعلّق بذلك.

وروى من تواضع موسى بن عمران (ع)
انّه كان اذا صلّى لم ينفتل حتّى يلصق خدّه
الايمن بالارض وخدّه الايسر الارض فبه خصّص
بوحي الله وكلامه من بين خلقه .

سعدى

يكى قطره باران ز ابرى چكيد
خجل شد چه پهناى دريا بديد
كه جائيكه دريا است من چيستم
گراوهست حقا كه من نيستم
چه خودرا بچشم حقارت بديد
صدف دركنارش چه جان بپروريد
سپهرش بجائى رسانيد كار
كه شد نامور لؤلؤ شاهوار
بلندى از آن يافت كو پست شد
در نيستى كوفت تا هست شد
بلنديت بايد تواضع گزين
كه اين بام را نيست سلّم جز اين

تواضع ابوجعفر (ع) حين اختال
حماره في مشيه بان لزم قربوس السّرج كانّه
يشتكي بطنه وقال اللّهمّ هذا ليس منّي و لكن
هذا من حماري.

في وصايا النّبي (ص) لاميرالمؤمنين
(ع) يا علي والله لو انّ الوضيع في قعر بئر
لبعث الله ريحا يرفعه فوق الاخيار في دولة
الاشرار.

روى عن موسى بن جعفر (ع) انّه مرّ
برجل من اهل السّواد دميم المنظر فسلّم
عليه ونزل عنده وحادثه طويلا ثمّ عرض عليه
نفسه في القيام بحاجة ان عرضت له فقيل له
يابن رسول الله اتنزل الى هذا ثمّ تسأله عن
حوائجه وهو اليك احوج فقال (ع) عبد من

عبيداللّه واخ في كتاب اللّه و جـار في بلاد اللّه يجمعنا واياه خير الاباء آدم و افضل الاديان الاسلام ولعلّ الدّهر يردّ من حاجتنا اليه فيرانا بعدالزّهو عليه متواضعين بين يديه.

تقدّم في علم تواضع عيسى (ع) بغسل اقدام الحواريّين لكي يتواضعوا في النّاس وقوله في التّواضع بحقّ اقول لكم انّ الزّرع ينبت في السّهل ولاينبت في الصّفا وكذلک الحكمة تعمر في قلب المتواضع ولاتعمر في قلب المتكبّر الجبّار.

توضع عليّ (ع) في نومه على التّراب ومن كلامه (ع) في الخطبة القاصعة و اعتمدوا وضع التّذلل على رؤسكم والقاء التّعزّز تحت اقدامكم وخلع التّكبّر من اعناقكم واتّخذوا التّواضع مسلحة بينكم وبين عدوّكم ابليس وجنوده فانّ له من كلّ امّة جنودا و اعوانا ورجلا وفرسانا ولاتكونوا كالمتكبّر على ابن امّه الى ان قال (ع) فلو رخّص اللّه في الكبر لاحد من عباده لرخّص فيه لخاصّة انبيائه و رسله ولكنّه سبحانه كرّه اليهم التّكابر و رضي لهم التّواضع فالصقوا بالارض خدودهم و عفّروا في التّراب وجوههم وخفضوا اجنحتهم للمؤمنين وكانوا اقواما مستضعفين قد اختبرهم اللّه بالمخمصة وابتلاهم بالمجهدة (المشقّة) وامتحنهم بالمخاوف ومخضهم بالمكاره.

الرّضوي (ع) في علامات الامام عدّ منها ان يكون اشدّ النّاس تواضعا للّه تعالى.

(تواضع ابي الحسن الرّضا ع)

كا عن رجل من بلخ قال كنت مع الرّضا (ع) في سفره الى خراسان فدعا يوما بمائدة له فجمع عليها مواليه من السّودان وغيرهم فقلت جعلت فداک لو عزلت لهؤلاء مائدة فقال مه انّ الرّبّ تبارک و تعالى واحد و الامّ واحد والاب واحد والجزاء بالاعمال.

ختص كان محمّدبن مسلم رجلا شريفا موسرا فقال له ابوجعفر (ع) تواضع يا محمّد فلمّا انصرف اخذ قوصرة من تمر مع الميزان وجلس على باب المسجد الجامع وجعل ينادي عليه فاتاه قومه فقالوا له فضحتنا فقال انّ مولاي امرني بامر فلن اخالفه ولن ابرح حتّى افرغ من بيع مافي هذه القوصرة فقال له قومه امّا اذا ابيت الّا ان تشتغل ببيع وشرى فاقعد في الطّحّانين فقعد في الطّحّانين فهيّأ رحى وجملا وجعل يطحن وذكر ابومحمّد البرقي انّه كان مشهورا في العبادة وكان من العبّاد في زمانه.

تواضع النّجاشي بلبس خلقان الثّياب والجلوس على التّراب شكرا للّه تعالى على ان نصر رسول اللّه (ص) واهلک اعدائه ببدر.

نبه قيل للمنصور في حبسک محمّدبن مروان فلو امرت باحضاره و سألته عمّا جرى بينه و بين ملک النّوبة فقال صرت الى جزيرة

في آخر امرنا فامرت بالمضارب فضربت فخرج النّوب يتعجّبون واقبل ملكهم رجل طويل اصلع حاف عليه كساء فسلّم وجلس على الارض فقلت مالک لاتقعد علي البساط قال انا ملك و حقّ لمن رفعه اللّه ان يتواضع له اذا رفعه ثمّ قال ما بالكم تطاؤن الزّرع بدوابّكم والفساد محرّم عليكم في كتابكم فقلت عبيدنا فعلوه بجهلهم قال فما بالكم تشربون الخمر وهي محرّمة عليكم في دينكم قلت اشياعنا فعلوه بجهلهم قال فما بالكم تلبسون الدّيباج وتتحلّون بالذّهب وهي محرّمة عليكم على لسان نبيّكم قلت فعل ذلک اعاجم من خدمنا كرهنا الخلاف عليهم فجعل ينظر في وجهي و يكرّر معاذيري على وجه الاستهزاء ثمّ قال ليس كما تقول يابن مروان ولكنّكم قوم ملكتم فظلمتم وتركتم ماامرتم فاذاقكم اللّه وبال امركم وللّه فيكم نقم لم تبلغ وانّي اخشي ان ينزل بک وانت في ارضي فيصيبني معک فارتحل عنّي .

تواضع علي بن يقطين لابراهيم الجمّال بان امره ان يطاء خدّه ليرتفع قدره عند امامه موسي بن جعفر (ع)

ذكر اخلاق المتواضعين و احوال رسول اللّه (ص) في تواضعه فممّا روى عنه (ص) في ذلک انّه كان يعلف النّاضح و يعقل البعير ويقمّ البيت و يحلب الشّاة ويخصف النّعل ويرقع الثّوب وياكل مع خادمه و يطحن عنه اذا اعيى الي غير ذلک مما ذكرناه في خلق في ذكر اخلاقه الشّريفة .

قال رسول اللّه (ص) انّ احبّكم واقربكم منّي يوم القيمة مجلسا احسنكم خلقا واشدّكم تواضعا وانّ ابعدكم يوم القيمة منّي الثّرثارون وهم المستكبرون .

شي العلويّ (ع) ومن اتي غنيّا فتواضع لغناه ذهب اللّه بثلثي دينه .

فس عن ابيعبداللّه (ع) في حديث عن رسول اللّه (ص) قال ومن اتي ذا ميسرة فتخشّع له طلب مافي يديه ذهب ثلثا دينه ثمّ قال ولاتعجل وليس يكون الرّجل ينال من الرّجل الرّفق فيجلّه ويوقّره فقد يجب ذلک عليه ولكن يراه انّه يريد بتخشّعه ما عنداللّه ويريد ان يختلّه عمّا في يديه .

تواضع ز گردن فرازان نكوست
گدا گر تواضع كند خوي اوست

سفينة البحار وضع

الوضين : بطان يشدّ به الرّحل على البعير كالحزام للسّرج (عبده) : تنگ بندي است با آن جهاز به شتر بسته مي‌شود مانند تنگ بندي براي زين اسب و در المنجد بطان را به ورقه اي كه به شكم اسب بسته مي شود تا آنرا از پشه محفوظ دارد معني كرده است .

«يا اخابني اسد انّک لقلق الوضين»
ط ۱۶۰ ط ۱۰۷-۲ (اي برادر و از تيره*)

بني اسد براستي تو مردی هستی که‌تنگ (اسب سواری) تو سست و جنبان است (این مثلی است برای کسیکه در امور ثبات‌نداشته باشد زده می‌شود)

وَطِئَهُ : برجله ل بطأه: علاه بهـا ورأسه و ـ الفرس : رکبه و ـ ارض العدو: دخله (اقرب) : با پایش بروی او آمد و اورا لگد مال کرد . به اسب سوار شد . به زمین دمشن‌داخل شد .

(وَطَّأَهُ) : هیّأه و دمّثه و ـ سهّلـه (اقرب) :اورا آماده وآسان کردانید .

«هیهات من وطیء دحضک زلـق» ر ۴۵ ر ۲۴۲ـ ۲۶ چه دور است که مـن از تو فریب‌خورم هرکس‌برلغزشگاهت گام نهاد‌لغزید بر راحتیهای تو علاقهٔ مفرط نشان بدهـد از جاده حق بیرون رود)

(أَوْطَأَهُ) الارض و ـ بالارض: جعلـه یطأه و ـ فرسه : حمله علیه فرکبه (اقـرب) : اورا به پایمال کردن زمین وادار کرد . او رابر اسب وی سوار نمود پس آن هم سوار شد .

«واوطأوکم اثخان الجراحة» ط ۱۹۰ ط ۲ـ ۴۱ شمارا با سختی جراحت پایمـال کردند

(الْوَطْأَة) مصدر و ـ موضع القـدم (اقرب) : پایمال کردن جای قدم .

«ان ثبتت الوطأة فی هذه المزلّـة فذاک» ط ۱۴۷ ط ۷۹ـ ۶ اگر قدم در ایـن لغزشگاه (دنیا) ثابت شود پس این اسـت مقصود شما .

(وَطَّأَهُ) برجله : داسه و ـ الفـراش: دمّثه .وسهّله و ـ الامر : مهّده و هیّأه (اقرب) : آنرا با پای خود پایمال کرد . فراش را نرم و راحت قرار داد . امر را گسترد و آماده‌نمود

«ووطّئ المنزل قبل حلولک» ر ۳۱ر ۲۴۰ـ ۷۴ پیش از رفتنت منزل را (بـرای راحتی خود) آماده کن .

(الوَطِیء) : السّهل اللیّـن و ـ المنخفض و ـ المذلّل للتقلّب علیه (اقرب) : راحت‌نرم پائین‌آمده. رام شده برای‌گردیدن درآن .

«ولاوطیء الظّهر للرّاکب المقتعد» ر ۳۶ ر ۲۵۶ـ ۸ نه رام کننده پشت دهنـده برای سوار شونده (که میخواهد سوار شود)

(الموطئ) : موضع القدم (اقرب) : جای پا

« فجعلکم مرمی نبله و موطئ قدمه» ط ۱۹۰ ط ۲ـ ۷۵ پس شمارا هدف تیر و جای رفت وآمد قدم خود قرار داد (تا شمـارابا حیله‌های خود بفریبد)

×××

(المُوَطَّدات) : المثبتات (عبده) : برقرار و محکم .

﴿فمن شواهد خلقه خلق السّموات موطّدات بلاعمد﴾ ط ۱۸۰ ط ۱۰ــ ۶ از جملسه گواهان آفرینش ا (خداوند) آفریدن آسمانها است ثابت محکم بدون ستون .

الوَطَرُ : الحاجة او حاجة لک فیهاهمّ وعناية (اقرب) : نیازمندی یا نیازمندی که ترا درآن عنایت واهتمامی هست .

﴿ولا بماقضوا من وطرهم﴾ ط ۱۵۱ ط ۳۸ــ ۳ (سود نبردند) بآنچه رسیدنــد از حاجتشان .

وَطَنَ : ض بالمکان یطن :اقام به در محل جاگرفت و ساکن شد .

(اَوْطَنَ) بالمکان :اقام به و ــ البلد: اتّخذه وطنا و ــ نفسه علی کذا : تمهّــدت (اقرب) :درمحل جا گرفت و ساکن گشت .شهر را برای محلّ سکونت قرارداد. نفس خودرابر این آماده کرد .

﴿واوطنوا ماکانوا یوحشون﴾ ط ۱۸۶ ط ۸۶ــ ۵ و جا گرفتند در گوری کــه از آن میرمیدند

((التَوْطین) : التّهیّؤ والتّمهیــد والتّسهیل والتّذلیل (اقرب) : آماده شــدن گستردن وآسان نمودن و رام کردن .

﴿اوتوطینی نفسي علی المنیّة﴾ ر ۳۵ ر ۲۸۱ــ ۴ (اگر نبود) آماده کردن نفس‌خود را برمرگ (دوست میداشتم با اینها یکروز هم نمانم)

المُوطِنین : الجاعلین وطنا (عبده) کسانیکه جائیرا وطن خود قرار دهند .

﴿موطنین اکناف دجلة﴾ ط ۴۸ط ۱۶۸ ــ ۲ (مصلحت در این دیدم از شما بگذرم به نزد آنان) که در اطراف این دجله ساکــن هستند (با شما بجنگ دشمنتان بیاورم)

(الوَطَن) : منزل اقامة الانسان ومقرّه ولد به اولم یولد (اقرب) : منزل سکونــت انسان است و قرارگاه او است در آنجا زائیده شود یا نشود .

﴿الغنی في الغربة وطن﴾ ح ۵۶ح ۳۶۰ ــ ۸ بی‌نیازی در غربت وطن است (زیرابرای بی‌نیازی همه براو اظهار دوستی‌میکنند)

(الاَوْطان) جمع وطن

﴿لایستانسون بالاوطان﴾ ط ۲۲۴ ط ۷۴ــ ۱۰ بموطنها (اقامتگاه همیشگی خــود) انس نمیگیرند .

(المَوْطِن) : الوطن و ــ کــلّ مکان

اقام به الانسان لامر (اقرب) : محلّ سکونت هر مکانیکه انسان اقامت گزیند.

«فانّي سمعت رسول اللّه (ص) يقول في غير موطن» ر ۵۳ ر ۲۳۹ - ۱۳۸ بتحقيق من ازرسولخدا درجاهای زیاد شنیدم میفرمود

(المَواطِن) جمع وطن (اقرب) :

«فقلت يا رسول اللّه ليس هذا من مواطن الصّبر» ط ۱۵۴ ط ۲۵ - ۱۷ گفتم یارسول اللّه این (مژده شهادت) از موارد صبر نیست (بلکه از موارد مژده است)

(الوطن والرّوايات)

العلوي (ع) المشتمل علي مواطن يوم القيمة منها موطن يجتمعون فيه فلايزالون يبكون الدّم.

لعن رسول اللّه (ص) اباسفيان في سبعة مواطن. سفينة البحار وطن.

وَظَّفَهُ : عيّن له في كلّ يوم وظيفة و - عليه العمل والخراج ونحو ذلك : قدّره و عيّنه (اقرب) : برای او هر روز وظیفه ای معیّن نمود کار ومالیات ومانند آنرا برای او اندازه ومعیّن نمود.

«ووظّف لكم مددا في قرار خبرة ودار عبرة» ط ۸۱ ط ۴ - ۵ برای شما مدّتهای عمر در آزمایش و سرای عبرت معین نمود.

(الوَظائف) جمع وظيفه : مايقدّر من عمل وطعام ورزق وغير ذلك و - العهدوالشّرط (اقرب) : آنچه از عمل و طعام و روزی و غیر آن معیّن می شود. پیمان وشرط

«واستعينه علي وظائف حقوقه» ط ۱۸۸ ط ۲۲ - ۱ بر اداء وظیفه های حقّهای او از وی یاری میطلبم.

وَعَبَهُ : ض يعبه : اخذه اجمع ولم يدع منه شيئا.

(اَوْعَبَهُ) بمعني وعبه و - الشّي: جمعه و - الامر : فرغ منه و - الجدع : استأصله (اقرب) : تمامي چيز را اخذ كرد. چیز راجمع كرد. از كار فارغ شد دماغ اورا بخاک مالید.

«وما اوعبته الاصداف» ط ۸۹ ط ۳ - ۱۰۱ (عالم است از پنهاني) آنچه فرا گرفته است آنرا (از لؤلؤ مرجان) صدفها.

(الاْسْتِيعاب) : الاخذ باجمع والاستيصال و - السّعة و - الاستيفاء (اقرب): فراگرفتن تمام و هلاک ساختن. فراخي. تمام اخذ کردن.

«وفتح لك باب المتاب و باب الاستعتاب الاستيعاب» ر ۳۱ ر ۲۴۰ - ۸۰ - درب بازگشت و درب طلب خوشنودي بافراخي

را باز کرد.

الوُعُوثَة : مصدر من وعث الطريق ای تعسر سلوکه و ـ فساد الامر واختلاطه (اقرب) : دشواری راه. تباهی وآمیختگی امر.
«ولاوعوثة لسهولته» ط۹۶ ف ۱۳ط ـ ۱۸ و برای آسانی او هیچ دشواری وجود ندارد.
(الوَعْثاء) : المشقّة والتّعب (اقرب): سختی و خستگی.
«اللّهمّ انّی اعوذ بک من وعثاء السّفر» ط ۴۶ ط ۲۳۲ ـ ۱ پروردگارا از رنج و سختی سفر بتو پناه می‌برم.
(الوَعْث) مصدر و ـ المکان السّهل الکثیر الدّهس تغیب فیه الاقدام و ـ الطّریق الخشن الغلیظ العسر و ـ العظم المکسور و ـ الهزال (اقرب) : جای نرم زیاد که قدم‌ها در آن فرو رود. راه زبردشوار. استخوان‌شکسته. لاغری.
«ورکبت مجهولها سروح عاهة بواد وعث» ر ۳۱ ر ۲۴۰ ـ ۹۴ سوار شده اند در بیابانی که راه آن معلوم نیست حیوانات چرنده علف باآفت و سر داده شده‌دربیابان سخت و دشوار.

×××

وَعَدَهُ : الأمر وبالأمر یعده: قال‌له انّه یجریه له او ینیله ایّاه (اقرب) : بهاو گفت که آنرا اجرا نماید یا آنرا بهوی برساند.
«ووعدوا جسیما» ط ۸۱ ط ۴ ـ ۵۰ ـ به نعمتهای بزرگ داده شدند.
(تَوَعَّدَهُ) : تهدّده (اقرب) : او را تهدید کرد و ترسانید.
«الولم یتوّعد اللّه علی معصیته‌لکان یجب ان لایعصی شکر النعمه» ح ۲۹۰ ح۳۴۹ ـ ۱ اگر خداوند بر نافرمانی خود وعدهٔ عذاب نداده و نترسانیده بود واجب بود که برای اداء شکر او وی را نافرمانی نشود
(الوَعْد) مصدر (اقرب):وعده‌دادن
(الوَعِید) : التّهدید (اقرب) : ترسانیدن.
«وسقط الوعد والوعید» ح ۷۸ ـ ح ۳۷۹ ـ ۱ (اگر جبر بود) نوید (به بهشت) وبیم دادن (از دوزخ) ساقط می‌گشت.
(العِدَة) الوعد (اقرب):
«الی ان بعث اللّه سبحانه محمّدا رسول اللّه(ص) لانجاز عدته» ط ۵ ـ ۴۳ ـ تاخداوندمنزه محمّد پیامبر خدارا برای‌انجام وعدهٔ خود برانگیخت.
(العِدات) جمع عدة (اقرب) :
«واتمام العدات» ط ۱۱۸ ط ۱۴۶ ـ ۱ (بخدا سوگند) وفا به وعده‌ها رادانستم

(الميعاد) : المواعد و ـ وقت الوعد و ـ موضعه (اقرب) : باهم وعده گذاشتن . وقت وعده وجای آن .

«وان افن فالفناء ميعادی» ر ۲۳ ر ۲۷۷ـ ۲ اگر مردم مرگ وعده‌گاه منست .

(المَوْعُود) : اسم مفعول : وعده داده شده .

«حتّی نزل بهم الموعود» ط ۱۴۵ ط ۳۰ـ ۱۲ تا وعده داده شده (مرگ) به آنان فرود آمد (آنانرا دریافت)

(المَوْعِد) : الوعد و ـ مكانه و زمانه و ـ العهد (اقرب) : وعده دادن . مكان وزمان وعده . پيمان .

«وجعل الحمام موعده» ط ۱۶۳ ط ۱۱ ـ ۳۰ مرگ را وعده‌گاه او قرار داد .

(الوعد والرّوايـات)

عد اعتقادنا في الوعد والوعيد هو انّ من وعداللّه عزّوجلّ علي عمل ثوابا فهو منجز ومن وعده علي عمل عقابا فهو فيه بالخيار ان عذّبه فبعدله وان عفا عنه فبفضله ومااللّه بظلّام للعبيد وقد قال اللّه عزّ وجلّ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ اَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ .

وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ اِسْمٰعِيلَ اِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ ل عن الحسين بن مصعب قال سمعت اباعبداللّه (ع) يقول ثلثة لاعذرلاحد فيها: اداء الامانة الي البرّ والفاجر والوفاء بالعهد للبرّ والفاجر وبرّ الوالدين برّين كانا او فاجرين وتقدّم في نفق انّ خلف الوعد من علامات النّفاق .

ع عن ابيعبداللّه (ع) قال انّ رسول اللّه (ص) وعد رجلا الي صخرة فقال انا لك هيهنا حتّي تاتي قال فاشتدّت الشّمس عليه فقال اصحابه يارسول اللّه لوانّك تحوّلت الي الظّلّ قال قد وعدته الي هيهنا وان لم يجيء كان منه الي المحشر .

خبر وعد اسمعيل صادق الوعد رجلا بالصّفاح ومكثه به سنة مقيما حتّي جاء الرّجل واعتذر بانّي نسيت ميعادك فقال اما واللّه لولم تجئني لكان منه المحشر .

قال رسول اللّه (ص) عدة المؤمن اخذ باليد يريد (ص) انّ المؤمن اذاوعد كان الثّقة بموعده كالثّقة بالشّي اذا صار باليد وقال المؤمنون عند شروطهم .

مشكوة الانوار عن الرّضا (ع) قال انّا اهل بيت نرى ماوعدنا علينا دينا كما صنع رسول اللّه (ص) وتقدّم في عدل قول رسول اللّه (ص) من عامل النّاس فلم يظلمهم و حدّثهم فلم يكذبهم ووعدهم فلم يخلفهم فهو ممّن كملت مروّته وظهرت عدالته و وجبت اخوّته وحرمت غيبته وتقدّم في نفق مايتعلّق بذلك

سفینة البحار وعد .

وَعَرَ :المکان یعرض: صلب و ــ فلانا:
حبسه عن حاجته و وجهته وعر المکان : صار
وعراو ــ الشّی ء : قلّ (اقرب) : مکان سفت
شد . فلانی‌را ازحاجت و مقصد خود بازداشت
مکان سخت و ترسناک شد . چیز اندک شد .
«ومن شاقّ و عرت علیه طرقه» ح ۳۱
ح ۳۲۲ــ ۱۳ هرکس خلاف ورزد دشوار شود
بر وی راههای بینش او
(أَوْعَرَت) : اخشنت وصعبت (عبده)
سخت و دشوار ساخت .
«واوعرت علیک المسالک » ر ۳۰ ر
۲۷۹ــ ۵ راههای حقّ را برتو دشوارساخت .
(اِسْتَوْعَرَ) المکان والطّریق : وجده
ورآه وعرا (اقرب):مکان وراه را دشوار و
وحشتناک یافت .
«واستلانوا مااستوعره المترفون»
ح ۱۴۷ ح ۲۳ــ ۱۸ آنچه را که پروردگان به‌ناز
نعمت دشوار یافته اند اینها آنرا سهل‌وآسان
یافته (زیرا در نظر آنان تحمّل رنج وگرسنگی
برای طلب رضای خداوند از همه‌چیز لذیذ تر
است)
(الوَعْر)مصدر و ــ المکان الصّلب و ــ
المکانِ المخیف الوحش (اقرب) : سختی
مکان سفت . مکان ترسناک وحش.

«واضطرّونا الی جبل وعر» ر ۹ ر ۲۵۱
ــ ۲ مارا (کفّار قریش) به کوه سخت (بی آب
علف) وادار کردند .
(الوَعْرَة) مؤنّث وعر
«حین الجأتنا المضایق الوعرة» ط
۱۴۱ ط ۵۷ ــ ۹ (پروردگارا ما بیرون آمدیم
برتو شکایت میکنیم) هنگامیکه تنگیهای‌دشوار
مارا عاجز ساخت
(الأَوْعَر) : الوعر
«ثمّ وضعه باوعر بقاع الارض حجرا»
ط ۱۹۰ ط ۲ــ ۱۰۳ سپس آن (خانهٔ خود)را
در دشوارترین جاهای زمین از جهت‌سنگستان
بودن قرار داد .

وَعَزَ : الیه فی کذا ان یفعل او یترک
ض یعز :تقدّم واشار (اقرب) : بسوی اودراین
امر پیشنهاد و اشاره کرد چنین کند و یا ترک
نماید .
«واوعز الیه فیما نهاه عنه» ط ۸۹ ط
۳ــ ۸۹ پیشنهاد و اشاره کرد بسوی او (آدم)
درآنچه نهی کرده است اورا از آن (ازخوردن
گندم)

وَعَظَهُ : ض یعظه : نصحه و ذکّره
مایلین قلبه من الثّواب والعقاب و ــ ما یسوقه

الي التّوبة الي اللّه واصلاح السّيرة و ــ امره بالطّاعة ووصّاه بها (اقرب) : اورا پند داد از ثواب و عذاب آنچه را که دلش را نرم کنــد بیادش آورد . آنچه را که اورا بهبازگشت بسوی خدا واصلاح رفتار سوق دهد . اورا به اطاعت امر کرد و اورا به او وصیت کرد .

«وقد وعظوا حتّى ملّوا» ط ۳۲ ط ۴۰ ــ ۱۲ آنقدر به مردم پند دادند تا ملــول و رنجیده شدند (چون دیدند مردم به پنـد آنان گوش نمیدهند بدین سبب رنجیده شدند)

(اِتَّعَظَ) : قبل الموعظه وائتمر وكفّ نفسه (اقرب) : موعظه را قبول کرد . دستور را پذیرفت . نفس خودرا بازداشت .

«واتّعظوا بمواعظ اللّه» ط ۱۷۴ ط ۷ ــ ۱ موعظه های خداوند را قبول فرمائید .

(العِظَة) : النّصح والتّذكير بالعواقب و ــ كلام الواعظ (اقرب) : پند . یادآوری . نتایج اعمال بد . گفتار پند دهنده .

«ومن لم ينفعه اللّه بالبلاء والتّجارب لم ينتفع بشيء من العظة» ط ۱۷۴ ط ۷ ــ ۲۱ کسیرا که خداوند با بلاء وآزمایش و تجربه ها سود نداده بچیزی از پند سودمند نمیشــود (زیرا تأثیر بلا وآزمایش در امور محسوســه از تأثیر پند و اندرز بیشتر است)

(العِظَات) جمع عظة (اقرب) :

«ولقد كاشفتك العظات» ط ۲۲۱ ط ۲۷ ــ ۱۳ بتحقیق آشکار ساخته ترا (برحقیقت امر) پندها

(المَوْعِظَة) : اسم من الوعــظ و ــ كلام الواعظ (اقرب) : نامی از پند وپنــد ــ دادن است . گفتار پند دهنده

«لتجدنها من حسن تذكيرك و بلاغ موعظتك بمحلّة الشّفيق عليك» ط ۱۷۴ ط ۲۷ ــ ۱۶ (و اگر دنیارا از منزلهای ویران شناسائی کنی) می یابی آن (دنیا) را از جهت نیــک یادآورنده تو و در رسانیدن پند بمنزلـــه دوست مهربان برتو .

(المَوَاعِظ) جمع موعظة

«ايّها النّاس انّي قد بثثت لكــم المواعظ الّتي وعظ الانبياء بها اممهم» ط ۱۸۰ ط ۱۰ ــ ۲۷ ای مردم من پندهائیرا که به آنها پیامبران امّتهای خودرا پند داده اند شمــارا پند دادم وبشما منتشر کردم .

(الوَاعِظ) ايضا النّاصح (اقــرب) : پند دهنده

(الواعِظَة) مؤنّث واعظ

«ثمّ قد نسينا كلّ واعظ و واعظة» ح ۱۲۲ ح ۳۴۸ ــ ۲ پس (از این همه پیش آمدها) هر پند دهنده و داستان و یا نفس پنددهنده را فراموش کردیم (باز به کارهای ناپســـند مشغول شدیم)

(الاَوْعَظ) اسم تفضيل : پنددهنده تر

«فانّه اوعظ للمعتبريــن من المنطق البليغ والقول المسموع» ط ۱۴۷ ط ۷۹ ــ ۸ ــ

بتحقيق آن (فرو افتادن اعضاء من بعد از مرگ) برای عبرت گیرندگان از گفتار رسا و سخن شنیده شده پند دهنده تر است .

(الوعظ والرّوايات)

قُلْ اِنَّمَا اَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ اَنْ تَقُومُوا لِلّٰهِ مَثْنٰى وَ فُرَادٰى ثُمَّ تَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِكُمْ مِنْ جِنَّةٍ اِنْ هُوَ اِلَّا نَذِيرٌ لَكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ
سبا : ۴۵

ل عن عبدالله بن سنان عن ابي عبدالله (ع) قال قال رسول الله (ص) لجبرئيل عظني فقال يامحمّد عش ماشئت فانّك ميّت واحبب ماشئت فانّك مفارقه واعمل ماشئت فانّك ملاقيه شرف المؤمن صلاته باللّيل و عزّه كفّه عن اعراض النّاس.

كا قال ابوعبدالله (ع) وكان فيما وعظ به لقمان ابنه يابنيّ انّ النّاس قد جمعوا قبلك لاولادهم فلم يبق ماجمعوا له و لم يبق من جمعوا له وانّما انت عبد مستأجر قد امرت بعمل ووعدت اجرا فاوف عملك واستوف اجرك ولاتكن في هذه الدّنيا بمنزلة شاة وقعت في زرع اخضر فاكلت حتّى سمنت فكان حتفها عند سمنها ولكن اجعل الدّنيا بمنزلة قنطرة على نهر جزت عليها وتركتها ولم ترجع اليها آخر الدّهر اخربها ولاتعمرها فانّك لم تؤمر بعمارتها واعلم انّك ستسأل غدا اذاوقفت بين يدي الله عزوجل عن اربع : شبابك فيماابليته وعمرك فيما افنيته ومالك فيما اكتسبته وفيما انفقته فتأهّب لذلك واعدّ له جوابا ولاتأس على مافاتك من الدّنيا فانّ قليل الدّنيا لايدوم بقائه وكثيرها لايؤمن بلائه فخذ حذرك و جدّ في امرك واكشف الغطاء عن وجهك و تعرّض لمعروف ربّك وجدّد التّوبة في قلبك واكمش (اسرع) في فراغك قبل ان يقصد قصدك ويقضي قضائك ويحال بينك وبين ماتريد .

ص عن ابيجعفر (ع) قال كان فيما وعظ لقمان ابنه ان قال يابنيّ ان تك في شكّ من الموت فادفع عن نفسك النّوم ولن تستطيع ذلك وان كنت في شكّ من البعث فادفع عن نفسك الانتباه ولن تستطيع ذلك فانّك اذا فكّرت في هذا علمت انّ نفسك بيد غيرك وانّما النّوم بمنزلة الموت واليقظة بعد النّوم بمنزلة البعث بعد الموت .

روى انّه كان زكريا اذا اراد ان يعظ بني اسرائيل يلتفت يمينا و شمالا فان رأى يحيى لم يذكر جنّة ولانارا فجلس ذات يوم يعظ بني اسرائيل واقبل يحيى قد لفّ رأسه بعباءة فجلس في غمار النّاس والتفت زكريا يمينا وشمالا فلم ير يحيى فانشاء يقول حدثني جبرئيل عن الله تبارك و تعالى انّ في جهنّم جبلا يقال له السّكران في اصل ذلك الجبل واد يقال له الغضبان لغضب الرّحمن تبارك و

تعالي في ذلک الوادي جبّ قامته مأة عام في ذلک الجبّ توابيت من نار في تلک التّوابيت صناديق من نار و ثياب من نار و سلاسل من نار واغلال من نار فرفع يحيي رأسه فقال واغفلتاه من السّكران ثمّ اقبل هايما على وجهه.

اوحي اللّه تعالي الي عيسي (ع) ان كن للنّاس في الحلم كالارض تحتهم و في السّخاء كالماء الجاري و في الرّحمة كالشّمس والقمر فانّهما يطلعان علي البرّ والفاجر.

قالت الحواريّون لعيسي (ع) يا روح اللّه من نجالس قال من يذكّركم اللّه رؤيته و يزيد في علمكم منطقه ويرغّبكم في الاخرة عمله.

اعلام الدّين عن ابن عباس قال قال رسول اللّه (ص) في بعض خطبه او مواعظه ايّها النّاس لايشغلنّكم دنياكم عن آخرتكم فلا تؤثروا هواكم على طاعة ربّكم ولاتجعلوا ايمانكم ذريعة الي معاصيكم و حاسبوا انفسكم قبل ان تحاسبوا ومهّدوا لها قبل ان تعذّبوا وتزوّدوا للرّحيل قبل ان تزعجوا فانّها موقف عدل و اقتضاء حقّ و سئوال عن واجب و قد ابلغ في الاعذار من تقدّم بالانذار.

وقال (ص) يا معشر المسلمين شمّروا جدّ واتأهّبوا فانّ الرّحيل قريب و تزوّدا فانّ السّفر بعيد وخفّفوا اثقالكم فانّ ورائكم عقبة كؤدا لايقطعها الاّ المخفّفون.

ايّها النّاس انّ بين يدي السّاعة امورا شدادا واهوالا اعظاما وزمانا صعبا يتملّک فيه الظّلمة ويتصدّر فيه الفسقة و يضام فيه الآمرون بالمعروف و يضطهد فيه النّاهون عن المنكر فاعدّوا لذلک الايمان (الزّمان) وعضّوا عليه بالنّواجد والجأوا الي العمل الصّالح و اكرهوا عليه النّفوس تفضوا الي النّعيم الدّائم.

وقال (ص) لرجل وهو يوصيه اقلل من الشّهوات يسهل عليک الفقر واقلل من الذّنوب يسهل عليک الموت وقدّم مالک امامک يسرّک اللّحاق به واقنع بما اوتيته يخفّ عليک الحساب ولاتتشاغل عمّا فرض عليک بما قد ضمن لک فانّه ليس بفاتيک ماقد قسّم لک ولست بلاحق ماقد زوی عنک.

لي عن ابيعبداللّه (ع) قال لمّا فتح رسول اللّه (ص) مكّة قام علي الصّفا فقال يا بني هاشم يا بني عبدالمطّلب انّي رسول اللّه اليكم وانّي شفيق عليكم لا تقولوا انّ محمّدا (ص) منّا فو اللّه ماأوليائي منكم ولامن غيركم الاّ المتّقون الا فلااعرفكم تأتوني يوم القيمة تحملون الدّنيا علي رقابكم ويأتي النّاس يحملون الاخرة الا وانّي قد اعذرت فيما بيني و بينكم وانّ لي عملي ولكم عملكم موعظته (ص) قيس بن عاصم تقدّم في قيس

(مواعظ اميرالمؤمنين ع)

لي عن الصّادق (ع) عن ابيه عن

آبائه (ع) قال امير المؤمنين (ع) خطب بالبصرة فقال بعد ما حمد الله عزّوجلّ واثنى عليه وصلّى على النّبي (ص) وآله المدّة وان طالت قصيرة والماضي للمقيم عبرة والميّت للحيّ عظة وليس لامس مضى عودة ولا المرء من غد على ثقة انّ الاول للاوسط رائد والاوسط للآخر قائد وكلّ لكلّ مفارق وكلّ بكل لاحق الحديث وفي آخره ثمّ دمعت عيناه (ع) وقرء وَاِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ كِرَامًا كَاتِبِينَ يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ .

نهج وقال (ع) لرجل سأله ان يعظه لاتكن ممن يرجو الآخرة بغير العمل و يُرجّئ التّوبة بطول الامل يقول في الدّنيا بقول الزّاهدين و يعمل فيها بعمل الرّاغبين ان اعطي منها لم يشبع وان منع منها لم يقنع يعجز عن شكر ما اوتي و يبتغي الزّيادة فيما بقي ينهي ولا ينتهي ويأمر بما لا يأتي يحبّ الصّالحين ولا يعمل عملهم ويبغض المذنبين وهو احدهم يكره الموت لكثرة ذنوبه ويقيم على ما يكره الموت له ان سقم ظلّ نادما و ان صحّ امن لاهيا يعجب بنفسه اذا عوفي ويقنط اذا ابتلي ان اصابه بلاء دعا مضطرّا وان ناله رخاء اعرض مغترّا تغلبه نفسه على ما يظنّ ولا يغلبها على ما يستيقن يخاف على غيره بادنى من ذنبه ويرجو لنفسه باكثر من عمله ان استغنى بطر وفتن وان افتقر قنط ووهن يقصر اذا عمل و يبالغ اذا سأل ان عرضت له شهوة اسلف المعصية وسوّف التّوبة وان عرته محنة انفرج عن شرائط الملّة يصف العبرة ولا يعتبر ويبالغ في المواعظ ولا يتّعظ فهو بالقول مدلّ و من العمل مقلّ ينافس فيما يفني ويسامح فيما يبقى يرى الغنم مغرما والغرم مغنما .

يخشى الموت ولا يبادر الفوت يستعظم من معصية غيره ما يستقلّ اكثر منه من نفسه ويستكثر من طاعته غيره فهو على النّاس ولنفسه مداهن اللّغو مع الاغنياء احبّ اليه من الذّكر مع الفقراء يحكم على غيره لنفسه ولا يحكم عليها لغيره يرشد غيره و يغوى نفسه فهو يطاع ويعصي ويستوفي ولا يوفي ويخشى الخلق في غير ربّه ولا يخشى ربّه في خلقه قال السّيّد ولو لم يكن في هذا الكتاب الاّ هذا الكلام لكفى به موعظة ناجعة و حكمة بالغة و بصيرة لمبصر وعبرة لناظر مفكّر .

موعظته (ع) اهل الكوفة كلّ ليلة بعد صلوة العشاء بصوت يسمعه كافّة اهل المسجد ومن جاوره تجهّزوا رحمكم الله فقد نودي فيكم بالرّحيل تقدّم في نوف موعظته (ع) لنوف .

قال الحسن بن علي (ع) صاحب النّاس مثل ما تحبّ ان يصاحبوك وكان يقول ابن آدم انّك لم تزل في هدم عمرك منذ سقطت من بطن امّك فخذ ممّا في يدك لما بين يديك فانّ المؤمن يتزوّد وانّ الكافر يتمتّع وكان (ع) ينادي مع هذه الموعظة وتزوّدوا فانّ خير الزّاد التّقوى .

موعظته (ع) جنادة بن ابي اميّة

استعدّ لسفرک وحصّل زادک قبل حلول اجلک .

(مواعظ الحسين بن عليّ ع)

قال (ع) اوصيكم بتقوى اللّه واحذّركم ايّامه وارفع لكم اعلامه فكان المخـوف قد أفِدَ بمهول وروده ونكير حلولـه وبشع مذاقه فاعتقل مهجكم وحال بين العمل وبينكم فبادروا بصحّة الاجسام و مدّة الاعمار كانّكم نبعات طوارقه فتنقلكم من ظهـر الارض الي بطنها ومن علوّها الي سفلها ومن انسهـا الي وحشتها ومن روحها وضوئها الي ظلمتهـا ومن سعتها الي ضيقها حيث لايزار حميـم ولايعاد سقيم ولايجاب صريخ اعاننا اللّـه واياكم علي اهوال ذلک اليوم و نجّانا و اياكم من عقابه واوجب لنا ولكم الجزيل من ثوابـه عباد اللّه فلوكان ذلک قصر مرماكم ومدى مظعنكم كان حسب العامل شغلا يستفرغ عليه احزانه و يذهله عن دنياه و يكثر نصبه لطلب الخـلاص منه فكيف وهو بعد ذلک مرتهن باكتسابـه مستوف علي حسابه لاوزير له يمنعه ولاظهيـر عنه يدفعه ويومئذ لاينفع نفسا ايمانها لم تكن آمنت من قبل او كسبت في ايمانها خيـرا قل انتظروا انّا منتظرون .

اوصيكم بتقوى اللّه فانّ اللّه قد ضمن لمن اتّقاه ان يحـوّله عمّا يكـره الي ما يحبّ ويرزقه من حيث لايحتسب فايّاک ان تكون ممّن يخاف علي العباد من ذنوبهم و يأمن العقوبة من ذنبه فانّ اللّه تبارک و تعالي لايخدع عن جنّته ولاينال ماعنده الّا بطاعته ان شاء اللّه .

انّ الحسين (ع) كثيرا ماينشـد هذه الابيات .

لئن كانت الافعال يوما لاهلها كمالا فحسن الخلق ابهي واكمل وان كانت الارزاق رزقا مقدرا فقلّة جهد المرء في الكسب اجمـل وان كانت الدّنيا تعدّ نفيسة فدار ثواب اللّـه اعلي وانبل وان كانت الابدان للموت انشأت فقتل امرء بالسّيف في اللّه افضل وان كانـت الاموال للتّـرک جمعهـا فما بال متروک به المرء يبخل .

موعظة عليّ بن الحسين (ع) ابنـه محمّدا (ع) في مرضه الّذى توفّي فيه يابنـيّ انّ العقل رائد الرّوح والعلم رائد العقـل الي ان قال واعلم انّ السّاعات يذهب عمرک وانّک لاتنال نعمة الّا بفراق اخرى فايّاک والامـل الطّويل فكم من مؤمّل املا لايبلغه و جامع مال لايأكله ومانع ماسوف يتركه و لعلّه من باطـل جمعه ومن حقّ منعه اصابه حراما وورثه احتمل اصره وباء بوزره ذلک هو الخسران المبين .

ما عن الثّمالي قال كان عليّ بـن الحسين (ع) يقول يابن آدم لاتزال بخيـر ماكان لک واعظ من نفسک وماكانت المحاسبـة من همّک وماكان الخوف لک شعارا والحزن لک دثارا ابن آدم انّک ميّت و مبعوث و موقـوف

بين يدى الله عزّوجلّ ومسئول فاعدّ جوابا .

موعظته للزّهرى تقدّم فى الزّهر لي

عن سعيدبن المسيّب قال كان علىّ الحسين (ع) يعظ النّاس و يزهدهم فى الدّنياويرغّبهم فى اعمال الاخرة بهذا الكلام فى كلّ جمعةفى مسجد الرّسول (ص) وحفظ عنه و كتب و كان يقول ايّها النّاس اتّقوا اللّه واعلموا انّكم اليه ترجعون فتجد كل نفس ماعملت فى هذهالدّنيا من خير محضرا وماعملت من سوء تودّ لو انّ بينها وبينه امدا بعيدا و يحذّركم اللّه نفسه ويحك ابن آدم الغافل وليس بمغفول عنه ابن آدم انّ اجلك اسرع شيء اليك قد اقبل نحوك حثيثا يطلبك ويوشك ان يدركك وكان قداُفيت اجلك وقبض الملك روحك وصرت الى منزل وحيدافردّ اليك روحك واقتحم عليك فيه ملكاك منكر ونكير لمسائلتك وشديد امتحانك الا وانّ اول مايسئلانك عن ربّك الّذي كنت تعبده وعن نبيّك الّذى ارسل اليك وعن دينك الّذى كنت تدين به و عن كتابك الّذى كنت تتلوه وعن امامك الّذى كنت تتولّاه ثمّ عن عمرك فيما افنيته ومالك من اين اكتسبته وفيما اتلفته فخذ حذرك وانظر لنفسك واعدّللجواب قبل الامتحان والمسألة والاختبار .

روى انّ اباجعفر الباقر حضره ذات يوم جماعة من الشّيعة فوعظهم وحذّرهم وهم ساهون لاهون فاغاظه ذلك فاطرق مليّا ثمّ رفع رأسه اليهم فقال انّ كلامي لووقع طرف منه فى قلب احدكم لصار ميّتا الا يا اشباحا بلاارواح وذبالا (فتيلة) بلامصباح خشب مسنّدة واصنام مربده الاتأخذون الذّهب من الحجر الاتقتبسون الضّياء من النّور الازهر الا تأخذون اللؤلؤ من البحر خذوا الكلمة الطّيبة ممن قالها وان لم يعمل بها فانّ اللّه تعالى يقول الّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ اَحْسَنَهُ الى ان قال (ع) كانّك قد نسيت ليالى اوجاعك وخوفك دعوته فاستجاب لك فاستوجبت بجميل صنيعه الشّكر فنسيته فيمن ذكروخالفته فيما امر ويلك انّما انت لصّ من لصوص الذّنوب كلّما عرضت لك شهوة وارتكاب ذنب سارعت اليه واقدمت بجهلك عليه فارتكبته كانّك لست بعين اللّه او كان اللّه ليس لك بالمرصاد .

يا طالب الجنّة ما اطول نومك و اكلّ مطيّتك واوهى همّتك فللّه انت من طالب ومطلوب ويا هاربا من النّار ما احثّ مطيّتك اليها وماكسبك لمايوقعك فيها انظروا الى هذه القبور سطورا بافناء الدّور الى قوله يابن الايّام الثّلث يومك الّذى ولدت فيه و يومك الّذى تنزل فيه قبرك ويومك الّذى تخرج فيه الى ربّك فياله من يوم عظيم يا ذوى الهيئة المعجبة والهيم (الابل العطاش) المعطنة (المحبوسة) مالي ارى اجسامكم عامرة و قلوبكم دامرة اما واللّه لوعاينتم ما انتم ملاقوه وماانتم اليه صائرون لقلتم ياليتنا نردّ ولانكذّب بآيات ربّنا ونكون من المؤمنين و قال جلّ من

قائل بَلْ بَدٰا لَهُمْ مٰاكٰانُوا يُخْفُونَ وَلَوْرُدُّوا لَعٰادُوا لِمٰا نُهُوا عَنْهُ وَاِنَّهُمْ لَكٰاذِبُونَ.

و قال (ع) مَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللّٰهُ لَـهُ مِنْ نفسه واعظا فانّ مواعظ النّاس لن تغنـي عنه شيئا.

موعظة الباقر (ع) عمربن عبد العزيز بقوله ياعمر انّما الدّنيا سوق من الاسواق منها خرج قوم بما ينفعهم ومنهاخرجوا بمايضرّهـم الى ان قال واتّق اللّه يا عمر وافتح الابـواب وسهّل الحجّاب وانصر المظلوم وردّ المظالـم ثمّ قال ثلث من كنّ فيه استكمل الايمان باللّه فجثا عمر على ركبتيه وقال اللّه يا اهل بيت النّبوّة فقال نعم يا عمر من اذا رضي لم يدخله رضاه في الباطل واذا غضب لم يخرجه غضبه من الحقّ ومن اذا قدر لم يتناول ماليس لـه فدعا عمر بدواة وقرطاس وكتب بسم اللّـــه الرّحمن الرّحيم هذا مارد عمربن عبد العزيز ظلامة محمّدبن على (ع) فدك.

(مواعظ الصّادق ع)

لي روى انّه جاء الى الصّـادق (ع) رجل فقال له بابي انت و امّي يابن رسول اللّه علّمني موعظة فقال له ان كان اللّه تبـارك و تعالى قد تكفّل بالرّزق فاهتمامك لمـاذا و ان كان الرّزق مقسوما فالحرص لماذا وان كـــان الحساب حقا فالجمع لماذا وان كان الثّـواب عن اللّه حقّا فالكسل لماذا وان كان الخلف من اللّه عزّوجلّ حقّا فالبخل لماذا وان كـــان العقوبة من اللّه عزّوجلّ النّار فالمعصية لماذا وان كان الموت حقّا فالفرح لماذا وان كان العرض على اللّه حقّا فالمكر لماذا و ان كان الشّيطان عدوّا فالغفلة لماذا وان كان الممرّ على الصّراط حقّا فالعجب لماذا وان كان كلّ شيء بقضـــاء وقدر فالحزن لماذا وان كانت الدّنيا فانيـــة فالطّمانينة اليها لماذا.

لي وفي الحديث عن المنصـور انّه قال للّصادق (ع) حدّثني عن نفسك بحديـث اتّعظ به ويكون لي زاجر صدق عن الموبقـات فقال الصّادق (ع) عليك بالحلم فانّـــه ركن العلم واملك نفسك عند اسباب القدرة فانّك ان تفعل ماتقدر عليه كمن شفي غيظا اوتداوى حقدا اويحبّ ان يذكر بالصّولة واعلم بانّـــك ان عاقبت مستحقّا لم تكن غاية ماتوصـــف به الّا العدل والحال الّتي توجب الشّكر افضل من الحال الّتي توجب الصّبر فقال المنصـــــور وعظت فاحسنت وقلت فاوجزت.

لي روى انّه كتب هرون الرّشيد الى ابي الحسن موسى بن جعفر (ع) عظني واوجز فكتب اليه مامن شئ تراه عينك الّا وفيه موعظة

قال الرّضا (ع) اتّقوا اللّه ايّها النّاس في نعم اللّه عليكم فلاتنفّروها عنكم بمعاصيه بل استديموها بطاعته وشكره على نعمه واياديه واعلموا انّكم لاتشكرون اللّه بشئ بعد الايمان

باللّه ورسوله وبعد الاعتراف بحقوق اوليـــاء اللّه من آل محمّد (ص) احبّ اليكم من معاونتكم لاخوانكم المؤمنين على دنياهم التّى هـــى معبر لـهم الى جنّات ربّهم فانّ من فعـل ذلک كان من خاصّة اللّه من حاسب نفسه ربح و من غفل عنها خسر ومن خاف امن .

روى عن ابى جعفر الجواد (ع) قال اذا اراد اللّه امرا سلب العباد عقولهـم فاذا نفذ امره وتمت ارادته ردّ الى كلّ ذى عقـل عقله فيقول كيف ذا ومن اين ذا .

وقال (ع) كيف يضيّع من اللّه كافلـه وكيف ينجوا من اللّه طالبه ومن انقطع الـى غير اللّه وكله اللّه اليه ومن عمل على غير علم مايفسد اكثر ممايصلح القصد الى اللّه بالقلوب ابلغ من اتعاب الجوارح بالاعمال من اطـاع هواه اعطى عدوّه مناه من هجر المداراة قاربه المكروه ومن لم يعرف الموارد اعيته المصـادر ومن انقاد الى الطّمانينة قبل الخبرة فقد عرض نفسه للمهلكه والعاقبة المتعبة .

وقال (ع) الثّقة باللّه تعالى ثمن لكلّ غال وسلّم الى كلّ عال و قال (ع) اذا نـزل القضاء ضاق الفضاء وقال (ع) لاتعادى احـدا حتّى تعرف الّذى بينه وبين اللّه تعالـى فان كان محسنا فانّه لايسلمه اليک وان كان مسيئـا فانّ عملک به يكفيكه فلاتعاده وقال (ع) لاتكن وليّا للّه تعالى فى العلانية وعدوّا له فى السّرّ وقال (ع) التّحفّظ على قدر الخوف .

قال ابوالحسن على الهـادى (ع) من رضى عن نفسه كثر السّاخطون عليه و قال المقادير تريک مالم يخطر ببالک وقال النّاس فى الدّنيا بالاموال وفى الاخرة بالاعمال وقال المصيبة للصّابر واحدةو للجازع اثنتان و قال الهزل (الهزء) فكاهة السّفهاء و صناعـــة الجهال و مواعظ ابى محمّد العسكرى (ع) تقدّم فى وصى .

(مواعظ القائم ع)

الدّرّة الباهرة ممّا كتبه جوابا لاسحق بن يعقوب الى العمرى ره امّا ظهور الفرج فانّه الى اللّه وكذب الوقّاتون وامّا الحوادث الواقعة فارجعوا فيها الى رواة حديثنا فانّهم حجّتـى عليكم وانا حجّة اللّه و امّا المتلبسون باموالنا فمن استحلّ منها شيئا فاكل فانّما يأكل النّيران وامّا الخمس فقد ابيح لشيعتنا و جعلـــوا منه فى حلّ الى ظهور امرنا لتطيب ولادتهـــم ولاتخبث وامّا علّة ماوقع من الغيبة فانّ اللّـــه عزّوجلّ قال يا ايّها الّذين آمنوا لاتسئلوا عن اشياء ان تبدلكم تسوءكم انّه لم يكن احد من ابائى الاّ وقد وقعت فى عنقه بيعة لطاغية زمانه وانّى اخرج حين اخرج ولابيعة لاحـــد من الطّواغيت فى عنقى وامّا وجه الانتفاع بى فى غيبتى فكالانتفاع بالشّمس اذاغيبتها عــن الابصار السّحاب و انّى امان لاهل الارض كما

انّ النّجوم امان لاهل السّماء .

کا عن ابیعبداللّه (ع) انّه قال من اشدّ النّاس عذاباً یوم القیمة من وصف عدلا وعمل بغیره وفي المجمع عن انس قال قال رسول‌اللّه (ص) مزرت لیلة اسری بی علی اناس تقرض شفاههم بمقاریض من نار فقلت من هولاء یاجبرائیل فقال هولاء خطباء من اهل الدّنیا ممّن کانوا یأمرون النّاس بالبرّ و ینسون انفسهم سفینة البحار وعظ.

الوَعْوَعَة : مصدر و ـ صوت الذّئب والکلاب والاسد (اقرب) : صدا کردن حیوانات وهیاهوی مردم وصدای گرگ وسگها وشیر.

«وانتم تنفرون عنه نفور المعزی من وعوعة الاسد» ط ۱۲۹ ط ۹۷ ـ ۲ (شما را بطرف حقّ سوق میدهم) در حالیکه شما از آن رم میکنید مانند رم کردن بز از آواز شیر.

وَعَی : الشّي و ـ الحدیث ض یعیه : حفظه وتدبّره وقبله وجمعه وحواه (اقرب) : چیز وحدیث را حفظ کرد و تأمّل نمود قبول کرد جمع نمود و گرد آورد.

« رحم اللّه امرءً سمع حکما فوعي » ط ۷۴ ط ۱۷۰ ـ ۱ خدا رحمت کند مردی راکه سخن حکیمانه ای بشنود و بپذیرد.

(اَوْعَی) الشّي و الکلام : حفظه وجمعه و ـ الزّاد والمتاع : جعله في الوعاء و جمعه فیه (اقرب) : چیز و گفتار را حفظ نمود وگردآورد توشه و جنس را در ظرف قرارداد و آنرا گرد آورد .

«ولاتحقیق لما اوعوا» ط ۱۸۳ ط ۱۶ ـ ۲۴ (استناد نکردند در ادعاء خود) به تحقیق و یقیني برای آنچه حفظ و یقین‌کردند (بلکه ادعاء ایشان فقط از روی خود پسندی و گمان است)

«فاسمعوا ایّها النّاس وعوا» ط ۱۸۵ ط ۹۰ ـ ۷ ای مردم بشنوید و حفظ کنید .

(الوِعایَة) مصدر : التّدبر والحفظ

« عقلوا الدّین عقل وعایة ورعایة » ط ۲۳۷ ط ۱۷۸ ـ ۳ دین را فهمیدند ودرک نمودند شناختی که از روی فهم وتطبیق عملها بآن (از روی شنیدن و نقل کردن)

(الواعِي) : الحافظ

(الواعِیَة) اسم فاعل للمونّث و ـ الصّراخ و ـ الصّوت (اقرب) : حفظ کننده: صیحه کشیدن . آواز

«واعیا لوحیک» ط ۷۰ ط ۷۵ ـ ۴ ـ (پیامبر اسلام) وحیت را حفظ کننده است .

«وقر سمع لم یفقه الواعیة» ط ۴ ط ۱۲۷ ـ ۲ کر شود گوشي که نفهمد صدای سخت طرفداران حقّ و پند آنانرا .

(الوِعاء) : الظّرف و ـ صدر الرّجل

وعاء علمه (اقرب) : ظرف . سینه مرد ظرف علم او است .

«واعجب من ذلک طارق طرقنا بملفوفة فی‌وعائها» ط ۲۲۲ ط ۶۰- ۹شگفت‌تر از این (داستان عقیل) آینده‌ای در هنگام شب با پیچیده شده در ظرفش (این مرد اشعث بن قیس منافق و دشمن آنحضرت بود برای استماله‌ء او حلوائی بعنوان تحفه‌به آنحضرت آورده بود)

(الاَوعِیَة) جمع وعاء (اقرب) :

(الاَوعی)تفضیل نگهدارنده‌تر

« یا کمیل انّ هذه القلوب اوعیة فخیرها اوعاها» ح ۱۴۷ ح ۳۲۳- ۱ ای کمیل این دلها ظرفها (ی علوم و حقایق اسرار) است و بهترین آن دلها نگاهدارنده ترآنها است (سپرده شده را خوب نگاهداری کرده بیاد دارد)

(الوعی والرّوایات)

وتعیها اذن واعیة : الحاقة:۱۲

اجمع المفسّرون علی انّ هذه الایة نزلت‌فی علیّ (ع)

وعن النّبیّ (ص) انّه قال لعلیّ (ع) عند نزول هذه الایة سألت اللّه ان یجعلها اذنک یاعلیّ قال علیّ (ع) فمانسیت شیئابعد وماکان لی ان انسی .

قال الزّمخشری اذن واعیة من شأنها ان تعی وتحفظ ماسمعت به ولاتضیّعه بترک العمل وکلّما حفظته فی نفسک فقد وعیته وماحفظته فی غیرک فقد اوعیته کقولک‌اوعیت الشّیء فی الظّرف سفینة البحار وعی

الواغِرَة : المشتعلة من الغیظ(اقرب): برافروخته شده از خشم .

«والّف به ذوی الارحام بعد العداوة الواغرةفی‌الصّدور» ط ۲۲۹ ط ۲۲۲- ۲بوسیله او(محمدص) صاحبان خویشاوندی را بهم پیوست پس از دشمنی برافروخته‌درسینه‌ها .

الواغِل : الدّاخل علی القوم فی طعامهم و شرابهم من غیر الدّعوة (اقرب) : کسیکه ناخوانده به طعام و شراب جمساعت داخل شود .

«والمتعلّق بها کالواغل المدفّع والنّوط المذبذب» ر ۴۲ ر ۲۹۱- ۴ کسیکه به چنین‌سخن‌نادرست چنگ زند دل بنددمانند شخصی است که ناخوانده خودرا در بین شرابخواران درآورد و پیوسته اورا دفع‌نموده ودور سازند .

× × ×

الوَغْم : مصدر و ـ الحرب والقتال و ـ الحقد الثّابت في الصّدر (اقرب) :کینه ورزی. جنگ و کشتار. کینه ای که در سینه ثابت باشد.

«وانّهم لم یسبقوا بوغم في جاهليّة ولااسلام» ر۱۸ر۲۶۹ـ۳ هیچ کس‌درجاهلیت ونه در اسلام درکینه جوئی برآنان پیشی نگرفته (از اینرو نباید با چنین مردمی آغاز درشتی گذاشت)

الوَغیٰ والوَغي : الصّوت والجلبة و ـ الحرب لما فيها من الصّوب والجلبة (اقرب): صدا و هیاهو. جنگ برای آن صدا و هیاهو که در جنگ می‌باشد.

«انّي لاظنّ بكم ان لوحمس الوغى» ط ۳۴ ط ۵۸ ـ ۷ (بخدا سوگند) من گمان میکنم اگر جنگ شدّت یابد (مانند جداشدن سر از بدن از عليّ بن ابيطالب جدا میشوید)

الوِفادة : القدوم والورود رسولا (اقرب) : آمدن و وارد شدن به سمت پیام آورنده.

(الوِفادة) : الزّيارة (عبده) :زیارت کردن.

«وكتب عليكم وفادته» ط ۱ ط ۵ ـ ۵۴ رفتن به سوی آن (کعبه) را (برای زیارت) برشما واجب کرد.

(الوَفْد) : مصدر و جمع الوافد و ـ قوم يأتون على الملك (اقرب) : آمدن. وارد شوندگان. جماعتی که بر حضور پادشاه وارد می‌شوند.

«واقبل النّبيّ في وفد من اصحابک» ر ۷۵ ر ۳۱۲ ـ ۳ در میان گروهی از یارانت بنزد من بیا.

وَفَرَ : المال و المتاع ص يفر: كثر و اتّسع وتمّ وكمل (اقرب) : مال و جنس زیاد و فراغ وتمام وکامل شد.

«الحمدللّه الّذی لايفره المنع والجمود» ط۸۹ط ۳ـ۱ سپاس خدائیراسزااست که منع و عطا نبخشیدن مال و مکنت اورا نمی‌افزاید.

(الوَفْر) : مصدر و ـ الغنى و ـ من المال والمتاع الكثير الواسع او العامّ من كلّ شي (اقرب) : فراوانی. فراوان از مال و جنس یا از هرچیز.

«ولا ادّخرت من غنائمها وفرا» ر ۴۵ ر۲۴۲ـ ۶ ازغنیمتهای‌آن (دنیا) مال‌فراوانی ذخیره نکردم

(الوُفور) : جمع وفور و ـ مصدر (اقرب) : زیادتی

«وانتظرنا بماله وفوره» ط ۴۴ ط ۲۱۶
ــ ۲ منتظر زیاد شدن مال او میگردیدیم .
(التّوفير) : التّكثير و ــ الاسباغ
(اقرب) : زیاد نمودن ، فراوان قرار دادن .
«وتوفير فيئكم عليكم» ط ۳۴ ط ۵۸
ــ ۱۰ (ازحقّ شما برمن) زیاد و تمام‌گردانیدن غنیمت شما است برشما
(الوافِرين) اسم فاعل جمع و ــ بحر من‌بحور الشّعر (اقرب) : تامين كثيرين . دریائی از دریای مو
«ثمّ انصرفوا وافرين» ط ۲۷ ط ۳۲ ــ ۸ سپس (دشمنان ازاین کارزار) با مال بسیار بازگشتند .
(المَوفُور) اسم‌مفعول مال‌دار وفراوان
«وموفورها منكوب» ط ۱۰۹ ط ۱۸ ــ ۱۵ مالدار آن (دنیا) نکبت و مصیبت رسیده است .
(المُستَوفِز) : المسارع المستعجل (عبده) : شتاب کننده .
«مستوفزا في مرضاتك» ط ۷۰ ط ۷۵ ــ ۴ در بدست آوردن خوشنودی تو شتابنده بود .
(الاَوفاز) ج الوفز و هو العجلة (اقرب) : شتاب زدگیها
«فكونوا منها على اوفاز» ط ۱۰۳ ط ۷۸ ــ ۱۰ پس از آن (دنیا) باشید برشتاب ــ زدگیها (برجناح سفر آخرت)

وَفَّقَ : امره : جعله موافقا و ــ بين القوم : اصلح و ــ اللّه فلانا : سدّده و ــ اصابه في الحجّة (وَفَّقَهُ) اللّه للخير: الهمه (اقرب) : اورا موافق قرار داد . میان جماعت آشتی‌داد خداوندفلانی‌رااستوار ساخت . دردلیل‌آوردن به او موفّق شد . خداوند نیکی را بر او فهمانید .
«نحمده على ماوفّق له من الطّاعة» ط ۱۹۲ ط ۶۵ ــ ۱ سپاسگزاریم خداوند را برآنچه توفیق داد بنده را از فرمانبرداری خود .
«ومن ازورّ عن حبائلك وفّق» ر ۴۵ ر ۲۴۲ ــ ۲۶ هرکس از دامهای تو (دنیا) منحرف شد توفیق یافت (رستگار شد)
(وافَقَهُ) : صادفه و ــ فلان فلانا في الشّي و على الشّي : ضدّ خالفه و ــ بين الشّيئين : الحم (اقرب) : باوی بهم‌رسیدند فلانی با فلانی برچیزی یگانگی نمود . میان دوچیز پیوند داد .
«وبشّى به ووافقه» ط ۱۴۲ ط ۷۱ ــ ۸ (گویا می‌بینم فاسق آنان عبدالملک مروان) با آن (کارهای زشت) الفت و انس گرفته و با آن موافق شده و یگانگی بوجود آورده
(الوَفق) مصدر و ــ المطابقة بين الشّيئين و ــ قدر الكفاية (اقرب) : مناسب‌قرار

دادن ، مطابقت میان دو چیز . مقدار کفایت
((مرزوقة بوفقها)) ط ۱۸۳ ط ۱۶ــ ۱۶
روزی داده شده بر تناسب مزاج او .
(التّوفیق) مصدر و ــ جعل الاسباب موافقة للمطلوب او تسهیل طریق الخیر و سدّ طریق الشّر والخذلان عکسه (اقرب) : مناسب قرار دادن . اسباب مناسب مطلوب قرار دادن یا آسان کردن راه خیر و بستن راه شر خذلان عکس آن است .
((ومن التّوفیق حفظ التّجربة)) ح ۲۱۱ ح ۳۹۶ــ ۴ از جمله اسباب دسترسی بمطلوب نگهداری و یاد داشتن آزمایش و تجربه‌است .
(المُوافِق) اسم فاعل من وافقه (اقرب) : مناسب
((ومن کلّ مخالف موافقا)) ط ۱۸۹ ط ۲۳ــ ۱۱ (عوض نمائید) از هر مخالف (طریق حق) موافق (طریق حق) را .
(المُتَّفِق) : المتقارب والمتّحد و ضدّ المختلف والموافق (اقرب) : نزدیک‌هم یگانگی موافق .
((وایم اللّه لو انّ هذه الصّفة کانت فی متّفقین فی القوّة)) ط ۲۲۱ ط ۲۷ــ ۱۱ بخدا سوگند اگر این صفت (رو آوردن خدا به تو و دوری نمودن تو از او) درد و شخصی بود که در نیرو و توانگری مساوی بودند (یکی تو بودی و دیگری کس دیگر بود هر آینه تو بر زبان خود حکم میدادی حالا این چگونه است دربارهٔ تو با خدا که او بتو رو می آورد تو از او دوری می‌گزینی) .

(الوفق والرّوایات)

ید عن جابر الجعفی عن ابیجعفر (ع) قال سالته عن معنی لاحول ولا قوّة الّا باللّه قال معناه لاحول لنا عن معصیة اللّه الّا بعون اللّه ولاقوّة لنا علی طاعة اللّه الّا بتوفیق اللّه عزّوجلّ .
فی مجمع التّوفیق من اللّه توجیه الاسباب نحو مطلوب الخیر سفینةالبحار وفق

وَفَی بالعهد والوعد ض یفی : اتمّه وحافظ علیه و ــ هو ضدّ الغدر (اقرب) پیمان ووعده خودرا تمام نمود و برآن مراقبت کرد .
(وَفّی) فلانا حقّه : اعطاه ایّاه وافیا تامّا (اقرب) : حقّ فلانی را تماما ادا کرد .
((قدواللّه لقوا اللّه فوفّاهم اجورهم)) ط ۱۸۰ ط ۱۰ــ ۳۲ بخدا سوگند ملاقات کردند پروردگار را و خداوند مزدهای ایشان را بتمام وکمال داد .
(تَوَفّی) حقّه : اخذه وافیا و ــ المدّة : بلغها واستکملها و ــ عدد القوم : عدّهم و ــ اللّه زیدا : قبض روحه قبضه (اقرب) : حقّ خودرا تماما دریافت کرد . به مدت رسیدو آن

راکامل‌کرد . شمارهٔ جماعت را شمرد .خداوند روح زید را گرفت .

«ام هل تراه اذا توفّی احدا» طه ۱۱ ط ۲۰۰ــ ۱ یا اورا می‌بینی هرگاه جانــی را می‌ستاند .

(تَوَافیٰ) القوم : تتامّوا (اقرب) : گرد آمدن جماعت تمام شد .

«وان‌توافت‌الامور بالقوم الی‌الشّقاق والعصیان» ر ۴ ر ۳۰۶ــ ۱ و اگر تمام گشــت کارهای قوم و منتهی شد بسوی مخالفــت و نافرمانی (پس با کسانیکه ترا اطاعت می کنند به جنگ آنانکه نافرمانی می‌کنند مبادرت‌کن)

(اِسْتَوْفیٰ) فلان حقّه : اخذه وافیــا تامّا (اقرب) : فلانی حق خودرا تمامـــا دریافت کرد .

«فلمّا استوفی طعمته» ط ۸۰ (طه ۱۰ــ ۲۱ چون روزی مقدّر خودرا تماما بکار بــردو دریافت کرد .

(اَوْفیٰ) الکیل : اتمّه و ــ بالعهــد والوعد : اتمّه وحافظ علیه و ــ علیه : وصــل الیه (عبده) (اقرب) : پیمانه را تمام داد . پیمان و وعده را تمام نمود وبرآن‌مراقبت‌کرد . به او رسید .

«ویستوفی ولایوفی» ح ۱۵۰ ح ۳۲۱ ــ ۱۴ (حق خودرا) تمام می ستانــد (حق دیگری را) تمام نمی‌دهد .

(وَافَاهُ) حقّه : بمعنی وفّاه و ــ القوم : اتاهم و ــ فاجاه و ــ وافاه حمامه : ادرکــــه (اقرب) : حق فلانی را به او تماما داد به‌نزد جماعت آمد . به ناگهانی به او وارد شــد . مرگ او وی را دریافت .

«واذا وجدت من اهل الفاقة مــن یحمل لک زادک الی یوم القیمة فیوافیــک به غدا حیث تحتاج الیه فاغتنمه» ر ۳۱ ر ۲۴۰ ــ ۷۰ اگر یافتی تو از اهل احتیاج کسی را که بردارد از برای تو توشهٔ راه تورا تا روزقیامت پس برساند آنرا برتو در جائیکه بآن محتــاج باشی پس غنیمت بدان آن کس را (و بار کــن آن توشه را برآن کس)

(اَلْوَفَاء) مصدر : تمام‌کردن پیمان و مراقبت برآن . . .

«الوفاء لاهل الغدر غدر» ح ۲۵۹ ح ۳۴۴ــ ۱۰ وفا نمودن با بی‌وفایان بیوفائــی (باخدا) است .

(اَلْوَفَاة) : الموت (اقرب) : مرگ

«فیاعجبا بینا هویستقیلهافی‌حیوته اذعقدها لاخر بعد وفاته» ط ۳ ط ۲۸ــ ۷ ــ جای بسی تعجب و شگفتی است که (ابوبکر) در زمان حیوتش فسخ بیعت مردم رامیخواست (میگفت‌اقیلونی فلست بخیرکم وعلیّ فیکــم یعنی ای مردم بیعت خودرا از من فسخ کنید من بهترین شما نیستم در حالیکه علــی در میان شما است) ولی ناگاه چند روز از عمرش مانده خلافت را به عمر وصیت کرد (از ایــن

دو عمل متضادّ ابوبکر معلوم می‌شود سخن فسخ بیعت او صوری و فریب دادن مردم بوده ودرباطن یک ساخت باخت باعمر داشته) این خبر اقاله را طبری در تاریخ‌خودوبلاذری در انساب الاشراف و سمعانی در الفضائل وابوعبیده در بعضی مصنّفات خود نقل کرده است.

(المُوافاة) مصدر: رسیدن

(«والهرب منه موافاته») ط ۱۴۷ط ۷۹

ـ ۱ گریختن از آن (مرگ) رسیدن به‌آنست.

(الوَفِي) :التّامّ و ـ الکثیر الوفاء و ـ الّذی یعطی الحقّ و یأخذه (اقرب) : تمام کننده و تمام. زیاد وفاکننده بعهد. کسیکه‌حقّ را میدهد وآنرا دریافت می‌کند

(«وضامن غیر وفيّ») ح ۲۷۵ ح ۳۳۱ـ ۲ (طمع) ضامن است (در عالم خیال) بدون اینکه (در مقام خارج) به ضمانت‌خودوفاکند.

(المُوَفِّي)اسم‌فاعل من وفّی (اقرب): تمام دهنده

(«وانّا موفّوک حقّک فوفّهم حقوقهم»)

ر ۲۶ ر ۲۵۷ـ ۵ ما حقّ ترا تمام پرداخت ـ کننده‌هستیم توهم حقّهای آنانرا تمام‌بپرداز.

(الأَوفَی)اسم تفضیل (اقرب) : وفادارتر

(«اصدق‌واوفی من‌ان تکذّبک‌اوتغرّک»)

ط ۲۲۱ ط ۲۷ـ ۱۳ (دنیا با رسیدن درد به اندامت وکم شدن توانائیت) راستگوتر و وفادارتر است (از آنکه با تو دروغ گوید یاترا فریبد)

(الوفاء والرّوایات)

وَبِعَهْدِاللّٰهِ اَوْفُوا : الانعام : العلوی ع تقدّم فی دین انّ الوفاء بالعهد من علامات الدّین.

العلوی (ع) انّ الوفاء توأم الصّدق ولااعلم جنّة اوفی منه.

وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ اِذٰا عٰاهَدُوا: البقرة.

عن ابی‌مالک قال قلت لعلیّ بن الحسین (ع) اخبرنی بجمیع شرایع الدّین؟ قال قول الحقّ والحکم بالعدل والوفاء بالعهد

ماقال رسول‌اللّه (ص) اقربکم غدا معی فی الوقف اصدقکم للحدیث واداء الامانة واوفاکم بالعهد واحسنکم خلقا و اقربکم من النّاس.

تقدّم مایتعلّق بذلک فی وعد قال الصّادق (ع) فی وصیّته للمفضّل ایّاک و مرتقی جبل سهل اذاکان المنحدر وعرا ولاتعدن اخاک وعدا لیس فی یدک وفائه سفینةالبحار وفی

×××

وَقَبَ : دخل (عبده) :داخل‌شد .
«الحمدللّه کلّما وقب لیل وغسق» ط ۴۸ ط ۱۶۸ـ ۱ سپاس خدائیرا سزا است‌هرگاه که شب داخل گردد وتاریک شود .

وَقَتَهُ : ض یقته وَقْتاً : جعل له وقتا یفعل فیه و ـ اللّه الصّلوة:حدّد لها وقتا (اقرب) : برای او وقت معیّن کرد که درآن انجام یابد . خداوند برای نماز وقت معیّن کرد .
«ولکن قد وقّت لجریر وقتا» ط ۴۳ط ۱۵۴ـ ۲ ولکن من برای جریر مدتی معیّن کرده‌ام (که بیش ازآن توقف ننماید)
(وَقَّتَهُ) : جعل له وقتا یفعل فیه وکذلک اذابیّن مقدار المدة (اقرب) : برای او وقتی قرار داد که درآن انجام داده شود همچنین هنگامیکه مقدار مدّت را برای وی‌بیان کند .
«ووقّت لکم الاجال» ط ۸۱ ط ۴ـ ۴ مدتهای زندگانی (شما) را برای شما معین‌کرد
(الوَقْت) مصدر و ـ المقدار من‌الدّهر واکثر مایستعمل فی‌الماضی و قیل هو مقدار من الزّمان مفروض لامر ماأوللعمل (اقرب) : وقت قراردادن . مقداری از روزگار. بیشتر آنچه بکار میرود درگذشته است . مقداری از زمان فرض کرده شده برای امری یا عملی .
(المُوَقَّت) اسم مفعول تعیین شده .
« صلّ الصّلوة لوقتها الموقّت لها» ر ۲۷ ر ۲۹۳ـ ۱۹ نماز را در وقتی که‌برای آن تعیین شد بجاآور
(الاَوْقات) جمع وقت
«اجال الاشیاء لاوقاتها» ط ۱ ط ۵ ـ ۱۰ اشیاء را به وقتهای خود حواله کرده‌در بعضی نسخه ها آجال است یعنی اشیاء صاحب وقتها را برای وقتهاشان گردانیده (یعنی‌آن اشیاء را به وقتهای خود مرتبط ساخته پیش از وقت و بعدازآن واقع نمی‌شود بلکه در وقت معیّن خود واقع می‌شود .
(وَقْتٌ مَوْقُوت) : مقدّر محدود (اقرب): اندازه گیری و معیّن شده
« فانّها کانت علی المؤمنین کتابا موقوتا» ط ۱۹۷ ط ۴۳ـ ۲ بتحقیق نمازفریضه ایست (وقت و سایر حدود آن) تعیین‌کرده شده است .
(المَوَاقیت) جمع میقات وهو الوقت و ـ الوقت الّذی ضرب للشّیء و ـ الموعدالّذی جعل له وقت (اقرب):وقتها . وعده ایکه‌برای آن‌وقت قرار داده شده
«واجعل لنفسک فیما بینک وبین‌اللّه افضل تلک المواقیت» ر ۵۳ ر۲۳۹ـ ۱۴۳ ـ برای خود قرار ده درآنچه (از وظایف) میان خود و میان خود است بهترین‌وقتهارا .

(الوقت والرّوايات)

عن الفضيل قال سألت اباجعفر (ع) هل لهذا الامر وقت فقال كذب الوقّاتون كذب الوقّاتون كذب الوقّاتون.

عظ عنه (ع) قال من وقّت لك من النّاس شيئا فلاتها بن ان تكذّبه فلسنا نوقّت لاحدوقتا سفينة البحار وقت.

وَقَدَتْ : النّار ض تقد : اشتعلت و ــ كلّ شئ بتلألا فهو يقد حتّى الحافراذاتلألاء بصيصه (اقرب) : آتش برافروخته شدهرچيزى كه برافروخته شود آنرا وقد گويند.

((ووقدت نيرانها)) ر ۵۸ ر ۲۵۸ ــ ۴ تا اينكه افروخته شد آتش آن (حرب)

(أَوْقَدَ) النّار: اشعلها (اقرب) : آتش را برافروخت.

((واوقدوا لنا الحرب)) ر ۲۵۱ ــ ۲ ــ جنگ را براى ما برافروختند

(اَلتَّوَقُّد) : برافروخته شدن

((وسراجا لايخبو توقّده)) ط ۱۹۶ ط ۱۳ ــ ۲۹ (سپس بروى كتابى فرستاددر حالى كه) چراغيست خاموش نمى‌شود برافروختن‌آن

(الوُقُود) مصدر : الاشتعال (عبده) برافروخته شدن.

((والنّباتات البدويّةاقوىوقودا)) ر ۴۵ ر ۲۴۲ ــ ۱۹ گياههاى دشتى نيرومند تر است از روى افروخته شدن.

(المُوقَدَة) اسم مفعول : المشتعلة : برافروخته شده.

((اواوارنيران موقدة)) ط ۱۹۶ ط ۱۳ ــ ۹ (اطاعت پروردگار عالم پناهيست) ازگرمى آتشهاى برافروخته شده (كه آن فسادهائيست ارتكاب آن به آتش آخرت سبب ميگردد)

وَقَرَتْ : اُذُنُهُ ض تقر : ثقلت او ذهب سمعه كلّه وصمت و ــ فلان فى بيته : جلس بوقارو ــ العظم : صدعه و ــ فلان : رزن (اقرب) : گوش او گران يا كر شد. فلانى در خانهٔ خود با وقار نشست. استخوان را شكافت. فلانى وزين شد.

((وقر سمع لم يفقه الواعية)) ط ۴ ط ۱۲۷ ــ ۲ كر شود گوشى كه فرياد (پند رهنما را) نفهمد و نشنود.

(وَقَّرَ) الشّيخ: بجّله و عظّمه و ــ زيدا : رزنه (اقرب) : پير را تعظيم و تبجيل نمود. زيد را سنگين قرار داد.

((ووقّر اللّه واحبب احبّاءه)) ر ۶۹ ر ۲۴۶ ــ ۱۹ ــ خدارا تعظيم كن و بزرگ دان و دوستانش را دوست دار.

(الوَقار) : الرّزانةوالحلم و ــ العظمة

(اقرب) : سنگینی وبردباری. بزرگی
«ثمّ امض الیهم بالسّکینة والوقار» ر ۲۵ ر ۲۴۴ـ ۳ سپس بسوی آنان با آرامش و بردباری برو

(الوَقْر) مصدر و ــ الصّدع فی السّاق (اقرب) : سنگینی وکری. شکاف در ساق پا.
«او متمرّدا کانّ باذنه عن سمع المواعظ وقرا» ط ۱۲۷ ط ۸۲ـ ۴ (می بینی) یا سرکشی را گویا در گوش او از شنیدن پندها سنگینی و کری هست (به اندرزها گوش نمیدهد)

(الوَقْرَة) : المرّة و ــ مصدر (اقرب): دفعة واحدة. کری و سنگینی گوش
«تسمع به بعد الوقرة» ط ۲۲۰ ط ۳۵ ــ ۱ بسبب آن (ذکر خدا) پس از کن کری و ثقل سامعه می‌شنوند.

(الوَقُور) : ذوا الوقار (اقرب) : و ــ الّذی لایضطرب (عبده) صاحب سنگینی و بردباری. کسیکه مضطرب نمی‌شود.
«فی الزّلازل وقور» ط ۱۹۱ ط ۱۴ ــ ۲۶ در سختیهای روزگار با وقار و بردبار وغیر مضطرب است.

(الوقر والرّوایات)

روی من مشی الی صاحب بدعة فوقّره فقد مشی فی هدم الاسلام

سن عن علیّ (ع) قال من وقّر مسجدا لقی اللّه عزّوجلّ یوم یلقاه ضاحکا مستبشرا واعطاه کتابه بیمینه.

روی عن الحلبی عن الصّادق (ع) قال دخل النّاس علی ابی قالوا ماحدّ الامام قال حدّه عظیم اذا دخلتم علیه فوقّروه وعظّموه وآمنوا بما جاء من شئ و علیه ان یهدیکم وفیه خصلة اذا دخلتم علیه لم یقدر احد ان یملأ عینه منه اجلالا وهیبة لانّ رسول اللّه (ص) کذلک کان وکذلک یکون الامام.

کان عبداللّه مسکان ممّن یوقّر الصّادق (ع) بحیث لایدخل علیه شفقة ان لایوفیه حقّ اجلاله فکان یسمع من اصحابه.

لی عن الحلبی قال قلت للصّادق (ع) ایّ الخصال بالمرء اجمل؟ قال وقار بلا مهابة وسماح بلاطلب مکافاة و تشاغل بغیر متاع الدّنیا : سفینة البحار وقر.

وُقِصَ : دقّت عنقه (اقرب) :گردن او شکسته شد.
«فوقصوا دونه» ط ۲۱۷ ط ۳۳۴ ــ ۳ (برای خلافت گردن کشیدند) بآن نرسیده گردنهایشان شکسته گردید.

×××

وَقَعَ : الشی یقع ع : سقط و ــ القول علیهم : وجب و ــ الحقّ : ثبت و ــ الدّوابّ : ربضت و ــ الطّیر علی الارض : نزل و ــ فلان فی فلان : سبه وعابه واغتابه و ــ الکلام فی نفسه : اثّر فیها (اقرب) : چیز افتاد . گفتار برآنان واجب شد . حق ثابت شد . جنبنده خوابید . پرنده فرود آمد . فلانی فلانی‌را دشنام داد و آنرا عیب گرفت و بدگوئی‌نمود گفتار در نفس او اثر کرد .

(ووقع اجره علی اللّه) ط ۱۸۸ط۲۲ ــ ۲۳ پاداش او برخدا ثابت شده .

(اَوْقَعَ) بالاعداء : بالغ فی قتالهم و ــ فلان بفلان مایسؤه :انزله به و ــ به‌الدّهر : سطا و ــ الشّیء :جعله یقع (اقرب) :درکارزار دشمنها مبالغه کرد . فلانی به فلانی چیزی وارد آورد که آنرا ناراحت کند . روزگار بروی حمله و قهر کرد . چیز را واقع ساخت .

(الوَقْعة) : الصّدمة بعد الصّدمة و ــ النّازلة من صروف الدّهر و ــ القیامة (اقرب) : صدمة بعداز صدمة حادثه ناگوار ازگردش های روزگار . قیامت .

(لاوقعنّ بکم وقعة لایکون یوم الجمل الیها الّا کلعقة لاعق) ر ۲۹ ر ۲۷۸ــ ۳ (اگر مرا به آمدن بسوی خودتان ناچار سازید) هرآینه واقع سازم بشما حادثه ای که‌روز جمل (جنگ باعایشه) نبوده باشد نسبت به او مگر مثل لیسیدهٔ لیسنده (ته دیک را)

(تَوَقَّعَ) الامر : انتظر کونه (اقرب): بودن آنرا منتظر شد .

(اللّه انتم اتتوقّعون اماما غیری یطاء بکم الطّریق) ط ۱۸۰ ط ۱۰ــ ۲۹ــ تعجّب میکنم ازشما آیا غیراز من پیشوائی رامنتظرید شمارا (بسوی سعادت راه ببرد)

(اذاهبت امرا فقع فیه) ح ۱۷۵ ح ۳۷۵ــ ۶ هرگاه از کاری ترسیدی خودرادرآن افکن .

(الوُقُوع) مصدر : السّقوط والنّزول . افتادن . فرود آمدن . . .

(انّما بدء وقوع الفتن اهواء تتّبع) ط ۵۰ ط ۱۵۱ــ ۶ جز این نیست منشاء وقوع فتنه و فساد (در میان مردم) خواهشهای (نفس است) که از آن پیروی می‌شود .

(الوَقْع)مصدر و ــ قعة الضّرب بالشّی و ــ القدر (اقرب):واقع شدن .فرو افتادن . زدن برچیز . مقام .

(اوکوقع النّار فی الهشیم) ط ۱۴۲ ط ۷۱ــ ۹ یا مانند افتادن آتش در گیاه خشک (که‌نیندیشد از آنچه میسوزاند)

(الوَقائِع) جمع وقیعة : صدمةالحرب والقتال و ــ غیبة النّاس (وقایع العرب) :ایّام حروبها (اقرب) : دفع وبرخورد . جنگ . پنهانی مردم . روزهای جنگ عرب

(وایّامه و وقائعه) ط ۱۹۰ ط ۲ــ۱۶۶

(ودر نزد شما است) از روزهای سخت او و واقعة های عذاب او (خداوند)

(الوِقاع) : جمع وقيعة (اقــرب) : الحرب والقتال . جنگ و کارزار

((واستأنيت بهما امام الوقاع)) ط۱۳۵ ط ۶۷ـ ۹ تانّی و تأمّلشان را (در این امـر) پیش از واقعة طلبیدم

(الوَاقِع) اسم فاعل و ـ الحاصـــل (اقرب): ثابت و واجب و آنچه می افتـــد و حاصل

((ولله حكم واقع في المستأثر والجازع)) ط ۳۰ ط ۱۸۳ـ ۳ و خدارا حکم ثابت اســت دربارهٔ کسیکه استبداد بخرج داده خود سری نموده و کسیکه در کشتن او (عثمان) بیتابـی کرده است .

(المُتَوَقّعَة) المنتظرة

((ومخاوف متوقّعة)) ط ۱۹۶ ط ۱۳ـ ۹ (اطاعت خداوند پناهگاهیست) از ترسهائیکه (پیش آمد آنرا انتظار میبرند)

(المُتَوَقَّع) اسم مفعول : المنتظــر : انتظار کشیده شده .

((وكلّ متوقّع آت)) ط ۱۰۱ ط ۹۹ ـ ۶ هر انتظار داشته شده (که قیامت است)آینده است

(المَوْقِع) : مكان الوقوع (اقــرب): محل واقع شدن .

((وكبر موقعها في قلبه)) ط ۷ ط ۱۵۸ ط ۹ـ ۱۳ جای آن (دنیا) در دل او بزرگ باشد .

(المَوَاقِع) جمع موقع

((وتقع القلوب مواقعها)) ط ۱۶۶ ط ۱۰۸ـ۴ دلها در جاهای خود قرارمیگیرد

(الوقع والرّوايات)

التّوقيع الخارج عن ابيجعفر الثّاني (ع) انّ انفسنا واموالنا من مواهب اللّـــه الهنيئة وعواريه المستودعة يمتّع بمامتّع منها في سرور وغبطة ويأخذ ماأخذ منها في اجــر وحسبة فمن غلب جزعه على صبره حبط اجره ونعوذ باللّه من ذاک .

التّوقيعات الشّريفة الخارجـــة عن النّاحية المقدسة في ذم جعفر الكذّاب تقـدّم في جعفر وفي محمّدبن عثمان تقدّم في حمد

خرج التّوقيع قبل وفاة السّمرى باّيام بسم اللّه الرّحمن الرّحيم يا علـى بـن محمّد السّمري اعظم اللّه اجر اخوانک فيک فانّک ميّت مابينک وبين ستة ايّام فاجمع امرک ولاتـوص الي احد الي قوله (ع) الافمن ادّعى المشاهدة قبل خروج السّفياني والصّيحة فهو كذّاب مفتر ولاحول ولاقوّة الاّ باللّه العليّ العظيم .

توقيع خرج من جهة ابيجعفر محمّـد بن عثمان نسخته انّ اللّه هو الّذى خلـــق الاجسام وقسّم الارزاق لانّه ليس بجسم ولاحالّ

في جسم ليس كمثله شئ فهو السّميع البصير فامّاالائمّة فانّهم يسألون اللّه فيخلق ويسألون اللّه فيرزق ايجابا لمسألتهم واعظامالحقّهم .

التّوقيع الّذىخرج فيمن ارتاب فيه بسم اللّه الرّحمن الرّحيم عافانا اللّه واياكم من الفتن الى قوله انّ اللّه معنا فلا فاقة بنا الى غيره والحقّ معنا فلن يوحشنا من قعد عنّا ونحن صنايع ربّنا والخلق بعد صنايعنا يا هولاء مالكم في الرّيب تتردّدون وفي الحيرة تنعكسون او ماسمعتم اللّهعزّوجلّ يقول يا ايّها الّذين آمنوا اطيعوا اللّه و اطيعوا الرّسول واولي الامرمنكم او ماعلمتم ماجائت به الاثار ممّا يكون ويحدث في ائمّتكم على الماضين والباقين منهم (ع) او مارأيتم كيف جعل اللّه لكم معاقل تأوون اليها و اعلاما تهتدون بها من لدن آدم الى ان ظهر الماضي (ع) كلّما غاب علم بداعلم واذا افل نجم طلع نجم فلمّا قبضه اللّه اليه ظننتم انّ اللّه ابطل دينه وقطع السّبب بينه و بين خلقه كلاما ذلك ولايكون حتّى تقوم السّاعة ويظهر امراللّهوهم كارهون .

التّوقيع في جواب مسائل اسحق بن يعقوب رواه المجلسي عن الكليني و فيه وامّا الحوادثالواقعة فارجعوافيها الي رواةحديثنا فانّهم حجّتيعليكم و انا حجّة اللّه عليهم وفيه ايضا و امّا المتلبّسون باموالنا فمناستحلّ شيئا منها فاكله فانّما يأكل النّيران و امّا الخمس فقد ابيح لشيعتنا و جعلوا منه في حلّ الي وقتظهورامرنا لتطيب ولادتهم ولاتخبث وامّا ندامة قوم شكوا في دين اللّه على ماوصلونا به فقد اقلنا من استقال ولاحاجة لنا الى صلة الشّاكين وامّا علّة ماوقع من الغيبة فانّ اللّه عزّوجلّ يقول يا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَاتَسْأَلُوا عَنْ اَشْيَاءَ اِنْ تُبْدَلَكُمْ تَسُؤْكُمْ انّهلم يكن احد من آبائي الّا وقد وقعت في عنقه بيعة لطاغية زمانه وانّي اخرج حين اخرج ولا بيعة لاحد من الطّواغيت في عنقي وامّا وجهالانتفاع في غيبتي فكالانتفاع بالشّمس اذاغيبها عن الابصار السّحاب وانّي لامان لاهل الارض كما انّ النّجوم امان لاهل السّماء فاغلقوا ابواب السّؤال عمّا لايعنيكم ولاتتكلّفوا علم ماقد كفيتم واكثروا الدّعاء بتعجيل الفرج فانّ ذلك فرجكم والسّلام عليك يا اسحق بن يعقوب وعلى من اتّبع الهدى : سفينة البحار وقع .

وَقَفَتِ : الدّابّة ض تقف : دامت قائمة وسكنت و ــ في المسئلة : ارتابت فيها و ــ الرّجل الدّابة : جعلها تقف و ــ الدّار : حبسها في سبيل اللّه و ــ الامر على حضور فلان : علّق الحكم فيه بحضوره و ــ فلانا على ذنبه : اطلعه (ووقفت على ماعند فلان) فهمته وتبينته (اقرب) : جنبنده برپا ايستاد وساكن گشت . در مسئله شكّ كرد . مرد حيوان را

نگهداشت . خانه را درراه خدا نگهداشت و وقف نمود . امر را به حاضر شدن فلانی مربوط ساخت . فلانی را برگناهش آگاه ساخت .آنچه در نزد فلانی بود فهمیدم و بدست آوردم .
«ووقفوا مواقف انبیائه» ط ۱ ط ۵ــ ۵۳ درجاهای پیامبرانش (برای طلب اجر) ایستادند .
« وقفوا عند ماتنتهون عنه» ط ۱۷۱ ط ۵۰ــ ۷ بایستید و عمل نکنید در نزدآنچه از آن منع شده اید (وبرشما حرام است)
(الوُقُوف) مصدر وجمع واقـــف باز ایستادن .
«ولاورع کالوقوف عند الشّبهة» ح ۱۱۳ ح ۲۸۲ــ ۳ پرهیزکاری مانندبازایستادن نزد شبهة نیست (تا منجرّ بهحرام نشود)
"فانّما انتم کرکب وقوف" ط ۱۵۵ ط ۳۲ــ ۱۱ جز این نیست شما مانند ســواران منتظرید ایستاده .
(الوَاقِف) اسم فاعل و ــ الحابس لعینه امّا علی ملکه او ملک اللّهتعالی (اقرب): بازایستنده وآگاه کننده . حبس کنندهٔ عین در ملک خود یا درملک خدا و انتفاع از نفعش.
«وانّه یوشک ان یقفک واقـــف علی مالاینجیک منهمجنّ» ر ۱۰ ر ۲۵۰ــ ۲ بتحقیق نزدیک است که آگاه کنندهای (مأمورین خدا) آگاه سازد ترا برچیزیکه (گناه تو و عـــذاب آخرت) ترا از آن نجات دهنده ای رهانسازد

(المَوْقِف) : محلّ الوقوف حیث کان (اقرب): جای ایستادن هرجا باشد
« فماکان الّا کموقف ساعة حتّی نجی حریضا» ر ۳۶ ر ۲۵۶ــ ۳ نبود آن (جنـگ) مگر مثل زمان ایستادن ساعتی و لحظـه ای تا اینکه درحال غصّه خورنده نجات یافت .
(المَوَاقِف) جمع الموقف (اقرب) : جاهای ایستادن
«ووقفوا مواقف انبیائه»ط۱ ط ۵ ــ ۵۳ درجاهای ایستادن پیامبران او (خداونـــد) ایستادند .
(الأَوْقَف)اسم تفضیل : درنگ کننده تر
«واوقفهم فی الشّبهات» ر ۵۳ر۲۳۹ ــ ۸۶ (برای قضاوت برگزین کسیرا) کـــه درنگ کننده تر است در شبهه ها (در امـور مشتبه تا حقیقت را بدست نیاورد حکم نکند)

(الوقف والرّوایات)

وَقِفُوهُم اِنَّهُم مَسْئُولُونَ وردت الرّوایات فی انّهم مسئولون عن ولایةامیرالمؤمنین (ع) تقدّم فی قوم وشبه مایتعلّق بذلک .
الخصال الّتی ینتفع المؤمن بها بعد موته منها صدقة تجری من بعده سفینةالبحار وقف .
(الوَاقِم) : القاهر والمذلّ و الــرّادّ

(اقرب) : غلبه کننده رام کننده‌وبرگرداننده
«ولنز وتک عند الحفیظة واقما قامعا»
ر ۵۶ ر ۳۰۳ – ۳ وبرای برجستن خودترانزد
خشم و قهر قهرکننده و خوارنماینده‌وشکننده
(برنفس خودباش)

وَقاهُ : ض یقیه : ستره عن الاذی
وصانه و حفظه و ـ الامر : اصلحه (اقرب) :
اورا از اذیّت پوشانید . او را حفظ کرد و
نگهداری‌نمود . امر را اصلاح کرد .
«فوقی بهم اصحابه حرّ السیوف
والاسنّة» ر ۹ ر ۲۵۱ – ۴ پس پیامبر با آنان
(خویشان خود) اصحاب خودرا از گرمی
شمشیرها و نیزه‌ها نگهداشت .
(اِتَّقاهُ) حذّره و خافه (اقرب) : ازاو
دوری گزید و ترسید .
«ولا اتّقی الّا ماوقیتنی» ط ۲۱۳ ط
۱۲۵ – ۳ خویش را از چیزی دور نمی دارم و
نمی‌پرهیزم مگر آنچه که تو مرا بازداشته‌ای
(تَوَقّاهُ) : حذّره و خافه (اقرب) :از
او دوری گزید و ترسید
«توقّوا البرد فی‌اوّله» ح ۱۲۸ح۳۵۷
– ۸ در اوّل سرما (پائیز) از آن پرهیز کنید
(زیرا سرمای پائیز در بدنها همان را می کند
که در درختان میکند) اسم من الاتقاء التّقوی
(اقرب) : پرهیزکاری

«واللّه ما اری عبدا یتّقی تقوی‌تنفعه
حتّی یختزن لسانه» ط ۱۷۴ ط ۷ – ۲۲ – بخدا
سوگند نمی‌بینم بنده ایرا پرهیزکاری کند
آن گونه پرهیزکاری که اورا سود بخشدتااینکه
زبانش را (از دروغ و غیرآن) نگهدارد .
(اَلتُّقی) : مصدر من اتّقی (اقرب) :
پرهیزکاری
«اتّق اللّه بعض التّقی وان قلّ»
ح ۲۴۲ ح ۳۹۹ – ۱ از خدا بترس ترسیدنی
اگرچه اندک باشد (زیرا یکسره از خدابریدن
به بدبختی همیشگی میکشد)
(اَلتَّوَقّی) مصدرپائیدن وپرهیزکردن
«فان شدة توقیه اعظم مما تخاف
منه» ح ۱۷۵ ح ۳۷۵ – ۶ (هرگاه از کاری
ترسیدی خودرا درآن افکن) زیرا سختی‌حذر
کردن و پائیدن بزرگتر است از آنچه‌ازآن
ترس داری
(اَلتَّقِیَّة) مصدر من اتّقی (اقرب):
و ـ اتّقاء الظّلم باخفاء الحال (عبده) :
حذرکردن و پائیدن : حذر نمودن از ستم با
پنهان کردن حال
«قد اخملتهم التّقیة» ط ۳۲ ط ۴۰
– ۱۱ پنهان نمودن حال آنهارا گمنام کرده
(زیرا اگر دشمنان از وفور علم و عقاید حقّه
آنان اطّلاع یابند آنانرا خواهند کشت)
(اَلتَّقی) : صاحب تقوی (اقرب):
شخص پرهیزکار

«امّا الامرة البرّة فيعمل فيها التقى»
ط ٤٠ ط ٢١٩ ـ ٤ امّا حكومت امير عـادل و نيكوكار پس عمل كند درآن پرهيزكار

(الاَتْقِياء) : جمع تقي (اقـرب) : پرهيزكاران

«وامّا النهار فحلماء علماء ابرار اتقياء»
ط ١٩١ ط ١٤ ـ ١٣ اما در روز بردبارانـنـد دانايانند نيكوكارانند پرهيزكارانند.

(المُتَّقين) اسم فاعل جمع من اتّقى: پرهيزكنندگان

«واعلموا عباد الله انّ المتّقين ذهبوا بعاجل الدّنيا واجل الاخرة» ر ٧ ر ٢٤٣ ـ ٤ ـ اى بندگان خدا بدانيد پرهيزكنندگـان (از معاصى) (سود) دنياى شتابنده و (سود) آخرت جاودانى را بردند (زيرا پرهيزكـار هم در دنيا سعادتمند مى باشـد و هـم در آخرت)

(الأَوْقَى) اسم تفضيل : نگاهدارندەتر
«ولا اعلم جنّة اوقى منه» ط ٤١ ط ١٦٧ ـ ١ سپرى سراغ ندارم نگهدارندەترازآن (وفاء بعهد) باشد

(الوقى والرّوايات)

وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ تَرَى الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى اللّٰهِ وُجُوهُهُمْ مُسْوَدَّةٌ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِلْمُتَكَبِّرِينَ وَيُنَجِّي اللّٰهُ الَّذِينَ اتَّقَوْا بِمَفَازَتِهِمْ لَا يَمَسُّهُمُ السُّوءُ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ : الزمر

وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا الى قوله وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا.

روى العياشي باسناده عن خيثمة قال سمعت اباعبدالله (ع) يقول من حدّث عنّا بحديث فنحن سائلوه عنه يوما فان صدق علينا فانّما يصدق على الله وعلى رسوله و ان كذب علينا فانّما يكذب على الله و على رسوله لانّا اذا حدثنا لانقول قال فلان و قال فلان انّما نقول قال الله و قال رسوله ثمّ تلا هذه الاية وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ تَرَى الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى اللّٰهِ . . . ثمّ اشار خيثمة الى اذنيه فقال صمّتا ان لم اكن سمعته.

و روى سورة بن كليب قال سألت اباجعفر (ع) عن هذه الاية فقال كلّ امام انتحل امامة ليست له من الله قلت و ان كان علويّا قال وان كان علويّا قلت و ان كان فاطميّا قال وان كان فاطميّا.

النّبوى (ص) لاتقولوا انّ محمّدا (ص) منّا فوالله ما اوليائى منكم ولامن غيركم الا المتّقون.

و عنه (ص) الا وانّ خيركم عند الله واكرمكم عليه اليوم اتقاكم واطوعكم.

وتقدّم فى ذرر كلام اميرالمؤمنين (ع) لابى ذر ولو انّ السّموات والارض كانتا على

عبد رتقا ثمّ اتّقی اللّه لجعل اللّه له منهما مخرجا ولایونسنّک الّا الحقّ ولایوحشنّک الّا الباطل.

کا عن ابیعبداللّه (ع) قال قام رجل یقال له همّام و کان عابدا ناسکا مجتهدا الی امیرالمؤمنین (ع) وهو یخطب فقال یا امیر ـ المؤمنین (ع) صف لنا المتّقین کانّنا ننظرالیه فقال (ع) یا همّام المؤمن الکیّس الفطن بشره فی‌وجهه وحزنه فی قلبه اوسع شیٔ صدراواذلّ شی نفسا.

قال المجلسی التّقوی من الوقایة وهی فی اللّغة فرط الصّیانة وفی العرف‌صیانة النّفس عمّا یضرّها فی الاخرة و قصرها علی ماینفعها ولها ثلث مراتب الاولی وقایةالنّفس عن‌العذاب‌المخلّد بتصحیح العقائد الایمانیّة والثّانیة التجنّب عن کلّ مایوثم من فعل‌او ترک فهو المعروف عند اهل‌الشّرع والثّالثة التّوقّی عن کلّ مایشغل القلب عن الحقّ‌وهذه درجة الخواصّ بل خاصّ الخاصّ.

حکی عن بعض النّاسکین انّه قال‌له رجل صف لنا التّقوی فقال اذا دخلت ارضا فیها شوک کیف کنت تعمل فقال اتوقّی اتحرّز قال فافعل فی الدّنیا کذلک فهی التّقوی.

سئل الصّادق (ع) عن تفسیرالتّقوی فقال ان لایفقدک حیث امرک ولایراک حیث نهاک.

کا الصّادق (ع) انّ قلیل العمل مع التّقوی خیر کثیر بلاتقوی.

الم ذٰلِکَ الْکِتَابُ لَارَیْبَ فِیهِ هُدًی لِلْمُتَّقِینَ البقرة وَ مَنْ یَتَّقِ اللّٰهَ یَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَیَرْزُقْهُ مِنْ حَیْثُ لَایَحْتَسِبُ تفسیر ومن یتّق‌اللّه یجعل‌له مخرجا من کلّ کرب فی الدّنیاوالاخرة وفی النّبوی مخرجا من شبهات الدّنیا و من غمرات الموت و شدائد یوم القیمة وفی‌العلوی مخرجا من الفتن و نورا من الظّلم و یرزقه من حیث لایحتسب ای من وجه لم یخطرببالٰه.

وعن الصّادق (ع) هؤلاء قوم من شیعتنا ضعفاء لیس عندهم مایتحمّلون‌به الینا فیسمعون حدیثنا فینقلوه الیهم فیعیه هؤلاء ویضیعه (یذیعه ح ل) هؤلاء فاولئک الّذین یجعل اللّه عزّوجلّ لهم مخرجا ویرزقهم من حیث لایحتسبون.

قال رسول اللّه (ص) فی وصیّته لابی‌ذر یااباذر لو انّ‌النّاس اخذوا بهذه‌الایة لکفتهم ومن یتق اللّه. . .

فی رسالة الصّادق (ع) فی جواب النّجاشی ثمّ انّی اوصیک بتقوی اللّه و ایثار طاعته والاعتصام بحبله الی أن قال (ع) واعلم انّ‌الخلایق لم یوکلوا بشیٔ اعظم من التّقوی فانّه وصیّتنا اهل البیت.

قال الحسین‌بن علی (ع) فی موعظة له اوصیکم بتقوی اللّه تعالی فانّ اللّه تعالی قد ضمن لمن اتّقاه ان یحوّله عمّا یکره الی مایحبّ ویرزقه من حیث لایحتسب فایّاک ان

تکون مایخاف علی العباد من ذنوبهم ویأمن العقوبة من ذنبه فانّ اللّه تبارک و تعالی لایخدع عن جنّته ولاینال ماعنده الّا بطاعته.

وقال بعض العارفین انّ خیرات الدّنیا والاخرة جمعت تحت کلمة واحدة وهی التّقوی انظر الی مافی القرآن الکریم من ذکرها فکم علّق علیها من خیر ووعد لها من ثواب واضاف الیها من سعادة دنیویّة و کرامة اخرویّة ولنذکر لک من خصالها وآثارها الواردة اثنی عشر خصلة: الاولی المدحة والثّناء قال اللّه تعالی وان تصبروا وتتّقوا فانّ ذلک من عزم الامور.

الثّانیة الحفظ والحراسة قال تعالی وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا.

الثّالثة التّأیید والنّصر قال اللّه تعالی إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا الرّابعة النّجاة من الشّدائد والرّزق الحلال قال تعالی وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ.

الخامسة صلاح العمل قال اللّه تعالی يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ السّادسة غفران الذّنوب قال اللّه تعالی بعد قوله یصلح لکم اعمالکم ویغفر لکم ذنوبکم السّابعة محبّة اللّه تعالی قال تعالی إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ.

الثّامنة قبول الاعمال قال تعالی إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ.

الحادیة عشر النّجاة من النّار قال تعالی ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوْا الثانیة عشر الخلود فی الْجَنَّةِ قال تعالی أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ فقد ظهر لک انّ سعادة الدّارین منطویة فیها ومندرجة تحتها و هی کنز عظیم و غنم جسیم وخیر کثیر وفوز کبیر.

روی انّ التّقیّة ترس المؤمن ولاایمان لمن لاتقیّة له وانّ تسعة اعشار الدّین فی التّقیّة ولادین لمن لاتقیة له والتّقیة فی کلّ شئ الّا فی شرب النّبیذ والمسح علی الخفّین وعلیک بالتّقیة فانّها سنّة ابراهیم الخلیل (ع)

سن قال ابوجعفر (ع) انّما جعلت التّقیة لیحقن بها الدّماء فاذا بلغ الدّم فلاتقیّة.

ما قال الصّادق (ع) علیکم بالتّقیة فانّه لیس منّا من لم یجعله شعاره و دثار مع من یأمنه لیکون سجیّة مع من یحذره.

سن عن ابن مسکان قال قال لی ابوعبداللّه (ع) انّی لاحسبک اذا شتم علیّ (ع) بین یدیک لوتستطیع ان تأکل انف شاتمه لفعلت فقلت ای واللّه جعلت فداک انی لهکذا واهل بیتی فقال لی ولاتفعل فواللّه لربّما سمعت من یشتم علیّا ومابینی و بینه الّا اسطوانه فاستتر بها فاذا فرغت من صلوتی فامرّ به فاسلم علیه واصافحه.

الهدایة التّقیّة فریضة واجبة علینا فی دولة الظّالمین فمن ترکها فقد خالف دین

الامامية وفارقه وقال الصادق (ع) لو قلت انّ تارك التقيّة كتارك الصّلوة لكنت صادقاوالتقيّة في كلّ شئ حتّى يبلغ الدّم فاذا بلغ الدم فلاتقيّة ثمّ ساق روايات عنه (ع) في ذلكالى ان قال وقال من صلّى معهم في الصّفّ الاوّل فكانّما صلّى مع رسول اللّه (ص) في الصّف الاوّل وقال الرّياء مع المنافق في داره عبادة ومع المؤمن شرك والتقيّة واجبة لايجوز تركها الى ان يخرج القائم (ع) فمن تركهافقد دخل في نهي اللّه عزّوجل ونهي رسول اللّه (ص) والائمّة (ع)

كا عن محمّد بن مروان قال قال لي ابوعبداللّه (ع) مامنع ميثم رحمه اللّه من التقيّة فواللّه لقد علم انّ هذه الاية نزلت في عمّار واصحابه اِلّامَنْ اُكْرِهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بالايمان.

كا عن ابيعبداللّه (ع) قال كلّما تقارب هذا الامر اى خروج القائم (ع) كان اشدّ للتقيّة.

كا عن ابيجعفر (ع) قال التقيّة في كلّ شئ يضطرّ اليه ابن آدم فقد احلّه اللّه له

ضا عليكم بالتقيّة فانّه روى من لاتقيّة له لادين له وروى تارك التقيّة كافر.

وروى اتّق حيث لايتّقى التقيّة دين منذ اوّل الدّهر الى آخره.

وروى ان اباعبداللّه (ع) كان يمضي يوما في اسواق المدينة وخلفه ابوالحسن موسى (ع) فجذب رجل ثوب ابى الحسن (ع) ثمّ قال له من الشّيخ (ع) فقال لااعرفه.

وانّ التقيّة كانت شديدة في زمن الصّادقين (ع) بحيث كان الاصحاب يكتبون كتبهم روى الكليني ره عن محمّد بن الحسن بن الحسن بن خالد شنبولة قال قلت لابيجعفر الثّاني (ع) جعلت فداك انّ مشايخنا رووا عن ابيجعفر (ع) وابي عبداللّه (ع) وكانت التقيّة شديدة فكتموا كتبهم فلم ترو عنهم فلمّا ماتوا صارت الكتب الينا فقال (ع) حدّثوا بهافانّها حقّ.

شي عن المفضل قال سألت الصّادق (ع) عن قوله تعالى اَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا قال التقيّة فَمَا اسْطَاعُوا اَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَاعُوا لَهُ نَقْبًا قال مااسطاعوا له نقبا اذا عمل بالتقيّة لم يقدروا في ذلك على حيلة و هو الحصن الحصين و صار بينك و بين اعداء اللّه سدّا لايستطيعون له نقبا قال وسألته عن قوله تعالى فَاِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي جَعَلَهُ دَكًّا قال رفع التقيّة عند قيام القائم (ع) فينتقم من اعداء اللّه.

مع عن سفيان بن سعيد قال سمعت اباعبداللّه جعفربن محمد الصّادق (ع) و كان واللّه صادق كما سمّي يقول ياسفيان عليك بالتقيّة فانّها سنّة ابراهيم الخليل (ع) و ان اللّه عزوجل قال لموسى و هرون (ع) اِذْهَبَا اِلَى فِرْعَوْنَ اِنَّهُ طَغَى فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَيِّنًا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ اَوْيَخْشَى يقول اللّه عزّوجلّ كنّياه وقولاله

يا ابامصعب .

و انّ رسول اللّه (ص) كـان اذا اراد سفرا ورّى بغيره وقال امرنى ربّى بمداراة النّاس كما امرنى باداء الفرائض و لقد ادّبـه اللّه عزّوجلّ بالتّقيّة فقال اِدْفَعْ بِالّتِي هِيَ اَحْسَنُ . .

يا سفيان من استعمل التّقيّة في دين اللّه فقد تسنّم الذّروة العليا من العزّ انّ عزّ المؤمن في حفظ لسانه ومن لم يملك لسانه ندم .

كا قال ابوعبداللّه (ع) ما بلغت تقيّة احد تقيّة اصحاب الكهف ان كانوا ليشهـدون الاعياد ليشدّون الزّنانير فاعطاهم اللّـه عزّوجلّ اجرهم مرّتين .

عرف الشّهيد ره في قواعده التّقيّـة بانّها مجاملة النّاس بما يعرفون وترك ماينكرون حذرا من غوائلهم قال و اشار اليه اميرالمؤمنين (ع) الى ان قال و قسّمها بانقسـام الاحكام الخمسة وعدّ من الحرام التّقيّة في قتل الغيـر وقال التّقيّة تبيح كلّ شئ حتّى اظهار كلمـة الكفر ولوتركها ح اثم الاّ في هذا المقام ومقام التّبرّى من اهل البيت (ع) فانّه لاياثم بتركها بل صبره اما مباح او مستحب و خصوصا اذا كان ممن يقتدي به .

وحكى الشّيخ الطّبرسي في مجمـع البيان عن المفيد انّه قال التّقيّة قـد تجب احيانا و تكون فرضا و تجوز احيانا من غيـر وجوب ويكون في وقت افضل من تركهـا و قد يكون تركها افضل وان كان فاعلها معـذورا ومعفوّا عنه متفضّلا عليه بترك اللّوم عليها .

بلغ من تقيّة اميرالمؤمنين (ع) ماروواه ابو الصّلاح في التّقريب انّه قام رجـل الى اميرالمؤمنين (ع) فسأله عن قول اللّه تعالـى يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَاتُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللّهِ وَرَسُولِهِ فيمن نزلت فقال ماتريد اتريد ان تغرى بي النّاس ؟ قال لا يااميرالمؤمنين ولكن احبّ ان اعلم قال اجلس فجلس فقال اكتـب عامرا اكتب معمرا اكتب عمرا اكتب عمّارا اكتب معتمرا في احد الخمسة نزلت .

كانت التّقيّة شديدة في اوائل امامة موسى بن جعفر (ع) جدّا لانّه كان لابيجعفـر المنصور جواسيس ينظرون على من اتفق شيعة جعفر فيضربون عنقه .

نظر الباقر (ع) الى بعض شيعته وقد دخل خلف بعض المنافقين الى الصّلوة واحسّ الشّيعيّ بانّ الباقر (ع) قد عرف ذلـك منه فقصده وقال اعتذر اليك يابن رسول اللّـه من صلوتي خلف فلان فانّي اتّقيه ولولا ذلـك لصلّيت وحدى فقال له الباقر (ع) يا اخى انّما كنت تحتاج ان تعتذر لو تركت يا عبداللّـه المؤمن مازالت ملائكة السّموات السّبع والارضين السّبع تصلّي عليك وتلعن امامك ذاك وانّ اللّه امر ان تحسب لك صلوتك خلفه للتّقية بسبعماة صلوة لوصلّيتها وحدك فعليك التّقيّة و علم انّ اللّه تعالى يمقت تاركها كما يمقت المتّقى منه فلاترض لنفسك ان تكون منزلتك عنده كمنزلة

اعدائه .

كان ابو القاسم الحسين بن روح رضي الله عنه من اعقل النّاس عند المخالف والموافق ويستعمل التّقية و كانت العامّة تعظمه وقد تناظر اثنان فزعم واحد انّ ابابكر افضل النّاس بعد رسول الله (ص) ثمّ عمر ثمّ عليّ (ع) وقال الاخر بل عليّ (ع) افضل من عمر فدار الكلام بينهما فقال ابوالقاسم رضي الله عنه الّذي اجتمعت عليه الصّحابة هو تقديم الصّديق ثمّ بعده الفاروق ثمّ بعده عثمان ذو النّورين ثم عليّ الوصيّ واصحاب الحديث على ذلک وهو الصّحيح عندنا فبقي من حضر المجلس متعجّبا من هذه القول و كانت العامّة الحضور يرفعونه على رؤسهم وكثر الدّعاء له والطّعن على من يرميه بالرّفض .

ک قال الرّضا (ع) لادين لمن لاورع له ولا ايمان لمن لاتقيّة له انّ اكرمكم عندالله عزّوجلّ اعملكم بالتّقيّة قبل خروج قائمنا (ع) فمن تركها قبل خروج قائمنا فليس منا .

الا وانّ اعظم فرائض الله عليكم بعد فرض موالاتنا ومعاداة اعدائنا استعمال التّقيّة على انفسكم واخوانكم ومعارفكم وقضاء حقوق اخوانكم في الله وانّ الله يغفر كلّ ذنب بعد ذلک ولايستقصي فامّا هذان فقلّ من ينجوا منهما الّابعد مسّ عذاب الشّديد سفينةالبحار وقي .

× × ×

..

الوَكْر : عشّ الطّائر اين كان في جبل او شجر وان لم يكن فيه (اقرب) : آشيانه پرنده هرجا باشد در كوه يا در درخت هرچند كه پرنده درآن نباشيد .

(الأَوْكار) جمع وكر

«اخرجهم من ضرايح القبور و اوكار الطّيور» ط ٨١ ط ٤ـ ١١ (خداوند عالم) آنانرا از ميان لحدهای قبرها و آشيانه های پرندگان (اگر آنهارا خورده باشند) و لانهٔ درندگان (اگر ايشان را طعمهٔ خود قرار داده باشند) بيرون آورد .

الوَكْزَة : الضّربة بجمع الكفّ (عبده) باهمه‌كف دست زدن .

«افانّ في الوكزة فما فوقها مقتلة» ر٥٣ و ٢٣٩ ــ ١٧٨ بتحقيق در مشت زدن و در بالاتر از آن كشتني است .

(واكَظَ) على الامر : واوم وواظب عليه (المنجد) : مداومت ومواظبت كرد .

«وواكظوا بجدّكم» ٢٣ـ ١ مواظبت كنيد بكوشش خودتان بركار

× × ×

وَكَلَ : باللّه ض يكل : استسلم اليه و ـ اليه الامر: سلّمه و تركه و فوّضه اليـــه واكتفى به (اقرب) : به‌خداوند رام و تسليـم شد . امر را به او واگذار كرد و به او تفويــض كرد وبه آن كفايت كرد .

« رجل وكله اللّه الى نفسه» ط۱۷ط

۵۱ـ۱ (دشمنترين مخلوقات دو مرد است) اول مرديكه خداوند اورا (به سبب نافرمانى) بخود واگذاشته (از او محافظت نميكند)

(وَكَّلَهُ) : جعله وكيلا و ـ فلان فلانا : استكفاه امره ثقة بكفايته او عجزا عن القيـام بامر نفسه (اقرب): اورا كارگزار قرار داد . از او خواست تا امر اورا كفايت كرد براى اطمينان به كارگزارى او يا براى ناتوانى از قيام كردن به امر نفس خود

« قدوكّل بذلك حفظة كراما لايسقطون حقا » ط ۱۸۱ ط ۱۵ـ ۱۴ نگهبانان گرامـــى (فرشتگانى را براى ضبط عمل شما واداشتـــه (گفتار و كردارتان را مى‌نويسند)

(تَوَكَّلَ) : قبل الوكالة و ـ بالامـر : ضمن القيام به و ـ له بالجنّة : تكفّل وضمن و ـ على اللّه : استسلم اليه واعتمد عليــه و وثق به (اقرب) : وكالت‌را قبول كرد . با قيام‌كردن به امر ضامن شد . براى او بهشت را كفيــل و ضامن شد . به خدا رام و اعتماد و اطمينـــان نمود .

« ومن توكّل عليه كفاه » ط ۸۸ ط ۷۶

ـ ۹ هركس به او (خداوند) توكّل نمايـــد (كارهايش را به وى واگذارد) به او كفايـــت مى‌كند (امر دنيا و آخرت اورا انجام‌ميدهد)

(اِتَّكَلَ) على اللّه : استسلم اليه و ـ على فلان في امره : اعتمد ووثق به (اقرب): بروى رام شد . در امر خود بر فلانى تكيــه و اطمينان كرد .

« واتّكلوا على الولائج » ط ۱۴۸ ط ۵۶

ـ ۱۰ (پس از رسولخدا) اعتماد كـردند بر خواص اصحاب وهمرازهاى‌خوديا براندیشه ها و خطورات دلشان (درحاليكه مامور بودند به خدا ودستورات پيامبر و وصى پيامبراواعتماد كنند)

(تَوَاكَلَ) القوم : اتّكل بعضهـم على بعض و (تواكله النّاس : تركوه ولم يعنـــوه وتواكلا الكلام اتّكل كل واحد على صاحبه‌فيه (اقرب) : بعضى از جماعت به بعضى واگـذار كرد . مردم اورا رها كردند و به وى يـــارى نكردند . هريک از آن دو گفتار را بديگـــرى واگذاشت

« فتواكلتم وتخاذلتم » ط ۳۲ـ ۵ شما كار جهاد را بيكديگر حواله نموديد همديگررا يارى‌نكرديد .

(الاِتِّكَال) مصدر من اتّكل :اعتمادـ كردن .

« واحسن‌منه تيه‌الفقراء على الاغنياء

اتّکالا علی اللّه» ح ۴۰۶ ح ۳۲۷- ۱۲ نیکوتر از آن (تواضع بی نیاز به نیازمند) تکبّر نیازمندان است به بی‌نیازان از جهت اعتماد کردن به (وعدهٔ روزی رساندن) خداوند

(الوَکیل) : موکول الیهو بمعنی الحافظ و ـ الکافی و ـ الرّازق والجریّ (اقرب) : کسیکه به او واگذاشته شد نگهدارنده . کفایت کننده . روزی دهنده . باجرئت .

«ولا وکیل دونه» ر ۲۶ ر ۲۵۷- ۱- وجزاو نگهبان نیست

(الوُکَلاء) : جمع وکیل

«ووکلاء الامّة و سفراء الائمّة» ر ۵۱ ر ۲۵۳- ۳ (شما وکیلهای امت و نمایندگان پیشوایانید)

(المُوَکَّل) اسم مفعول من وکل : گماشته شده

« والشّیطان موکّل به» ط ۶۲ ط ۸۰- ۷ شیطان به او گمارده شده (معصیت‌را درنظر او میاراید)

(المُتَوَکِّلِیْنَ) اسم فاعل جمع من توکّل : اعتماد کنندگان

«احضرهم بالکفایة للمتوکّلین علیک »

ط ۲۲۵ ط ۱۴۲- ۱ برای اصلاح کار آنانکه بر تو اعتماد کنند از همهٔ آنان حاضر تری (چون بهمه‌چیز توانائی)

×××

(الوکل والرّوایات)

وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ . ابراهیم وَمَا لَنَا أَلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى اللّٰهِ وَقَدْ هَدَانَا سُبُلَنَا وَلَنَصْبِرَنَّ عَلَىٰ مَا آذَيْتُمُونَا وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ . الشعراء وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ

کا عن ابیحمزة الثّمالی عن علیّ بن الحسین (ع) قال خرجت حتّی انتهیت الی هذا الحائط فاتّکات علیه فاذا رجل علیه ثوبان ابیضان ینظر فی تجاه وجهی ثمّ قال یا علیّ بن الحسین مالی اراک کئیبا حزینا علی الدّنیا فرزق اللّه حاضر للبرّ والفاجر قلت ماعلی هذا احزن و انّه لکما تقول قال فعلی الاخرة فوعد صادق یحکم فیه ملک قاهرا وقال (التردید من کلام الراوی) قادر قلت ما علی هذا احزن وانّه لکما تقول فقال ممّ حزنک قلت ممّا یتخوّف من فتنه ابن الزّبیر و مافیه من النّاس قال فضحک ثمّ قال یا علیّ بن الحسین هل رأیت احدا دعا اللّه فلم یجبه قلت لا قال فهل رأیت احدا توکّل علی اللّه تعالی فلم یکفه قلت لا قال فهل رأیت احدا سأل اللّه تعالی فلم یعطه قلت لا ثمّ غاب عنی .

کا عن ابیعبداللّه (ع) قال انّ الغنی والعزّ یجولان فاذا ظفرا بموضع التّوکّل اوطنا

کا عنه (ع) قال اوحی اللّه تعالی الی داود مااعتصم بی عبد من عبادی دون احد من خلقی عرفت ذلک من نیّته ثمّ تکیده

السّموات والارض ومن فيهن الّاجعلت له المخرج من بينهنّ .

كا عن عبد اللّه بن سنان عن ابيعبد اللّه (ع) قال ايّما عبدا قبل قبل مايحبّ اللّه عزّوجلّ اقبل اللّه قبل مايحبّ و من اعتصم باللّه عصمه اللّه و من اقبل اللّه قبله وعصمه لم يبال لوسقطت السّماء على الارض اوكانت نازلة نزلت على اهل الارض فشملتهم بليّة كان في حزب اللّه بالتقوى من كلّ بليّة اليس اللّه تعالى يقول انّ المتّقين في مقام امين (الاعتصام باللّه التوكّل والاعتماد عليه)

قال المحقّق الطّوسي ره المراد بالتوكّل ان يكل العبد جميع مايصدرعنه ويرد عليه الى اللّه تعالى لعلمه بانّه اقوى و اقدر ويصنع ماقدر عليه على وجه احسن و اكمل ثمّ يرضى بمافعل وهو مع ذلك يسعى ويجتهد فيما وكله اليه ويعدّ نفسه وقدرته و عمله وارادته من الاسباب والشّروط المخصّصة لتعلّق قدرته تعالى وارادته بماصنعه بالنّسبة اليه ومن ذلك يظهر معنى لاجبر ولاتفويض بل امر بين امرين .

قال المجلسي ثمّ انّ التوكل ليس معناه ترك السّعى في الامور الضّرورية و عدم الحذر عن الامور المحذورة بالكلّيّة بل لابدّ من التوسّل بالوسائل والاسباب على ماورد في الشّريعة من غير حرص ومبالغة فيه ومع ذلك لايعتمد على سعيه ومايحصله من الاسباب بل يعتمد على مسبّب الاسباب .

روى في حديث انّ النّبيّ (ص) قال لجبرئيل وما التوكّل على اللّه عزّوجلّ ؟ فقال العلم بانّ المخلوق لايضرّ ولاينفع ولايعطى ولايمنع واستعمال اليأس من الخلق فاذا كان العبد كذلك لم يرج لاحد سوى اللّه ولم يرج ولم يخف سوى اللّه ولم يطمع في احد سوى اللّه فهذا هو التوكّل .

كا عن الحسين بن علوان قال كنّا في مجلس يطلب فيه العلم وقد نفدت نفقتي في بعض الاسفار فقال لي بعض اصحابنا من تؤمّل لما نزل بك فقلت فلانا فقال اذا واللّه لاتسعف حاجتك ولاتبلغ (لايبلغك) املك ولاتنجح طلبتك قلت وما علمك رحمك اللّه قال انّ اباعبداللّه حدّثني انّه قرء في بعض الكتب انّ اللّه تبارك و تعالى يقول وعزّتي و جلالي ومجدي وارتفاعي على عرشي لاقطّعن امل كلّ مؤمّل من النّاس امل غيري باليأس وقد اشير اليه في امل .

لى عن الحسن بن الجهم قال سألت الرّضا (ع) فقلت له جعلت فداك ماحدّ التوكّل فقال لي ان لاتخاف مع اللّه احدا قال قلت فما حدّ التّواضع قال ان تعطي النّاس من نفسك ماتحبّ ان يعطوك مثله قال قلت جعلت فداك اشتهي ان اعلم كيف انا عندك فقال انظر كيف انا عندك .

لى قال رسول اللّه (ص) قال اللّه

تعالى يابن آدم اطعني فيما امرتك ولاتعلمني مايصلحك.

الدرة الباهرة قال الجواد (ع) كيف يضيع من الله كافله و كيف ينجو من الله طالبه ومن انقطع الي غيرالله وكله الله اليه.

بيان التنزيل لابن شهرآشوب قال امر نمرود بجمع الحطب في سواد الكوفة عند نهركو ثامن قرية قطنانا واوقد النار فعجزواعن رمي ابراهيم (ع) فعمل لهم ابليس لعنه الله المنجنيق فرمي به فتلقاه جبرئيل في الهواء فقال هل لك من حاجة فقال اما اليك فلا حسبي الله و نعم الوكيل فاستقبله ميكائيل فقال ان اردت ان اخمد النار فان خزائن الامطار والمياه بيدي فقال لااريد واتاه ملك الريح فقال لوشئت طيرت النار فقال لااريد فقال جبرئيل فاسأل الله فقال حسبي من سوالي علمه بحالي.

كنز الكراجكي قال لقمن لابنه يابني ثق بالله عزوجل ثم سل في الناس هل من احد وثق بالله فلم ينجه يا بني توكل على الله ثم سل في الناس من ذا الذي توكل على الله فلم يكفه يابني احسن الظن بالله ثم سل في الناس من ذا الذي احسن الظن بالله فلم يكن عند حسن ظنه به.

ارشاد القلوب روى عن اميرالمؤمنين (ع) قال ان النبي (ص) سأل ربه سبحانه ليلة المعراج فقال يارب اي الاعمال افضل فقال الله عزوجل ليس شئ عندي افضل من التوكل علي والرضا بماقسمت. مح

قال اميرالمؤمنين (ع) في وصيته للحسن (ع) والجئ نفسك في الامور كلها الي الهك فانك تلجئها الي كهف حريز و مانع عزيز.

قال السجاد (ع) لحمادبن حبيب الكوفي الذي ضل عن طريق الحج عند زبالة لوصدق توكلك ماكنت ضالا ولكن اتبعني فأصله بليلة الي مكة.

لي عن ابيعبدالله (ع) عن آبائه عن النبي (ص) قال قال الله تعالى ايما عبدا اطاعني لم اكله الي غيري و ايما عبد عصاني وكلته الي نفسه ثم لم ابال في اي وادهلك.

كا عن ابن ابي يعفور قال سمعت اباعبدالله (ع) يقول وهو رافع يده الي السماء رب لاتكلني الي نفسي طرفة عين ابدا لااقل من ذلك ولا اكبر قال فماكان باسرع من ان تحدر الدموع من جوانب لحيته ثم اقبل علي فقال يابن ابي يعفور ان يونس بن متى وكله الله عزوجل الي نفسه اقل من طرفة عين فاحدث ذلك الظن.

(المتوكل العباسي)

هو جعفرابن المعتصم بن هرون الرشيد بويع له بالخلافة بعد اخيه الواثق وذلك في

ذي الحجّة سنة ۲۳۲ وقتل في شوّال سنة ۲۴۷ وكان اخبث بني العباس و اقساهم قلبـــا واشدّهم عتوّا وعنادا للطّالبين قال ابوالفرج في مقاتل الطّالبين وكان المتوكل شديــــد الوطأة علي آل ابيطالب غليظا علي جماعتهم مهتمّا بامورهم شديد الغيظ والحقد عليهــم ثمّ ذكر من ذلک كرب قبر الحسين (ع) وعفي آثاره الي ان قال واستعمل على المدينة ومكّة عمربن الفرج الرّجحي فمنع النّاس مــن برّ آل ابيطالب وكان لايبلغه انّ احدا برّ احــدا منهم بشئ وان قلّ الّا انهكه عقوبة واثقلـــه غرما حتّي كان القميص يكون بين جماعة من العلويّات يصلّين فيه واحدة بعد واحدة ثـمّ ينزعنه ويجلسن على مغازلهن عوارى حواسر الي ان قتل المتوكّل فعطف المنتصر عليهــم واحسن اليهم ووجّه بمال فرّقه فيهم وكان يؤثر مخالفة ابيه في جميع احواله مضادّة مذهبــه طعنا عليه ونفرة لفعله .

روى انّ المنتصربن المتوكّل سمع اباه يشتم فاطمة (ص) فسأل رجلا من النّاس عــن ذلک فقال له قد وجب عليه القتل الّا انّه من قتل اباه لم يطل له عمر قال ما ابالـــي اذا اطعت اللّه بقتله ان لايطول عمر فقتله وعاش بعده سبعة اشهر : سفينة البحار وكل

الوِكَاءِ : رباط القربة و غيرها و ــ كل ما شدّ رأسه من وعاء ونحوه (اقرب) : دهن بند مشک وغير آن . هرآنچه سرآن بسته شود از ظرف ومانند آن .

«وحفظ ماقي الوعاء بشدّ الوكـــاء» ر ۳۱ ر ۲۴۰ــ ۱۰۵ نگهداري آنچه در ظرف و خيک است بمحکم بستن سرآن است .

وَلَجَ : الشي في غيره ض يلج: دخل (اقرب) : چيزى درغير آن داخل شد .

"وولج مولجه" ط ۱۵۸ ط ۹ــ ۳۵ ــ به آنجا که او (پيامبر) درآمده درآيد

(اَوْلَجَهُ) :ادخله (اقرب) :اوراوارد کرد .

«واولجوا فيه نقمة» ط ۱۵۶ ط ۱۰۳ ــ ۷ نقمت و گرفتارى را درآن داخل مينمايند

(الوُلُوج) مصدر :الدّخول (اقرب) : وارد شدن .

« ثمّ ازداد الموت فيهم ولوجا» ط ۱۰۷ ط ۸ــ ۲۰ سپس داخل شدن مرگ (در اندام) آنان افزون گرديد

(الوَليجَة) :الدّخيلة و ــ البطانــة وخاصّتک من الرّجال او من تتخذه معتمدا عليه من غير اهلک (اقرب): و مايضمر في القلب و هي مايدخل فيه السّائر اعتصاما من مطــر اوبرد اوتوقّيا من مفترس (عبده) داخل شونده .

× × ×

هم‌راز و خواصّ تو از مردان یاآن‌کس که آنرا محلّ اعتماد اخذ میکنی از غیر اهل خود آنچه در دل پنهان می‌شود.

«فقد اقرّ بالبیعة وادّعی الولیجة» ط ۲۱۲ـ۱ به بیعت خود اعتراف کرده و ادّعا داشته که در باطن غیر آنرا پنهان نموده

(الوَلائِج) جمع ولیجة (اقرب): الدّخیله وهی المذهب (عبده)

«اوضح الولایج» ط ۱۰۴ ط ۳۴ـ۵ (اسلام) آشکارترین مذهبها است (از نظر روشنی دلائل وفوائد دنیوی واخروی)

(المَوْلِج): المدخل (اقرب): جای وارد شدن.

«وولج مولجه» شرح این جمله گذشت

(المَوالِج) جمع مولج (اقرب): مداخلها فی المرابض (عبده) جای‌ورود آنها درجاهای خوابیدن

«وانینها فی موالجها» ط ۱۱۲ ط ۵۵ـ۳ (پروردگارا) به ناله‌های چهارپایان در جاهای درآمدنشان (در استراحتگاهها) به چهار پایان رحم کن)

(الوالِج): اسم فاعل: الدّاخل (عبده)

«لیس فی الاشیاء بوالج ولاعنها بخارج» ط ۱۸۴ ط ۶ـ۱۶ در اشیاء داخل نبوده و از آنها بیرون هم نیست (بلکه بهمه چیز احاطه دارد مانند تسلّط و احاطهٔ روح به تمامی اعضاء بدن)

(الولج والرّوایات)

کا عن ابیجعفر (ع) فی قوله تعالی اَمْ حَسِبْتُمْ اَنْ تُتْرَكُوا وَلَمّا يَعْلَمِ اللّهُ الَّذينَ جاهَدُوا مِنْكُمْ وَلَمْ يَتَّخِذُوا مِنْ دُونِ اللّهِ وَلا رَسُولِهِ وَلَا الْمُؤْمِنينَ وَليجَةً يعني بالمؤمنين الائمّة (ع) لم يتّخذوا الولايج من دونهم (وليجة الرّجل بطانته ودخلائه وخاصّته و من يتّخذه معتمدا عليه من غير اهله: سفينة البحار ولج.

وَلَدَت: الانثی ض یلد: وضعت حملها (اقرب): زن زائید

«فانّی ولدت علی الفطرة» ط ۵۷ ط ۲۳۰ـ۳ (در باطن از من بیزاری نجوئید) زیرا من بر فطرت اسلام زائیده شده‌ام (هرگز از اوّل زائیده شدنم مشرک نبوده و بت نپرستیده‌ام)

(تَوَلَّدَ) الشّی من غیره: نشاء عنه (اقرب): از او بوجود آمد.

«وتولّدت فیه فترات علل آنس ماکان بصحّته» ط ۲۱۹ ط ۱۲ـ۳۲ سستیهائی

(که ناشي از بيماريها بود) در او بوجودآمد درآن حال که بصحّت خود انس و اطمينـــان داشت

«لدوا للموت» ح ۱۳۱ ح ۲۴۲-۱- برای مرگ زائیده شوید .

(الميلاد) . وقت الولادة (اقرب) : هنگام زائیده شدن .

«كريما ميلاده» ط ۱ ط ۵ ـ ۴۳ محل ولادت او باكرامت بود (یعنی اصل‌اوباطهارت بود)

(الوَلَدَ والوُلْد والوِلْدُ والوَلْد) كل ماولده شئٌ يطلق على الذّكر والانثى والمثنى والمجموع (اقرب) : فرزند

«فانّ كلّ ولد سيلحق بامّـــه يوم القيمة» ط ۴۲ ط ۱۴۴ـ ۴ روز قیامت‌هر فرزند بزودی به مادرخود ملحق خواهد شد .

(الوُلْد) : جمع ولد (اقـــرب) : فرزندان

(الأوْلاد) جمع‌ولد (اقرب) : فرزندان

«وخرجتم الى اللّه من الامـــوال والاولاد» ط ۵۲ ط ۹۴ـ ۷ و بیرون آئیدبسوی خدا (بادست برداشتن) از مالها و فرزندان برای‌نزدیکی جستن بسوی خدااین اندک‌است دربرابر آن نعمتهای خداوند)

(الوالِد) : الاب (اقرب) : پدر

«بين اخ شقيق ووالد شفيق» ط ۸۱ ط ۴ـ ۴۵ (پس حیران گشت)میان برادری‌که پاره‌ایست از جان و پدری مهربان .

(الوِلْدان) جمع وليد و هو المولود حين يولد وـ الصّبي وـ العبد (اقـــرب) : فرزندان . بندگان

« تحمله حفدة الولدان» ط ۸۱ط ۴ ـ ۴۷ اورا بدوش برمیدارد فرزندان یاری ـ دهندگان وشتابندگان .

«ووليدا ويافعا» ط ۸۱ ط ۴ ـ ۴۰ ـ (آیا نظر نمیکنید به آدمی که اورا آفریـد در تاریکیهای رحم) و طفلی نوزاد و جوان‌رسیده بسنّ احتلام .

(المَوْلُود) اسم مفعول وـ الصّغير الّذي ولد جديدا (اقرب) : زائیده شـــد . طفلی که تازه زائیده شده باشد .

«الي المولود المؤمّل مالايدرک» ر ۳۱ ر ۲۴۰ـ ۲ (این وصیّت پدر فانی است) به سوی فرزند آرزو کننده‌ٔ آنچه که (از آرزوها) که به آنها نمیرسد .

(المَوْلِد) مصدر وـ موضع الـولادة ووقتها (اقرب) : زائیده شدن جا و وقـــت زائیده شدن .

«مولده بمكّة» ط ۱۵۹ ط ۴۹ ـ ۲ ـ جای دنیا آمدنش (محمّدص) درمکّه است .

(الولد والرّوایات)

الدّعا لطلب الولد روی لذلک عن الهادی (ع) اتّخذ خاتما فصّة فیروزج واکتب علیه ربّ لاتذرنی فردًا وانت خیرالوّارثین .

شرب التّویق واکل البیض لکثرة النّسل وللبن الحلیب مع العسل فانّه یحسن الولد والهند باء تزیدفی الماء و یحسن الوجه والبصل یزید فی الجماع والجزر یسخن الکلیتین ویقیم الذّکر والکحل یزید فی المجامعة کالحناء .

مکا قال رسول اللّه (ص) خیراولادکم البنات و عن النّبی (ص) قال من سعادة الرّجل ان لاتحیض ابنته فی بیته .

وعنه (ص) قال اعدلوا بین اولادکم کما تحبّون ان یعدلوا بینکم فی البرّ و اللّطف وقال سمّوا اولادکم اسماء الأنبیاء واحسن الاسماء عبداللّه وعبدالرّحمن .

عن رفاعة قال سألت ابا الحسن (ع) عن الرّجل تکون له بنون وامّهم لیست بواحدة ایفضّل احدهم علی الاخر قال نعم لابأس به قد کان ابی یفضّلنی علی عبداللّه عن الصّادق (ع) قال من نعم اللّه عزّوجلّ علی الرّجل ان یشبّهه ولده .

عنه (ع) قال دع ابنک سبع سنین ویؤدّب سبعا والزمه نفسک سبع سنین فان افلح والّا فالّه فانّه لاخیر فیه .

وعن النّبی (ص) قال الولد سیّد سبع سنین وعبد سبع سنین ووزیر سبع سنین فان رضیت خلائقه لاحدی وعشرین والّا فاضرب علی جنبه فقد اعذرت الی اللّه تعالی .

عن الباقر (ع) قال یفرق بین الغلمان والنّساء فی المضاجع اذا بلغن عشر سنین وعن النّبی (ص) قال (ص) فرّقوا اولادکم فی المضاجع اذا بلغوا سبع سنین .

جع عنه (ص) قال اولادنا اکبادنا صغراؤهم امراؤنا کبراؤهم اعداؤنا فان عاشوا فتنونا وان ماتوا ضربونا .

نوادر الرّاوندی قال النّبی (ص) من سعادة المرء المسلم الزّوجة الصّالحة والمسکن الواسع والمرکب الهنیء والولد الصّالح و من یمن المرئة ان یکون بکرها جاریة یعنی اوّل ولدها .

و قال علیّ (ع) من قبّل ولده کان له حسنة لی عن الصّادق (ع) قال لیس یتبع الرّجل بعد موته من الاجر الّا ثلث خصال : صدقة اجراها فی حیوته فهی تجری بعد موته وسنّة هدی سنّها فهی تعمل بها بعد موته و ولد صالح یستغفر له .

عنه (ع) انّ اللّه تعالی اذا اراد ان یخلق خلقا جمع کلّ صورة بینه و بین ابیه الی آدم (ع) ثمّ خلقه علی صورة احدهم فلایقولنّ احد هذالایشبهنی ولایشبهشیئا من

آبائي .

قال رسول‌اللّه (ص) من دخل السّوق فاشترى تحفة فحملها الى عياله كان كحامل صدقة الى قوم محاويج وليبدء بالاناث قبل الذّكور فانّه من فرّح انثى فكانّما اعتق رقبة من ولد اسماعيل .

سن عن النّبي (ص) في خبر قال من كانت له اربع بنات فياعباد اللّه اعينوه يا عباداللّه اقرضوه يا عباداللّه ارحموه .

يج عليّ بن ابراهيم عن ابيه عن عيسى بن شيخ قال دخل الحسن العسكرى (ع) علينا الحبس و كنت به عارفا فقال لي لك خمس وستّون سنة و شهر ويومان وكان معي كتاب دعاء عليه تاريخ مولدى وانّي نظرت فيه فكان كماقال (ع) ثمّ قال هل رزقت ولدا فقلت لا فقال اللّهمّ ارزقه ولدا يكون له عضدا فنعم العضد الولد ثمّ تمثّل من كان ذا عضد يدرك ظلامته انّ الذّليل الذّى ليست له عضد فقلت له الک ولد قال اى واللّه سيكون لي ولد يملأ الارض قسطا وعدلا فامّا الأن فلاثمّ تمثل (ع) لعلک يوما ان ترانى كانّما

بنيّ حوالي الاسود اللّوابد
فانّ تميما قبل ان يلد الحصى
اقام زمانا وهو في‌النّاس واحد

روى انّ حبّ الائمة (ع) علامة طيب الولادة وبغضهم علامة خبث الولادة .

×××

(حقوق الوالدين والاولاد)

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا . . . الاسرى

وَوَصَّيْنَا الْإِنسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَىٰ وَهْنٍ وَفِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ أَنِ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ : لقمان

عن محمّد بن مروان قال سمعت اباعبداللّه (ع) يقول انّ رجلا اتى النّبيّ (ص) فقال يا رسول اللّه اوصني فقال لاتشرك باللّه وان حرقت بالنّار وعذبت الّا وقلبک مطمئنّ بالايمان و والديک فاطعهما وبرّهما حيّين كانا او ميّتين وان امرک ان تخرج من اهلک ومالک فافعل فانّ ذلک من الايمان .

قال الشّهيد ره في القواعد قاعدة يتعلّق بحقوق الوالدين لاريب انّ كلّ مايحرم اويجب للاجانب يحرم او يجب للابوين وينفردان بامور (۱) تحريم السّفر المباح بغير اذنهما وكذا السّفر المندوب و قيل يجوز سفر التّجارة و طلب العلم اذالم يمكن استيفاء التّجارة والعلم في بلدهما (۲) قال بعضهم يجب عليه طاعتهما في كلّ فعل وان كان شبهة فلو امراه بالاكل معهما في مال يعتقده شبهة اكل لانّ طاعتهما واجبة وترک الشّبهة مستحب (۳) لودعوه الى فعل و قد حضرت للصّلوة فليتاخّر الصّلوة وليطعهما (۴) لهما منعه من

الصّلوة جماعة في بعض الاحيان (۵) لهما منعه من الجهاد مع عدم التّعيين (۶) الاقرب انّ لهما منعه من فروض الكفاية اذا علم او ظنّ قيام الغير (۷) قال بعض العلماء لو دعواه وهو في صلوة النّافلة قطعها لرواية جريح (۸) ترک الصّوم ندبا الا باذن الاب ولم اقف على نصّ في الامّ .

کا عن ابي ولّاد الحنّاط قال سألت اباعبداللّه (ع) عن قول اللّه عزّوجلّ وبالوالدين احسانا ما هذا الاحسان ؟ فقال الاحسان ان تحسن محبّتهما وان لاتكلّفهما ان يسألاک شيئا مما يحتاجان اليه وان كانا مستغنيين اليس يقول اللّه عزّوجلّ لَنْ تَنالُوا الْبِرَّ حَتّى تُنْفِقُوا مِمّا تُحِبُّونَ قال ثمّ قال ابوعبداللّه (ع) امّا قول اللّه عزّوجلّ اِمّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَکَ الْكِبَرَ اَحَدُهُما اَوْكِلاهُما فَلاتَقُلْ لَهُما اُفٍّ وَلا تَنْهَرْهُما قال ان اضجراک فلاتقل لهما افّ ولاتنهرهما ان ضرباک وقل لهما قولا كريما قال (ع) ان ضرباک فقل لهما غفر اللّه لكما فذلک منک قول كريم واخفض لهما جناح الذّلّ من الرّحمة قال لاتملأ عينيک من النّظر اليهما الّا برحمة ورقّة ولاترفع صوتک فوق اصواتهما ولايدک فوق ايديهما ولاتقدّم قدّامهما .

کا عن منصوربن حازم عن ابيعبداللّه (ع) قال قلت ايّ الاعمال افضل ؟ قال الصّلوة لوقتها (وقت فضيلتها) و برّ الوالدين والجهاد في سبيل اللّه .

کا عن ابي الحسن موسى (ع) قال سأل رجل رسول اللّه (ص) ما حقّ الوالد على ولده ؟ قال (ص) لايسمّيه باسمه ولايمشي بين يديه ولايجلس قبله ولايستسبّ له (لايفعل مايصير سببا لسبّ النّاس له)

کا عن محمّدبن مروان قال قال ابو عبداللّه (ع) مايمنع الرّجل منكم ان يبرّوالديه حيّين او ميّتين يصلّي عنهما و يتصدّق عنهما ويحجّ عنهما ويصوم عنهما فيكون الّذي صنع لهما وله مثل ذلک فيزيده اللّه عزّوجلّ ببرّه وصلوته خيرا كثيرا .

کا عن ابيعبداللّه (ع) قال جاء رجل الى النّبيّ (ص) فقال يا رسول اللّه من ابرّ قال امّک قال ثمّ من قال امّک قال ثمّ من قال امّک قال ثمّ من قال اباک .

کا عنه (ع) قال اتي رجل رسول اللّه (ص) فقال يا رسول اللّه انّي راغب في الجهاد نشيط قال فقال له النّبيّ (ص) فجاهد في سبيل اللّه فانّک ان تقتل تكن حيّا عند اللّه ترزق وان تمت فقد وقع اجرک على اللّه و ان رجعت رجعت من الذّنوب كما ولدت قال يارسول اللّه انّ لي والدين كبيرين يزعمان انّهما يأنسان بي و يكرهان خروجي فقال رسول اللّه (ص) فقرّمع والديک فوالّذي نفسي بيده لانسهما بک يوما و ليلة خير من جهاد سنة .

کا عن عمّاربن حيّان قال خبرت

اباعبداللّه (ع) ببرّ اسمعيل ابني بي فقال لي لقدكنت احبّه وقد ازددت لهحبّا انّ رسول اللّه (ص) اتته اخت له من الرّضاعة فلمّا نظرالیها سرّبها وبسط ملحفته لها فاجلسها عليهـا ثمّ اقبل يحدّثها ويضحک في وجهها ثمّ قامــت فذهبت وجاء اخوها فلم يصنع بها فقيـل له يارسول اللّه صنعت باخته مالم تصنع به و هو رجل فقال (ص) لانّها كانت ابرّ بوالدها منه.

عن ابراهيم بن شعيب قال قلــت لابيعبداللّه (ع) انّ ابي قد كبر جدّاوضعــف فنحن نحمله اذا اراد الحاجة فقال ان استطعت ان تلي ذلک منه فافعل ولقّمه بيدک فانّه جنة لک غدا.

كا عن ابي خديجة عن ابيعبداللّه (ع) قال جاء رجل الي النّبي (ص) قال انّي ولدت بنتا وربّيتها حتّي اذا بلغت فالبستها وحليتها ثمّ جئت بها الي قليب فدفعتها في جوفه وكان اخر ماسمعت منها وهي تقول يا ابتاه ما كفّارة ذلک قال (ص) الكامّ حيّة؟ قال لاقال فلـک خالة حيّة قال نعم قال فابررها فانّها بمنزلـة الامّ تكفّر عنک ماصنعت قال ابوخديجة فقلت لابيعبداللّه (ع) متٰى كان هذه قال كان فــي الجاهليّة وكانوا يقتلون البنات مخافة ان يسبين فيلدن في قوم آخرين.

كا عن ابيجعفر (ع) قال انّ العبــد ليكون بارّا بوالدين في حيوتهما ثمّ يموتـان فلايقضي عنهما دينهما ولايستغفرلهما فيكتبه اللّه عاقّا وانّه ليكون عاقّا في حيوتهما غيرباّرّ بهما فاذا ماتاقضي دينهما واستغفر لهمــا فيكتبه اللّه عزّوجلّ بارّا.

كا عن ابيعبداللّه (ع) قال ادنــي العقوق افّ ولو علم اللّه عزّوجلّ شيئا اهـون منه لنهي عنه.

كا عنه (ع) ومن العقوق ان ينظــر الرّجل الي والدين فيحدّ النّظر اليهما.

كا عن ابي الحسن (ع) قال قـــال رسول اللّه (ص) كن بارّا واقتصر علي الجنّة وان كنت عاقا فاقتصر علي النار.

عن ابيعبداللّه (ع) قال قال رسول اللّه (ص) فوق كلّ ذي برّ برّ حتّي يقتل الرّجل في سبيل اللّه فاذا قتل في سبيل اللّه فليس فوقه برّ وانّ فوق كلّ عقوق عقوقا حتّي يقتل الرّجل احد والديه فاذا فعل ذلک فليس فوقه عقوق.

كا عن ابيعبداللّه (ع) قال من نظـر الي ابويـه نظر ماقت وهما ظالمان له (فكيف اذا كانا بارّين) لم يقبل اللّه له صلوة.

كا عن ابيجعفر (ع) قال قال رسول اللّه (ص) في كلام له ايّاكم و عقوق الوالدين فانّ ريح الجنّة توجد من مسيرة الف عام ولايجدها عاقّ ولاقاطع رحم ولاشيخ زان ولاجارّ ازاره خيلاء انّما الكبرياء للّـه ربّ العالمين.

كا عن ابيجعفر (ع) قال انّ ابي نظر الي رجل ومعه ابنه يمشي والابن يتّكي علـي ذراع الاب قال فما كلّمه ابي حتّي فارق الدّنيا.

لي قال الصادق (ع) من احـــبّ ان يخفّف اللّه عزّوجلّ عزّوجلّ عنه سكرات الموت فليكن لقرابته وصولا وبوالديه بارّا فاذا كان كذلك هوّن اللّه عليه سكرات الموت ولم يصبه في حيوته فقرابدا.

لي عن حنّان بن سدير عن ابيه قال قلت لابيجعفر (ع) هل يجزى الولد والـــده فقال ليس له جزاء الّا في خصلتين ان يكـون الوالد مملوكا فيشتريه فيعتقه او يكون عليـــه دين فيقضيه عنه.

ل عن الصّادق (ع) ثلثة لاعذرلاحد فيها: اداء الامانة الى البرّ والفاجر و الوفـا بالعهدللبرّ والفاجروبرّالوالدين للبرّ والفاجر

ثو قال رسول اللّه (ص) مـمّن ادرك شهر رمضان فلم يغفر له فابعده اللّهومن ذكرت عنده فلم يصلّ علىّ فلم يغفر له فابعده اللّه ومن ادرك والديه فلم يغفر له فابعده اللّه.

خبرالشّاب الّذى اعتقد لسانه عنـد موته لسخط امّه.

خبر جريح العابد وصلبه لعدم اجابة امّه لمّادعته صاعليك بطاعة الاب وبرّه والتّواضع والخضوع والاعظام والاكرام له وخفض الصّوت بحضرته فانّ الاب اصل الابن والابن فرعـــه لولا لم يكن بقدّره اللّه ابذلوالهم الامـــوال والجاه والنّفس وقد اروى انت و مالك لابيـك فجعلت له النّفس والمال تابعوهم في الدّنيـا احسن التّابعة بالبرّ و بعد الموت بالدّعـالهم والتّرحّم عليهم فانّه روى انّه من برّ ابـاه في حيوته ولم يدع له بعد وفاته سمّاه اللّهعزّوجلّ عاقا.

ضه قال النّبىّ (ص) مامن ولد بارّينظر الى والدين نظر رحمة الّا كان له بكل نظـــرة حجّة مبرورة قالوا يا رسول اللّه وان نظـر كلّ يوم مأة مرّة؟ قال نعم اللّه اكبر واطيب.

بن عن علي بن الحسين (ع) قال جاء رجل الى النّبىّ (ص) فقال يارسول اللّه ما من عمل قبيح الّا قد عملته فهل لى من توبـــة؟ فقال له رسول اللّه (ص) فهل والديک حىّ قال ابى قال فاذهب فبرّه قال فلما ولّى قـــال رسول اللّه (ص) لوكانت امّه.

عدة روى انّ موسى (ع) لمّاناجى ربّه رأى رجلا تحت ساق العرش قائما يصلّى فغبطه بمكانه فقال ياربّ بم بلغت عبدک هذاماارى؟ قال ياموسى انّه كان بارّا بوالديه ولـم يمش بالنّميمة.

النّبوى (ص) انت و مالک لابيک روى انّ الوالدين رسول اللّه و اميرالمؤمنيـن (ع) قال النّبى (ص) انّ حق علىّ على الامّـــة (النّاس) حقّ الوالد على ولده.

قب عنه (ع) قال انا و علىّ ابوا هذه الامّةولحقّنا عليهم اعظم من حقّ ابوى ولادتهم فانّا ننقذهم ان اطاعونا من النّارالى دارالقرار نلحقهم من العبوديّة بخيار الاحرار تقدّم فى حيا انّ لرسول اللّه واميرالمؤمنين حقّ الحيوة

علينا من جهتين .

(الوليـــد بن عقبة)

انّ الوليد كان اخا عثمان الخليفـة من قبل امّه وهب له امارة الكوفة وكان فاسقـا شرّيب الخمر وهو الّذى قال في سجوده اشرب واسقني وصلّى باهل الكوفة الصّبح اربع ركعات وقال ازيدكم وتقيّاء في المحراب لمّا شرب الخمر وقرء بالمأمومين

رافعا صوته علق القلب الرّبابا
بعد ما شابت و شابـــــا

و هو الفاسق الّذى نزلت فيـه اِنْ جٰاءَكُمْ فٰاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَيَّنُوا . . . كما تقـدّم في فسق واخبر النّبي (ص) انّه من اهل النّــــار وشاع بالكوفة فسقه وشربه للخمر فوجدوه سكرانا لايعقل فاخذوا خاتمه واتوا به عثمان بن عفّان فشهدوا عنده على شربه الخمر فاحضره عثمان فلم يجسر احد على اقامة الحدّ عليه توقّيــا لغضب عثمان لقرابته منه فاخذ علىّ السّوط ودنا منه فلمّا اقبل منه سبّه الوليد فاقبل الوليد يروغ من علىّ (ع) فاجتذبه وضرب بـه الارض وعلاه بالسّوط فقال له عثمان ليس لـــک ان تفعل به هذا قال بلى و شرّا من هذا اذا فسق ومنع حقّ اللّه ان يؤخذ منه فولي الكوفة بعده سعيد بن العاص فلمّا دخل سعيد الكوفة ابى ان يصعد المنبر الّا ان يغسل وامر بغسله وقال انّ الوليد كان رجسا رجيما نجسا و الوليـــد هو المراد من قوله تعالى اَفَمَنْ كٰانَ مُؤْمِنًا كَمَنْ كٰانَ فٰاسِقًا .

وانّه كان لايعرف في حيوة رسول اللّه (ص) الّا بالوليد الفاسق ويبغض رسول اللّـــه (ص) وابوه عقبة ابن ابي معيط هو العدوّ الازرق بمكّة و كان يؤذى رسول اللّه (ص)

عن زيد بن وهب انّ عليّا (ع) مــرّ على جماعة من اهل الشّام فيهم الوليـد بن عقبة وهم يشتمونه فاخبروه بذلک فوقف فـي ناس من اخوانه فقال انهدوا اليهم و عليكــم بالسّكينة وسيماء الصّالحين ووقار الاسلام .

وانّ الوليد بن عقبة الفاسق كان من مبغضي علىّ (ع) ومن اعدائه و اعداء النّبـي (ص) لانّ اباه قتله النّبي (ص) بيد علىّ (ع) صبرا يوم بدر بالصّفراء .

وله شعر يردّ على النّبي (ص) قولـــه (ص) حيث قال (ص) في علىّ (ع) ان تولّوه تجدوه هاديا مهديّا يسلک بكم الطّريق المستقيم وهو الّذى قال للحسن بن علي (ع) لمّا جائـه الحسن (ع) عائدا وكان في علّة شديدة اتوب الي اللّه مّما كان بيني و بين جميع النّاس الّا ماكان بيني وبين ابيک اى انّي لااتوب منه .

وقال الحسن (ع) للوليد انّما انـت ابن علج من اهل صفوريّة يقال له ذكوان .

لي عن هشام الكلبي قال اخبرنــي ببغضه ابومخنف لوط بن يحيى و غير واحد من

العلماء في كلام كان بين الحسن بن عليّ (ع) وبين الوليد بن عقبه فقال له الحسن لاالومك ان تسبّ عليًا وقد جلّدک في الخمر ثمانيــن سوطا وقتل اباک صبرا بامر رسول اللّه (ص) في يوم بدر وقد سمّاه اللّه عزّوجلّ في غير آيــة مؤمنا وسمّاک فاسقا وقد قال الشّاعر فيک و في عليّ (ع)

انزل اللّه في الكتاب علينـــا
في عليّ وفي الوليد قرآنـــا
فتبوّء الوليد منزل كفــــر
وعليّ تبوّأ الايمانــــــا
ليس من كان مؤمنا يعبداللّــه
كمن كان فاسقا خوّانـــــا
سوف يدعي الوليد بعد قليـل
وعلي الي الجزاء عيانــــا
فعليّ يجزى هناک جنانـــا
وهناک الوليد يجزى هوانـــا

(الوليدبن المغيرة عمّ ابوجهل)

كان الوليد شيخا كبيرا مجرّبا من دهات العرب يتحاكمون اليه في الامور وينشدونــه الاشعار فما اختاره من الشّعر كان مختارا و هو الّذي اجتمعت قريش عنده في ابان ولادة النّبي (ص) واخبروه بمارأوا من الشّهب والنّجــوم التّي تسير في غير ذلک من خوارق العــادات فقال انظروا الي هذه النّجوم التّي يهتدى بها في البرّ والبحر فان كانت قد زالت فهو قيام السّاعة وان كانت هذه ثابتة فهو لامرقدحدث

وهو اوّل من صعدعلي الكعبةليهدمها لمّاارادت قريش ان يهدموا الكعبة ويبنوهـــا فحرّک منها حجرا فخرجت عليه حيّة وانكسفت الشّمس فلمّا راوا ذلک بكواوتضرّعوا وقالـــوا اللّهمّ انّا لانريد الّا الاصلاح فغابت الحيّــة فهدموها .

و هو احد المستهزئين الخمس الّذين كفي اللّه شرّهم تقدّم ذكرهم في هزء

قال الوليد لعنه اللّه لرسول اللّــه (ص) واللّه لوكانت النّبوّة حقّا لكنت اولي بها منک لانّني اكبر منک سنّا واكثر منک مالا .

كان رسول اللّه (ص) لايكفّ عن عيب الهة المشركين و يقرء عليهم القرآن و كــان الوليدبن المغيرة من حكّام العرب يتحاكمون اليه في الامور وكان له عبيد عشرة عنــد كـلّ عبد الف دينار يتّجربها و ملک القنطار (وهو جلد ثور مملوّ ذهبا) و كان عمّ ابي جهــل فقالوا يا عبد شمس ماهذا الّذي يقول محمّــد (ص) اسحر ام كهانة ام خطب فقال دعونــي اسمع كلامه فدنا من رسول اللّه (ص) و هــو جالس في الحجر فقال يامحمّد انشدني شعرک فقال ماهو بشعر ولكنّه كلام اللّه الّذي به بعث انبيائه ورسله فقال اتل فقرء بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ فلمّا سمع الرّحمن استهزء منه و قــال تدعوا الي رجل باليمامة يسمّي الرّحمن قــال

لاولكنّي ادعوا الي اللّه وهو الرّحمن الرّحيم ثمّ افتتح حم التّجدة تنزيل من الرّحمن الرّحيم . . . فلمّا بلغ الى قوله فَإِنْ أَعْرَضُوا فَقُلْ أَنْذَرْتُكُمْ صَاعِقَةً مِثْلَ صَاعِقَةِ عَادٍ وَثَمُودَ فلمّا سمعه اقشعرّ جلده وقامت كلّ شعرة في بدنه وقام مشي الي بيته ولم يرجع الي قريش فقالوا صبا ابوعبد شمس الي دين محمّد (ص) فاغتمّت قريش وغدا عليه ابوجهل فقال فضحتنا يا عمّ قال يا ابن اخ ماذاک وانّي على دين قومي ولكنّي سمعت كلاما صعبا تقشعرّ منه الجلود قال افشعر هو قال ماهو بشعر قال فخطب قال لا انّ الخطب كلام متّصل وهذا كلام منثور لايشبه بعضه بعضا له طلاوة قال فكهانة هو قال لا قال فماهو قال دعني افكّر فيه فلمّا كان من الغد قالوا يا اباعبد شمس ماتقول قال قولوا هو سحر فانّه آخذ بقلوب النّاس فانزل اللّه تعالى ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا وَجَعَلْتُ لَهُ مَالاً مَمْدُودًا وَبَنِينَ شُهُودًا . . . الي قوله عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ المدّثر : ١١

عن عكرمة قال جاء وليد بن المغيرة الي رسول اللّه (ص) فقال اقراء عليّ فقال إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ النّحل : ٩٢ فقال اعد فاعاد فقال انّ له الحلاوة والطّلاوة وانّ اعلاه لمثمر وانّ اسفله لمغدق وماهذا بقول بشر (الطّلاوة) الحسن والبهجة .

اشعار اميرالمؤمنين (ع) في تعيير الوليد بن المغيرة منها يهدّدني بالعظيم الوليد* فقلت انا ابن ابيطالب سفينة البحار ولد .

الوَلِيمَة : طعام العرس او كلّ طعام صنع لدعوة اوغيرهما (اقرب) : غذاى عروسى يا هر غذائيكه براى دعوت يا غير آن تهيه شده باشد .

((ولاتجتمع عزيمة ووليمة)) ط ٢٣٩ ط ٢٣٧ـ ٢ تصميم گرفتن (براى رسيدن به مقام بلند) با وليمة (اشتغال به لذائذ دنيوى) در يک جا جمع نميشود (هركس بخواهد به مقام ارجمندى انسانى برسد بايد از شهوترانى صرفنظر نمايد)

وَلِيَ : الشي وعليه : ملک امره و قام به و ـ فلانا : نصره واحبّه و ـ البلد : تسلط (اقرب) : به امر او مسلّط شد و به امر او قيام كرد . به فلاني يارى كرد و اورا دوست داشت . برشهر مسلّط گرديد .

((ووليهم وال فاقام واستقام)) ح ٤٦٧ ح ٣٣٤ـ ٩ به آنان فرماندهى فرمانروا بر آنان مسلّط شد وآنرا برپا داشت وايستادگى نمود

(أَوْلاهُ) الامر : جعله واليا عليه و ـ

فلانا علی الیتیم : اوصاه علیه و ــ معروفا : صنعه الیه (اقرب) : اورا براو فرمانروا قرارداد یتیم را بروی وصیّت کرد . به او نیکی کرد .
«اولاه اللّه رضوانه» ر ۳۴ ر۲۶۷ــ۴
خداوند خوشنودی خودرا به او برساند و عطا فرماید .

(وَلّاهُ) الأمر : جعله والیا علیه و ــ جعله تلوه و ولّی هاربا : ادبر و ــ الشی و عن الشیء : اعرض اوناٰی و ــ عن زید بودّه : تغیّر علیه و ــ فلانا ظهره : جعله وراءه (اقرب) : اورا برامر فرمانروا قرار داد . اورا نزدیک و پشت سر او قرار داد . پشت نمود فرارکرد . از چیز روگردان یا دور شد . بر زید دگرگون شد فلانی‌را پشت سرخود قرار داد .
«لایعود ماقد ولّی منه» ط ۱۵۵ ط ۳۲ ــ ۲ آنچه از آن (دنیا) پشت گردانیده باز نمیگردد .

«ولعلّی اسمعکم واطوعکم لمن ولّیتموه امرکم» ط ۹۰ ط ۱۷۱ ــ ۳ شاید من برای آنکس که آنرا برامر خود فرمانروا قرار داده اید از همهٔ شما شنواتر و فرمانبردارترباشم .
(تَوَلّی) الامر : تقلّده و قام به و ــ فلانا : اتّخذه ولیّا و ــ هاربا : ادبر و ــ عنه : اعرض وترکه (اقرب) : امر را قبول کردوبرآن قیام نمود . فلانی را دوست فرا گرفت : از او پشت کرد درحالیکه فرارکننده بود . از او رو گردان شد و اورا رها نمود .

«لایرجع ماتولّی منها فادبر» ط ۱۰۱ ط ۹۹ ــ ۲ آنچه گذشته وپشت کرده (مانند جوانی صحّت) بازنمیگردد

(اِسْتَوْلَی) علی الامد : بلغ الغایة و ــ علی فلان : اقتدر علیه و غلبه و تمکّن منه و ــ علی الشی : صار فی یده (اقرب) : به‌آخر رسید . بر فلانی قادر و غالب و متمکّن شد . چیز در دست او قرار گرفت .
«اذا استولی الصّلاح علی الزّمان واهله» ح ۱۱۴ ح ۳۴۷ ــ ۱۱ هرگاه نیکوکاری برزمان و اهل آن غلبه کرد (اکثر مردم نیکوکار شدند) سپس مردی به مردی بد گمان شد براو ظلم کرده)
(الوِلایَة) بفتح الواو وکسرها مصدر و ــ البلاد الّتی بتسلّط علیها الوالی و ــ الخطة والامارة والسّلطان (اقرب) : تسلّط یافتن . شهرهائیکه فرمانروا برآنان حکمفرما می‌شود . حکمفرما و تسلّط یافتن .
«یتواصلون بالولایة» ط ۲۱۲ ط ۷۳ ــ ۵ بهم می پیوندند بواسطهٔ نزدیکی به‌ولایت (ائمّة اطهارع)
(الوِلایات) جمع ولایت (اقرب) : حکومتها
«الولایات مضامیر الرّجال» ح ۴۴۱ ح ۳۳۳ ــ ۹ حکومتها میدانهای (آزمایش) مردان است .
(المُوالاة) المناصرة والمصادقة و ــ

المعاهدة (اقرب) : بهمدیگر یاری نمودن و دوستی کردن باهم .هم پیمان شدن .
«وبعد الموالاة احزابا» ط ۰ ۱۹ ط ۲
۱۶۳ـ (شما بعداز دوستی باهم ـ گردآمدن باهم ـ گروهها شدید (گروه‌گروه متفرّق شدید)
(التَّوْلِیَة) مصدر حکومت دادن
«وقد اردت تولیة مصر هاشم بن عتبة» بتحقیق خواستم حکومت مصر را بـه هاشم پسر عتبة واگذارم (هاشم بن عتبـة مردی باتجربه و کاردان بود و در جنگ صفّین شهید شد)
(التَّوَلِّی) :الاعراض والادبار (اقرب): روگردانی و پشت کردن
«وتمثّل فی حال تولّیک عنه اقبالـه علیک» ط۲۲۱ ط ۲۷ـ ۷ درحال روگردانیدنت از او (خداوند) روآوردن اورا برتو تصوّر کن (او ترا برعفو و بخشش دعوت کرده‌تو اعراض می‌کنی)
(الـوالِـی) اسم فاعـل (اقرب) : فرمانروا و حکم کننده .
« انّه قد کان علی النّاس وال احدث احداثا» ط ۴۳ ط ۱۵۴ـ ۳ بتحقیق بر مـردم حاکمی (مراد عثمان است) بدعتهای چنـدی (کارهای خلاف دین) پدید آورد .
(الوُلاة) جمع والی (اقـــرب) : حکمفرمایان
«ولاتصلح الولاة الّا باستقامة الرّعیّة» ط ۲۱۴ ط ۱۷ـ ۹ حال حکمفرمایان نیکـــو نمیگردد مگر بایستادگی رعیّت (در انجـام دستور آنان)
(الوَلِیّ)المحبّ والصّدیق و ـ النّصیر و ـ بمعنی فاعل (اقرب) : دوست گیرنـده . دوست . یاری کننده . قیام کننده به امر
« فانّه لاسواء امام الهدی و امـام الرّدی و ولیّ النّبی وعدوّ النّبیّ» ر ۲۷ر۲۴۳ ـ ۲۰ بتحقیق پیشوای رستگاری (امـام ع)و پیشوای تبهکاری (معاویة) و دوست پیامبر و دشمن پیامبر برابر نیست .
(الاَوْلِیاء) جمع ولـــی (اقـرب): دوستان
«ومتجر اولیاء اللّه» ح ۱۳۱ ح ۳۳۸ ـ ۷ جای بازرگانی دوستداران خدااست .
(المَوْلی) : المالک و ـ العبد و ـ المعتق و ـ المعتق و ـ الصّاحب و ـ القریب و ـ الجار و ـ الحلیف و ـ الابن و ـ العمّ و ـ النّزیل و ـ الشّریک و ـ الولی و ـ الرّبّ و ـ المحبّ و ـ الصّهر (اقرب):صاحب وپروردگار
«وردّوا الی اللّه مولاهم الحقّ» ط ۲۱۴ ط ۷۴ـ ۱۳ بسوی خداوند که مالک بحقّ وراستی ایشان است باز گردیده میشوند .
(المُتَوَلِّی) اسم فاعل :اعراض کننده
«ویتغمّدک بفضله وانت متولّ عنه الی غیره» ط ۲۲۱ ط ۲۷ـ ۷ ترا به فضل و کـرم خود فرو میبرد و تو از او روگردانیده به دیگری

توجه کرده‌ای

(الأولى) : الاحقّ والاجدر (اقرب) : سزاوارتر شایسته تر

«انّ اولي النّاس بالأنبياء اعلمهم بما جاؤا به» ح ۹۶ ح ۳۵۶-۱ سزاوار ترین مردم به پیامبران داناترین آنان است بآنچه آن را (از خدا) آورده اند .

(الولــي والرّوايات)

کا عن ابيعبدالله (ع) قــال قـال رسول الله (ص) لقد اسرى بي فاوحى اليّ من وراء الحجاب ما اوحي وشافهني الي ان قـال يامحمّد من اذلّ لي وليّا فقد ارصدلي بالمحاربه ومن حاربني حاربته قلت يارب ومن وليّـك هذا فقد علمت انّ من حاربک حاربته قال ذاک مـن اخذت ميثاقه لک ولوصيّک ولذريّتكما بالولايه .

ع عن الصّادق (ع) اذا ولد وليّ اللّـه خرج ابليس فصــرخ صرخـــــــــة يفزع لها شياطينه قال فقالت يا سيّدنا ما لک صرخت هذه الصّرخة قال فقال ولد وليّ اللّـه قال فقالوا وماعليک من ذلک قال انّه ان عاش حتّى يبلغ مبلغ الرّجال هدى اللّه به قوما كثيرا قال فقالوا اولا تأذن لنا فنقتله قال لا فيقولون له لم وانت تكرهه قال لا لانّ بقاءنا باولياء الله فاذا لم يكن للّه في الارض من وليّ قامت القيمة فصرنا الي النّار فمالنا نتعجّل الي النّار

يونس أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ عن انس ابن مالک قال قالــوا يارسول اللّه من اولياء اللّه الذّين لاخــوف عليهم ولاهم يحزنون فقال الذّين نظروا الي باطن الدّنيا حين نظر النّاس الي ظاهرها فاهتمّوا بآجلها حين اهتمّ النّاس بعاجلها فاماتوا منها ماخشوا ان يميتهم وتركوا منها ماعلمــوا ان سيتركهم وما عرض لهم منها عارض الّا رفضــوه ولاخادعهم من رفعتها خادع الّا وضعوه .

کا عن ابي عبدالله (ع) قـــال قال رسول اللّه من عرف اللّه وعظّمه منع فاه مـــن الكلام وبطنه من الطّعام وعنّا نفسه بالصّيـــام والقيام قالوا بابائنا وامّهاتنا يا رسول اللّـــه هولاء اولياء اللّه قال انّ اولياء اللّه سكتـــوا فكان سكوتهم ذكرا ونظروا فكان نظرهم عبرة ونطقوا فكان نطقهم حكمة ومشوا فكان مشيهــم بين النّاس بركة لولا الاجال الذّين قد كتـب اللّه عليهم لم تقرّ ارواحهم في اجسادهـــم خوفا من العذاب وشوقا الي الثّواب .

وفيما كتبه الرّضا (ع) للمأمــون مـن محض الاسلام وجواب البرائة من جماعة ذكرهم ثمّ ذكر (ع) الولاية بعد البرائة فقـــال (ع) والولاية لاميرالمؤمنين (ع) والذّين مضوا على منهاج نبيّهم ولم يغيّروا ولم يبدّلـــوا مثل سلمان الفارسي و ابي ذر الغفاري والمقـــداد بن الاسود و عمار بن ياسر و حذيفة بن اليمان

وابى الهيثم بن التيّهان وسهل بن حنيف وعبادة بن الصّامت وابى ايّوب الانصاري وخزيمة بن ثابت ذي الشّهادتين وابى سعيد الخدري وامثالهم رضي اللّه عنهم والولاية لاتباعهم واشياعهم والمهتدين بهديهم وللسّالكين منهاجهم رضوان اللّه عليهم ورحمته .

كا عن زرارة عن ابيجعفر (ع) قال بني الاسلام على خمسة اشياء على الصّلوة والزّكوة والصّوم والحجّ والولاية قال زرارة فقلت وايّ شئ من ذلك افضل؟ قال الولاية افضل لانّها مفتاحهنّ والوالي هو الدّليل عليهنّ قلت ثمّ الّذى يلى ذلك فى الفضل فقال الصّلوة ان رسول اللّه (ص) الزّكوة تذهب الذّنوب قلت والّذى يليها فى الفضل قال الحجّ قال اللّه تعالى ولله على النّاس حجّ البيت .... الى ان قال ثمّ قال (ع) ذروة الأمر و سنامه ومفتاحه وباب الاشياء و رضا الرّحمن الطّاعة للامام بعد معرفته انّ اللّه عزّوجلّ يقول مَنْ يُطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ تَوَلَّى فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا اما لو انّ رجلا قام ليله وصام نهاره و تصدّق بجميع ماله و حجّ جميع دهره ولم يعرف ولاية وليّ اللّه فيواليه ويكون جميع اعماله بدلالته اليه ماكان له على اللّه حقّ فى ثوابه ولاكان من اهل الايمان ثمّ قال اولئك المحسن منهم يدخله اللّه الجنّة بفضله رحمته .

فى وصيّة الباقر (ع) لجابر الجعفى

واعلم بانّك لم تكن لنا وليّا حتّى لو اجتمع عليك اهل مصرك وقالوا انّك رجل سوء لم يحزنك ذلك ولو قالوا انّك رجل صالح لم يسرّك ذلك ولكن اعرض نفسك على مافى كتاب اللّه فان كنت سالكا سبيله زاهدا فى تزهيده راغبا فى ترغيبه خائفا من تخويفه فاثبت وابشر فانّه لايضرّك ماقيل فيك وان كنت مباينا للقرآن فماذا الّذى يغرّك من نفسك انّ المؤمن معنّى بمجاهدة نفسه ليغلبها على هواها فمرّة يقيم اودها ويخالف هواها فى محبّة اللّه و مرّة تصرعه نفسه فيتبع هواها فينتعش ويقيل اللّه عثرته فيتذكّر ويفزع الى التّوبة والمخافة فيزداد بصيرة و معرفة لمازيد فيه من الخوف وذلك بانّ اللّه يقول إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ .

قب عن ابى الحسن (ع) قال ولاية علىّ مكتوبة فى صحف جميع الانبياء و لن يبعث اللّه رسولا الّا بنبوّة محمّد (ص) و وصيّة علىّ (ع)

فس الرّضوى حقّ على اللّه تبارك و تعالى ان يبعث وليّنا مشرقا وجهه نيّرا برهانه ظاهرة عند اللّه حجّته حقّ على اللّه ان يجعل وليّنا مع النّبيّين والصّدّيقين والشّهداء والصّالحين وحسن اولئك رفيقا .

روى انّ ماستوجب آدم ان يخلقه اللّه بيده و ينفخ فيه من روحه الّا بولاية علىّ (ع) وماكلّم اللّه موسى تكليما الّا بولاية على

(ع) ولا اقام اللّه عیسی بن مریم آیة للعالمین الّا بالخضوع لعلیّ (ع)

روی انّ ولایة علیّ (ع) ولایة اللّه ورسوله وانّ ولایته حصن من عذاب الجبّار.

عن النّبی (ص) عن جبرئیل عن میکائیل عن اسرافیل عن اللّوح عن القلم قال یقول اللّه عزّوجلّ ولایة علیّ بن ابیطالب حصنی فمن دخل حصنی امن من عذابی.

قب کتاب الابیبکر الشّیرازی انّه لما سأل السّائل وضع امیرالمؤمنین خاتمه علی ظهره اشارة الیه ان ینزعها فمدّ السّائل یده ونزع الخاتم من یده و دعاله فباهی اللّه تعالی ملائکته بامیرالمؤمنین و قال ملائکتی اما ترون عبدی جسده فی عبادتی وقلبه معلّق عندی وهو یتصدّق بماله طلبا لرضای اشهدکم انّی رضیت عنه وعن خلقه یعنی ذرّیّته و نزل جبرئیل بالایة فی شانه إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ الزَّكَوٰةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ ومعنی الولیّ هو الاولی بالتّصرف والّذی یلی تدبیر الامر.

النّبوی (ص) من کنت اولی به من نفسه فعلیّ اولی به من نفسه.

معنی قوله (ص) من کنت مولاه فعلیّ مولاه تقدّم فی غدر ویسئل عن ولایة الائمّة (ع) فی القبر ولاتقبل الاعمال الّا بالولایة.

یج قال ابوالحسن الهادی لیوسف النّصرانی الّذی زاره (ع) انّ اقواما یزعمون انّ ولایتنا لاینفع امثالکم کذبوا واللّه انّها لتنفع امثالک.

روی عن الصّادق (ع) انّه قال له یونس لولای لکم وماعرفنی اللّه تعالی من حقّکم احبّ الی من الدّنیا بحذافیرها قال یونس فتبیّن الغضب فیه قال یا یونس قستنا بغیر قیاس ما الدّنیا ومافیها هل هی الّا سدّ فورة اوستر عورة وانت لک بمحبّتنا الحیوة الدّائمة

ف وصیّة الصّادق (ع) لعبداللّه بن جندب روی انّه قال یا عبداللّه لقد نصب ابلیس حبائله فی دار الغرور فما یقصد فیها الّا اولیائنا و قد حلیت الاخرة فی اعینهم حتّی لایریدون بها بدلا. ثمّ قال آه آه علی قلوب حشیت نورا وانّما کانت الدّنیا عندهم بمنزلة الشّجاع الارقم والعدوّ الاعجم انسوا باللّه واستوحشوا ممّا به استانس المترفون اولئک اولیائی حقّا وبهم تکشف کلّ فتنة وترفع کلّ بلیة.

قال امیرالمؤمنین (ع) فی خطبة له امّا بعد فقد جعل اللّه تعالی لی علیکم حقّا بولایة امرکم الی ان قال و من تلک الحقوق حقّ الوالی علی الرّعیة وحقّ الرّعیّة علی الوالی.

کا عن مفضّل بن عمر قال قال ابوعبداللّه (ع) من روی عی مؤمن روایة یرید بها شینه وهدم مروّته لیسقط من اعین النّاس اخرجه اللّه من ولایته الی ولایة الشّیطان فلا یقبله الشّیطان (الولایة بالفتح) المحبّة والنّصرة وبالکسر التّولیة والسّلطان.

الموالي الاعاجم وانّهم المـــرادمن قوله تعالى وَاِنْ تَتَوَلَّوْا يا مَعْشَرَ الْعَرَبِ يَسْتَبْدِلْ قَوْماً غَيْرَكُمْ يعني الموالي و انّهم خيرا منهـم

مع عن ماجيلويه بالاسناد قال قال رجل لابى عبداللّه (ع) انّ النّاس يقولون من لم يكـن عربيّا صلبا او مولى صريحا فهو سفلى فقـال وايّ شي المولى الصّريح فقال له الرّجـل من ملك ابواه قال ولم قالوا هذا قال لقـــول رسول اللّه (ص) مولى القوم من انفسهم فقال سبحان اللّه اما بلغك انّ رسول اللّه (ص) قال انا مولى من لامولى له انا مولى كلّ مسلـــم عربيّها وعجميها فمن والي رسول اللّه (ص) اليس يكون من نفس رسول اللّه (ص) ثـمّ قال ايّهما اشرف من كان من نفس رسول اللّه (ص) او من كان من نفس اعرابيّ جلف بايل علــى عقبيه ثمّ قال من دخل في الاسلام رغبة خير ممن دخل رهبة دخل المنافقون رهبةوالموالي دخلوا رغبة.

مع عن عليّ بن جعفر عن اخيــه موسى بن جعفر (ع) قال انّما شيعتنا المعادن والاشراف واهل البيوتات ومن مولده طيب قال عليّ بن جعفر فسالته عن تفسير ذلــك فقال المعادن من قريش والاشراف من العرب و اهل البيوتات من الموالي ومن مولده طيب من اهل السّواد والمراد من الموالي الاعاجم و مـــن السّواد اهل العراق.

شي عن رجل عن ابيعبداللّه (ع) قال سالته عن هذه الاية فَسَوْفَ يَأْتِي اللّـــهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ. . . قال (ع) الموالـــي اى الاعاجم.

كتاب الغارات عن عباد بن عبداللّـه الاسدي قال كنت جالسا يوم الجمعـــة و عليّ (ع) يخطب على منبر من آجر و ابن صوحان جالس فجاء الاشعث فقال يا اميرالمؤمنيـــن غلبتنا هذه الحمراء على وجهك فغضب (ع) فقال ليبيّنن اليوم من امر العرب ما كان يخفى فقال عليّ (ع) من يعذرني عن هولاء الضّياطرة يقيل احدهم يتقلّب على حشاياه ويهجر قوم لذكراللّه فيأمرني ان اطردهم فاكـــون من الظّالمين والّذى فلق الحبّة وبرء النّسمة لقد سمعت محمّدا (ص) يقول ليضربنكم واللّه على الدّين عودا كما ضربتموهم بدوا قال مغيرة كان عليّ (ع) اميل الى الموالي والطف بهم وكان عمر اشدّ تباعدا منهم (بيان العرب تسمّـــى الموالي الحمراء والحشايا الفرش الضّياطرة هم الضّخام الّذين لاغناء عندهم يهجّر علـــى التّفعيل بمعنى السّير في الهاجرة تقـدّم في عجم مايتعلّق بذلك.

العلوىّ (ع) لقد عملت الولاة قبلـــى بامور عظيمة خالفوا فيها رسول اللّه (ص)

العلوى (ع) لقد سمعت محمّدا (ص) يقول مامن وال يلي شيئا من امرأتي الّا اتي به يوم القيمة مغلولة يداه الي عنقه علـــى رؤس الخلايق ثمّ ينشر كتابه فان كان عادلا نجا وان

کان جائرا هوی سفینة البحار ولی

وَلَهَ الرجل ض یله: حزن او ذهب عقله حزنا و ـ فلان : تحیّر من شدّة الوجد و ـ منه : خاف و ـ الصّبیّ الی امّه: فزع الیها و ـ الامّ الی ولدها :حنّت الیه (اقرب) :اندوهناک شد یا از جهت اندوه عقل او بدر رفت .فلانی از کثرت شادی حیران شد . از او ترسید . طفل بسوی مادرش از ترس پناهنده شد . مادر بسوی فرزند خود میل کرد .

«وهیجوا الی القتال فولهوا وله اللقاح الی اولادها» ط ۱۱۹ ط ۶۲ـ ۶ بسوی جهاد برانگیخته شدند پس(برفتن کارزار با دشمن) شیفته گردیدند مانند شیفتگی شترها باولادشان

(تَوَلَّهَ) بمعنی وله

«وتولّهت القلوب الیه» ط ۸۹ ط ۳ـ ۱۴ دلها واله و حیران شد بسوی او

(الوُلوُه) مصدر شیفتگی

«ویألهون الیه ولوه الحمام» ط ۱ ط ۵ ـ ۵۲ اشتیاق دارند (برای رفتن) بسوی آن (خانهٔ خدا) مانند اشتیاق کبوتران (بهسوی لانههای خود)

(اَوْلَهَ) الحزن والوجد المرأة: صیّرها والها (اقرب):اندوه و شوق اورا حیران و مشتاق گردانید

«ولا تولهه رحمة عن عقاب» ط ۱۹۳ ط ۴۷ـ ۱۰ مهربانی اورا از عذاب بازنمیدارد

(الوَلَه) مصدر (اقرب) :شدّة الشوق

«وقطعهم الایقان به الی الوله الیه» ط ۸۹ ط ۳ـ ۵۷ یقین کردن به خدا آنان را از غیر او منصرف نموده و آنانرا متوجه ساخته به شیفتگی بسوی او

(الوالِه) من الوله وهو ذهاب الشعور (عبده) حیران

«وسمعه والها» ط ۱۵۸ ط ۹ـ ۸ وگوش او از کار افتاده

(الوُلَّه) جمع والهة (اقرب):کسیکه از شدت حزن عقل او پریده باشد

«فواللّه لو حننتم حنین الوله العجال» ط ۵۲ ط ۹۴ـ ۶ سوگند بخدا اگر بنالید مانند نالهٔ شتران غمزده فرزندمرده

(الوُلّاه) جمع واله (عبده) :مشتاقان

«والی الاخرة ولّاها» ط ۱۸۹ ط ۲۳ـ ۱۴ وبسوی آخرت از مشتاقان باشید .

(المُوَلَّهات) اسم مفعول : زنهای حیرت زده از اندوه .

«ورجع الحنین من المولّهات» ط ۸۹ ط ۳ـ ۹۸ (دانای پنهانیها) از بازگردانیدن آواز وناله اززنان جداکرده شده ازفرزندانشان

(المُتَوَلِّهة) اسم فاعل من تولّه : (اقرب)حیران

«المتولّهة عقولهم ان یحدّوا احسن الخالقین» ط ۱۸۰ ط ۱۰ـ ۱۷ عقلهاشان

حیران و ناتوان است از اینکه بهترین آفرینندگان را وصف نمایند .

أَوْمَأَ :اشار الیه (اقرب) : به‌سوی او اشاره کرده .
«من اومأ الی متفاوت خذلته الحیل» ر ۴۰۳ ر ۳۲۷ـ ۷ هرکس‌به (کارهای) مختلف اشاره کند وچاره اندیشد چاره‌سازیها اورا واگذارند (نمیتواند چاره کند)

أَوْمَضَ : البرق :لمع خفیفا وظهر ولم یعترض فی نواحی الغیم و ـ المرأة بعینها: سارقت النّظر علی تشبیه کسر الجفن ولمع الثّنایا بایماض البرق و ـ فلان : اشار اشارة خفیّة رمزا وغمزا (اقرب)، بسبکی برق درخشید و ظاهرشد در اطراف ابر پهن نشد . پنهانی با رمز وگوشه‌ء چشم اشاره کرد .
(الایماض) مصدر نگاه کردن پنهانی
«ومسارق ایماض الجفون» ط ۸۹ ط ۳ـ ۳۷ (خداوند آگاه است) از مواضع دزدیده نگریستن پلکهای چشم (بطوری که دیگری ملتفت نباشد)
(الوَمیض) : مصدر اللّمعان الخفیف: درخشندگی سبک
«ولم ینم ومیضه فی کنهور ربابه» ط ۸۹ ط ۳ـ ۸۴ نخوابید (ساکن نشد) درخشندگی آن در میان پاره‌های ابر سفید .

وَنَی : ینی الرّجل فی الامر ض : فتر وضعف وکلّ واعیا (اقرب)؛ و ـ القوم فلانا: ترکوه . در کار سست ناتوان و خسته وعاجز شد جماعت فلانی‌را رها کردند .
«وکان ماونی فیه ساقط عنه» ط ۱۰۱ ط ۹۹ـ ۹ گویا درآنچه سستی می کند و رها می‌سازد از او ساقط است (خواسته نشده در حالیکه چنین نیست)
«لم تنقطع اسباب الشّفقة منهم فینوا فی جدّهم» ط ۸۹ ط ۳ـ ۶۶ سببهای ترس از عذاب از آنان بریده نشده تا در کوشش خودشان (در عبادت) سست بشوند .
(الوَنی) مصدر: فتور (اقرب) : سستی
«لم یفکّهم من ربقته زیغ ولا عدول ولاونی ولافتور» ط ۸۹ ط ۳ـ ۷۰ ملائکه ها را از بند ایمان جدا ننمود میل نمودن از حقّ نه عدول از حقّ وکاهلی و سستی درعبادت .
(التّوانی) التّقصیر والفتور و عدم التّبادر الی ضبطها وعدم الاهتمام بها (تقصیر وسستی و اقدام نکردن به‌ضبط حاجت‌واهمیّت ندادن به آن
«من اطاع التّوانی ضیّع الحقوق» ح

۲۳۹ ط ۳۴۲ـ ۹ هرکس (در کارها) سستی نماید حقّها را (که برای خدا و پیامبران و سایرین در گردن او است) ازدست میدهد.

(الوّانی) المتباطی والمتّاقل (عبده) و ـ اسم فاعل (اقرب) : سنگینی کننده و تاخیر کننده سستی کننده

«فبلّغ رسالات ربّه غیر و ان ولامقصّر» ط ۱۱۴ ط ۹۵ـ ۱ پیامبر (ص) احکام پروردگارش را رسانید بدون هیچ گونه سستی (در انجام وظیفه) یا تقصیر وکوتاهی

وَهَبَ : له مالاع یهب : اعطاه ایّاه بلاعوض(اقرب) : مال را بدون عوض بسه او بخشید.

«این القلوب الّتی وهبت للّه» ط ۱۴۲ ط ۷۱ـ ۱۱ کجا است دلهائیکه بخشیده شده برای خدا.

(الهِبَة) مصدر و شرعا تملیک العین بلا عوض(اقرب) : بخشش کردن . در شرع مالک نمودن غیر است برچیزی بدون عوض.

«ولاتحجزه هبة عن سلب» ط ۱۹۳ط ۴۷ـ ۱۰ بخشیدن (نعمت) اورا از گرفتن (نعمت دیگر در یک زمان) مانع نمی‌گردد

(الوّاهب) اسم فاعل بخشنده

(المَوْهُوب) بخشیده شده

«ولکن قل شکرت الواهب و بورک لک فی الموهوب» ح ۳۵۴ ح ۳۲۷ـ ۶ ولکن بگو خداوند بخشنده را سپاسگزار بوده و فرزند بخشیده شده بتو مبارک باد

(الوهب والرّوایات)

شی عن ابیجعفروع) قال لاینبغی لمن وهب للّه شیئا ان یرجع فیه.

عده‌عن الصّادق (ع) فی الرّجل یخرج بالصّدقة لیعطیها السّائل فیجده قدذهب قال فلیعطها غیره ولایردّها فی ماله و عن النّبی (ص) العائد فی الهبة کالعائد فی قیئه.

عن ابراهیم بن مهزم قال وجد فی زمن وهب بن منبه حجر فیه کتاب بغیرالعربیّة فطلب من یقرئه فلم یوجد حتّی اتی به ابن منبه وکان صاحب کتب فقرأه فاذا فیه یا ابن آدم لورأیت قصر مابقی من اجلک لزهدت فی طول ماترجو من املک ولقلّ حرصک وطلبک ورغبت فی الزّیادة فی عملک فانّک انّما تلقی یومک لوقد زلّت قدمک فلا انت الی اهلک براجع ولافی عملک بزاید فاعمل لیوم القیمة قبل الحسرة والنّدامة.

سئل هبة اللّه اباه آدم عن خیر خلق اللّه فقال آدم یا بنیّ وقفت بین یدی اللّه جل جلاله فنظرت الی سطر علی وجه العرش مکتوب بسم اللّه الرّحمن الرّحیم محمّد

وآل محمّد (ص) خير من برء الله
كا عن ابيجعفر (ع) قال كان جميع الانبياء ماة الف نبيّ وعشرين الف نبيّ منهم خمسة اولو العزم نوح وابراهيم وموسى وعيسى ومحمّد (ص) و انّ علي بن ابيطالب (ع) كان هبة اللّه لمحمّد (ص) وورث علم الاوصياء وعلم من كان قبله اما انّ محمّدا (ص) ورث علم من كان قبله من الانبياء والمرسلين سفينة البحار وهب .

الوِهاد : جمع وهدة وهو ماانخفض من الارض (عبده واقرب) . نشيبهای زمین .
«وتجری بها وهادنا» ط ۱۳ ط ۵۵ ــ ۹ (خداوندا بما بارانی بده) در زمینهای نشیب ما (نهرها وجویها) روان شود

وَهِلَ : الرّجل ل يوهل : ضعف و ــ فزع و ــ اليه : فزع اليه و ــ فيه و ــ عنه : غلط فيه ونسيه (اقرب) : مرد ناتوان شد ترسيد . به سوی وی از ترس پناه برد درآن اشتباه کرد وفراموش نمود .
«لجزعتم ووهلتم» ط ۲۰ ط ۱۶۶ــ۱ (اگر شما میدیدید آنچه را که مردگان دیدند) جزع میکنید (اندوه خودرا بناله ظاهر میکردید) و زاری می‌کردید .

وَهِمَ : في الحساب ل يوهم : غلط فيه وسها (وَهَمَ) في الشّي ض يهم : ذهب وهمه اليه وهو يريد غيره (اقرب) : درحساب اشتباه وسهو نمود . خيال او بسوی او رفت در حاليكه او غير آنرا اراده می‌كرد .
«ورجل سمع من رسول اللّه شيئا لم يحفظه علي وجهه فوهم فيه» ط ۲۰۸ ط ۲۱ــ ۱۱ مردی‌است‌که از رسولخدا (ص) چیزی را شنیده وآنرا درست حفظ نکرده و درآن اشتباه و خطا کرده است .
(أوْهَمَ) فلانا بكذا : ادخل عليه التّهمة و ــ ظنه به (اقرب) : بروی تهمت و بدگمانی برد
«ويصفون ويوهمون» ط ۱۹۲ ف ۲۱ ط ۶۵ــ ۱۲ (مقاصد خودرا منافقين) بيان‌ميكنند ودرآن تهمت ميزنند (در بعضی نسخه‌ها (فيموّهون) نوشته شده در اين صورت معنی چنين ميباشد آنرا آرايش‌ميدهند (بصورت‌حقّ درمياورند)
(اِتَّهَمَهُ) بكذا : ادخل عليه التّهمة وظنّه به و ــ فلانا في قوله : شكّ في صدقه (اقرب) : بروی تهمت وارد نمود و بــر وی بدگمان شد . در راستی سخن او شكّ نمود .
«فبئست الدّار لمن لم يتّهمها» ط ۱۰۹ ط ۱۸ــ ۲۲ (دنيا) بد سرائی است برای كسيكه آنرا متّهم نكند و به او بد گمان

نشود (که فریبنده است)

(تَوَهَّمَ) کذا : ظنّه و ــ الشّیءَ : تخیّله و تمثّله کان فی الوجود اولم یکن و ــ فیه الخیر: تفرّسه و توسّمه (اقرب) : آنراگمان کرد . چیز را خیال نمود و تصوّر نمود درحال وجود باشد یا نباشد . نیکی را درآن دریافت ونشانه هایش را دراو دید .

«ولاتتوهّمه الفطن فتصوّره» ط ۱۸۰ ط ۳۲۵ــ ۶ زکاوتها وتیزفهمیمها اورا به وهم وخیال نمی‌آورد تا اورا مصوّر بصورت مشخّصی بکنند .

(الوَهْم) مصدر و ــ مایقع فی القلب من الخاطر او مرجوح طرفی المتردد فیــــه (اقرب) : اشتباه کردن . آنچه از خیال بدل واقع میشود ، یا مرجوح یکی از دوطرف مشکوک

«وحفظاووهما» ط ۲۰۸ ط ۲۱ــ ۲ (در دست مردم) محفوظ (از غلط و اشتبـــاه) و موهوم (از روی وهم وگمان) است .

(الأوْهام) جمع وهم

«ولم تقع علیه الاوهام بتقدیرفیکون ممثّلا» ط ۱۵۳ ط ۴۵ــ ۳ وهمها و خیالها براو باندازه کردن قدر او تا بغیر خود مانند کرده شده باشد واقع نمی‌گردد .

(التُهْمَة) : اسم من الاتّهـــام و ــ مایتّهم علیه (اقرب)،نامی از تهمت زدن . آنچه بآن تهمت زده می‌شود .

«من وضع نفسه مواضع التّهمة فـــلا یلومنّ من اساء به الظّنّ» ح ۱۵۶ ح ۳۷۴ ــ ۹ هرکس نفس خودرا درجاهای بدگمانی قـــرار دهد آنکس راکه به او بدگمان شده سرزنـــش ننماید (زیرا خود سبب بدگمانی شده)

(المُتَّهَم) اسم مفعول : بدگمـــــان برده شده .

«ولربّ ناصح لها عندک متّهم» ط ۲۲۱ ط ۲۷ــ ۱۴ بسا پند دهنده اســت تو را برای آن (دنیا) از فانی ساختن پدران تو و تحلیل نیروی تو) درحالیکه درنزد تو متّهـم است (آن‌پندهارا بخلاف واقع و دروغ‌منتسب مینمائی)

(المُتَوَهِّمِین) اسم فاعل‌جمع صاحبان وهم وخیال .

«الباطن بجلال عزّته عن فکـــــر المتوهّمین» ط ۲۱۱ ط ۱۴۱ــ ۲ به بزرگـــی ارجمندیش از اندیشهٔ صاحبان وهم و خیـــال پنهان است (زیرا فکرهارا در او راهی‌نیست)

(الوهم والرّوایات)

ل عن الصّادق (ع) قال قال لی ابی یابنیّ من یصحب صاحب السّوء لایسلم ومـــن یدخل مداخل السّوء یتّهم ومن لایملک لسانه یندم .

مع عن الصّادق (ع) قال النّبـــیّ

(ص) اولی النّاس بالتّهمة من جالس اهل التّهمة.

لی عن امیرالمؤمنین (ع) قال من وقف نفسه موقف التّهمة فلا یلومنّ من اساء به الظّن.

جامع البزنطی قال قال ابوالحسن (ع) قال ابوعبداللّه (ع) اتّقوا مواضع الرّیب ولایقفنّ احدکم مع امّة فی الطّریق فانّه لیس کلّ احد یعرفه.

کا عن ابیعبدالله (ع) قال اذا اتّهم المؤمن اخاه انماث الایمان من قلبه کما ینماث الملح فی الماء.

کا عن ابیعبداللّه (ع) قال من اتّهم اخاه فی دینه فلاحرمة بینهما ومن عامل اخاه بمثل مایعامل به النّاس فهو بری مما (مصن) ینتحل سفینة البحار وهم

وَهِنَ : الرّجل ض س ر ل یهن :ضعف فی الامر والعمل والبدن (مرد در امر و کار و بدن ناتوان و سست شد)

«ولاخنت ولاوهنت» ط ۱۰۲ ط ۱۳۹ ـ ۵ (در برابر لشگر کفر ایستادم) خیانت نکردم و سست و ناتوان نگشتم.

(اَوْهَنَ) الرّجل : دخل فی الوهن من اللّیل و ـ سری فیه (اوهنه اللّه) : اضعفه (اقرب) : مرد در سستی از شب داخل شد. در شب سیر کرد. خداوند اورا سست وناتوان کرد.

«واوهنتهم بالقوارع» ط ۱۰۹ ط ۱۸ ـ ۱۹ آنانرا با محنتهای کوبنده ناتوان و سست گردانید.

(اِسْتَهانَ) استخفّ : خوار شمرد

«فلاتستهن بحقّ ربک» ر ۴۳ ر ۲۸۲ ـ ۴ حق پروردگارت را سبک مشمار وخوارمساز (به آن عمل کن)

(الوَهْن) : مصدر و ـ الضّعف والعمل والبدن (اقرب) : سستی کردن ناتوانی و سستی درعمل وبدن.

«وجلد الرّجال فیها الی الضّعف والوهن» ط ۱۰۱ ط ۹۹ ـ ۳ توانائی و جوانی مردان درآن (دنیا) میرود) بسوی ناتوانی وسستی.

(التَّوْهِین) التّضعیف (اقرب) : ضعیف و ناتوان کردن

«ولم تهنوا عن توهین الباطل» ط ۱۶۴ ط ۷۰ ـ ۱۰ (اگر شما) از اهانت و تضعیف باطل سستی نمیکردید (کسیکه در تقوی مثل شما نیست به شهرهای شما طمع نمی‌کرد)

(الایهان) الدّخول فی الضّعف ومصدر من اضعف (عبده) داخل شدن به سستی و سستی نمودن

«ولعمری ماعلیّ من قتال من خالف

الحقّ وخابط الغيّ من ادهان لا ايهان » ط ۲۴ ط
۲۳۱ــ ۱ بجان خودم سوگند در جنگیدن با کسیکه مخالفت حقّ کرده و درراه گمراهی قدم نهاده برمن هیچگونه سازش و سستی وجود ندارد (زیرا جنگیدن با مخالف حقّ بر همه واجب است)

(الوَاهِن) اسم فاعل : سستی کننده
«وجاهد فی الله اعداءه غیر واهن ولامعذّر» ط ۱۱۴ ط ۹۵ــ ۲ در راه خــدا با دشمنان او بدون اینکه سستی کننده و یا عذر آورنده باشد جنگید

(المُوهِن) اسم فاعل المضعف : سست کننده.
«امّابعدفانّي على التردّد في جوابك والاستماع الى كتابك لموهن رأيي و مخطیء فراستي» ر ۷۳ ر ۲۸۷ــ ۱ پس از ستایش پروردگار من بر مکرّر کردن جواب نامهٔ تو وگوش دادن به نامهٔ تو البته اندیشه خود را سست کننده و زیرکی خودرا به خطا و اشتباه اندازنده ام (زیرا پاسخ تو باید سکوت باشد تو سزاوار جواب دادن نیستی)

وَهَى : الثّوب و (وَهِيَ) ض س يهي : تخرّق وانشقّ وــ الحبل استرخى وتهيّأ للتّخرّق و ــ بلي و ــ الشّي : ضعف وــ الحائط : ضعف وهمّ بالسّقوط (اقرب) : لباس پاره و کهنه شد . ریسمان فرسوده و آماده پاره شدن گشت . پوسید چیز سست شد . دیوار سست شد ونزدیک شد بیفتد .

(أوْهاه) : جعله واهيا و ــ اضعفو ــ اصابها كسر (اقرب) : اورا سست گردانید . اورا ناتوان کرد . دست اورا شکاند .
«أكلامكم يوهي الصّمّ الصّلاب» ط ۲۹ ط ۱۱۲ــ ۱ گفتار شما سنگ سخت را پاره پاره میکند (در گفتار لاف و گزاف میزنیددرعمل نشانه ای دیده نمی‌شود)

(الوَاهِي) اسم فاعل (اقــرب) : الضّعيف (عبده) سستی کننده . سست
«ولاواه في عزم» ط ۷۰ ط ۷۵ ــ ۴ در تصمیم سستی کننده نیست .

وَيْح : كلمة ترحّم وتوجّع و بمعنــى ويل واصله وي فوصلت بحاء مرّة و لاه مــرّة اخرى ورفعه على الابتدا ونصبه باضمار فعــل اي الزمه الله ويحا (اقرب) : کلمه مهربانی و دردمندی است . وای برتو
«ويحك انّي لست كانت» ط ۲۰۷ ط ۱۲۴ــ ۵ وای برتو من مانند تو نیستم .

وَيْل بمعنى ويح
« فالويل لمن جحد المقدّر» ط ۱۸۳

ط ١٦ـ ٢٣ وای برکسیکه (خداوند) تقدیر کنندهٔ (هرچیز را اندازه گیری کننده) راانکار نماید .

(الویل والرّوایات)

فر عن امیرالمؤمنین (ع) قال قال رسول اللّه (ص) ذات یوم یاعلی انّ جبرئیل اخبرنی انّ امّتی یغدربک من بعدی فویل ثمّ ویل لهم ثلث مرّات قلت یارسول اللّه وماویل قال واد فی جهنّم اکثر اهله معادوک والقاتلون لذرّیتک والناکثون لبیعتک سفینة البحار

ویل :

وَیْلُمِّهِ : اصله وی لامه او ویل لامّه فرکّب اصله فی الدّعاء علیه ثمّ استعمل فی التّعجّب مثل قاتله اللّه (اقرب): وکلمة استعظام یقال فی مقام المدح (عبده) در مقام تعجّب ونفرین وبزرگ داشتن استعمال میشود .

((ویلمّه کیلا بغیر ثمن)) ط ٦٩ ط١٥٧ ـ ٤ وای برمادر او (که مرا تکذیب می کند یعنی مادر بمرگ او نشیند) من علم را بی بها پیمانه میکنم (بدون درخواست مزد به شما می آموزم اگر طالبان با استعدادی می یافتم)

ی

أَيِسَ : يئس منه ل يياس : قنــط اوقطع الامَل (اقرب) : از او نا امید شد یاآرزو را برید.

«فقال هذاالشیطان ایس من عبادته»

ط ١٩٠ ط ٢ ــ ١٨٠ فرمود این شیطان است از پرستش خود نا امید شده

(اَيْاَسَهُ) : اوقعه في الياس (اقرب): اورا درنا امیدی قرار داد

«ولم يؤيسهم من روح اللّه» ح ٩٠

ح ٣٨١ــ ٣ (فقیه کامل آنست) که مردم رااز آسایش وخوشی از جانب خدا نومیدنسازد

(اليَأْس) مصدر القنوط (اقــرب) : نومیدی

«والياس مع الماضي» ط ١١٢ ط٢ه

ــ ٢٧ نومیدی با گذشته (از عمر) است

(الإِيَاس) مصدر القنوط (اقــرب)؛ نا امید شدن

«واياس من ثمرها» ط ٨٧ ط ٨١ ــ ٢

(پیامبر را درزمان) نا امید شدن از میــــوه (شیرینی) آن دنیا برانگیخت (یعنی در اثر ظلم وستم هیچ کس امید راحتی نداشت)

(اَلمأْيُوس) اسم مفعول : نا امیدشده.

«ولامأيوس من رحمته» ط ٤٥ ط ١٥٥

ــ ١ (ستایش خداشیراست در حالیکــــه) از مهربانی وآمرزش نومید نبوده

(اليأس والرّوايات)

كشف قال الصّادق (ع) لايزال العزّ قلقا حتّى يأتي دارا قد استشعر اهلها الياس ممّا في ايدي النّاس فيوطنها.

ما عن النّبيّ (ص) قال انّ رجلا قال يوما وَالله لايغفر الله لفلان قال الله عزّ وجلّ من ذا الّذى تَألّي عليّ ان لااغفر لفلان فانّي قد غفرت لفلان واحبطت عمل المتألّي بقوله لايغفرالله لفلان (تَألّي) اقسم.

يَبِسَ : الشي ل س ييبس: كان رطبا فجف (اقرب) : تربود پس از آن خشكيد.

«ويبست رطوبة لسانه» ط ١٢٩ ط١٢ ـ ٣٧ رطوبت زبانش خشكيد.

(اليَبَس) مااصله اليبوسة ولم يعهد رطبا و ـ قيل المكان بكون رطبا ثمّ ييبس (اقرب) : آنچه‌اصل آن‌خشكي باشد و تر شناخته نشده باشد گفته آنچه تر بوده وسپس خشكيده باشد.

«وارسي‌قوائمها على‌النّدى‌واليبس» ط ١٨٣ ط ١٦ ـ ٣١ دست و پاي آنرا در آب و خشكي استوار گردانيده

(اليابِس) اسم فاعل : خشك

«ولايحرمها الدّيّان ولو في الصّفا اليابس» ط ١٨٣ ط ١٦ ـ ١٧ خداوند جزا دهنده آنرا محروم و بي بهره نگرداند هرچند درسنگ خشك باشد.

اليُتْم : مصدر و ـ الانفراد او فقدان الأب (اقرب) : بي پدر و مادر بودن. تنهائي از دست دادن پدر.

«وتعهّد اهل اليتم» ر ٥٣ ر ٢٣٩ ـ ١٣۴ جويا باش حال يتيم داران را

(اليَتامى) والايتام جمع يتيم من النّاس من فقد اباه ولم يبلغ مبلغ الرّجال ومن البهائم مافقد امّه (اقرب) يتيم ها

«واختطفت ماقدرت عليه‌من‌اموالهم المصونة لاراملهم وايتامهم» ر ۴١ ر ٢۴٥ ـ ٧ دزديدي آنچه را كه برآن قادر شدي‌ازمالها ـ يشان‌كه‌براى بيوه‌زنان و يتيمانشان نگهداشته شده بود

«وتبتاع الاماء و تنكح النّساء من مال اليتامي والمساكين» ر ۴١ ر ٢۴٥ ـ ١١ ـ از مال يتيمان و بيچارگان زنان را نكاح‌ميكني وكنيزان را ميخرى.

(اليتم والرّوايات)

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْيَتَامَىٰ قُلْ إِصْلَاحٌ

لَهُمْ خَيْرٌ وَإِنْ تُخَالِطُوهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ مِنَ الْمُصْلِحِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَعْنَتَكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ : البقرة .

إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا

لى عن الصّادق عليه السّلام قال قال رسول اللّه صلّى اللّه عليه وآله مرّ عيسى بن مريم (ع) بقبر يعذّب صاحبه ثمّ مرّ به من قابل فاذا هو ليس يعذّب فقال يارب مررت بهذا القبر عام اوّل فكان صاحبه يعذّب ثمّ مررت به العام فاذا هو ليس يعذّب فاوحى اللّه عزّوجلّ اليه ياروح اللّه انّه ادرك له ولد صالح فاصلح طريقا وآوى يتيما فغفرت له بما عمل ابنه .

ب قال النّبى (ص) من كفّل يتيما وكفّل نفقته كنت انا وهو فى الجنّة كهاتين وقرن بين اصبعيه المسبّحة والوسطى .

ما عن ابى ذر رضى اللّه عنه انّ النّبىّ (ص) قال يا اباذر انّى احبّ لك ما احبّ لنفسى انّى اراك ضعيفا فلا تامّرنّ على اثنين ولا تولّينّ مال يتيم .

روى انّ من مسح يده على رأس يتيم ترحّما له اعطاه اللّه تعالى بكلّ شعرة نورا يوم القيمة وكتب اللّه له بكلّ شعرة مرّت يده عليها حسنة ومن اقعد اليتيم على خوانه ويمسح رأسه يلين قلبه وانّ اليتيم اذا بكى اهتزّله العرش وانّ اكل مال اليتيم من الكبائر التى اوعد اللّه عليها النّار بل انّ اللّه اوعد فى مال اليتيم عقوبتين عقوبة الاخرة النّار وعقوبة الدّنيا قوله وَلْيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكُوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّةً ضِعَافًا خَافُوا عَلَيْهِمْ .

شى عن ابيجعفر (ع) قال قلت لابيجعفر (ع) اصلحك اللّه ما ايسر مايدخل به العبد النّار قال من اكل مال اليتيم درهما ونحن اليتيم .

نهج قال اميرالمؤمنين (ع) احسنوا فى عقب غيركم تحسنوا (تحفظوا ح ل فى عقبكم)

وقال (ص) فى وصيّته عند وفاته اللّه اللّه فى الايتام فلا تغبّوا افواههم ولا يضيّعوا بحضرتكم .

عن ابى محمّد العسكرى (ع) عن آبائه (ع) عن رسول اللّه (ص) قال اشدّ من يتم اليتيم الّذى انقطع عن ابيه يتم يتيم انقطع عن امامه ولايقدر على الوصول اليه ولايدرى كيف حكمه فيما يبتلى به من شرايع دينه الافمن كان من شيعتنا عالما بعلومنا و هذا الجاهل بشريعتنا المنقطع عن مشاهدتنا يتيم فى حجره الا فمن هداه وارشده و علّمه شريعتنا كان معنا فى الرّفيق الاعلى .

كا عن ابيعبداللّه (ع) قال انّ اميرالمؤمنين (ع) اشتكى عينه فعاده النّبى (ص) فاذاهو يصيح فقال له النّبىّ (ص) اجزعا ام وجعا فقال يارسول اللّه ماوجعت وجعا قطّ اشدّ منه فقال يا علىّ انّ ملك الموت اذا نزل

لقبض روح الکافر نزل معه سفود من نار فنزع روحه به فتصیح جهنّم فاستوی علیّ (ع) جالسا فقال یارسول اللّه اعد علیّ حدیثک فقد انسانی وجعی ماقلت ثمّ قال هل یصیب ذلک من امّتک احدا قال نعم حاکم جائزواکل مال الیتیم ظلما وشاهد زور.

م ومن مسح یده علی رأس یتیم رفقا به جعل اللّه له فی الجنّة بکلّ شعرة مرّت تحت یده قصرا اوسع من الدّنیا بمافیها و ما تشتهی الانفس وتلذّ الاعین وهم فیها خالدون: سفینة البحار یتم.

اَلْیَدُ: الکفّ او من اطراف الاصابع الی الکتف والاصل یدی و ــ الجاه والوقار و ــ القوّة و ــ النّعمة والاحسان (اقرب): کف دست یا از سرانگشتان تا شانه. مقام. وقار. نیرو. نعمت ونیکوئی.

"فلاظفرت ید البایع" ط ۲۶ط ۱۱۱ ــ ۵ پیروز مباد دست فروشنده‌ٔ (دین بدنیا که عمروعاص است بامعاویه شرط کرد کهٔ آنوقت من باتو برعلیه علی یاری میکنم حکومت مصر را بمن واگذاری معاویه هم این شرط را قبول کرد)

"ولایدلکم عنده" ط ۱۰۴ ط ۳۴ ــ ۱۱ هیچ نعمتی نیست شمارا در نزد او (به او نیکوئی نکرده‌اید)

"فمایعثرمنهم عاثر الّا ویده بیداللّه" ح ۱۹ ح ۳۸۸ ــ ۲ از جوانمردان لغزنده‌ای نمیلغزد مگر اینکه دست (عنایت) خدابدست او است (اورا از آن لغزش بلند میکند)

"انّ من صرّحت له العبر عمّا بین یدیه من المثلات حجزته التّقوی عن تقحّم الشّبهات" ط ۱۶ ط ۶۱ ــ ۱ براستی کسی که عبرتها برای او آشکار سازد از آنچه در برابر اواست از عذابها پرهیزکاری اورا از داخل ــ شدن در شبهات باز میدارد

(الاَیْدی) جمع ید (اقرب): دستها.

"وفی ایدینا بعد فضل النّبوّة الّتی اذللنابها العزیز" ر ۱۷ ر ۲۵۵ ــ ۶ بااین همه برتریها که داریم در دست ما است برتری پیامبر (مائیم وارث علم نبوّت و وصیّ او) که بوسیلهٔ آن هر عزیز را خوار میگردانیم.

(اَیادِی سبا): فرزندان سبا

"حتّی اراکم متفرّقین ایادی سبا" ط ۹۵ ط ۲۶ ــ ۵ (شمارا به جنگ اهل شام ترغیب میکنم سخنم بآخر نرسیده) تا شمارا می‌بینم پراکنده می‌شوید مانند پراکنده شدن فرزندان سبا (سبا نام قبیله ایست ازفرزندان سبا ابن یشجب بن یعرب بن قحطان که چون پیامبران را تکذیب کرد خداوند آب رابرآنان مسلّط کرد خانه ها وباغاتشان را آب برد در شهرها پراکنده شدند ودرمیان عرب ضرب ــ

المثل شد هر پراكندگى را به ايادى‌سباتشبيه ميكنند.

(اعطاه‌عن‌ظهريد) اى تفضّلا بلابيع ولاقرض ولامكافاة.

(بين يدى السّاعة) : قدّامها

(سقط فى يديه) : ندم

(هذا فى يدى) اى فى‌ملكى

(الصّدقه فى يداللّه) كنايـة عن القبول والمضاعفة.

(لفلان يد بيضاء فى هذا الامـر) اى حاذق فيه.

(الامر بيد فلان) اى فى تصرّفه

(اعطا بيده) : انقاد واستسلم

(يد الدّهر) مدّ زمانها

(اليد العليا):المعطية)

(لايدين لک بهذا) : لاقوّةولاطاقة

(هذاماقدّمت يداک) اى جنت‌يداک

(القوم على يد واحدة)اى‌مجتمعون على عداوتى

(بعثه يدابيد) : حاضرا بحاضر

(ذهبوا ايادى سبا) : تفرّقوا

(يدالله مع الجماعه) : اى حفظـه ووقايته (اقرب) :

×××

(اليد والرّوايات)

(اليد والرّوايات)

عن محمّدبن ابى عبيدة قال سألت الرّضا (ع) عن‌قول‌اللّه عزّوجلّ لابليس مٰامَنَعَکَ اَنْ تَسْجُدَ لِمٰا خَلَقْتُ بِيَدَىَّ قال يعنى بقدرتى وقوّتى.

فس قوله‌تعالى وَقٰالَتِ الْيَهُودُ يَدُاللّٰهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ اَيْدِيهِمْ وَلُعِنُوا بِمٰا قٰالُوا بَلْ يَدٰاهُ مَبْسُوطَتٰانِ قال قالوا قد فرغ اللّه من الامـر لايحدث اللّه غير ماقدّره فى التّقديـر الاوّل فردّ اللّه عليهم فقال بَلْ يَدٰاهُ مَبْسُـوطَتٰـانِ يُنْفِقُ كَيْفَ يَشٰاءُ اى يقدّم و يؤخّر و يزيـد و ينقص وله البداء والمشيّة.

فس فى الاحاديث المعراجيّـة قال تعالى يامحمّد قلت لبّيک ياربّى قال فيـم اختصم الملأ الاعلى قال قلت سبحانک‌لاعلم لى الّا ماعلّمتنى قال فوضع يده بين ثديـى فوجدت بردهابين كتفى قال فلم يسألنى عمّا مضى ولاعمّا بقى الّا علمته (وضع اليد كناية عن غاية اللّطف والرّحمة وافاضة العلـوم والمعارف على صدره الاشرف والبـرد عن الرّاحة والسّرور)

روى انّهم عليهم السّلام جنب اللّه ووجه‌اللّه ويد اللّه وامثالها سفينةالبحار يدى

×××

(اليرق والرّوايات)

الطّبّ عن حمّادبن مهران البلخي قال كنّا نختلف الي الرّضا (ع) بخراسان فشكي اليه يوماً من الايام شابّ منّا اليرقان فقال خذ خيار باذرنج فقشّره ثمّ اطبخ قشوره بالماء ثمّ اشربه ثلثة ايّام علي الرّيق كلّ يوم مقدار رطل فاخبرنا الشّاب بعد ذلك انّه عالج به صاحبه مرّتين فبرء باذن اللّه تعالي تقدّم في خطف مايتعلّق بذلك سفينة البحار يرق .

يَسُرَ : الامور: سهل و قلّ (اقرب) : امر آسان و اندک شد .

(يَسَّرَ) الشّي لفلان : سهله لهودفعه له يكون في الخير والشّرّ (اقرب) : چيز را براي فلاني آسان كرد وآنرا به وي داد

«يسّرها لهم ربهم» ط ۱۹۱ ط ۱۴ـ ۸ پروردگارشان آن (تجارت) را براي آنان آسان وفراهم نموده.

(تَيَسَّرَ) الامر: تسهل و ــ للقتال : تهيأ (اقرب) : امر آسان شد . براي جنگ آسان شد .

«وتيسّر لسفرک» ط ۲۲۱ ط ۲۷ـ ۲۲ براي سفر خود آماده باش.

(اليُسْر) مصدر التّسهولة (اقرب) : آساني

«ويسر لاينال الّا بعسر» ر ۳۱ ر۲۴۰ ـ ۱۱۳ آساني (نيک) نيست كه بآن رسيده نمي‌شود مگر با دشواري (زيرا دشواري‌آن چيزي است كه نفس را به رذالت ميكشد اين گونه دشواري را براي آساني و راحتي مقدّمه قرار دادن خلاف هدف ميباشد)

(المَيْسُور) : مايسر وهو مصدر علي مفعول بمعني اليسر و ــ السّهل (اقرب) :آنچه آسان شده : آساني

«فعدل فيها ليبتلي من اراد بميسورها ومعسورها» ط ۸۹ ط ۳ـ ۹۳ پس در آن قسمت كردن روزي عدالت نمود تا هركه را بخواهد بآساني روزي و دشواري آن بيازمايد .

(المُوْسِر) : ذاغني (اقرب) : ثروتمند وتتوانگر

« يعضّ الموسر فيه علي مافي يديه» ح ۴۶۸ ح ۳۲۵ ـ ۱ (روزگار دشواري به‌مردم ميايد)كه درآن توانگر برآنچه در دست او است ميگزد (يعني بفقرا نميدهد گويا آنرا بدندان ميگزد و ميخورد)

(اليَسِير) القليل و ــ الهيّن و ــ القاهر (اقرب) : اندک . آسان . قمارباز

«وخطرک يسير» ح ۷۷ ح ۳۷۸ ـ ۲ قدر بزرگ تو اندک است .

(الاَيْسَر) نقيض الايمن (اقرب) :

اسم تفضيل : جانب چپ . آسانتر و کمتر
«ولونزعت ماتحت يدک من سلطانک لولّيتک ماهو ايسر عليک مؤنة» ر ۳۴ ر ۲۶۲-۲ اگر آنچه را که در زير دست تو است (از حکومت‌مصر) از تسلّط تو بيرون سازم ترا بچيزی (شهری يا کاری) حاکم سازم که (سنگينی) آن برتو کمتر و آسانتر باشد .

(اليسر والرّوايات)

فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْراً إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْراً الانشراح .

روی عن النّبی (ص) انّه‌خرج مسرورا فرحا وهو يضحک ويقول لن يغلب عسر يسرين فانّ مع العسر يسرا انّ مع العسر يسرا قيل الوجه فيه‌انّ‌العسر فلا يتعدّد سواء کان‌للعهدا والجنس واليسر منکر فالثّانی غير الاوّل يد عن ابن ابی عمير قال سألت‌ابا الحسن‌موسی بن جعفر (ع) عن معنی قول رسول اللّه (ص) الشّقی من شقی فی بطن امّه والسّعيد من سعد فی بطن امّه فقال الشّقی من علم اللّه و هو فی‌بطن امّه انّه‌سيعمل اعمال‌الاشقيا والسّعيد من علم اللّه و هو فی بطن امّه انّه‌سيعمل اعمال‌السّعداء قلت فما معنی قوله (ع) اعملوا فکلّ ميسّر لما خلق له فقال انّ اللّه عزّوجلّ خلق الجنّ والانس ليعبدوه ولم يخلقهم ليعصوه وذلک قوله عزّوجلّ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ فيسّر کلّا لما خلق له فالويل لمن استحبّ العمی علی الهدی .

وقال علیّ بن الحسن انّ ميسربن عبدالعزيز کان کوفيّا و کان ثقة قال‌له‌ابوجعفر ياميسراما انّه قد حضراجلک غير مرّةولا مرّتين کلّ ذلک يؤخّره اللّه تعالی بصلتک قرابتک .

سن عن نباتة ابن محمّد البصری قال ادخلنی ميسربن عبدالعزيز علی ابيعبداللّه (ع) وفی‌البيت نحو من اربعين رجلا فجعل ميسر يقول جعلت فداک هذافلان بن فلان من اهلبيت کذا وکذا حتّی انتهی الیّ فقال انّ هذا ليس فی اهل بيته احد يعرف هذا الامر غيره فقال ابو عبداللّه (ع) انّ اللّه تعالی اذا اراد بعبد خير اوکّل به ملکا اخذ بعضده فادخله فی هذا الامر .

سفينة البحار يسر

اليافع :الغلام‌راهق‌العشرين‌اواحتلم (اقرب) : پسر به بيست سالگی رسيد يابه‌حدّ بلوغ رسيد

«ووليدا ويافعا» ط ۸۱ ط ۴-۴۰ -
(آيا نظر نميکنيد که خداوند آنرا آفريسد) بچه از شير باز گرفته و جوان به سنّ احتلام رسيده

(اليَفاع) التّل المشرف و ـ ما ارتفع

من الارض(اقرب) : تپّه بلند و متوجّه بغير . آنچه از زمين بلند باشد

«ولافى بقاع السّفع المتجاورات» ط ۱۸۰ ط ۱۰ــ ۱۰ (منزّه است آن خدائيكه بروى پنهان نميماند آنچه) در تپّه ها و كوههاى بلند سياه رنگ مايل‌به سرخى كه نزديک يكديگرند .

اليَفَنْ : الشّيخ الكبير (اقرب) : سالخورده بزرگ

« ايّها اليفن الكبير الّذى قد لهزه القتير» ط ۱۸۱ ط ۱۵ــ ۲۴ اى پير بزرگ سال كه به او پيرى و سستى آميخته است .

اليَاقُوتَة : واحدة ياقوت و هو من الجواهر حجر صلب رزين صاف شفّاف‌مختلف الالوان بين احمر واصفر واخضروازرق (اقرب) : جوهر شفافى است داراى رنگهاى مختلف است .

«والاحجار المرفوع بها بين زمرّدة خضراء وياقوتة حمراء» ط ۱۹۰ ط ۲ــ ۱۱۶ــ (اگر بناء كعبه) با سنگهائى‌كه بآن‌بناگرديده از زمرّد سبز وياقوت سرخ (ميبود شک را زود برطرف مى‌ساخت)

×××

يَقِظَ : الرّجل ل : تنبه (اقرب) : بيدار شد .

(اَيْقَظَهُ) : جعله ييقظ و ــ الغبار : اثاره (اقرب) : اورا بيدار كرد . گرد را برانگيخت .

«ايقظوا بها نومكم» ط ۱۸۹ ط ۲۳ــ ۱۲ (بسبب تقوى خواب‌خودتان را بيدار سازيد (از خواب غفلت بيدار شويد)

(اِسْتَيْقَظَ) : تنبّه(اقرب) : بيدارشد

«واستيقظ من غفلتک» ط ۱۵۱ط ۳۸ ــ ۷ از غفلت خود بيدار شويد

(اليَقْظَة) مصدر: بيدارى

«ام ليس من نومتک يقظه» ط ۲۲۱ ط ۲۷ــ ۲ آيا از خواب تو بيدارى نيست .

(الاَيْقَاظ) جمع يقظان و يَقِظ (اقرب) : بيداران .

«وايقاظا نوّما» ط ۱۰۶ ط ۲۴ــ ۱۱ــ شمابيدارانى ميباشيد بخواب رفتگان (زيرا از شما آثار بيدارى ديده نمى‌شود)

اليَقِق : شديد البياض (اقرب): سفيد بيش از اندازه

«ابيض يقق» ط ۱۶۳ ط ۱۱ــ ۲۱ ــ بسيار سفيد ميباشد .

یَقِنَ : الاَمرُ ل : ثبت و وضح و ــ فلان الامرَ وبالامر: علمه و تحققه (اقرب) : امر ثابت و آشکار شد . فلانی امر را دانست و آنرا باور کرد .

(اَیْقَنَ) الامر و ــ به: علمه و تحققه (اقرب):امر را دانست و آنرا باور کرد

«من ایقن بالخلف جاد بالعطیّة »

ح ۱۳۸ ح ۳۷۳ــ ۲ هرکس به عوض گرفتن باور کند به بخشیدن سخی و جوانمرد میباشد

(تَیَقَّنَ) الامر: علمه و تحققه (اقرب)امر را دانست و آنرا ثابت دانست .

«وتیقّنوا انّهم جیران اللّه غدا فی آخرتهم »ر ۲۷ ر ۲۴۳ــ ۷ و یقین کردند بر اینکه آنان فردا همسایگان خدایند در آخرتشان .

(اِسْتَیْقَنَ) الامر: تیقّنه (اقــرب): به امر باور و یقین کرد .

«ولا یستیقن المهتدی »ط ۲۲۶ ط ۲۱۱ ــ۲ــ وراه یافته یقین نمیکند .

(الاِیقان) مصدر من ایقن : العلم و التّحقق (اقرب) : دانستن وباور کردن .

«واشهد ان لااله الّااللّــــه شهـادة ایمان وایقان »ط ۱۹۳ ط ۴۷ــ ۳ و گواهـــی میدهم که خدائی بجز او نیست گواهی از روی ایمان وباور .

(الیَقین) : ازاحة الشّک و تحقیـق الامر و ــ العلم الحاصل عن نظر و استـدلال ولهذا لایسمّی علم اللّه یقینا والموت (اقرب): برطرف نمودن شک . بررسی کردن امر دانشی که از اندیشه و استدلال بدست آید لذا علم خدارا یقین نمیگویند . مرگ (حقّ الیقین) . خالصه وواضحه من اضافة البعض الی الکلّ .

«فضیاؤهم فیها الیقین »ط ۳۸ ط ۱۹۶ــ ۱ روشنائی آنان درآنان علم و اعتقاد است .

(المُوقِن) اسم فاعل من ایقن : باور کننده .

«ونؤمن به ایمان من رجاه موقنا »ط ۱۸۰ ط ۱۰ــ ۳ ایمان می‌آوریم به او مانـنـد آن کس(فضل و کرم) اورا امیدوار است در حالیکه باورکننده است .

(المُوقِنَة) مونّث موقن : دانـنـده و باورکننده

«موقنة بغیب انبائها »ط ۸۱ ط ۴ــ ۳۰ (ارواح بعداز مردن) یقین و باور کننـده باشند بخبرهای غیب آن (آخرت) از قیامت و برزخ و غیر آن زیرا آنچه را که می شنیدند بعداز مردن آنرا بالعیان می بینند)

(الیقن والرّوایات)

وَفِی الْاَرْضِ آیاتٌ لِلْمُوقِنیــنَ وَفِی اَنْفُسِکُمْ اَفَلاتُبْصِرُونَ : الذّاریات

كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ : التّكاثر
تفسير (وفي الارض آيات) اى دلائل تدلّ على عظمة اللّه و علمه وقدرته و ارادته و وحدته وفرط رحمته (وفي انفسكم) اى في انفسكم آيات اذ مافي العالم شئ الّا وفي الانسان نظير يدلّ دلالته (علم اليقين هو العلم الّذى يثلج بهالصّدر بعداضطراب الشّك فيه لترونّ الجحيم حين تبرز الجحيم في القيمة قبل دخولهم ايّاها ثمّ لترونّها بعد الدّخول اليها عين اليقين جعل بعض المحقّقين لليقين ثلث درجات ــ الاولى علم اليقين و هو العلم الّذى حصل بالدّليل كمن علم وجود النّار برؤية الدّخان والثّانية عين اليقين و هو اذاوصل الى حدّالمشاهدة كمن رأى النار والثّالثةحقّ اليقين وهو كمن دخل النّار واتّصف بصفاتها .

كا عن الوشا عن ابي الحسن (ع) قال سمعته يقول الايمان فوق الاسلام بدرجة والتّقوى فوق الايمان بدرجة واليقين فوق التّقوى بدرجة وماقسّم في النّاس شئ اقلّ من اليقين .

وروى مثله يونس عن الرّضا (ع) وزيد فيه قال قلت فايّ شي اليقين قال (ع) التّوكّل على اللّه والتّسليم للّه والرّضا بقضاء اللّه والتّفويض الى اللّه قلت فما تفسير ذلک قال هكذا قال ابوجعفر (ع)

كا عن ابيعبداللّه (ع) قال من صحّة يقين المرء المسلم ان لايرضى النّاس بسخط اللّه ولايلومهم على مالم يؤته اللّه فانّ الرّزق لايسوقه حرص حريص ولايردّه كراهيّة كاره ولو انّ احدكم فرّ من رزقه كما يفرّ من الموت لادركه رزقه كمايدركه الموت ثمّ قال انّ اللّه تعالى بعدله وقسطه جعل الرّوح والرّاحة في اليقين والرّضا وجعل الهمّ والحزن في الشّك والسّخط

كا عنه (ع) انّ العمل الدّائم القليل على اليقين افضل عنداللّه من العمل الكثير على غير يقين .

كا عنه (ع) قال قال اميرالمؤمنين (ع) على المنبر لايجد احدكم طعم الايمان حتّى يعلم انّ ماأصابه لم يكن ليخطئه وماأخطئه لم يكن ليصيبه .

كان اميرالمؤمنين يجلس تحت حائط مايل يقضي بين النّاس منعه (ع) عن ذلک رجل فقال (ع) في جوابه حرس امرء اجله .

كا عن اسحق بن عمّار قال سمعت اباعبداللّه (ع) يقول انّ رسول اللّه (ص) صلّى بالنّاس فنظر الى شابّ في المسجد وهو يخفق و يهوى برأسه مصفرّا لونه قد نحف جسمه وغارت عيناه في رأسه فقال له رسول اللّه (ص) كيف اصبحت يا فلان قال اصبحت يا رسول اللّه (ص) موقنا فعجب رسول اللّه (ص) من قوله وقال له انّ لكلّ يقين حقيقة فما حقيقة يقينک فقال انّ يقيني يارسول اللّه هو الّذى احزنني واسهر ليلي واظماء هو اجرى فعزفت

(اعرضت) نفسي عن الدّنيا ومافيهاكانّي انظر الى عرش ربّي وقد نصب للحساب و حشر الخلائق لذلک وانافيهم وكانّي انظر الى اهل الجنّة يتنعّمون في الجنّةو يتعارفون على الارائک متّكئون وكانّي انظر الى اهل النّاروهم معذّبون مصطرخون وكانّي الان اسمع زفيرالنّار يدور في مسامعي فقال رسول اللّه (ص) هذا عبد نوّر اللّه قلبه بالايمان ثمّ قال له الزم ماانت عليهفقال الشّاب ادع اللّه لي يارسول اللّه ان ارزق الشّهادة معک فدعا رسول اللّه (ص) فلم يلبث ان خرج في بعض غزوات النّبي (ص) فاستشهد بعد تسعة نفر وكان هو العاشر.

والى هذه الحالة اشار اميرالمؤمنين (ع) بقولههجم بهم العلم على حقايق الامور وباشروا روح اليقين واستلانوا ما استوعره المترفون وانسوا بما استوحش منه الجاهلون وصحبوا الدّنيا بابدان ارواحها معلّقه بالملاء الاعلى.

سن ابي رفعه قال قال امير المؤمنين (ع) في خطبةله ايّها النّاس سلوا اللّه اليقين وارغبوا اليه في العافية الى ان قال (الرّاوی) قال وكان عليّ بن الحسين يطيل القّعود بعد المغرب يسأل اللّه اليقين.

قال الصّادق (ع) اليقين يوصل العبد الى كلّ مقام سنيّ ومقام عجيب كذلک اخبر رسول اللّه (ص) عن عظم شأن اليقين حين ذكر عنده انّ عيسى بن مريم (ع) كان يمشي على الماء فقال لوزاد يقينه لمشي في الهواء.

نهج سمع اميرالمؤمنين (ع) رجلا من الحروريّة يتهجّد ويقرء فقال (ع) نوم على يقين خير من صلوة في شکّ.

مشكوة الانوار عن الصّادق (ع) قال ليس شئ الّا له حدّ قال قلت جعلت فداک فما حدالتّوكل قال اليقين قلت فما حدّ اليقين قال لاتخاف شيئا.

وسال اميرالمؤمنين (ع) الحسن والحسين (ع) فقال لهماما بين الايمان واليقين فسكتا فقال للحسن (ع) اجب يا ابامحمّد قال بينهما شبر قال وكيف ذاک قال لانّ الايمان ماسمعناه باذاننا وصدّقناه بقلوبنا واليقين ماابصرناه باعيننا واستدلنا به على ماغاب عنا

عن اميرالمؤمنين (ع) قال وكّل الرّزق بالحمق وكّل الحرمان بالعقل و كّل البلاء باليقين والصّبر.

اروى انّه سئل عن رجل يقول بالحقّ ويسرف على نفسه بشرب الخمر و يأتي الكبائر وعن رجل دونه في اليقين و هو لايأتي مايأتيه فقال (ع) احسنهما يقينا كنائم على المحجّة اذا انتبه ركبها والادون الّذي يدخله الشّک كالنّائم على غير طريق لايدري اذا انتبه ايّهما المحجة: سفينة البحار يقن.

تيمّمُ : قصده و ــ المريض للصّلوة :

مسح وجهه ویدیه بالتّراب (اقرب) :اورا قصد کرد. صورت و دو دست بیماررا برای نماز با خاک مالید.

«ویمّموه عند انقطاع الخلــق الی المخلوقین برغبتهم» ط ۸۹ ط ۳ـ ۶۵برغبت خودشان‌هنگام بریده شدن (توجّه کــردن) خلق بسوی مخلوقات آنان (در برآوردهشدن حاجات خود) خدارا قصد کردند.

(الیَمامَة) اسم بلد فی الیمن : نام شهری است در یمن.

«ویقودنی جشعی الی تخیّر الاطعمة ولعلّ بالحجاز او الیمامة من لاطمع له فــی القرص» ر ۴۵ ر ۲۴۲ـ ۱۲ بسیاری حــرص و رغبت مرا به برگزیدن طعامها بکشد شاید در حجاز (مکّه ومدینه) یا در یمامه کسی باشــد که در قرص نان طمعی نباشد (زیرا می‌داندکه نمی‌تواند آنرا بدست آورد)

اَیمُ اللهِ : اصله ایمن الله اسم وضــع للقسم والتّقدیر ایمن الله قسمی (اقــرب) : سوگند بخدا

«وایم الله انّی لاظنّ بکم ان لوحمس الوغی» ط ۳۴ ط ۵۸ ـ ۷ سوگند بخدا گمــان میکنم اگر جنگ شدت یابد (وآتش مـــرگ برافروخته شود مانند جداشدن سر از بدن از علیّ بن ابیطالب جدا شوید)

(الیَمین) : ضدّ الیسار للجهــة و ـ الجارحة و ـ الحلف (اقرب) : طرف راســت عضو. سوگند.

«وکنت عن یمینه ص» ط ۱۹۰ ط ۲ ـ ۱۸۸ از جانب راست پیامبر اسلام بودم

«احلفوا الظّالم اذا اردتم یمینــه بانه برئ من حول الله وقوّته» ح ۲۵۳ ح ۳۴۴ ـ ۱ سوگند دهید ستمکار را هرگاه خواستیــد سوگند خوردن اورا به این نحو که او برکنــار است از حرکت و توانائی خداوند عالم

(الاَیْمان) : جمع یمین

«یختلون بعقد الایمان» ط ۱۴۹ ط ۱۷ـ ۱ بابستن سوگندهای (دروغ) فریــب داده می‌شوند.

(المَیامِین) جمع میمون وهوذوالبرکة (صاحب برکت و افزونی خیر ومبارک)

«اقوم والله میامین الرّأی» ط ۱۴۹ط ۹۵ـ ۷ بخدا سوگند آنان جماعتی بودنــد صاحبان رأیهای مبارک و پسندیده

(الیَمَن) ماعن یمین القبلة من‌بلاد الغور سمّی بذلک لانّه عن یمین الشّمــس (اقرب) : یک مملکتی است از جانب‌چپ غور

«انبئت بسراقد اطّلع الیمن» ط ۲۵ ط ۱۰۱ـ ۲ بمن خبر رسیده که بسر (بامــر معاویه) به یمن وارد شده

(الیَمانِیّة) : منسوب الی الیمــن (اقرب) :

(ومغرزها الي حيث بطنه كصبـــغ الوسمة اليمانيّة) ط ۱۶۳ ط ۱۱ــ ۱۹ ــ وجای فرورفتن آن تا زیر شکمش مانند رنگ وسمــهٔ یمنی است (که بسیار سبز میباشد وسمه برگ گیاهی است بآن خضاب میکنند)

(اليمن والرّوايات)

نی عن جابربن عبداللّه الانصاری قال وقف وفد على رسول اللّه (ص) مـن اهل اليمن يبشّون بشيشا فلمّا دخلوا على رسول اللّه (ص) قال قوم رقيقة قلوبهم راسخ ايمانهـم منهم المنصور يخرج في سبعين الفا ينصرخلفي وخلف وصيّي حمائل سيوفهم المسد فقـــالوا يارسول اللّه ومن وصيّك فقال هو الّذى امركم اللّه بالاعتصام به فقال عزّوجلّ وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّٰهِ جَمِيعًا وَلَاتَفَرَّقُوا الي ان قالوا يا رسول اللّه بالّذى بعثك بالحقّ ارناه فقد اشتقنا اليه فقال وتصفّحوا الوجوه فمن اهوت قلوبكم فانّـــه هولانّ اللّه يقول وَاجْعَلْ اَفْئِدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِي اِلَيْهِ وَالَيٰ ذُرِّيَّتِهِ . . . وحاصله انّه قام جمـع وتصفّحوا الوجوه واخذوا بيد الانزع الاصلـع البطين (ع) وقالوا الي هذا اهوت افئدتنـــا يارسول اللّه فرفعوا اصواتهم يبكون قال فبقي هولاء القوم المتوسّمون حتّى شهدوا مع امير المؤمنين (ع) الجمل وصفّين وكان النّبيّ (ص) بشّرهم بالجنّة واخبرهم انّهم يستشهدون مع عليّ بن ابيطالب (البشاشة طلاقة الوجـــه والمسد حبل من ليف)

الباقري (ع) في ذكر علامات ظهور القائم (ع) ذكر خروج السّفياني واليمانـــي و الخراساني في سنة واحدة في شهر واحد وفي يوم واحد ثمّ قال (ع) وليس في الرّايات اهدى من رأية اليماني هي رأيه هدي لانّه يدعوا الي صاحبكم فاذا خرج اليماني حرم بيع السّـلاح علي كلّ مسلم واذا خرج اليماني فانهض اليه فانّ رأيته رأية هدى ولايحلّ لمسلم ان يلتوى عليه فمن فعل فهو من اهل النّار لانّه يدعــوا الي الحقّ والي صراط مستقيم .

مكا في اخلاق النّبيّ (ص) قال وكان (ص) يحبّ التيمّن في كلّ اموره في لبســـه وتنعّله وترجّله .

مع عن عبداللّه بن سنـــــان عن الصّادق (ع) قال لايمين في غضب ولا اجبار ولااكراه قلت اصلحك اللّه فما الفرق بيــــن الاجبار والاكراه قال الاجبار من السّلطـــان والاكراه من الزّوجة والامّ والابّ وليس بشئ .

عن ابيعبداللّه (ع) من حلـف على يمين وهو يعلم انّه كاذب فقد بارزاللّه و انّه عدّ من الكبائر الايمان الكاذبة .

كافی كتاب على ثلث خصال لايموت صاحبهن ابدا حتى يرى وبالـهن البغي وقطيعة الرحم واليمين الكاذبة يبارز الله بهـــا وان

اعجل الطّاعة ثوابا لصلة الرّحم وانّ القوم ليكونون فجّارا فيتواصلون فتنمي اموالهم ويثرون وانّ اليمين الكاذبة و قطيعة الرّحم لتذران الدّيار بلاقع من اهلها وتثقل الرّحم وانّ ثقل الرحم انقطاع النّسل .

(ام ايمن مولاة رسول اللّه (ص))

امّ ايمن رضى اللّه عنها كانت مولاة النّبي (ص) سوداء ورثها النّبي (ص) عن امّه وكان اسمها بركة فاعتقها وزوّجها عبيد الخزرجي بمكّة فولدت له ايمن بن امّ ايمن فمات زوجها فزوّجها النّبي (ص) من زيد فولدت له اسامة اسود يشبهها فاسامة وايمن اخوان لامّ و انّ النّبي (ص) ورث من امّه امّ ايمن وكانت تحضنه فلمّا تزوّج بخديجة رضي اللّه عنها اعتق امّ ايمن .

ماعيّر عمروبن عثمان في كلام له اسامة فقال له يابن السّوداء ما اطغاك قال انت اطغى منّي ولم تعيّرني بامّي وامّي واللّه خير من امّك وهو امّ ايمن مولاة رسول اللّه (ص) بشّرها رسول اللّه (ص) في غير موطن بالجنّة وابي خير من ابيك زيدبن حارثة صاحب رسول اللّه (ص) وحبّه (محبوبه) ومولاه قتل شهيدا بموته .

ج روى انّه لمّا ذهبوا باميرالمؤمنين (ع) الى ابيبكر للبيعة اقبلت امّ ايمن حاضنة رسول اللّه (ص) فقالت يا ابابكر ما اسرع ما ابديتم حسدكم ونفاقكم فامربها عمرفاخرجت من المسجد وقال ومالنا وللنّساء

ختص شهادة امّ ايمن و علىّ (ع) لفاطمة (ص) بانّ النّبي (ص) اعطاها فدكا وقبضها فاطمة (ص) في حيوته وقال النّبي (ص) يا امّ ايمن اشهدي وياعليّ اشهد

كا اكلت امّ ايمن من الصّحفة الّتي نزلت على فاطمة (ع) من الجنّة و هذه الصّحفة عند الائمّة (ع) يخرج بها قائمهم (ع) في زمانه .

روى انّ امّ ايمن لمّا توفيت فاطمة (ع) حلفت ان لاتكون بالمدينة اذلاتطيق ان تنظر الى مواضع كانت بها فخرجت الى مكّة فلمّا كانت في بعض الطّريق عطشت عطشا شديدا فرفعت يديها قالت يارب اناجارية فاطمة (ع) تقتلني عطشا فانزل اللّه تعالى عليها دلوا من السّماء فشربت فلم يحتج الى الطّعام والشّراب سبع سنين وكان النّاس يبعثونها في اليوم الشّديد الحرّ فما يصيبها عطش .

لي روى انّ ام ايمن رأت في المنام انّ بعض اعضاء رسول اللّه (ص) القيت في بيتها فبكت لذلك بحيث شكت جيرانها الى رسول اللّه (ص) فقال نامت عينك يا امّ ايمن تلد فاطمة (ص) الحسين (ع) فتربّينه وتلبّينه فيكون بعض اعضائي في بيتك فلمّا ولد الحسين (ع) فكان اليوم السّابع امر رسول اللّه (ص) فحلق رأسه وتصدّق بوزن شعره فضّة وعقّ منه

ثم هيّأته امّ ايمن ولفّته في بردرسول اللّه (ص) ثمّ اقبلت به الى رسول اللّه (ص) فقال مرحبا بالحامل والمحمول يا امّ ايمن هذا تاويل رؤياك.

فس عن ابي العباس المكبّر قال دخل مولى لامرأة عليّ بن الحسين (ع) على ابيجعفر (ع) يقال له ابوايمن فقال يا اباجعفر تغرّون النّاس و تقولون شفاعة محمّد (ص) فغضب ابوجعفر (ع) حتّى تربّد وجهه ثمّ قال ويحك يااباايمن اغرّك ان عفّ بطنك وفرجك اما لو قد رأيت افزاع القيمة لقد احتجت الى شفاعة محمّد (ص) ويلك فهل يشفع الّا لمن وجبت له النّار ثمّ قال ما احد من الاوّلين والاخرين الّا وهو محتاج الى شفاعة محمّد (ص) يوم القيمة.

(ميمون القداح)

ميمون القداح المكّي مولى بني هاشم روى عنهما عليهما السّلام.

كا عن سلام بن سعيد المخزومي قال بينا انا جالس عند ابي عبداللّه (ع) اذ دخل عليه عبّاد بن كثير عابد اهل البصرة وابن شريح فقيه اهل مكّة وعند ابيعبداللّه (ع) ميمون القداح مولى ابيجعفر (ع) فسأله عبّاد بن كثير فقال يا اباعبداللّه في كم ثوب كفّن رسول اللّه (ص) فقال في ثلثة اثواب ثوبين صحاريّين وثوب حبرة وكان في البرد قلّة فكانّما ازورّ (انحرف) عبّاد بن كثير من ذلك فقال ابوعبداللّه (ع) انّ نخلة مريم (ع) انّما كانت عجوة ونزلت من السّماء فما نبت من اصلها كان عجوة وماكان من لقاط فهولون (الدقل من النّخل) فلمّا خرجوا من عنده قال عبّاد بن كثير لابن شريح واللّه ماادري ماهذا المثل الّذي ضربه لي ابوعبداللّه (ع) فقال ابن شريح هذا الغلام يخبرك فانّه منهم يعني ميمون فسأله فقال ميمون اما تعلم ماقال لك قال لا واللّه قال انّه ضرب لك مثل نفسه فاخبرك انّه ولد من رسول اللّه (ص) وعلم رسول اللّه (ص) عندهم فماجاء من عندهم فهو صواب وماجاء من عند غيرهم فهو لقاط.

يَنَعَ: الثّمر ض ع يينع : ادرک وطاب وحان قطافها (اقرب) : ميوه رسيد وگواراشدو وقت چيدن آن نزديک شد.

(اَيْنَعَ) الثّمر: بمعني ينع (اقرب):
«فاذا اينع زرعه» ط ٩٩ ط ٨٢ــ ٨
پس آنگاه كه كشت آن (گمراه) از تخم فتنه و فساد بروئيد و درويدن آن نزديک شد.

(الايناع) مصدر من اينع (اقرب) : رسيدن ميوه.

«ومجتني الثّمرة لغير وقت ايناعها كالزّارع بغير ارضه» ط ٥ ط ١٤٣ــ ٢ آنكه ميوه را در غير وقت رسيدن بچينند مانند كسی

است كه در زمين غير زراعت كند.

(اليَنْع) : مصدر: كمال وحالة نضج ميوه

«وقام على ينعه» ط ۹۹ ط ۸۲ ـ ۸

وبركمال خود ايستاد آن تخم فتنه وفساد بكمال رسيد)

اليَوْم : اوّله من طلوع الفجر الثّاني الي غروب الشّمس وقد يراد باليوم الوقت مطلقاً (اقرب) : آغاز روز از شفق دوّم تا غروب خورشيد. گاهي از روز مطلق وقت اراده ميشود

«وانا اليوم عبرة لكم» ط ۱۴۷ ط ۷۹ ـ ۵ من امروز براى شما عبرت و پند هستم (با آنهمه دلاورى از پا افتادهام)

(الأيّام) جمع يوم (اقرب) : روزها

«وانّما كنت جاراً جاوركم بدني ايّاماً» ط ۱۴۷ ط ۷۹ ـ ۷ جز اين نيست همسايه اى بودم تنم باشما روزهائي همنشين شد.

(اليوم والرّوايات)

لي قال الصّادق (ع) من استوى يوماه فهو مغبون ومن كان آخر يومه شرّهما فهوملعون ومن لم يعرف الزّيادة في نفسه كان الي النّقصان اقرب ومن كان الي النّقصان اقرب فالموت خير له من الحيوة.

لي عنه عن آبائه (ع) قال قال عليّ (ع) مامن يوم يمرّ عليّ ابن آدم الّا قال لـه ذلك اليوم يابن آدم انا يوم جديد و انا عليك شهيد فقل فيّ خيراً او اعمل فيّ خيراً اشهد لك يوم القيمة.

قال اميرالمؤمنين (ع) في بعض خطبه انّما الدّنيا ثلثة ايّام يوم مضي بمافيه فليس بعائد ويوم انت فيه فحقّ عليك اغتنامه ويوم لاتدري انت من اهله ولعلّك راحل فيه امّا اليوم الماضي فحكيم مؤدّب وامّا اليوم الّذي انت فيه فصديق مودّع و امّا غد فانّما في يديك منه الامل.

تفسير عليّ بن ابراهيم في قوله تعالى: فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سَوَاءً لِلسَّائِلِينَ يعني في اربعة اوقات و هي الّتي يخرج اللّه فيها اقوات العالم من النّاس والبهائم والطّير و حشرات الارض ومافي البرّ والبحر من الخلق و الثّمار والنّبات والشّجر ومايكون فيه معاش الحيوان كلّه وهو الرّبيع والصّيف والخريف والشّتاء.

عن جعفربن محمّد عن ابيه (ع) قال قال رسول اللّه (ص) لاتسبّوا الرّياح فانّها مامورة ولاتسبّوا الجبال ولا السّاعات ولاالأيّام ولا اللّيالي فتاثموا وترجع عليكم (يعني ان كان في تلك الامور شرّاً ونحوسة او ضرر فكلّ ذلك بتقدير خالقها وهي مجبولة عليها فلعنها لعن من لايستحقّه ومن لعن من لا

يستحقّه يرجع اللّعن عليه و تقدّم في حسن خبر الحسن بن مسعود في ذلک.

(النّحوسة والسّعادة)

اذا اردت التّوجه في يوم قدحذرت فيه فقدّم امام توجّهک الحمد والمعوّذتين وآية الكرسي والقدر وآخرآية في سورة آل عمران وقل اللّهم بک يصول الصّائل...

وسأل رجل شاميّ عن عليّ (ع) عن الايّام ومايجوز فيها من العمل فقال (ع) يوم السّبت يوم مكر و خديعة و يوم الاحد يوم غرس وبناء ويوم الاثنين يوم سفر و طلب ويوم الثلثاء يوم حرب ودم ويوم الاربعاء يوم شوم فيه يتطيّر النّاس و يوم الخميس يوم الدّخول على الامراء وقضاء الحوائج ويوم الجمعة يوم خطبة ونكاح.

روى ابونواس الحق سهل بن يعقوب قال قلت للامام يعني ابالحسن الهادى (ع) ياسيّدى قد وقع الى اختيارات الايّام عن سيّدنا الصّادق (ع) ممّا حدّثني به الحسن بن عبداللّه بن مطهّر عن محمّد بن سليمان الدّيلمي عن ابيه عن سيّدنا الصّادق في كلّ شهر فاعرضه عليک فقال لي افعل فلمّا عرضته وصحّحته قلت له يا سيّدى في اكثر هذه الايّام قواطع عن المقاصد لما ذكر فيها من التّحذير والمخاوف فتدلّني على الاحتراز من المخاوف فيها فانّما تدعوني الضّروره الى التّوجّه في الحوائج فيها فقال لي يا سهل انّ لشيعتنا بولايتنا لعصمة لوسلكوا بها في لجّة البحار الغامرة وسباسب البيداء الغايرة بين سباع وذئاب واعادى الجنّ والانس لأمنوا من مخاوفهم بولايتهم لنا فثق باللّه عزّوجلّ واخلص في الولاء لائمّتک الطّاهرين عليهم السّلام فتوجّه حيث شئت واقصد ماشئت اذا اصبحت و قلت ثلثا اصبحت اللّهمّ معتصما بذمامک المنيع.. وقلتها عشيّا ثلثا حصّنت في حصن من مخاوفک وامن من محذورک.

(تاويل الايّام والشّهور)

ل عن الصّقر بن ابي دلف الكرخي قال لمّا حمل المتوكّل سيّدنا ابا الحسن العسكرى (ع) جئت اسأل عن خبره الى ان قال فدخلت فاذاهو (ع) جالس على صدر حصير وبحذائه قبر محفور قال فسلّمت فرّد عليّ ثمّ امرني بالجلوس ثمّ قال ياصقر ماأتي بک قلت سيّدى جئت اتعرّف خبرک ثمّ قال نظرت الى القبر فبكيت فنظر اليّ فقال يا صقر لاعليک لن يصلوا الينا بسوء الأن فقلت الحمد للّه ثمّ قلت ياسيّدى حديث يروى عن النّبى (ص) لااعرف معناه قال و ماهو فقلت قوله (ص) لاتعادوا الايّام فتعاديكم ما معناه فقال نعم

الايّام نحن ماقامت السّموات والارض فالسّبت اسم رسول اللّه (ص) والاحد كنايـــة عن اميرالمؤمنين (ع) والاثنين الحسن و الحسين (ع) والثّلثاء عليّ ابن الحسين و محمّدبـــن عليّ وجعفربن محمّد عليهم السّلام والاربعاء موسى بن جعفر وعليّ بن موسى ومحمّدبن عليّ واناوالخميس ابني الحسن بن عليّ (ع) والجمعة ابن ابني واليه تجتمع عصابة الحقّ و هـــو الّذي يملأها قسطا وعدلا كما ملئت ظلمـــا وجورا فهذا معنى الايّام فلا تعادوهـــم في الدّنيا فيعادوكم في الاخرة ثمّ قال (ع) ودع واخرج فلا آمن عليك .

وكان الفراغ من التّاليف في الثّالث من شهر شعبان المعظم يوم ولادة مولانا ابي عبداللّه الحسين الشّهيد سنة ١٤٠٠ من الهجر القمرى وتحمّلت المشاقّ في تاليفه منذ مـدّة خمس سنين والمرجوّ من فضل اللّه و كرمه ان يفيدبه المؤمنين وان يجعله من الباقيـــات الصّالحات وذخيرة لي في المبدء و المعـــاد وسببا لتبديل سيئاتي بالحسنات انّـه مجيب الدّعوات والحمدللّه رب العالمين وصلّي اللّـه علي محمّد وآله الطّاهرين .

الايران بلدة مراغة

محمّدعلي الشّرقي امام جمعة

ترجمة المولّف

محمّدعلي فرزند محمّد تقي در سال هزاروسيصدوسه شمسي در قريهٔ خوشه مهـر واقع در دوفرسخي شهر مراغه بدنيا آمـده تحصيلات ابتدائي را در همان قريه به پايان رسانيده و در تاريخ هزارو سيصدو بيست‌ويک براي تكميل تحصيلات خود بشهر مراغـه مسافرت كرده مدّت دوسال در مدرسه‌امامزاده محضراساتيد مشغول‌تحصيل گرديده‌ودرتاريخ هزاروسيصدوبيست وچهار براي استفـاده از اساتيد شهر بناب به آن شهر مسافرت كرده و مدّت دوسال در مدرسهٔ مهرآباد همان شهـر مشغول تحصيل گرديده سپس در تاريخ هزارو سيصدوبيست وشش براي تكميل تحصيلات به شهر مقدس قم مسافرت نموده در فرا گرفتـن علم منطق ومعان بيان و اصول و فقه و فلسفه از محضراساتيد حوزهٔ علميه شهر قم ازجمله آيت اللّه ميرزاعلي مشكيني وآية اللّـه ميرزا مسلم ملكوتي و مرحوم آية اللّه مجاهـدي و آية اللّه سلطاني و حضرت آية الله نجفـي مرعشي و حضرت آية الله بروجردي‌استفاده و تلمّذ نموده‌است .

ودرتاريخ هزارو وسيصدوچهل‌دعوت اهالي شهر اروميه را اجابت نموده از قم بـه شهر اروميّه منتقل و در مسجد دادخـواه و مسجد چهارده معصوم همانشهر اقامهٔ نمـاز جماعت نموده و ضمنا به تدريس طلاب‌وتبليغ احكام وارشاد و تاليف اشتغال داشته .

× × ×

(آثار مولــــف)

۱ــ کتاب قیام حق در شش مجلــــد چاپ و منتشر شده جلد اول آن در بارهٔ علل وکیفیّت و نتایج قیام امام حسین (ع) و جلد دوّم درباره تفصیل شهادت امام حسین (ع) وجلد سوّم درباره قیام و شهادت و مظلومیّت چهارده معصوم (ع) و جلد چهارم در بــارهٔ تاریخ پیامبر اسلام و جلد پنجم در باره بقیهٔ تاریخ‌پیامبراسلام و جلد ششّم در بارهٔ اوصاف وتاریخ مولای متّقیان امیرالمؤمنین علــیّ بــن ابیطالب علیه السّلام نوشته شده و منتشــر گردیده‌است .

۲ــ کتاب وظیفه مسلمان دربارهٔ اصول دین وفروع دین وحدود واخلاق و حقــــوق نوشته و منتشر گردیده است .

۳ــ همین کتاب قاموس نهج البلاغه است که در مدت پنج سال به اتمام‌رسیدوجلد اول آن چاپ ومنتشر شده و به طبع چهارجلد دیگر آن شروع شده امید است انشاء اللّــــه باتمام برسد .

۴ــ نهج البلاغه ده ده امتیازبه‌سایر نسخه‌های آن دارد یکی از آنها کشف الفصول است مانند کشف الایات قرآن مجید تالیــف شده و تحت طبع است .

بتاریخ ۳ ماه‌شعبان‌سنه ۱۳۵۹هجری شمسی